

THE
PARSHVANATH CHARITRA
OF
SHREE BHAVA DEVA SURI.

EDITED BY
SHRAVAK PANDIT HARGOVINDDAS
AND
SHRAVAK PANDIT BECHARDAS,

MOST DEVOTED SERVANTS OF
HIS HOLINESS SHANTRA VINAYAK JAINACHARYA
SHRI VIJAYA DHARMA SURI

WITH
THE PECUNIARY HELP OF
SHEETH LAKSHMICHAND VAIDY,
OF
AGRA.

PRINTED AND PUBLISHED
BY
HARSHCHAND BHURABHAI,
Proprietor of Dharmabhyudaya Press.
BENARES.

Veer-Lra, 2438,

प्रस्तावना ।

अस्य भाषास्य श्रीपार्श्वनाथचरितनामो महाकाव्यस्य कविताः
कवितारकनारकपत्रयोऽनवधैविषविषाविधारदाः काविकाचार्यमन्ना-
नीयाः श्रीभाषदेवगूरयः कर्हि कं मण्डलं मण्डयाचकियाम् । इति
कर्मकधिकानी कर्मकधिकना नोत्थानुमवकाशपनी, मनः मयमेव ते
गूरयः स्वं परिचाययन्ति, तथाहि—

“आनीन् कामिगुणममलनिधयो देवेन्दुमन्त्रमः।

अथान् काविकगुरिरङ्गनगुणामाभिरामः पुरा ।

अथादेव महम्बवे त्रिपतिमामानुहाकम्-

अभिज्जुर्गुनिरजगीरकनिधिः खण्डितगुणगुणिः ॥ ४ ॥

तस्मिन्नाङ्गुलोरुव- कुचलचोद्गोर्ध्वकामुर्वयो-

अथान्काविकगुरिरङ्गनगुणामाभिरामः पुरा ।

अथान्काविकगुरिरङ्गनगुणामाभिरामः पुरा ।

अथान्काविकगुरिरङ्गनगुणामाभिरामः पुरा ॥ ५ ॥

अथान्काविकगुरिरङ्गनगुणामाभिरामः पुरा ।

अथान्काविकगुरिरङ्गनगुणामाभिरामः पुरा ।

अथान्काविकगुरिरङ्गनगुणामाभिरामः पुरा ।

अथान्काविकगुरिरङ्गनगुणामाभिरामः पुरा ॥ ६ ॥

अथान्काविकगुरिरङ्गनगुणामाभिरामः पुरा ।

अथान्काविकगुरिरङ्गनगुणामाभिरामः पुरा ।

अथान्काविकगुरिरङ्गनगुणामाभिरामः पुरा ।

अथान्काविकगुरिरङ्गनगुणामाभिरामः पुरा ॥ ७ ॥

अथान्काविकगुरिरङ्गनगुणामाभिरामः पुरा ।

अथान्काविकगुरिरङ्गनगुणामाभिरामः पुरा ।

अथान्काविकगुरिरङ्गनगुणामाभिरामः पुरा ।

अथान्काविकगुरिरङ्गनगुणामाभिरामः पुरा ॥ ८ ॥

अथान्काविकगुरिरङ्गनगुणामाभिरामः पुरा ।

अथान्काविकगुरिरङ्गनगुणामाभिरामः पुरा ॥ ९ ॥

अथान्काविकगुरिरङ्गनगुणामाभिरामः पुरा ।

ऽगमदुर्गमनवभयगहनगहनम्, प्रमामध्य पीताम्बस्येव निजपवित्रजी-
वनजीवासहितसञ्जानामन्दमन्दगचलेन दुरवगाहागाधदशमभवार्णवम्,
ततः सम्प्राप्तं विमलकेवललक्ष्मीलीलाविलासित्वं लोकोत्तररङ्गरङ्गितोत्तुङ्ग-
चक्रप्रामादात् समुपभुञ्जानस्य श्रीपार्श्वनाथस्वामिनो गुरुगुरोर्गुर्वपि
भाररहितम्, कुमुदिनीकान्तकान्तमपि गतकलङ्कपद्मम्, पतङ्गवन् पाप-
पङ्कशोपकमपि क्षीतलम्, तगरङ्गिणीदयितवद् गभीरमपि क्षरितक्षरतम्,
मुदिरमकरवन् तापापहारकमपि नाऽसितम्, संचञ्चूर्यमाणसद्गुणगणं
चारुनरं चरितम् ।

तत्र तत्र च प्रस्तावात् सदुपदेशपदं प्रापितानि सरसावबोधवि-
धायकानि नैकानि कथानकानि, श्रोतृणामुपधावितं च चिकिरमारहस्यम्,
दर्शितानि च समुद्रमुनिशाम्यशरीरशुभा-ऽशुभाभिज्ञानानि, समावेशितानि
च सर्वाणि सुभास्यन्दीनि वर्णनानि, किमुच्यतेऽधिकम्, समा-
सादितमिदं चरितं महाकाव्यगणनागण्यताम् ।

एनचरितमुद्रणादिमर्षव्ययदातारो यदान्वयरेण्याः धीलधीलक्ष्मी-
चन्द्रधेष्ठिनो धन्यवादस्थानम् ।

एतस्य श्रीपार्श्वनाथचरितस्य पुस्तकत्रयमाप्तमस्माभिस्तदर्थं ते
पुस्तकदातारो धन्यवादपात्रम्, तत्र
पुस्तकद्वयं गुरूणां श्रीशाम्यविशारदज्ञेनाचार्यधीविजयधर्मसूरीणां शुद्धम् ।
एकं च पंन्यासपदभूषितधीवीगविजयमुनिमहाशयानां शुद्धतरम् ।

तस्मात् पुस्तकत्रयात् संशोधितमिदं सुचरितं श्रवणपथं प्राप्य
पवित्रो भवतु पुरुषगणः, स्वकर्मोत्तरमुत्तरितुं पारयताम् साधुजनः,
तदनुमोदकः स्ताव प्रवरेतरनरगणः, उन्माहयेष्वाम्माकमुद्यमं प्राहकम-
होदयः, संशालयेन्, प्रकटयेथ यदत्र स्थलं सहज-हृत्रिमदोषपद्म-
पङ्किलमिति

ज्ञापयतः—

हरगोविन्द-वेचरदामा ।

विषयानुक्रमः ।

- १ सर्गे महलम्, भगवतः प्रथम-द्वितीय-तृतीयजन्मजातवृत्तान्तम् ।
 - २ ,, स्वामिनश्चतुर्थ-पञ्चममवस्थावर्णनम् ।
 - ३ ,, श्रीपार्श्वप्रभोः षष्ठ-सप्तममवाधिकारः ।
 - ४ ,, श्रीवामेयजिनस्य अष्टम-नवममववृत्तम् ।
 - ५ ,, तीर्थेशितुश्च्यवन-जन्म-जन्माभिषेक-कौमार-विजययात्रासं-
वर्णनम् ।
 - ६ ,, जिनविवाह-दीक्षा-केवलज्ञान-समवसरण-देशनादिगदर्शनम् ।
 - ७ ,, जिनगणधरदेशना-शासनदेववर्णनम् ।
 - ८ ,, भगवतो विहार-निर्घाणरामणीयकम् ।
- प्रशस्तिः, शुद्धिपत्रं च ।

अहं ।

परमोदारश्रेष्ठिर्वल्लभमीचन्द्रस्य वंशवृक्षः, प्रशस्तिम् ।

येनगुणदास
भार्या अमरदे

• इतिरात्र
भार्या नवलादे
• चन्द्रपात्र
यादरात्र

येनगुणदास
भार्या नवलादे
• इतिरात्र
भार्या नवलादे
• चन्द्रपात्र
यादरात्र

अमरदे
• इतिरात्र
भार्या नवलादे

अमरदे
• इतिरात्र
भार्या नवलादे
• चन्द्रपात्र
यादरात्र

विषयानुक्रमः ।

- १ सर्गे मङ्गलम्, भगवतः प्रथम-द्वितीय-तृतीयजन्मजातवृत्तान्तम् ।
 - २ ,, स्वामिनश्चतुर्थ-पञ्चमवध्यावर्णनम् ।
 - ३ ,, श्रीपार्श्वप्रभो षष्ठ सप्तमवध्याधिकारः ।
 - ४ ,, श्रीवामेयजिनस्य अष्टम-नवमभववृत्तम् ।
 - ५ ,, तीर्थेशितुश्च्यवन-जन्म-जन्माभिषेक-कौमार-विजययात्रासं-
वर्णनम् ।
 - ६ ,, जिनविवाह-दीक्षा-केवलज्ञान-समवसरण-देशनादिगूढर्शनम् ।
 - ७ ,, जिनगणपरदेशना-शासनदेववर्णनम् ।
 - ८ ,, भगवतो विहार-निर्वाणरामणीयकम् ।
प्रशस्तिः, शुद्धिपत्रं च ।
-

परमोदा प्रविष्टवर्त्तन्मीयः द्रव्य एव दृष्टः, प्रसंगिनः ।

देवगुणदान

धार्वा अक्षरदे

•

•••••

• देवगुण

धार्वा अक्षरदे

•

• देवगुण

•

देवगुण

देवगुणदान

धार्वा अक्षरदे

•

देवगुण

धार्वा अक्षरदे

•

देवगुण

धार्वा अक्षरदे

•

अक्षरदे

देवगुण

देवगुण

धार्वा अक्षरदे

धार्वा अक्षरदे

अक्षरदे देवगुणदान विनिर्वाणः

अक्षरदे देवगुणदान विनिर्वाणः

अक्षरदे देवगुणदान विनिर्वाणः

अक्षरदे देवगुणदान विनिर्वाणः ॥ १ ॥

अक्षरदे देवगुणदान विनिर्वाणः

अक्षरदे देवगुणदान विनिर्वाणः

अक्षरदे देवगुणदान विनिर्वाणः

१ अक्षरदे देवगुणदान विनिर्वाणः ।

न लिप्यन्ते सदान्मानं दधाना भुरनोत्तमम् ॥ ९ ॥

इत्थमेताननुशाप्य भावोल्लामवगाढम् ।

मन्दधीरऽपि संक्षिप्तमनीनां हितकाम्यया ॥ १० ॥

अनन्तमुखसर्वस्वनिधानारुणानवीजकम् ।

दुष्टमोहविषद्रोहाऽपोहगारुडमुत्तमम् ॥ ११ ॥

समस्तविषदुच्छेदसिद्धमन्त्रमयन्त्रितम् ।

इष्टसम्पत्तिवल्लीनां कन्दकन्दलनाऽम्बुदम् ॥ १२ ॥

संसारोदन्धदुत्तारयानपात्रमखण्डितम् ।

जरा-मरणविध्वंसमुधाकुण्डं ययानथम् ॥ १३ ॥

सुहृदां हृदये दिव्यमुक्ताहारं महागुणम् ।

कर्णयुग्मे सकर्णानां सद्गुरुस्वर्णकुण्डलम् ॥ १४ ॥

मनोऽतिमत्तमातङ्गचन्धनाऽऽलानमश्लयम् ।

अहाननिद्राविद्राणसुमभातमिदं नृणाम् ॥ १५ ॥

निबद्धमष्टभिः सर्गैः संवद्धं दशभिर्भवैः ।

चरितं कीर्त्तयिष्यामि श्रीमत्पार्श्वजिनप्रभोः ॥ १६ ॥

(कुलकम्)

अस्त्यत्र भरतक्षेत्रे पवित्रे पृथ्वीतले ।

नानाऽऽरामपुरग्रामसङ्काशाऽऽवासमण्डितम् ॥ १७ ॥

कृतपर्वतसंवाददिव्यप्रासादसुन्दरम् ।

विदेहविजयस्पर्धिं विपणिश्रेणिराजितम् ॥ १८ ॥

अनेकाऽनेकैरश्वैः नररत्नैरलंकृतम् ।

सद्द्वारवलयाऽऽकारमाकारजगतीवृतम् ॥ १९ ॥

अपत्यमिव सश्रीकं जम्बुद्वीपस्य विधुतम् ।

नगरं विपुलाऽऽकारद्योतनं पोतनाभिधम् ॥ २० ॥

(कलापकम्)

सत्राऽऽसीन् कोशमेपथः पत्राऽऽद्वयः स्वगुणोऽज्ज्वलः ।
 यत्रपरिमलस्फातिपीणिताऽग्रेषविष्टपः ॥ २१ ॥
 श्रीताऽर्थिमस्तुनस्तोत्रभ्रमरस्वरचन्द्रुरः ।
 संसेव्यो राजहंमानां समस्तमुपनोगुरुः ॥ २२ ॥
 अरविन्दोपमः धीमान् अरविन्दो नरेश्वरः ।
 किन्तु नित्यधिया ज्येष्ठस्तथा कण्टकवर्जितः ॥ २३ ॥
 (त्रिभिर्विशेषकम्)

तस्य सद्रूपमाणिक्यमण्डना गजगाविनी ।
 सुवर्णशालिनी न्यायधर्मपार्श्ववर्त्तनी ॥ २४ ॥
 परैरपरिभूनात्मा नायाऽभ्युदयकारिणी ।
 विषाऽस्ति धारणी नाम राज्यलक्ष्मीरिवाऽपरा ॥ २५ ॥
 (युग्मम्)

कुलकादिकमेणैवमूर्ध्वोर्ध्वं स्तोत्रवृत्तरान् ।
 आरम्भोऽयं प्रभोराघमवाऽऽपाराय मेकवत् ॥ २६ ॥
 राज्ये राज्ञोऽरविन्दस्य विधिना कृतशान्तिकः ।
 कुलीनकमिकः स्पष्टभाषको विदुषां वरः ॥ २७ ॥
 वृषधर्मसमाचारविचारचतुरः स्थिरः ।
 प्रसन्नकर्मणि निष्णातो विश्वभूतिः शुभोद्दिगः ॥ २८ ॥
 निर्मलं माननं यस्य त्वत्ताऽखिलमणोत्तमः ।
 सर्वशेषवृद्धगद्गदराजहंसः समाधयत् ॥ २९ ॥
 सर्वमन्त्रारणो नम्य नामतोऽभूः सुदृगः ।
 निमग्नो यनाकेव या रराज गुणोऽज्ज्वला ॥ ३० ॥
 कुलाचारपुराधारपरणोऽपूरकन्धरा ।
 कमण्डो यमभूतिधाऽभूतां गुणदत्तां तपोः ॥ ३१ ॥
 कण्ठस्य विद्या अग्रे वरुणा हरिणोत्तमा ।
 यमभूतेस्तु स्वारण्यदगुर्ध्वविर्गुणधरा ॥ ३२ ॥

शब्द-रूप-रस-स्पर्श-गन्धार्यैः सुमनोहरैः ।

विषयैः पञ्चाभिः कालं निन्युस्तेऽनन्यमग्निभाः ॥ ३३ ॥

अथ योग्यतया गेहभारमारोप्य पुत्रयोः ।

जिनधर्ममुधाऽऽस्वाद्यच्छिन्नतृष्णान्तिमुत्थितः ॥ ३४ ॥

चट्प्रकर्षवैराग्यरङ्गपेरितमानसः ।

विविक्तस्य गुरोः पार्श्वे गृहीताऽनजनः सुधीः ॥ ३५ ॥

परमेष्ठिनमस्कारमन्त्रमेकमनाः स्मरन् ।

विश्वभूतिस्तनुं त्यक्त्वा साधर्म्येऽभून् मुरोत्तमः ॥ ३६ ॥

(विशेषकम्)

पत्युर्वियोगविधुराऽनुद्धराऽपि ममाऽधुना ।

श्रेयो नाऽन्यदिहेत्युग्रं तपः कृत्वा व्यपश्यत ॥ ३७ ॥

परेतकार्यं कमठ-मरुभूती तयोरथ ।

कृत्वा कुटुम्बचिन्तायां जानाऽऽवाहितमानसौ ॥ ३८ ॥

अन्यदा बहिरुद्याने तत्र नेशामृत सताम् ।

सच्छायः सुमनःशाली क्षमाऽऽधारो महोदयः ॥ ३९ ॥

प्रशमाऽमृतसिक्तात्मा सदाऽभीष्टफलप्रदः ।

हरिश्चन्द्रमुनिः कल्पशाखीव समवाऽसरत् ॥ ४० ॥

(युग्मम्)

तदीयगुणसौरभ्येणाऽऽकृष्टा भ्रमरा इव ।

आपयुः परितः पौराः स्तुतिमङ्गारहारिणः ॥ ४१ ॥

पित्रोर्वियोगदुःखात्तीं विश्वभूतिसुतावपि ।

हृदि धर्मविनोदाय तदा तत्र समेषतुः ॥ ४२ ॥

प्रणिपत्य च नं शुद्धभावेन भवनिःस्पृहम् ।

धन्यमन्यास्ततः सर्वे यथास्थानमुपाऽविशन् ॥ ४३ ॥

मुनिनाऽपि दयोद्दामिमानससौरनीरधेः ।

लोलकलोलसद्ग्रीची प्रारेभे धर्मदेशना ॥ ४४ ॥

[धर्मरथं भवपुरे चतुर्गतिचतुष्पथे ।

स्वर्णदृष्टं नृजन्माऽऽप्य सद्द्रव्यैरेव लभ्यते ॥ ४५ ॥

तत्प्रापः सुलभं येन भवन्ति विपुलाः श्रियः ।

दुर्लभं तत्पुनर्भाग्यं येन धर्मे मतिर्भवेत् ॥ ४६ ॥

मालास्रग्नेक्षणमिदं मुमानो मोहनिद्रया ।

धर्मशून्यमधीनादि तत्रोरस्यप्रापितं पुनः ॥ ४७ ॥

अपाटमपि कल्पार्णं सुपटादपि कूटनः ।

यथा प्रसस्यते तद्गद् मुग्धोऽपि सुकृती नरः ॥ ४८ ॥

असाज्वनसरो म्लेखो निर्देवं देवमन्दिरम् ।

निर्मलं च सरो धर्मं विना यन्मानुषो भवः ॥ ४९ ॥

धर्मभर्ताऽभिमानेन ममादमदमोदिताः ।

दुर्लभं प्राप्य मानुष्यं दारयध्वं मुपैव मा ॥ ५० ॥

उत्तममुल्लो यथा वृक्षो गतजिरो यथा भटः ।

धर्महीनो धनी तद्वन् कियत्कामं ललित्व्येति ॥ ५१ ॥

धराञ्जलः स्य नरोर्मूलपुष्पयेणाऽनुमीयते ।

अदृष्टोऽपि तथा प्राप्यधर्मो लक्षेन मेवदा ॥ ५२ ॥

मूलभूतमतो धर्मं तिस्रसा भोगफलं पुथाः ।

पृथन्ति बहुशो मृदास्तमुच्छिद्यैकदा पुनः ॥ ५३ ॥

आस्तां सिद्धिगतं ताम्रं यनोऽर्धाष्टं यदैहिकम् ।

ननास्तदपि धर्माद्विदुषस्य वसुधोपमम् ॥ ५४ ॥

कुलं गतधर्मं कामाऽनुरूपं रूपमप्ययम् ।

विश्वधोगवं च ताम्रार्घ्यं धीविद्यामो विकस्यरः ॥ ५५ ॥

अनवगा पुनर्विद्या वीरिणः स्फूर्तिमयी सती ।

अभिरामो गुणप्रापः सर्वं धर्मादवाप्सते ॥ ५६ ॥

(युग्मम्)

[illegible]

एवं भूरिगुणस्याऽपि तस्य दातृगुणो मृगम् ।
 जज्ञे कुत्राऽपि कस्याऽपि बोधवीति यनोगतिः ॥७०॥
 न तथाऽऽनु कथाकान्त्यर्न गीतवनिनादिभिः ।
 न चाऽभगजज्योत्नाभिः सुखं दृष्टे यथाऽर्थिनि ॥७१॥
 गन्तिनेव तिथिस्तस्य चित्ते माम इवाऽधिकः ।
 सहिते गणनां नैति यस्मिन्नाऽर्थिमयागमः ॥७२॥
 गुनलाभाद्भीष्टस्याऽर्घ्याऽऽगमस्याऽपि क्षमिने ।
 दानव्ययनिनः तस्याऽदेयं किमपि नाऽधरन् ॥७३॥
 अथाऽऽमीन् सज्जनो नास्त्रा मकृत्वा दुर्मेनः पुनः ।
 भृत्यः कृत्येषु सर्वत्र कुमारस्याऽनिवारितः ॥ ७४ ॥
 वर्धितोऽपि कुमारेण तं प्रति मानिहृत्कृत् ।
 जलैः पुष्टोऽपि किं चार्देः सुखाय वदवानलः १ ॥ ७५ ॥
 सकलोऽपि सुखतोऽपि दुःखमाणोऽप्यमं जनैः ।
 न मुञ्चति कुमारस्तं कलद्रुमिव चन्द्रमाः ॥ ७६ ॥
 अनर्थहेतुः तत्सर्वं पूर्वदुष्कर्मचेष्टितम् ।
 वैद्योऽपि यदप्यथाऽऽशी यद् विद्वान् नीचमंगतः ॥७७॥
 आयुक्तः प्रीतिदो भोक्ते विमुक्तः धरणाधिपः ।
 मयुक्तः सर्वविदोषी केवलः स्त्रीषु बल्लभः ॥७८॥
 इतः कश्चिन् कस्यादेने विहितो गुरुकारणे ।
 दौर्गतः भूपतेः सोऽग्रे पुना राक्षो जनः पश्य ॥७९॥
 अन्यदा तद्गुणप्रीतमानमोहासतो ददौ ।
 अलङ्कारं कुमारस्य यतामृत्युं धरीपतिः ॥८०॥
 दानमेवाऽस्तु किं भारकागिभिः भूषणान्तरैः १ ।
 इतीव सपदि स्वागं यत्रे तस्याऽपि राजसूः ॥८१॥
 अथ विप्रपथामाम तस्याऽनेत्यामदूषणम् ।
 तामर्ब सज्जनो गम्वा नरिद्वेषं धरीभुजे ॥८२॥

कर्णेजपतया तस्य फुन्कृत्येन हृताग्रनः ।
 अदीपिष्ट भृशं राजा, किं तु पुत्रोऽपि मित्रवत् ॥८३॥
 द्रष्टव्यः शैशवोत्तारे नीतिवाक्यमिति स्मरन ।
 रहः कुमारमाकार्य शिक्षयामास कोमलम् ॥८४॥
 (युग्मम्)

तौत ! पद्यपि सद्वृत्तैर्द्वन्द्वं जरमा विना ।
 जातं तदपि ते किञ्चिद् योग्यन्वादुपदिश्यते ॥८५॥
 वत्स ! नो चेन्मि किं राज्यं बहुकार्यं निरन्तरम् ? ।
 स्वार्थैककरणव्यग्रपरिवारसमावृतम् ॥८६॥
 सावधानतया चिन्त्यं करणस्थभुजवत् ।
 नियन्त्रणीयं कपिवद् गुणैः शावान्तरं व्रजन् ॥८७॥
 फलितक्षेत्रवद् नित्यं रक्षणायं प्रयत्नतः ।
 नव्याऽऽराम इव स्थित्या सेवनीयं मुहुर्मुहुः ॥८८॥
 समूलमपि कोसेन हृदस्कन्धं महीभुजा ।
 तदपत्यैर्महाशास्त्रं विस्तीर्णं नृचतुष्पदैः ॥ ८९ ॥
 स्फुरद्वरजसुवर्णादिपल्लवोल्लाससुन्दरम् ।
 यशःकुसुमसंभारैराकृष्टार्थिमधुव्रतम् ॥ ९० ॥
 नानाऽऽपातकलादक्षपक्षिभिः कृतसंश्रयम् ।
 सुधाधवलितोत्तुङ्गप्रासादेन महोच्छ्रयम् ॥९१॥
 अनीतिजलकलोलैर्लोलमुच्चैः क्षणाद् भुवि ।
 ह्यसनाख्यो नदीपूरः पातयेद् राज्यपादपम् ॥९२॥
 (कलापकम्)

किञ्चित् किञ्चिदकुर्वाणोऽप्यभृण्वन्नचलन्नपि ।
 प्रमाददृढलयत्येवाऽनवधानं पिशाचवत् ॥ ९३ ॥
 गम्यं तदस्य दूरेण पुरुषेण हिनैपिणा ।
 विश्वासो नैव कर्तव्यस्तथा लक्ष्म्यामिर्यं यतः ॥ ९४ ॥

सीरनीरनिधेर्जन्मप्राधादिव सतृष्णताम् ।

करोति मत्तमानहसंगादिव मदान्धताम् ॥ ९५ ॥

रजोवहुलतां पद्मसमवासादिषाऽभिकाम् ।

तनोति शूरतां नीक्षणाऽसिधाराचरणादिव ॥ ९६ ॥

(त्रिभिर्विशेषकम्)

नैव मूर्खे न विदुषि न शूरे न च कामरे ।

न कुरुषे न सदूरुषे न वृद्धे नरुणे न वा ॥ ९७ ॥

प्रकाश्य विविधान् भावानमनोऽपि मत्तो यथा ।

रज्जवन्ती जगत्सर्वे नैव स्त्रीः काऽपि रज्जवते ॥ ९८ ॥

पण्यं पण्याहनेवाऽसी केवलं पुण्यमीक्षते ।

नराणां तेन सैर्नित्यमर्जनीयं तदेष हि ॥ ९९ ॥

भवेद् नैकान्तमस्तथा व्यसनाऽऽगक्तचेतसाम् ।

तदेवं भण्यते ज्ञान ! भवानिस्थं पुनः पुनः ॥ १०० ॥

एष यद्यपि ते दानगुणः सर्वगुणोत्तमः ।

तथाऽपि नियतं मयाऽप्यत्याऽऽसक्तिर्न शोभना ॥ १०१ ॥

सर्वथा सर्वकार्येषु माध्यस्थ्यं सस्यते नृणाम् ।

दम्नपानः कथं न स्यादतिकर्पूरभक्षणात् ? ॥ १०२ ॥

तथा—

सकृदाहोऽतिप्रीतेन दुर्भिक्षमनिवर्षणान् ।

अतिस्वागादनापित्वमऽनिः कुत्राऽपि नेष्यते ॥ १०३ ॥

एतदेव हि पाण्डित्यं यदाऽऽपादन्पक्षो व्ययः ।

अग्रादाहरणं स्पर्धं स्पर्धं मुनिकमण्डलुः ॥ १०४ ॥

नित्यं कृतव्ययः स्मरं मेरुप्यपचीयते ।

तेजगीर गते विष्टे नरोऽज्ञारमयो भवेत् ॥ १०५ ॥

बन्धुर्वन्धुरधीस्तावन् तावद् भार्या मनोऽनुगा ।

सर्वः कल्पकल्पः तावद् यावद् द्रव्यममागमः ॥ १०६ ॥

तदभावे पुनः सान्निध्यनि नयनुजीविनः ।

मुञ्चन्ति विहगाः सयस्तदागमिव निर्जन्मम् ॥१०७॥
 विमुदोजपे गुणवानो विना लक्ष्मीं न शोभते ।
 उन्मीलति यथा चित्रं न विना कृष्णनूत्निकाम् ॥ १०८ ॥
 पद्मरूपाजपि तेनैवा सज्जनैरपि काङ्क्षयते ।
 मनो नाऽर्थव्ययः कार्यस्त्रया वत्स ! यद्वन्द्या ॥१०९॥
 अथ भो वा नर्त्तनाऽयं राज्यभारोऽवतिष्ठते ।
 तस्मिन्नाशयं विद्वन् ! माधारणगुणं अथ ॥११०॥
 सतिनाहृदयास्तदुपदेशाज्मृतं पितुः ।
 कर्माप्राप्तिगर्भं पीत्वा मुदिता हृद्यऽगिन्तमन् ॥१११॥
 पश्योर्ध्वं यद्य मे नागः प्रत्यक्षमिति जंगति ।
 दुष्टात् तस्मादेकाग्रं तदिदं मर्णमोरभम् ॥११२॥
 वाताविशंगुच्छ्वां च शिशनादपरं जने ।
 अदरं नास्ति, नाभ्येह तदुपेक्षागमं विभम् ॥११३॥
 कृपाऽऽदेशः यथागं मे इत्यानन्धं गुरुं गिरा ।
 यस्या कृपनमप्यारः कुमारः स्पृष्टं यथा ॥११४॥
 अथ स्नेहमयं यद्य यच्छतः पितुराश्रया ।
 अथारः प्रवृत्ते यागजानां मुखादिति ॥११५॥
 हृत्पथः ! विमिर्दं विभदानेभ्यश्चिन्तये ॥
 अहमिदमिदं विद्वन्ने वेदोऽङ्गाऽऽवरणं मया ? ॥११६॥
 विद्वन्नेभ्यो भूत्वा देव ! दानेन भूयते ।
 यत्तज्ज्ञ इव संश्रुतं तदिदानीं कथं यतन ? ॥११७॥
 हृत्पथिन्दुः, हर्षं दाना, वाणी भाग्ययोगाद ।
 संतोषविभवे नहि त्रिंशयिनि कथं भगवन् ? ॥ ११८ ॥
 अथर्वं यद्वन्द्या यथा वात्सल्यं भूयन्म् ।
 यत्तज्ज्ञ इव संश्रुतं तदिदानीं कथं यतन ? ॥ ११९ ॥
 यत्तज्ज्ञ इव संश्रुतं तदिदानीं कथं यतन ? ॥

सैष व्याघ्रनटिन्यायः किं करोमि द्रुयाश्रयः ? ॥ १३३ ॥

उर्ध्वगगरोदतां किं वा ममाऽऽज्ञाभङ्गदूषणम् ।

सर्वतः प्रमरन्नेषोऽवर्णवादस्तु दुस्तरः ॥ १३४ ॥

इति कृत्वा तथैवाऽसौ दातुं प्रवृत्ते पुनः ।

षष्ठीकृतमपि स्वीयं शैत्यं याति यतः पयः ॥ १३५ ॥

तद् ज्ञान्वा कुपितः कामं कुमारस्य नराधिपः ।

द्वारं निवारयामास सेवाहेवाकिनोऽपि हि ॥ १३६ ॥

अथाऽमावऽवमानेन वाढमापूरितो हृदि ।

नदीपूर इवाऽऽवर्त्तयद् रुद्धगतिर्गतः ॥ १३७ ॥

अहो ! मे व्यसनं नैव तावद् घृतादि किञ्चन ।

नैव राग्यस्पृहा नैवाऽविनयः कोऽपि नाऽनयः ॥ १३८ ॥

जन्तुर्मानिकरं दानं यदेवं दोषतां गतम् ।

तद्य युज्यते नैव मम स्थातुमतः वरम् ॥ १३९ ॥

व्याधि-मालिन्य-दारिद्र्या-ऽवमान-व्यमना-ऽगमः ।

परदेवं विना नाऽन्यदिह श्रेयो मनस्विनाम् ॥ १४० ॥

इति निश्चित्य निर्गुहं कुमारो निनि निर्मने ।

वरं तुरङ्गमाख्या चचारिकी दिशं प्रति ॥ १४१ ॥

इतिवन्तु नद् ज्ञान्वा निजदर्शन्यदोषतः ।

तत्र स्थातुमगतः सन् मञ्जनोऽपि तमन्वगान् ॥ १४२ ॥

भ्रान्तवन् कर्मणा तेनाऽनुगतः श्रितवत्सलः ।

कुमारः माह भो भृत्य ! वद किञ्चिद् विनोदकृत् ॥ १४३ ॥

तेनोत्ते देव ! किं श्रेष्ठं कथ्यतां पुण्य-यापयोः ? ।

गोऽयवार्तादेव ! मूर्ख ! किपिद् गदितं मया ॥ १४४ ॥

अवला-बाल-गोपाल-हालिकानामपि स्मृतम् ।

इदं हि यद् जयो धर्मादधर्मेण पुनः सयः ॥ १४५ ॥

देव ! मन्थयै मूर्खः परं कथय कीदृशी ।

धर्म-वर्धनं, कुमारं भगिनं मृत्यु मञ्जन ! ? ॥ १४६ ॥

एवः गत्वं पुरीं भक्तिः शक्यता दानं दृष्टार्हते ।
 धर्मोऽपि ह्यंगयोगकरोऽनिष्टनिवारकः ॥ १४७ ॥
 अधर्मः पुनरेतस्माद् विपरीतोऽथ सोऽवदन् ।
 नैवम्, समय एवाऽयं कारणं संपदापदोः ॥ १४८ ॥
 दिवा बलस्ये गृहोऽप्यस्ममेति गच्छतुनिः ।
 निशाबलवान् क्षुद्रा अपि तागः स्फुरन्त्यमूः ॥ १४९ ॥
 समयस्य बले नृणामधर्मोऽपि गुम्रावहः ।
 पुनस्तस्य बलाऽभावे न धर्मोऽपि गुम्रावहः ॥ १५० ॥
 यदिदानीं मवाऽस्त्या धर्मिणोऽपीदृशी नतः ।
 अधर्मसमयोऽयं नहृ धनं धौर्धादिनाऽर्जय ॥ १५१ ॥
 कुमारोऽप्याह रे ! पापेन ! न धौनव्यमिदं वयः ।
 मा बार्दीः गर्वदा येन धर्मोदेव जयो ध्रुवम् ॥ १५२ ॥
 यस्तु कोऽप्यनयस्तत्राऽन्तगये कर्म कारणम् ।
 शर्कराभक्षतां दन्तव्यधार्य किं न कर्करः ? ॥ १५३ ॥
 अन्यायेन तु या मत्स्वीः सा उद्घातः भदीपनात् ।
 क्षणं मफाऽयं यस्तूनि निर्वादे केवलं रतः ॥ १५४ ॥
 अरुण्यद्वितैः किं वा पुरो ग्रामे जरन्नराः ? ।
 जये मह्यन्ति चेहृ धर्मान् तदा त्वं किं करिष्यसि ? ॥ १५५ ॥
 नैनोचं भृत्यभारं ते करिष्ये जात्रिनावधि ।
 पणवन्धं कुमारोऽपि तमेव प्रतिपन्नवान् ॥ १५६ ॥
 मावेवं कृतमर्यादां वेगाद् ग्रामं गतौ ततः ।
 परिपन्थ्यानुपागत्य भृत्यः प्रणतिपूर्वकम् ॥ १५७ ॥
 हृद्गान् प्रपच्छ यदहो ! संदेहश्चिरमावयोः ।
 जयो धर्माद्धर्माद् वा सम्यग् निर्णीय कथ्यताम् ? ॥ १५८ ॥
 (युगम्)
 तस्तु दैवादसंभाष्यनवीनमश्रुविस्मितैः ।
 रश्मिमादिदमाचक्षे यद्धर्माद् जयोऽधुना ॥ १५९ ॥

यदा न प्रत्ययस्तस्य तदाऽभाणि पुनस्तथा ॥ १७२ ॥
 कुधियं पृच्छतो दत्ते विश्वस्तस्य च दुर्मतिम् ।
 तस्य पापेन शृण्वेऽहं यदि नाऽऽयामि सत्वरम् ॥ १७३ ॥
 तेन मुक्ता तथा कृत्वा पुनरागत्य तत्र सा ।
 पप्रच्छ वद भो व्याध ! नव बाणप्रहारनः ॥ १७४ ॥
 कथं दुष्टोऽतस्तेन चिन्तितं हन्त ! सर्वथा ।
 पशूनामपि निर्भन्स्यी कथं यच्छामि दुर्मतिम् ? ॥ १७५ ॥
 कथितं चेति भेद ! मां दक्षिणे न प्रयासि चेत् ।
 तथैव वचसा तस्य सा जगाम जिजीवि च ॥ १७६ ॥
 तदेवं कथ्यते ते यन्मा पापमतिमार्मथाः ।
 येनाऽक्षप्रकृतां बाढं जीविताद् मरणं वरम् ॥ १७७ ॥
 एकस्य निजजीवस्य कृते जीवाननेकघ्नः ।
 दुःखे क्षिपन्ति ये मृदाः तेषां किं जीवितं स्थिरम् ? ॥ १७८ ॥
 विपश्यन्ति गताः सन्तः पापकर्म न कुर्वते ।
 ईदृशः कुर्वदवत् कीदृशनसि किं क्षुभितोऽप्यलम् ? ॥ १७९ ॥
 किञ्च क्षेत्रेषु जीवानामुपवा वीजं वधादिकम् ।
 समीहन्ते ददा ! मूर्खाः कथं सौख्योदयं ततः ? ॥ १८० ॥
 निर्गुणस्य शरीरस्य प्रतिसृणविनाशिनः ।
 गुणाऽस्ति सुमहानेकः परोपकरणाभिधः ॥ १८१ ॥
 तेऽप्यधन्याः पशुमायाः परार्थे य वदोसते ।
 तेषां त्वजननिर्भूयाद् ये परद्रोहकारिणः ॥ १८२ ॥
 यदि ग्राम्पेरजानद्भिर्धर्मो न बहुमानिनः ।
 किमेतेन सतामिष्टो न प्रमाणं भवेदसौ ? ॥ १८३ ॥
 स्वादुस्यादाऽनभिज्ञधेद् द्राक्षासु करभो मुखम् ।

१ मां न प्रयासि न प्रयासि, हन्तिर्भिति ।

२ 'तन्वी विमारे' अत्यन्ताप्यमादुर्बलं यानि रूपम् । ३ 'वन्दुर्बलः' 'आपिष्टु
 उपवेगाने' ।

नमोऽस्तुते. नमस्तस्मात् मातृपुत्रं काजयिहि नमः ॥१८४॥

एतत्तु सूर्य उच्यते अथैवमिदं ।

= ५१: भवतिभूतार्ता कदाज्याभमुक्तो भवान् ॥ १८९ ॥

मन्त्रः इति ध्यायि हृदये मन्त्रि कोविदः ।

इदम् ते विद्वद्भिरिति न पूर्वमेव मनोभ्याः ? ॥ १८९ ॥

कथं हो-ति नृणां साङ्गो जनन्याऽथापि यत्तथा ।

इति शेषः ॥ १८७ ॥

॥ ११॥ इति श्रीमद्भगवद्गीतायां अष्टादशोऽध्यायः ॥

५९ गैः ह्यगमाभ्यो न ह्यगमाभ्यो विगच्छन्तम् ॥ १८८ ॥

इमं वृक्षं च त्रैलोक्ये चोद्यमानोऽपि नो मयः ।

सुखं भवति न संशयः । अथ च भवति न संशयः । १८२ ॥

॥ १ ॥ अथ भक्तिभोगोपायः ॥

५४ ६. (१) ३ मासगव-वृत्त-गाथीने विना ॥ १७.० ॥

국립중앙도서관 소장본

[illegible][illegible]

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ १०२ ॥

[illegible]

५०३८ ४१^६ प्र० वि० सं० २७९१॥ कविद्वयः ? ॥ २०३ ॥

८. अथ विविध विषयानामुक्तम् ।

4724 10-2-20, W. 8-1-20 10-5-20 11 9-13 11

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ।

१३५४

... ..

...
...

... ..

... ..

तथानः सहसा सूर्यस्याऽपि निमित्तविस्मयः ।

नेत्रे शशीकृतोत्पाद्य भञ्जनाय ममर्षयन् ॥ १९८ ॥ (कुलकम्) ।

सर्वधोनागपुष्पस्य पर्यस्योक्तारक्षादिनः ।

कर्मं भुदस्वेदमिन्पुत्ररा दयारुद्रोऽप्यनो ययौ ॥ १९९ ॥

अथ तत्र कुमारोऽपि कृत्यान्तरगमापनान् ।

दुस्मराऽऽयमर्दीपूरकहोमोत्तान्मानमः ॥ २०० ॥

दृष्ट्यादिदयसंभाष्यसंभवाद्येनमि सणम् ।

किमिदं हन्त ! धर्मकनिरतस्य ममाऽभवत् ॥ २०१ ॥

तदीयवचनस्याऽपि प्रायाण्यं प्राप्योति किम् ? ।

आः ! ज्ञातमपरा सिद्धिः कष्टेनाऽन्तरिताऽपिला ॥ २०२ ॥

पथाऽऽस्तामकः पूर्वं ममाऽपनयनोधनः ।

तैलपूणादिकं देहे नियोजयति किञ्चन ॥ २०३ ॥

तथा धर्मोऽपि जीवस्य सिद्धिशुद्धिविधित्तया ।

प्राप्यकर्ममलोत्तिष्ठै करोति सणमापदम् ॥ २०४ ॥

धिग् धिग् मे मोदरतकादिदं बल्लोऽप्यचिन्तनम् ।

धर्म एष धुवं नाऽप्यो जयरेतुर्नगमये ॥ २०५ ॥

तदेककारणः स्वान्तमित्याऽऽनिन्ये पुनः पथि ।

देवायसे हि देहे तु गतामास्या न विद्यते ॥ २०६ ॥

दुःखे पतन्तं सुभवाद् मनः कायमनुव्रजन् ।

अन्योऽयमिति संयोज्य धीरः स्थिरयते निजम् ॥ २०७ ॥

तदा तस्य महादुःखं सतोऽप्युत्तेजुमसमः ।

अद्रष्टुमिव सूर्योऽस्तपर्वताऽन्तरितोऽभवत् ॥ २०८ ॥

क्षब्दायमाना विविधं पक्षिणोऽपि तदाऽऽपदि ।

मन्दन्त इव दुःखेन निर्लीना नीदवेऽपगु ॥ २०९ ॥

सुखानि ककुभौ सद्यस्तपसा श्यामतामगुः ।

कुमाराऽऽपत्तिसेजातशोकनेव मसर्पता ॥ २१० ॥

अहो ! कथमऽसौ भार्वा महात्मेतीव चिन्तया ? ।

क्षणमेकमजायेतां रोदसी अपि निःस्वने ॥ २११ ॥

अत्राऽन्तरे वटे तत्रैकत्र संमिलितास्तदा ।

भारण्डपक्षिणः स्वरं संलापमिति चक्रिरे ॥ २१२ ॥

कथ्यतां येन यद् दृष्टं श्रुतं वा काऽपि कौतुकम् ।

एकेन व्याहृतं तेषु कथयामि निशम्यताम् ॥ २१३ ॥

(इतोऽस्ति ककुभि प्राच्यां चम्पा नाम महापुरी ।

तस्यां भुवनविरुयातो जितशत्रुर्महीपतिः ॥ २१४ ॥

पुत्री पुष्पावती तस्य जीवितव्यादऽपि मिथा ।

सकलस्याऽपि राज्यस्य रहस्यमिव मूर्तिमत् ॥ २१५ ॥

(यस्याः क्रमयुगं धत्ते दायादत्वं सरोरुहाम् ।

ऊरुयुग्मं पुना रम्भास्तम्भगर्भं जिगीषति ॥ २१६ ॥

मध्यदेशः कुशोदर्यास्तुच्छः कृपणचित्तवत् ।

सविस्तारमुरस्त्वेप्यद्गुणग्रामादिवाऽधिकम् ॥ २१७ ॥

याहू सह मृणालैः सस्पर्द्धां मृदुतरावपि ।

अपरोऽपि हरत्येव प्रसभं विद्रुमश्रियम् ॥ २१८ ॥

उदारचित्तवद् नासायंनोऽतिसरलोन्नतः ।

कर्णपाली चलदोलालीलां धत्ते मनोभुवः ॥ २१९ ॥

फेनपाशो वह्निर्वह्निर्लक्ष्मीलाभादिवोज्ज्वलः ।

तद्रूपमथ किं वर्ण्यं निर्वर्ण्यं द्युमदामपि ॥ २२० ॥

किं तु सर्वं दृष्ट्वा भजे देवायधुरभावनः ।

लक्ष्माङ्गोऽप्यऽप्रमाणं स्याद् यथा पाथात्यविन्दुना ॥ २२१ ॥

अन्यदा तां मभाऽऽसीनः कन्यामङ्गुतां तथा ।

निरूप्य महता चिन्ताऽऽचान्तस्यान्तोऽभवद् नृपः ॥ २२२ ॥

अहो ! पश्य हताशस्य मर्तापाऽऽचरितं विधेः ।

एवं निर्णयं यदिदं कथं हन्त ! विदम्बिता ? ॥ २२३ ॥

इह तारमिमर्गेण चिन्तार्यं धृष्टिका पितुः ।

विशेषेण पुनर्दोषदूषिता नन् करोमि किम् ? ॥२२४॥
 अधवाऽलमुपालम्भैर्देवस्य संमति ।
 इयं मातुररा तेन कोऽप्युपायो विधीयते ॥ २२५ ॥
 इति निधित्य भूपालः कारयामास घोषणाम् ।
 सर्वत्र पटहध्वानपूर्वकं यदहो ! जनाः ! ॥ २२६ ॥
 जिनशत्रोः पुत्रिकाया लोचने यः कारिष्यति ।
 तस्मै राजा निर्जे राज्यस्याऽर्धं कन्यां च दास्यति ॥२२७॥
 भ्रमन्तः सन्ति ते नित्यमित्यादेशकरा नराः ।
 अतः परमहं तत्र न जाने किं भविष्यति ? ॥२२८॥
 तन्मृत्वा विस्मयादेकः पमच्छ लघुपक्षकः ।
 तान् ! कश्चिदुपायोऽपि भवेत् तन्नेश्वरभवे ॥ २२९ ॥
 जात्यञ्जयाः कथं नेत्रे भवतां वत्स ! किमिदम् ? ।
 मणिमन्यमर्हावध्यः सन्त्येषाऽपिन्यशक्तयः ॥ २३० ॥
 कथ्यतां तर्हि तेनोक्तः स ऊचे मेव कथ्यते ।
 तरोरपि पतो जातु रजन्वां भवतः धृती ॥ २३१ ॥
 निर्यन्धेन तथा तेन शिशुभावादपृच्छयत् ।
 दिव्यज्ञानी यथा तस्य भारण्ड इदमाग्यत ॥२३२॥
 बह्वी याऽस्य तरोः ग्गन्धे देवमावेष्ट्य तिष्ठति ।
 तदीयरससंस्कारात् सद्यो नयपरशोर्भवेः ॥ २३३ ॥
 तान् ! मानः कं गन्तासि तत्रैव पुरि पुत्रक ? ।
 नयेः सहैव मां तर्हि येन मेऽस्त्यनिर्णीतकम् ॥ २३४ ॥
 इत्थं संलपतां तेषां र्वेमीष्टा सणमागमत् ।
 कुमारोऽपि वटाऽपस्थः सर्वं ध्रुवेत्यचिन्तयत् ॥ २३५ ॥
 किन्तु सत्यमिदं किंवाऽनत्यमेवाऽत्र को भ्रमः ? ।
 धर्म एव सतां नित्यं आगमि विपद्गुण्डे ॥ २३६ ॥
 करस्पर्शादगतां ज्ञात्वा छिन्ना क्षुरिकया च यः ।

गाढमालिङ्गं दूर्वाभरोपाश्चर्ययन्निव ।
 अद्भुमारोप्य हर्षाभुसलिलैः स्रपयन्निव ॥ २५० ॥
 प्रीणयन्मृताऽऽस्वादमोदरैस्तं गिरां रसैः
 कुमारमिदमपासीत् सस्नेहमधुरं नृपः ॥ २५१ ॥
 किं कुलं वत्स ! का जातिः को देशो निजजन्मना ।
 भवता पावनीचक्रे मूढि यन्मेऽतिकृतुकम् ॥ २५२ ॥
 व्यामहार कुमारोऽपि देव ! किं संभ्रमोदितैः ?
 कृत्यमादिश्यतां शीघ्रं तदेवोत्तरमग्र मे ॥ २५३ ॥
 अहो ! कृत्यं कनिष्ठस्त्वमस्य नो फल्गु वलितम् ।
 तेदेतेनाऽनुमीयेत कुलार्थं सर्वमुत्तमम् ॥ २५४ ॥
 विमृश्येति नृपस्तेन समं कन्यामृहं ययौ ।
 श्रुत्वा कृत्यं कुमारोऽपि कन्यान्तिकमुपेयिवान् ॥ २५५ ॥
 चित्रप्रायो जनोऽयं तद्यारूपहासने स्थितः ।
 गुगन्धद्रव्यमानाद्य विधाय विधिमण्डलम् ॥ २५६ ॥
 पूजयित्वा च पुष्पाद्यैर्जपित्वा किञ्चन क्षणम् ।
 ध्यानमापूरयामास विस्मापितनरेश्वरम् ॥ २५७ ॥
 फटीन्पस्तं ललाखण्डं गृहीत्वा तदूरसेन च ।
 अपूरयद् हजौ तस्याः स्पर्शे जाते च तत्क्षणात् ॥ २५८ ॥
 रूपलावण्यसौन्दर्यनिर्मिताऽनद्विविग्रहम् ।
 भागवत्सौभाग्यनिकर्षं तं शीघ्रं पुरुषं पुनः ॥ २५९ ॥
 हर्षा-स्तुवयं श्रवा-जात्यप्रमुखं भावसंकरम् ।
 द्रधाना कामनापेनां सा चकार नृपात्मजे ॥ २६० ॥

(पुनम्)

इयत्कालं हशोरान्ध्यमजनिष्ट यथा मम ।
 आजन्माऽपि तथा भूयात् त्वदन्यपुरुषेक्षणम् ॥ २६१ ॥
 तस्मिंश्च जगदिदं नृपः पूर्णमनोरथः ।
 अनेन स्वगुणैरेव त्वमाप्ता फनकोत्तमे ॥ २६२ ॥

त्वयाऽपि स्वयमेवाऽस्मै स्फुटमात्मा समर्पितः ।
 नाऽहं निमित्तमात्रोऽपि चिरं जीव सभर्तृका ॥ २६३ ॥
 ततो माँहृत्तिकश्रेष्ठं सपत्न्याऽऽजुहवद् नृपः ।
 गणयित्वाऽऽख्यदेपोऽप्याऽऽमग्नं वैवाहिकं क्षणम् । २६४ ॥
 चित्तवित्ताऽनुमानेन सर्वमवाहपूर्वकम् ।
 तयोरकारयद् राजा पाणिग्रहणमहोन्मथम् ॥ २६५ ॥
 ददाऽयथ कुमाराय महामौधं मनोहरम् ।
 देशकोशादिसप्ताङ्गराज्यसार्द्धं विभज्य च ॥ २६६ ॥
 पुण्यावत्या समं सोऽपि तत्र काव्यकथारम्भैः ।
 धर्मशास्त्रविनोदंश्च दोगुन्दक इवाऽपरः ॥ २६७ ॥
 पुण्यप्रभावाऽऽविर्भूतिप्रभूतः सुखसम्पदा ।
 सुधामग्न इवाऽजस्रं चासराश्रितवाहयत् ॥ २६८ ॥ (पुष्पम्)
 कुमारस्तावदन्येद्युः वातायनगतः पुरम् ।
 आलोकयन्नकस्मात् तं भृत्याऽधममवैक्षत ॥ २६९ ॥
 गलश्रेष्ठाऽऽस्यथीभन्सं श्रस्तव्यस्तशिरोरुहम् ।
 दुर्निवारक्षुधावाधाकरालवदनोदरम् ॥ २७० ॥
 सर्पाकारसिरांजालैः कङ्कालमिव भीषणम् ।
 पापाऽतिरेकाद् उद्धृत्तं नरकादिव नारकम् ॥ २७१ ॥
 विशीर्णदण्डैस्वण्डैकपरिधानं दुरीक्षणम् ।
 मलीमसतनुं मूर्च्छं पाप्मानमिव जङ्गमम् ॥ २७२ ॥
 प्रणपट्टैर्दरिद्रेषु वद्धपट्टमिवाऽऽपदा ।
 घृणाजनकमत्यन्तकठोरमनसामपि ॥ २७३ ॥
 अलाभेन च भिक्षायाः पर्यटन्तं गृहे गृहे ।
 कराऽऽत्तकर्परं दीनं प्रस्वलन्तं पदे पदे ॥ २७४ ॥
 (पद्भिः कुलकम्)

१ नाहिकाः । २ अस्थिपञ्जरः ।

३ "विरलेऽहो कृते दण्डी" इति हेमोऽनेकार्थमंग्रहः ।

उपलक्ष्य पुनः तस्यैव कण्ठाद्रपना भूयम् ।
 अदृष्टस्य पराक्रम्य दृष्टेयाऽनानि कीदृशी ॥ २७५ ॥
 भ्रमिन्ममयं यत् किञ्चिद्विद्विषमिनि विन्तयन् ।
 तमाकार्यं पुनर्धेष्टः कुमार इदमभ्यधात् ॥ २७६ ॥
 अहो ! जानामि मां हृदि सोऽपि कम्पितविग्रहः ।
 भयेन ममलं नेश्च्युतं कुर्वन्मरोधन ॥ २७७ ॥
 देव ! पूर्वाऽप्यग्रेषु शृङ्गसङ्गतमण्डलम् ।
 को न वेति रविं को वा गगने घनमुन्नतम् ? ॥ २७८ ॥
 अलं संभ्रमवापयेन मत्प्रकार्यादि मेन मः ।
 इत्युक्तः पुनरप्याह नदिं देव ! न वेदुम्यदहम् ॥ २७९ ॥
 ललिताङ्गोऽग्रर्षाद् यस्य चक्षुःपाटनेन भोः ! ।
 उपनम्रे स्वयां मे मां यत् नो वेदिसि सज्जनः ? ॥ २८० ॥
 तद् भ्रुवा सदसाऽऽशङ्कालज्जाभाराऽनिरेकतः ।
 विविधुरिव पातालमधोमुखमर्सां स्थितः ॥ २८१ ॥
 अथ त्याजितदुर्वेषं कारितस्नानभोजनम् ।
 परिधापितसङ्गं कुमारस्तमभाषत ॥ २८२ ॥
 मधूनेनाऽपि किं तेनोपाजितेन धनेन भोः ! ।
 येनाऽऽन्मीषमनुष्याणां संविभागो न विद्यते ? ॥ २८३ ॥
 अथ मे सफलं राज्यं यत्र दुःखसखो भवान् ।
 समाजगाम तत्सौख्यं भूरस्व निधिन्तमानमः ॥ २८४ ॥
 सविस्मयमनाः सोऽपि दध्याविति हृदि क्षणम् ।
 अहो ! काऽरूपजाऽवस्था क्व चासाऽवस्य दृश्यते ? ॥ २८५ ॥
 चित्तेऽपि यदसम्भाव्यं देवान् तदपि जायते ।
 अस्तु वा किं वितर्केण भणामि समयोचितम् ? ॥ २८६ ॥
 सतोऽपि लयतां दोषानऽसतोऽपि परे गुणान् ।
 वदतां विगतोपाधिः काऽप्यङ्गुर्वा स्थितिः सताम् ॥ २८७ ॥

वरदात्मन्मन्त्रोपायं स्वयां गन्तव्यमवतः ।
 अतः प्रियन्त्रि मन्त्रस्तु यथाह्वयवर्धमानम् ॥ २८८ ॥
 भूतानां च नरा देवः नारमे ग्रीवा वराहधः ।
 विदुषा विरते धामनिधिर धार्मे मन्त्रधाम् ॥ २८९ ॥
 ह्रीरे वरुणैः सर्वे हस्मादन्त्र पप्रिभिः ।
 हृदयेऽथ धोनाथ सीतन् मुक्तभ मैत्रम् ॥ २९० ॥
 नमः नारायण वरा ह्रीं शम्भोरे वापनः फणम् ।
 नारायणं गुरुवर्धनं कृपापादं ध्रुवं मयः ॥ २९१ ॥
 नृपतपस्वते नमः वा हृदये विमलेन ।
 हृदयेऽथ ह्रीं नारायणे नारायणनि विनायक ॥ २९२ ॥
 नृपतपस्वते नमः वा मैत्रे विदुषी हृदये कृपाः ।
 नारायणं नमो ह्रीं नमः नमो विदुषभवे ॥ २९३ ॥
 नारायणं नमो ह्रीं नमः नमो नारायणमन्त्रपादः ।
 नमः नारायणं नमो नमो नमो नमो नमो नमो ॥ २९४ ॥
 नमो नारायणं नमो नमो नमो नमो नमो नमो ।
 नमो नारायणं नमो नमो नमो नमो नमो नमो ॥ २९५ ॥
 नमो नारायणं नमो नमो नमो नमो नमो नमो ।
 नमो नारायणं नमो नमो नमो नमो नमो नमो ॥ २९६ ॥
 नमो नारायणं नमो नमो नमो नमो नमो नमो ।
 नमो नारायणं नमो नमो नमो नमो नमो नमो ॥ २९७ ॥
 नमो नारायणं नमो नमो नमो नमो नमो नमो ।
 नमो नारायणं नमो नमो नमो नमो नमो नमो ॥ २९८ ॥
 नमो नारायणं नमो नमो नमो नमो नमो नमो ।
 नमो नारायणं नमो नमो नमो नमो नमो नमो ॥ २९९ ॥
 नमो नारायणं नमो नमो नमो नमो नमो नमो ।
 नमो नारायणं नमो नमो नमो नमो नमो नमो ॥ ३०० ॥

[illegible]

१. सुदृढ/वि. भवि । २. कठोर/भवि ।

३. पश्चिमिणेय । ४. पश्चिमम् ।

माऽने ज्ञानतदाहृता मन्त्रमपिदमग्रहीत् ॥३१३॥
 मन्त्रेणोक्तनिर्देशं निर्विकारं विधीयते ।
 एतेऽकाशे न पुनः कर्तुं युज्यते नीलमंगलिः ॥३१४॥
 कान्तदा वाग्नोऽग्नेरप्यनिदाक्षिभ्यनोऽथ सः ।
 तप्तं पार्थिवं तामुरन्ता सहाऽग्नेन गतो वनम् ॥३१५॥
 सः शिखर्य चाग्रागामुपरिष्ठातुमारति ।
 वायुविहीरवा धान्तस्तदाऽथमाऽग्नो नृपः ॥३१६॥
 नृपिभ्यो वायव्ये विष्टा कृत्वाऽथ नृपमस्तके ।
 हृत्वा ईशो मरिक्तेन धनुर्मुनिकया हवः ॥३१७॥
 मरिक्ते हविर्न वीर्यान्तरद् नृपपरिचरः ।
 मरिक्ते विष्टं मरीक्षेण ईशमंगलं वायव्यः ॥३१८॥
 ईशं कृत्वाऽप्यनोऽग्नोऽपि मनाऽपार्थं निगम्य तम् ।
 मन्त्रादिद्वयोद्गाहं ईशो नृपमग्रहीत् ॥३१९॥

५५-

नन्दं वायो मनागम । ईशोऽहं विमलं जले ।
 मन्त्रेणोक्तनिर्देशं मन्त्रेण न मन्त्रयः ॥३२०॥
 हृत्वा ईशो मरिक्तेन मरिक्तेन मरिक्तेन मरिक्तेन ।
 हृत्वा ईशो मरिक्तेन मरिक्तेन मरिक्तेन मरिक्तेन ॥३२१॥
 हृत्वा ईशो मरिक्तेन मरिक्तेन मरिक्तेन मरिक्तेन ।
 मरिक्तेन मरिक्तेन मरिक्तेन मरिक्तेन मरिक्तेन ॥३२२॥
 मरिक्तेन मरिक्तेन मरिक्तेन मरिक्तेन मरिक्तेन ।
 मरिक्तेन मरिक्तेन मरिक्तेन मरिक्तेन मरिक्तेन ॥३२३॥
 मरिक्तेन मरिक्तेन मरिक्तेन मरिक्तेन मरिक्तेन ।
 मरिक्तेन मरिक्तेन मरिक्तेन मरिक्तेन मरिक्तेन ॥३२४॥
 मरिक्तेन मरिक्तेन मरिक्तेन मरिक्तेन मरिक्तेन ।

परमार्थस्य भावस्य कर्तव्यमिति न स्थितम् ॥३२५॥

महतामप्यहो ! दैवाद् दुर्वारा नीचसंगनिः ।

कर्पूरस्य कर्षं न स्याद्वहारेण समं रतिः । ॥३२६॥

स्वस्वास्थित्या ततः काले कियत्पि गतेऽप्यदा ।

यमन्तु वसुधाऽधीनः मच्छन्नमिति मञ्जनम् ॥३२७॥

कः संवन्धः कुमारस्य त्वत्पेवं यन् तदादरः ।

कुद्रव्यभीवदोषेण सोऽपि चिन्तितवानिदम् ॥३२८॥

स्मृत्वा पूर्वविकारं मे कुमारोऽनर्थरेतवे ।

काऽपि भावी, विषयेन तदादावेव पातये ॥३२९॥

पापः स्योपकस्याऽपि संपदा हृदि स्थिते ।

हरितार्द्रा ध्रुवं पृष्ठे यथा रप्ता खरधरन् ॥३३०॥

मगाद् च त्वया देव ! भूयः कथितगुन्दरम् ।

न पृष्ठव्यमिदं राजा मुनरापारतस्ततः ॥३३१॥

ददौ शपथमूचेऽसाञ्चदो ! संकटमागतम् ।

निपेषाद्वा कुमारस्य कथनाद्वा महीपतेः ॥३३२॥

कुमारस्याऽपि पूज्यस्य दुर्लभस्याऽऽज्ञाऽप्यवा नर ।

तेनैव कथयन्नस्मि गृणु देव ! यथानयम् ॥३३३॥

धीवासनगराधीश्वरवाहननन्दनः ।

अहं देव ! महीपत्यर्कोरिक्तस्य मुनस्त्वयम् ॥३३४॥

मकृत्वा रूपवानाऽऽश्रुविपालाभः कुतोऽपि हि ।

स्वमानिषज्जया मेहं स्वयत्वा देवान्तरं भ्रमन् ॥३३५॥

अत्राऽऽपानस्तदूर्ध्वं ॥ प्राप्यधाम्यवसाद्वृत् ।

यद् किञ्चिदिह तत्सर्वं सर्वत्र विदितं विभो ! ॥३३६॥

(युगम्)

पितुः परिभवादत्राऽऽपानोऽहमपि पर्यटन् ।

रष्टोपमसितगम्भेन पर्यङ्ग इति संभ्रमात् ॥३३७॥

पुरम्बरितमाकार्य मा दामुन्नादपेरिति ।

आज्ञां दत्त्वा विशेषेण संमान्य स्थापितोऽन्तिके ॥३३८॥
 नितान्तममुना कर्णविषेण व्याकुलीकृतः ।
 नृपो द्रव्यौ दृष्ट्वा ! कीदृक् संजातमसमञ्जसम् ॥३३९॥
 पणवद्भामसौ कन्यां बाढं गृह्णातु, मेऽखिलम् ।
 यत्पुनर्मलिनीचक्रे राज्यं दुःखाकरोति तत् ॥३४०॥
 तदेनं निग्रीहीष्यामि पापमित्याचनिश्चयः ।
 आहोस्त स रहो भृत्यान् यत् कृत्वादेशकारिणः ॥३४१॥
 आदिशच्च य एकाकी निशि सौधाऽन्तराऽध्वना ।
 एति वध्यः स युष्माभिर्निर्विचारमुदायुषः ॥३४२॥
 देवाऽऽदेशः प्रमाणं मे श्रुति व्याहृत्य ते नराः ।
 ततो गत्वाऽभूयन् राज्ञो निदेशकरणोद्यताः ॥३४३॥
 अथ वर्षसमं नीत्वा दिनं राजा महानिशि ।
 शिक्षयित्वा नरं मर्षीत् कुमारऽऽज्ञानहेतवे ॥३४४॥
 सोऽपि गत्वाऽवदद् देव ! नृदेवम्बो दिदक्षते ।
 कार्यांगुवपान् नरो मध्यमार्गेणैव समेपताम् ॥३४५॥
 त्वत्प्रमादाय पत्न्यद्वादृथाय राहसाऽचलत् ।
 कुमारः विषयाऽभाणि करे धृत्वा पदाऽञ्जलम् ॥३४६॥
 देव ! मुग्धस्वभावोऽमि राजनीतिं न वीक्षसे ।
 इदम्यामदिनार्थैव यदेवं चलितो निशि ॥३४७॥
 एतदेव कुलीनानां जीवितव्यं म्रिये ! नृणाम् ।
 निर्विकल्पं परीक्ष्याऽऽज्ञां यदादेशो विधीयते ॥३४८॥
 विकल्पेन पुनस्तस्मिन् भक्तिव्याजाद् विदम्बना ।
 श्रुति निष्ठे कृपारेण राजपुत्री पुनर्जगौ ॥३४९॥
 मत्प्रमेतन् परं कापि विकल्पोऽप्युचितः म्रिये ! ।
 अनदमनवन्नेव मिद्विरेकान्तपक्षतः ॥३५०॥
 क्रतुना धन्य-गुणयोरस्तु बन्धुम्वर्यतः ।

कार्यसिद्धौ प्रशम्येत चकर्तव तपोः पुनः ॥३५१॥
 अन्यधित्तेऽप्यथा वाचि कर्तव्यं त्वन्यदेव हि ।
 गणिकारूपवन्नाथ ! राजधर्मोऽप्यनेकधा ॥३५२॥
 विश्वासोऽत्र न कर्तव्यस्तन्नरेण विजानता ।
 नीनो किं न भुनं राजा मित्रं कस्याऽपि नो भवेत् ॥३५३॥
 अकारणमसादौऽपि प्रस्तावं न विना शुभः ।
 अरिष्टाय तरोः पुष्पोद्भेदोऽप्यऽसमये भुवि ॥३५४॥
 यथा दाहभयाद् देव ! ध्रियते दारुहस्तकः ।
 फलकं पानरक्षार्थं प्रस्तावार्थं तथाऽनुगः ॥३५५॥
 आस्ते समस्तकृत्येषु प्रधानस्तत्र सज्जनः ।
 स एव प्रेम्पतां ज्ञात्वा कार्यं कुर्याद् यथोचितम् ॥३५६॥
 दयितायाः स तारुणमिक्षुरम्भाफलोपमम् ।
 वचः भुन्वा परं तोषाऽऽतुरिनो हृद्यऽचिन्तयत् ॥३५७॥
 कुलघनधरा नारी नरस्य यदि जायते ।
 तदा सैव गुरुलक्ष्मीः शार्त्तुं मित्रं मनिः सखा ॥३५८॥
 अहो ! केयं मतिमौढिरस्याः कीदृक् वचःक्रमः ।
 पक्षपातः सरस्यत्याः स्त्रीजातित्वादियं ध्रुवम् ॥ ३५९ ॥
 महितः सज्जनश्चाथ प्रजन् मौषाऽन्तराऽभ्यना ।
 सत्रस्थपुरुषैः तीक्ष्णगवद्गघानैर्दृष्टं हतः ॥ ३६० ॥
 अपतन् इनाशत्वादऽसाधुमययाऽप्ययः ।
 सत्यमाभाणको जानः स्यस्य स्याच्चिन्तिनं परे ॥ ३६१ ॥
 भुत्वा कलकलं तत्र ज्ञात्वा च नृपपुत्रिका ।
 पूरिता शोक-दर्पाभ्यां जयादेनि सगद्गदम् ॥ ३६२ ॥
 हा ! नाथ ! सरलस्यच्छमकृते ! कथितं यदि ।
 नाऽकरिष्यः तदाऽवस्था काऽभविष्पन्ममाऽधुना ॥३६३॥
 आर्यपुत्र ! तदद्यापि भुक्त्वा गमनिमीलिकाम् ।
 भूत्वा स्वसंग्यसन्नदो बहिस्तिष्ठं पुरादरम् ॥ ३६४ ॥

तथैव विहिते तेन विदित्वा तन्मृषोऽपि हि ।

स्पष्टकोपो बलाद्योषं कृत्वा सज्जो युधेऽभवत् ॥३६५॥

(प्रसरत्तरलोचुङ्गतरङ्गाभतुरङ्गमे ।

दृश्यमानमहामानमत्तमातङ्गपर्वते ॥ ३६६ ॥

करालमकराकारवरूपिरयसंकुले ।

स्फुरत्धारभट्टाऽनेकनक्रचक्रमयद्वरे ॥ ३६७ ॥

ॐ ढिण्डीरपिण्डसंकाशच्छत्रशङ्खधिरानिते ।

महाकलकलध्वानपूरितव्योममण्डले ॥ ३६८ ॥

दुर्वातक्षुभितोत्तालपूर्वापरसमुद्रवत् ।

प्राणिक्षयाय सज्जाते संग्रामे सैन्ययोर्द्वयोः ॥ ३६९ ॥

मन्त्रिभिश्चिन्तितं हन्त ! सत्स्वप्यऽस्मासु यद्यसी ।

राज्ञा संहार आरेभे ततो जीवन्मृता वयम् ॥ ३७० ॥

(पञ्चभिः कुलकम्)

पुष्पैरपि न धोद्धव्यं प्रबुद्धेन यथा तथा ।

अयं ऋवसरोऽस्माकं तन्निवारणकर्मणि ॥ ३७१ ॥

सर्वे समुदितीभूय पश्चात्कृत्य बलद्वयम् ।

उपाऽसर्पन् नृपं नत्वा तेष्वेक इदमूचिवान् ॥ ३७२ ॥

कलानामिव शीतांशुर्नदीनामिव सागरः ।

निधिस्त्वमेको विद्यानां देव ! संप्रति भूतले ॥ ३७३ ॥

यथा च नृपु राजा त्वं विवेकश्च गुणेष्वयम् ।

अविमर्शो महानेष्ट दोषो दोषेष्वयं तथा ॥ ३७४ ॥

सत्यवक्त्रि-विषादीनां सुकरैव प्रतिक्रिया ।

सहसाकृतकार्योत्थाऽनुतापस्य तु नौपधम् ॥ ३७५ ॥

गुरुत्वं च लघुत्वं श्रीभावाऽभावतां जडाः ।

वदन्ति तत्पुनर्दत्ताः सद्विवेकाऽविवेकतः ॥ ३७६ ॥

निर्विवेकनरं नारी प्रायोऽन्याऽपि न काङ्क्षति ।

किं पुनः श्रीरियं देवी पुरुषोत्तमवल्लभा ? ॥ ३७७ ॥

प्रथमः सर्गः ।

निमग्न्युर्निरीक्ष्याऽशं भीरियं थपते वृषम् ।
तमनेनाऽविवेकेन मा हारय नरोत्तम ? ॥३७८॥
उक्तं च-

अविज्ञातविशेषस्य सर्वतोऽपहारिणः ।
स्वामिनो निर्विवेकस्य तमसश्च किमन्तरम् ? ॥३७९॥
कुष्टं कुभुतं चाऽपि कुमार्तं कुपरीक्षितम् ।
कुत्वा कार्यं पुरा देव ! बहवः मापुरापदम् ॥३८०॥
सरसाकारिणं सद्यो मुञ्चन्ति सुखसंपदः ।
इत्यर्थे भूयतां देव ! जयरामो निदर्शनम् ॥३८१॥
तथादि-

(अस्ति विन्ध्याचलासमभूमिभागे महाद्वी ।
अष्टप्या हरि-भल्लूक-शार्दूल-सरभादिभिः ॥३८२॥
अभिगम्या च हिन्ताल-सरसाऽ-ञ्जन-चन्दनैः ।
भास्र-जम्पू-मियालार्थैर्बकुला-ऽशोक-चम्पकैः ॥ ३८३॥
तस्यामुत्सङ्गविस्तीर्णो नानालीनविद्वजः ।
वददृष्टोऽस्ति तत्रैकं युग्मं वसति कीरयोः ॥ ३८४ ॥
तयोर्निर्वृत्तिसारेण सुखेन समयं सदा ।
सन्नेहं निर्गमयतोः शुक्रापत्यमजायत ॥३८५॥
पिशोः पक्षाऽनिलस्तेदधुणिदानादिना क्रमात् ।
वर्धमानो बभूवाऽसौ किञ्चिदुन्निमपसतिः ॥३८६॥
अन्यदा बालचापल्यादुद्दीप्य गमनोत्सुकः ।
कियत् दूरं गतो मार्गाऽन्तराले सहसाऽपतत् ॥३८७॥
भ्रान्तो व्याप्तमुखो विभ्यत् सलिलायाऽऽगतेन सः ।
दृष्ट्वा तपस्विनेकेन एहीनः कृपया करे ॥३८८॥
वमिषित्वा वल्कलेन पाययित्वा कण्डलोः ।
जलमाश्वास्य निन्येऽसौ तापसेन निजाऽऽश्रयम् ॥३८९॥
पुत्रवत् पोषितः स्वादुनीवारफलवारिभिः ।

मंभूय मुनिभिश्चक्रे शुक्रराज इति प्रथा ॥३९०॥
 सल्लक्षणधरो ज्ञात्वाऽऽदेशान् कुलपतेः शुक्रः ।
 पाठिनः शिक्षितश्चासौ तापसैर्दृष्टमानसैः ॥३९१॥
 पितरावपि तन्मोहाद् तत्रैवाऽऽगत्य तस्थतुः ।
 अन्यदा निजशिष्याणां पुरः कुलपतिर्नगा ॥३९२॥
 द्वीपो वारिनिधेर्मध्ये हरिमेलाऽभिधो वरः ।
 निष्ठनीशानक्रीणेऽस्य सहकारो महाद्रुमः ॥३९३॥
 दंष्ट्र-दानव-गन्धर्व किन्नर-व्योमचारिणाम् ।
 मिथुनैः संवितच्छायः सुवासिक्तः सदाफलः ॥३९४॥

(युग्मम्)

देवान्नुमावात् तस्योपजीवति स्वाद् यः फलम् ।
 दोषरोगजरामुक्तः स्फुटं स्यात् स पुनर्नवः ॥३९५॥
 शुक्रोऽर्पाद् वयः ध्रुवा दध्या दृष्टमना भृशम् ।
 ध्रुवं मर्दयेवेदं व्यालगानं विदधे गुरुः ॥३९६॥
 दृष्टिभ्रष्टो भरार्गीर्णो यद् मातापितरौ मम ।
 तदाघकलदानेन किंविन् स्यामञ्जुलनपोः ॥३९७॥
 किं तेन ज्ञातु ज्ञानेन पृथिवीमारकारिणा ।
 भाम्नामऽयम्य पित्रोरप्यानां पूरयते न यः ? ॥३९८॥
 न पुत्रो यः पितुर्मातुर्भूरिभक्तिमुधारसैः ।
 निर्वाणयति संतर्पं शेषमनृषिकीटकः ॥ ३९९ ॥

उक्तं च कुलगनिना-

मातृपित्रोरम्बरकः त्रिषामुदित्य याचकः ।
 मृतशय्यावतिशारी न भूयः पूर्यो भवेत् ॥ ४०० ॥
 शरं दृष्टोऽपि सिक्तोऽसौ यम्य विश्रम्यते तजे ।
 मनेवनोऽपि नो पुत्रो यः पित्रोः क्लेशकारकः ॥४०१॥

प्रथमः सर्गः ।

उच्यन्ते दुष्पतीकारा यद्यप्यप्यपि पिता गुरुः
नरस्तथाऽपि यत् शक्यं कृत्यं तेषां पदाऽर्चनम् ।
पूज्यपूजनवीजोत्थः स्फुटं भाग्यदुर्मो वृणाम् ।
तद्भक्तिसलिलैः सिक्तः सदा सौख्यैः फलत्यज्ज
इति ध्यात्वा शुकः कीराऽऽवापृच्छयांहीय सत्वरम्
यया वाध्यन्तरदीपं तमेवाऽऽर्घ्यं ददर्श च ॥ ४०४ ॥
भीतधारु फलं चञ्चुपुटेनाऽऽदाय तस्य सः ।
व्यावृत्त्य गगने गच्छन् शुकः धान्ताऽभवद् भृशम् ॥
अमक्तः स्वां तनुं पतुं पपात सहसाऽम्बुधां ।
नाऽमुचत् चञ्चुनस्त्वाम्नं चिन्तातत्त्वं सुधीरिव ॥ ४०५ ॥
अथाज्जरे सागराख्यसार्धेणेन महापूरात् ।
पानेन गच्छता दृष्टो व्याकुलः स जले मुह्यन् ॥ ४०७ ॥
अरे ! एद्वातु एद्वातु कोऽप्येनमिति संभ्रमात् ।
उदिते सागरेणैकस्तारकः स्वं जलेऽक्षिपत् ॥ ४०८ ॥
गत्वाऽन्तिके शुकं धृत्वा सागरस्य स चाऽऽर्पयत् ।
सागरोऽपि करे धृत्वा शुकमाऽभासयधिरम् ॥ ४०९ ॥
शुकोऽपि लब्धवर्चनस्यः सागरं मत्प्रभापत ।
उपकारिनिरोत्त्र ! सार्धवाद ! चिरं भय ॥ ४१० ॥
न केवलं त्वयैकोऽहं जीवितः सार्धनायक ! ।
मम पित्रोऽरपि प्राणा दत्ता जीर्णाऽन्धयोर्ध्रुवम् ॥ ४११ ॥
सूर्याचन्द्रमसी व्योम्नः, द्वा नरा भूषणं भुवः ।
उपकारे मतिर्यस्य यद्य तं न मिलिष्यति ॥ ४१२ ॥
उक्तं च—
परकार्याय पर्याप्तं वरं भस्म वरं वृणाम् ।
परोपकृतिमाधातुमक्षमो न पुनः पुमान् ॥ ४१३ ॥
किमपि प्रार्थये तन् त्वां प्रार्थनायोग्य ! सत्तम ! ।
यद् योग्यं प्रार्थयस्वेति सागरोक्ते शुकोऽनुपत् ॥ ४१४ ॥

वृत्तान्तं सर्वमाख्याय तत्फलं दातुमुद्यतः ।
 सागरेणोदितः कीरस्त्वत्पित्रोर्हन्त ! का गतिः ? ॥४१५॥
 सोऽप्याह गतभारत्वात् तत्र गत्वा पुनः फलम् ।
 पूर्वं भुक्त्वा स्वयं पित्रोर्योग्यं नेष्यामि निश्चितम् ॥४१६॥
 ततस्तत्पार्श्वनाथं सागरः कर्तुमक्षमः ।
 जग्राहाऽऽन्नफलं कीरात् सोऽपि तुष्टः खमुद्ययौ ॥४१७॥
 सागरोऽपि शुक्रं ध्यायन् चूतं यत्नेन धारयन् ।
 क्रमाद् जयपुरं प्राप्तः स्वस्थित्याऽवासयद् बहिः ॥४१८॥
 अचिन्तयद्य यदहो ! पक्षिणोऽपीदृशी मतिः ।
 उपकर्तुं तदा मर्त्यभवे किं कृतस्मन्यकर्तुं ॥४१९॥
 तत् किं कुक्षिभरित्वेन ममैतत्फलभक्षणात् ।
 तथा कुर्वे यथा विश्वविश्वस्योपकृतिर्भवेत् ? ॥४२०॥
 यतः-

तुन्दस्य भरणे नीचास्तुष्टाः, स्वीयस्य मध्यमाः ।
 उत्तमा भुवनस्याऽपि सतां स्वपरता न हि ॥४२१॥
 स च सर्वोपकारोऽत्र न हि विश्वाऽधिपं विना ।
 तदत्र राक्षो दास्येऽदो हृदीदं निश्चिकाय सः ॥४२२॥
 न्यस्य मुक्ताभृतस्थालोपरिचूतफलं क्षणे ।
 तदुपायनमादाय जगाम नृपधाम सः ॥४२३॥
 आस्थाने नृपमऽद्राक्षीत् प्रतीहारनिवेदितः ।
 मुक्तास्थालं पुरो मुक्त्वा साऽष्टाङ्गं प्रणनाम च ॥४२४॥
 तस्मिन् यथासनासीने चूतं मुक्ताफलोपरि ।
 भूगालो बहिष्य विस्मोरमुखः पप्रच्छ सादरम् ॥४२५॥
 सार्थेन ! किमियानर्घ्यः फलपात्रस्य दृश्यते ।
 कथं कदापि नो दृष्टः सहकारतरुस्त्वया ? ॥४२६॥
 तन्प्रभावादिकं सर्वं कथयामास सागरः ।

प्रतिप्रीतो नृपस्तस्य सन्मानं वदऽकारयन् ॥४२७॥
 आपार्याऽऽरामिकं स्वीयं शिषयित्वाऽतियततः ।
 रोषणायाऽऽर्पयद् राजा तदाऽऽघ्नं सह यामिकः ॥४२८॥
 सोऽपि गत्वा शुभस्थाने विधिना परिकर्मयित् ।
 सिञ्चने रोषयित्वाऽऽघ्नं सदाऽऽन्मानयित्वाऽऽन्मयित् ॥४२९॥
 क्रमेणाऽदुरमुज्जिभं धृत्वा वृषतिभूतवम् ।
 मुदा तत्र मुपुत्रस्य जन्मेवाऽकारयत्तराम् ॥४३०॥
 भक्तवत्सादिसत्कारस्तोषयामास पूजमान् ।
 विगेषेण तदेकाग्रचित्ताऽऽरामिकयामिकान् ॥४३१॥
 स्वयं यानि वृषो द्रष्टुं पल्लवे पल्लवेऽनिग्रम् ।
 वर्धमाने ववर्धन्ने राज्ञो हृदि मनोरथाः ॥४३२॥
 कन्दमस्कन्धनास्वासु वर्धमानानामु भूपतिः ।
 तस्य वक्ष्येति तं दत्ते शत्रोऽप्यो मुदा हृदि ॥४३३॥
 एवं सर्वाङ्गरम्यस्य सौभाग्यस्यैव यज्जरी ।
 मादुर्बभूव नृत्य तस्य विश्वदृशां मुषा ॥४३४॥
 फलैर्धाऽन्त्यकृतो भूरिभाग्यस्याऽऽम्भयत् ततः ।
 मन्थते स्म जनं राजा गतरोगतरापदम् ॥ ४३५ ॥
 अर्धकस्य वषाताऽऽम्भफलस्योपरि शुक्लरे' ।
 यत्र नृपान्ति काशस्य सर्पस्य गरलं मुग्धात् ॥४३६॥
 सद्यः पलं च तत् तेन गमित्वा चाऽपतद् भुवि ।
 तद् नीत्वाऽऽरामिकस्तुष्यन् राज्ञोऽद्भुतपरांकपत् ॥४३७॥
 प्रसाददानं कृत्वाऽस्य वृषो निग्रपुरोपसे ।
 आयमिष्टेऽस्मिन्वाति प्यात्वा ददावाघ्नं सगौरवम् ॥ ४३८ ॥
 सोऽपि गत्वा निजावासे कृत्वा देवार्चनं मुदा ।
 तदार्घं भक्षयामास सहसा च विपन्नवान् ॥४३९॥
 शोकयोत्साहले तत्र जाने ज्ञात्वा नराधिपः ।

अनिमीनो लुपन्तस्य सन्मानं षडङ्कारयन् ॥४२७॥
 आकार्याऽऽराधिकं स्त्रीषु निभयित्वाऽनियमनः ।
 रोषणायाऽऽर्षयद् राजा तदाऽऽद्यं मदं याविर्यः ॥४२८॥
 सोऽपि गत्वा शुभस्थाने विधिना परिक्रमयित्वा ।
 मिश्रणे रोषयित्वाऽऽद्यं सदाऽऽज्मानदिवाऽऽमयित्वा ॥४२९॥
 क्रमेणाऽऽहुर्मृत्तिसं धुत्वा लुपनिष्कमयम् ।
 मुदा तत्र मुपूषस्य जन्मेवाऽङ्गारयणराम् ॥४३०॥
 भक्त्यस्मादिमन्तारिस्तोषयामास पूजनान् ।
 विशेषेण तदेकाग्रचित्ताऽऽराधिकयाधिकान् ॥४३१॥
 स्वयं यानि लुपो द्रष्टुं पश्यं पश्यंऽनिशम् ।
 वर्षमाने वर्षयन्ते राज्ञो हृदि यनोरयाः ॥४३२॥
 कन्दमूकम्भधारयामु वर्षयानामु भूपतिः ।
 नम्र यद्येभिस्तं दत्ते यद्येभ्यो मुदा हृदि ॥४३३॥
 एवं तर्वाङ्गमयस्य साधारणस्यैव यज्ञी ।
 मादूर्ध्वं भूय पूजय नम्य विभक्त्या मुषा ॥४३४॥
 फलैवाऽन्तरङ्गो भूतिधाम्यस्याऽऽगम्ययद् नमः ।
 यन्पते स्म जने राजा गतरोगवरावदद् ॥ ४३५ ॥
 भर्षकस्य वदन्ताऽऽक्षयस्योऽपि वृषादे ।
 ब्रह्मन्मृत्तुनिकाणस्य सर्वस्य गरमं हृत्वा ॥४३६॥
 तपः पश्ये यं तद् नेन यन्मित्रा वाऽऽवयद् भुवि ।
 तद् नीत्वाऽऽराधिकस्तुष्यन् राज्ञोऽङ्गुलदण्डकपद् ॥४३७॥
 समादधानं कृत्वाऽस्य लुपो निमग्नरोधने ।
 आयादित्तेऽस्मिन्निति पद्यात्वा दशवार्षं मयोरवद् ॥ ४३८ ॥
 सोऽपि गत्वा निमग्नरोधने कृत्वा देवार्चनं मुदा ।
 तदार्धं भगवादास सरमा यं दिव्यवान् ॥४३९॥
 लोकलोत्साहमे तद् ज्ञाने ज्ञाना जगदिदः ।

किमेतदिति संभ्रान्तचित्तः द्यापमृगोऽभवत् ॥४४०॥
 दधौ च हन्त ! केनाऽपि वैशिणा वणिजः कगत् ।
 स्फुटं विपफलं मेऽदो दापितं हा ! कसोमि किम् ? ॥४४१॥
 सोऽथ पशुधरान् सर्वान् आदिदेश क्रुधा ज्वलन ।
 अरे ! छेद्यस्तथाऽऽघ्नोऽयं यथा नामाऽपि नो भवेत् ॥४४२॥
 तैः कुठारकरैः शीघ्रं गत्वाऽर्षो तत्र शत्रुवत् ।
 हारावपरलोकोनां छिन्नः सह मनोऽर्थः ॥४४३॥
 तद् ज्ञात्वा जीवितोद्दिष्टैः कुष्टिपद्मवन्धलादिभिः ।
 गत्वाऽस्य फलपत्राद्यं भक्षितं मुखमृत्यवे ॥४४४॥
 क्षणेन तत्प्रभावात् ते भूत्वा मन्मथसंनिभाः ।
 उपतस्थुर्नृपं तुष्टास्तद्वृत्तं च न्यवेदयन् ॥४४५॥
 विस्मितोऽथ नृपो दध्याऽवहो ! किमिदमद्भुतम् ! ।
 ध्रुवं सत्यं वचः तस्य सार्थेशस्य महात्मनः ॥४४६॥
 केनाऽपि कारणेनाऽभूदिदं विषमयं फलम् ।
 इत्याऽऽरामिकमाकार्याऽप्राक्षीत् शपथमपूर्वकम् ॥४४७॥
 वद भो ! यदिहाऽऽनिन्ये तदाद्यं किं त्वया द्रुमात् ।
 जगृहे भूमिभागाद् वा स ऊचे देव ! भूतलात् ? ॥४४८॥
 अचिन्तयद् नृपो नूनं कुतोऽप्यऽहिविपादिदम् ।
 तापेन सहसा पकं गलित्वा भूतलेऽपतत् ॥४४९॥
 प्रैपीद्य पुरुषान् वेगादाग्नशेषस्य रक्षितुम् ।
 तैर्गत्वा वीक्ष्य चागत्य विज्ञप्तं श्रूयतां विभो ! ॥४५०॥
 विपवृक्ष इति श्रुत्वा संभूय स तथा जनैः ।
 चूर्णकृतो यथा तस्य न स्थानमऽपि लक्ष्यते ॥४५१॥
 तद् निशम्य नृपः सास्रं विललाप महार्चिभाक् ।
 हा ! मया मन्दभाग्येन विहितं विश्ववैशसम् ॥४५२॥
 विपवृक्षोऽपि संवर्ध्वं स्वयं छेतुं न युज्यते ।

यूपपृष्ठः किं त्वेष धिग् ममाऽचिन्त्यकारितम् ॥४५३॥
 त्वेवं जीवितं यावन् पश्चात्तापाऽनलेन सः ।
 यमानोऽनितं तस्यो राज्यसौख्यपराङ्मुखः ॥४५४॥
 देवं त्वमपि स्नामिन् ! सम्यग् दृष्टिं विभावय ।
 मृग्य विहितं कार्यं कटाऽप्येति न विक्रियाम् ॥४५५॥
 मस्तगुणसंपूर्णे न्यलिताहेऽपि तन् त्वया ।
 परीक्ष्य समारम्भे सरम्भः कथमोदशः ? ॥४५६॥
 नो यथाऽऽदिशेद् देवः कुमारस्याऽन्तिकं तदा ।
 त्वा जानीमहे सम्यक् सर्वं तस्य कुलादिकम् ॥४५७॥
 यमाय ! माधु साध्वेतन् कुरुष्वेति नृपोदिते ।
 दमार्सीदुपागत्य मन्त्रिवर्गो नृपात्मजे ॥४५८॥
 कुमारः प्राह मन्त्रीश ! आत्यादिकथको यम ।
 नोऽर्गो सज्जनः न्ये तत् कथयामि कथं स्वयम् ? ॥४५९॥
 म्भूषे सज्जनैर्नय पापिना जातिदोषनम् ।
 त्वेवं रिष्टमानिन्ये तन् त्वं सर्वं निवेदय ॥४६०॥
 म्भिशम्य कुमारोऽपि ज्ञातकारणधीरधीः ।
 शकीयं पुरविशति यथातथमर्चीकयत् ॥४६१॥
 तन्मुनेन्निर्णो राज्ञे म्भिशम्य नृपोऽभवत् ।
 तर्प हर्ष-विपादाभ्यां संकीर्णहृदयः क्षणम् ॥४६२॥
 त्रिणोष नरभनाम्नानाऽऽशु गत्वाऽथ तत्र ते ।
 प्रीतिमननगरेणाथ तत्स्वरूपं न्यवेदयन् ॥४६३॥
 तद्वत्ता वचसा तेन भेदवज्जलदाम्भसा ।
 न मरुर्जीवित इवाऽभूद् नृपो नरवाहनः ॥४६४॥
 त्वेण च जगादाऽथ ममाऽहो ! कोऽपि संमति ।
 जितनशुभमो धन्धुर्न परो भुवनत्रये ॥४६५॥
 मतित्यागमवाऽऽस्पर्कतिरस्काराऽपमानितः ।

किं च कृत्रिमरोपेण तर्जवाऽऽपत्तिमुत्तमाम् ।
 विधित्तना मया तादृक् कृतं लोके यदुच्यते ॥ ५०५ ॥
 पितृभिस्तादृितः पुत्रः शिष्यस्तु गुरुनिक्षितः ।
 यनाहतं गुर्वर्णं च जायते जनमण्डनम् ॥ ५०६ ॥
 अथवाऽलमुपात्म्यैः शुभायाऽस्त्रिन्मप्यऽभूत् ।
 इदं स्वपुत्रमाहात्म्यं पश्यामि कथमन्यथा ? ॥ ५०७ ॥
 ललिताह ! तदऽद्यापि मम भाग्यानि नाश्रति ।
 अनभ्रवृष्टिबद् दृष्टो यदद्य सहसा भवान् ॥ ५०८ ॥
 इदं राज्यमिदं गेहमयं परिजनो जनः ।
 सर्वमर्द्धाङ्गुरुत्वेदं योग्यस्त्वचो हि नाऽपरः ॥ ५०९ ॥
 अस्याद्य वध्वास्तत् तादृक् कुलमेवोपदेशकम् ।
 यत् कर्त्तव्यमिदं पाणिपृष्टीत्यास्ते विशेषतः ॥ ५१० ॥
 विधिगृष्टाऽनुसारेण सततं पालय प्रजाः ।
 वत्स ! त्वं दम्बिलक्ष्म्या राजपुत्र्या युतो भुवि ॥ ५११ ॥
 अहं तु पूर्वजाऽऽर्चणीं प्रनं गुगुरुसंनिधी ।
 स्वस्याऽऽरोपितभारत्वाद् निधिन्तमतिराश्रये ॥ ५१२ ॥
 ललिताहो वचः श्रुत्वा पितुर्विरहमूचकम् ।
 सदन्यमवदद् देव ! किं मया दुष्कृतं कृतम् ? ॥ ५१३ ॥
 यदेतावन्ति मे तान् ! दिनानि विफलान्यगुः ।
 दूरेण गुरुपादानां तदद्य यदि कर्मणा ॥ ५१४ ॥
 दत्तेऽन्तरे मया तानो हृष्टस्तत् तेन किं पुनः ? ।
 यर्परिविरिवाऽभ्रेण मयाऽदृष्टीकरिष्यति ॥ ५१५ ॥
 पुनर्नैव समादेश्यमऽश्रोतव्यमिदं विभो ! ।
 कस्याऽपि दिवसो मा गात् सतः पूजयानपश्यतः ॥ ५१६ ॥
 तान् ! किं तेन राज्येन जीवितेन दिनोदये ।
 प्रसन्नं नैष्यते यत्र पितृपादाभ्युज्जयम् ? ॥ ५१७ ॥

पितुः पुगे निपण्णस्य या शोभा जायते भुवि ।
 उगैः सिंहासनस्थस्य तच्छतांशेऽपि सा कुतः ? ॥५१८॥
 यः कोऽपि परमाऽऽस्वादो गुरुभुक्तोज्झितेऽभवत् ।
 दिव्यपाकेऽपि मिष्टाञ्जरसवत्या न तं लभे ॥ ५१९ ॥
 या प्रीतिर्नभमानस्य गुरोरादेशमुज्ज्वलम् ।
 सुवनग्रयलाभेऽपि न सा भवति निश्चितम् ॥ ५२० ॥
 देवाऽऽदेशय यन् कृत्यं सेवाहेवाकिनो मम ।
 निराशेषपथाऽऽयानः संपूरय मनोरथान् ॥ ५२१ ॥
 इति पुत्रवचोनीरसिक्तमोहतलः क्षणम् ।
 भूया किंकृत्यतामूढो भूयोऽजृष्टभ्य धीरताम् ॥ ५२२ ॥
 जगाद् गुणनिर्भवं प्रतिबन्धं विधेहि मे ।
 प्रमाऽऽयानं द्रव्यं यत्नम् ! तत्र राज्यं ग्रन्थं मम ॥ ५२३ ॥
 इति धृत्वा फले चारं विलसवदनं गुणम् ।
 तन्कायमुत्तुल्यज्जगद्निर्घोषपूर्वकम् ॥ ५२४ ॥
 राज्ये निवेद्यमागमि क्षयापास श्रेयसम् ।
 बलिदत्तं तथा येन न स्मरन्ति मत्ता मम ॥ ५२५ ॥
 मन्त्रिसामन्तमुल्लासाऽऽदिदेश यदन्तः परम् ।
 एतदात्राहर्माद्यं युष्माभिरिह सर्वथा ॥ ५२६ ॥
 क्रोधाद्द्वेषेन लोभेन चिरं परिचयेन च ।
 धीमत्तान्मादर्वकन्याद् दण्डोद्गुप्ततया मया ॥ ५२७ ॥
 यन् किंचिदपचक्रे तन् सन्नश्यमिति भूयतिः ।
 शोचानाहृष्टश्च जग्राह महगुरोरन्तिके यतम् ॥ ५२८ ॥
 (युगपम्)

स दन्तिक्तगन्धर्वाकृत्यादिपद्मिग्रहः ।
 योगवदः शुशुभेऽन्यन्तं सुक्तनोय इवाऽऽनूदः ॥ ५२९ ॥
 बरात्रवचः शान्तो दान्तः मयिनिगुप्तिभिः ।
 मशविगुहमद्वयं ब्रह्मजानव्यानवन्धः ॥ ५३० ॥

अन्त्यामेन वाऽऽपन्नमदागमपरिधमः ।
 गुरुणा गुरुणागमस्योऽप्यन्तो गुरुपदमे ॥५३१॥
 जनस्याप्यप्यन्तागमिष्यनाय कृतापदमः ।
 महाद्विपरीवारो विजहाय परानमे ॥५३२॥
 लम्बिताहो नृपः माय मायमाप्तापमपदम् ।
 विजह्यागवि हृदऽप्यन्तं पूर्णं गत इवाऽभवत् ॥५३३॥
 हृदपत्तयेनेव ग्यापरागपदयेन गः ।
 विजहन् राजासोऽय कस्य नोराग मानमे ? ॥५३४॥
 उग्रपदाऽप्योपयन भूपः कुर्वन् कलाविनो वटिः ।
 अग्रपदान मयदन्तुर्धः कुर्वन्मायाऽनवि वमात् ॥५३५॥
 गृह्यानि पादयन् नीत्या विन्वानः पुष्टिमान धनैः ।
 स लोकाऽऽगमहृदयं मायावार इवाऽभवत् ॥ ५३६ ॥
 तथाहि—

जननीव वशिष्ठाणां पिनेव धनदाननः ।
 गुरुवद् धर्मशान्तिनादाचार्य इव मिश्रणात् ॥५३७॥
 मिश्रवद् दिनाऽऽप्यनाह ग्यापधर्मपरायणः ।
 राजा विमिव लोकाणां न करोति मर्मादिनम् ? ॥५३८॥
 (सुग्मम्)

नम्यंर सामनो गायमन्येष्टुर्मुदिनाननः ।
 वृषानपालकोऽभ्येत्य विदिताऽऽमिरमर्षीत् ॥५३९॥
 दिष्ट्या कर्षाप्यमे देव ! जयेन विजयेन च ।
 आयर्षा वदिष्ट्याने राजपिर्नम्बादनः ॥ ५४० ॥
 तत् धुम्बा भाविभद्राज्ञाज्ञातर्षोऽहसन्मनाः ।
 सङ्गनायाऽर्थवत् नम्यं कोटिगद्ग्यं धनं ददा ॥५४१॥
 सम्बरं च गुरोः पादवन्दनाय महादरः ।
 सान्तःपुरपरीवारो लम्बिताङ्गुणो यर्षा ॥५४२॥
 गोऽप्यपत्तु नम्रं नं नैषाऽऽनन्दनं मुनिमन्दनम् ।

पितुः पुरो निपण्णस्य या शोभा जायते भुवि ।
 उच्चैः सिंहासनस्थस्य तच्छतांशेऽपि सा कृतः ? ॥ ५१८ ॥
 यः कोऽपि परमाऽऽस्वादो गुरुभुक्तोज्ज्वलेऽभवत् ।
 दिव्यपाकेऽपि मिष्टाञ्जरसवत्या न नं लभे ॥ ५१९ ॥
 या प्रीतिर्लभमानस्य गुरोरादेशमुज्ज्वलम् ।
 भुवनत्रयलाभेऽपि न सा भवति निश्चिनम् ॥ ५२० ॥
 देवाऽऽदेशय यत् कृत्यं मेवाहेवाकिनो मम ।
 चिरान्नेत्रपथाऽऽयातः संपूरय मनोरथान् ॥ ५२१ ॥
 इति पुत्रवचोनीरसिक्तमोहततः क्षणम् ।
 भूत्वा किंकृत्यतामूढो भूयोज्वलभ्य धीरनाम् ॥ ५२२ ॥
 जगाद नृपतिर्मवं प्रतिबन्धं विधेहि मे ।
 क्रमाऽऽयातं द्वयं वत्स ! तव राज्यं व्रतं मम ॥ ५२३ ॥
 इति धृत्वा करे बाढं विलक्षवदनं सुतम् ।
 तत्कालमुच्छलत्पञ्चशब्दनिर्योपपूर्वकम् ॥ ५२४ ॥
 राज्ये निवेशयामास शिक्षयामास चेदृशम् ।
 वर्तितव्यं तथा येन न स्मरन्ति प्रजा मम ॥ ५२५ ॥
 मन्त्रिसामन्तमुख्यांश्चाऽऽदिदेश यदस्तः परम् ।
 एतदाज्ञापरैर्भाव्यं युष्माभिरिह सर्वथा ॥ ५२६ ॥
 क्रोधोद्बोधेन लोभेन चिरं परिचयेन च ।
 श्रीभवोन्मादर्वकल्याद् दर्पोद्बुधुरतया मया ॥ ५२७ ॥
 यत् किञ्चिदपचक्रे तत् क्षन्तव्यमिति भूपतिः ।
 लोकानापृच्छय जग्राह सद्गुरोरन्तिके व्रतम् ॥ ५२८ ॥

(युग्मम्)

स परित्यक्तराज्यश्रीकलत्रादिपरिग्रहः ।
 भोज्ज्वलः शुशुभेऽत्यन्तं मुक्ततोय इवाऽम्बुदः ॥ ५२९ ॥
 महाव्रतधरः शान्तो दान्तः समितिगुप्तिभिः ।
 सदाविशुद्धमद्धर्मध्यानध्यानतत्परः ॥ ५३० ॥

विधिना शुद्धभूभागे कृतासनपरिग्रहम् ॥५४३॥

तपःप्रभावसम्पन्नज्ञानाऽतिशयभामुरम् ।

साधुदंसगर्णे रम्यः संसेवितपदाम्बुजम् ॥५४४॥

अन्तःशमसुधोल्लासिवदनेन्दुमभाभरः ।

मीणयन्तमऽसह्यघाताऽऽयातवन्दारुनागरान् ॥५४५॥

(त्रिभिः विशेषकम्)

त्रिश्च प्रदक्षिणीकृत्य भूतलन्यस्तमस्तकः ।

प्रणम्य पुरतो भक्त्या प्राञ्जलिः समुपाविशत् ॥५४६॥

आशिषं गुरुऽरप्यऽस्मै दत्त्वा कल्याणकारिणीम् ।

रहस्यं जिनधर्मस्य समसादमुदाहरत् ॥ ५४७ ॥

(मरुस्थलपथे यद्वद् दुष्पापः कल्पपादपः ।

तथा भवेऽत्र जन्तूनां मानुष्यमतिदुर्लभम् ॥ ५४८ ॥

आर्यदेशश्च तत्राऽपि सुकुलं निर्मला मतिः ।

विशिष्टगुरुसम्पर्को भूरिभाग्यैरऽराप्यते ॥५४९॥

-आसादिते पुनस्तस्मिन्नऽक्षयं सुखमिन्दुभिः ।

धारणीयं हृदि ज्ञात्वा सम्यक् सम्यक्त्वमऽव्युतम् ॥५५०॥

यथा विना प्रतिष्ठानकाष्ठं पोतो न सिध्यति ।

प्रासादो निष्ठुरं पीठवन्धं च न विना भवेत् ॥५५१॥

गात्रमूलं विना प्रौढिं नाऽऽसादयति पादपः ।

सम्यक्त्वं च विना तद्वद् धर्मो नैवाऽवतिष्ठते ॥५५२॥

तद् देवगुरुधर्माणां तत्त्वनिश्चयलक्षणम् ।

भवे भवति भव्यानामऽभव्यानां कदापि न ॥५५३॥

विश्वं विश्वमऽपि व्याप्तं रागद्वेषादिभिर्भूतम् ।

निःशेषा यस्य ते क्षीणा वीतरागः स देवता ॥५५४॥

शान्तचित्तवचस्काये सर्वसत्त्वोपकारिणि ।

वीतरागे विसंवादः सहृदां हृदये कुतः ? ॥५५५॥

दुःस्वगर्भं सुखं रागे निरागत्वे निरन्तरम् ।

मधयः सर्गः ।

तत्र पुनः मायमे देवर्षीनगमयसादनः ॥५५६॥
सार्व लोकेत्यने व्याधी मेऽथा भवति तारुणी ।
बीजरागे द्यौर्गो नाथे नीतार्ग जायते मनः ॥५५७॥
स्वपरोत्तारणे काष्ठपानतुन्धो भवाम्बुधौ ।
गोविधः स्याद् गुरुर्धरिः तदा गदुपदेष्टकः ॥५५८॥
अन्नःपरिमृष्टो रागो बहिष्कृतनुविनोपधिः ।
त द्विधाऽप्युज्जितो येन त मदाय्या गुरुर्गुरुः ॥५५९॥
लोकेऽपि बन्धने त्यक्तः बहिरन्तःपरिमृष्टः ।
अत्र निस्तुपरागाणामक्षतानां निदधेनम् ॥५६०॥
अधीदोऽपि गुरुः मेऽवधिपत्रेऽप्यज्ञानये ।
अफलोऽपि तस्मात्पं हरने मार्गवागिनाम् ॥५६१॥
धर्मनरुं विदुं द्वेयं धुवनप्रयमम्यनम् ।
यद् दया तर्कभूतेषु प्रमेषु स्वावेषु च ॥५६२॥
मूलमन्त्रं विना निद्रिमांशामन्त्रेण नो यथा ।
भूयोभिरपि नो कृत्स्नमथा धर्मो दया विना ॥५६३॥
तद् धेयं मनसा तच्च वाच्यं वाचा मनीषिभिः ।
येऽपि त्वयं तद्वद्वेन येन कोऽपि न पीडयते ॥५६४॥
यथाऽऽत्मनः मियं वाच्येन ततः कुर्वीत तत् परे ।
पुष्टधुः शालिधान्यं यः क्षेत्रेऽपि वपते त तत् ॥५६५॥
अहिंसक परो धर्मः सेवस्तु प्रगतिस्तरः ।
अस्यैव परिरक्षार्थं पादपस्य यथा हनिः ॥५६६॥
इति तत्रप्रथीरूपं क्षमममुत्तमसङ्गः ।
सत्तानं पञ्चभिर्धर्मैर्यथायं भूषितं पुनः ॥५६७॥
तस्यैवत्वरत्नं यमेन धार्यं वित्तकरणद्वये ।
रक्ष्यं सद्वादिर्वारेभ्यः साहगाभि भवाऽन्तरे ॥५६८॥
इतरोऽपीह नो मन्त्रो नृणां सिद्धानि सद्गुणा ।

१ वादी, इ लार्थः ।

चिन्तितं दस्युनेदं यद् गन्धारो जिनधार्मिकः ।
 तदाख्यातमतोऽलीकं युगान्तेऽपि न संभवेत् ॥ ५९५ ॥
 उक्तं चाऽऽख्याहि मे मन्त्रं त्वं गृहाण करण्डकम् ।
 साधयित्वा यथा सद्यः प्रत्ययं जनयामि ते ॥ ५९६ ॥
 स्कन्दिलोऽपि तदा तस्मै कौतुकेन भयेन च ।
 संपूरितमना मन्त्रं ययानयमऽचीकयत् ॥ ५९७ ॥
 चौरः शिवयकमारुह्य मन्त्रमेकमनाः स्मरन् ।
 चिच्छेद् युगपत् पादांश्चतुरोऽप्यस्य साहसात् ॥ ५९८ ॥
 विद्याऽधिष्ठायिनी तुष्टा विमानं देव्यऽष्टौकयत् ।
 तस्करोऽपि तदाऽऽख्या ययौ गगनमण्डलम् ॥ ५९९ ॥
 अथ प्रभातसमये बिम्बगु व्याहारका नराः ।
 अरे ! गृहीत वध्रीत लग्नधौरः सबस्तुकः ॥ ६०० ॥
 जल्पन्त इति ते यावत् स्कन्दिलं प्रति दौकिताः ।
 चौरविद्याधरस्तावद् विकुर्व्य महतीं शिलाम् ॥ ६०१ ॥
 मदगुरोः स्कन्दिलस्याऽस्य विरुद्धं यः करिष्यति ।
 तस्योपरि शिलां मोक्ष्ये गगनस्थोऽब्रवीदिति ॥ ६०२ ॥
 (विशेषकम्)

भीताः सर्वेऽथ तद् गत्वा शशंसुर्भूभुजे भटाः ।
 नृपोऽपि सम्भ्रमात् तत्राऽऽगत्य तं विनतोऽबद्धत् ॥ ६०३ ॥
 कथ्यतां खेचराधीश ! कथं गुरुरऽयं तव ? ।
 वृत्तान्ते कथिते तेन गताः सर्वेऽपि विस्मयम् ॥ ६०४ ॥
 [अन्वय-व्यतिरेकाभ्यां शङ्कोदाहरणं बुधैः ।
 इत्थं विभाव्य सम्यक्त्वं धार्य निःशङ्कमानसैः ॥ ६०५ ॥
 चारित्रयाने भग्नेऽपि गुणमाणिक्यपूरिते ।
 तरत्येव भवाऽम्भोधिं सम्यक्त्वफलकग्रहात् ॥ ६०६ ॥
 तमोग्रस्तस्य सामस्त्याद् जीवेन्द्रोर्यदि जायते ।
 सद्यतन्यकला काऽपि व्यक्ता मुक्तिस्ततो ध्रुवम् ॥ ६०७ ॥

मथमः सर्गः ।

हृदिमायानि सदर्पः स्तोकोऽपि बटबीजवत् ।
परं कृपणवत् कोऽपि न ग्रन्थफलमश्नुते ॥६०८॥
निमग्नरुचिमुख्याथ कथ्यन्ते दशधा ध्रुते ।
नारनम्यविभागेन सर्वे सम्यक्त्वधारिणः ॥६०९॥
तथाहि—

द्रव्यसंज्ञादिभावा ये जिनेः स्यातास्तथैव यः ।
भद्रत्वे स्वयमेवैतान् स निसर्गरुचिः स्मृतः ॥६१०॥
यः परेणोपदिष्टांस्तु रूढग्रस्थेन जिनेन वा ।
नानेव मन्यते भावानुपदेशरुचिः स वै ॥६११॥
रागो द्वेषश्च मोहश्च यस्याऽज्ञानं क्षयं गतम् ।
नम्यान्नायां रुचिं कुर्वन्निहाश्रारुचिरिष्यते ॥६१२॥
अधीयानः ध्रुतं तेन सम्यक्त्वमवगाहने ।
अज्ञाज्जन्मविष्टेन यः स गूढरुचिः स्मृतः ॥६१३॥
स बीजरुचिरासाद्य पटमेकमनेकधा ।
योऽध्यापयति सम्यक्त्वं तैलविन्दुमिबोदके ॥६१४॥
श्रीमर्षज्ञागमो येन दृष्टः स्पष्टार्थतोऽस्त्वित् ।
आगमर्षरभिगमरुचिरेषोऽभिधीयते ॥६१५॥
द्रव्याणां निखिला भावाः प्रमाणैरास्त्वित्नेयैः ।
उपलब्धं गता यस्य स विस्ताररुचिर्मतः ॥६१६॥
ज्ञानदर्शनचारिव्रतपःसमिनिगुप्तिः ।
यः क्रियागु रतो नित्यं स विज्ञेयः कियारुचिः ॥६१७॥
आज्ञापवचने जने कुदृष्टावनभिग्रहः ।
यः स्याद् भद्रकभावेन न संक्षेपरुचिं विदुः ॥६१८॥
यो धर्म धृतचारित्राऽस्तिकायविषयं खलु ।
भरथानि जिनाख्यातं स धर्मरुचिरिष्यते ॥६१९॥
इत्येवं सर्वभेदानां मानसं मूलकारणम् ।

तस्मात् तदेव कर्तव्यमेकतानं मनीषिणा ॥६२०॥

तथा सर्वज्ञत्वादिसप्तज्ञेयां नियोजितम् ।

चित्तं वित्तं च सम्यक्त्वपुष्टिमिष्टां तनोत्यलम् ॥६२१॥

यतः—

अथः क्षिपन्ति कृपणा वित्तं तत्र यियासवः ।

सन्तस्तु गुरुतीर्थादां समुच्चैःपदकाक्षिणः ॥६२२॥

गुरोर्वदननिर्यातरित्यादिवचनामृतैः ।

सिक्तस्यान्ततरुल्लासिमपोदकिर्श्लोज्ज्वलः ॥६२३॥

ललिताङ्गनृपो देशविरत्या सह समियः ।

अङ्गीचकार सम्यक्त्वं चकार सफलं जनुः ॥६२४॥

(युगम्)

प्रणिपत्य गुरुं भूयो निजं धामगतोजनिशम् ।

कुर्वाणो धर्मकृत्यानि श्रद्धानातिशयादसौ ॥६२५॥

गुल्लीनमिव गम्भीरदृढमूलं सुभूमिकम् ।

पुरो यदान्यगृहवर्द्धकेस्तवमण्डितम् ॥६२६॥

घृतापणमिव स्फूर्जत्माग्नेकुम्भमनोहरम् ।

दर्शनीयकणालीकं मुग्धासं च सुभिसत्तत् ॥६२७॥

गजाश्वनरपीडाभ्यां पृथिवीधवसाधवन् ।

योगीन्द्रमिव सम्पूर्णकुम्भकं कलसानुगम् ॥६२८॥

आसन्नोद्गाहकन्याक इव प्रवरमश्विकम् ।

दिव्यसीम्भवधारु तारजङ्गामनोहरम् ॥६२९॥

मचूर्णिलेख्यकमिव सद्विनीयार्थपादकम् ।

भृशं भरणिकारभ्यं पृथुलाभेभ्यसार्थवत् ॥६३०॥

कपोत-पान्थिकोपेनं गिरिवृक्षानिदृञ्जवत् ।

१ दिव्यस्याः पल्लवाः । २ जम्ब । ३ अर्द्धाद्या वायव्याः । ४ प्राग्व्या बहुवचः, बहुवचः । ५ कलालः कं वृक्षशिवमपि । ६ योगीन्द्रपक्षे कुम्भकारणयो योगः । ७ यत्र पश्चिमा दिशःस्थित्य तन्काष्ठ कपोतपालिका कपोतधर्मो यः ।

विततच्छायकाकीर्णं घालाकारनिकेतवत् ॥६३१॥

दिव्योरुशिसरं माससद्वरेणं सुरशीलवत् ।

रामसैन्यमिव व्यक्तं सुग्रीवांमलसारकम् ॥६३२॥

धनदागारवत् स्फारद्रव्याद्यक्रमशाश्रितम् ।

भोगशास्त्रमिवाऽभिर्गर्वणीयगुरुध्वजम् ॥६३३॥

भगवद्वयमण्डपच्छायं सुविशालचलानकम् ।

प्रतिविम्बचलशिथं जगतीपरिवेष्टितम् ॥६३४॥

सुवर्णभिनिविच्छित्सद्वरेणस्तम्भप्रोभितम् ।

स्फुरन्मणिमयोत्तानपटसोपानमोरणम् ॥६३५॥

वै राज्यकुलसम्भूतं शुद्धनागरजातिकम् ।

सर्वाङ्गसुन्दरं विश्वकर्मणेव स्वयं कृतम् ॥६३६॥

यशः स्वमिव विस्तीर्णं स्वमानसमिबोधनम् ।

मत्स्यक्षीभूतमात्मीयपुष्पराशिपिवोद्भवम् ॥६३७॥

षष्ठ्यङ्गुदाघर्णीकल्पं श्रीवासनगरधियः ।

जिनेन्द्रध्वनं चारु कारयायास भूपतिः ॥६३८॥

(त्रयोदशभिः कुलकम्)

कन्दमानन्दबलीनां धीजं मद्धर्मभूरुहः ।

कर्पूरपिण्डं नेत्राणां मुक्तापुण्ड्रं शिवधियः ॥६३९॥

हारतारककुन्देन्दुक्षीरनीरुचामिव ।

जनितसारमादाय विश्वानन्दाय वेपसा ॥६४०॥

तत्रात्मानमिव स्वच्छम्फटिकोपलानिर्दिप्तम् ।

नाभेषधिभ्यं विधिना मनिष्ठाप्य न्यवीरिवत् ॥६४१॥

(त्रिभिर्विशेषकम्)

कृत्वाऽस्य विधिना ग्रात्रं कुम्भैर्गन्धाम्बुशूरितैः ।

उच्छलदिव्यराशिनिर्गोपाशूरिनाम्बरम् ॥६४२॥

१ मकरमुष्णीवनिर्मलचलप्रवि । २ भावप्रवणधो गुरवेणा चर्चने तद्वत् ।

३ रचना । ४ सुवरेण्यम् ।

तस्मात् तदेव कर्तव्यमेकतानं मनीषिणा ॥६२०॥

तथा सर्वज्ञचेत्यादिसप्तश्रेण्यां नियोजितम् ।

चित्तं वित्तं च सम्यक्त्वपुष्टिमिष्टां तनोत्यलम् ॥६२१॥

यतः—

अधः क्षिपन्ति कृपणा वित्तं तत्र वियासवः ।

सन्तस्तु गुरुतीर्यादौ समुच्चैःपदकाक्षिणः ॥६२२॥

गुरोर्वदननिर्यातैरित्यादिवचनामृतैः ।

सिक्तस्यान्ततरुल्लासिमोदकिश्लोज्ज्वलः ॥६२३॥

ललिताङ्गनृपो देशविरत्या सह समियः ।

अङ्गीचकार सम्यक्तवं चकार सफलं जनुः ॥६२४॥

(युग्मम्)

प्रणिपत्य गुरुं भूयो निजं धामगतोऽनिशम् ।

कुर्वाणो धर्मकृत्यानि श्रद्धानातिशयादसौ ॥६२५॥

कुलीनमिव गम्भीरहृदमूलं सुभूमिकम् ।

पुरो घटान्यगृहवददकैस्तवमण्डितम् ॥६२६॥

घृतापणमिव स्फूर्जत्प्राज्यैकुम्भमनोहरम् ।

दर्शनीयकणोलीकं सुग्रासं च सुभिसवत् ॥६२७॥

गजाश्वनरपीठाढ्यं पृथिवीधवसौधवत् ।

योगीन्द्रमिव सम्पूर्णकुम्भकं कलसानुगम् ॥६२८॥

आसन्नोद्गाहकन्याक इव प्रवरमञ्जिकम् ।

दिव्यतीक्ष्णरूपवशात् तारजह्ममनोहरम् ॥६२९॥

प्रचूर्णिलेख्यकमिव सद्भिर्नियार्थपादकम् ।

मृत्तं भरणिकारम्यं पृथुलाभेभ्यसार्थवत् ॥६३०॥

कपोत-पौलिकोपेनं गिरिवृक्षानिहृत्तवत् ।

१ विद्यायाः पलाशः । २ जम्ब । ३ अर्द्धका पाथकाः । ४ प्रायया बहवः, बहुवचनम् । ५ कणालीकं वृक्षशिखरमपि । ६ योगीन्द्रपञ्चे कुम्भकालस्यो योगः । ७ यत्र पथितो विभक्तवन्ति तच्छास्त्रं कपोतपालिका कपोतभेदो यः ।

नशिब्रं यश्चिरालम्बं चिरं भ्रान्तं भवार्णवे ।
 त्वां चालम्ब्य मनो मेऽप्य गमनीरे ममज्जा यत् ॥६५५॥
 धर्मकोशाद् धनं दत्ते सेवकेभ्यः प्रमुर्भवान् ।
 ममस्रः ममतावन्तु कस्मैचन पुनर्निजम् ॥ ६५६ ॥
 इति स्तुत्वा जगन्नाथमुत्थाय पुलकाश्रितः ।
 आनन्दजलपूर्णाक्षो विश्रान्तिं कृतवानिषाम् ॥ ६५७ ॥
 तथा मम जगन्नाथ ! मसीद् ननवस्मल ! ।
 यथा क्षणपि स्वाभिर्भ्रवोत्तरामि चेनमः ॥ ६५८ ॥
 रावोऽपि पदनि धादो यत् त्वं मे नाथ जीवितम् ।
 नाहं तु जीविने येन बले मे त्वं तु निश्चलः ॥ ६५९ ॥
 न कुले न बले रूपे न य न धीषु ते विभोः ।
 यत् किञ्चिद् वीतरागत्वं तत्र लीनं मनो मम ॥ ६६० ॥
 नानानामानि संपल्य विवदन्तां विवक्षणाः ।
 मन्दमेधास्त्वहं नाथ ! नीरागत्वं तव स्थितः ॥६६१॥
 विफलकल्पनालोलकलोलैर्नाथ ! रस मे ।
 धृगमानं मनःशोतं यत् तरापि भवाम्बुधिम् ॥६६२॥
 षण्डुः शस्त्रं मस्राम्ना दग् जन्तुरक्षाकरं वषः ।
 अतस्त्वपि कथं नाथ ! सतां न रमते मनः ? ॥६६३॥
 भ्रमन्तु भावाः मस्तावादिनरे तारका इव ।
 सर्वतः ! तव तत्त्वार्द्रा धुवीयन्ति मनस्तु मे ॥६६४॥
 अलं परिग्रहं रम्यैरपि बलेशकरैः प्रभो ! ।
 सदानन्दमयं देहि भावदेव ! मियं पदम् ॥६६५॥
 इति कृत्यपरो नित्यं निर्वाप्य बहुवामरान् ।
 चार्थकं माप ताम्ब्यवनीदहनपावकम् ॥६६६॥
 पालितस्यातिघमेन मालिनस्य महामुर्खः ।
 म्वदेहस्यापि वीगुण्यं भृशं वीह्य विषादिनः ॥६६७॥
 विहाय नृणवद् राज्यं ममस्तविगनिघ्नम् ।

मयि श्रेष्ठं यस्मिन्नालम्ब्यं चिरं भ्रान्तं भवार्णवे ।
 त्वां चान्द्रम्य मनो मेऽप्य जगन्नारे यमज्ज यन् ॥ ६५२ ॥
 धर्मकोशाद् धनं दत्ते तेन केभ्यः प्रसुर्भवान् ।
 प्रमत्तः समतावन्तु कस्मै नन पुनर्निजम् ॥ ६५६ ॥
 इति स्तुत्या जगन्नाथमुत्थाय पुलकाश्रितः ।
 आनन्दमलपूर्णाक्षो विश्रुतिं कृतवानिषाम् ॥ ६५७ ॥
 तथा मम जगन्नाथ ! ममीदं ननवत्सलः ।
 यथा क्षणमपि स्नामिष्वोत्तरासे चैनमः ॥ ६५८ ॥
 तारोऽपि वदति श्राद्धो यन् त्वं मे नाथ जीविनम् ।
 नाहं तु जीविनं येन चलं मे त्वं तु निश्चलः ॥ ६५९ ॥
 न कुले न बले रूपे न धनं श्रीषु न विभोः ।
 यन् किञ्चिद् बीजरागन्वं तत्र लीनं मनो मम ॥ ६६० ॥
 नानानामानि मेकल्य विवदन्तां विचक्षणाः ।
 मन्दमेधास्त्वहं नाथ ! नीरागन्वे तत्र स्थितः ॥ ६६१ ॥
 विकल्पकल्पनाम्लोलकलोलैर्नोध ! रक्ष मे ।
 धृगमाने मनःपीले यन् तस्मिन् भवाम्बुधिम् ॥ ६६२ ॥
 वपुः शस्तं मसन्ना दग् जन्तुरक्षाकरं वनः ।
 भनम्वापि कथं नाथ ! सती न रमते मनः ? ॥ ६६३ ॥
 भ्रमन्तु भावाः प्रस्तावादिनरे तारका इव ।
 सर्वज्ञ ! तव तत्त्वार्द्रां धुवीयनि मनस्तु मे ॥ ६६४ ॥
 अलं परिग्रहं रम्यैरपि बलेशकरैः प्रभो ! ।
 सदानन्दमयं देहि भावदेव ! मयि पदम् ॥ ६६५ ॥
 इति कृत्यपरो नित्यं निर्वाप बहुपागरान् ।
 वार्धकं प्राप तारुण्यवनीदहनवाचकम् ॥ ६६६ ॥
 पालितस्यानियमेन मालिन्यमप्य महागुह्यम् ।
 मन्दोदरस्यापि वैशुष्यं भृशं बीदय विनाशिनः ॥ ६६७ ॥
 विहाय कृण्वन् रात्र्यं समस्तविगनिममम् ।

अग्नेऽप्यर्वातिता घाटे जग्ने मदनविह्वला ॥६८०॥

अथ दीरान्मयदोषेण दुर्ज्ञेयत्वाद् मनोभुरः ।

कमठस्य भुजं तस्यां मारिकारं मनोऽजानि ॥६८१॥

ततस्तेन कुलाचारविभूद्वचनोक्तिभिः ।

अनिगच्छन्ती वरिहृत्पया मानसैवयाद् वशीकृता ॥६८२॥

निरदुःशतया श्लोकद्वयदोषाऽनपेक्षया ।

अनाचारपरां जानां कामान्धो तौ रहोऽन्वहम् ॥६८३॥

तज्जान्वा वरुणा जानविनमेष्पारुणेक्षणा ।

गन्वा न्येवदप्यन् सर्वं मदमा परुधूनये ॥६८४॥

धुन्वा तन् नाहशं सोऽपि प्रायान्तरगमच्छन्नात् ।

आपृच्छथ कमठं गत्वा पितृभ्रातृपि न्यवर्तन ॥६८५॥

श्रान्तः कार्पटिकीभूषागत्यासां कमठं मृदु ।

आधये निशि बासाय ययाचे सोऽप्यचिन्तयत् ॥६८६॥

अतिधिर्यस्य भग्राशो मृदान् मतिनिवर्तने ।

॥ तस्य दुष्कृते दत्त्वा पुण्यमादाय गच्छति ॥६८७॥

किञ्च-

वृणानि भूमिरुदकं वायुं चतुर्थी च सृजता ।-

सप्तामेतानि गेहेषु नो छिद्यन्ते कदाचन ॥६८८॥

ध्यात्वेति कमठस्तस्य मृदकोणमदर्शयत् ।

व्याजनिद्रागतस्तत्र मरुभूतिरपि स्थितः ॥६८९॥

कुपितश्च भृशं दृष्ट्वा दुग्धरित्रं तयोरथ ।

जायापराभवो येन तिरश्चापि दुस्महः ॥६९०॥

भवितव्यनियोगेन दीर्घदृष्ट्वाऽपि दीर्घया ।

अनवेक्षयाऽऽयति दृष्ट्वा कथयायास भूभुजे ॥६९१॥

राज्ञः तन्कथनान् तेजोनिधेः प्रकुपितं मनः ।

पितं पितात्मनः सद्यस्तेनल्पकाऽश्वनादिव ॥६९२॥

स राजा धर्मिणां सोमो यमस्तन्यायवर्तिनाम् ।

शृङ्गीत्वा पालयित्वा च पर्यन्तेऽनशनक्रमात् ॥६६८॥

देहर्मादारिकं त्यक्त्वा ललिताङ्गो दिवं गतः ।

ततश्च्युत्वा समुत्पद्य विदेहे सिद्धिमेप्स्यति ॥६६९॥ (विशेषकम्)

ज्ञात्वा धर्मजयादेवर्महिकामुष्मिकं फलम् ।

सर्वदुःखापनोदाय धर्मे कार्यः सद्बोधमः ॥६७०॥

मुनेर्वाक्यमिति श्रुत्वाऽबुध्यन्त बहवो जनाः ।

नियमाऽभिग्रहादीनि स्वस्वभाग्याऽनुमानतः ॥६७१॥

रोहणादिव रत्नानि तस्मादादाय सद्गुरोः ।

भक्त्या कृतनमस्कारा ययुः सर्वे ययास्पदम् ॥६७२॥

उज्ज्वले सद्गुणे स्वच्छे पटे रत्न इव स्थिरः ।

निविष्टो मानसे धर्मो मरुभूतेर्गुणदितः ॥६७३॥

प्रकृत्या लघुकर्माऽसौ विशेषेणोपदेशतः ।

विषयेभ्यो विरक्तात्मा धर्मकृत्यपरायणः ॥६७४॥

दाक्ष्य-दाक्षिण्य-सौजन्य-सत्य-शौच-दयादिभिः ।

कनिष्ठोऽपि गुणैर्ज्येष्ठो मरुभूतिरभूत् तदा ॥६७५॥

मिथ्यात्वकठिनत्वेन ज्येष्ठोऽपि कमलः पुनः ।

तर्पणाभिन्नहृदयो मुद्गमूल इव स्थितः ॥६७६॥

बेधसा मलिनात्माऽसौ कपोपल इव ध्रुवम् ।

मरुभूतेर्गुणस्पर्शरेखोद्घोताय निर्मितः ॥६७७॥

यथा केतकपत्राणामेकत्रोत्पन्नवासिनाम् ।

वर्णगन्धादिना भेदो महानित्यं नृणां गुणैः ॥६७८॥

तथा-

प्रदीप-सर्पिषा भ्राष्ट्र्या लघू अपि गुणोज्ज्वला ।

मरान्तावपि न ज्येष्ठां प्रदीपेन-विधीतका ॥६७९॥

बसुन्धरा शुनर्भावयतिना मरुमूतिना ।

ममेऽप्यर्वाक्षिता वाटं जले पदनविहन्ता ॥६८०॥
 अथ दारान्मयद्रोपेण दुर्ज्ञेयत्वाद् मनोभुवः ।
 दमहस्य भुजे सम्यां सविकारं मनोऽजनि ॥६८१॥
 ममस्तेन कुम्भाचाराविन्दवचनोक्तिभिः ।
 अनिरुद्धनी वदितृष्या मानसैववाद् वशीकृता ॥ ६८२ ॥
 निरुद्धनया मोकद्वयदोषाञ्जपेक्षया ।
 अनाचारपरां ज्ञातां कामान्धो नो रहोऽन्वहम् ॥ ६८३ ॥
 सज्जाम्बा वरुणा जातविततेर्प्यारुणेक्षणा ।
 गन्वा न्येवदस्यन् मयै महसा मरुभूतये ॥६८४॥
 भुज्या तद् मादृशं मोऽपि ग्रामान्तरगमच्छम्भान् ।
 आपृच्छथ कमटे गत्वा कियद्भूमिं न्यवर्तत ॥६८५॥
 धान्तः कार्पाटेकीभूयागत्यासां कमठं मृदु ।
 आश्रयं निजि वामाय ययाचे सोऽप्यचिन्तयत् ॥६८६॥
 अनिधिर्यम्य भग्राशो घृतात् प्रतिनिवर्तते ।
 स तस्मै दुष्कृतं दत्त्वा पुण्यमादाय गच्छति ॥६८७॥
 किञ्च—
 तृणानि भूमिन्दकं वाक् चतुर्थं च गूढता ।—
 सतामेतानि गेहेषु नो छिद्यन्ते कदाचन ॥ ६८८ ॥
 ध्यात्वेति कमठस्तस्य मृदकोणमदर्शयत् ।
 व्याजनिद्रागतस्तत्र मरुभूतिरपि स्थितः ॥६८९॥
 कुपितश्च भृशं दृष्ट्वा दुश्चरित्रं तयोरथ ।
 जायापराभवो येन तिरश्चापि दुस्तदः ॥६९०॥
 भवितव्यनियोगेन दीर्घदम्भाऽपि दीर्घया । —
 अनवेह्याऽऽपतिं दृष्ट्वा कथयामास भूभुजे ॥६९१॥
 राज्ञः तत्कथनात् तेजोनिधेः प्रकुपितं मनः ।
 पित्तं पितात्मनः सद्यस्मैलपकाऽश्नादिव ॥ ६९२ ॥
 स राजा धर्मिणां सोमो यमस्त्वन्यायवर्तिनाम् ।

धराञ्जरायिवापार्तं धनस्यजनवर्जितम् ॥७०५॥

पश्यन्मात्मानमेकाकी कमठस्तत्र कानने ।

घरापररितो दीनो मनस्येवमचिन्तयत् ॥७०६॥

(कलापकम्)

अहो ! सरोदरादेवं क्षतमङ्ग्येषु बन्धुषु ।

दानाघारजिताऽर्भृष्टमहायेषु सरस्ततः ॥७०७॥

सांचितेषु चिरं भूमिचिन्तसेषु मत्स्वपि ।

वैरिणापि दुर्देहा दया मेऽजनि करिणी ॥७०८॥

अथवा मन्दभाग्यस्य स्नोक्तमाश्रमिद् मम ।

भवतु मातृकास्तीनं कुर्वे तावदिदंशुना ॥७०९॥

(विशेषकम्)

भृशं रोपेण मूर्खोऽपि मनिकर्तुमपारयन् ।

भ्रमस्त्रितङ्गनस्तत्र स ययौ तापसाश्रमम् ॥७१०॥

निवेद्य दुःस्वमात्मीये शिवतापससंनिधौ ।

एहीत्वा तापसीं दीप्तां तप्यते स्म गिरौ तपः ॥७११॥

इतश्च मरुभूतिस्तुं कमठस्यानिदारुणम् ।

वृत्तान्तं धीह्य कृत्रापि रतिं न लभतेवराम् ॥७१२॥

कोटरान्तःप्रविष्टेन पावकेनेव पादपः ।

दधमानोऽनिशं पथात्तापेन मनसोऽन्तरे ॥७१३॥

निन्दत्याम्मानमेवं च धिगिदं यन्मयेदृशम् ।

उपेष्टेऽपि बान्धवेऽनिष्टमसमीक्ष्य कृताकृतम् ॥७१४॥

(युग्मम्)

यथा स्वच्छतया वस्तु दर्पणे प्रतिबिम्ब्यते ।

शुद्धवृत्ते तथाचिन्तं परदुःखं महात्मनः ॥७१५॥

महात्मा परपीडां चेद् देवतः कुरुते तदा ।

मायश्चित्तसमेन स्यं पथात्तापेन शोषयेत् ॥७१६॥

ततः पृष्ट्वा महीनाथं वार्यमाणोऽपि तेन सः ।

मरुभूतिः क्षमयितुं जगाम कमठं त्रने ॥ ७१७ ॥
 पतिव्या पादयोस्तस्य नीचैः स गद्गदस्वरम् ।
 क्षन्नव्यं दुष्कृतं भ्रातृर्मयाऽग्रस्येत्यमागत ॥ ७१८ ॥
 प्रणामाऽनुनयात् तस्य कमठस्तीव्रमत्सरः ।
 तप्तनलं जलक्षेपादिवान्तर्ज्वलितो भृशम् ॥ ७१९ ॥
 समुत्पात्र्य शिलामेकां नमनस्तस्य मस्तके ।
 मुमुचे सहसा कोपाद् दष्टोष्ठः पाटलक्षणः ॥ ७२० ॥
 पुनरादाय देहस्योपरि सिप्त्वा च तां शिलाम् ।
 निजेन तपसा सार्द्धं कमठस्तपचूर्णयत् ॥ ७२१ ॥
 तत्प्रहारातिजातार्तध्यानो मृत्वाऽभवत् करी ।
 स विन्ध्यपर्वते भद्रजातिनो यूथनायकः ॥ ७२२ ॥
 स्थूलोपलसदृक्कुम्भो गम्भीरमुखकन्दरः ।
 युक्तो जनोर्ध्वसंचारदण्डकाकारशुण्डया ॥ ७२३ ॥
 पङ्किलीकृतभूभागः प्रोदाममदनिर्झरैः ।
 तद्गन्धलुम्भभृद्गालीकीचकष्यनिबन्धुरः ॥ ७२४ ॥
 गण्डशैलसमैर्विष्वक् कलभैः परिवेष्टितः ।
 गुरुपादाऽन्वितोऽत्युच्चैर्विन्ध्याद्रिरिव जङ्गमः ॥ ७२५ ॥
 (कलापकम्)
 कोपान्धा व्रजणा साऽपि कालधर्ममुपेयुषी ।
 तस्यैव यूथनाथस्य बल्लभाऽभूत् करेणुका ॥ ७२६ ॥
 गिरिनद्यादिषु खैरं तथा सह विशेषतः ।
 अखण्डमुखसम्भोगधिक्रीड स गजाग्रणीः ॥ ७२७ ॥
 इतश्च पोतनपतेररविन्दमहीभुजः ।
 भुञ्जतोऽनुपमं सौख्यं शरत्कालः प्रवृत्तवान् ॥ ७२८ ॥
 उपरिस्थरविष्याजमुवर्णकलशान्वितम् ।
 सिताभ्रपटलं छत्रायते यत्र नभोऽङ्गणे ॥ ७२९ ॥
 सरोयूरेषु स्फटिकोत्तानपट्टाऽमलमये ।

मार्जिते वारिर्नाम्यर्धं धनं निदागनभियम् ॥ ७२० ॥

विक्रान्तिकास्तुपुत्राणि दधन्ते वामोपयाम् ।

दधन्तिनादभेवादि दधन्तोहृषनरिणम् ॥ ७२१ ॥

हृदये शत्रुवर्षिर्दधो गोपार्थीर्गणमहम् ।

सम्यगस्याहनात्तैः समैरर्जुनैः राजने ॥ ७२२ ॥

मन्त्राः पदुहविन्दुतः गोपौपगिमित्तः ।

रुदमाणः परधीभिः महाभिरमनिर्भम् ॥ ७२३ ॥

अप्येषु महता व्योषत्पापिनं मर्मिर्गान्निभम् ।

महोदधे वारिधे सप्तपापनारिणम् ॥ ७२४ ॥

हविर्ब्रह्मलोकाद्वनमाहृत्तुर्धनम् ।

मार्जिते वारिधेः दुर्हिमान्निविष्टपाण्डवम् ॥ ७२५ ॥

वारि दिहुमगुह्यान्निविष्टपाण्डवम् ।

रुद्राभट्टनाहृत्तुर्धनमाहृत्तुर्धनम् ॥ ७२६ ॥

हविर्ब्रह्मलोकाद्वनमाहृत्तुर्धनम् ।

महोदधे वारिधे सप्तपापनारिणम् ॥ ७२७ ॥

(वृत्तम्)

अहो ! रघुवामस्येति वारिधे वदन्ति क्षणान् ।

अभावाद् धनवन्धवः न वानाद् विलस्य मयः ॥ ७२८ ॥

न रघुना निजदेहादावपि तेन महेशनाम् ।

विभात्य हृदि मञ्जुवर्षाद्यादित्युवाच सः ॥ ७२९ ॥

अहो ! विप्रमहो ! विश्वं यन् तादृशमपि क्षणान् ।

एतद्वन्दं विदष्टं नह्य वानसिमार्वन्त्यम् ॥ ७३० ॥

मयं यथाऽध्वर्युमिहमग्रे व्यर्जयिष्ये ।

तथाऽगदपि ममारो मयं क्षणत्रिनश्वरम् ॥ ७३१ ॥

यतः—

विष्टुद्वयोत्तरह्य मदीयिष्ठानां गह्वराः पुनः ।

मागम्यन्तीवधान्तगार्धमयोगमविधाः ॥ ७३२ ॥

रमणीयं कियत्कालं तारुण्यं शक्रचापवत् ।

प्रियाणामपि निर्वाहे स्नेहरङ्गः पतङ्गवत् ॥ ७४३ ॥

प्रचलज्जलसंक्रान्तचन्द्रविम्बवदग्रहे ।

नारी मनासि कथेतःप्रतिबन्धः सतां भवेन् ? ॥ ७४४ ॥

आपातमधुराः सर्वे विषयाः प्रान्तदारुणाः ।

भवे किञ्चिद् न पश्यामि सारं रम्भान्तरे इव ॥ ७४५ ॥

क्षणदृष्टविनष्टत्वात् स्वप्नः सर्वमिदं भुवि ।

एको भवति सुप्तानां द्वितीयो जाग्रतां पुनः ॥ ७४६ ॥

तथा चोक्तम्-

(प्रतिक्षणमयं कायः क्षीयमाणो न लक्ष्यते ।

आमकुम्भ इवाम्भःस्यो विशीर्णः स विभाष्यते ॥ ७४७ ॥

आसन्नतरतामिति मृत्युर्मन्तोर्दिने दिने ।

आघातनीयमानस्य बध्यस्येव पदे पदे ॥ ७४८ ॥

आपुर्नासाग्रमञ्चारिनिःश्वासोच्छ्वासकैतवान् ।

अत्यन्तगमनायेव सदाऽभ्यासे कृतोद्यमम् ॥ ७४९ ॥

दूरेऽन्तु लोपवत् सर्वापहारी मृत्युरग्निनाम् ।

(जर्वादेशवद् रूपं हत्वाऽऽद्यं कुरुतेऽपथा ॥ ७५० ॥

विधत्ते वार्द्धकं मृत्योरग्रसैन्यमिवोत्कटम् ।

विदुष्य विविधं जन्तून् जीवतोऽपि मृतानिव ॥ ७५१ ॥

सञ्ज्ञानदन्तपातत्वादिव तेजश्चपुनं वपुः ।

दृष्टिर्गणयत्ध्वंसादिव शून्यं मनोऽभवत् ॥ ७५२ ॥

स्वरसतिर्गतेर्मङ्गः सङ्कोचः पाणिपादयोः ।

कम्पग्रामक्षतीनाञ्जकार्णान्धमयादिव ॥ ७५३ ॥

वार्द्धकाऽनलदग्धस्य सारस्यैव नवस्तुनः ।

दृश्यते देशगोरेषु मम्मैव पत्तिनन्द्यान् ॥ ७५४ ॥

अशौचेऽपि चेद् देहं मयिनम्यान्मनो रतिः ।

मानहस्येव मानहस्यद्विनिः किं न तुष्टये ? ॥ ७५५ ॥

एभ्यो जातधिरात् तावत् ते गताः स्वममानऽपि ।
 पश्यन् मृत्युहतानेष चित्रं जन्तुरनाकुलः ॥ ७५६ ॥
 स्थित्वापि सुचिरं भोगा गमिष्यन्ति न संशयः ।
 तस्मादेते स्वयं त्यक्ताः कुर्युः शपमुखं महत् ॥ ७५७ ॥
 महर्ष्यं प्राप्य सदेहं पण्यगेहं नरोऽत्र यः ।
 तल्लालनपरः स्वार्थं नार्जयेत् तस्य का गतिः ? ॥ ७५८ ॥
 इति राजा विवेकाख्यमन्त्रनीरेण मांहने ।
 अन्तरद्वादशोर्षग्ये ध्वस्नेऽपश्यद् यथास्थितम् ॥ ७५९ ॥
 इत्थं तं चिरकात्मानं नृपं ज्ञात्वा प्रतोन्मुखम् ।
 सद्गुःखमित्यभाषिष्ट रुद्रमन्तःपुरीमनः ॥ ७६० ॥
 तत्र राज्यपरित्यागरार्चयाऽशनितुल्यं वा ।
 हृदयं यावदस्माकं द्युतखण्डं न भिषते ॥ ७६१ ॥
 तावत्प्रसीद मुग्धेमप्राग्रहं जीविनेश्वर ! ।
 क तपः कर्कशं केदं गुरुपारं वपुस्तव ? ॥ ७६२ ॥

(पुन्यम्)

किं जानिकुमुमे बहिः सिप्यते किं मदाकरी ।
 मृणालं बध्यते किं वा रम्भा ककुचमर्हति ? ॥ ७६३ ॥
 त्यागः शौर्यमुभावेतावनन्यसरशौ गुणौ ।
 त्वयि प्रमजिते नाथ ! पदं कुत्र करिष्यतः ॥ ७६४ ॥
 विजयधीवरस्यामिस्त्वया पालितपोपिताः ।
 लप्स्यन्तेऽम् : कुतोऽन्यस्मात् पित्रमाहमुखं प्रजाः ॥ ७६५ ॥
 तदेव ! सर्वयाऽप्यऽस्माद् रस रस भयङ्करान् ।
 अकाले कालग्रसनान् गुरु राज्यं चिरं मिय ! ॥ ७६६ ॥
 इत्येवं प्रबलस्नेहनिर्भरा निजबहुधाः ।
 संशोषयितुमारब्धो दसः ममण्यं नृपः ॥ ७६७ ॥
 हे ! मियाः ! कस्य नाभीष्टः मिययोगो न कः धियम् ? ।
 ईदने किंतु मत्तेभकर्णलोलं हि जीरितम् ॥ ७६८ ॥

२-२८ ॥ अथ चत्वारः शतमित्राणां न शतम् ।

મનુષ્યે દેવે એ જાણતું જાણતું થયેં વિચીતરે । ૭૧૯ ॥

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

ॐ नमो भित्तु काले कर्म हस्त प्रवर्धनाः । ॥ ७७ ॥

२७. सेने-इ-डे न गाली मानमकोइहा-१ ।

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

॥ ० १ ॥ ५ ॥ ४ ॥ ३ ॥ २ ॥ १ ॥

4. 四等

Figure 1. The effect of the concentration of the inhibitor on the rate of polymerization.

424 2000년 1월 1일부터 2000년 1월 31일까지

有 子 口 也 曰 吾 嘗 聞 之 曰 聖 人 之 德 也

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ १ ॥

[illegible]

이제 이 책을 읽는 여러분께 몇 가지 질문을 하고 싶습니다.

[illegible][illegible]

● 2019 年 10 月 20 日 星期日

800-800-8000 1-800-800-8000 1-800-800-8000 1-800-800-8000 1-800-800-8000

이제부터는 이 세 가지가 모두 갖추어졌으니

Figure 10-16

47 42 43 44

1. 1970-1971

$\mu_1(\partial M) = \frac{1}{2} \int_M |d\phi|^2$

4. 在 1990 年 12 月 31 日以前，
 在 1990 年 12 月 31 日以前，

2010年12月25日

1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2615, 2616, 2617, 2618, 2619, 2620, 2621, 2622, 2623, 2624, 2625, 2626, 2627, 2628, 2629, 2630, 2631, 2632, 2633, 2634, 2635, 2636, 2637, 2638, 2639, 2640, 2641, 2642, 2643, 2644, 2645, 2646, 2647, 2648, 2649, 2650, 2651, 2652, 2653, 2654, 2655, 2656, 2657, 2658, 2659, 2660, 2661, 2662, 2663, 2664, 2665, 2666, 2667, 2668, 2669, 2670, 2671, 2672, 2673, 2674, 2675, 2676, 2677, 2678, 26

अभूद् विहरतस्तस्य प्रतिबन्धो महात्मनः ॥ ७८१ ॥

तनुमृषांगनं चित्तशुल्लं शमरसेन सः ।

कल्याणाय क्षमापध्या तपस्तापादमेलयत् ॥ ७८२ ॥

शिविधाभिग्रही नित्यमचालीदय सोऽन्यदा ।

सागरदलमार्थेन सार्धेनाष्टापदं प्रति ॥ ७८३ ॥

मूर्तिं सागरदत्तस्तं पप्रच्छ क नु यास्यथ ? ।

स ऊचे चन्द्रितुं देवान् यास्यामोऽष्टापदाञ्चले ॥ ७८४ ॥

सार्धेशः पुनरमाप्तीत्के देवास्तत्र पर्वते ? ।

कारिताः केन कति ते फलं तद्वन्दने च किम् ? ॥ ७८५ ॥

आमम्रधव्यं तं ज्ञात्वाऽरविन्दमुनिरारुपत ।

अर्हन्तो भद्र ! सत्याख्या देवा देवगुणान्विताः ॥ ७८६ ॥

केऽर्हन्तस्ते वीनरागाः सर्वज्ञाः शक्रपूजिताः ? ।

धर्मदेशनया विश्वविश्वस्योत्तारकाश्च ये ॥ ७८७ ॥

ऋषभस्तवादिमस्त्वेषामिक्ष्वाकुकुलसम्भवः ।

आसीत् तीर्थकरस्तस्य गुप्तो भरतचक्रधृन् ॥ ७८८ ॥

आदिनाथस्य निर्वाणं गतस्याऽष्टापदाचले ।

चक्री च दिव्यमुत्तुङ्गं तत्र नित्यमकारयत् ॥ ७८९ ॥

तस्मिन् दृष्टमादीनां चतुर्विंशतिमर्हताम् ।

प्रतिमाः स्वस्वमनिनास्थापयद् रत्ननिर्मिताः ॥ ७९० ॥

तद्वन्दनाफलं मुख्यं मोक्षोऽन्यथाऽऽनुपद्विकम् ।

नरेन्द्रस्वर्गसाम्राज्यपदलाभादिकं पुनः ॥ ७९१ ॥

पूजयन्ति च तान् भूरिभागा एव नरा भूवि ।

यतस्तत्पूजनाद् न स्युराधिर्दुर्गतिदुर्धियः ॥ ७९२ ॥

जिनानां विम्वमप्यर्कप्रतिविम्बमिव ध्रुवम् ।

चित्तादर्शे स्थितं स्वच्छे हरत्यन्तस्तमो नृणाम् ॥ ७९३ ॥

॥— अनित्ये क्लेशदे नास्या महतां बाधभूषणे ।

संग्राहं विदुषा सारनेपथ्यमिदमान्तरम् ॥ ७९४ ॥
 जिनाम्नाभूषणं मूर्ध्नो ललाटस्याऽञ्जलिर्गुरोः ।
 सच्छ्रुते कर्णयोः सत्यं जिह्वायाः स्वच्छता हृदः ॥ ७९५ ॥
 पादयुगमस्य सत्तीर्थं प्रति चङ्क्रमणक्रमः ।
 जिनेन्द्रपूजनं दानं निर्विकल्पं करस्य च ॥ ७९६ ॥
 विकल्पेन पुनर्देवार्चनं दानं करोति यः ।
 स स्वं हारयते पुण्यमत्रोदाहरणे शृणु ॥ ७९७ ॥
 (तथाहि- वणिर्मां कापि पुरेऽमण्डयतामुभौ ।
 नन्दको भद्रकाख्यश्च नैकत्र्योनाऽऽपणद्वयम् ॥ ७९८ ॥
 भद्रकः प्रातरुत्थाय नित्यं याति निजाऽऽपणे ।
 नन्दको देवपूजार्थं पुनर्याति जिनालये ॥ ७९९ ॥
 भद्रकश्चिन्तयत्येवमहो ! धन्योऽत्र नन्दकः ।
 त्यक्त्वाऽन्यकृत्यो यः प्रातर्जिनेन्द्रं नित्यमर्चति ॥ ८०० ॥
 अहं तु निर्धनः पापी धनोपार्जनलालसः ।
 अत्राऽऽगत्य मुखं मेक्षे पामराणां दिनोदये ॥ ८०१ ॥
 धिग् धिग् मे जीवितं गोत्रमिति ध्यानजलेन सः ।
 मलं क्षालयति स्वीयं पुण्यवोजं च सिञ्चति ॥ ८०२ ॥
 चिन्तयन् नन्दकस्त्वेवं यम देवार्चनक्षणे ।
 भद्रको निस्तपन्नोऽयं धनं बहर्जयिष्यति ॥ ८०३ ॥
 अभिग्रह्यहीतोऽहं किं करोम्यधुना पुनः ।
 देवार्चायाः फलं दूरे सद्यो हानिर्धनस्य तु ॥ ८०४ ॥
 कुर्विकल्पैरिमरेण कृतं हारितवान् निजम् ।
 एकतानमनोभिस्तत् कार्यं देवार्चनं बुधैः ॥ ८०५ ॥
 तथैकत्र पुरे धन्यो वणिक्पूत्रो निजापणे ।
 उपविष्टो मुनिं भिक्षामृन्तं वीक्ष्य हृष्टवान् ॥ ८०६ ॥
 आकार्यं च घृतं दातुमुद्यतस्तस्य भाजने ।
 अखण्डधारया यच्छन्नुच्चैर्गतिमुपार्जयत् ॥ ८०७ ॥

मवर्धमानतत्पुण्यविपाताश्रया मुनिः ।

यावद् न विरतस्तावद् दातुरेवं मनस्यभूत् ॥ ८०८ ॥

अहो ! किमियतैकाकी घृतेनैष करिष्यति ? ।

यक्षाद्यापि विरमतीत्यपतन् परिणामतः ॥ ८०९ ॥

ततो येन क्रमेणैष देवलोकानुपाऽर्जयत् ।

तेनैव निपेतंस्तेन ज्ञानिना मुनिनोदितः ॥ ८१० ॥

इयदूर्ध्वमहो ! गत्वा मा पत मुग्ध ! मा पत ।

स ऊचे नम्विदास्म्येष किमसंयदमुच्यते ? ॥ ८११ ॥

अथपिः कथयामास भद्रादानस्य सत्फलम् ।

महाद्भुतकरं सद्यो विकल्पस्य च दूषणम् ॥ ८१२ ॥

निर्विकल्पमतो दाने देयं सात्त्विकमुत्तमैः ।

श्लोकेऽपि शकुनः स्वप्नो विकल्पादुच्यतेऽफलः ॥ ८१३ ॥

अनेन भूषणेनात्मा सुभगंभावुको भवन् ।

स्पृहणीयतमः सिद्धिर्वा अपि भवेद् ध्रुवम् ॥ ८१४ ॥

इत्यादिविविधां धर्मशिक्षां मृषन् निरन्तरम्

अरुचिन्द्रस्य राजर्षेर्वदनान् सार्धेनापकः ॥ ८१५ ॥

मन्वानो गुरुसंयोगं कल्पद्रुमाग्निसंनिभम् ।

मिथ्यात्वं सर्वथा त्यक्त्वा भावकत्वं प्रपन्नवान् ॥ ८१६ ॥

निर्व्यं सागरदत्तोऽथ गच्छन् मार्गे क्रमेण ताम् ।

अटवीं प्राप यत्रास्ते मरुभूनिः करीभारः ॥ ८१७ ॥

कदलीगर्भसंकाशमृदुकह्लोलबाहुभिः ।

सुप्रसन्नतया गन्तानानिहितुमिरोपतम् ॥ ८१८ ॥

वाननघैर्भ्रमद्भृङ्गाऽऽरावद्दधाम्नुजाननैः ।

आकारयदिवानम्य पान्थानातिष्पहेतवे ॥ ८१९ ॥

हंस-सारस-हारीत-चक्र-कादम्बकादिभिः ।

शब्दायमानैर्नानैव गीयमानगुणोत्करम् ॥ ८२० ॥

अतिस्निग्धतया निर्यत्तुषारकणिकामिषान् ।
 अथितापहृतिभीत्या मुक्तहर्षाश्रुकैरिव ॥ ८२१ ॥
 मिलितोन्नतविस्तीर्णः पुष्पपत्रफलान्वितैः ।
 विचित्रवृक्षैः परितः परीतं स्वजनैरिव ॥ ८२२ ॥
 परागैरिव कार्पूरैर्मुक्तानामिव चूर्णिभिः ।
 द्रव्यैरिव हिमानीनां सुधांजोरिव रश्मिभिः ॥ ८२३ ॥
 मृत्नीनामिव चेतोभिर्निर्मितं मन्यते जनैः ।
 यदत्यच्छलशैत्येन तत्रास्त्येकं महामरः ॥ ८२४ ॥

(सप्तभिः कुलकम्)

तस्यान्ते सुजनस्येव विश्वस्तः सार्धं आवसत् ।
 जनः प्रवृत्ते नीरेन्धनान्नपचनादिषु ॥ ८२५ ॥
 तदा च मरुभूतीभः करिणीभिः समावृतः ।
 एत्य तत्र सरस्यम्भः पयो मेघ इवाऽर्णवे ॥ ८२६ ॥
 पयःपूर्णकरोत्क्षेपं करिणीभिः समं चिरम् ।
 तत्र रत्ना स निर्यातः पालिमध्यारुरोह च ॥ ८२७ ॥
 दिशोऽथलोकयन्तत्रापश्यत् तं सार्धमोपितम् ।
 कृतान्त इव चापावत् कोपात् ताम्रमुखेक्षणः ॥ ८२८ ॥
 कुण्डलीकृतशुण्डाको निष्कम्पश्रवणद्वयः ।
 पूरिताशः स गर्जाभिर्नाशयामास सार्धिकान् ॥ ८२९ ॥
 नरनार्यो वाहनानि करभादीनि चाऽभितः ।
 पलायांचक्रिरे जीवग्राहं सर्वो जिजीविषुः ॥ ८३० ॥
 पर्यस्यच्छकटं नृत्त्यत्पटगेहं रटज्जनम् ।
 आरटत्करभं तत्र तदासीदतिभीषणम् ॥ ८३१ ॥
 हात्वाऽवधेयौधिकालं करिणः तस्य संमुखम् ।
 भगवानरविन्दोऽपि कायोत्सर्गं ददौ स्थिरः ॥ ८३२ ॥
 दूरतो धायितः क्रोधादिभः पार्श्वगतोऽस्य तु ।

प्रशान्तमग्नरो जज्ञे तपसःश्रीमभावनः ॥ ८३३ ॥
 सद्यध जातमेवेगाऽनुकम्पः स्थिरदेहभृन् ।
 मर्त्या मुनेः पुरस्तस्य स प्रेक्ष इव नूतनः ॥ ८३४ ॥
 मुनिस्तस्योपकाराय कारोन्मग्नमशरयत् ।
 शान्तमग्धीरया वाचा तं बोधयितुमश्रयत् ॥ ८३५ ॥
 भो भोः ! स्मरामि किं न त्वं मरुभूतिभरं निजम् ।
 किं न प्रत्यभिजानामि मायराविन्दभूपतिम् ? ॥ ८३६ ॥
 मज्जरे शनिपथे किं घ्यस्मार्पीर्धर्ममाहनम् ? ।
 स्मर सर्वं विमुञ्चये मोहं श्रापदजानिजम् ॥ ८३७ ॥
 गिरं पीयूषदेर्ज्ञायां मुनेस्तस्य मनोज्ञः ।
 पर्वो निधलविस्तारिकर्णपर्णपुटेन सः ॥ ८३८ ॥
 अधोदापोहनो जानिस्मरणं भाष्य तत्तत्तन्नाम् ।
 अत्यन्तोद्धासिदर्पाश्रुतान्दिल्लुप्तलोचनः ॥ ८३९ ॥
 भूत्वाऽवजनकायाग्रः करेण चरणां स्पृशन् ।
 जिरमा तं नमश्चक्रे संविघ्नात्मा मुनिं गजः ॥ ८४० ॥
 भूयोऽपि तं मुनिः स्माह भवेऽस्मिन्नाटकोपमे ।
 माणी नट इवाप्नोति रूपान्यत्वं सजे सजे ॥ ८४१ ॥
 तथाहि क तदा धीर्मास्तस्वज्ञः भावको द्विजः ।
 जानिस्वभावमृदात्मा केदानीं त्वमसि द्विजः ? ॥ ८४२ ॥
 किंवाऽथ बहुनांकेन कार्यमारो भव हुनम् ।
 कपायविषयासङ्गं विमुच्य करिपुंगव ! ॥ ८४३ ॥
 नाऽसि सर्वविरत्यर्हस्तद् द्वादशव्रतात्मकः ।
 भूयः श्रावकधर्मोऽस्तु मागजन्माङ्गीकृतस्त्वव ॥ ८४४ ॥
 इत्यादि गदितं धर्मरहस्यं मुनिनाऽखिलम् ।
 भदानमहितः सोऽनुमेने हस्ताग्रसंज्ञया ॥ ८४५ ॥
 धरुणा करिणीभूता सापि तत्रैव तस्थुषी ।

तदैव जानिस्मरणमुपलब्धे गजेन्द्रवत् ॥ ८४६ ॥
 भृगोऽप्यात्म्यालिनधर्मं तस्यपिः स्थैर्येहेनरे ।
 यदा च भारतीभूय मुनिं नन्वा स कुशरः ॥ ८४७ ॥
 निमित्तः सर्वलोकोऽपि पुनस्तद्भूतोपरिस्मितः ।
 कोऽपि रीतामुदाहरे कोऽप्यभुत् भारकस्तनः ॥ ८४८ ॥
 तदा मायस्त्वोऽपि जिनधर्मे रसाशयः ।
 विन्दुधारको जले सुरैरप्यविकल्पितः ॥ ८४९ ॥
 चराचराणां मया च सोऽरिन्दपशामुनिः ।
 यतः द्वापरं नः गतो न विहरंभ्रान्तो ययौ ॥ ८५० ॥
 इत्युत्तराचारकः गोऽपि भृगो भारयतिः स्वयम् ।
 इति रीतिर्योऽप्यापि कुर्वन् गृहादिकं ततः ॥ ८५१ ॥
 गृहं च भूधरः पापा गुणकृपादिगारणः ।
 न कदा कदापि केचित्पुनोऽप्याह विरक्तधीः ॥ ८५२ ॥
 इति द्वापरा च भृगोऽप्येव मन्त्रोऽप्येव यत्र गन्ति ये ।
 चराचरविशालैरप्येव मन्त्रोऽप्येव कर्म प्रथम् ॥ ८५३ ॥
 इति च नटनेनेऽप्येव मन्त्रोऽप्येव इति मया तथा ।
 यदा रीतिर्यदीक्षितं किं करोम्यभूना यतुः ॥ ८५४ ॥
 विद्वत्तैरपि श्रीगार्भ्य गुह्येनाप्येव पाणिना ।
 यदहं वदन्तीहार्ता जयकारी भयभूतः ॥ ८५५ ॥
 येन येन चराचरैरप्येव कृतिः प्रयुज्यते ।
 यदाहं ह ! मन्त्रोऽप्येव लब्ध्वा भवेयमेष ॥ ८५६ ॥
 यदाहं यदाहं नृणां भूतानां भवेयमेष ॥ ८५७ ॥
 यदाहं यदाहं नृणां भूतानां भवेयमेष ॥ ८५८ ॥
 यदाहं यदाहं नृणां भूतानां भवेयमेष ॥ ८५९ ॥
 यदाहं यदाहं नृणां भूतानां भवेयमेष ॥ ८६० ॥
 यदाहं यदाहं नृणां भूतानां भवेयमेष ॥ ८६१ ॥
 यदाहं यदाहं नृणां भूतानां भवेयमेष ॥ ८६२ ॥
 यदाहं यदाहं नृणां भूतानां भवेयमेष ॥ ८६३ ॥
 यदाहं यदाहं नृणां भूतानां भवेयमेष ॥ ८६४ ॥
 यदाहं यदाहं नृणां भूतानां भवेयमेष ॥ ८६५ ॥
 यदाहं यदाहं नृणां भूतानां भवेयमेष ॥ ८६६ ॥
 यदाहं यदाहं नृणां भूतानां भवेयमेष ॥ ८६७ ॥
 यदाहं यदाहं नृणां भूतानां भवेयमेष ॥ ८६८ ॥
 यदाहं यदाहं नृणां भूतानां भवेयमेष ॥ ८६९ ॥
 यदाहं यदाहं नृणां भूतानां भवेयमेष ॥ ८७० ॥

अथर्षा इतिनेनाऽपि सर्वसर्वधर्मकः ॥ ८५९ ॥

दंष्ट्राया पक्षवित्तैर्नैर्गैर्धन्नुदुष्टेन च ।

ज्ञानपक्षो यम इव संहरन् प्राणिनोऽग्निजान् ॥ ८६० ॥

सर्वदुष्णांशुमेनमं न विवन् प्रागुर्ध्व पदः ।

दत्ते दम्भुनीधमेन वधधमनाऽप्यदा ॥ ८६१ ॥

पदे दम्भदा देवान् नवःसामननुवन्तः ।

निर्गन्तुदत्तयः दृष्टे न दृष्टः दृष्टिगतिना ॥ ८६२ ॥

नद्विषयगैर्ज्ञान्याऽवमानं न दम्भुनः ।

पदे दम्भुनिधारासमस्यान्मानं नद्विषयः ॥ ८६३ ॥

सामलोत्तमिषोर्वध विद्वदम् दृष्टिधाविनद् ।

नद्विषयधमाः पक्षपाथोऽनयद्विषयः ॥ ८६४ ॥

व्यथावदम् दे ! ज्ञान ! दत्ते धूमधाराविनि ।

धर्मदानधमः सोऽयं दत्ताधारेण न्ययने ॥ ८६५ ॥

दत्ते विदिनद्विषं न्याम् न्यधर्मैराऽनयाऽपि ।

दत्ते दत्ता न्य न्य बाधोऽस्मिन् दृष्टिऽद्विषये ॥ ८६६ ॥

ज्ञानं दम्भुपादुम्भो धर्मदानो विद्वदम् नः ।

सामलोत्तमिषोर्वध विद्वदम् दृष्टिऽद्विषये ॥ ८६७ ॥

विद्वान्धर्मैर्दृष्टिऽद्विषये दृष्टिऽद्विषये ।

धर्मोत्तमिषोर्वध विद्वदम् दृष्टिऽद्विषये ॥ ८६८ ॥

सामलोत्तमिषोर्वध विद्वदम् दृष्टिऽद्विषये ।

सामलोत्तमिषोर्वध विद्वदम् दृष्टिऽद्विषये ॥ ८६९ ॥

(दृष्टिऽद्विषये)

अथ, दत्ते, विद्वदम् ! दत्ते दत्ता दत्ताम् ।

अथ, दत्ते दत्ता दत्ताम् ! दत्ते दत्ता दत्ताम् । ॥ ८७० ॥

अथ दृष्टिऽद्विषये दृष्टिऽद्विषये दत्ते दत्ताम् ।

अथ दृष्टिऽद्विषये दत्ते दत्ताम् ! दत्ते दत्ता दत्ताम् । ॥ ८७१ ॥

देवोदेव दत्ते दत्ते विद्वदम् दत्ताम् ।

इयं च श्रीस्तवायत्ता यदिभाति कुरुष्व तत् ॥ ८७२ ॥
 ततः स विहितस्नानः कल्पपुस्तकवाचनः ।
 सिद्धालयस्थमतिमाः स्तुत्वाऽऽस्थानीमशिथियत् ॥ ८७३ ॥
 देवदेवीगणैरेवं विहिते मङ्गलक्रमे ।
 संगीताऽमृतमग्रात्मा दिव्यभोगानभुक्त सः ॥ ८७४ ॥
 वरुणा करिणी साऽपि तपस्तेपे सुदुस्तपम् ।
 तथा यथा विपद्याभूद् देवी कल्पे द्वितीये ॥ ८७५ ॥
 स कोऽपि देवो नैवाभूद्गीताने यन्मनस्तया ।
 न ह्यहारि मनोहारिरूपलावण्यसंपदा ॥ ८७६ ॥
 देवे कापि मनश्चक्रे न मनागपि सा पुनः ।
 गजेन्द्रजीवदेवस्य संगमध्यानतत्परा ॥ ८७७ ॥
 गजेन्द्रजीवदेवोऽपि यस्यामत्यनुरागवान् ।
 रक्तां तां चावधेर्ज्ञात्वा सहस्रारमुपानयत् ॥ ८७८ ॥
 चक्रे स देवो देवीं तामन्तःपुरशिरोमणिम् ।
 पूर्वजन्माभिसंवद्धः स्नेहो हि बलवत्तरः ॥ ८७९ ॥
 नन्दीश्वरे शाश्वतार्हत्प्रतिमानो महार्चनैः ।
 संगीतेन पुरस्तासां मुनीनां पर्युपासनैः ॥ ८८० ॥
 कदाचिन्नन्दनोद्यानदीपिकाजलकेलिभिः ।
 कदाचिद् गीतवादिग्रनित्योत्सवमहारसैः ॥ ८८१ ॥
 स्मरच्छन्दक्रीडया तत्र सुखं वैषयिकं परम् ।
 भुञ्जानोऽगमयन्कालं स गजेन्द्रगुरो दिवि ॥ ८८२ ॥
 कालेन रूपता सोऽपि कूर्कुटादिविषमवान् ।
 नारकोऽभून् सप्तदशार्णवायुः पञ्चमावनो ॥ ८८३ ॥
 पञ्चमावनियोग्याथ वेदना त्रिविधाः सदा ।
 गोऽन्वभून् कमठजीवो विथान्नि नाप मातुचिन् ॥ ८८४ ॥
 दानादिषान् निमित्तजन्तुगुरुः प्रधान-

द्वितीयः सर्गः ।

ध्यानद्वयीदृशनवानुसूचीमिश्रुण्टः ।

पार्थः कर्त्ता समस्तैकविद्याभ्यासो

मोक्षोन्नतः समयताज्जगतीश्वरिणि ॥ ८८५ ॥

इति श्रीकामिकाचार्यसंनानीयधीमावदेवमुनिविश्वविभे श्रीपार्थस्य
चरित्रे महाभागवदेष्टव्ये भावाद् श्रीपार्थनामधमम द्वितीय-
सूक्तस्यमदवर्णनो नाम प्रथमः सर्गः ।

— — — — —

अदंभ

अथ द्वितीयः सर्गः ।

— — — — —

अथ पूर्वविदेहेषु मुकण्ठे विजये गिरौ ।

पैतामहोऽस्मि धर्मराजा निष्ठा मामनः पुरी ॥ १ ॥

तनुवृद्धधरण्यागादवाप्यनाऽनिश्वसु ।

पुरीप्रभुत्वया यथा यशोगामिनिबोद्धितः ॥ २ ॥

सर्वदाऽनेकविद्याभिर्षक् विद्याधरा मयाः ।

आभिरूढा अवि मुच्यन्ते नैव शनयवि विद्याः ॥ ३ ॥

सुविधाटुर्मा, नैवः कथम्, बोद्धितं स्वैः ।

मयैव राजर्षे च त्रिपूर्वदाऽहम् अवि ॥ ४ ॥

तव विदुहनिर्माय राजा विद्याधरोऽहम् ।

बभूव स्वयतोदुबलाभितामोऽपिहृत्स्वः ॥ ५ ॥

मयावेषाबोद्धितगामिनिबोद्धितो महा ।

याव पादमन्धेनिप्रधातल्लभेऽहम् ॥ ६ ॥

विजायतेन लोकायां यामनावि हृत्स्वः ।

इदाविहृ इति कदादिदहाव रेवरेषु यः ॥ ७ ॥

कदादिदहाव रेवरेषु यः ॥ ७ ॥

तथा—

गुणेष्वनादरं वरग । भृत्प्रीतिरपि सा कृपाः ।
 भोपूर्णाऽपि पटः कृते गुणजलेदानु पनत्यथः ॥ २७ ॥
 श्याम्यमान्यश्च वार्यं च दूर्गः कोशो बलं गुरुन ।
 रात्रये गताह्वयेननु गदगुर्गरेव धार्यते ॥ २८ ॥
 सा ज्ञान । भोवदामपमाह्वोऽर्थाति बिभ्रतीः ।
 दृगाभोरपरिध्वंसविनिपातः गुरुःगरः ॥ २९ ॥

विश्व—

कुलजायापि मे वरग । भूपो भुवः प्रवदयते ।
 येनेदं धार्यते मध्ये दारवावकाशनिधम् ॥ २५ ॥
 हेमन्ता गुणवने मय विभेमातः प्रशास्यति ।
 धर्म्यान्ते तु जमाऽभेभिः मातेव सपयन्ति ये ॥ २६ ॥
 निःश्वानामपि ताकथं रिक्तागव भवत्यलम् ।
 रिक्तारूपवर्त्मभयोऽङ्गानां किं तु वक्ष्यते ॥ २७ ॥
 धार्यनस्यावतारे हि वार्येनेव तद्व्रजेत् ।
 स्तेरो गुरुजने, वाञ्छा वरगा तद्व्रजेत् ॥ २८ ॥
 वपयेव गदाभोरस्यरो ? मीतिर्नवा मवा ।
 वलेनेव तद्व्रजेति मदेो याति दिने दिने ॥ २९ ॥
 दोह्येन तद्व्रजेत् धूम्रभावापयते मतिः ।
 वार्येनेव तदात्यन्तकृता भवति भुनक् ॥ ३० ॥
 दृश्यं च भरोऽभ्या दूर्गवेववर्षयते ।
 मोहो वाणिःदोह्योऽङ्गान्ते रदधुना तद्व्रजेत् ॥ ३१ ॥
 आवागमनुवर्तने विवासा भवि कुत्रच ? ।
 नदिरे धार्यमाणं कोऽपि सेवेन लहदेह ॥ ३२ ॥
 मावागमं तदा रात्रये यदि वाता न धारिकः ।
 धारिकं तु परं तस्मिन् कोऽप्येव दद्व्रजेत् ॥ ३३ ॥

अनुशिष्टिं विषायैवं समयित्वाऽखिलं जनम् ।
 श्रुतसागरगुर्वन्तेऽग्रहीद् विशुद्धनिर्वृतम् ॥ ३४ ॥
 राजाय किरणवेगः पैत्रिकीं राज्यसम्पदम् ।
 अगृध्नुः पालयामास नीतिशास्त्रानुसारतः ॥ ३५ ॥
 अनासक्तमनाः सौख्यं सिपेवे विपयोद्भवम् ।
 इत्यर्थकामौ तस्याऽऽस्तां धर्मायैव महात्मनः ॥ ३६ ॥
 पद्मावतीकुक्षिभवस्तस्यापि तनयोऽभवत् ।
 नामतः किरणतेजास्तेजसामेकमास्पदम् ॥ ३७ ॥
 क्रमाच्च कवचहरः सिद्धविद्यश्च सोऽभवत् ।
 मूर्तिः किरणवेगस्य द्वितीयेव महामनाः ॥ ३८ ॥
 अन्यदा घहिरुद्याने तत्रैत्य समवासरत् ।
 मुनिः सुरगुरुर्नाम नाम्नैव ध्वस्तकल्मषः ॥ ३९ ॥
 गत्वा किरणवेगस्ते नमश्चक्रेऽतिभक्तितः ।
 पुरीलोकश्च सर्वोऽपि मुनिं वन्दितुमागमत् ॥ ४० ॥
 ततो राज्ञो जनस्याऽपि यथास्थानं निपेदुषः ।
 अनुग्रहाय विदधे स साधुधर्मदेशनाम् ॥ ४१ ॥
 आसाद्यते भवाऽभोधौ भ्रमाद्भिर्यत् कथञ्चन ।
 मूढैस्तत् प्राप्य मानुष्यं हा ! रक्षामिव हार्यते ॥ ४२ ॥
 नराणां कीटकानां च दैवदत्ताऽशनायुषाम् ।
 आर्तध्यानकृतोऽभेदो यदि धर्मं न कुर्वते ॥ ४३ ॥
 नरके पातनायैव विषयाः सेविताश्चिरम् ।
 सेव्यो मोक्षफलस्तस्माद् धर्मः सर्वज्ञभाषितः ॥ ४४ ॥
 स च द्वेषा भवेदत्र गृहस्थ-यतिभेदतः ।
 अणुव्रतानि मुख्यानि गृहिणां पञ्च तद् यथा ॥ ४५ ॥
 अहिंसा सत्यमस्तेयं ब्रह्मचर्याऽपरिग्रहौ ।
 धर्मः स्वाख्यायि सर्वज्ञैरेव पञ्चव्रतात्मकः ॥ ४६ ॥

[illegible]

रोदनाऽगम्यगमने स्वप्ने मृत्युश्च त्रस्यते ॥ ५८ ॥
 वस्त्रा-ऽन्न फल-ताम्रूल-पुष्प-दीप-दधि-ध्वजाः ।
 सद्वज्र-चापर-च्छत्र-मन्त्रा-लज्जा घनप्रदाः ॥ ५९ ॥
 आसनं शयनं यानं शरीरं वाहनं गृहम् ।
 यो ज्वलद्दीक्ष्य जागर्ति तस्य लक्ष्मीः समन्ततः ॥ ६० ॥
 चन्द्रप्राप्तेऽम्बुधेः पाने निजान्त्रैर्वेष्टिते पुरे ।
 राज्यलाभः सरो-नद्योस्तरणे च शुभोदयः ॥ ६१ ॥
 देवस्य दर्शनं धन्यमर्चनं च विशेषतः ।
 आज्यलाभः पयःपानं श्रिये चार्केन्दुदर्शनम् ॥ ६२ ॥
 तैलकुङ्कुमालिप्ते स्वं गीतनृत्यपरं तथा ।
 हसन्तं वीक्ष्य दुःस्वाय श्वापदोपद्रवो भिये ॥ ६३ ॥
 शय्या-द्वारा-गङ्गालाभे भार्याया जायते मृतिः ।
 अङ्गच्छेदे पुनर्दृष्टे पितृमातृसुतव्ययः ॥ ६४ ॥
 रक्तकृष्णाभ्वरभृता स्त्रिया श्लिष्टस्य रुग् मृतिः ।
 शुक्लमाख्याशुकभृता पुनः श्रीः सर्वतोमुखी ॥ ६५ ॥
 निगङ्गे पाशबन्धे च प्रतिष्ठा स्यात् सुतोऽथवा ।
 गुरुदेवपितृस्मापैरादिष्टं यत् तथैव तत् ॥ ६६ ॥
 शस्तं शुक्लं शुभं सर्वं निन्द्यं कृष्णं स्वशोभनम् ।
 इत्यादि बहुधा देव ! स्वप्नशास्त्रे निगद्यते ॥ ६७ ॥
 पुनः पप्रच्छ भूपालो राश्या स्वप्नेऽथ वीक्षितः ।
 प्रशान्तः सिंह वत्सङ्गे किं फलं तस्य भो द्विज ! ॥ ६८ ॥
 सोऽवदद् देव ! सत्पुत्रलाभाय स्त्रीभिरीक्षिताः ।
 स्वप्ने कलश-सूर्ये-न्दु-गज-सिंह-महावृषाः ॥ ६९ ॥
 ततो भूपोऽतिसंतुष्टः संपान्य व्यसृजद् द्विजम् ।
 आशंसाऽपि सुपुत्रस्य कस्य नोह्लासयेद् मनः ? ॥ ७० ॥
 अथ स्वसमये राश्याः प्राज्यतेजाः सुतोऽननि ।
 पूर्वकृमागतं भीम इति नामाऽस्य निर्ममे ॥ ७१ ॥

कर्मस्तेन्दुर्दूरापोऽभूद् मनुष्यत्वं तथाङ्गिनः ॥ ८४ ॥
 प्राप्यते हि मयवाद् यदनुत्तरमुरुरपि ।
 तदिदं प्राप्य मानुष्यं यनिनन्यं शिवाऽध्वनि ॥ ८५ ॥
 स च द्वेषास्ति तत्रैक ऋजुर्ब्रह्मोऽपरः पुनः ।
 ऋजुमार्गो यतेर्धर्मस्तेनाशु शिवमाप्यते ॥ ८६ ॥
 रागद्वेषाभिधौ तत्र सिंहव्याघ्री तु तिष्ठतः ।
 क्रोधनामा महादावो मानो विषमपर्वतः ॥ ८७ ॥
 मायागुपिलवंशाली लोभो गर्भोऽनिविस्तृतः ।
 विषया विषवृक्षाश्च धूर्ताः पाखण्डिकादयः ॥ ८८ ॥
 वेतालाश्च पुनर्घोरा द्वाविंशतिः परीपहाः ।
 सावधानैरविश्रान्तैर्गन्तव्यं तत्र सर्वदा ॥ ८९ ॥
 ततो यद्यस्ति ते शक्तिरेताञ्जेतुं तदाश्रय ।
 ऋजुमार्गं यतः श्रेष्ठं यतिधर्मात् परं न हि ॥ ९० ॥
 अन्यथा वक्रमार्गोऽस्ति गृहिधर्मापराभिधः ।
 चिरात् तेनाप्यते सिद्धिः किन्त्वेष न हि दुर्गमः ॥ ९१ ॥
 ततो भालतलन्यस्तकरपङ्कजकुड्मलः ।
 नत्वा विज्ञपयामास गुरुं गुरुमुदा नृपः ॥ ९२ ॥
 नाद्यापि यतिधर्मेऽहं समर्थः सुप्रभो ! ततः ।
 प्रसद्य गृहिधर्मो मे दीयतां यदि योग्यता ॥ ९३ ॥
 गुरुणा गृहिधर्मोऽथ भूभुजेऽणुव्रतादिकः ।
 दत्तः सम्यक्तत्वमूलस्तं नृपः सम्यक् प्रपन्नवान् ॥ ९४ ॥
 जातश्रद्धः कुमारोऽपि तं प्रपित्सुर्विशेषतः ।
 प्रसादितः स योग्यत्वाद् गुरुणैव हितविणा ॥ ९५ ॥
 प्रवृत्त्याख्य- निवृत्त्याख्यनियमौ यस्य सुकर्मौ ।
 सत्सङ्गः कटिरास्तिव्यमुदरं हृदिबेचनम् ॥ ९६ ॥
 सुजौ शमदमौ पृष्ठं पश्चात्तापो गलं क्षमा ।

साम्यमौम्येऽक्षिणी नागा मन्तोषो विनयो मृगम् ॥९७॥

मिय-गत्ये धुनी धाम्नं सम्यक्त्वं वामना त्रिरः ।

तदाज्ञा याम्यभिमिलः प्रबोधः श्मश्रु मुन्दरम् ॥ ९८ ॥

इत्यर्हमिषु श्लोकेषु धर्मेनामा मतिष्ठिनः ।

योऽयं राजास्ति तस्यान्तरात्मा जीवदयामिधः ॥ ९९ ॥

(कल्याणकम्)

कुमार ! तद्विषं कार्यं विशेषेण स्वयाधुना ।

ततो हृष्टः समिप्रोऽपि भीयः सम्यक्त्वं माधवम् ॥ १०० ॥

तथा निरपराधानां जीवानां वधकर्मणि ।

यावज्जीवं निवृत्तिं च मृगयादौ तु सर्वथा ॥ १०१ ॥

ततो हृष्टेन गुरुणा भीषो नववयस्यनः ।

मतिपक्षप्रत्यर्थं कर्तुं मरुपुष्टिदिनः ॥ १०२ ॥

भटो ! धन्यतमः कोऽयः कुमार ! भवता नमः ।

नवे वयाति परंपरं पुराणवयसो मतिः ॥ १०३ ॥

यत् उच्यते-

पूर्वं मनः ततः कार्यं सत्तामालिङ्गते जरा ।

अततो च पुनः कार्यं कालेनावि न वानमम् ॥ १०४ ॥

रज्यो द्राक्षेव कोऽयन्तस्मिन्कारणवत् परः ।

बहिः संपूर्णभाष्यन्तु द्विधावि सदकारवत् ॥ १०५ ॥

गतापराधजीवानामपि हिंसाविरोधतः ।

कायने दुतया लेऽया तथोदाहरणं शृणु ॥ १०६ ॥

तथाहि-

वैरिद्रावविषायाय वेऽत्रि चत् पुरथाः पुनः ।

सलिताः समुदायेन नेष्टेव इदमवधीत् ॥ १०७ ॥

सर्वं इत्यप्येव च द्विवदं वा चतुष्टयम् ।

अयः शतं चतुष्टयात् वयोऽयं वहाभिः विष्टः ॥ १०८ ॥

पुनर्निरपराधानां पशूनां वृणमश्रताम् ।

महरन्ति गतास्त्राणां ये तेषां सप्तता कुतः ॥ १२२ ॥

पैरिणोऽपि हि मुच्यन्ते प्राणान्ते वृणभक्षणात् ।

वृणादाराः सदैवैते हन्यन्ते पञ्चवः कथम् ॥ १२३ ॥

तुक्तिनोस्तव किं कोशेऽन्तःपुरे नगरेऽपि वा ॥

दानानशरणानेवं यदस्मान् हंसि भूषते ॥ १२४ ॥

अत उच्यते—

मीन-रङ्ग-मता नीर-वृण-सन्नोपवर्तिनाम् ।

धीवरा सुस्थयाः क्षुद्रा इव । निष्कारणवैरिणः ॥ १२५ ॥

इति श्रुत्वा वृषोऽपात्यमुवाच महदद्भुतम् ।

मर्त्यवाचा मजल्पन्ति निर्भयाः पञ्चोऽपि यत् ॥ १२६ ॥

मन्त्रिणा भणितं देव । देवोऽयं दानवोऽथवा ।

येनापि हेतुना वत्समृगवेषोऽवतीर्णवान् ॥ १२७ ॥

तद् गच्छ न्वरितं मुञ्च यात्रिनं मुक्तकं करात् ।

मेतस्य किं करोत्येष ततो भूपस्तथाऽकरोत् ॥ १२८ ॥

उद्योद्यममया याति मृगो राजाऽपि पृष्ठतः ।

तावद् दूरे वनम्यान्नः मेक्षते मुनिपुङ्गवम् ॥ १२९ ॥

मलम्बधुममुत्तममर्णवर्णं मुदर्शनम् ।

द्विधापि जितकन्दर्पं देहेन वनसावि च ॥ १३० ॥

निरुद्धवचनं मुक्तचोष्टमेकाग्रमानसम् ।

नासाग्रन्पस्तादृष्टिं च ध्यायन्तं ब्रह्म किञ्चन ॥ १३१ ॥

(शिभिर्विशेषकम्)

ततोऽवोचद् मृगो भो भोः । नममेवं महामुनिम् ।

अचन्द्रेता य तं बाहादुक्षीर्य नृप-मन्त्रिणां ॥ १३२ ॥

निविष्टा तत्र तौ यावत् तावत् सैन्यमपि सणात् ।

अन्वगाद् मुनिरप्याख्यद् ध्यानान्ते धर्मदेशनाम् ॥ १३३ ॥

मूर्त्या वचःपरिमलेनापि चम्पकपुष्पवत् ।
 तस्यातिशायिना भूपो विस्मितः पृष्टवानिदम् ॥ १३४ ॥
 सर्वोत्तमं कुलं नाथ ! ज्ञानं मूर्त्यैव ते मया ।
 ईदृग्वयसि वैराग्यकारणं किन्तु कथ्यताम् ॥ १३५ ॥
 मुनिरूचे महाभाग ! चातुर्गतिकदुःखदः ।
 कारणं भव एवात्र विशेषस्तु निसम्पताम् ॥ १३६ ॥
 अस्ति सिद्धपुरं नाम नगरे तत्र पार्थिवः ।
 भुवनस्य इत्याख्यस्तस्यामात्यो महामतिः १३७ ॥
 अन्यदा दाक्षिणात्यानां चक्रसंगीतकारिणाम् ।
 आपयौ समुदायोद्भूतौ स तम्यावमरं नृपः ॥ १३८ ॥
 समतालमृदङ्गाद्यातोयनादमनोहरम् ।
 तालच्छन्दानुगारब्धनर्तकानृत्यबन्धुरम् ॥ १३९ ॥
 समश्रुतिगतैः शुद्धस्वरैरालापसुन्दरैः ।
 गीतध्वनिमुपासारैः पूरितश्रुतिकोटरम् ॥ १४० ॥
 आरब्धं प्रेक्षणीयं तर्धारनारीभिरावृतः ।
 आस्थानस्यो नृपो द्रष्टुं लयलीनः परुत्तवान् ॥ १४१ ॥
 अपो व्यपश्यद् येथी प्रभोऽष्टाङ्गनिमित्तवित् ।
 षट्पुरस्त्यागतो देवं दिदक्षुर्मुच्यतां न वा ॥ १४२ ॥
 नृपतिः प्राह मा मुख को ह्यस्यावसरोऽधुना ? ।
 सति प्रेक्षासंगेऽर्थेवं देवानामपि दुर्मये ॥ १४३ ॥
 मन्त्र्यूचे मैवमाचक्ष्व यत् प्रेक्षाकौतुकं विभो ! ।
 शुभमे दुर्ममोऽष्टाङ्गनिमित्तप्रः पुनः पुमान् ॥ १४४ ॥
 ततो राज्ञः समादेशात् मुक्तोऽग्नौ वेथिणा वदुः ।
 आगतः पुस्तिहाहस्तः श्वेतरथः मदाकृतिः ॥ १४५ ॥
 मन्त्रोच्चारणपूर्वं च नेन्द्राय सिताश्वान् ।
 अर्पयित्वाऽग्न्युत्पामी यथास्थानमुपारिगत् ॥ १४६ ॥
 गीतगूरुमयामौ च ॥ राज्ञा भाषितो यथा ।

कुशलं भो निमित्तम् ! बहुर्दीनमयाववीत् ॥ १४७ ॥
 कुशलं सादृशं देव ! यादम् वक्तुं न शक्यते ।
 क्षुभितेनोदितं राज्ञा किमुर्ध्वं भोः ! पतिष्यति ॥ १४८ ॥
 तत्र प्राह सत्यमेवेदं यत् स्वया गदितं विभो ! ।
 निमित्तेन मया ज्ञानं मा कोपं कुरु भूपते ॥ १४९ ॥
 सशङ्केन सतो राज्ञा भणितं पुनरादरात् ।
 निःशङ्कं शृष्टिं यत् ज्ञातं स्वया ज्ञानेन गुन्दर ॥ १५० ॥
 सोऽप्याह देव ! किं तेनाऽश्विनेन कथितेन यत् ।
 निरोद्धं शक्यते नैव तथापि तव कथ्यते ॥ १५१ ॥
 मुहूर्तानन्तरं धाराधरोऽयं धरिणीतले ।
 मुसलाकारधाराभिर्वर्षिष्यति तथा, कथम् ॥ १५२ ॥
 यथा वक्त्रलितस्थूलस्थलमात्मादमन्दिरम् ।
 सर्वमेकार्णवाकारं पुरमेतद् भविष्यति ॥ १५३ ॥

(शुभम्)

घृषाणस्यैव तर्ष्यवं भ्रान्त्वाऽभूदुत्तरोऽनिलः ।
 कयोर्लमुखमात्रं च मेघखण्डं समुन्नतम् ॥ १५४ ॥
 बहुः पदुरथ घृते मेक्ष्यतामभ्रकं जनाः ।
 उत्तरस्यामिदं व्योम सर्वं प्रच्छादयिष्यति ॥ १५५ ॥
 व्योम गन्तुमिवाऽऽस्थानलोकः सर्वोऽप्युद्देशत ।
 अभ्रखण्डं तु तं रोद्धुमिव प्रसृतमम्बरे ॥ १५६ ॥
 तस्य स्तनितनादेन भीतेव कुरुते मही ।
 मतिशब्दमिषाद् (सुम्भारवं) गिरिगुहामुखैः ॥ १५७ ॥
 उदण्डाश्च तद्विदण्डाः स्फुरन्ति स्म घनान्तरे ।
 निदा कालमुखस्यैव चञ्चला ग्रसितुं महीम् ॥ १५८ ॥
 नृपप्रभृतिज्योक्तानां पश्यतां भीतिविस्मितम् ।
 घनो मुसलधाराभिर्गरेभे वर्षितुं ततः ॥ १५९ ॥

क्षणैव पयःपूरं प्रावनायोद्यते भुवः ।

पुरः शोभोऽजनि, क्षमापः प्रलयं तममन्यन ॥ १६० ॥

अथाऽऽगाद् नीरमास्थानं ततः सप्तमभूतले ।

आरुरोह नृपः सार्धं मन्त्रिणा वदुनापि च ॥ १६१ ॥

तत्र पौरजनाक्रन्दं शृण्वानो विविधं नृपः ।

यावदस्ति जलं प्राप्तं तावत् सप्तमभूमिकाम् ॥ १६२ ॥

तद् वीक्ष्य नृपतिः प्राह पश्य मन्त्रीश ! कीदृशम् ।

आगादकृतधर्माणामस्माकमनिसङ्कटम् ॥ १६३ ॥

न कृतं सुकृतं क्षीणमायुर्वीक्ष्याधुनाऽऽपदम् ।

तुङ्गशृङ्गपताकेव हृदयं मम वेपते ॥ १६४ ॥

थावकं कुलमाप्यापि विपयासक्तचेतसा ।

जिनेन्द्रधर्मो नो चक्रे हारितं जन्म हा ! मया ॥ १६५ ॥

स्तुहीवृक्षेण कल्पद्रुग्वाग्ना चिन्तामणिः पुनः ।

वैडूर्यं काचखण्डेन मया मूढेन हारितम् ॥ १६६ ॥

किं कुर्वे कं स्मराम्येवं सङ्कटे पतितोऽधुना ।

इत्थं प्रलयतो नीरं राशो निकटमागतम् ॥ १६७ ॥

ततो हृदि नमस्कारं यावद्विन्तयते नृपः ।

तावत् संमुखमायान्तं पोतमेकं प्रपश्यति ॥ १६८ ॥

सप्तमे भूतले लग्नं तं दृष्ट्वा सचिवोऽब्रवीत् ।

नायेह रुयतां कोऽपि सुरस्ते दौकपत्यमुम् ॥ १६९ ॥

तत्रारोहं नृपः सौधाद् यावदुत्तिष्ठति क्रमम् ।

तावन्नो वारि नो मेघो न पानो न च गर्जितम् ॥ १७० ॥

स्यच्छावस्थं तथैव स्वं पश्यति स्वपुरे नृपः ।

सर्वं च मुदितं लोकं गीतनृत्योत्सवादिभिः ॥ १७१ ॥

अहो ! किमिदमाश्चर्यं दैवज्ञ ! वद भूभुजा ! ।

इति पृष्टे वदुः प्राह दैवज्ञो न भवाम्यहम् ॥ १७२ ॥

इन्द्रजालमिदं देव ! पुरस्ते दर्शितं मया ।

मनस्त्राणां दृष्टं दृष्ट्वा रात्रा व्यसर्जि मः ॥ १७३ ॥

रात्रिं मन्त्रिजनानेवं विरक्तो नृपतिर्जगौ ।

इन्द्रजालमहो ! दृष्टं, तैरुच्ये स्वल्पमादतः ॥ १७४ ॥

नृपोऽजोचदिदं यादगिन्द्रजालविजृम्भितम् ।

तादृशं रूपतारूप्यस्तेहायुर्विभवादिहम् ॥ १७५ ॥

तथाहि—

येऽनृतुन्परूपेण कामिनीनयनोत्सवाः ।

बुधमोगदवप्लुष्टाः शयन्ते ते न वीक्षितुम् ॥ १७६ ॥

कृतास्लाग्ण्यचैत्रेण ये स्फुरन्मवप्लुष्टाः ।

घटम्पद्ममायन्ते जरसा फाल्गुनेन ते ॥ १७७ ॥

नखमोसममा मीतिर्जाता येषां परस्परम् ।

तेऽप्येकग्रानवस्थाना दृष्ट्वा दीपान्धकारवत् ॥ १७८ ॥

आयुः सारिष्ठद्रकुम्भस्थजम्बवद् गल्गनास्पकम् ।

धीस्तु वानस्फुरदीपकान्तिकेव चलाचला ॥ १७९ ॥

इत्यनित्ये जगद्गृहे नात्मा ये रजयतेऽधुना ।

मोक्षाय पूर्वजाचीर्णं चरिष्यामि यतिव्रतम् ॥ १८० ॥

इत्युत्तरा स्वपदे न्यस्य कुमारं हरिविभ्रमम् ।

दृष्ट्वा धर्मं धनं जातः धमनः सोऽहमेव तु ॥ १८१ ॥

स्युक्तं यद्यपि स्त्रियं कथ्यमानं लघुत्वकृत् ।

तथापि नृपते ! गुप्तादृशां स्याद् गुणकारणम् ॥ १८२ ॥

इति धृत्वा बह्वर्मीलम्बना नलनृपोऽज्यवीत् ।

मदासन्नं ! श्रुत्येवं वन्दनानि भवारशाम् ॥ १८३ ॥

मादृशां तु मदाभोदृष्ट्यावदचेतसाम् ।

कषायारातिगन्दानां मोक्षवार्ताऽपि दुर्लभा ॥ १८४ ॥

मन्ये मात्स्यभवे पुष्पं पार्पं चाऽलं मयाऽर्जितम् ।

यत्ते पादयुगं दृष्टं यच्च शक्नोमि संचितुम् ॥ १८५ ॥

तदेवं यस्य धर्मस्य योग्यताऽस्ति मम मभो ! ।

आदेशो दीयतां तत्र ततो मुनिपतिर्जगौ ॥ १८६ ॥
 अर्हन् देवो गुरुः साधुः श्रद्धानं च जिनागमे ।
 शङ्कादिदोषनिर्मुक्तं सम्यक्त्वमिति पालय ॥ १८७ ॥
 ततोऽसौ मन्त्रिणा सार्धं तत्प्रपद्य पुनर्मुनिम् ।
 यमच्छ भगवन् ! कोऽयं मृगो मे शुभकारणम् ॥ १८८ ॥
 मुनिराल्यदयं प्राच्यभवे त्रिप्रोऽभवत् तव ।
 मित्रमज्ञानतपसा मृत्वा यक्ष इहाऽजनि ॥ १८९ ॥
 प्राप्तो भद्रकभावं च नित्यमास्माकदर्शनात् ।
 तत्त्वां पूर्वभवमीत्या मृगो भूत्वेत्यवोधयत् ॥ १९० ॥
 प्रत्यक्षीभूय यक्षोऽपि महृष्यन्नित्यभाषत ।
 मयापि तव पादान्ते प्रभो ! सम्यक्त्वमाहृतम् ॥ १९१ ॥
 शिक्षामन्यामपि प्राप्य मुनीन्द्राद् धर्मगोचराम् ।
 नत्वा यक्षो निजस्थानं ययौ नलनृपोऽपि हि ॥ १९२ ॥
 अथ राजा विधाप्यार्हद्विम्बं तत्सार्चनं सदा ।
 कुर्वन् प्रभावनां धर्मं स महाश्रावकोऽजनि ॥ १९३ ॥
 प्रतिपद्य परिग्रज्यां प्रान्ते चानशनक्रमात् ।
 सर्वार्थमगमत् तस्मादिहैवागत्य सेत्स्यति ॥ १९४ ॥
 इति श्रुत्वा नलालयानं भीमसेन ! स्वया स्वयम् ।
 प्रतिपन्नग्रते भाव्यं ददेनान्योऽपि बोध्यताम् ॥ १९५ ॥
 भीमोऽप्याह तवादेशः प्रमाणं मे मुनीश्वर ! ।
 धन्योऽहं यस्य मे पूज्यैर्विशिष्टोऽनुग्रहः कृतः ॥ १९६ ॥
 (क्रोधव्याघ्रं मानसैले मायावंशालिमरुते ।
 लोभगेन भवारण्ये यद्येकः सार्थपो गुरुः ॥ १९७ ॥
 अथ नत्वा मुनिं पर्यद् निजस्थानं गताऽखिला ।
 भीमोऽपि कुरुते धर्मं देवपूजादिना शुक्ली ॥ १९८ ॥
 अन्पदा निजधामस्थं कुमारं मित्रमंपूतम् ।

एकः कापालिकोऽध्यागान् मतीहागनिवेदितः ॥ १९९ ॥
 आग्नीर्वाटवचःपूर्वमुपविश्य नृपाङ्गमम् ।
 पाचित्वैकान्तमित्याह पाखण्डी मणयान्वितम् ॥ २०० ॥
 भुवनक्षोभिनी नाम वरविद्यामि भीम ! मे ।
 तस्या द्वादश वर्षाणि पूर्वसेवा कृता मया ॥ २०१ ॥
 अधुनोत्तरसेवां तु गत्वा भेतवनान्तरे ।
 एष्यस्कृष्णचतुर्दश्यां चिकीर्षुरहमस्मि भोः ! ॥ २०२ ॥
 अतस्त्वं चेद् महासत्त्व ! भवस्पृशरसाधकः ।
 तदा मिथ्यति मे विद्या ननु भुन्वोवाच राजगूः ॥ २०३ ॥
 भसारेण शरीरेण यद्यनेन विनाग्निना ।
 गुणः कस्यापि कोऽपि स्यात्तन्नु किं नाग्निं मया ? ॥ २०४ ॥
 मतिपथेति भीमेन विस्मृतः सोऽग्रवीदिदम् ।
 कुमार ! दशभिर्घण्टरायास्पति चतुर्दशी ॥ २०५ ॥
 तावन्त्यहानि ते पार्श्वे स्थास्येऽथ नृपजन्मना ।
 अनुज्ञातः, स्थितस्तत्र स कुर्वन् भोजनं सह ॥ २०६ ॥
 ततो मन्त्रिमुतोऽवादीन् पाखण्डी किमिदं मभो ! ? ।
 कुमारः प्राह कार्येण पुनर्मन्त्रिमुतोऽग्रवीन् ॥ २०७ ॥
 कार्यं किममुनाऽऽम्नापोऽप्यनेन सह नोचितः ।
 कुसंसर्गेण माऽऽत्मीये सत्सङ्गवत्त्वे मत्तं कुह ॥ २०८ ॥
 किं दुर्जनसंसर्गो मपुरोऽपि मुत्से सखे ! ।
 निर्वाहं मारयत्येव कालकूट इव धुक् ॥ २०९ ॥
 कुमारः प्राह सत्यं भोः ! किन्तु दाक्षिण्यतो मया ।
 मतिपथमिदं तेन भेषान् निर्वाह एव मे ॥ २१० ॥
 अथवा—
 किं करोति कुसंसर्गो निमग्नैरहात्मनः ? ।
 गर्वशीर्षोपितः किं न हरनेऽदिविषं मणिः ? ॥ २११ ॥
 पुनर्पन्त्रिमुनः प्राह एष्टान्तोऽयं न किंचन ।

यज्जीवो भावुकं द्रव्यं मणिः पुनरभावुरुम् ॥२१२॥
 तेनातिभणितोऽप्येवं भीमो नामुञ्चद्राग्रदम् ।
 क्रमेण च समायाता सैव कृष्णचतुर्दशी ॥ २१३ ॥
 तस्यां कपालिना सार्धं वीरवेषधरो निशि ।
 सखद्गन्धलितो भीमः श्मशानं प्रति निर्धयः ॥ २१४ ॥
 आलिख्य मण्डलं तत्राऽर्चित्वा कामपि देवताम् ।
 कुमारस्य शिखावन्धं पाखण्डी कर्तुमुद्यतः ॥ २१५ ॥
 तावज्जीमो जगौ भद्र ! मा शङ्किष्ठा यतो मम ।
 सश्वमेव शिखावन्धः प्रकृतं क्रियतां त्वया ॥ २१६ ॥
 आकृष्टासिललज्जिहाभीमो भीमस्तदन्तिके ।
 पञ्चानन इवात्पुग्रः साहसैकरसः स्थितः ॥ २१७ ॥
 शिखावन्धच्छलं व्यर्थं जानमस्य ततः शिरः ।
 पराक्रमेण मे ग्राह्यमिति निश्चित्य चेतसि ॥ २१८ ॥
 कर्तनीभृत्करो रूपं कृत्वा व्योमसमं निमम् ।
 कृपाकारश्रवश्छिद्रो विकटं गर्जति स्म सः ॥ २१९ ॥
 ततश्च प्रलयाम्भोदगर्जितादिव दारुणः ।
 विश्वक्षोभः क्षणं जहो संभ्रान्तसुरदानवः ॥ २२० ॥
 भीमस्तद्येष्टितं दृष्ट्वा यमजिहानिधं करे ।
 कृपाणं कम्पयामास निष्प्रकम्पः क्रुधं दधत् ॥ २२१ ॥
 माह कपालिको रे ! रे ! बाल ! गृह्णामि ते शिरः ।
 स्वयं चेदर्पयस्येतन् स्यास्तदन्यभवे सुखी ॥ २२२ ॥
 भीमेनाऽभाणि चण्डाल ! रे ! कुपाखण्ड ! मायिक ! ।
 हत्वा मृत्युमित्राय त्वां करोमि सुखिनं जनम् ॥ २२३ ॥
 शस्त्रीपातस्ततस्तेन मुक्तस्तं नृपनन्दनः ।
 सरलपित्वाऽसिनोत्प्लुत्य तत्कन्धमधिरुद्वान् ॥ २२४ ॥

नं गजेन्द्रमिवारुढो नखतीक्ष्णः कुशोदरः ।
 करवाललललज्जिह्वो भीमः सिंह इवाऽशुभत् ॥ २२५ ॥
 दृष्ट्वा च मारयाम्येनं किंत्वेप च्छत्रनापि मे ।
 सेवां चक्रे तथा जीवन् यदि धर्मेऽपि रज्यति ॥ २२६ ॥
 ध्यायामिति कुमारैन्द्रः कथञ्चिदपि स्थापयत् ।
 भूत्वा चरणयोः कापालिकेनोन्छालितोऽम्बरे ॥ २२७ ॥
 न पतन् यक्षिर्नादेत्या देवयोगादवाप्यत ।
 परयोः संपुटीकृत्य भीमश्च निमगन्दिरे ॥ २२८ ॥
 उक्तुश्चक्षुर्विस्तीर्णो पुष्परश्राविवोऽज्ज्वले ।
 तत्र भीमः मयैक्षिष्ट दिव्यसिंहासनस्थितम् ॥ २२९ ॥
 तार्पणश्रिभद्रपट्टिममिव रूपं दधत्यथ ।
 प्राञ्जलिः पुरतो भूत्वा यक्षिणी वदति स्म सा ॥ २३० ॥
 अग्रे विन्ध्याचलो भद्र ! ममेदं वैक्रियं गृहम् ।
 प्रीटार्थं निवसाम्यत्र कमलाक्षोऽस्मि यक्षिणी ॥ २३१ ॥
 निमन्देवपरीषारद्वता स्मरमिहानिशम् ।
 तिष्ठाम्यद्य पुनः क्षोभमष्टापदगदं गता ॥ २३२ ॥
 ततो बलमत्या दृष्टोऽसि मासिप्तस्त्वं नभोऽङ्गणे ।
 कापालिकेन तस्मान्न पतन् यन्मादृतो मया ॥ २३३ ॥
 अधुना मारदुर्बारसगघातनिर्पादिता ।
 शरणं त्वां मयस्माम्नि रक्ष मां पुण्योत्तम ! ॥ २३४ ॥
 परिवारो मदीयोऽयं तयोऽपि तव किदूरः ।
 भविता तद्विधायाऽत्र ममादौ, संपृष्टाण माम् ॥ २३५ ॥
 यक्षिण्यास्तद्वचः श्रुत्वा हसित्वेषदु नृपाङ्गमः ।
 वधाण यदहो ! कानिन् परा काष्ठा मनोभ्रुवः ॥ २३६ ॥
 दूरेऽस्तु मारुतस्तावदपुषो भूमिगोचरः ! ।
 इत्थं विपुषलोकोऽपि मदनैव विदम्यते ॥ २३७ ॥
 अनेनाभिहुता जीवाः कृत्याहृत्यं दिनादिभिः ।

न जानन्ति न शृण्वन्ति नेशन्तेऽप्यगोमयीम् ॥ २३८ ॥
 मोहान्धानो सुस्वायन्ते विषया दुःखदा अपि ।
 लोहं धनुरितानां हि कथं न क्रनकायते ? ॥ २३९ ॥
 तद्विभाव्येति कन्दर्पदर्पमर्पविषापहम् ।
 महागारुडमन्त्रार्थं जिनमेव हृदि स्मर ॥ २४० ॥
 तुष्टाऽथ यक्षिणी माह चित्रं मन्त्राक्षरादिव ।
 त्वद्वाक्याद् मम तत्तादृक् गतं पाहविषं क्षणान् ॥ २४१ ॥
 मयैव किमिदं भाग्यं किंवा ते सिद्धिरिदानीं ? ।
 भाल-पिण्ड-वचो हस्तसिद्धयः स्युर्यतः सताम् ॥ २४२ ॥
 तन्मम त्वत्प्रसादेनान्यभवेऽपि न दुर्लभः ।
 सर्वदुःखक्षयो मोक्षो विषयाऽप्यस्तचेतसः ॥ २४३ ॥
 इत्थं तत्त्वोपदेशेन पूज्यस्तावत्त्वमत्र मे ।
 यस्तु पूज्यस्तवाप्येष जिनो मे शरणं सदा ॥ २४४ ॥
 संलापं यावदित्येवं कमलाक्षो करोति सा ।
 भीमेन शुश्रुवे तावत् कुतोऽपि मधुरध्वनिः ॥ २४५ ॥
 पृष्टं च सुन्दरि ! ध्वानः श्रूयते कस्य साऽग्रवीत् ? ।
 सन्त्यत्र मुनयो विन्ध्ये चतुर्मासीमुपोषिताः ॥ २४६ ॥
 तेऽपुना कुर्वते धन्या स्वाध्यायं कृत्यतत्पराः ।
 ततो भीमोऽवदत् सोऽयमनघ्रा वृष्टिरथ मे ॥ २४७ ॥
 यदेषंविधसाधूनामचिन्त्योऽत्र समागमः ।
 रात्रिशेषं ततस्तत्र गत्वा निर्गमयाम्यहम् ॥ २४८ ॥
 इत्पुदित्वा स यक्षिण्या दर्शिताध्वा ततोऽगमत् ।
 कृतनानागमाभ्यासा यत्र सन्ति तपोधनाः ॥ २४९ ॥
 पुनः सपरिवाराऽहं मुनीनेष्यामि वन्दितुम् ।
 इत्पुत्वा साऽप्यगाद्धाप स्मरन्ती भीमशासनम् ॥ २५० ॥
 भीमसेनकुमारोऽपि धर्मध्यानसमाहितान् ।
 मुनींस्तत्र गुरुं चाऽपि दृष्ट्वा हृष्टानचिन्तयत् ॥ २५१ ॥

रहो ! भृगुलमत्कार-भोगाभावेऽप्यबन्धनात् ।
 गधूनां विन्धूराणां च वननासे महाशुभम् ॥ २५२ ॥
 न्या धर्मधनैश्चर्यगर्जितोर्जितवृत्तयः ।
 मे पैर्देषदूष्येता धनिनो नावलेकिताः ॥ २५३ ॥
 पक्ते द्वेषो जटे मीनिः प्रवृत्तिर्गुरुलङ्घने ।
 खे कटुकता नित्यं धनिनां ज्वरिणामिव ॥ २५४ ॥
 शिषोऽनुषोदनामेवं कुर्वन् गन्वान्तिके गुरुम् ।
 खन्दत महाभयत्या दोषसाधूनपि क्रमात् ॥ २५५ ॥
 अध्याशीर्यावदस्त्येन शृण्वन् धर्मं तदन्तिके ।
 गनान् तावदायान्तीं ददर्शकां महाभुजाम् ॥ २५६ ॥
 जालदण्ड इवाकस्मान् कोऽयमित्याकुलं जनैः ।
 श्लिष्टा सा कुमारस्य सन्निधौ सदसाऽवतत् ॥ २५७ ॥
 कै करिष्यत्यसावेवं ध्यायन् भीमोऽपि धीरधीः ।
 मेक्षते तावदेतस्य खड्गमादाय साऽवलत् ॥ २५८ ॥
 दीर्घा कृष्णा च कस्येवं भुजा यामि च चेति सः ।
 कुमारः पौतुकं द्रष्टुं द्रागुत्प्लुत्यारुरोह ताम् ॥ २५९ ॥
 उत्पत्य गगने तस्यां प्रग्रन्त्यां स नृपात्मजः ।
 रराज कालियव्यालपृष्ठारूढ इवास्पृतः ॥ २६० ॥
 तथा पोतपनिधिष्यपोतः कलकयाधितः ।
 हुस्तरं गगनाम्भोधिं निनीर्षुरिव सोऽरुचत् ॥ २६१ ॥
 गच्छंश्च नभसाऽनेकनदी-कानन-वर्तमान् ।
 मेक्षमाणो शुचिं प्राप कालिकाधवनं क्रमात् ॥ २६२ ॥
 नानाऽस्थिमयभित्तिस्थनृमुण्डकविशीर्षकम् ।
 कङ्कालकल्पितद्वारं दन्तिदन्तोरुतोरणम् ॥ २६३ ॥
 केनपाशपताकाज्यं स्मिन्निताऽमिनयामयम् ।
 व्यामृमिहृमिहृमोहोषं रुधिरारुणभूतलम् ॥ २६४ ॥
 (आदि विशेषणम्)

तस्य मध्ये च भीमेन मृण्टमान्नास्यपारिणी ।
 मूरासी महिषारुदा कालिकामूर्तिरीक्षिता ॥ २६५ ॥
 पुरस्तस्याश्च पास्त्रग्दी स एवं दहने नृढः ।
 वामहस्तेन केन्द्रेषु विभ्राणः सुन्दरं नरम् ॥ २६६ ॥
 आरुहस्त्रागतो यस्यां भुजायां नृपनन्दनः ।
 कापालिकस्य तस्यैव सापि वामेनरा भुजा ॥ २६७ ॥
 करात्तपुरुषस्यायं पापान्मा किं करिष्यति ? ।
 प्रसृज्यभीभूष नदीशे पद्मान् कुर्वे यथोचितम् ॥ २६८ ॥
 इति संविन्त्य तस्यासौ भुजादुत्तीर्य सत्वरम् ।
 तस्यैव वृष्टदेशेऽस्याद् निधृतीभूष राजम् ॥ २६९ ॥
 (युगम्)

भीमस्य गदमादाय भुजा यावन् समागता ।
 ततः कापालिको वामकरात् नरमग्रवीज् ॥ २७० ॥
 हे ! वराह ! स्वराज्याष्टदेवतामानु यत्नर ।
 विराजितेनानिना विभ्रा वृजयिष्यामि देवताम् ॥ २७१ ॥
 स वाह विभ्रगर्जावदान्ययोः तिनपुंगवः ।
 सर्वावस्थान्यति ध्येयः शरणं मेऽस्तु सम्प्रति ॥ २७२ ॥
 तथा यत्नरादाभोजयुक्तः स्थापी क्रमागतः ।
 वराहस्यमनी यश्च यस्याहं त्रीविनायिकः ॥ २७३ ॥
 वाराहोऽहं विभ्राणो यश्च वाराहनांति मे ।
 मन्त्रेण मयं कानि यो मयास्ति सदा हृदि ॥ २७४ ॥
 स एव मुमुक्षुनाहो हविषाहननन्दनः ।
 भीमस्यापि वृष्टाग्नेः स्मृतः कृत यथेष्टिनम् ॥ २७५ ॥
 (विविदिशेऽहम्)

वामपटी वाह हे ! वृष्टेयं वृजयतिनि ।
 हे वृष्टेयं वृजयतिनि सदा मया विविदिश ॥ २७६ ॥

धर्मस्य च दया वीजं युज्यते तत्तवाप्यसौ ।
 तपः-शीलविहीनायाः कोऽन्यधर्मो भवेत्तव ? ॥२९०॥
 ये कार्येणापि निघ्नन्ति जीवानां तेऽपि पापिनः ।
 ये तु कार्यं विना त्वेवं तेषां प्रापं किमुच्यते ? ॥२९१॥
 किं ते कावलिकाहारविकलाया महामिथः ।
 वीभर्त्सस्तज्जिनादिष्टं दयाधर्मं सदा श्रय ? ॥ २९२ ॥
 शुद्धधर्मं च लीनानां सांनिध्यं कुरु सर्वदा ।
 सुनरत्वं सुदेवत्वं प्राप्य येनाऽऽशु सिध्यसि ॥ २९३ ॥
 ततस्तद्वाक्यसंयुद्धा दध्या देवी सुलज्जिता ।
 अस्याहो ! मानुषत्वेऽपि मतिः कीदृग् महामतेः ॥२९४॥
 अद्यप्रभृति सर्वोऽपि जीवराशिः स्वजीववत् ।
 रक्षितव्यो मयेत्युक्त्वा कालिकाऽभूददर्शना ॥२९५॥
 अथ लब्धक्षणो भीमं ननाम मतिसागरः ।
 सोऽप्यश्रुजलपूर्णाक्षो मित्रमालिङ्ग्य पृष्ठवान् ॥२९६॥
 अनेन पापिना तत्त्वं जानन्नपि कथं भवान् ।
 मापितो दारुणावस्थामिमां सज्जनशेखर ! ? ॥ २९७ ॥
 मन्त्री माह प्रभो ! रात्रिप्रथमप्रहरे तव ।
 वासौकसि मिया याता तावत्त्वां तत्र नैक्षत ॥२९८॥
 ततः संभ्रान्तया पृष्टा यामिकास्तेऽपि सर्वतः ।
 निरीक्ष्य त्वामपश्यन्तो गत्वा राज्ञे न्यवेदयन् ॥२९९॥
 केनाऽप्यपहतो वत्सो निःसंशयमिति श्रुत्वा ।
 नृपः सिंहासनात् सद्यः पपात गतचेतनः ॥ ३०० ॥
 मुमूर्छं मातृवर्गोऽपि मालतीप्रमुखोऽखिलः ।
 श्रीखण्डरससंसिक्तः कथमप्याऽऽप चेतनाम् ॥३०१॥
 ततो विलपितुं लग्ना राजा राश्यथ मन्त्रिणः ।
 एका मध्यवयास्तावन्नायिका सहसाऽऽययौ ॥३०२॥
 तयाऽऽदिष्टं नृपोत्तिष्ठ मम पूजां कुरु द्रुतम् ।

आगता तत्र पुत्रात्या येनाहं कुलदेवता ॥ ३०३ ॥

नीतः पाखण्डिना स्वस्योत्तरसाधककृतवान् ।

शिरो ग्रहीतुं पुत्रस्ते यक्षिणी तं ततोऽनयन् ॥ ३०४ ॥

इत्यादि कथयित्वाऽन्ते गुनः कनिषथर्दिनः ।

नवैष्यति महर्द्धेति नृपस्याऽऽभ्यास सा मता ॥ ३०५ ॥

इदं च यचनं तस्याः संवादयितुमुत्सुकः ।

(अम्बेष्टुं शकुनान् मातः पुराद् बहिरहं गतः ॥ ३०६ ॥

निमिरीतोरणे तावन् महता चक्रतुः स्वरम् ।

यामे गत्वा शुनः शीर्षमस्मात्सीद् दक्षिणाऽंजिणा ॥ ३०७ ॥

दक्षिणाद् याममायानो वायव्यो मधुरं रमन् ।

घ्रापेण दर्शनं दत्तं मयुरेणाऽप्यनृत्यन् ॥ ३०८ ॥

दुर्गादपि पार्थिवं कृत्वा यामे चिल्लिचिल्लिस्वरम् ।

ताराभक्ष्यमुखी भेजे क्षीरशृङ्गं विषान्विता ॥ ३०९ ॥

इत्यादिशकुनान् भाषस्थानघेष्टः कनिषथैः ।

मशान्तान् पक्षिषु संतुष्टो वायव्यलितुमुद्यतः ॥ ३१० ॥

तावदेत्याम्बरादेव उन्निष्य मामिहाऽऽनयत् ।

दृष्ट्वा पुण्ययोगेन मया स्वमधुना विभो ! ॥ ३११ ॥

तस्यादित्यपकारेण तत्संस्तव्यनुष्ठानम् ।

धर्मोपदेशदानेन ततः कापालिङ्कोऽग्रवीन् ॥ ३१२ ॥

कालिका मत्परो ! मन्त्रिन् ! स्वधर्मं दिशताऽपुना ।

ममोपदिष्ट एवाऽयं चरणं तम् स मेऽपुना ॥ ३१३ ॥

विश्व,

मित्र ! स्वपरितं धन्द्वेऽपकारेऽप्युपकारिणः ।

गुणमानिवरगमादेः कुमारस्य तु किं म्लुदे ! ॥ ३१४ ॥

यावदेवं ममन्वन्ति ते तावद्भुजिते रवी ।

महानेकः करी तथाऽऽप्तान् तस्माद्भूमिहिनः ॥ ३१५ ॥

कुमारं स करे कृत्वा निमगूढे ममन्त्रिणम् ।

संस्थाप्य कालिकाचैत्यादुत्तरपान नभस्वनम् ॥ ३१६ ॥
 कुमारो विस्मितोऽन्वार्दीदृशो ! मित्राऽथ भूतने ।
 स्मिन्मासम् दृश्यते हस्तिनरत्नं किं चेन् समुत्पत्तेन् ? ॥ ३१७ ॥
 मन्त्री सर्वप्रवचनभाविनात्मा ततोऽद्यचीत् ।
 मेरिवानं कुपारेन्द्र ! तत्र यत्र भवे भवेन् ॥ ३१८ ॥
 हिन्दु कोऽपि भवत्युत्तममेरिनोऽयं सुरः स्फुटम् ।
 ननु यातु नर यथापि सर्वतः सुन्दरं हि नः ॥ ३१९ ॥
 तामेव न करी क्योऽन्वार्दीर्घकृप वचने ।
 तदमे गोपुरद्वारे नौ विमुच्य गतः कथित् ॥ ३२० ॥
 कुमारो मन्त्रिणं गुह्यं वदिरंवाप कौतुकान् ।
 महाका मगरस्यान्तः मन्त्रिणं गुनिर्भयः ॥ ३२१ ॥
 ज्ञेयार्थाय शृण्वार्थं वदयन् दृष्टुदानर्था ।
 नदीं विदमशादिन् मृगालनरगुणयम् ॥ ३२२ ॥
 ननु दृष्ट्वा महतां जने देवने किमिदित्यागौ ।
 यत्न्या मन्त्रिणं माह मित्रेणैव मुञ्च वृत्तम् ॥ ३२३ ॥
 तन्मन्त्रं जन्तुर्भीमं दृष्ट्वा मित्रोऽपि नै तम् ।
 विद्वत्तन्त्रं शिष्या भावतश्च दृष्ट्वाऽप्यचीत् ॥ ३२४ ॥
 अतः ? मन्त्रुर्भयः ? मया मङ्गलमिदं निरात् ।
 मन्त्रोऽयं क्षुब्धेन मुञ्चामि मन्त्रिणं कथम् ? ॥ ३२५ ॥
 दृष्ट्वा तन्मन्त्रं जन्तुर्भीमं कथमुत्तरम् ।
 मन्त्रोऽयं कोऽपि, देवाय कथम्यादायिनां न हि ॥ ३२६ ॥
 हिम्
 तद्दृष्ट्वा नै मे शिष्यान्तुष्टयैव कुर्वतः ।
 तन्मन्त्रं न कथुम्भुन नरा मन्त्रादि हि मन्त्रि ? ॥ ३२७ ॥
 कथम् नै कथि मन्त्रं कथुम्भुन नरा मन्त्रादि नरा मन्त्रे ।
 मन्त्रं कथुम्भुन कथुम्भुन नरा मन्त्रादि नरा मन्त्रे ॥ ३२८ ॥

सिंहोऽप्याह्मदिदं सत्यं किन्तु मान्यभवे यय ।
 तथाऽनेन कृतं दुःखं यथा वक्तुं न पार्यते ॥ ३१९ ॥
 अतो भवशतेऽप्येनं घ्नतः कोपो न यानि मे ।
 कृताध विविधाः पीडा मारयिष्यामि मंयानि ॥ ३२० ॥
 कुपारः प्राह चेन् कोपोऽपकारिणि तदा कथम् ।
 कोपे एव न मे कोपः सुखमर्चसाहारिणि ॥ ३२१ ॥
 अतो दीनमिमं मुञ्च कुरु धर्म दयामयम् ।
 येन पापं विनिर्णय मोक्षमन्यभवे घ्नं ॥ ३२२ ॥
 इत्यादिपुक्तिभिर्वादं शोषितोऽपि यदा हरिः ।
 न मुञ्चति नरं तावच्चिन्तयायाम रामसूः ॥ ३२३ ॥
 कोपाविष्टस्य दुष्टस्य कोऽपि स्यान्त्वेन नो गुणः ।
 उवारितस्य जलेनेव केवलं तादृशोपिता ॥ ३२४ ॥
 ततः मेरे बलात् सिंहं नरमादाय स मयं ।
 पूष्टं चित्तेप सिंहोऽपि मुखं दद्यादाय धावितः ॥ ३२५ ॥
 भीमेन स रुरे धृतोपरि धमयितुं यदा ।
 म्यस्यारेभे तदा मूर्खमीभूवाऽप्येषाव नरकरात् ॥ ३२६ ॥
 अहोऽयोऽसौ म्यनस्तत्र कुमारगुणरञ्जितः ।
 करे नरस्य भीषोऽपि शानो रामकुलेऽद्विशत् ॥ ३२७ ॥
 मन्दुरा-हस्तिशाला-जतःपुराणि करेणानि च ।
 हृत्पानि परितः पश्यन् विस्मयस्फारितेक्षणः ॥ ३२८ ॥
 विविधरूपकोटोर्वे चित्रभित्तिविराजिते ।
 आहरोह घनर्धोपल्लवे सांख्यस्य सप्तमे ॥ ३२९ ॥

(दुग्धम्)

धोयस्य स्यागते तत्र स्मभ्यस्याः क्षान्धभञ्जिकाः ।
 योजयित्वा कलाकुपारयामागुर्दुग्धम् ॥ ३३० ॥
 अश्वीषोऽप्येनधैताः गुहर्णपयमामनम् ।

॥ अनेन । १ म्यभ्यामे । २ दुग्धे, दग्धे ।

ददुः सगौरवं भीमो निविष्टस्तत्र विस्मितः ॥ ३४१ ॥
 क्षणेन स्नानसामग्न्यामागतायां नभस्तलात् ।
 अभाणि दारुपुत्रीभिर्मञ्जनं क्रियतां विभो ! ॥ ३४२ ॥
 भीमः प्राह वयस्योऽस्ति बहिर्मे मनिसागरः ।
 आकारयत तं, ताभिः सोऽप्यानीतः क्षणादपि ॥ ३४३ ॥
 समित्रः कारितो भीमः स्नानं दिव्यं च भोजनम् ।
 स्थापितो वरपत्न्यङ्गे यावदस्ति स विस्मितः ॥ ३४४ ॥
 तावदेव कुतोऽप्येत्य स्फुरत्कान्तिः सुरः पुरः ।
 प्रोचे भीम ! वरं श्रूहि तुष्टोऽस्मि तव साहमान् ॥ ३४५ ॥
 भीमः प्रोवाच तुष्टधेनु तनः कथय को भवान् ।
 किमिदं पत्तनं किञ्च शून्यं देवस्तनोऽग्रवीत् ? ॥ ३४६ ॥
 इदं हेमपुरं नाम पुरं हेमरथो नृपः ।
 पुरोधास्तस्य घण्टारूपो द्विष्टः सर्वजने पुनः ॥ ३४७ ॥
 पृषोऽपि नृपतिः क्रूरः प्रकृत्वा कर्णदुर्बलः ।
 द्रुह्याऽप्यपराधस्य कृत्स्नं दण्डमुन्मथम् ॥ ३४८ ॥
 अथ केनापि घण्टस्य द्वेष्यत्वादमहिष्णुना ।
 अमिकं कपिनं राशो यन्मानहर्ष्यैव विप्लुनः ॥ ३४९ ॥
 याचमानो महादिशेयमविर्वापि च भूमिमा ।
 बेटपिन्वा सगंधन्तो ज्ञानिगस्तमसेर्हिमैः ॥ ३५० ॥
 सोऽन्धामनिर्नराभावाद् मृत्वा सर्वगित्वाभिधः ।
 राजसोऽभूत्, स चार्हं तु स्मृत्वा वैगमिहागतः ॥ ३५१ ॥
 विरोहितः समग्रोऽपि पुरमोक्षो मया तथा ।
 निहर्त्तुं विदुष्यैव स पृथानो नरेभ्यः ॥ ३५२ ॥
 कवणा-दीकृत् नृपानकृषोदधिना मया ।
 इयं बोधयता चक्रे चमन्दागो मंशान् मय ॥ ३५३ ॥
 अरुणेन नतः सर्वोऽप्युपचारः कृतो मया ।

भक्त्या च दिव्यशक्त्या च भरतो मञ्जनादिकः ॥३५४॥

तथा तथानुवृत्त्यैव लोकः प्रकटितो मया ।

भीमेनान्योक्तिं यावत् तावद् दृष्टोऽग्निनो जनः ॥३५४॥

अत्रान्तरे कुमारेण स्तूयमानः गुरा-ऽगुरैः ।

आगच्छन् ददन्त्येवमोम्ना र्थिचारणमुनीश्वरः ॥ ३५६ ॥

स्थितः पद्याग्ने देवनिर्मिते स पुरो वदिः ।

भीम ऊपे राक्षसेन्द्र ! मयापं गुह्यरागमः ॥ ३५७ ॥

अस्य पादाम्बुजं दृष्ट्वा करिष्ये सकलं भवम् ।

स्यम्येति भणितो रक्षोराजः विषममन्यत ॥ ३५८ ॥

एत उच्यते—

देवतामणिधानेन गुरुणा वन्दनेन च ।

न निर्हति चिरं पारं छिद्ररत्ने यथादकम् ॥ ३५९ ॥

ततः कुमारो मन्त्री च रक्षो देवरथस्थथा ।

ययुः सर्वेऽपि कल्याणीभक्तयो मुनिमक्षिप्या ॥ ३६० ॥

मुनिस्तैः प्रणतस्तोषाद् भूतमन्यस्तमस्तर्कैः ।

मुपासितैरिषागत्वं सर्वपौरजनैरपि ॥ ३६१ ॥

मुनिनाऽथ समारम्भा देशना यदहो ! जनाः ! ।

कपाया ॥६ चकारभृतुर्गतिनिबन्धनम् ॥ ३६२ ॥

तेषु क्रोधा विभवेण दाहणो यः कृञ्जानुवत् ।

सर्वं ददति ग्रीवानामगणंश्च निजैरनम् ॥ ३६३ ॥

अहो ! जहत्सर्वं जन्तूनामन्यस्यानस्थितोऽपि यः ।

संतापं कुरुते कोपाद्धारः, स हृदि धार्यते ॥ ३६४ ॥

परं प्रति विद्यायां साहाय्यमिव देविनः ।

कुर्वन्त्येव हन्तुर्दहते ! कोऽस्य कैतरम् ॥ ३६५ ॥

अत उच्यते—

त एव माण्डिको विद्वान् स तदस्मी जितेन्द्रियः ।

१ अणन्तर, हन्तव्यः ।

येनाशु क्षान्तिस्वद्गेन क्रोधश्चतुर्निपातितः ॥ ३६६ ॥
 रसो लवणतुल्यो न न विज्ञानसमः सुहृत् ।
 धर्मतुल्यो निधिर्नोस्ति न क्रोधसदृशो रिपुः ॥ ३६७ ॥
 क्रोधधर्माभिभूतस्य केनापि सह संहतिः ।
 सुखायते न जीवस्य तज्जेयोऽसौ महाग्रहः ॥ ३६८ ॥
 इत्यादिमुनिवाक्येन बुद्धः सर्वगिलोऽवदत् ।
 अकृत्याचरणाच्चाथ ! निवृत्तोऽद्य प्रभृत्यहम् ॥ ३६९ ॥
 कुमारस्यानुभावेन कोपः पुरजने मया ।
 निर्जितस्त्वरम्भावेणाऽधुना हेमरथे पुनः ॥ ३७० ॥
 मुनिराहोदितः क्रोधविपाकस्त्वत्कृते मया ।
 अन्यथा मोहभेदेषु मिथ्यात्वमतिभीषणम् ॥ ३७१ ॥
 एवंवाचि मुनौ गर्जस्तप्रायातो महागजः ।
 क्षुभिता परिपत् तस्य दर्शने सहसाऽभवत् ॥ ३७२ ॥
 भीमो धारयितुं तां तु सान्त्वयामास तं गजम् ।
 सोऽपि शान्तमनाः साधुं बबन्दे त्रिभुवदक्षिणम् ॥ ३७३ ॥
 संहृत्य हस्तिरूपं च प्रत्यक्षो यत्त एव सः ।
 चण्डकण्डलभूषाढ्यो बभूव कृतविस्रयः ॥ ३७४ ॥
 सोऽभाणि मुनिना किं भोः ! प्रति पुत्रं निर्जं भवान् ।
 अनुमृत्वागतो हेमरथे भूत्वा करीश्वरः ॥ ३७५ ॥
 अयं पूर्वमिहानीतः स्वर्पात्रं रक्षितुं स्वया ।
 भीमः साध्वनमेतं तु स्वं पुरं नेतुमिच्छसि ॥ ३७६ ॥
 यत्तेश भणितं नाथ ! सत्यमेवं यतो मम ।
 एष हेमरथो नत्ता बभूवान् प्राच्यजन्मनि ॥ ३७७ ॥
 किञ्च,
 मयाऽहंकृत्य सम्यक्त्वं कुमंसर्गेण दूषितम् ।
 तेनाहं व्यन्नरो जानस्तदाऽऽरोपय मे पुनः ॥ ३७८ ॥
 नेन्द्रादिभिर्ग्येवं प्रार्थिते मुनिपुंगवः ।

यत्त-रक्षो-नृपादीनां मय्युत्तरं विधिना व्यधात् ॥३७९॥
 भीमेन तु कुषाग्रबिम्बसर्गात् शुद्धिरधिना ।
 तस्य सा मुनिना दत्ता तुष्टाः सर्वेऽपि तेऽमरन ॥ ३८० ॥
 अथ मोहोरिपुं नत्वा राक्षसेन्द्रादिभिः सह ।
 कुषारे नृपतेर्देवराजस्य भवनं यया ॥ ३८१ ॥
 भीमान् देवराजोऽप्येनं सामन्ता-ऽप्यात्यगां वुनः ।
 मणिपत्य कुषारेन्द्रं कृतव्रता व्याजिघ्रवन् ॥ ३८२ ॥
 देव ! यज्जीध्यते यद्य भुज्यन्ते राजपसेषदः ।
 यदेष पुरलोकाश्चाऽज्ञानपानमनोरगः ॥ ३८३ ॥
 यद्य दुर्लभसम्पद्य रत्नसाधोऽप्यमद्भुतः ।
 कुषार ! जगतीगार ! यादात्म्यं तप्तवाऽस्तिष्ठम् ॥ ३८४ ॥
 तदेष भवदादेवकारी नित्यं जनस्त्वया ।
 मेवो यथाविने कार्येऽनुगृहीतो यथा भवेत् ॥ ३८५ ॥
 कुषारः प्राह भो राजन् ! कस्य येन कृतं भवेत् ।
 जग्य मरुतः सुखं दुःखं सर्वं म्यात् स्वस्यवर्षतः ॥ ३८६ ॥
 व्यापारस्त्वेव दुष्माकं सर्वेषां कुलजन्मनाम् ।
 समादो नैव कर्मण्यो भिनधये सुदुर्मये ॥ ३८७ ॥
 साधर्मिकेषु वारगन्धं जिनधर्ममभाहना ।
 तथा निरपराधानां जीवानां वधवर्जनम् ॥ ३८८ ॥
 अन्येष्वपि यथाज्ञानं निवृत्तिः पापवर्षमु ।
 इदं वार्यं तदा येन नैव दुःखं पुनर्भवेत् ॥ ३८९ ॥
 तैरभाजि कुषारेन्द्र ! दिनानीह विचिन्त्यसि ।
 स्वीयतां जिनधर्मं म्याद् यथाऽस्माकं वशीयता ॥ ३९० ॥
 इति धृत्वा पुनर्दत्ते कुषारो पारदुष्टात् ।
 तावदुष्टापरो व्योस्र जातो ददरकपुत्रनिः ॥ ३९१ ॥
 संभ्रान्तनृप मोहानां ददरतादेव च सज्जात् ।

सा विंशतिभुजा प्राप्ता काली कापालिकान्विता ॥३९२॥
 कुमारमभिवन्द्यासानुपविष्टा तदन्तिके ।
 उवाच नृप-लोकानां तन्वतां भय-विस्मयम् ॥ ३९३ ॥
 अहो ! भीम ! तदा तेऽत्राऽऽनीयमानस्य हास्तिना ।
 मयेत्यवधिना ज्ञातं कुमारे यदसौ हितः ॥ ३९४ ॥
 अथ तत्र तथैवाऽस्थामहं स्थानेऽधुना पुनः ।
 तव माता पिता पौरलोकश्चातांवदुःखितः ॥ ३९५ ॥
 रुदन् निरन्तरं सौम्य ! स्मारं स्मारं गुणांस्तव ।
 किञ्चित्कार्यवशात्तत्र गतया बोधिता मया ॥ ३९६ ॥
 विहिता च पुरस्तेषां प्रतिज्ञा यदिह ध्रुवम् ।
 भीमो दिनद्वयस्यान्तरानेतव्यो मया ननु ॥ ३९७ ॥
 कथितं च यथा भीमकुमारेण बहुर्जनः ।
 धर्मेऽस्थापि, तथा भूयान् मार्यमाणोऽपि रक्षितः ॥३९८॥
 अस्ति हेमपुरे सार्धं मतिसागरमन्त्रिणा ।
 कुमारः कुशली तन्मा हर्षस्थाने विषयताम् ॥ ३९९ ॥
 इति धृत्वोत्सुकीभूय भीमो यावत् प्रतिष्ठते ।
 भेरी-पटह-भम्भानां तावदुच्छलितो रवः ॥ ४०० ॥
 ततोऽनेकविमानानां विमाने मध्यगे स्थिता ।
 तारहाराश्रितोरस्का कुण्डलोल्लसितानना ॥ ४०१ ॥
 गगने देवता दृष्टा तेजःप्रसरभासुरा ।
 ततः किमिदमित्यालुपद् राक्षसः सहस्रोत्थितः ॥ ४०२ ॥
 यतोऽपि गर्जितं कुर्वन् करे धृत्वोरुमुद्गरम् ।
 उत्तस्यौ कालिकाऽकर्पत् करालां कर्तरीं करे ॥ ४०३ ॥
 असंभ्रान्तं कुमारस्तु यावत्तिष्ठति संमुखः ।
 जय नन्देति ज्ञप्यन्तस्त्वावद् देवाः समाययुः ॥ ४०४ ॥
 आगम्यन्ति च कुमारस्य पुरः सरभसा इव ।
 यक्षिण्याः कमलाख्यायाः समागमनमुच्चक्रैः ॥ ४०५ ॥

ततो प्रागेति मा मुक्त्वा विमानं दमितानना ।
 भीमं नत्वा निविद्याग्ने विद्या विद्यापयत्यदः ॥ ४०६ ॥
 सम्यक्त्वं भद्र । दत्त्वा मे विन्ध्याचलगुहामदाम् ।
 मुनीनां त्वं तदा पार्श्वे स्थितोऽहं च गता मम ॥ ४०७ ॥
 ततो युष्मत्पगादेन मया मपरिवारया ।
 चन्द्रित्वा तान् मुनीन् भवत्या म्यजन्म सफःसीकृतम् ॥ ४०८ ॥
 तत्र गृध्रं तु नो दृष्टाः पृष्टाश्च मुनयो न तः ।
 उत्तरं दक्षमित्यात्मा मयुक्तो मयकाऽश्वभिः ॥ ४०९ ॥
 दृष्टा गृध्रमिह स्नानं कार्यमाणाम्नादुन्मुकाः ।
 पलिताऽस्मि परं किञ्चिद् दृष्ट्वाकार्याद् विलम्बिता ॥ ४१० ॥
 सुविमानं विकृष्यामि यत्सेन्द्रो भीममवरीह ।
 अस्मिन्नादयतां सीधं गन्तव्यं यत् पितुः पुरे ॥ ४११ ॥
 अधोरथाय नृपं हेमरथं सेवोऽय रामगुः ।
 तं विमानं समाकृत्य मतस्ये मन्त्रितेषुतः ॥ ४१२ ॥
 देवास्तस्य पुरो गीतं नृत्यं कुञ्जरगजिनम् ।
 दयतेषां च कुर्वन्तो बन्गन्तध मतस्थिरे ॥ ४१३ ॥
 मदता तूयनादेन पूर्वमाणे नभोऽद्वजे ।
 कुमारः माप कमलपुरस्यासकाननम् ॥ ४१४ ॥
 तत्रस्ये जिनैस्तेऽर्वा रत्नो-यत्तादिभिः सह ।
 चन्द्रित्वा विधिना देशानध स्तोतुं मयज्ये ॥ ४१५ ॥
 मुनीन्द्रदयानन्दकन्दकन्दमनाम्बुदः ।
 विपत्त्यकल्पनापेनं सीतरामगवेषेय मे ॥ ४१६ ॥
 पुण्यभाजिनयाऽऽसीपे जिन ! ध्यायन्ति ये इदि ।
 ध्यातारोऽपि परं ध्येया भूवनस्यापि ते यताः ॥ ४१७ ॥
 नैर्लभ्येभनविम्वानैधरितैर्गिन्दुगुन्दरैः ।
 जिन ! ध्यातुमस्तोष ! स्वयेव परमे पदम् ॥ ४१८ ॥
 तन्मपयतिपन्थिग्वान्मयवर्षादेव ! यः पुनः ।

ज्ञानैकसम्पदे रूपातीत ! तस्मै नमोऽस्तु ने ॥ ४१९ ॥
 निर्वापयसि संसारमरुस्यलपथस्थितम् ।
 दृष्टोऽप्याकस्मिकाम्भोदसोदरः परमेश्वर ! ॥ ४२० ॥
 ध्यातो येन जिनेश ! त्वं त्रिकाशिकमलानन ! ।
 तस्य विश्वोत्तमानन्तसौख्यलक्ष्मीनिधे ! प्रभो ! ॥ ४२१ ॥
 गुणैरेव त्वया देव ! अस्वच्छन्दप्रभासितैः ।
 अन्तर्बरिगणो वीरधर्ममर्मविदा मुदा ॥ ४२२ ॥
 नयद्वयभुजा पीनगात्रकाङ्क्षा जनैः सुगा ।
 सौम्य ! त्वदागमाख्याऽस्मी निश्रंणिः सिद्धिधामनि ॥ ४२३ ॥
 गुप्तकर्मक्रियं भव्य भावदेव मुनिस्तुत ! ।
 क्षीणकर्मक्रियं नाथ ! देहि सर्वज्ञ ! मे.पदम् ॥ ४२४ ॥
 इति चित्रगुणं चित्रस्तोत्रेण जगतां पतिम् ।
 स्तुत्वा कुमारो देवेभ्यः समहस्तमदापयत् ॥ ४२५ ॥
 भेरी-शम्भूकः-दम्काभिर्मृदङ्ग-पटहादिभिः ।
 आतोयैर्वाद्यमानैर्निर्घोष उच्छलितो भृशम् ॥ ४२६ ॥
 तमाकर्ण्य निजास्थाने स्थितो राट् हरिवाहनः ।
 पप्रच्छ मन्त्रिणः कोऽद्याकस्मिकोऽयं महाध्वनिः ? ॥ ४२७ ॥
 तद् यावच्चिन्तयेद् मन्त्रिजनस्तावद् नराधिपम् ।
 फाननाधिकृतोऽभ्येत्य नरो वर्धापयत्यदः ॥ ४२८ ॥
 देव ! देववनाहानवनेसुरपरिच्छदः ।
 भीमः समागतस्त्वन्नारब्धवैत्यमहोत्सवः ॥ ४२९ ॥
 नृपस्तस्याङ्गसंलग्नं दत्त्वाऽऽमरणमुद्धसन् ।
 प्रतीहारं समादिश्य पुरशोभाप्रकारयत् ॥ ४३० ॥
 महदुर्ध्वा स स्वयं दूरादागतं सुतमभ्यगात् ।
 उल्लसन् बलितं कृष्णपक्षादिन्दुमिवाम्बुधिः ॥ ४३१ ॥
 आगच्छन् भूसुभ्रं दृष्ट्वा पथि श्रीमो विमानतः ।
 अवतीर्य पितुर्मातुश्चरणौ प्रणमयतः ॥ ४३२ ॥

भ्रान्तित्यमन्यलोकानामपि कृत्वा पितुर्निग ।
 भीमो गजेन्द्रमारुदः पथादारोप्य मन्त्रिणम् ॥ ४३३ ॥
 तमं पित्रा गतः सौधं मङ्गलैः स परदुर्जनैः ।
 अशेषवङ्गलावासो यतो धर्मः श्रितोऽमुना ॥ ४३४ ॥
 भोजनान्तरं पृष्टो भीमस्य पतिमागरः ।
 चरित्रं पथथारुतमाचम्यो भृशुजः पुरः ॥ ४३५ ॥
 षष्ठी रामगुताः पुत्रः न पित्रा परिणापितः ।
 निमराज्येऽभिपिक्तः जिनदीप्ताऽऽदे स्वयम् ॥ ४३६ ॥
 ततो भीमनरेन्द्रोऽपि जिनधर्मप्रभावकः ।
 प्रान्ते प्राप्तपरिग्रहो जगाम परमं पदम् ॥ ४३७ ॥
 स्वयं प्राणिबधादेशं विनिवृत्तः परानपि ।
 निवर्त्य परमां सिद्धिमाप सौकट्येऽपि सः ॥ ४३८ ॥
 षष्ठोऽपि हिंसाविप्रस्य महानर्थविधायकम् ।
 अत्र मातु-मुनौ चन्द्रा समोदानौ निदर्शनम् ॥ ४३९ ॥
 तथाहि—

अस्त्यत्र भरतक्षेत्रे वर्षेनागपुरं पुरम् ।
 राहटो नाम कोज्येकस्तथासीत् कल्पपुत्रकः ॥ ४४० ॥
 तस्य चन्द्राभिषा षष्ठी मुनः सर्गस्वपोऽप्यमी ।
 अभाग्यवज्ञतोऽधुवन दारिद्र्यदुःखमन्दिशम् ॥ ४४१ ॥
 विपक्षे तद्वदे चन्द्रा तुन्दार्थं परबोध्यम् ।
 कुत्से कर्म, सर्गोऽपि वनादानवर्तन्निधनम् ॥ ४४२ ॥
 पूर्णभोगिषुदेऽप्येमुर्मायागरि सदागते ।
 जलमानेतुमाहता चन्द्रा पुत्रे वनं गते ॥ ४४३ ॥
 सोऽपि पुत्रार्थदारोप्य भोजनं द्विपदेऽदृष्टवत् ।
 यया कटिकया द्वारं पिशाचेभ्यदृष्टं हृदा ॥ ४४४ ॥
 वित्रं केऽपि मधुमेऽपि दानिकान्नि नो वनः ।
 एतदप्यत्रदद्याप्य दाई दृष्टान्ति केचन ॥ ४४५ ॥

वेलायामागतः सर्गो मुक्तं मुद्गेन्धनं ततः ।
 अपेक्ष्य जननीं क्षुत्तृपीडया कुपितो भृशम् ॥ ४४६ ॥
 जलमानीय चन्द्राऽपि व्यग्रत्वादिभ्यमानुर्यः ।
 दीना न केनाप्यकृतसारा स्वगृहमागता ॥ ४४७ ॥
 त्वां दृष्ट्वा त्वं कथं पापे ! शूलायां तत्र रोपिता ।
 स्थिता यदियतीं वेलां सर्ग इत्याह निष्ठुरम् ? ॥ ४४८ ॥
 तत् ध्रुत्वा साऽपि तापेन सहसोवाच किं करौ ।
 छिन्नौ ते शिवयकादन्नमुत्तार्य शुभुजे न यत् ? ॥ ४४९ ॥
 इत्युक्तिप्रत्ययं चक्षुमुभाभ्यां कर्म दारुणम् ।
 कालेन सुगुरोयोगात् आवकत्वमवापि च ॥ ४५० ॥
 प्रवर्धमानसंवेगाद् यतिव्रतमपि क्रमात् ।
 गृहीत्वा विधिनाऽऽराध्य सुरलोकं गतायुधौ ॥ ४५१ ॥
 ततश्च्युत्वा सर्गजीविस्तामलिप्त्या घनेशितुः ।
 जातः कुमारदेवस्याऽऽरुणदेवाभिषः सुतः ॥ ४५२ ॥
 चन्द्राजीवः पुनश्च्युत्वा समभूत् पाटलापुरे ।
 जसादित्यमरेभ्यस्य देविणी नाम पुत्रिका ॥ ४५३ ॥
 सा दत्ताऽरुणदेवस्य किन्त्वनिष्पन्न एव सः ।
 विवाहेऽग्राद् वणिज्यायै कटादे जम्बवर्त्मना ॥ ४५४ ॥
 ततो व्यावर्तमानस्य देवाद् यानमभगमत् ।
 मरेश्वरारूपविश्रेण स तौत्वाऽब्धितटं गतः ॥ ४५५ ॥
 ततो गच्छन् क्रमेणासौ पाटलापुरमागतः ।
 ईश्वरेणोदितं मित्र ! श्वगुरस्यानमत् ते ॥ ४५६ ॥
 तत्र गम्यते, सोऽपि प्राह नैवंविधस्य मे ।
 श्वगुरान्नेर्न नि गन्तुमीश्वरः पुनरर्वात् ॥ ४५७ ॥
 तन्निष्ठ बरिरेव त्वं पुरान्तर्याम्यहं पुनः ।
 आनेतुं योजनं मेनानुज्ञातः स तथाऽऽरौत् ॥ ४५८ ॥
 अरुणभ्यु धमाचत्र विधानो मित्रिनेऽक्षिणी ।

सकौतुकोदयं तत्राश्वस्य प्रेसार्थकैर्जनैः ।

आर्य ! श्रेष्ठिमुतः कोऽयमिति पृष्टः स्खलन् जगौ ? ॥४७३॥

किं कथ्यतेऽधुना इन्त ! न्यवर्तत कथानरुम् ।

असौ कुमारदेवस्य तामलिप्तीनिधेः सुतः । ॥ ४७४ ॥

एतन्नगरवास्तव्यजसादित्यमुनापतिः ।

यानमङ्गवशादित्यमर्थवाऽत्र समागतः ॥ ४७५ ॥

इत्याद्यशेषवृत्तान्तं निवेद्यात्मानमीश्वरः ।

शिलया इन्तुमारब्धो धृतश्च प्रेसकैर्जनैः ॥ ४७६ ॥

इमं व्यतिकरं श्रुत्वा जसादित्यो निजाङ्गनाम् ।

आदाय देविणीमागादरुणं तं तथैषत ॥ ४७७ ॥

ततस्तं प्रत्यभिज्ञाय यिक् पापं मामिति श्रुवन् ।

मूर्च्छितः सह देविण्याऽऽश्वासितश्च स बन्धुभिः ॥४७८॥

शूलिकान्तः समाकर्ण्यारुणदेवं स पूजनात् ।

फाष्ठान्ययाचत श्रुत्वा तद् नृपो द्रुतमागतः ॥ ४७९ ॥

अब्रवीच्च जसादित्य ! देवमत्रापराध्यति ।

नाहं तु यन्ममाऽप्येवं सहसाकारिताऽभवत् ॥ ४८० ॥

तदाग्रहमिमं मुञ्च हृदि कर्मस्थितिं स्मर ।

अन्यथा चिन्तितं कार्यं कर्मणा क्रियतेऽन्यथा ॥ ४८१ ॥

अत्रान्तरे चतुर्ज्ञानी मुनिर्नाम्नाऽम्बरेश्वरः ।

ज्ञात्वा तत्राययौ बोधोपकारं बहुदेहिनाम् ॥ ४८२ ॥

तत्प्रभावाच्च सर्वेषां गलिताः शोकशङ्कवः ।

शान्तो देवोऽर्च्य इत्यस्माज्जाता धर्मश्रुतौ मतिः ॥४८३॥

देवैर्गन्धाम्बुसंसिक्तभून्यस्तस्वर्णपङ्कजे ।

उपविश्य महात्माऽसौ धर्ममाख्यातुमुद्यतः ॥ ४८४ ॥

मुञ्चताऽहो ! मोहनिद्रां जाग्रत ज्ञानजागरैः ।

त्यजत प्राणिघाताद्यं लात क्षान्त्यादिकान् गुणान् ॥४८५॥

ममादमुञ्जत द्विष्टं ममादादल्पतोऽपि यत् ।

आस्तां वचन-कायाभ्यां हिंसा जीवन्मयाकरी ।

चिन्तिता मनसाऽप्येषा नृणां नरकदायिनी ॥ ५०० ॥

यथा कोऽपि पुरा रङ्ग उद्यानवनयात्रया ।

गते लोके पुरासन्नवैभारगिरिमन्निधौ ॥ ५०१ ॥

मिष्टामलममानः सन्निजदुष्कर्मदोषतः ।

हृदि चिन्तितवानेवमज्ञानाऽऽहितदुर्मतिः ॥ ५०२ ॥

अहो ! कोऽपि न मे मिष्टां मक्ष्यभोज्येषु सत्स्वपि ।

ददाति, तदिमं सर्वं हरिष्यामीति कोपतः ॥ ५०३ ॥

रौद्रध्यानवशं यातो द्रुतमारुह्य पर्वतम् ।

एकं महोपलं मूलाच्चालयामास निर्दयम् ॥ ५०४ ॥

तेनाधः पतता लोकः समस्तोऽपि मनष्टवान् ।

स पुनश्चूर्णितो मृत्वा द्रमको नरकं गतः ॥ ५०५ ॥

आख्यातमित्यहिंसायां द्वितीयेऽपि ग्रतेऽधुना ।

आख्यानं वसुराजस्य कथ्यमानं निश्चम्यताम् ॥ ५०६ ॥

अस्ति शुक्तिमती नाम नगरी नगरीषु या ।

शुक्तिमत्याख्यया नद्या मुक्तावल्येव राजते ॥ ५०७ ॥

अभूत् तस्यां स्वतेजोभिर्ध्वस्तवैरितमोभरः ।

चूडामणिसमः श्रीमानभिचन्द्रो नरेश्वरः ॥ ५०८ ॥

अजायत सुतस्तस्य वसुनामा महामतिः ।

बालकालादपि प्रायो यस्य सत्यव्रते रतिः ॥ ५०९ ॥

पुरुषेषु नयौदार्यविनयप्रमुखैर्गुणैः ।

वसुत्वं दधता येन चक्रे सार्था वसुन्धरा ॥ ५१० ॥

तत्र क्षीरकदम्बाख्यः सर्वशास्त्रविशारदः ।

उपाध्यायोऽस्ति तस्याऽपि सुतः पर्वतकाभिधः ॥ ५११ ॥

वसुः पर्वतकश्चैव तथान्येन नारदस्रयः ।

पार्श्वे क्षीरकदम्बस्य पठन्त्येते दिवानिशम् ॥ ५१२ ॥

मत्तद्विरदसंकाशे यावनेऽनर्थकारिणि ।

पुनः पुनः विद्वत्सु ॥ अष्टादश्यादिभिरुक्तम् ॥ १०३ ॥

आपना स्वयंसेवक सदस्यता प्राप्त करें ।

मासिच.१ मासचो । मन्थः प्रसरत्येव सर्वतः ॥ ७३५ ॥

सभा सार्वजनिक भूतना कलागृहोपनिवेश इति ।

॥ ५१० ॥

मृच्छंति मातुषाः पाथोऽथः पाथमनि काश्विन ।

गुणगोष्ठि विस्तारणं च चन्द्रमार्गसिद्धिं ह्यनमो भूयः ॥१०॥

॥ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

જાણીતાં ૧૪મીં તિથિ રાજે સંવત્ ૧૯૫૭ ૩: ૫: ૬ ૩

मदा ए गामं गामौ याश्चभभजापुर्भा ।

ਸਮਾਜ ਸਿਧਾਂਤ (ਸਿਟੀ, ਰੋਡ, ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਸਾਮਾਜਿਕ) ॥ ੫੧੮ ॥

ကမ္ဘာပေါ်မှ ကမ္ဘာ့ အဖော် အကျိုးအမြတ်ကို ခွဲခွဲ

सूच. गारपलालका'भीषा'संगठनकः ॥ ५१० ॥

संस्कृत-महर्षि कालविद्याभ्यासप्रश्नपत्रम् ।

भा(च०)मपद(च०)मो द्वाभवे विनिर्दिष्ट नदः ॥ ५६० ॥

सुखदुःखसंसारं त्रिधा भवेत् साध्यते इति ।

म ध्यानीं व मिष्टं येन केनापि हार्त्तमोर्तुलद १. ७८० ।

क्या कोई साक्षर व्यक्ति स्वयं कार्य करे ? या कामकाज ?

निर्माणित्यर्थो विधातुः अथात्र कश्चिदप्युक्तः ॥ २४६ ॥

একটি নতুন উদ্ভাবন।

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

କଳ୍ପ ସର୍ବମର୍ତ୍ତୀ ନବ ପାଦୀ ପଦ୍ମବିହାରୀ ।

ପ୍ରତି ପିଲାଙ୍କର ଶିକ୍ଷା ଲାଭ କରିବା ପାଇଁ ଶିକ୍ଷକଙ୍କୁ ସମର୍ଥନ ଦେବାକୁ ସରକାରଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କରାଯାଇଛି ।

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

ਸਿਖ-ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਫਰਕ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ।

உயர்நீதிமன்றம் உத்தரவிட்டிருக்கிறது.

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ २३४ ॥

असौ पश्यन्त्यहं पश्याम्यमी पश्यन्ति रोगराः ।
 लोकरान्नाथ पश्यन्ति पश्यन्ति ज्ञानिनोऽपि च ॥ ५२५ ॥
 नास्त्येवं स्थानमपि तत्र कोऽपि न पश्यति ।
 तान्यप्ये तद्गुरुगिरां न वध्यः खलु कुर्कुटः ॥ ५२६ ॥
 गुरुगदा दद्यान्नन्यः सदा हिंसापरारम्भयाः ।
 भयव्यग्रं परिज्ञातुमेतद् नियतमादिशन् ॥ ५२७ ॥
 विद्वद्भयव्यग्रं कुर्कुटं न समापयी ।
 कुर्कुटादहनने हेतुं गुरोर्व्यग्रपथस्य तम् ॥ ५२८ ॥
 मार्गं पाप्मल्यमौ तावदिति निमित्तं मममे ।
 मृगयां नारदः स्नेहान् साधु साध्विति भाषिणा ॥ ५२९ ॥
 जर्जरः गृहणी गृहं गतां धर्ममते हि ते ।
 मोक्षभागिमहादत्तं मम कुर्वन्ति गौरवम् ॥ ५३० ॥
 मरुतां काऽपि नागता पराजीते मर्कटपि वा ।
 सर्वेऽपि मृगमीलने मृगवत्प्रवृत्ते रताः ॥ ५३१ ॥
 मृगं तद्वदहो वनादागत्यैव शर्मन्तुः ।
 विद्वन् कुर्कुटो न व गत कोऽपि न पश्यति ॥ ५३२ ॥
 भयव्यग्रं गुराव गौरवमन संनगादयः ।
 वन इती कुर्कुटो वे ? वाताविश्वगतं गुरुः ? ॥ ५३३ ॥
 इत्थं च निर्धनं ज्ञाना महीदृगादृष्यो हृदि ।
 इति मृगवत्प्रवृत्त्या यो ज्ञानार्थं तिगिरं मम ॥ ५३४ ॥
 आदयोऽपि विद्वन्मम वन्तिर्वा विद्वन्ममः ।
 अथपि विद्वन्मम वन्तिर्वा विद्वन्ममः ॥ ५३५ ॥
 वन्तिर्वा विद्वन्मम वन्तिर्वा विद्वन्ममः ।
 वन्तिर्वा विद्वन्मम वन्तिर्वा विद्वन्ममः ॥ ५३६ ॥
 वन्तिर्वा विद्वन्मम वन्तिर्वा विद्वन्ममः ।
 वन्तिर्वा विद्वन्मम वन्तिर्वा विद्वन्ममः ॥ ५३७ ॥
 वन्तिर्वा विद्वन्मम वन्तिर्वा विद्वन्ममः ।
 वन्तिर्वा विद्वन्मम वन्तिर्वा विद्वन्ममः ॥ ५३८ ॥
 वन्तिर्वा विद्वन्मम वन्तिर्वा विद्वन्ममः ।
 वन्तिर्वा विद्वन्मम वन्तिर्वा विद्वन्ममः ॥ ५३९ ॥
 वन्तिर्वा विद्वन्मम वन्तिर्वा विद्वन्ममः ।
 वन्तिर्वा विद्वन्मम वन्तिर्वा विद्वन्ममः ॥ ५४० ॥

रहो व्यङ्गपयद् रामे गत्वा तां मृगयुः शिलाम् ।
 हृष्टो राजाऽपि जग्राह ददौ चार्स्म महज्जनम् ॥ ५५४ ॥
 स तथा घटयामास च्छत्रं स्थासनवेदिकाम् ।
 तच्छिलिनोऽघातयच्च नात्मीयाः कस्यचिद् नृपाः ॥ ५५५ ॥
 तस्यां सिंहासनं वेदौ नरेन्द्रस्य निवेजिनम् ।
 सत्यमभावाद्वाकाशस्थितमित्यबुधजनः ॥ ५५६ ॥
 सत्याद्धि तुष्टाः सान्निध्यमस्य कुर्वन्ति देवताः ।
 एवमूर्जस्त्रिणी तस्य प्रसिद्धिर्व्यानशे दिशः ॥ ५५७ ॥
 तथा प्रसिद्ध्या राजानो भीतास्तस्य वशं ययुः ।
 सत्या वा यदि वा मिथ्या प्रसिद्धिर्जायिनी नृणाम् ॥ ५५८ ॥
 आगाच्च नारदोऽन्येद्युस्ततश्चाग्निष्ट पर्वतम् ।
 व्याख्यानयन्तमृगवेदं शिष्याणां श्रेमुपीजुषाम् ॥ ५५९ ॥
 अजैर्यष्टव्यमित्यस्मिन् मेर्षैरित्युपदेशकम् ।
 वभापे नारदो भ्रातभ्रान्त्या किमिदमुच्यते ? ॥ ५६० ॥
 त्रिवापिकाणि धान्यानि न हि जायन्त इत्यजाः ।
 व्याख्याता गुरुणाऽस्माकं व्यस्मार्थाः केन हेतुना ? ॥ ५६१ ॥
 ततः पर्वतकोऽन्वादीदिदं तातेन नोदितम् ।
 उदिताः किन्त्वजा मेपास्तथैवोक्ता निघण्टुषु ॥ ५६२ ॥
 जगाद् नारदोऽप्येवं शब्दानामर्थकल्पना ।
 मुख्या गौणी च तत्रेह गौणीं गुरुरचीकथत् ॥ ५६३ ॥
 गुरुर्यमोपदेष्टैव श्रुतिर्धर्मात्मिकैव च ।
 द्वयमप्यन्यथा कुर्वन् मित्र ! मा पापमर्जय ॥ ५६४ ॥
 साक्षेपं पर्वतोऽजल्पदजान् मेपान् गुरुर्जगौ ।
 गुरुपदिष्टशब्दार्थोल्लङ्घनाद् धर्ममर्जसि ? ॥ ५५६ ॥
 मिथ्याभिमानवाचो हि न स्युर्दण्डभया नृणाम् ।
 स्वपक्षस्थापने तेन जिह्वाच्छेदः पणोऽस्तु नः ॥ ६६६ ॥

दृष्टव्यामागुर्वाशङ्कतिवाममरेदिवायु ॥ ५७३ ॥

वसुधैवकुतूहलमाधमलनां वसुधैवकुतूहलम् ।

यथाय नयाः मरुतयानं ममतावयवजिव ॥ ५७४ ॥

नृणां यमदातुर्न भवत्ययम् कं तुल्यम् ।

यद्यपिनि वसु निरुद्ध मारुतः क्वाप्यर्हं मर्यादः ॥ ५७५ ॥

नृणां देवैर्मर्यादा वसुधायाः निरुद्धम् ।

दृष्टव्यादपि भूतानि निरुद्धाः सादृश्याः ॥ ५७६ ॥

देवताभिस्तत्त्वैर्निर्वाणैर्वायुभिर्मर्यादभिः ।

जगत्तुल्यं योऽनन्तमात्रं वसुधैवकुतूहलम् ॥ ५७७ ॥

यो याः सृष्टुं यावत्सृष्टं कालं नृणां यथायुजम् ।

ममत्तुल्यं वसुधैवकुतूहलं नान्यथा ॥ ५७८ ॥

इति शास्त्रे मर्यादागमनवचनात् ।

वसुधैवकुतूहलं यथा वसुधैव कुतूहलं मर्यादा ॥ ५७९ ॥

जगत्तुल्यं वसुधैवकुतूहलं वसुधैवकुतूहलम् ।

मर्यादां दृष्टव्यां वसुधैवकुतूहलं वसुधैवकुतूहलम् ॥ ५८० ॥

अस्मिन् वादेषु देवतागमनवचनात् ।

मर्यादागमनवचनात् । मर्यादाः साध्याः च ॥ ५८१ ॥

साध्यावसुधैवकुतूहलं वसुधैवकुतूहलम् ।

देवतावसुधैवकुतूहलं वसुधैवकुतूहलम् ॥ ५८२ ॥

इति वसुधैवकुतूहलवशात् ।

वसुधैवकुतूहलं वसुधैवकुतूहलं वसुधैवकुतूहलम् ॥ ५८३ ॥

मर्यादावसुधैवकुतूहलं वसुधैवकुतूहलम् ।

मर्यादावसुधैवकुतूहलं वसुधैवकुतूहलम् ॥ ५८४ ॥

वसुधैवकुतूहलं वसुधैवकुतूहलं वसुधैवकुतूहलम् ।

इति वसुधैवकुतूहलवशात् । वसुधैवकुतूहलं वसुधैवकुतूहलम् ॥ ५८५ ॥

इति वसुधैवकुतूहलवशात् । वसुधैवकुतूहलं वसुधैवकुतूहलम् ।

मर्यादावसुधैवकुतूहलं वसुधैवकुतूहलम् ॥ ५८६ ॥

धन्यस्तथाविवाहस्ये नात्मन्ये वागधीरुणा ।
 सुखानन्दप्रकाशे कृष्णान्ते य का कथा ॥ ५८० ॥
 ननु कुरु मुनेः पुत्रं यदा मलयशायकम् ।
 नतः मनेनविभूक्तमदुतोऽयं वाग्विहः ॥ ५८१ ॥
 नतः यदुदेन सीमहरमपुमिणी ययौ ।
 धन्यस्तथा विदुषो नव नारद पतेनौ ॥ ५८२ ॥
 नतः यथाविजय मरुता वा यद्व्ययगुणसाधिनः ।
 नतः यदा मरुतदुदधीरुणीमपयजताः ॥ ५८३ ॥
 नतः यदा यदा नतः यदा दीपयामने वसुः ।
 नतः यदा यदा नतः यदा यदा यदा यदा ॥ ५८४ ॥
 नतः यदा यदा यदा यदा यदा यदा यदा यदा ।
 नतः यदा यदा यदा यदा यदा यदा यदा यदा ॥ ५८५ ॥
 नतः यदा यदा यदा यदा यदा यदा यदा यदा ।
 नतः यदा यदा यदा यदा यदा यदा यदा यदा ॥ ५८६ ॥
 नतः यदा यदा यदा यदा यदा यदा यदा यदा ।
 नतः यदा यदा यदा यदा यदा यदा यदा यदा ॥ ५८७ ॥
 नतः यदा यदा यदा यदा यदा यदा यदा यदा ।
 नतः यदा यदा यदा यदा यदा यदा यदा यदा ॥ ५८८ ॥
 नतः यदा यदा यदा यदा यदा यदा यदा यदा ।
 नतः यदा यदा यदा यदा यदा यदा यदा यदा ॥ ५८९ ॥
 नतः यदा यदा यदा यदा यदा यदा यदा यदा ।
 नतः यदा यदा यदा यदा यदा यदा यदा यदा ॥ ५९० ॥
 नतः यदा यदा यदा यदा यदा यदा यदा यदा ।
 नतः यदा यदा यदा यदा यदा यदा यदा यदा ॥ ५९१ ॥
 नतः यदा यदा यदा यदा यदा यदा यदा यदा ।
 नतः यदा यदा यदा यदा यदा यदा यदा यदा ॥ ५९२ ॥
 नतः यदा यदा यदा यदा यदा यदा यदा यदा ।
 नतः यदा यदा यदा यदा यदा यदा यदा यदा ॥ ५९३ ॥
 नतः यदा यदा यदा यदा यदा यदा यदा यदा ।
 नतः यदा यदा यदा यदा यदा यदा यदा यदा ॥ ५९४ ॥
 नतः यदा यदा यदा यदा यदा यदा यदा यदा ।
 नतः यदा यदा यदा यदा यदा यदा यदा यदा ॥ ५९५ ॥
 नतः यदा यदा यदा यदा यदा यदा यदा यदा ।
 नतः यदा यदा यदा यदा यदा यदा यदा यदा ॥ ५९६ ॥
 नतः यदा यदा यदा यदा यदा यदा यदा यदा ।
 नतः यदा यदा यदा यदा यदा यदा यदा यदा ॥ ५९७ ॥
 नतः यदा यदा यदा यदा यदा यदा यदा यदा ।
 नतः यदा यदा यदा यदा यदा यदा यदा यदा ॥ ५९८ ॥
 नतः यदा यदा यदा यदा यदा यदा यदा यदा ।
 नतः यदा यदा यदा यदा यदा यदा यदा यदा ॥ ५९९ ॥
 नतः यदा यदा यदा यदा यदा यदा यदा यदा ।
 नतः यदा यदा यदा यदा यदा यदा यदा यदा ॥ ६०० ॥

दशपापापुत्राकाशाय. निव. मन्त्रेष्टिकाम् ॥ ५०.१ ॥

बहुवचनम् । माधुर्यम् । बहुवचनम् ।

ଏହାମେ ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଶାନ୍ତି ସମୟରେ ଶୁଣିଲି । ୭୪ ।

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

[illegible]

द्वितीयः संवत् १८७५ चैत्र शुक्ल तृतीया १८७५

इति श्रीशिवसिन्धुना गङ्गायाम् ॥ ७९ ॥

မြို့နယ်အတွင်းရှိ အများစုက နေထိုင်ကြသော မြို့နယ်များမှာ

જાળાયે સારથે પૂર્વે સરભાળા જાણિતજ: ॥ ૧૬૯ ॥

પો: થા: મુજુ:વાલિયાજુ થાડમે સમજાવવાલિયાજુ

ਸਤਗੁਰੂ ਦੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਸ਼ਬਦ 'ਸਤ' ਹੋਵੇ ।

इति शास्त्राचार्याणां प्रमाणवत्तमः ।

[illegible]

कात्तु गच्छतु विदुः ।

प्राप्तः (१) २००३-०४ वर्षः (२) २००४-०५ वर्षः (३) २००५-०६ वर्षः

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ੨੨ ਮਾਰਚ ੧੯੮੭

महाप्रज्ञापिका (महाप्रज्ञा: महाप्रज्ञा च. १. १. १.)

ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਸ਼ਾਹ-ਭੇਂਤ ਦਰਬਾਰ: ੨੧/੧

ફેબ્રુઆરી ૧૯૭૧ના પૃથ્વીનાકાંડના સંદર્ભમાં (૨૦૬)

इस प्रकार, हमें यह स्पष्ट होना चाहिए कि

কর্তৃক প্রস্তুত করা হয়েছে।

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

ସଂସ୍କୃତି ଓ ସାହିତ୍ୟର ପ୍ରାଚୀନ ଇତିହାସ

॥ १ ॥

[illegible]

02/15/2014 02:54 PM [100]

धर्माऽसत्यं विशेषेण वर्जनीयं विचक्षणैः ।

सौमकः कायजो दोषः सर्वगो वाचिकः पुनः ॥ ६० ॥

साधूनां सददान्यानां सतीनां सत्यवादिनाम् ।

महिमानमिव द्रष्टुं रविरायाति नित्यशः ॥ ६०८ ॥

तृतीयाऽणुव्रतं त्रेयं चौर्यवर्जनलक्षणम् ।

पालितं श्रेयसे यस्यादत्राऽमुत्राऽपि देहिनाम् ॥ ६०९ ॥

यस्याऽर्थे निजदेहोऽपि महाकष्टे नियोज्यते ।

क्षिप्यन्ते संशये प्राणा जनैः प्रियतमा अपि ॥ ६१० ॥

तत्परस्य धनं येन निस्त्रिंशमतिना हृतम् ।

मृतेरप्याधिका तस्य तेन जीवन्मृतिः कृता ॥ ६११ ॥

आसनां परमवेऽपि चौर्योपप्लुतचेतसः ।

नित्यं छलोक्षेणः कापि शाकिन्या इव नो घृतिः ॥ ६१२ ॥

परस्यादत्तं नादत्ते सुधीस्त्रुणमपि कश्चित् ।

सृष्टोऽङ्गुल्याऽपि मातङ्गः किं न मालिन्यकारकः ? ॥ ६१३ ॥

वैर-वैश्वानर-व्याधि-बाद्-व्यसनलक्षणाः ।

महाजनर्थाय जायन्ते वकाराः पञ्च चर्चिताः ॥ ६१४ ॥

तपस्यपि कृते प्रायः पापं चौर्यकृते नृणाम् ।

अमुक्तं क्षीयते नैव ह्यष्टान्तोऽत्र महाबलः ॥ ६१५ ॥

नगरे श्रीपुराभिरुधे पार्थिवो मानमर्दनः ।

यथार्थनामधेयोऽभूच्छत्रूणां मानमर्दनः ॥ ६१६ ॥

बली महाबल्यो नाम तत्रैव कुलपुत्रकः ।

पितृभ्यां पाठितः किञ्चिदुच्छिन्नस्वजनः क्रमात् ॥ ६१ ॥

निरङ्कुशतया स्वैरे भ्रमन् दुष्कर्मदोषतः ।

दूनव्यसनसञ्जातचौर्यवृत्तिरतोऽभवत् ॥ ६१८ ॥

सोऽन्यदा निजि चौर्याय दक्षाम्यधनिनो घृते ।

गतो भालान्तरेणाऽमो घृहमध्यममोक्त ॥ ६१९ ॥

तावद्विशोषकस्याऽप्येकतो ज्ञेयके कल्पिम् ।
 कुर्वन्तं दत्तमद्रासीत् ननयेन मयं भृशम् ॥ ६२० ॥
 गुदक्षत्वादगो योगो व्यचारयद्विदं हृदि ।
 श्लोकव्याप्तकरे स्याद्व्यंग्यं विगियं दृष्टा ॥ ६२१ ॥
 मभूताजिनविन्नेन विनीनेन गुणेन यः ।
 एवं निशाभरे निद्राविमुक्तः कुरुते कल्पिम् ॥ ६२२ ॥
 तस्य विषं हरिष्यं चेत् विदीर्णहृदयम्लदा ।
 मद्यो विपत्स्यते मस्माद्याम्याम्यन्यत्र कुत्रचित् ॥ ६२३ ॥
 गतत्र काममेनाया वेद्याया भवन्तं नमः ।
 हृत्पुर्दृश्यं तां रूपनिजिमाऽनङ्गवत्प्रियाम् ॥ ६२४ ॥
 स्वयं स्नानाङ्गरागायं कस्याऽप्यत्यन्तवृष्टिनः ।
 नानोपचारं परमं ददन्त्येष कुर्वतीम् ॥ ६२५ ॥ (पुत्रम्)
 अनितन्यस्य नैतस्या अपि मे कल्पयते धनम् ।
 वीक्षते धनलोभेन स्मरन् कुष्ठिनोऽपि या ॥ ६२६ ॥
 परिभ्रमन् पुनर्विपद्येऽथागात् महाबलः ।
 पर्यट्टे जयिते तं चाद्रासीत् स्वप्रिययाऽन्वितम् ॥ ६२७ ॥
 इतयोपरिसंस्थेन मृष्टिने तत्करे शुना ।
 म्यर्त्तन्ति कथयित्वाऽगो न संभ्रान्तः समुन्वितः ॥ ६२८ ॥
 घोरिणं विन्तिनं श्लोभः स्यम्रेऽप्येतत्त्व विद्यते ।
 एतावास्तद् मया कार्यं योग्यं नैवात्र निश्चितम् ॥ ६२९ ॥
 किम्वरपि न क्षुद्रं विनैः पामरैर्मनैः ।
 सर्वार्थमाधकं राजगोपमेव प्रयाम्यतः ॥ ६३० ॥
 इत्येकमानतां गच्छा तत्र स्वार्थं प्रयास्य च ।
 बागवेऽप्यविष्टोऽगो नत्र पार्थिवस्तन ॥ ६३१ ॥
 पन्थद्वयं तमं ताडया दद्यात् सुखनिद्रया ।
 तं हृष्टा मुदिनोऽत्यन्तं चौरविन्तिनराभिदम् ॥ ६३२ ॥
 अहो ! मे भाग्यमेव विषदयं सर्वकामदः ।

भावद्विगोपककस्याऽमेळतो म्भ्यके कळिम् ।
 कुर्वन्तं दलपट्टासीत् ननयेन समं भृगम् ॥ ६२० ॥
 सुदधत्वादर्मा पौरो व्यवहार्यदिदं हृदि ।
 स्लोकप्यामिकरे स्वार्थभ्रंशकं विगिमे दृष्टा ॥ ६२१ ॥
 मभूताजितचित्तेन विनीतेन गुणेन यः ।
 एष निशाभरे निद्राविमुक्तः कुरुते कळिम् ॥ ६२२ ॥
 तस्य चित्तं हरित्ये चेद् विदीर्णहृदयस्तदा ।
 राधो विपरस्यते तस्याद्यास्याभ्यन्तश्च कुत्रचित् ॥ ६२३ ॥
 गतश्च काममेनाया वेष्टयाया भवन्तं ततः ।
 दस्युर्ददति तौ रूपानिर्मिताऽनङ्गबलभाम् ॥ ६२४ ॥
 स्वयं ज्ञानाद्वरागार्यं कस्याऽप्यत्यन्तकुष्ठिनः ।
 नानोपचारं परमं देवतस्यैव कुर्वतीम् ॥ ६२५ ॥ (पुण्यम्)
 अक्षितस्यैव नैतस्या अपि मे कल्पयन्तं धनम् ।
 वीक्षते धनलोभेन स्मरन्तु कुष्ठिनोऽपि या ॥ ६२६ ॥
 परिभ्रमन् पुनर्विमष्टरेऽधागाद् यदाबलः ।
 पर्वट्ते शपितं तं चाद्रासीत् स्वमिषयाऽम्बितम् ॥ ६२७ ॥
 इत्यधोपरितेक्षणेन मृत्रिते तस्करे रुना ।
 स्वरतीति कथयित्वाऽर्मा स लेभ्यान्तः समुन्वितः ॥ ६२८ ॥
 पौरेण चिन्तितं लोभः स्वमेऽप्येतस्य विद्यते ।
 एतावान्मदु मया कार्यं पौरे नैवात्र निश्चितम् ॥ ६२९ ॥
 किमर्ध्वरपि न क्षुद्रं विनैः पार्थैर्मनैः ।
 तर्थायमाधकं राजर्माधमेव मयाव्यतः ॥ ६३० ॥
 इत्येकमानसो गम्हा तत्र ररात्रं मयाव्य च ।
 बागवेदमविष्टोऽर्मा तत्र पार्थिवस्यतः ॥ ६३१ ॥
 पश्यद्दृश्यं सद्ये रात्र्या छयानं शुभ्रनिद्रया ।
 तं दृष्ट्वा हरितोऽस्त्यन्तं पार्थिवमिन्द्रानिद्रम् ॥ ६३२ ॥
 अहो ! मे भाग्यमेवसिर्वदं सर्वकामदः ।

विन्तामणिरिवैकान्ते चटितो भूपतिः करे ॥ ६३३ ॥
 जिघृक्षुस्तत्करं यावदीक्षतेऽमावितस्वतः ।
 तावत् कपाटच्छिद्रेण विशन्तं सप्रेमक्षत ॥ ६३४ ॥
 अरेऽग्र किमयं कर्तो विस्मयादिति स क्षणम् ।
 निलीय दीपच्छायायां तस्यां साहसिकाग्रणीः ? ॥ ६३५ ॥
 सर्पोऽपि वासवेऽमान्तर्गत्वा जगत्पावहिःस्थितम् ।
 करं राक्षसाः प्रमुखायाः दष्टा व्याघुञ्च निर्ययौ ॥ ६३६ ॥
 तं दष्टा कौतुकाक्षेपविस्मृतात्मा स तस्करः ।
 निःशङ्कं द्वारमुद्घात्य सहस्रैव तमन्वगान् ॥ ६३७ ॥
 सौधादधः समुत्तीर्य समभूमिं गतः फणी ।
 स रूपं विभरांचक्रे महाकायवृषस्य तु ॥ ६३८ ॥
 नर्दध स वृषो वृद्धं प्रसोलीद्वारयामिकम् ।
 दण्डमुत्पाद्य धावन्तमभिहत्य न्यपातयत् ॥ ६३९ ॥
 घोरौऽथ निविष्टं पुच्छे गृहीत्वा पृच्छति स्म तम् ।
 फस्त्वं भोः ! किमिहापातः किमिदानीं करिष्यसि ? ॥ ६४० ॥
 मर्त्यायाऽथ सोऽज्वाचत् किंकरोऽहं यमस्य भोः ! ।
 राक्षी-माहरिकौ इन्तुं तस्यादेशादिहाऽऽगमम् ॥ ६४१ ॥
 अस्तने तु दिने नव्यरात्रमासादशूद्रतः ।
 मूत्रधारवरस्तुद्वात् पतित्वा मृत्युमेप्सति ॥ ६४२ ॥
 घोरौऽप्याह स्म यद्येतत् तदा कथय संप्रति ।
 भविष्यति कथं मृत्युः कुतो वा मम सुन्दर ! ? ॥ ६४३ ॥
 स ऊचे भद्र ! वा माक्षीः पश्चात्तापकरं वनः ।
 निर्वन्धेन पुनः पृष्ठो वृषोऽज्वाचदहो ! शृणु ॥ ६४४ ॥
 पुरेऽग्न राजमार्गस्थो बटवृक्षोऽस्ति यो महान् ।
 उद्भूतस्तस्य शाखायां मृत्युमासादपिष्यति ॥ ६४५ ॥
 तत्पुत्रत्वाऽऽयन्तमीतेन तेन मुक्तो एषः सणात् ।
 निरौऽभूत् स पुनः कोऽपि तत्तन्कर्मैरितो गुरुरा ॥ ६४६ ॥

न द्वितीयादिने मृगधारम्य मरणं तथा ।

एष्टाऽभूद् भाविपञ्चमवधयध्याकुलितो मृगम् ॥ ६४७ ॥

यत उक्तम्—

ममकस्यायिने मृग्यं यदि पश्येदयं जनः ।

आहारोऽपि न रोचेत किमुताऽकृत्यकारिता ? ॥ ६४८ ॥

दूरं यास्याम्यतः धाग्वामिमां पश्यामि नो यथा ।

करिष्ये च तपस्वींश्च सर्वांश्च निवारकम् ॥ ६४९ ॥

इति निधित्य न कापि ग्राधे दूरतः यथा ।

मदामद्यने दक्षिं जगृहे नापमान्निके ॥ ६५० ॥

विपन्ने च गुरो देवायने देवपूजनम् ।

कुर्वन् मद्यस्थितमग्नौ मद्यज्ञानं कुरुने नवः ॥ ६५१ ॥

इतथ धीपुरं राजभवनान् पश्येदिकाम् ।

पृथिव्या मकरः कोऽपि रार्था भृष्टः मनहवान् ॥ ६५२ ॥

न राजपुरुषैः पृष्ठं मेषमाणो भयद्रुतः ।

विवेशोपवने नम्र यत्राऽऽसे दसपुतापनः ॥ ६५३ ॥

मुतथा तम्यान्निके पेशं पेशो दूरं पश्यायिनः ।

तां पश्य नापनः मानर्जजन्य मुदिताननः ॥ ६५४ ॥

अहो ! दृष्टेन मे मोषाद् दत्ता रजतरादिना ।

नवःपभावादयथा किं न मेवयने गुणाश्च ? ॥ ६५५ ॥

इति यावन् करेणनो विपकस्यामिव वृक्षेन ।

नावन् न वेतिनोऽप्युग्ररामिनो राजपुरुषैः ॥ ६५६ ॥

अरे ! नापनवेपेण हविने धीपुरं पुनः ।

हृम्वृषरपुना मृग्यं ! होकिनो राजरम्भुनि ॥ ६५७ ॥

हृम्वृषरा पष्टि मुष्टावैमिषा दृष्ट्वा च न ररद ।

पुरः कुरा च न तुष्टाः धीपुरं पश्यन्नापन ॥ ६५८ ॥

नदीस्य नापनो दृष्टो यनेन वधिने नदा ।

इत्यनेन वेदं ददात् च ॥ ६५९ ॥

गार्भनाथचरिते-

॥ देवेने ष दानवेः ।

गार्भाया कर्मणाऽसौ महाबलः ॥ ६६० ॥

मि किन्त्वेवं गन्तान इव बर्करे ॥

३३३. ३ नकारतैः पापतीति तदेव हि ॥ ६६१ ॥

नरो मीन्वाज्य नै राज्ञः सोऽपि नो वस्तुना समम् ।

गन्तापि भेषपात्रप्रधानमस्तमभागत ॥ ६६२ ॥

भद्रा ! गोमये वृषोऽयः पशव्यो हगनुद्धता ।

कुरी न योनेऽप्येदे मरेपीते तवाज्यम् ॥ ६६३ ॥

इमे महाबलः व्यापिघरा गरीमारयोः ।

देवस्य तु शिविगम्य न किमिदं हि दृष्टम् ॥ ६६४ ॥

इत्येवं गन्ता नैव न देवेनेव दानवीः ।

नैव देवराजायासौ कर्मणाऽसौ महाबलः ॥ ६६५ ॥

भद्रा ! कोऽसौ महाबलः का जात्या को महाबलः ।

रात्रे गृहः न भूयोऽपि गतनि इव तदेव हि ॥ ६६६ ॥

अथ नैव दाना जात्या महाबला नराणां ।

इत्येव नराणां दाना नराणां तदेव नैव दानः ॥ ६६७ ॥

इत्येव दाना नराणां दानः न भूयाव नभानयम् ।

अथ नराणां दाना नराणां दाना नराणां दानः ॥ ६६८ ॥

इत्येव दाना नराणां दाना नराणां दानः ।

का नराणां दाना नराणां दाना नराणां दानः ॥ ६६९ ॥

को नैव देव ! किमिदं ! का नराणां दाना नराणां ।

इत्येव दाना नराणां दाना नराणां दानः ॥ ६७० ॥

अथ नराणां दाना नराणां दाना नराणां दानः ।

अथ नराणां दाना नराणां दाना नराणां दानः ॥ ६७१ ॥

अथ नराणां दाना नराणां दाना नराणां दानः ।

अथ नराणां दाना नराणां दाना नराणां दानः ॥ ६७२ ॥

इत्युदित्वा परीषाणो ग्रामवागादिदानतः ।

स्यपुत्रमिव न तुष्टः पुष्टं चम्रे महाबलम् ॥ ६७३ ॥

तर्जयामास दैवं हि मे दत्ताक्ष । विधे । नव ।

निधाय मन्त्रके पादं कीदृत्येव महाबलः ॥ ६७४ ॥

हृष्टयाऽपि तथा सोऽथ हृदि शल्यापमानया ।

शास्त्रयोद्धेजिनोऽत्यन्तमिति रामो व्यजिज्ञपत् ॥ ६७५ ॥

यदि तुष्टोऽसि मे देव । दूरं दंष्ट्रं तदादिश ।

यत्र पठयामि नो शास्त्रापिमां हृद्विषयांस्मीम् ॥ ६७६ ॥

स्वमेवं वत्स । मा भैष्यादौषोऽपि नव विद्वरः ।

मनुजापशुरासुरस्य शास्त्राऽर्ता किं करिष्यति । ॥ ६७७ ॥

निःशङ्कमानसो भोगान् भुदश्च तर्जयमानिति ।

धीरगामास तं राजा यन्वानो निर्मितं विधिम् ॥ ६७८ ॥

सोऽप्यदा कृतमृद्धारः स्वर्णमृद्गुल्फादिभिः ।

अश्वान्तः समे राहा राजपाटिकया घनम् ॥ ६७९ ॥

मिषया कार्यमुदित्य व्याघ्रटगाऽऽकारिनां पृष्ठे ।

सर्पं स्थित्वाऽनु राजानं मघवात् पुनर्जवात् ॥ ६८० ॥

गतस्तस्य बटवपाधः सङ्घाया वेगवत्तरम् ।

पिपापुरनादयामास निर्दयं बद्धया हयम् ॥ ६८१ ॥

सहस्रोत्तमिते तरिमन् महाबलगमे स्थितम् ।

स्वर्णमृद्गुल्फं यथाज्ञाने गत्वा ससुप्तलम् ॥ ६८२ ॥

तर्पय बटवृक्षस्य शास्त्राचार्याणश्चरके ।

स्थितं स्थितय वेगादाऽभक्तादभो गतोऽनतः ॥ ६८३ ॥

(धृष्टम्)

महाबलो गतबलः स्यादा भोके लयादिदम् ।

पारपटत्यर्गो तावद् दूनः बभूवुर्दार्ढिनः ॥ ६८४ ॥

द्रुतं लोकेऽध्वन्यसोत्तारितस्य कुनोऽपिभः ।

यनीवारो हृदा जडे उपदेतो यदा जडे ॥ ६८५ ॥

श्रुत्वा तत्तादृशं तस्यावसानं कर्णशूलकृत् ।
 व्यावृत्त्यागत्य तं दृष्ट्वा विललाप भृशं नृपः ॥ ६८६ ॥
 हा वत्स ! किमिदं जातं यदास्र इव पुष्पितः ? ।
 देवदावानलेनैवमकस्माज्ज्वालितो भवान् ॥ ६८७ ॥
 किं मया वट एवाऽयं मूलादुन्मूलितो न हि ।
 तस्यैव च्छेदिता शाखा पूर्वमेवाऽथवा न किम् ? ॥ ६८८ ॥
 कथयन्नपि किं वा न स्थापितोऽन्यपुरे भवान् ? ।
 सर्वथा मम दैवेन मतिभ्रंशः कृतो ध्रुवम् ॥ ६८९ ॥
 दीपिकेव मतिस्तावद् द्योतते हृदयाङ्गणे ।
 नृणां यावन्न दुष्कर्ममयी वात्या विजृम्भिता ॥ ६९० ॥
 मयि सत्यपि रक्षार्थं नाथे सवलवाहने ।
 अनाथस्येव कष्टं च दशा तेऽमनि कीदृशी ? ॥ ६९१ ॥
 किञ्चेदं मम नाथत्वं का वा रक्षा मया भवेत् ।
 मृत्योः परवशे लोके कथं मिथ्याभिमानिता ? ॥ ६९२ ॥
 आपद् व्यापादिता नैव जरा नो जर्जरीकृता ।
 न मृत्युनिहतो जीव ! गर्व कुर्वन् न लज्जसे ? ॥ ६९३ ॥
 अहं कर्ता च इतीऽहं सगुणोऽहमहं धनी ।
 कोऽहमित्येव नावत् त्वं जीव ! नो वेत्ति सत्त्वतः ॥ ६९४ ॥
 न केवलं कलत्रं मे पुत्रो वाऽयं त्वया हतः ।
 मानं मे मर्दयन्नेवं विधे ! नामाऽप्यपाहतम् ॥ ६९५ ॥
 विधिः को वाऽयं किं दैवं कः कृतान्तोऽथवा जने ? ।
 जिवन्निमान्तरेणेदं निजं कर्मैव भुज्यते ॥ ६९६ ॥
 तस्मान्मदेव रे ! जीव ! शुभं कर्म समाचरेः ।
 इत्थं येनाशमानस्ते कदापि न पुनर्भवेन् ॥ ६९७ ॥
 संशोधाऽभिमुखं नाथमिन्धं शान्वाऽय मन्त्रिणः ।
 मदावलम्ब्य संस्कारं धीगग्दायिरकारयन् ॥ ६९८ ॥
 तदिनाच्च शुभा कृत्यविन्नया चार्दिनो नृपः ।

जातग्रीवः सप्तक्रीदस्नस्यो र्गोपान्तरं व हि ॥ ६०० ॥

यतः—

यतः शुन इवाऽऽस्य विमारेण क्रयान्तरे ।

मिदस्येव न वीरस्य कटाप्यभिभयोद्भवः ॥ ७०० ॥

अन्यथा नन्दनोपाने मृनिट्टं गयामनम् ।

ज्ञाना बोधाय मन्त्रीशा नृपं निष्पुम्नटन्तिकं ॥ ७०१ ॥

ज्ञानादनीन्द्रियात् मोडपि ज्ञाना भार्य महीपतेः ।

उवाच विष्णुकानुप्यगर्भमर्ककपं वयः ॥ ७०२ ॥

इह जीवः स्वभावेन गेवद्दः कर्मणा समम् ।

शुभाशुभेन तेनाऽर्मा सुखदुःखं समःशुनं ॥ ७०३ ॥

अतः साँलपाधिना कार्यधयश्च शुभवर्षणः ।

सर्वथा विगमस्ववयं शाश्वतं सुखविप्लवता ॥ ७०४ ॥

योगे एवभावनिदंऽपि पार्थवर्ष जीव कर्मणोः ।

उपायेन भवत्येव स्वर्ग-पापानयोरिव ॥ ७०५ ॥

त वाग्या चेतनारूपः स्वर्गवेदनगोचरः ।

वियोजयः कर्मणो नित्यं योजयः संशेषु नो दुर्गः ॥ ७०६ ॥

पद्मादिव कृती दुःखान्दुःखिभ्या निरगरेह बहिः ।

अगतरु वविदन् मूढः शुनरां नष्ट मज्जति ॥ ७०७ ॥

अज्ञानामिहनाथे स्याद् मोहनिशा विशेषतः ।

जागरा तु सतामन्तः कर्मनिर्मुक्तने भूतम् ॥ ७०८ ॥

न बुद्धि-गुण विद्याधिर्न धी बल बुद्धवर्षः ।

भूतया शुतया च न ज्ञातुं शक्यते ह्युक्तो ज्ञरः ॥ ७०९ ॥

उक्तं च—

यदधारि न तज्जाहि धारि चेद्य तद्वन्द्या ।

इति विन्तादिष्वोऽदयगदः कि न दीयते ॥ ७१० ॥

अनित्यताहमदातामर्जयदान्यो न लोचनि ।

नित्यताहमद्विष्व यदधारोऽपि लोचनि ॥ ७११ ॥

एकरात्रमपि प्रायेणाऽभिप्रायप्रचारिणः ।
 पुराणमतिभिः पुण्यमुत्पन्ने विगतांपमम् ॥ ७२५ ॥
 द्रष्टव्यतरता ये वा विरता वाऽप्ययोपिनः ।
 मदानेनभिनमने म्युर्ध्व्या दिविपदामपि ॥ ७२६ ॥
 परित्यक्तान्यकान्तानां मराणामथ योपिनाम् ।
 विधिरप्यनुकृत्याय दृष्टान्तांश्च निशम्यताम् ॥ ७२७ ॥
 अद्भुतश्रमरूपात्ममानं धारापुरं पुरम् ।
 तत्रासीत् सुन्दरादानसमा मकृतिगुन्दरः ॥ ७२८ ॥
 पक्षेय दयिता तस्य भाग्यसौभाग्यधुरधृत् ।
 सतीमनशिरोरत्नं नाम्ना यदनवदध्या ॥ ७२९ ॥
 तन्मुसितरतीरंतीं बलेर्मां रवकुलधिपः ।
 कीर्तिपाल-महीपालाभिर्धौ जातावुर्धौ गुणौ ॥ ७३० ॥
 न्यायधर्मकनिष्ठैव राज्ञो हृदि विद्येयतः ।
 परनारीषु सोदयेयत्नं ददमवस्थितम् ॥ ७३१ ॥
 तस्य लोकं च सर्वकनिधेः पालतयो भृशम् ।
 गुण्यामिलाभपीत्येव कीर्तिकुलमिता दिवि ॥ ७३२ ॥
 अन्यदा यातवेद्यस्य तमयेत्य निशाधरे ।
 दिव्यजवदना मन्दं जगाद कुलदेवता ॥ ७३३ ॥
 अहो ! राजमहस्या ते विषया भविताऽपुना ।
 तदाऽल्लवपमतोहारो यथाऽपि, विदुः सानरेः ॥ ७३४ ॥
 स्वयभावेण विम्वरपाग्वदीपवचनादहम् ।
 तव नरपं वयो दावत् कुर्वे कालविलम्बनम् ॥ ७३५ ॥
 तन्मुद्रा तौ शृणो मन्त्रा हृदि व्याकुलितः तदाह ।
 स्वधोरधीरतादतावदहम् इदमवदीत् ॥ ७३६ ॥
 अजितं देवि ! जीरेन यन्मुता वयं दुष्टमहम् ।
 तदेव ह्युल्लसत्तव दिवनेऽहं विदम्वरा ॥ ७३७ ॥
 दारः स्ववर्णाः वयं वदन्तः स्वदेवता ।

केवलं वायको देवः शान्तापतिश्चानुमः ॥ ७३८ ॥
 यन्मादेवात्मजत्वेन सकाशान् पितुरात्मनः ।
 दुष्कर्माऽपि मुक्तमेव गृहीते भोगमायुषः ॥ ७३९ ॥
 वृद्धभावेऽपि मे देवि ! दुर्दशा भाविनी यदि ।
 अधुनेव तदेपाऽस्तु सज्जाऽस्मि न विजम्ब्यताम् ॥ ७४० ॥
 इत्युक्त्वा देवता स्थानं जगाम निजमुन्मनाः ।
 नृपोऽपि सहसा सौख्यप्रतिबन्धमपाकृत ॥ ७४१ ॥
 आपत्ति-मृत्यु-शत्रूणामवश्यं भाविनां भट्टः ।
 संमुखरेव गन्तव्यं नश्यतां हीनसम्बता ॥ ७४२ ॥
 सती प्रेमवती भार्या भर्ता सुधमुखौ सुतौ ।
 कुटुम्बमिदमात्मैव तत्तेन सह याम्यहम् ॥ ७४३ ॥
 निश्चित्येदममात्याय कथयामास यत् त्वया ।
 प्रवृत्तिर्मम नो कार्या राज्यं वातं यथाविधि ॥ ७४४ ॥
 देशान्तरामितो यास्ये कियत्कालमहं पुनः ।
 ज्ञापितोदन्तया राश्या समं पुत्रद्वयेन च ॥ ७४५ ॥
 भाव्यवस्थांचितं वेषमथ कृत्वा नराधिपः ।
 विहाय तृणवत् सर्वमेकचित्तो विनिर्ययौ ॥ ७४६ ॥
 शम्भ्वलार्थं च संगोप्याऽङ्गुलीयं यत् सहाऽऽहृतम् ।
 हतं तदपि चारेण सुप्तस्याऽस्य श्रमात् पथि ॥ ७४७ ॥
 स गच्छन् सततं मार्गे स्वयं गाढोऽपि पौरुषात् ।
 कातरामवलात्वेन देवीं तु प्रतिपालयन् ॥ ७४८ ॥
 क्षुधा-तृष्णासमकान्तौ भक्त-नीरादिदौकनात् ।
 रुदन्तौ चारयन् पुत्रौ बोधयंश्च पदे पदे ॥ ७४९ ॥
 एकयैव दिशा गुर्वीशुर्वीमुल्लङ्घ्य स क्रमात् ।
 दिनैः कतिपयैः प्राप पुरं पृथ्वीपुराभिधम् ॥ ७५० ॥
 (विशेषकम्)

तत्र वपरादिर्भागे धीसागरधेष्टिवाटके ।

धेष्टिना कृपया दत्ते स्थितिमात्रेऽरमन् नृपः ॥ ७५१ ॥

अनभिन्नः स्वयं कर्मकरणे लघुर्ह्य गुर्वा ।

राष्ट्री तु स्त्रीस्वभावेन कुशला दृढकर्मणि ॥ ७५२ ॥

मानिचोदिमङ्गलेषु गोमयोन्यारणादिकम् ।

कर्म निर्माय तरेषां निर्वाहयति भोजनम् ॥ ७५३ ॥

साधुत्वेन शुद्धीलेन तयोः शुद्धचनेन च ।

स्वल्पेऽपि विरिणे कार्ये जनाः शुद्धं दुर्यते ॥ ७५४ ॥

स्थानभ्रंशाद् नीचमहान् खण्डनाद् घर्षणादपि ।

अपरित्यक्तमोरभ्यं बन्धते चन्दनं मृतैः ॥ ७५५ ॥

धीवरे जीर्णमुत्तीर्णं भोजनं रुक्षशीतलम् ।

गौरवेण जनादातं बभूव प्रीतये तयोः ॥ ७५६ ॥

एतः—

किं कृतं विधिना पात्रम् गतां धीलघातवितम् ।

गते तनु पदा कार्यं तेष्वपि विपक्षयः । ॥ ७५७ ॥

दूरदेशान्तरायातरन्यथानाद् नातिदूरतः ।

बानिउपकारिणां माघो ददातामितिोऽप्यदा ॥ ७५८ ॥

तस्मिन् पुन-वर्जित्वादि सुलभं, दुर्मेधाः पुनः ।

कर्मकाराः, ततः स्वीयपुत्रपुत्रिर्विधितमया ॥ ७५९ ॥

राष्ट्री कर्मकारीभ्यां करोति विनयान्विता ।

घातयधोऽद्यादिना विन्तां नेऽपि सुताः दृष्टे ॥ ७६० ॥

अःपुः गोमदेवालयसार्धेऽन्य दत्तोः एषि ।

एतिताऽपरिहाराद निर्विहताऽप्यदा ॥ ७६१ ॥

रूपे दानेऽपि द्वाःतप्येन मया स्थाप्यगुणवत् ।

रुष्टे बहुमदायाः दुष्टाया अदि सौरवद् ॥ ७६२ ॥

ततः सा तेन कैवल्यं गतं च निददाम्भैः ।

स्वदृष्ट्यादिर्न, भावे अलिना दुरितं दृष्टं ॥ ७६३ ॥

द्वितीयः सर्गः ।

सावन् किंकृत्यतामूढो निविष्टोऽस्मि नृपः प्रगे ।

सावन्तत्र समायातः श्रीमारः श्रेष्ठिपुङ्गवः ॥ ७७६ ॥

(विशेषकम्)

स्वशाटकमनुप्याणां नस्ति कुर्वस्तयैस्तन ।

ऊचे पाप कथं भद्र ! सचिन्त इव लक्ष्यते ? ॥ ७७७ ॥

सज्जाशोकभराक्रान्तः न पावशोभरं ददौ ।

सावन्तु ज्ञात्वा यथावृत्तमाग्यानि मानिषेऽपिपैः ॥ ७७८ ॥

श्रेष्ठिपुङ्गव महाभाग ! कर्तव्या नाऽभूतिस्त्वया ।

भौमनाम्नादनार्थं ते करिष्येऽश्मनः परम् ॥ ७७९ ॥

मयाऽत्र कारिते र्वस्य त्रिकालं देवमर्चय ।

पुत्री च वाटिकापुण्याण्यवविस्त्योपनेष्यतः ॥ ७८० ॥

प्रतिपद्य तथा कर्तुमारेभे तमगुणो नृपः ।

पट्टं वादयेद् देवो यथा वृत्त्येव तथा कुली ॥ ७८१ ॥

अनभिज्ञाऽप्यर्ता दशस्तथाऽभूत्तत्र कर्मणि ।

श्रीमारस्य यथा वाटं रञ्जयायात मानसम् ॥ ७८२ ॥

यथा लक्ष्म्या विदग्धतरुं विभ्रमं र्पावनधिपा ।

मेघ्यभारं तथा जीवः निक्ष्यते दुरवस्थया ॥ ७८३ ॥

अपरोपुर्गतः श्रेष्ठा पावटाटी निरीक्षितुम् ।

सावन्तदेकदेवस्यौ वदन्त्यौ च पत्तिषु ॥ ७८४ ॥

धनुर्भिकाशरव्यग्रकाशासेटपापम् ।

दुर्वर्त्ता सहसाऽऽसीदुमावपि इमारको ॥ ७८५ ॥

(पुन्यम्)

पापकर्मैस्तनाज्जनकोपाटोपाणैस्तनः ।

तां भृशं नाटयामात वषट्त्वं च धनुःक्षरान् ॥ ७८६ ॥

वदिः हन्ता च मन्ता च वधारे नृपिषुः दुरः ।

सज्जमस्य न स्वैवं स्वया यम्येदौ गुर्गा ॥ ७८७ ॥

सावन्तदिति सावन्तदिति शिष्यं पापं ददौ नृपः ।

आगच्छन्तौ सुतावधुमुखावैक्षत-दुःखितः ॥ ७८८ ॥
 न्यवारयच्च मा वत्सौ ! रुदितं किं करोम्यहम् ? ।
 दोषः कस्याऽपि नान्यस्य स्वकर्मवाऽपराध्यति ॥ ७८९ ॥
 संवृत्य बहिराकारं, कृतं तनयबोधनम् ।
 अन्तस्तु दुःखसंगटः कोऽप्यवाच्यस्तदाऽभवत् ॥ ७९० ॥
 कस्याग्रे कथ्यते हन्त ! श्रेष्ठी तच्चादृशोऽपि यत् ।
 इत्यपेक्षयदेनैव पुत्रौ मे निरकाशयत् ॥ ७९१ ॥
 मतिकूले विषौ किंवा सुधाऽपि हि विषायते ।
 रज्जुः सर्पोभवेदास्तुषिलं पातालतां ग्रजेत् ॥ ७९२ ॥
 समायते प्रकाशोऽपि गोष्पदं सागरायते ।
 सत्यं कूटायते मिश्रं शत्रुत्वेन निर्वर्तते ॥ ७९३ ॥
 यद्भावि तद्भवत्येव विचिन्त्यैषोऽचलत्तनः ।
 पुरस्कृत्य गुणं शून्यमुखोऽप्यनगरं प्रति ॥ ७९४ ॥
 (कलापकम्)

कापि कन्दकलाहारैः काऽपि भैक्ष्यान्नभोगनैः ।
 भिक्षामप्यन्नभमानो निन्दमानश्च कुत्रपित् ॥ ७९५ ॥
 मायः स्वं शोचयन् सिञ्चन् यथालब्धेन नन्दनौ ।
 अनवस्यं परिभ्राज्यन् शयानो दंश्येदममु ॥ ७९६ ॥
 इति कष्टेन मदना बहुमुल्लङ्घ्य सोऽयनीम् ।
 मापदेकामरण्यानीं यमस्याऽपि भयशूराम् ॥ ७९७ ॥
 स्मरिणीं बहुपतां यत्तेव मदनाधिकारं ।
 बौद्धा-ऽमनाद्या मेनेव मृष्टेव सपत्नीशका ॥ ७९८ ॥
 यगज्यमसमानार्जुमहामा म्नेच्छभूरिव ।

१ तम इव आचरति । २ यथा वृद्धविशेषाः, व्यामिश्र । ३ मदनं
 मन्त्रः कर्मणः । ४ यानां अयनीं विप्रसृज्यतीत्यर्थः, यदुपि च । ५ यथा
 कदाचित्काले, यदाचित्काले । ६ मातृशुद्धिर्लभ्यमानायाः ।

वैरिघाटीव दुर्य्याप्नेकरक्ताक्षभीषणा ॥ ७९९ ॥

किंवाऽथ बहुना बालविधवस्तीव या सदा ।

विविधभ्रापदावासस्तथा शबरसंभृता ॥ ८०० ॥

(त्रिभिर्विशेषकम्)

कथञ्चित्तमपि क्रान्त्या यावदग्रे प्रप्रत्यगौ ।

आजगाम नदी नावद् दुस्तराऽऽपदिवापरा ॥ ८०१ ॥

अस्यां नः स्यात्तमुत्तारः कथमेवं वितर्कयन् ।

लघोपायः सुतं स्वर्ग्यं कुम्भोत्तार्य परे तटे ॥ ८०२ ॥

मुपोर्षकं द्वितीयं स्वानेतुं भूयोऽविशद् नदीम् ।

अन्तराले गतस्नावदतिपूरेण पानितः ॥ ८०३ ॥

कुर्वन्मिन्मत्तो बाहू मातृकां तु कृत्स्नदकः ।

पश्चराग्रेण तत्तीरमागसाद् विषादभाक् ॥ ८०४ ॥

दृष्ट्वा चेति हताशस्य ही विषादः कथं विधेः ।

ह तन्मे मुदितं रात्र्यं केषां न्यर्षपरम्परा । ॥ ८०५ ॥

रात्र्यभ्रंशेऽपि चेद्वै । कृतं कान्ताविषोन्नमम् ।

नतः किं जीवितः, किंवा ज्ञातं दुःशान्तिर्दीप्तिरुम् । ॥ ८०६ ॥

धुवं दुष्कृतिनां देवो दत्ते दुःखाय जीवितम् ।

कृमिरागकृतां देवे मर्त्यानामिव पोषणम् ॥ ८०७ ॥

अथवा,

कस्य हताशता नास्ति तोषार्थं को न जीवति ।

व्यसनं केन न मामं कस्य मौक्त्यं निरन्तरम् । ॥ ८०८ ॥

एत्याहपि कुनेऽप्येवं निमग्नार्थं विदेषतः ।

भवान्नेरेऽपि भोक्तव्यं तस्माद्वैव भूयसे ॥ ८०९ ॥

किञ्च,

अपारिणानि दुःखानि सर्वदादाग्निं होहिनाम् ।

सुराभ्यपि तथा मन्वे दैव्यदृशप्रतिरिच्यते ॥ ८१० ॥

दधतामन्तरीज्ज्वल्यं सकारो धुरि शोभते ॥ ८२३ ॥

गरुडन् स्वल्पदिनैरेवं सुन्दरः श्रीपुगाऽधिपम् ।

पुरं प्राप्य तदासमोपवनामनरोरुधः ॥ ८२४ ॥

स्वजनस्येव तस्यैव कृताहारोऽप्यर्थः फलः ।

विश्रुधाम धमायातनिद्रालम्बमुग्धः सणम् ॥ ८२५ ॥

तदा तत्र पुरे रात्रि विपद्ये पुत्रवर्जिते ।

दरत्यश्वपायरण्डयकुम्भात्त्वमपिवाहितम् ॥ ८२६ ॥

पक्षसम्पन्निनादेन राजलोकपुररुक्तम् ।

धमत् तत्राप्यर्था दिव्यपश्यकं यत्र गुन्दरः ॥ ८२७ ॥

(पुण्यम्)

शीलेन गुन्दरं शीघ्रमुपविष्टं विलोचय तम् ।

द्वयेन द्वेपितं हस्तिपतिना हृदितं कृतम् ॥ ८२८ ॥

दुरितक्षालनायेवाऽपतत् कुम्भाम्बु मस्तके ।

उपरिष्ठात् स्थितं तत्रे लुलितं धामरद्वयम् ॥ ८२९ ॥

स करीन्द्रमयाऽऽगत्य दिव्यदेवधरो निशि ।

मन्त्र्यादिभिर्नगो नीत्या प्रविष्टः पुरमुत्तारैः ॥ ८३० ॥

विधिना कुर्वतो राज्यं तस्य भाग्यमभावतः ।

यपुः सर्वेऽपि सामन्ता अनघा अपि नयताम् ॥ ८३१ ॥

निपत्य पादयोः किन्तु प्रधानैर्भूषितोऽपरा ।

निमयितमादुःम्याद् न मेने दारसेवकम् ॥ ८३२ ॥

वरं वाराष्ट्रे क्षिप्तो वरं देवान्तरभ्रयी ।

वरं नरकगंघारी न द्विधार्यः पुनः पुनान् ॥ ८३३ ॥

अधोजनो हृष्टाद् यानि आश्रोम्यन्पुण्यतटादि ।

आतामिनपदः सेने भार्योऽप्यपुनो नरः ॥ ८३४ ॥

अथाऽप्योन्वं विपुर्वा तौ बुद्धारादप्यवगच्छत ।

बहु भान्द्रा वदात्तवाऽऽगत्याऽऽस्तानिर्दे गिरिर्वा ॥ ८३५ ॥

अन्यदा देवमंगेन सोमदेवोऽपि सार्धपः ।
 वणिज्यार्थं पुरे तस्मिन्नागत्याऽऽज्यासितो वहिः ॥८३६॥
 गृहीत्वोपायनं श्रेष्ठं गत्वा च नृपसन्निधौ ।
 ययाचे निजसार्धस्य रक्षार्थं निशि यामिकान् ॥८३७॥
 राक्षादिष्टस्तलारक्षः प्रेषयंस्तानयाऽन्यदा ।
 तावुभौ भ्रातरौ प्रैषीदेकस्यां दिशि रक्षितुम् ॥ ८३८ ॥
 तयोस्तत्रस्थयो रात्रिविनोदाय कनीयसा ।
 ज्येष्ठः पृष्टः कथां तेन स्वमेवाऽऽज्यायि वृत्तकम् ॥८३९॥
 तत्र कर्मकरी मध्यस्थिता सार्धं सहागता ।
 प्रायेण जाग्रती दुःखात् तत्तदासन्नभावतः ॥ ८४० ॥
 श्रुत्वा समूलपर्यन्तं राज्ञो मदनवल्लभा ।
 उद्भिद्यत्स्नेहशोकाभ्यां विहलीभूतमानसा ॥ ८४१ ॥
 चिरान्मे मन्दभाग्याया हा ! वत्सौ मिलितौ युवाम् ।
 इत्यागत्य तयोः कण्ठग्रहं कृत्वाऽरुदत्तराम् ॥ ८४२ ॥
 (त्रिभिर्विशेषकम्)
 तज् ज्ञात्वा कुपितः सार्धपतिश्चेदैर्हठेन ताम् ।
 दूरमुत्सार्य तौ धृत्वा भूपतेः प्रातरार्पयत् ॥ ८४३ ॥
 सोपालम्भमवादीच देवाऽऽरक्षेण सुन्दरी ।
 यामिकौ प्रहितावस्मन्मर्त्यधूर्तत्वकारिणौ ॥ ८४४ ॥
 नृपोऽवोचत्तलारक्षं काविमौ सोऽप्यचीकयत् ? ।
 देव ! जानामि नो सम्यक् कियत्कालादिहागतौ ॥८४५॥
 निरीक्षमाणस्तौ सम्यगुपलक्ष्य सुतौ नृपः ।
 दुःखात्प्रातुमिवात्मानं रोमाञ्चकवचं दधौ ॥ ८४५ ॥
 तथाऽपि गुरुगाम्भीर्याद् विधायाकारगोपनम् ।
 अवोचदिति साक्षेपं युवाभ्यां किमु रे ! कृतम् ? ॥८४७॥
 आप्रष्टुमिव तौ दुःखभयेनाऽऽलिङ्गितौ ततः ।
 सत्यमाभाणकं जातं यतो रक्षस्ततो भयम् ॥ ८४८ ॥

तथोर्ज्वेष्टोऽप्यदद् देव । रात्रावद्य मया मृगोः ।
 सोदरस्य पुरः ख्यातं म्यपरित्रकयानकम् ॥ ८४७ ॥
 तच्छृत्वा काऽपि सार्वभौ द्रुतमागत्य सदिर्घा ।
 पुत्रो पुत्रो ममेन्पुत्रवाऽम्यत्कण्ठलग्निनाऽरुदद् ॥ ८४८ ॥
 सार्धेन । वद भोः । सत्यं केषा किं वा करोति ते ।
 पृष्टं रात्रेणि सोऽवादीद् देव । पृथ्वीपुरात्मया ॥ ८४९ ॥
 आनीता सत्यमेवैतद् एहं कर्म करंति मे ।
 कुलं तु विमलं मत्स्याः सतीस्त्वेनाऽनुमीयते ॥ ८५० ॥

(पुष्पम्)

ततः प्रैषीक्षरानेषा मंबोऽप्याऽऽनीयतामिह ।
 बलान्कारस्तु नो कार्यः शिखरित्वेति धूपनिः ॥ ८५१ ॥
 तेऽपि गत्वा बलिस्था च जलं गुर्देव । नैति सा ।
 केवलं काऽपि नैष्यामीत्पुदिस्थाऽभूदधोमुखी ॥ ८५२ ॥
 अथ ततः स्वयं राजा राजवाटीमिषाद् बहिः ।
 गत्वा ध्यापुत्र्य सार्धान्तः सार्धेशावासमागतः ॥ ८५३ ॥
 भद्राग्नोपविष्टस्य तस्य हर्मोवरं गता ।
 राज्ञी तत्रैकदेशस्था कुपेन्माऽतीवदुर्बला ॥ ८५४ ॥
 अगच्छन्तश्च पुर्दीना तरिने तु विशेषतः ।
 अपारनाऽक्षेपकर्मणा पुत्रप्रत्यहार्तिनः ॥ ८५५ ॥

(पुष्पम्)

विराज् नतादृशावस्थां दृष्ट्वा मदनवाधाम् ।
 ललाषा यदि नाऽऽमर्दं यक्षार परणीधरः ॥ ८५६ ॥
 उवाच मद्ने । देवि । किं वा स्वं नोपमससे ।
 इत्युक्ता प्रत्यभिज्ञाय स्वयति सार्वभौ सा ॥ ८५७ ॥
 दर्शान्मुषय-श्रवा-आस्य-वितर्कादिरसैर्हृदम् ।
 संकीर्णमानसा तस्यो वायुः पादाभिर्वेत्तता ॥ ८५८ ॥
 निपत्य पादयोः सोऽपदेरोऽप्यदस्तदानमः ।

समयामास तां भीतो गर्हयन् निजदुष्कृतम् ॥ ८५९ ॥

ययाचे चाऽभयं देवीं साऽप्यनल्पस्वभावतः ।

तत्तस्मै दापयामास कुपितादपि भूपतेः ॥ ८६० ॥

अथ राजा विघाप्यैनां चारुनेपथ्यमूपिताम् ।

पुरो न्यस्य करिस्कन्धारुदस्तूर्यमहारवैः ॥ ८६१ ॥

राजचिह्नाश्रितो नव्यपरिणीत इवोचकैः ।

वीक्ष्यमाणः पुरस्त्रोभिरगाद्वलमन्दिरम् ॥ ८६२ ॥

(युग्मम्)

कीर्तिपाल-महीपालावप्याकार्य सुतावुभौ ।

सस्नेहं हृदमालिङ्ग्य चकार विषयाधिपौ ॥ ८६३ ॥

मिलितानां चिरात्तेषामेकत्र स्वस्थचेतसाम् ।

आत्मीयाऽऽत्मीयवृत्तान्तमश्रूयानविधायिनाम् ॥ ८६४ ॥

अनुभूतमहादुःखादसंख्यं यदभूत् सुखम् ।

तत्त एव स्म जानन्ति केवली वा न चाऽपरः ॥ ८६५ ॥

प्राचीनदुष्कृतेनैव विपुक्तमखिलं पुनः ।

शीलसत्त्वप्रभावेण मिलितं च कुटुम्बकम् ॥ ८६६ ॥

इतश्च—

न्यस्य सिंहासने स्वाभिषादुके तत्तदाज्ञया ।

मन्त्री धारापुरे राज्यं तथैव निरवाहयत् ॥ ८६७ ॥

ज्ञात्वाऽथ नायट्तान्तं सुषुद्धिः श्रीपुराभिधे ।

पुरे समर्प्य विप्रमि माहिणोद् निमग्नरुग्म् ॥ ८६८ ॥

निर्विग्रह्यमसौ गत्वा तत्र बेशिनिवेदितः ।

नृपमानस्य विप्रमि मृमोच पादयोः पुरः ॥ ८६९ ॥

नामुद्देष्टुं नृपादेशाद् निदेशकरणोपगतः ।

प्रकाशं वाचयामास मुनिदानज्ञैस्त्वहः ॥ ८७० ॥

तपया—

स्वस्तिर्थाश्रीपुराविष्टये पुरे भाग्यकैवलयनः ।

मनापाऽऽकान्तविक्रान्तमन्यपिपृथिवीभूजः ॥ ८७१ ॥

दिवन्वाधवणोपमोक्तकीर्तिसरोरुहः

महाराजधिराजस्य श्रीगुन्दरमदायमोः ॥ ८७२ ॥

वरणाम्भोरुहो धारापुरादादेशवरकः ।

गुपुदिः सादरोत्कण्ठं नत्वा विह्वयत्यदः ॥ ८७३ ॥

(विह्वयम्)

स्यापिपादद्वयोरेणुकणेन मयकाऽपि यत् ।

यथादेशेन निष्पृष्टं मयाधः माधवो हि सः ॥ ८७४ ॥

यकार इव यन्द्रस्य रयाइ इव भास्यतः ।

धानको जलदम्प्येव यमन्तरयेव कोटिलः ॥ ८७५ ॥

उत्कण्ठितः समस्तोऽपि जनो देवस्य दर्शनम् ।

वाञ्छत्यत्र मगधेनः क्षीप्रं पादोऽवधार्यताम् ॥ ८७६ ॥

(युगम्)

इत्याकर्ण्य स्थलोकस्य रक्तिं भक्तिं च यन्त्रिणः ।

धिरान् स्मृत्या रूपः प्रीतोऽकथयत्साधु साधु योः ॥ ८७७ ॥

पुदिः सिदिः परा भक्तिर्येषामेवा गुणत्रयी ।

त एव सेषका राक्षः, कलत्रमितरे पुनः ॥ ८७८ ॥

अथ उपेष्टगुणं तत्र व्यापविता निजे पदे ।

राजवर्गं सपादिष्य पौरानावृण्व्य सादरम् ॥ ८७९ ॥

तत्कलत्रगुणो भूरिपरिवारसमन्वितः ।

यवार्णरत्नवर्णितधर्मयो धारापुरं रूपः ॥ ८८० ॥

प्रवेष्टानुत्तरे तत्र हन्त्रिसायन्ननागराः ।

कृत्वा निवेद्य सर्वस्य हृदितास्य स्तिरेबिरे ॥ ८८१ ॥

अन्दर्पुर्बहिरपाने हानिर्न हनितायनम् ।

भ्राता गन्धा च नग्धा च स्वे दग्धे बभूव हृष्टान् ॥ ८८२ ॥

हनिर्हानाह सिदिन्वोपे ददायाग । युग पदे ।

रुण्डो बभूव यम्पादा दह्यान्वः श्रीः च हन्त्रिणा ॥ ८८३ ॥

दृष्ट्वा तु स्तोत्रमप्यस्मै दद्यान् दृष्टवानुपमम् ।
 निमील्य सदमा नेत्रं मूर्च्छितः पतति सिता ॥ ८९७ ॥
 यः प्रातिवेदिमकादीनामपि दानं न वीक्षते ।
 धर्मेणाऽपि हि दानस्य दूरोदेव पलायते ॥ ८९८ ॥
 देवादिधर्मकार्येषु केनाऽपि भणितो भृशम् ।
 स दन्तशकटं यथा निधेहीभूय निष्ठति ॥ ८९९ ॥
 किंवाऽथ बहुना मेदाधिर्यते नत्र दीयते ।
 अपि कर्मकृता हृतिर्दृष्टमर्त्याश्च श्रुजते ॥ ९०० ॥
 मरामृदो न वेणीर्दं ममाध्वर्येणोपकारकः ।
 य एकगुणमादाय दत्तेऽमृत्रं गदमृशः ॥ ९०१ ॥
 मतिहृन्नो विधिभ्नावनेषां ये निर्धनीकृताः ।
 मतिकूलमतस्त्वेषु सतोऽर्थान् ददते न ये ॥ ९०२ ॥
 विषयैव मदो येषां दारिद्र्यं विभवेऽप्यहो ! ।
 तेषां देवहतानां हि मलिन्यादमिलस्थितः ॥ ९०३ ॥
 धने व्यसति दारिद्र्यदोष एव हि केवलः ।
 यद्वान् कार्पण्यदोषस्तु सति यस्मिन्नप्युत्ततः ॥ ९०४ ॥
 दानशब्दादुदारेण गृहीते मधमासरे ।
 कृपणैः स्वर्प्येवाऽस्य न ह्येवाऽक्षरं कृतम् ॥ ९०५ ॥
 कृपणत्वेन तस्यैवमप्यशब्दस्तथा जने ।
 यतस्तार यथा कोऽपि नापाऽप्युद्धरतेऽस्य न ॥ ९०६ ॥
 कियत्पि नते कामे ग्रनिष्ठा भ्रुवदेवहा ।
 तंभाष्यत्यसौ पावदु निधियेकं रतः स्थितः ॥ ९०७ ॥
 भवदयनादद्वाराज्ञेव नत्र न वाऽपरम् ।
 छद्मिनोऽथ निर्धनान्पानपि सर्वानलोकदम् ॥ ९०८ ॥
 (इत्यम्)
 नशाऽपि यत्कोटका-ऽदि-वृत्तिद्वारेणैव ब्रह्म सः ।
 हृदयं तारादिगोर्ध्वदाहदस्ति मुहुर्भित्तः ॥ ९०९ ॥

तावन्नम्याम्बुर्नागानमद्वादि कथितं नरैः ।

गले शोकाम्बुमग्नस्य त्रिलावन्ध इवाज्मयन् ॥ ९१० ॥

यतः—

अथः स्वं साग्माधाय तुङ्गा इव शदिःस्थिताः ।

सामूलमेवोन्मूल्यन्ते ते बाला बालका इव ॥ ९११ ॥

जलस्थलगतं नष्टं वणिरूपुत्रं भक्षितम् ।

घनं श्रुत्वा मृदुः स्मृत्वा सर्वशून्यो भ्रमत्यमी ॥ ९१२ ॥

अन्यद्राजचिन्तयद्यावद्वाप्युन्वाणिको जनं ।

न भवामि शृङ्गेयापि माण्डमूल्यमवाप्यते ॥ ९१३ ॥

तावज्जलधिमागेण वणिज्यापि व्रजाम्यतः ।

लाभयेत्सुन्दरं भावि देशान्तरगमोऽप्यथा ॥ ९१४ ॥

महाकृपण इत्याख्या पुराऽप्यासादिता मया ।

अधुना निर्धनस्त्वत्र भृशं यास्यामि दास्यताम् ॥ ९१५ ॥

ततोऽमेयपरिच्छेद्य-गण्य-धार्यकयाणकम् ।

संगृह्य दशलक्षणां पोतमारुह्य सत्वरम् ॥ ९१६ ॥

भृत्वा कण-काणिका-ऽऽज्य-भोज्य-नीरेन्धनैः क्षमः ।

समं सायात्रिकैर्लोकैः प्रतस्थे मध्यमम्बुधेः ॥ ९१७ ॥

(युग्मम्)

किपद् दूरं गतेऽकस्माद् घनेन रुरुधे नभः ।

यमास्येनेत्र भीमेन कटाक्षसमाविशुता ॥ ९१८ ॥

तत्र क्षेप्तुमिवोद्दण्डवातोद्धूतोर्मिवाद्गुभिः ।

ग्रासपिण्डमिवोऽम्भोधिस्तं पोतमुदलालयत् ॥ ९१९ ॥

स्पर्धयेव म्रियोऽत्युग्रौ गर्जतः स्म घनाम्बुधी ।

दोलते स्म प्रवहणं तत्स्थलोकहृदा समम् ॥ ९२० ॥

ततो-निर्यामके मुक्तधैर्ये भूरिमयाकुलः ।

शरण्वरहितो लोकः कथं कोऽपि तदाऽभवत् ? ॥ ९२१ ॥

देवताः कोऽपि नम्यात् कोऽपि न्यष्टमानुषान् ।
 कोऽपि नम्यो निपत्याऽपः कोऽपि नम्यामदाञ्जले ॥ ९२२ ॥
 कोऽपि मां रक्ष रक्षेति वृत्तुत्य धिरमूर्ध्वगः ।
 आमेनाऽऽपूर्णहृदयो मूर्ध्वं व्यादाप नान्धिवान् ॥ ९२३ ॥
 इत्याश्रितजनम्यानि कारुणान् जातपानकः ।
 न मूर्ध्वं महता पानः क्षतग्रन्थमभज्जत ॥ ९२४ ॥
 धनमारम्भु मर्षैकफलको वार्षिबीचिधिः ।
 बहिः शिरो गतोऽष्टव्यामिति दीनमधिन्ययन् ॥ ९२५ ॥
 अहो ! मम कं नष्टं कं धनं ॥ परिच्छिदः ।
 विधिना कारयानीतः पवनेनाऽर्जतुल्यन् ॥ ९२६ ॥
 धिर मां येन धनं मोहान् प्रभूतमपि संचितम् ।
 न धर्मं व्यपितं नाहं परस्पापकृतां नवा ॥ ९२७ ॥
 इत्यादि भावयंस्तथाऽप्यदाम्नरोस्तले ।
 मुनिमैकं तदोत्पन्नकेवलज्ञानभागुरम् ॥ ९२८ ॥
 तन्महिम्नाऽऽमर्तदेवनिर्विने मर्णपद्मे ।
 समार्गनिं मुदा नम्रा धनमारोऽभ्युषाविशन् ॥ ९२९ ॥
 भुत्वा धर्मपथो लब्धाऽवसरः पृच्छति स्म साः ।
 कृपणोऽहं कर्षं नाथ ! नष्टश्च विभवः कथम् ? ॥ ९३० ॥
 केवली माह भो भद्र ! धातकीवण्डभारते ।
 धनाद्व्यगृहसंभूतावभूतां भ्रातराशुषी ॥ ९३१ ॥
 मृतंऽपि पितरि ज्येष्ठो गृहमेताऽमवत् सा च ।
 गम्भीरः सरलो दाता कनिष्ठः कृपणः पुनः ॥ ९३२ ॥
 ततो ज्येष्ठो यदा दानं दीनादिभ्यः प्रयच्छति ।
 तदाजीव लघुस्तत्र भद्रं वहते हृदि ॥ ९३३ ॥
 धारयेद्य भृशं दानाज्ज्येष्ठस्तु विरमेद् नहि ।
 म्रिष्टिः सुतरां तस्माद् विभिन्नो लघुकः स्थितः ॥ ९३४ ॥
 ज्येष्ठस्य ददतोऽपि श्रीर्वर्धते पुण्यसेवनात् ।

इत्युक्तवान्निजं मुखं मुखं तदा ॥ ९३५ ॥

यत् उक्तम्—

दीप्त्याने हि नमोति भूय एवाभिधायते ।

कदा एवमगतादीनां दृष्ट्यामेव मेवदः ॥ ९३६ ॥

सुखात्सुखात्सुखेव वापारं भीः पुनः भवेत् ।

विनेतुं सुखेभिरिव कदाचि नैति सा पुनः ॥ ९३७ ॥

सुखेभिरिव गोदनीकरोत्सुखं सुखेः पुनः ।

सुखात्सुखात्सुखेव वापारं भीः पुनः भवेत् ॥ ९३८ ॥

सुखात्सुखात्सुखेव वापारं भीः पुनः भवेत् ।

सुखात्सुखात्सुखेव वापारं भीः पुनः भवेत् ॥ ९३९ ॥

सुखात्सुखात्सुखेव वापारं भीः पुनः भवेत् ।

सुखात्सुखात्सुखेव वापारं भीः पुनः भवेत् ॥ ९४० ॥

सुखात्सुखात्सुखेव वापारं भीः पुनः भवेत् ।

सुखात्सुखात्सुखेव वापारं भीः पुनः भवेत् ॥ ९४१ ॥

सुखात्सुखात्सुखेव वापारं भीः पुनः भवेत् ।

सुखात्सुखात्सुखेव वापारं भीः पुनः भवेत् ॥ ९४२ ॥

सुखात्सुखात्सुखेव वापारं भीः पुनः भवेत् ।

सुखात्सुखात्सुखेव वापारं भीः पुनः भवेत् ॥ ९४३ ॥

सुखात्सुखात्सुखेव वापारं भीः पुनः भवेत् ।

सुखात्सुखात्सुखेव वापारं भीः पुनः भवेत् ॥ ९४४ ॥

सुखात्सुखात्सुखेव वापारं भीः पुनः भवेत् ।

सुखात्सुखात्सुखेव वापारं भीः पुनः भवेत् ॥ ९४५ ॥

सुखात्सुखात्सुखेव वापारं भीः पुनः भवेत् ।

सुखात्सुखात्सुखेव वापारं भीः पुनः भवेत् ॥ ९४६ ॥

सुखात्सुखात्सुखेव वापारं भीः पुनः भवेत् ।

सुखात्सुखात्सुखेव वापारं भीः पुनः भवेत् ॥ ९४७ ॥

यद् ददानि यदश्नाति तदेव धनिनो धनम् ।

क्षेपं को वेत्ति कुशाग्रि कस्याऽप्युपकरिष्यति ॥ ९४८ ॥

उक्तं च—

मृत्युः क्षरीरगोप्तारं रत्तिनारं धने घरा ।

दुधारिणीव हसति स्वपतिं पुत्रवत्सलम् ॥ ९४९ ॥

इह लोको भवेद् भुक्ते दत्ते परभवः शुभः ।

अभुक्ताऽदत्ते विस्ते नु वद कोऽत्र गुणो मृणाम् ॥ ९५० ॥

धर्मादिवाप्य ये लक्ष्मीं न धर्मस्योपकुर्वते ।

कृत्स्नानां परे तेषां शृद्धीते नाम को भुवि ॥ ९५१ ॥

पुष्पाणां निधिते नागे यथा देवार्चनं फलम् ।

तथा ज्ञानधनादीनां परोपकृतिरेव हि ॥ ९५२ ॥

लक्ष्मीक्षपलनारीव कस्यापि यदि वेग्मनि ।

भूयोवितरणाऽपत्यं बन्धनाद् भजति स्थितिम् ॥ ९५३ ॥

नास्तीनिसतताभ्यासात् भवेत् सर्वं सरस्यसत् ।

शून्येन गुणिना येन लक्षाद्भोऽप्येति शून्यताम् ॥ ९५४ ॥

यदारम्भोऽपि दानेन स्वाऽनुदानेन शुष्यति ।

न्यायपूर्वं यथा तेन बहुधापि क्रयाणकम् ॥ ९५५ ॥

प्राचीनमुकृतग्राससंभवायाः खलु भिषः ।

गुणोऽपमेव यदानं पात्राणागव्यपुष्पकृत् ॥ ९५६ ॥

आस्तां पात्रगतं दानमस्मात् साधारणादपि ।

तद्भवेऽप्यद्भुतं भाग्यं कुबेरस्येव जायते ॥ ९५७ ॥

कः कुबेरः कथं चासीत्तस्य भाग्यनिहाद्भुतम् ॥

इति पृष्ठो मुनिस्तेन कथयामासिवानिदम् ॥ ९५८ ॥

श्रीविशालपुरे राजा गुणाढ्योऽयं विभूतिभिः ।

कुबेर इव तत्रासीत् कुबेराख्यो धनाधिपः ॥ ९५९ ॥

श्रीदेवताऽन्यदा दिव्यरूपेणैवविभूषणा ।

चासीत्कसि तमभ्येत्य निश्चिं गुप्तमभाषत ॥ ९६० ॥

अहो ! जागर्षि शेषे वा तच्छ्रुत्वोत्थाय संभ्रमात् ।
 देवि ! जागर्षि काऽसि त्वमित्पुक्ता तेन साऽवदत् ॥ ९६१ ॥
 श्रीरहं सप्त पर्यायान् यावत्तत्र गृहे स्थिता ।
 इदानीं गन्तुकामा तु त्वामामण्डुमिहागता ॥ ९६२ ॥
 तन्निशम्य महाशोकसङ्कुलः सोऽवदत् पुनः ।
 कथं त्यजसि मां देवि ! त्वयैव सकलं जगत् ॥ ९६३ ॥
 श्रीरुवाच महाभाग ! ममावस्थानकारणम् ।
 भाग्यमेकं क्षयं तच्च जगाम तव याम्यनः ॥ ९६४ ॥
 सहस्रोत्पन्नबुद्धित्वादसौ हृष्टोऽभ्यधादथ ।
 प्रसद्य तर्हि मे देवि ! तिष्ठ घस्रत्तुष्टयम् ॥ ९६५ ॥
 आमेति प्रतिपद्याऽस्यां प्रयातायां यथागतम् ।
 कुवेरो द्रुतमुत्थाप्य समस्तगृहमानुषान् ॥ ९६६ ॥
 निखातं प्रकटं द्रव्यं स्वर्णं रूप्यं तथाऽखिलम् ।
 कांस्यदूप्यादि चाकृष्याऽधीकरन् सुमहोत्कृगन् ॥ ९६७ ॥
 मातरुद्रोषणापूर्वं सर्वेपामर्धिनां धनम् ।
 अनाथ दुःस्थ-दीनानां स्वजनानामपीच्छताम् ॥ ९६८ ॥
 सर्वज्ञभवनादौ च धर्मकृत्ये तथाऽमुना ।
 चतुर्भिर्दिवसैर्दत्तं भक्तशेषोऽभवद् यथा ॥ ९६९ ॥
 चतुर्थाहे मुदा जामच्छयानं जीर्णमश्रके ।
 निशि श्रीदेवताऽऽगत्य विलम्बा तमभापत ॥ ९७० ॥
 अहो ! जागर्षि शेषे वा यावन्नैवोत्तरं ददौ ।
 तया तावदुपालब्धः स संभ्रान्त इवोत्थितः ॥ ९७१ ॥
 सम्यक्तां देवि ! न ज्ञाता दिनानामियता यतः ।
 निश्चिन्तस्य धनाभावात्सुखनिद्राऽय मेऽभवत् ॥ ९७२ ॥
 किं करोमीति जल्पन्तं श्रीरुचे ननु संपति ।
 किं कार्यं येन बद्धाऽहं गत्वयपि त्वया ददम् ॥ ९७३ ॥
 कुवेरोऽप्यग्रवीद् देवि ! कुर्वे कस्याऽपि बन्धनम् ।

नान्यस्याऽपि विज्ञेयात् ते ब्रज स्थानं यथेप्सितम् ॥ ९७४ ॥

देवता माह भो भद्र ! स्वेच्छया गमनं कुतः ? ।

पुण्ड्रः परवशाया मे तानि तु त्वयि संमति ॥ ९७५ ॥

तेन त्वमेव मे स्थानं मोऽथ दृष्टोऽप्यवगता ।

अथवीदिदमप्यस्तु किन्तु त्वं कथमेप्ससि ? ॥ ९७६ ॥

भीरवोऽवदुषापेन कोऽसौ भद्र ! निश्च्युताम् ? ।

भीदेऽपि भवनेऽप्राचभूतवेषेण यो भवेत् ॥ ९७७ ॥

निमग्न्य भोजयित्वाऽर्मा मध्यापवरके तया ।

स्पृष्ट्वो लकुटेनाहं भविता स्वर्णपुरुषः ॥ ९७८ ॥

(युग्मम्)

तथैव विधिना तेन देव्यादेनै कृते सति ।

सुवर्णपुरुषो जातः स्वर्णितोऽप्यस्यो हि यः ॥ ९७९ ॥

तदा नम्राग्नः पादसालनार्पकनापितः ।

चलद्दृष्टिमया सर्वं वृत्तान्तं तमुद्दिशते ॥ ९८० ॥

अरेऽपीपां गृहे लक्ष्मीरित्थमेव मजायते ।

तत्कारित्वेऽहमप्येनदिनि धृत्वा हृदि स्थितः ॥ ९८१ ॥

सोऽन्यदा तारुणं वीक्ष्य नरं देवकुलस्थितम् ।

निमग्न्य भोजयित्वाहं जपान लकुटेन तम् ॥ ९८२ ॥

महारेण पतन्तुर्यः ॥ चक्रन्द तथा नरः ।

यथा श्रुत्वा तत्कारिणास्तथाऽऽनगमुखापुषाः ॥ ९८३ ॥

तद् हृष्टा नापिनो बद्ध्वा सैः स राज्ञो निवेदितः ।

पृष्टो राज्ञा च वृत्तान्तं सर्वमाख्यानवानसां ॥ ९८४ ॥

कुबेरस्य गृहे देव ! यथा स्वर्णनरोऽजनि ।

मयाऽपि तारुणं चक्रे फलमन्याहसं त्वंभूत् ॥ ९८५ ॥

अथाऽऽकार्यं कुबेरस्तन् पृष्टो भूमेन कौतुकान् ।

सोऽपि सर्वमिदं मूलादावचक्षे विचक्षणः ॥ ९८६ ॥

ततो राजाऽवदत् तोषादन्योऽहं यस्य मे पुरे ।

ईदृशाः सन्ति दातारः पुण्याढ्याः सत्यभाषिणः ॥९८७॥
 राक्षेति सत्कृतो वादं मोचयित्वा च चण्डिलम् ।
 कुबेरः स्वष्टदे गत्वा धर्मकृत्यपरोऽभवत् ॥ ९८८ ॥
 शान्त्वा साधारणस्याऽपि दानस्य महिमामिति ।
 भाव्यं यथाल्पसंतुष्टैः पात्रदानपरैर्नरैः ॥ ९८९ ॥
 धनसार इति श्रुत्वा संविग्नः स्माऽऽह सुप्रभो ! ।
 यद्येवं तन्ममाऽप्येतत्परिग्रहनिघन्त्रणम् ॥ ९९० ॥
 वित्तं यदर्जयिष्येऽंशं चतुर्थं तस्य धारयन् ।
 यावज्जीवमहं शेषं प्रदास्ये धर्मकर्मणि ॥ ९९१ ॥
 अनाभोगादिवर्जं च कथञ्चिज्ज्ञानता मया ।
 अद्यमभूति न ग्रामो दोषः कस्याऽपि सखसन् ॥ ९९२ ॥
 प्रपन्नस्तेन चान्योऽपि गृहिधर्मो निनोदितः ।
 जन्मान्तरापराधं च केवली क्षामितो भृशम् ॥ ९९३ ॥
 अन्यथ विहृतं तस्मिन् सांऽपि भ्रेष्टी परिभ्रमन् ।
 तामलिप्यां गतः पुर्या वाणिज्यं कुरुते कृती ॥ ९९४ ॥
 भाषितादधिकं धर्मं व्ययन् विषमपानितम् ।
 जिनपूनादिना तत्र कश्चिन्कायं निनाय सः ॥ ९९५ ॥
 अन्यदा गृहमस्त्यक्तं व्यन्तरेणोद्धृता हृतम् ।
 तत्र प्रतिमया तस्यां घनतारः कथञ्चन ॥ ९९६ ॥
 देवोऽथ कृपितो नानारूपस्तस्याऽतिभीषणः ।
 उपमर्गं व्यधात् तावद् यावन् गूरुः समुद्रतः ॥ ९९७ ॥
 विहागिजमन्त्रच्छायं शमश्रीगोविन्दं मुग्धम् ।
 मेरुधरं मनश्चाऽस्य दृष्ट्वा हृष्टः सुरोऽवदन् ॥ ९९८ ॥
 यन्योऽमि त्वं मरामाण ! घन्या च जननी तव ।
 यस्यैवं गृहिणोऽप्यामीदृ विहारोऽन्तर्बहिर्न हि ॥ ९९९ ॥
 तृशोऽस्मि विविधापस्य पुनः पुनर्निरिते ।

सा यावद्योगं दधे नावहृ भूयः सुतो जगो ॥ १००० ॥
 यद्यपि त्वं निरीहोऽसि तथाऽपि वयसा मय ।
 मधुरां गच्छ तत्र त्वं मायज्जातो महर्षिणः ॥ १००१ ॥
 इत्युक्त्वा शययित्वा च जगामाज्जगत्तं सुरः ।
 मनिमो पारमिषा च भृष्टो विनिनवानिष्टम् ॥ १००२ ॥
 धमेन मय किं तेनाऽधवा भवतु धेम नमः ।
 दानतः स्वस्व कार्पण्यकण्डं मार्मवास्परम् ॥ १००३ ॥
 इति कृत्वा गतः पुर्या मधुरायां निर्म एतम् ।
 यावत्तत्र निधानेषु नमार्त्वं द्रव्यधीशते ॥ १००४ ॥
 देवान्तरं गतं याऽपि मस्यापानि दिने दिने ।
 जनेन भक्षितं यद्य नदस्यातादयेन सुर्यः ॥ १००५ ॥
 एवं च विनिनाशनाय कटपट्टिषि कोऽपि ।
 तपः पालयितुं पुण्यानि शुभधावहृणानि च ॥ १००६ ॥
 नरं स्वशासुतं हन्ता कर्मधीनेन मत्पति ।
 तस्यागमुभयं तोषात् मां हर्षोदाभितारयते ॥ १००७ ॥
 तत्र तुहं नमस्तेन कारितं मितमन्दिहम् ।
 वाचनावाधाय काङ्क्षं हन्ता महेव राजने ॥ १००८ ॥
 भीर्णोद्भारं च हन्तानि विनाशि वरुणो हरा ।
 मातुर्वं यज्जानतुषाव माऽधोऽपि नमोऽपि ॥ १००९ ॥
 शेषे वाभ्यातुर्वं वदमे मर्धयोर्वं वदम् ।
 ददादामं च हीमादीं सर्वैर्विद्वद्गोविना ॥ १०१० ॥
 भग्यादऽश्वधेदेन यजुर्वेदी धमे नमः ।
 ततो मयोक्तव्यो भूतो स्वापानिनाद सदादाह ॥ १०११ ॥
 इति मेवोक्तो दामाह कीर्तिं यदा मरुदे नमः ।
 स्वापानिनाद तुर्वं मेदे वदमेऽपि नमः ॥ १०१२ ॥
 तुर्वं विद्वद गोर्वदे विद्वदे वाऽपि नमः ।
 यजुर्वदेऽपि नमः वदमे वदमे वदमे ॥ १०१३ ॥

ततश्च्युत्वा विदेहारूपक्षेत्रे मुकुलसम्पदम् ।

प्राप्य काले तपः कृत्वा मोक्षसाधनं समेप्यति ॥ १०१४ ॥

फलं परिग्रहस्यैवं ग्रहे मोक्षे च वर्णितम् ।

दोषरूपं गुणमयं तद् द्रव्यं हृदि धार्यताम् ॥ १०१५ ॥

आस्तां वाद्यगतोऽयं यत् क्लेशहेतुः परिग्रहः ।

अभ्यतिष्ठोऽस्य ताध्यानादप्यनर्थः प्रजायते ॥ १०१६ ॥

यथा कार्पटिकः कोऽपि भिक्षासक्तुभृतं घटम् ।

विमुच्य निजपादान्ते शून्यदेवकुलेऽस्त्वरीन् ॥ १०१७ ॥

तत्र जाग्रदिदं दध्याविमान् विकीष सक्तुकान् ।

यन्मूत्रेण ग्रहीष्येऽममां सापत्यया तया ॥ १०१८ ॥

धेनुं धेन्वा च महिषीं तयाऽपि यस्वाजिनीम् ।

तस्याः किशोरकैर्दिष्यैर्वहु द्रव्यं भक्षिष्यति ॥ १०१९ ॥

तेनाऽथ कारयिष्यामि सौधमुखं मनोहरम् ।

सचित्रनालिकालिन्दमत्तारणमात्मकम् ॥ १०२० ॥

तत्र जग्यामनायं च संस्थाप्य सादृगच्छरम् ।

मेलयिष्या परीवारं निमग्न्य म्यजनं जनम् ॥ १०२१ ॥

मुनामृणमवित्रम्य परिणेश्यामि गुन्दरीम् ।

सर्वलक्षणमंगूर्गमनस्याथ धरिता गुतः ॥ १०२२ ॥

वष्टुद्व्यागमं ज्ञानं कृते यथायनोगात्रे ।

मनोरथघनैः सार्वै वृद्धिं याच्यति स कपान् ॥ १०२३ ॥

अन्वदा वद्विगयातः गुतं दृष्ट्वा घृहाङ्गणे ।

ददन्तं कृतिनां सार्वोपादनिस्येऽष्टमं हिता ॥ १०२४ ॥

इत्यावेगगतो दृष्ट्वा साक्षात्प्राप्तवान् ।

यत् भूतं गतान् सन्तान् गुणोय स भूतं यदुः ॥ १०२५ ॥

विरोचिविगिति शान्ता पविश्रानिबन्धनम् ।

कार्यं येन संपूर्तवस्त्रमन्येव भवोदयिव ॥ १०२६ ॥

पद्मकानि वज्राऽयमृचनानि निदर्शनैः ।

राममार्गमन्वेभिः घनैर्वाणि त्रिवं शृङ्गा ॥ १०२७ ॥

गुह्यगुह्यविषेष्टेन सर्वथा पाम्पितानि मु ।

गुह्येनान्पेक्ष हि महाप्रणानि यानिनामिह ॥ १०२८ ॥

अर्थाभिः प्रीयमानमन्मार्गमुन्वेयैर्निर्ग्रन्तु ।

निर्दिष्टं नय यथाशक्ति यानिगम्ये ततो युयः ॥ १०२९ ॥

इति तस्य मुनेर्वाचोऽप्युच्यन्त बहवो जनाः ।

निपमाभिप्राये देवविर्गिनं च प्रवेदिरे ॥ १०३० ॥

राजा विष्णवेमत्तु विरक्तान्मा मुनागिरकः ।

देहाय विमृशीभूय परमार्थमना अभ्युह ॥ १०३१ ॥

भद्रानपश्ये ॥ इत्ये मुक्त्वा साम्प्रतमनः ।

निर्गं रात्रं प्रधात्तेन स्यात्प्रधात्मा प्रपश्यति ॥ १०३२ ॥

ननुर्मकथार्थाय हृदये वा विभारयन् ।

क्षणमर्चं महानन्दाजीवन्मुक्तः इवाऽप्युह ॥ १०३३ ॥

(मुमुक्षु)

माया-शोक-भय शोध-शोध मोह-अज्ञान-विद्याः ।

ये वाङ्मनि कथावर्षे तदभ्यासे महाधराः ॥ १०३४ ॥

ये रागद्वन्द्वजनयो विवेकविष्णो जनाः ।

अथाविष्णुनि वासस्य राममाने विदुःपदाः ॥ १०३५ ॥

ये शोकद्वन्द्वविषाः विश्विन्मन्त्रपुत्रा जनाः ।

अथाविष्णुनि संकीर्णं देवास्ते वासपदाः ॥ १०३६ ॥

मोक्षार्हं ज्ञानेन वेदनाप्रियम्पदं ये ।

तुदा धर्मव्य.देवा सावित्रास्ते योगजदाः ॥ १०३७ ॥

महा-

ततोऽप्यहर्निशस्योऽज्ञानाऽप्यर्चनिबुधः ।

रमोऽप्यहर्निशस्योऽज्ञानाऽप्यर्चनिबुधः ॥ १०३८ ॥

वासाव वाङ्मनिर्देहदृष्टाव सदाव देव ।

वाहं हृदयेदेहेमाऽप्युहदेहं सदा हृदे ॥ १०३९ ॥

निमित्तमात्रतां योऽपि धर्मे सर्वज्ञभाषिते ।
 प्रतिपद्येत जीवस्य सोऽपि धर्मगुरुर्मतः ॥ १०४० ॥
 भवानिव विशेषेण हेतूदाहरणैर्युतम् ।
 क इदं तत्त्वमाख्याति तत् त्वं मे शरणं मुने ! ॥ १०४१ ॥
 इत्पुत्रत्वा भवने गत्वा कृत्यमाख्याय मन्त्रिणाम् ।
 संबोध्य नन्दने राज्यभारमारोपयद् नृपः ॥ १०४२ ॥
 स्वयं सुरगुरोः पार्श्वे परित्रय्यामुपाददे ।
 दुष्कर्मशस्त्रमुद्धर्तुमयस्कान्तमणिप्रभाम् ॥ १०४३ ॥
 ज्ञानान्माविद्रितोत्सर्गाऽपवादविधिरागमात् ।
 गीतार्थश्च क्रमाज्ज्ञे श्रुतस्कन्ध इवाज्ञवान् ॥ १०४४ ॥
 गुरोरनुज्ञयैकाकिविहारं प्रतिपद्य संः ।
 आकाशगमनेनागात् पुष्करद्वीपमन्यदा ॥ १०४५ ॥
 शाश्वतानर्हस्तस्तत्र नत्वा वैताड्यसन्निधौ ।
 प्रदेशे हिमशैलस्य स तस्यां प्रतिमाधरः ॥ १०४६ ॥
 तत्पमानस्तपस्तीव्रं सहमानः परीषहान् ।
 साम्यमप्रमनाः फालं स तत्रागमयन्मुनिः ॥ १०४७ ॥
 सोऽपि जीवः कुर्कुटोद्ग्रेहदृष्टस्य नरकात् ततः ।
 हेमाद्रेर्गह्वरे तस्य महादिरुदपयत ॥ १०४८ ॥
 दोर्दण्ड इव कालस्य जन्तून् कवलयन् बहून् ।
 आहारार्थं स धन्नाम बने तस्मिन्नहर्निशम् ॥ १०४९ ॥
 अन्यदा पर्यटन् सोऽहिर्निहृञ्जस्थमुदंसत ।
 ध्यानैकतानं किरणवेगपि स्तम्भवन् स्थिरम् ॥ १०५० ॥
 सद्यः प्रागूजन्मवरेण सोऽनिकोपाकरणेक्षणः ।
 भोगेनाविष्टयत् साधुं चन्दनद्रुमिवाय तम् ॥ १०५१ ॥
 दंष्ट्राभिर्विपर्षाभ्याभिर्दन्तशूको ददंश मः ।
 हानिं स्थानेषु भूयस्य दंशेषु प्रक्षरन् विषम् ॥ १०५२ ॥
 दंष्ट्रा च म मुनिर्वाढ्यमयं कर्मसयाय मे ।

गुह्यकारि नेनादिनापकारी मनागपि ॥ १०५३ ॥
 जीविन्द्रादपि चिरं कर्म तपः कार्यो मया श्रुतुः ।
 गोर्जस्य विदितोऽनेन कृतकृत्योऽस्मि सर्वथा ॥ १०५४ ॥
 ध्याम्येत्यालोचनी कृत्वा समधिन्द्राद्विर्लभयन् ।
 समस्कारं स्वयम् धर्मध्यानी गोऽनघनेन स्वधाम् ॥ १०५५ ॥
 दैवदक्षिणकृत्योऽप्याह कायेन मनसाऽपि च ।
 भव्यमन्यति योऽभ्यासी क्षीणमन्युनमेव ननु ॥ १०५६ ॥
 मृत्वा ग द्वादशे कल्पे द्वाविंशत्यर्णवस्थितिः ।
 भव्यमन्युनमेव ननु विमाने मयः सुरः ॥ १०५७ ॥
 गुह्यमानसतदा तत्र बिलसन् विविधर्द्धिभिः ।
 गोऽनघमातः शुभं स्वधाम् बालमनिवारयन् ॥ १०५८ ॥
 दैवादिभिर्यत्नेन भव्यमन्योऽपिर्दिव्यदिना ।
 द्वादशे भूमयर्धमाप मत्तद्वर्णवस्थितिः ॥ १०५९ ॥
 स्वयमेव नित्यं यत्र बुध्यन्ते वत्सवत्सवः ।
 यद्यप्येव बुद्धवत्सवो गिर्यन्ते निमित्ताभिः ॥ १०६० ॥
 कल्पवृक्षैर्द्विर्द्वयन्ते भव्यमन्योऽपिर्दिव्यदिना ।
 मत्तद्वर्णवस्थितिः यद्यप्येव नित्यं यत्र बुध्यन्ते ॥ १०६१ ॥
 भव्यमन्योऽपिर्दिव्यदिना भव्यमन्योऽपिर्दिव्यदिना ।
 भव्यमन्योऽपिर्दिव्यदिना भव्यमन्योऽपिर्दिव्यदिना ॥ १०६२ ॥
 भव्यमन्योऽपिर्दिव्यदिना भव्यमन्योऽपिर्दिव्यदिना ।
 भव्यमन्योऽपिर्दिव्यदिना भव्यमन्योऽपिर्दिव्यदिना ॥ १०६३ ॥
 भव्यमन्योऽपिर्दिव्यदिना भव्यमन्योऽपिर्दिव्यदिना ।
 भव्यमन्योऽपिर्दिव्यदिना भव्यमन्योऽपिर्दिव्यदिना ॥ १०६४ ॥
 भव्यमन्योऽपिर्दिव्यदिना भव्यमन्योऽपिर्दिव्यदिना ।
 भव्यमन्योऽपिर्दिव्यदिना भव्यमन्योऽपिर्दिव्यदिना ॥ १०६५ ॥
 भव्यमन्योऽपिर्दिव्यदिना भव्यमन्योऽपिर्दिव्यदिना ।
 भव्यमन्योऽपिर्दिव्यदिना भव्यमन्योऽपिर्दिव्यदिना ॥ १०६६ ॥
 भव्यमन्योऽपिर्दिव्यदिना भव्यमन्योऽपिर्दिव्यदिना ।
 भव्यमन्योऽपिर्दिव्यदिना भव्यमन्योऽपिर्दिव्यदिना ॥ १०६७ ॥
 भव्यमन्योऽपिर्दिव्यदिना भव्यमन्योऽपिर्दिव्यदिना ।
 भव्यमन्योऽपिर्दिव्यदिना भव्यमन्योऽपिर्दिव्यदिना ॥ १०६८ ॥
 भव्यमन्योऽपिर्दिव्यदिना भव्यमन्योऽपिर्दिव्यदिना ।
 भव्यमन्योऽपिर्दिव्यदिना भव्यमन्योऽपिर्दिव्यदिना ॥ १०६९ ॥
 भव्यमन्योऽपिर्दिव्यदिना भव्यमन्योऽपिर्दिव्यदिना ।
 भव्यमन्योऽपिर्दिव्यदिना भव्यमन्योऽपिर्दिव्यदिना ॥ १०७० ॥

श्रेयः पार्श्वजिनस्तनोतु भवतां भारिकुगम्पो विभुः ॥१०६५॥
इति श्रीकालिकाचार्यमंतानीयश्रीभावदेवमूर्तिविरचिते श्रीपार्श्वनाथचरित्रे
अष्टाकाव्ये भावाष्टेऽष्टसर्गे श्रीपार्श्वनाथचतुर्थ-पञ्चमभरणवर्णने नाम
द्वितीयः सर्गः ।

अंभु अथ तृतीयः सर्गः ।

इत्यथ जम्बूद्वीपेऽस्मिन् प्रत्यग्विदेहभूषणे ।
गुगुण्डे रिजयेऽभ्युपगमैः पुरी नाम्ना शुभंकरा ॥ १ ॥
कल्पद्रुमगर्भदोतृनर्मयो देवमन्दिरः ।
भामरस्तुन्यनारीभिः सुमनोविषेनोरषा ॥ २ ॥
भर्तुः स्वस्त्यपुर्णमणिभिः स्फुरद्गुभिः ।
न्यासीकृतमिव स्वस्या गुरः सारं विदोतगी ॥ ३ ॥
वर्गमिवदृष्टाद्विगतमाजालजलानये ।
वर्णां निवि रिगतन्ने कृमुदानीव तारकाः ॥ ४ ॥
नवाद्भुतगुणो वृक्षवीरेनामा नृणोऽभवत् ।
वृष्टदामस्य यो विभ्वर्द्धनो वरप्रथमवि ॥ ५ ॥
वनप्रदहनवाला दृष्टागम्यविना भूतम् ।
मोक्षयता दशैरेवम्य वने वृथा इवागव ॥ ६ ॥
दम्य म्दयीवर्ती नाय त्रिया मीमाग्ययांगतः ।
मयम्यदुर्वर्ण्ये वा श्रीमिव भूमि स्थिता ॥ ७ ॥
मल्ल विनय मातृवैवर्द्धनीः विविर्गुणैः ।
शुभुवं वा म्दशवर्द्धनैः म्दशवर्द्धनया ॥ ८ ॥

जीवः किरणवैगम्य द्युम्बा तृणाद्युद्गुमान् ।
 दंष्ट्रा भवान्तरु तस्याः कुक्षिनीरे मगजवनु ॥ ९ ॥
 साञ्जान मयवे पुत्रमूलमध्यमगुचिनम् ।
 धर्णीमृणं विभक्तकनकागुपाकरम् ॥ १० ॥
 निहृते मूलके ज्ञाने वर्षापनमरोऽग्रे ।
 ब्रह्मनाथ इति स्वष्टे नम्य नाम धर्माष्टिनम् ॥ ११ ॥
 भानन्देन मये पित्रोर्वेधिष्णुः पुण्यपुष्टिः ।
 वर्णमानः न बांधव्ये प्रादिनः मन्त्राः बन्धः ॥ १२ ॥
 कलाकलापनरश्चः सार्धं न न वेवञ्चम् ।
 दुष्टयोर्मोऽम्बले यके हरे कृष्णवेऽपधान् ॥ १३ ॥
 न प्रमादुदयमेवं मापनाग्नमुत्तमम् ।
 मन्त्रमन्त्रनिर्वाधेयानिबद्धमम् ॥ १४ ॥
 नष्टेन च विवर्णीनां तस्य हृष्टा मये धनिः ।
 विमयेन मये बन्धः स्यत्वं बांधव्यं ययी ॥ १५ ॥
 कृष्णवसुदेवं माय बांधव्योधादिभिः मष्ट ।
 मदावागविचारिण मन्त्रात् भुजावन्तम् ॥ १६ ॥
 मन्त्रज्ञानविनोदेन बन्धकात्परमेन च ।
 अनुत्तमव्यसर्थाः कीदृश न न बन्ध हृदि स्थितः ।
 अन्वदा बहुदेष्टुम्युद्वाऽनो निजादुमात् ।
 मदानुं ब्रह्मनाथाय ब्रह्मवैधुपावन्तम् ॥ १८ ॥
 माययोद्वेष्टु बन्धो दुष्टाग्रे विजयाधिपम् ।
 कथन जिनवाप्यबाह् दिव्यान्निधि मन्त्रदम् ॥ १९ ॥
 न द्वितीयोऽपनावेवद्वितीयोऽपद पुष्टम् ।
 पुष्टो धर्मविद्यो दाने दाने च विनये मये ॥ २० ॥
 अन्वदा मन्त्रिद्विष्टमन्त्र मन्त्रमन्त्रदम् ।
 नन्त्रमन्त्र पुष्टेगन्त्रा दुष्टावन्त्राऽन्त्रे स्थितः ।
 मन्त्रिद्विष्टो न न दानः पुष्टो दानेगन्त्रम् ॥

जीवः विरणवेगस्य व्युत्था पूर्णागुत्सुमात्र ।
 देव्या भवानरत्न मस्याः कुक्षिनीं मगलवत् ॥ ९ ॥
 ताऽन्यत समये पुत्रमूलमस्यप्रसूचनम् ।
 धाणीपूजनं विश्वरक्षकोरगुधाकारम् ॥ १० ॥
 निहृते गुमके जाने वर्षापनमहोत्सवे ।
 वज्रनाभ इति स्वष्टे नरय नाम मनिष्ठितम् ॥ ११ ॥
 भानेन्द्रेण तामे विप्रोर्बिष्टुः पुण्यपूजितः ।
 वर्तमानः स कामार्थे द्वादशः मन्त्राः कलाः ॥ १२ ॥
 कलाकलापगण्यः द्वादश स न केवलम् ।
 कुलदयोमोऽऽकलं यथेः हर्षे कुबलयोऽयधान् ॥ १३ ॥
 स प्रमादुदयशेषं मापनाग्न्यमुत्तवत् ॥
 मन्त्रमन्त्रानिनेप्रविधानिबहुलद्रुमम् ॥ १४ ॥
 तद्गतेन च विरणीर्णो नम्य दृष्ट्या मर्षे मनिः ।
 विप्रमेण तमे वसःस्थलं चोपवर्षं ययौ ॥ १५ ॥
 कुलारमुदरं माव कोधलोभादिभिः नर ।
 सादाचारविचारं मन्त्रां भुजावत् ॥ १६ ॥
 कालशास्त्रविनोदेन कलाकारपरमेन च ।
 अनुत्तम्यन्तर्धीः कीदृश स न कस्य हृदि स्थितः ? ॥ १७ ॥
 अन्वदा बहुदेसैर्भुज्यमानो निजाद्रुमात् ।
 यदाते वज्रनाभाय वज्रवीर्यद्रुपाय ॥ १८ ॥
 नावधोद्वहत् कन्या कुलाग्रे विजयाविधाय ।
 कवेन जितवाम्बाह् दिव्यान्दीर्घ दान्ददत् ॥ १९ ॥
 स द्वितीयाऽऽदमावेवद्वितीयाऽऽधवत् पुत्रम् ।
 बुद्धौ धर्मविधौ दावे दावे च विनये मये ॥ २० ॥
 अन्वदा हृदिद्रुष्टिर्नरक दानुमन्तददः ।
 नरागस्य दुर्गेगादः कुलारवद्विनिर्धे स्थितः ॥ २१ ॥
 दानविवादी स च दादः कुलार्थं धर्मददत् ॥

वीक्ष्यादादीदृष्टो ! मुग्ध ! किमेषा कष्टकल्पना ? ॥ २२ ॥
 केन त्वं विमलब्धोऽसि यद् धर्मान् सुगतिर्भवेत् ? ।
 तदेव हि सुखं दुःखं यत् साक्षादिह दृश्यते ॥ २३ ॥
 मनो-वचन-कायानां ततस्त्वं पूरयेप्सितम् ।
 गुणधर्माऽवाधयेत्थं लब्धं मा हारयेः सुखम् ॥ २४ ॥
 इत्यादि राजम्भुत्वा दध्यौ तूष्णीरिदोत्तरम् ।
 मतिभ्रंशाय संवादः कुग्रहग्रहिर्लः सह ॥ २५ ॥
 अस्याऽकल्याणमित्रत्वं मद्भ्रंशोरपि धिक् कथम् ? ।
 तदेनं बोधयिष्यामि कुतोऽपि ज्ञानिनो मुनेः ॥ २६ ॥
 अन्यदा लोकचन्द्राख्यः सूरिर्भूरिमुनिश्रितः ।
 बहिस्तप्राययौ ज्ञानतपःश्रीवेणिसङ्गमः ॥ २७ ॥
 तमुद्यानस्थितं श्रुत्वा कुमारः सपरिच्छदः ।
 कुबेरसहितोऽगच्छदतुच्छात्माऽभिवन्धितुम् ॥ २८ ॥
 विधिना शुद्धभावेन ववन्दे स मुनीश्वरम् ।
 कुमारस्योपरोधेन कुबेरोऽपि ननाम तम् ॥ २९ ॥
 उपविष्टे यथास्थानं कुमारप्रमुखे जने ।
 धर्मोद्यानमुधाकुल्यां प्रारभे देशनां मुनिः ॥ ३० ॥
 इह प्रकृत्या स्वच्छोऽपि जीवः कर्ममलावृतः ।
 लभते विविधं दुःखं भ्राम्यन् गतिचतुष्टये ॥ ३१ ॥
 तच्च कर्माष्टधा ज्ञान-दर्शनावरणे तथा ।
 मोहनीयं वेद्यमायुर्नामगोत्राऽन्तरायकम् ॥ ३२ ॥
 मति-श्रुताऽवधि-मनःपर्याय-केवलात्मकम् ।
 ज्ञानं पञ्चविधं तस्यावरणं चापि पञ्चधा ॥ ३३ ॥
 अचक्षु अक्षु-रवधि-केवलं दर्शनावृति ।
 निन्द्रा पञ्चेति नवधा दर्शनावरणं भवेत् ॥ ३४ ॥
 कपापाः षोडशभिदासिके मिथ्यात्व-वेदयोः ।
 हास्यादिपदकं मोहः स्यादष्टाविंशतिनिर्मितः ॥ ३५ ॥

मुने दृष्टिं द्विषा घेयमायुः कर्म वगुर्विधम् ।
 निर्गमं नारकं गीर्वाण-मनुष्यगतिभेदनः ॥ ३६ ॥
 अप्यनेकविधे नाम शुभानुभवविभेदनः ।
 द्विविधे गोत्रमायुर्वैर्नीचभेदाद् द्विषा भवेत् ॥ ३७ ॥
 दान-श्रावयोर्वीयेत्य तथा भोगो वभोगयोः ।
 मग्न्युदकरणान् पक्षविधं कर्मान्तगायकम् ॥ ३८ ॥
 मतिक्लमया द्वेषादन्तगायादपदवान् ।
 दानं दर्शनयोर्वैरेण वध्यात्यावरणद्वयम् ॥ ३९ ॥
 भगुवत्पा-प्रलोपोऽगं गुरुभक्तिं शिष्यादिभः ।
 गुरुं च ध्यायेत् कर्म दृष्ट्यवेष्टे नपेत्तः ॥ ४० ॥
 सर्वज्ञं गुरुं गृह्णात् सत्यनीकतया धृष्टम् ।
 दर्शनोपमोदनीयं त्र्यादमन्तभवजगत्कम् ॥ ४१ ॥
 तागं द्वेषं पदामोदयुक्तस्तीव्रव्यापयन् ।
 द्वेषं सर्वपापिनाम्पमोदनीयस्य वःपकः ॥ ४२ ॥
 विधेयारणिः कुभीलश्च सदाऽरुभयविग्रहः ।
 वापः क्षुब्धगीणायो नारकापुनिरुच्यतः ॥ ४३ ॥
 उन्मार्गदेशको मार्गनामको बहुमाविहः ।
 स्रक्कलिः स्रक्कवश्च निर्गमयोन्मापुर्भवेत् ॥ ४४ ॥
 मन्त्राणां प्रवक्तव्यो यः क्षील-संयमवर्जितः ।
 दानधीनो मनुष्यापुर्जिह्वानि शप्यते ॥ ४५ ॥
 अक्षरानिर्गन्त-बालनयोऽन्मन्त-मुदतः ।
 जीवो ब्रह्मानि देवायुः स्रक्कवर्गश्च यो भवेत् ॥ ४६ ॥
 सनो-वचनं वापं चको गौरवमन्वतः ।
 भगुर्वै मायं ब्रह्मानि ह्यवे नदिनैः कुतः ॥ ४७ ॥
 गुणेषु निर्दोषो यतो हर्षदादायदादिदः ।
 रवेर्दोषं निरुद्धानि सःपेत्तु नदिपददाद् ॥ ४८ ॥
 विनाददिनां योऽनं त्रिभुव्यादिरिहद् ॥

अर्जयत्यन्तरायाख्यं कर्माभीष्टार्थबाधकम् ॥ ४९ ॥
 कोटाकोट्यः सागराणां मोहनीयस्य सप्ततिः ।
 चतुर्णां ताः पुनस्त्रिंशद् विंशतिर्नाम-गोत्रयोः ॥ ५० ॥
 आयुपस्तु त्रयस्त्रिंशत् सागरा एव केवलाः ।
 उत्कृष्टा स्थितिरित्येवमष्टानामपि कर्मणाम् ॥ ५१ ॥
 जयन्त्या सा तु वेद्यस्य मुहूर्ता द्वादश स्मृताः ।
 नाम्नो गोत्रस्य चाष्टान्तर्मुहूर्त उपकर्मणाम् ॥ ५२ ॥
 तथाप्रवृत्तिकरणात् कर्माण्यात्माऽखिलान्यपि ।
 अस्यैककोटाकोट्यन्तःस्थितीनि कुरुते सदा ॥ ५३ ॥
 प्रपूर्वकरणात् तेषां तदा ग्रन्थि भिनत्त्यसौ ।
 प्राप्यानिवृत्तिकरणं सम्यक्त्वं लभते ततः ॥ ५४ ॥
 न प्राप्यामृतेनेव सच्चैतन्यं सुखीभवेत् ।
 गन्ध्वास्वाद इवाधत्ते जिनधर्मे मनः शनैः ॥ ५५ ॥
 हस्थ-यतिधर्मे च प्रवृद्ध्या प्राप्नुवन्नय ।
 तैत्तिकर्ममलस्तेन लभते परमं पदम् ॥ ५६ ॥
 रतो धन्यः स सम्यक्त्वरत्नं स्फुरति यद्बुद्धि ।
 । तु धन्यतमो यस्तदुत्तरोत्तरतां नयेत् ॥ ५७ ॥
 । एव पुरुषः सार्धनामा शेषास्तु विभ्रति ।
 शङ्क्या द्वित्य-द्वैत्यादिशब्दा इव निरर्थिकाम् ॥ ५८ ॥
 । न्या कुबेरस्तद्वर्षात् स्फुरदोष्ठपुटो जगौ ।
 । । चार्य ! सर्वमप्यतदसंबद्धं तत्रोदितम् ॥ ५९ ॥
 । शार्मा धर्मकर्मादिगुणैः स्थाप्यते त्वया ।
 । वत् स एव नास्त्यात्मा निराधारा इहा गुणाः ॥ ६० ॥
 तस्तदेव सद्गुणः यः स्यादिन्द्रियगोचरः ।
 चायमिन्द्रियग्राहो जीवस्तस्मान्न विद्यते ॥ ६१ ॥
 पा चोक्तम्-
 मस्तद्वस्तुविस्तारग्राहिभिश्चक्षुरादिभिः ।

यस्य संवेद्यते तस्य विद्यते विषदन्भवत् ॥ ६२ ॥

चेतनाव्यवहारस्तु तथा देहादिसंस्थितिः ।

पृच्छ्यादिभूतसङ्घातपरिणामो हि केवलम् ॥ ६३ ॥

तस्माद्दर्मक्रिया व्यर्थपाषाणकारिणो गुणाः ।

न च तेषां फलं मासाद्रीक्ष्यते यत्र किञ्चन ॥ ६४ ॥

किञ्च कष्टान् तपस्यादेः कथङ्कारं मुक्तं भवेत् ? ।

कारणैः सहस्रं कार्यं फलं बीजानुगतं च यत् ॥ ६५ ॥

ज्ञानात्मा मुनिरप्युच्ये देशानामपि ! यत्प्रया ।

उक्तं स्योक्तिविरुद्धं तद् माता बन्ध्यादिवाचयवत् ॥ ६६ ॥

यतो येन प्रमाणेन जीवाभावस्त्वयोरप्यते ।

तदस्ति नास्ति वा तत्रास्तित्वे तावत्तवाऽप्यटम् ॥ ६७ ॥

ज्ञानरूपं प्रमाणं हि न स्यादिन्द्रियगोचरः ।

नास्तिपक्षे तु तदकिञ्चित्कारं क्षणमववत् ॥ ६८ ॥

किञ्च,

सन्ति रूपादयो भावा यथान्ध-बधिरादिभिः ।

अनुपलब्धा अप्येते न दर्शयन्त्यनुभूतः ॥ ६९ ॥

तथात्मा चर्यदृष्टीनामदृष्टोऽप्येष विद्यते ।

मत्स्यक्षत्वात् त्रिकालेऽपि परमज्ञानबधुषाम् ॥ ७० ॥

यत उक्तम्—

अनिन्द्रियगुणं जीवमग्राह्यं मामचक्षुषाम् ।

मिद्धाः पश्यन्ति सर्वज्ञाः ज्ञानसिद्धाय साधवः ॥ ७१ ॥

यस्य पृच्छ्यादिसङ्घाताद्येनना गदिता त्वया ।

तेषां मत्स्येकैतन्त्यान् समुदायेऽपि मा भवेत् ॥ ७२ ॥

बातुकापायसत् नैसं बातुकापाणकेऽपि न ।

अन एकेन्द्रिया जीवाः मिद्धा पृच्छ्यादयः स्फुटम् ॥ ७३ ॥

तस्माद् ज्ञानादिधर्मैभ्यो भिन्नाभिन्नरिहतितान् ।

यथोक्तकर्मणः कर्त्ता भोक्ता कर्मफलस्य च ॥ ७४ ॥

कर्मोचदद्गुनायोग्य यत्नने पुनरुत्तमाः ॥ १२३ ॥
 एवं च व्रजतो नित्यं मानमोत्साहश्रमभिः ।
 आरुह्य इव यस्याऽऽजु श्रीगिरिनिर्ऋतोऽभवत् ॥ १२४ ॥
 सिद्धेश्वराभिधेः शिवागिद्धं तपैरुदेश्यम् ।
 प्रमत्ताभ्यं नृपो हृष्टा तुष्टो नृत्ता तपोऽवदत् ॥ १२५ ॥
 मन्त्रिणैरन्तेनैव कथायां सर्वं मूर्तिभारः ।
 भवन्त्यस्तुरागोऽपि भगदाडारपेक्ष्यती ॥ १२६ ॥
 भवन्त्यपि पराध्वोत्तमं दृष्टेभ्यस्तमम् ।
 मयैवैवोऽनुजानीदी यनियिद्धस्याऽऽरोगेत् ॥ १२७ ॥
 तदीका प्रायाणा श्रमि शिवाय नित्ये निरात् ।
 नृकृपो शिवायोऽप्यस्य दृष्ट्याय मृदुरपेनात् ॥ १२८ ॥
 नृ वृत्तं श्रुतं नैव ह्ययमेव तपःकथम् ।
 तपःकथं नृकमे नैव च देवाय केदवम् ॥ १२९ ॥
 प्रायश्चित्तं नृकमे नैव च देवाय केदवम् ।
 नृकमे नैव च देवाय केदवम् ॥ १३० ॥
 नृकमे नैव च देवाय केदवम् ॥ १३१ ॥
 नृकमे नैव च देवाय केदवम् ॥ १३२ ॥
 नृकमे नैव च देवाय केदवम् ॥ १३३ ॥
 नृकमे नैव च देवाय केदवम् ॥ १३४ ॥
 नृकमे नैव च देवाय केदवम् ॥ १३५ ॥
 नृकमे नैव च देवाय केदवम् ॥ १३६ ॥
 नृकमे नैव च देवाय केदवम् ॥ १३७ ॥
 नृकमे नैव च देवाय केदवम् ॥ १३८ ॥
 नृकमे नैव च देवाय केदवम् ॥ १३९ ॥
 नृकमे नैव च देवाय केदवम् ॥ १४० ॥

कस्मैचिदद्भुतार्थाय यतन्ते पुनरुत्तमाः ॥ १२३ ॥
 एवं च व्रजतो नित्यं मानसात्माहरश्मिभिः ।
 आकृष्ट इव यस्याऽऽशु श्रीगिरिनिंकटोऽभवत् ॥ १२४ ॥
 सिद्धेश्वराभिधं त्रिद्यासिद्धं तत्रैकदेशगम् ।
 प्रसन्नास्यं नृपो दृष्ट्वा तुष्टो नत्वा ततोऽवदत् ॥ १२५ ॥
 त्वन्मूर्तिदर्शनेनैव कृतार्थोऽहं मुनीश्वर ! ।
 अयच्छग्वेषाणोऽपि जगदाहादयेच्छगी ॥ १२६ ॥
 अतस्तव पदाम्भोजद्वयं दुर्लभसङ्गमम् ।
 संसेविष्येऽनुजानीहीत्यनिपिद्धस्तथाऽकरोत् ॥ १२७ ॥
 तत्रैको द्राक्ष्यणोऽग्रेऽपि विद्यार्ये तिष्ठने चिरात् ।
 तत्कृतो विनयोऽप्यस्य दुःखाय मुहुरर्धनात् ॥ १२८ ॥
 बीजमुत्तं शुभेक्षेत्रे स्वयमेव यथोदयेत् ।
 यथाऽन्यदपि सत्कर्म दान्यं क्लेशाय केवलम् ॥ १२९ ॥
 आसनन्यास-चरणक्षालनार्चनोऽनुगैः ।
 नृपस्य विनयैर्याच्चारिहतैर्मृमृदे गुरुः ॥ १३० ॥
 एकाग्रमनसा ध्याता देवाः शैलपया अपि ।
 अचिरेणैव तुष्यन्ति किं पुनश्चेतनो जनः ? ॥ १३१ ॥
 अग्नवीच महाभाग ! सदाचारेण ते मया ।
 ज्ञानं कोऽपि नरोत्तंसस्त्वं देशान्तरकौतुकी ॥ १३२ ॥
 विनयात् तव तुष्टोऽस्मि तत् त्वं विद्यां गृहाण मे ।
 परकायप्रवेशाख्यां यद् भक्तेः स्थां यथाऽनृणः ॥ १३३ ॥
 तत् श्रुत्वा विक्रमः स्वार्थशिथिलोऽग्रेतनं नरम् ।
 चिरकालागनं दीनं दृष्ट्वा दध्यौ लसद्वयः ॥ १३४ ॥
 अस्मिन् पुरास्थिते हन्त ! निराग्ने गुरुबान्धवे ।
 लब्धविद्यः कथं यामि तदेतामस्य दापये ॥ १३५ ॥
 यभापे च प्रभो ! पूज्य ! सेवाहेवाकिनाधिरात् ।

कस्मैचिदद्भुतार्थाय यतन्ते पुनरुत्तमाः ॥ १२३ ॥
 एवं च व्रजतो नित्यं मानसोत्साहरश्मिभिः ।
 आकृष्ट इव यस्याऽऽशु श्रीगिरिनिर्कटोऽभवत् ॥ १२४ ॥
 सिद्धेश्वराभिधं त्रिधासिद्धं तत्रैकदेशगम् ।
 मसन्नास्यं नृपो दृष्ट्वा तुष्टो नत्वा ततोऽवदत् ॥ १२५ ॥
 त्वन्मूर्तिदर्शनेनैव कृतार्थोऽहं मुनीश्वर ! ।
 अयच्छन्नमुवाणोऽपि जगदाढादयेच्छशी ॥ १२६ ॥
 अतस्तव पदाम्भोजद्वयं दुर्लभसङ्गमम् ।
 संसेविष्येऽनुजानीहीत्यनिषिद्धस्वधाऽकरोत् ॥ १२७ ॥
 तत्रैको ब्राह्मणोऽग्रेऽपि विचार्य निष्ठुने चिरात् ।
 तत्कृतो विनयोऽप्यस्य दुःखाय मुदुरर्थनात् ॥ १२८ ॥
 पीजमुमं शुभक्षेत्रे स्वयमेव यथादयेत् ।
 यथाऽप्यदपि सत्कर्म देव्यं वलेशाय केवलम् ॥ १२९ ॥
 आसनन्यास-चरणक्षालनार्चमनोऽनुगः ।
 नृपस्य विनयार्थाभ्यारहितमुमुदे गुरुः ॥ १३० ॥
 एकाग्रमनसा ध्याता देवाः शैलमया अपि ।
 अचिरेणैव तुष्यन्ति किं पुनश्चेतनो जनः ? ॥ १३१ ॥
 अग्रवीथि महाभाग ! सदाचारेण ते मया ।
 ज्ञानं कौऽपि नरोत्तमस्यं देवान्तरर्कातुकी ॥ १३२ ॥
 विनयान् तव तुष्टोऽस्मि तन् म्वं विद्यां पृष्ट्वा मे ।
 परकापवन्नेष्टव्यां यद् भक्तैः स्थां यथा जनः ॥ १३३ ॥
 तन् धृत्वा त्रिकुपः स्वार्थनिष्ठोऽग्रेतन नमः ।
 विष्कालागतं दीनं दृष्ट्वा दृष्ट्वा लमदयः ॥ १३४ ॥
 अस्मिन् पुगप्यने हन्त ! निगमे गुरुत्वान्धरे ।
 यत्प्रविष्टः कथं यापि दृष्टेतामस्य दापये ॥ १३५ ॥
 वषाणं च व्रमो ! पूज्य ! मेवाहंवाहिनियोगः ।

धुत-स्खलित-शङ्कादौ चिरं जीवतु विक्रमः ।

इत्युचानं जनं हृष्टो वीक्षते सर्वतः पुरीम् ॥१४९॥

(पुष्पम्)

तदा च नृपसौधान्तः पट्टकुञ्जरमृत्युना ।

तल्लोकमाकुलं दृष्ट्वा ययौ राजा दिजान्तिके ॥१५०॥

उवाच मित्रं भो विद्याविलासरसिको गजे ।

प्रविश्य चरितं किञ्चिद् वीक्षे प्रासादमध्यगम् ॥१५१॥

एकान्ते मम कायस्य तत् त्वं माहुरिको भव ।

ज्ञातस्वरूपप्रकटो भविष्यामि त्वया सह ॥१५२॥

इति स्वं तत्र मुत्तवाङ्गं राजा गजकलेवरम् ।

प्रविवेश करीन्द्रोऽपि पूर्ववद् विलसत्यलम् ॥१५३॥

न केवलं गजो राज्ञा सजीवो विहितो निजः ।

राजवंर्गोऽपि तन्मृत्युमृतः सर्वोऽपि जीवितः ॥१५४॥

प्रावर्तन्त गजेन्द्रस्य विविधा मङ्गलोत्सवाः ।

कायान्तरगतस्यापि राज्ञो भोगप्रदो विधिः ॥१५५॥

इतश्च दुर्जनात्माऽसौ तनुप्राहुरिको नरः ।

विश्वासघातको मित्रद्रोही लोभादचिन्तयत् ॥१५६॥

महादारिद्र्यदग्धेन किमनेनाङ्गरेण मे ? ।

प्रविश्य विक्रमस्याङ्गे कुर्वे राज्यं निराकुलः ॥१५७॥

तथा कृन्वा स सौधान्तः प्रविष्टः कृष्णिमो नृपः ।

योग्यभूमिमज्जानानश्चकितोऽरण्यजीववन् ॥ १५८ ॥

ससंभ्रमागतामात्यबाहुल्यः सदःस्थितम् ।

सिंहासनमर्लचक्रे प्रणतो राजपूरुषैः ॥ १५९ ॥

करीन्द्रो जीविनो दिष्ट्या नरेन्द्रोऽपि समागतः ।

दग्धेऽग्नौ शर्करापात इत्युचानोऽभिलज्जनः ॥ १६० ॥

तेषां यथोचितालापप्रमादमभिवाञ्छताम् ।

नामकर्माद्यमानानो न करोमि किमप्यमो ॥ १६१ ॥

म्यस्योभूतमनाः मनेमान्नापयानि पूर्ववत् ॥ १७५ ॥
 अन्गोऽन्यमय जल्पन्ति हस्तिगृह्णाकारकाः ।
 अशो ! अन्य इव स्वामी देवान्तरगमाद्भूत् ॥ १७६ ॥
 इत्यारुण्य ग दन्नीन्द्रोऽत्याकुलश्चिन्तयत्यहो ! ।
 किमिदं हा ! द्विजो राज्ये मन्मूर्खो ललति ध्रुवम् ॥ १७७ ॥
 गुरुणा वारितेनाऽपि यद्विद्या दापिता मया ।
 विमायमस्य तस्येष्टं ग्रीष्मामादितं फलम् ॥ १७८ ॥
 अविश्वाममयी नीतिमभ्यस्तां घालयतांऽस्मि यत् ।
 विस्मयं तस्य विश्वस्तस्तत् किञ्चिद् दैवतं ध्रुवम् ॥ १७९ ॥
 नीचोऽप्युर्ध्वभवेद् देवादृषोऽपि हि लघुमवेत् ।
 सर्वं विद्या श्रियं तस्य कुरुते हरते मम ॥ १८० ॥
 कलभपरिवाराद्यं वस्तु कायानुगं भुवि ।
 काये व्रजति तत्सर्वं परकीयं ममाऽभवत् ॥ १८१ ॥
 यथेहाध्यस्ततो दृष्टं तथाऽमुत्राऽपि देहिनः ।
 कर्मैव सहगं तेन मुकृतं कुर्वते बुधाः ॥ १८२ ॥
 भवतु प्राप्तकालीनं कुर्वे तावत् पलायनम् ।
 मा ममाऽस्तु तदारोहे पापस्योपरि चूलिका ॥ १८३ ॥
 संप्रधार्येदमुत्कर्णो व्याकुञ्चितकरः करी ।
 वेगेन गन्तुमारब्धो जज्ञे कलकलो महान् ॥ १८४ ॥
 पादचारा-ऽश्ववारार्धदधावेऽनु सहस्रशः ।
 अधिकाधिकगत्याऽस्य निर्विण्णस्तु न्यवर्तत ॥ १८५ ॥
 दूरारण्ये करी गत्वा श्रान्तो दध्यौ विषण्णधीः ।
 वव भूसंज्ञाभवत्कार्यं राज्यं क्वेदं पलायनम् ? ॥ १८६ ॥
 किंवा स्तोकमिदं पुंसो दुर्बुद्धः खलसन्निहः ।
 इति चिन्ताब्धिक्षुत्-तृष्णा-तापैराचक्रमे नृपः ॥ १८७ ॥
 संप्राप्य वटवृक्षस्य च्छायां विधुरबन्धुवत् ।
 स्वस्थीभूतः क्षणं तत्र नरमेकं ददर्श सः ॥ १८८ ॥

पटपादान्तरम्यं न धनुर्गोलिकया शुकान् ।

ज्ञानं वीक्ष्य न दुष्पूरदुर्बहाद्भेन त्वेदिनः ॥ १८९ ॥

दृष्ट्वा किमपुनाद्भेन भेषानृद्धा हि विस्तरः ।

तद्विज्ञामि शुकस्याद्वयमिति रामा तथाऽकरोत् ॥ १९० ॥

(मुग्धम्)

व्याधयाः शुको भद्र ! बहुवीरवधेन किम् ।

अवन्त्या नव मां द्रुमरसे मध्वमे ध्रुवम् ॥ १९१ ॥

किन्तु मे मत्स्यो अन्यस्मिन् ध्रुवा मुद्रितो नरः ।

अभयमत्स्यं तत्स्योन्वाप जग्राह तं करे ॥ १९२ ॥

पापविन्दा जले पूर्णि दौकवित्वा, मुनिर्द्वितम् ।

शुकः कृत्वा गतोऽवन्ती व्याधो रामपथे स्थितः ॥ १९३ ॥

लोको वदति किं मूर्खं, सरसं भाषते नरः ।

वीरं पृच्छति यद्वोक्स्मत्तच्छासं पठत्यसौ ॥ १९४ ॥

पापितादधिकं मूर्खं जनो दत्ते परं नरः ।

मादत्ते वीरवाक्येन महाप्योऽभूत् ततोऽधिकम् ॥ १९५ ॥

चेष्ट्योऽथ कपलावत्याः प्राप्तास्तन्मर्षकोविदः ।

वीरस्तदेकया पृष्टः पपाठ मधुरासरैः ॥ १९६ ॥

तवाप्तविशिर्बिद्भः सुभगोऽस्मीति जीवति ।

अविदो ध्रुवते तन्वि ! धनुर्विद्येगमद्भुता ॥ १९७ ॥

किञ्चित् त्वमपि भाषस्व पत् पठाम्यनु शिष्यवत् ।

तपोमे गुरुरेव त्वं कस्य शिष्यत्वमर्हसि । ॥ १९८ ॥

इति हर्षोत्सुका चेटी गत्वा देव्यं न्यवेदयत् ।

न दृष्टो न धृतः वीरः सुकविः स्वाविनीदृतः ॥ १९९ ॥

तदीयवर्णनाऽत्यर्थतुष्टा राज्ञी व्यचिन्तयत् ।

वाक्यशास्त्रविनोदाय ददौ मे माभूते विधिः ॥ २०० ॥

सोत्पण्डं चावदचेटी रे ! याहि त्वरितैः पदैः ।

पुंगो यथाचितं दत्त्वा शुकुराममिदानय ॥ २०१ ॥

चेद्या तथाकृते व्याधः कृतार्थः स्वास्पदं ययौ ।
 फीरं कराम्बुजे कृत्वा नीतो देव्यन्तिके तथा ॥ २०२ ॥
 दृष्ट्वा संमुखमायार्तां हर्षेण कमलावतीम् ।
 दक्षिणं भ्रजमुत्तिष्ठ्य पपाठ मधुरं शुक्रः ॥ २०३ ॥
 देवि ! वामभुजस्थत्वद्भारोद्धाराय विक्रमः ।
 प्रतिमानमिव क्षोणीं धत्ते दक्षिणबाहुना ॥ २०४ ॥
 सा हसित्वाऽऽह कीर ! त्वमियतेदं ब्रवीषि यत् ।
 धरैश्वर्यं विना नारीभारः कष्टं न शक्यते ॥ २०५ ॥
 साधु साधु त्वया प्रोक्ता भूरिभारकरा वयम् ।
 सत्यवाक्येन को न स्यात्तुष्टो यः पण्डितो भवेत् ॥ २०६ ॥
 लज्जयेति शुकोपज्ञां गोपयित्वात्मवर्णनाम् ।
 सा स्वर्णपञ्जरे चारुनिर्घये तमधारयत् ॥ २०७ ॥
 स्वयं संस्कुरुते स्थानं परिमार्जन-धूपनः ।
 सज्जम्बु-दाडिमीषीजा-ऽऽमलकानि च यच्छति ॥ २०८ ॥
 अन्यान्यपि तदिष्टानि पेय-भक्ष्याण्यपदीकयत् ।
 तत्संलापामृतैर्नित्यमात्मानं मीणयत्यसौ ॥ २०९ ॥
 पठ प्रश्नोत्तरं किञ्चिदिति राश्या नियोजितः ।
 शुको विद्याविनोदाय पपाठ सहसैव सः ॥ २१० ॥
 योगी किं ध्यायति ध्याने गुरवे क्रियते किम् ? ।
 प्रतिपन्नं सतां कीदृगादौ छात्राः पठन्ति किम् ? ॥ २११ ॥
 इति पृष्टे यदा राज्ञी चिन्तयन्त्यपि सा चिरम् ।
 न जानाति तदा सोऽद्वादौ नमः सिद्धयुत्तरम् ॥ २१२ ॥
 न लगेद् नाग-नारिष्ठे निम्ब तुम्बे पुनर्लगेत् ।
 लगेत्युक्ते लगेन्नैव मा मेत्युक्ते भृशं लगेत् ॥ २१३ ॥
 तत् किं मे कथ्यतामेवं भूयः पृष्टा शुकेन सा ? ।
 राणं विमृश्य देव्याह हं ज्ञातं ओष्ठसंपुटम् ॥ २१४ ॥

विदिता निर्विदा माता देवाः अतिविश्वमिताः ।
 निवेष्टाय यथा मिदाः सा चार्त्तघ्नियने वरः ॥ २१५ ॥
 वयमिन्द्रदिने माता दुर्न ज्ञान्वा शुक्रोऽप्रवीणः ।
 शृणु ज्ञानं यथा देवि । सा विश्ववन्द्येन्द्री ॥ २१६ ॥
 राजा येन दत्ताः मिदाः प्रान्ता व्याकुलिता भटाः ।
 सा कोटिकण्ठे वीर्यं देवि । पट्टां मयंसिनः ॥ २१७ ॥
 ह्युकोदिनमिति मर्धं भुक्त्वा वसुध्वा य मा अर्गा ।
 दत्तांती यदहो । वीर । दित्यां मञ्जकाः वसुध्वा ॥ २१८ ॥
 मृणालाभमदिव्यदमज्जने रौरवमभिभम् ।
 मभः कर्तुर्मन्त्रां माता सुदयतुर्भवे ॥ २१९ ॥
 इति पृष्ठे शुक्रः माह करोति यजमाना यज्ञान् ।
 दौर्धोऽपि शुण्ठां याति विषमममृतायने ॥ २२० ॥

["मिश्राणि सप्तकोऽपि वयुः" इति शुक्लेन सुदयतुर्भवे दत्तांती ।
 यतुर्भवे माह- अनुज्ञं विधां मृणाण्"]

कृष्णोऽपि मृषात्पयः स्यादुदारसर्पापि लीन्यता ।
 भावाभावेन यस्यापममृतातोऽपि न पुन्यते ॥ २२१ ॥

[इति माता पृष्ठे शुक्रः माह- आवातः]

माताः कृष्णारी वयान् सविदारः जना दमः ।
 सविदारो जनार्थीः वेदलक्ष्मि निरर्थकः ॥ २२२ ॥

[इति शुक्लेन पृष्ठे माता माह विदारः]

मत्तमादीं दिनवाग्ने यदोषादण्डोऽस्ति यः ।
 दानमागतोऽप्येष कल्पते न वक्ष्यते ॥ २२३ ॥

[इति माता पृष्ठे शुक्रः माह- यजमानः]

कृष्णरी येन निवेष्टाय दत्तं यजमानं यदोषाद् ।

तस्य मृत्युं कृतं मृतं येनामी भुनक्तिभ्यः ॥ २३६ ॥
 तृतीयस्य तु निक्षिप्तं कर्णोऽग्राद् गच्छन्मुस्यम् ।
 भ्रमन्वोऽग्रे यत्नमस्य निष्ठति स्म हृदि ध्रुवम् ॥ २३७ ॥
 तदेव परदोरेषु देवि । श्रवा निदर्शनम् ।
 गच्छतां के न मायन्ते नाग्धीर्षमयमानयाः । ॥ २३८ ॥
 इति शुक्रोक्तिस्तस्मात्मा मनिता कमलाऽवरोत् ।
 जीविनं मरणे वीर । श्रवा गह मय ध्रुवम् ॥ २३९ ॥
 सुधीरेतां शुक्रोऽपार धैर्यं बह्वृषाधिपं ।
 हाटं पशुमहः काति विषा विज्ञमधुपनः । ॥ २४० ॥
 किञ्च देवि । विषः स्नेहान् कुरुते नं मनागमम् ।
 रई तु नरप कर्षं मित्रं मात्मापयवि पृच्छति । ॥ २४१ ॥
 तन् भुवा कमला दीर्घं निःश्वस्यार शुक्रोत्तम ।
 विषं दंष्ट्राग्न्याऽऽपाने रन् मृतं मं मनागु न ॥ २४२ ॥
 ततोऽई सुमिता दशोत्तरे भूय विगर्जये ।
 रई तु विष इव धीर्नि कुरुते नरिहं सुवे ॥ २४३ ॥
 ततो राजशुक्रो दशोत्तरेण पुनितः ।
 परकापमंशान्मा विषा मे कवलाऽध्वरु ॥ २४४ ॥
 दंष्ट्राधिलपरीता मंडधविष्यन् कथमस्यथा ।
 विज्ञानेनानुवाकेन भविताऽप्यदवि विषम् ॥ २४५ ॥
 पुनः साह शुक्रं देवी तदाहमविता विरा ।
 तुहाऽनीशामि नह विज्ञिह धर्मनरं बदापुमा ॥ २४६ ॥
 न उच्ये भूयतां देवि । कदा शुक्रहस्तां शुक्रम् ।
 पिरोद्वारः पुष्पाव दाराव दार्याऽनह ॥ २४७ ॥
 मात्मावितामयो धर्मो न सेतोवसादं जम्ह ।
 न मात्मागर्हं हौर्व हौर्वानुर्हं न कन्दम्ह ॥ २४८ ॥
 उत्ते व—
 मत्स्यं हौर्वे तपः हौर्वं हौर्वशिऽवशिष्टः ।

सर्वभूतदया शौचं जलशौचं तु पञ्चमम् ॥ २४९ ॥
 स्नानं मनोमलत्यागो दानं चाभयदक्षिणा ।
 ज्ञानं तत्त्वार्थसंशोधं ध्यानं निर्विषयं मनः ॥ २५० ॥
 गृहेऽपि वसतां नित्यमश्रतामपि श्रद्धया ।
 मनःशुद्ध्या भवेद् धर्मस्तपसाऽपि न तां विना ॥ २५१ ॥
 उक्तं च—

(मन एव मनुष्याणां कारणं बन्ध-मोक्षयोः ।
 बन्धने विषयासङ्गि मुक्तौ निर्विषयं पुनः ॥ २५२ ॥
 तथाहि—
 पुरा मुरच्छपः पुर्या बहिरुद्यानमागतम् ।
 मुनिं सोदरमाकर्ष्य तत्रागात् सपरिच्छदः ॥ २५३ ॥
 मुनिं मणम्य भावेन स्फुटरोमाञ्चभूषणः ।
 निशम्य तन्मुखाद् धर्मं गता स्वभवनं नृपः ॥ २५४ ॥
 पट्टराश्यपि सोत्कण्ठा बन्दिनं देवरं मुनिम् ।
 आपृच्छ नृपतिं सायं जग्राहेत्यभिप्रहम् ॥ २५५ ॥
 सोमाभिधं मुनिं प्रानर्मया सपरिवारया ।
 बन्दिता पारयित्वा च भोक्तव्यमिति नान्यथा ॥ २५६ ॥
 अथाऽन्तराले नयस्ति पुरस्यापवनस्य च ।
 निशंये साऽथ पूरेणाऽऽगताऽगाधा बहत्सलम् ॥ २५७ ॥
 तेनाकुलमना राश्रीं प्रभाते निमग्नभम् ।
 पप्रच्छ कथमथाऽसौ पूर्वते मे मनोरथः ? ॥ २५८ ॥
 उवाच नृपनिर्देवि ! मा कार्षीः खेदमीदृशम् ।
 येनेदं मुकरं मुस्था गच्छ त्वं सपरिच्छदा ॥ २५९ ॥
 अर्वाकृतीरे नदीदेवीं समाद्यानपुरस्सरम् ।
 योऽपित्वा करां शुद्धमानसेदं वदेवेषः ॥ २६० ॥
 हे देवि ! नदि ! भर्ता मे देवप्रवचामरात् ।

आगच्छ प्रपन्नाः सैव मार्गं देहि मया द्रुतम् ॥ ८६१ ॥

तन् भुम्वा विविक्ता रात्री दुर्धरा किमिदमीदृशम् ।

आगच्छत्तुं शृणुं मृते पश्येत्तुं शोचयाम्बुजाः ॥ ८६२ ॥

आवृणोतिनादुर्ध्वमस्य यन् पुत्रमन्तनिः ।

यधुव मयि तन् सर्वं विदिता ये पतिव्रतम् ॥ ८६३ ॥

अथवा किं विकल्पेन निवृत्ताः प्रत्ययोऽधुना ।

अःपथ निर्विकल्पाः स्मृः पतिवारयं पतिव्रताः ॥ ८६४ ॥

यतः--

मती वरपुः मधोः पतिगुरुः शिष्या पितुः सुतः ।

आदेशे शेषार्थे कुर्यात् स्वष्टयावागमनं मनम् ॥ ८६५ ॥

इति तुष्टा मता रात्री सोपकरपरिचरदा ।

मदीतीरे मिलातोके शोचतीधुनधुनमे ॥ ८६६ ॥

तत्राह य मदी देवी कृतार्था हृदयमानगा ।

ता भर्तृकपितां सम्यग्भाषणावह न स्मृत् ॥ ८६७ ॥

मदी य मरता वापदक्षिणसितवारिभिः ।

स्तापीधुव ददी वारं मता रात्री वरे तटे ॥ ८६८ ॥

मनस्य विविक्ता तत्र धन्यमस्या हृदि मताः ।

मन्वाहीर्मुनिना वृष्टा मधुनारविधिं मती ॥ ८६९ ॥

सर्वमाख्याय कृतान्तं ता यवत्तु कुर्यात्परम् ।

अमेभाषदा कथे भर्तुर्वरेत्तुं प्रपन्नारिताः ॥ ८७० ॥

तोऽप्याह भुवता भद्रे । वदाःरे कुरे कनम् ।

तदारभ्य विरजाम्ना मनावाहिं वदं वदः ॥ ८७१ ॥

एवं तारम् अ वाऽप्यासीद् वापदधुर्वरजसदः ।

तेजाम्नां वृत्ते वापदं वदवारोक्तं ता विदा ॥ ८७२ ॥

यतः--

वापुमि वता मती वरारवतुर्वरे ।

वदा वदतो वामी वेलारवतुर्वरे ॥ ८७३ ॥

तदेवं गृहवामेऽपि पङ्कजस्येव तम्पुपः ।

निर्लेपमनसो राज्ञो घटने ब्रह्मचारिता ॥ २७४ ॥

मुनिं नत्वा ततो राज्ञी बहन्ती परमां मुदम् ।

वनस्यैकतमे देशे गत्वा वामिनवत्यमां ॥ २७५ ॥

कारयित्वा रसवतीं स्वपरिच्छदहेतवे ।

पारयित्वा मुनिं पूर्णाऽभिग्रहा बुभुजे स्वयम् ॥ २७६ ॥

आमष्टुं गतया देव्या पुनः पृष्ठो मुनिः कथम् ।

ननुत्तार्या मयेदानीं मुनिराह प्रशान्तवाक् ? ॥ २७७ ॥

नदीं देवी स्वया भाण्या ययसी मुनिराव्रतात् ।

उपोषितश्चरोन्नित्यं तदा मार्गं प्रपच्छ मे ॥ २७८ ॥

पुनर्विस्मयमापन्ना राज्ञी नद्यास्तटे गता ।

श्रावयित्वा मुनेर्वाक्यं नदीं तीर्त्वा ययां गृहान् ॥ २७९ ॥

राज्ञो निवेद्य तत् सर्वं प्रपच्छ च कथं मुनिः ।

उपोषितः स्याद् यः स्वेन पारणं कारितो मया ? ॥ २८० ॥

राजाख्यद् देवि ! मृग्याऽसि धर्मतत्त्वं न विन्दसि ।

समचिच्छो महात्माऽयमग्नेऽनग्नेऽपि वा ॥ २८१ ॥

तथा-

अकृताऽकारितं शुद्धमाहारं धर्महेतवे ।

अश्रतोऽपि मुनेर्नित्योपवासफलमुच्यते ॥ २८२ ॥

मनो मूलं वचः स्कन्धः क्रियाः शाखादिविस्तरः ।

धर्मवृक्षस्य तन्मूले हृदे सर्वं प्रजायते ॥ २८३ ॥

स्वभर्तुर्देवरस्याऽपि माहात्म्यं वक्ष्ये तादृशम् ।

अनुमोदनयैवात्मा तथा राश्या पवित्रितः ॥ २८४ ॥

यद्विदं गदितं धर्मतत्त्वमाख्यानसंगुतम् ।

मया कीरेण ते देवि ! ज्योत्स्नापवलयं हि तत् ॥ २८५ ॥

सतीनां यत् स्वभावेन सद्गानं मानसं भवेत् ।

तेन कृते स्वलल्येव मौढ्यपण्डितवद् भुवम् ॥ २८६ ॥

हा ! हा ! निष्कमलं राज्यं दृष्ट्वा मे भविताऽखिलम् ॥ ३०० ॥
 तद् गत्वा बोधयाम्येतां निश्चित्यैवं तथाऽकरोत् ।
 परं सा बुध्यते नैव तनः स पुनरब्रवीत् ॥ ३०१ ॥
 किं जीवति शुके देवि ! जीवसीति प्रतिश्रुते ? ।
 एवमित्पुदिते भूपो दध्यौ सिद्धं समीहितम् ॥ ३०२ ॥
 शुके जीवयुतं कृत्वा नीत्वाऽन्यत्र विमुच्य च ।
 प्रतिज्ञां पूरयित्वाऽस्याः प्रविक्ष्यामि निर्जां तनुम् ॥ ३०३ ॥
 इत्येकान्ते तनुं मुक्त्वा कीरमाविश्य सोऽललत् ।
 नृपोऽपि गृहगोधाग्नं त्यक्त्वा स्वतनुमाविशत् ॥ ३०४ ॥
 विक्रान्ताभ्रपटलीमिव तेजस्विनीं तनुम् ।
 दधानो विक्रमनृपो लघु देव्यन्तिके ययौ ॥ ३०५ ॥
 दर्शनात् तस्य कमलमालेव कमलावती ।
 सद्यो विकाशमापन्ना श्रिया च समलङ्कृता ॥ ३०६ ॥
 मूर्त्तिर्जाया च सत्येव राश्यो याऽन्यनरागमे ।
 निष्कला सकला चैव सद्यः स्वपतिसङ्गमे ॥ ३०७ ॥
 दृष्ट्वा पूर्ववदालापं गतिं वेपं निरीक्षणम् ।
 रुदन्ती पादयोः पत्युः सहसोत्थाय साऽलगत ॥ ३०८ ॥
 जगौ च जीवितं स्वामिमेकं देशान्तरेण ते ।
 बभूव दुःखमपरं तव कूटप्रपञ्चतः ॥ ३०९ ॥
 कथं कथान्तरेणाऽहं वराकी विप्रतारिता ।
 देशान्तरकलालाभपरीक्षा मयि कीदृशी ? ॥ ३१० ॥
 यदेवमपि निर्व्यूढं महिलामात्रया मया ।
 प्रसादस्तदयं सर्वस्तव पादप्रसादजः ॥ ३११ ॥
 अधुना मेऽखिलं तावत् स्वस्वरूपं निरूप्यताम् ।
 नृपः माह तव प्रेयान् कीरोऽसौ कथयिष्यति ॥ ३१२ ॥
 राश्याह देव ! को हेतुर्यदर्थे मृत्युराहतः ।
 न ह्येऽप्यधुना बाढमनिष्टो मेऽभवच्छुक्रः ? ॥ ३१३ ॥

प्रतिष्ठां लभते लोके दिव्यघाट्टादिवोपलः ॥३२७॥
 विवेकेनाऽविवेकेन धर्मो यैर्विहितः पुरा ।
 तेऽथ क्रमेण जायन्ते पतयः पतयः श्रियः ॥३२८॥
 विवेकदीपकालोकसप्रकाशीकृतेऽध्वनि ।
 चरन्तो न स्वलन्त्येव कलिध्वान्तेऽपि कोविदाः ॥३२९॥
 विवेको गुरुवत् सर्वं कृत्याकृत्यं प्रकाशयेत् ।
 सन्मित्रवदकृत्याद्य वारयेत् सुमतिर्यथा ॥३३०॥
 तथाहि--

श्रीसेनः श्रीपुरेऽस्ति स्म राजा राज्यमहारथम् ।
 यो निर्वाहितवान् पुष्ट्यायधर्मदृष्टः सुरम् ॥ ३३१ ॥
 पुरोधस्तस्य सोमाख्यः सद्गुणकृमिको हितः ।
 कुलोद्घोतनदीपाभः पुत्राभावान् स दुःखितः ॥३३२॥
 अन्यदा तं नृपः प्राह तवेयमनपत्यता ।
 यथा मां वाधते पाटं भवन्तं सोम । नो तथा ॥३३३॥
 निर्व्यूढोऽयमियत्कालमावधोरन्वयक्रमः ।
 अतः परं मधुत्रस्य कः पुरोधा भविष्यति ? ॥ ३३४ ॥
 अवंगपतिने तस्मिन् विश्वासः कीदृशो भवेत् ? ।
 तदेवमपि कस्मात् त्वं निश्चिन्त इव दृश्यसे ॥३३५॥
 स प्राह गिन्तया देव ! किं परायणवस्तुनि ? ।
 जीवितं सन्ततिर्द्रव्यं दैवायत्तमिति श्रयम् ॥३३६॥
 उक्तं च-

आत्मायत्ते गुणाधाने नैर्गुण्यं वक्षनीयता ।
 दैवायत्ते पुनः कार्ये पुंमः का नाम वाच्यता ? ॥३३७॥
 नृपोऽजल्यदुःखार्थोऽस्ति दैवस्याऽयनुद्वेगने ।
 आराधय निर्जां कृत्वा साहसं कृत्स्नदेवताम् ॥३३८॥
 धर्माय वृत्त्यने देवो विघ्ननाशकस्तु देवता ।

नदुष्टं गोऽपि नरैव ध्वानभुक्तोऽन्वमद् विजि ॥ ३५२ ॥
 यधाने स्वपुं गन्तव्यं गोमो दःषी विपगमीः ।
 पिर मां मुकुन्ता जायामपेङ्गाऽवस्मिन्तोऽन्वगः ॥ ३५३ ॥
 देःषाः यमादमायाय गदत्रैवारमं विजि ।
 नन्वे कृतेवजः पुषो भावी भाग्यं हि नाऽन्यथा ॥ ३५४ ॥
 पिर यमाऽजाऽपुषस्य पुत्रमन्वगपि स्फुटम् ।
 नोऽगवो भविता हृष्ट्योक्तः स्वशानिर्वीक्षितः ॥ ३५५ ॥
 ज्ञानेष्टं यपि भूगोऽपि विरामं यादयति ध्रुम् ।
 तथाप्यहं सुनायमान् कगनीयं यनातगम् ॥ ३५६ ॥
 इत्यागच्छन् गृहेणामां नादगो वीक्ष्य जन्वितः ।
 हर्षस्थाने कथं मोम ! विपण्ण इह हृदये ? ॥ ३५७ ॥
 किं विमताग्निं देवता किं व्ययीकं तवाऽथवा ? ।
 देवतादेवं स्वदोषं य स हं निन्दन् तमाग्यत ॥ ३५८ ॥
 रामोऽपि कुरु मां वेदमीदृश्येन कुले यतः ।
 तादृशा देवतादिष्टा भवन्ति तव का क्षतिः ? ॥ ३५९ ॥
 परं जन्मादितः कृत्वा प्रकाश्यस्तावदेव न ।
 दोषध्वान्तहरो यावन्न चित्तेकरविः स्फुटः ॥ ३६० ॥
 इति राज्ञो हितोद्देशमुधाविध्यातमानसः ।
 गत्वा स्वभवने जायां सुगुप्तां तामकारयन् ॥ ३६१ ॥
 समयेऽजनि पुत्रोऽस्य नृपस्याऽऽशु निवेदितः ।
 प्रच्छन्नकृतसंस्कारो व्यवर्धिष्ट क्रमेण च ॥ ३६२ ॥
 अथाऽध्ययनयोग्यं तं ज्ञात्वा शास्त्रविचक्षणः ।
 अध्यापयितुमारेमे स्वयमेव पिता सुतम् ॥ ३६३ ॥
 तस्य भूर्मागृहस्थस्योपरिद्रुफलकासनः ।
 छात्राणां च पुरो बाधे शास्त्रमर्थापयत्यसौ ॥ ३६४ ॥
 निजाङ्गुष्ठे दवरक्तं चक्ष्वाऽर्पयति सूत्रवे ।
 संदेहे सति चाल्योऽयमिति सङ्केतपूर्वकम् ॥ ३६५ ॥

महाप्राज्ञः पुनः पुत्रो विनष्टि श्लोकतो बहु ।

अथवा नीतिशास्त्रस्य श्लोक एकोऽप्यमागतः ॥ ३६६ ॥

दाने भोगस्य नाशः स्याद् द्रव्यस्य गतिप्रवम् ।

यो न दत्ते न भुङ्क्ते च तृतीयाऽस्य गतिर्भवति ॥ ३६७ ॥

तस्य व्याख्यानवाक्ये शृत्रं व्याख्यते गुणः ।

पुनः स्पष्टपुषाध्यायो व्याख्यानवति पूर्ववत् ॥ ३६८ ॥

भूयोऽपि चाम्बिते शृत्रे पुरोधो गोपतोऽस्मिन्नाम ।

छात्रान् विमुञ्च्य शृत्रं स्वमाहृत्य बहिष्कृतवान् ॥ ३६९ ॥

रे ! समुद्रमयं क्षात्रे तस्मिन् गोपशोषमे ।

श्लोकेऽतिगुणमर्थेऽस्मिन्नर्थे मूढः कथं भवान् ? ॥ ३७० ॥

गुणोऽप्याह नलम्बान् ! भण्यते हि गतिप्रवम् ।

वितस्य वर्णितं तत् तु विचारे मे न पूर्यते ॥ ३७१ ॥

यतः--

आपातशतलब्धरव माणेभ्योऽपि गरीयतः ।

गतिरेकैव वितस्य दानमन्या विपत्तयः ॥ ३७२ ॥

तत् तर्जोत्तमं पात्रे दयाधर्माय दुःखिते ।

पाचके कीर्तिषोषाय स्नेहषोषाय वन्धुषु ॥ ३७३ ॥

भूनाशो विप्रनाशाय वैरघाताय वैरिषु ।

आवित्येन शृणो दत्ते दाने न काचि निष्फलम् ॥ ३७४ ॥

भोगेन केवलं गोपधर्मदिकं क्षणिकं भवेत् ।

लोकद्वयविनाशाय तस्य नास्त्यु निधितम् ॥ ३७५ ॥

पुरोधस्तद् निशम्याज्यं विचारयतुर्न वदः ।

मुदा हृदि न मानि त्वं गत्वा चाख्यद् बहिष्कृतम् ॥ ३७६ ॥

गुणोऽप्याह च भो भद्र ! विवेकः सोऽप्यदुष्टतः ।

पूतविषमि पेनामो दध ते च दधोऽयम् ॥ ३७७ ॥

अतो ! विचार्यमासीदसौ ! अथाहृष्टा दासिः ।

उपाध्यायं च शास्त्रं च याऽतिक्रम्य प्रवर्तते ॥ ३७८ ॥

यत्किञ्चित् खन्यमानस्य यथा कूपस्य कस्यचित् ।

नालमुद्रते येन खनकः प्लाव्यते जनैः ॥ ३७९ ॥

तथाच्छात्रस्य कस्यापि शिक्षमाणस्य किञ्चन ।

उन्मीलति तथा ज्ञानं येन विस्माप्यते गुरुः ॥ ३८० ॥

तत् त्वं गजेन्द्रमारोप्य सत्त्वरं त्वमिहानय ।

तथा सुमतिरित्यस्य नामास्तु स्वगुणार्जितम् ॥ ३८१ ॥

इत्यादिश्य नृपः प्रैषीत् परिवारं सङ्गस्तिनम् ।

सोमोऽपि स्वगृहे गत्वा निजबन्धूनमेलयत् ॥ ३८२ ॥

अथ कारितशृङ्गारं कृतकौतुकमङ्गलम् ।

हस्त्यारूढं महर्ष्याऽर्सा सुतं निन्ये नृपैकसि ॥ ३८३ ॥

राजा सम्मुखमभ्येत्य कृत्वा सत्कारमुज्ज्वलम् ।

पौरोहित्ये नियोज्यैतं गृहं प्रति व्यसर्जयत् ॥ ३८४ ॥

राजमान्यतयैवं स ययौ लोकेऽपि पूज्यताम् ।

पित्रादिबन्धुषु नतो याति राज्ञोऽन्तिके सदा ॥ ३८५ ॥

करोति साधुसंसर्गं शृणोति विविधं श्रुतम् ।

सार्थनामा क्रमाज् जज्ञे सुमतिः सुरुतार्जनात् ॥ ३८६ ॥

विवेकमन्यदा ज्ञातुं बहुश्रुतमिमं नृपः ।

पप्रच्छ वद भोः ! कस्माद् जीवानां विविधा स्थितिः ? ॥ ३८७ ॥

सुमतिः प्राह राजेन्द्र ! यत् त्वं तत्त्वं विदन्नपि ।

मां पृच्छसि प्रसादोऽत्र हेतुस्तत् किञ्चिदुच्यते ॥ ३८८ ॥

स्वस्यकर्मवशाद् देव ! जीवा वैचित्र्यभाजिनः ।

अभिनेयवशाद् नानावेषं कुर्वुर्यथा नटाः ॥ ३८९ ॥

पुण्य-पापमयं कर्म तद्वशेन नृणां भवेत् ।

विवेकश्चाऽविवेकश्च ताभ्यां सर्वं शुभाऽशुभम् ॥ ३९० ॥

4

5

6

7

8

9

स महात्मा महाविद्वान् यः सदा दूरतथरेत् ।
 एताभ्यः कुटिलाद्वीभ्यो भुजद्वीभ्य इव व्रसन् ॥ ४०४ ॥
 दासिष्यमपि नैतासु श्रेयसे तदतः परम् ।
 परनारीसहोदर्यं पालनीयं मया व्रतम् ॥ ४०५ ॥
 कदापि घृतकाराणां स्थानेऽग्राद् घृतकौतुकी ।
 तत्र केनाऽपि नाऽलोपि मृत्युनोत्प्रासितः स तैः ॥ ४०६ ॥
 किञ्च दुर्वचनं शोभं कलिं कर्पं कुदृश्यताम् ।
 अद्रच्छेदादिकं तेषां वीक्ष्य बाहं व्यरज्यत ॥ ४०७ ॥
 दध्यौ च यदहो घृतं व्यसनानां धुरीक्ष्यते ।
 तत् त्याज्यमीदृजं यस्य प्रत्यर्थं दृश्यते फलम् ॥ ४०८ ॥
 यद्वा किमुच्यतेऽमीषां घृतेनेह नलादयः ।
 अवस्थां प्रापितास्तान्तामत्र स्थित्वाऽप्यलं ततः ॥ ४०९ ॥
 इत्थं विवेकसाहाय्यात् तथाऽसौ सद्गुणोऽजनि ।
 यथा धुरि सुगीलानां दृष्टान्ते कथ्यते जनैः ॥ ४१० ॥
 सोऽन्यदा नृपमप्राप्तीद् विश्वासो देव ! नोच्यते ।
 नृपधर्मे कथं तत् ते विश्वासोऽयं मयीदृशः ? ॥ ४११ ॥
 नृपः प्रोवाच वत्स ! त्वमस्मद्वंशपुरोषसः ।
 यरलब्धस्ततः कस्माद् विश्वासस्त्वयि नो भवेत् ? ॥ ४१२ ॥
 नाथ ! तद् किं घृतो बाल्ये गुणोऽस्मीति तदीरिते ।
 नृपः प्राह विवेकस्योद्भेदं त्वयि प्रतीक्षितुम् ॥ ४१३ ॥
 सदोषा अपि निर्दोषाः कुलिना दुष्कुला अपि ।
 विवेकेनात्र जायन्ते दृश्यते स त्वयि स्फुटः ॥ ४१४ ॥
 उक्तं च—
 कुलादपि वरं शीलं वरं दारिद्र्यमापयान् ।
 राज्यादपि वरं विद्या तपसोऽपि वरं समा ॥ ४१५ ॥
 यस्य तस्य प्रमूतोऽत्र गुणवान् पूज्यते नरः ।

सुचंशोऽपि धनुर्दण्डो निर्गुणः किं करिष्यति ? ॥४१६॥

किञ्च,

रूप-लक्ष्मीवतां शीलमेनुत्सेकः कलावताम् ।

प्रभाविष्णोः सदृष्णुन्वमुष्णकाले हिमागनिः ॥ ४१७ ॥

इत्यादि स्वस्य वृत्तान्तं श्लाघ्यं च नृपतेर्मुखात् ।

स धृत्वाऽधोमुखस्तस्यां लज्जया भारिनो भृशम् ॥४१८॥

इत्येवं सद्विवेकेन ध्वस्तदोषः सतां मनः ।

क्रमात् सद्वर्ममामाय मुमतिः मुगतिं यया ॥ ४१९ ॥

(मुसंसर्गस्य माहात्म्यमर्द्धने कथ्यतेऽयुना ।

मायो जगति येन स्यादपि दैवकल्पन्यया ॥ ४२० ॥

आस्नामैषाधिको दोषः सदृशोऽपि मुसङ्गनः ।

अपयानि यथा कर्म जीवस्य ज्ञानसङ्क्रमात् ॥ ४२१ ॥

पश्य सत्सङ्गमाहात्म्यं स्पर्शपापाणयोगतः ।

लोहं स्वर्णाभवेत् स्वर्णयोगात् काचो मर्णीयते ॥४२२॥

विकाराय भवत्येव कुलजोऽपि दुसङ्गनः ।

जलजातोऽपि दाहाय लहो बहिनिपेवणात् ॥४२३॥

आस्तां सचेतसां सङ्गात् सदसत् स्यात् तरोरपि ।

अशोकः शोकनाशाय कल्पे तु कल्मिषः ॥ ४२४ ॥

निःस्वोऽपि सङ्गतः माधुर्यमृदोऽपि नाथयः ।

अथः कृशोऽपि शोभाय पुष्टोऽपि न पुनः रसः ॥ ४२५ ॥

एकमातृ-पितृत्वेऽपि भूयते शुकयोर्द्वयोः ।

भिल्लानां च मुनीनां च सङ्गात् दोष-गुणोदयः ॥४२६॥

मुसङ्गस्पोषदेशोऽपि लभ्यते न यथा तथा ।

इत्यर्थे लोकविरूपाता मभाकरकथोऽप्यने ॥ ४२७ ॥

अस्त्यत्र भरते वीरपुरे पदकर्मकर्मतः ।

विमो दिवाकरो नाम तस्य पुत्रः मभाकरः ॥ ४२८ ॥

म महात्मा महाविद्वान् यः सदा दूश्नप्रणेन ।
 एताभ्यः कटिलाद्भीष्यो मुनद्भीष्य इव प्रमन् ॥ ४०४ ॥
 दाक्षिण्यमपि नैनागु श्रेयसे तदनः परम् ।
 परनारीमहोदर्यं पालनीयं मेया व्रतम् ॥ ४०५ ॥
 यदापि धूनकाराणां स्थानेऽगाद् धूतकृतुर्ही ।
 तत्र केनाऽपि नाऽकोपि मत्पुनोन्त्यामिनः स नैः ॥ ४०६ ॥
 किंन दुर्वचनं सोभं कलिं प्रीर्य कुदृश्यताम् ।
 अङ्गुल्लेदादिकं तेषां वीक्ष्य बाहं स्वरज्यत ॥ ४०७ ॥
 दध्यौ च यदहो धूनं स्पसनानां धुरीक्ष्यते ।
 तत् त्याज्यमीदृशं यस्य प्रत्यक्षं दृश्यते फलम् ॥ ४०८ ॥
 यद्वा किमुच्यतेऽमीषां धूतेनैव नलादयः ।
 अवस्थां प्रापितास्तान्तामत्र स्थित्वाऽप्यलं ततः ॥ ४०९ ॥
 इत्थं विवेकसाहाय्यात् तथाऽसौ सद्गुणोऽननि ।
 यथा धुरि सुशीलानां दृष्टान्ते कथ्यते जनैः ॥ ४१० ॥
 सोऽन्यदा नृपमप्राक्षीद् विश्वासो देव ! नोच्यते ।
 नृपधर्मे कथं तन् ते विश्वासोऽयं मयीदृशः ? ॥ ४११ ॥
 नृपः मोवाच वत्स ! त्वमस्मद्वंशपुरोधसः ।
 वरलब्धस्ततः कस्माद् विश्वासस्त्वयि नो भवेत् ॥ ४१२ ॥
 नाथ ! तत् किं धृतो बाल्ये गुप्तोऽस्मीति तदीरिते ।
 नृपः प्राह विवेकस्योद्भेदं त्वयि प्रतीक्षितम् ॥ ४१३ ॥
 सदोषा अपि निर्दोषाः कुलिना दुष्कुला अपि ।
 विवेकेनात्र जायन्ते दृश्यते स त्वयि स्फुटः ॥ ४१४ ॥
 उक्तं च—
 कुलादपि वरं शीलं वरं दारिद्र्यमामयात् ।
 राज्यादपि वरं विद्या तपसोऽपि वरं समा ॥ ४१५ ॥
 यस्य तस्य प्रमृतोऽत्र गुणवान् पूज्यते नरः ।

पत्स ! यद्यपि ते नाम्ना मम बाधये तथाप्यमुम् ।
 गृहाण श्लोकं येन त्वं समाधिभृतये मम ॥ ४४१ ॥
 कृतग्रस्वापिमं सर्गमुत्तमस्त्रीपरिग्रहम् ।
 कुर्वन् मित्रमन्लोभं च नरो नैवावसीदति ॥ ४४२ ॥
 ओमित्युक्त्वा गतो यावद् द्यूतस्थानं प्रभाकरः ।
 मित्रेण तावदागत्य पितृमृत्युर्निवेदितः ॥ ४४३ ॥
 विपद्गो मे पिता तत्र सोमोऽथ तु समागतः ।
 किं कर्तव्यं मया सोऽपि ध्यात्वा च मित्रमृचिवान् ॥ ४४४ ॥
 सखे ! विनाय यत्कृत्यं त्वमेव पितरं मम ।
 आनपादनेन मार्गेण यथा पश्यामि तं दृष्ट्वा ॥ ४४५ ॥
 सरुपा तथाकृते पन्थात् पितृकृत्यं निवर्तिते ।
 विश्रादिष्टं हृदि स्मृत्वा शिष्टाश्लोकं व्यधावपत् ॥ ४४६ ॥
 विश्रा यदिदमादिष्टं कुर्वतो मे तदन्यथा ।
 किमु स्यादिति निर्णेतुं परदेशं प्रतस्थिवान् ॥ ४४७ ॥
 श्रुत्वा मार्गे प्रवृत्तं सिंहापिवानं ग्रामठक्कुरम् ।
 कृतघ्नं तुच्छमकृतिं स्तब्धं तुष्टस्तमाधयत् ॥ ४४८ ॥
 तत्सर्पका दासिका तेन विहिता गृहिणी गृहे ।
 अज्ञानभावतो रूक्षात्मिका सर्वाधमा च या ॥ ४४९ ॥
 तथा तत्रैव वास्तव्यो निर्दोषिण्यशिरोमणिः ।
 अर्धकलुषो मित्रस्वे लोभनन्दिर्वेणिकु कृतः ॥ ४५० ॥
 आकारिनोऽप्यदा राज्ञा सिंहस्तेन समं धर्यो ।
 प्रभाकरो नृपं विदूस्त्रियं ज्ञात्वेदमृचिवान् ॥ ४५१ ॥
 मूर्खा मूर्खः समं सद्गं गावो गोभिर्धृता धर्मः ।
 गुर्ध्राभिः गुर्ध्रयो यान्ति समशीले हि मित्रता ॥ ४५२ ॥
 दत्तं तुष्टेन राज्ञाऽस्य वज्रग्रामयुतं पुरम् ।
 सोऽपि दापितवान् सिंहस्त्रायिने जीवनं नृपान् ॥ ४५३ ॥
 ग्रामेशोऽपि कृतस्तेन सिंहो देशाधिपतिं हृतम् ।

स धातुं धमति, द्यूते रमते, कुरुते कलिम् ।
 स्वरं भ्रमति सर्वत्र निरङ्कुश इव द्विषः ॥ ४२९ ॥
 पिता शिक्षयते वत्स ! किमात्मा व्यसनेऽस्पृते ।
 आत्माऽपि यदि नात्मीयस्ततः कोऽन्यो भविष्यति? ॥ ४३० ॥
 अवगाहस्व शास्त्राणि, पितृ काव्यरसामृतम् ।
 शिक्षयस्व कलाः, धर्मं कुरुद्धर निजं कुलम् ॥ ४३१ ॥
 यतः—

वस्तुदूष्योत्तयते दीपः मृत्युसं निजतेजसा ।
 निष्कलङ्कः पुनः पुनः परोक्षानपि पूर्वजान् ॥ ४३२ ॥
 किञ्च,
 धनाशा धातुवादेन जीविताशा रसायनैः ।
 गृहाशा पण्यनारीभिर्मतिभ्रंशत्रयं नृणाम् ॥ ४३३ ॥
 इत्यादिशिक्षया स्पृष्टो मालिन्यादिव मानसे ।
 हसित्वाऽऽह मुतस्तात ! कः पठित्वा दिवं गतः ? ॥ ४३४ ॥
 न शास्त्रेण शुधा याति न च काव्यरसेन तदं ।
 एकमेवार्जनीयं तु द्रविणं, निष्फलाः कलाः ॥ ४३५ ॥
 एवमलुण्ठनस्तस्य विलसोऽसौ व्यचिन्तयन् ।
 पुत्ररूपेण मे जप्ते किमिदं कुलवैशसम् ॥ ४३६ ॥
 अकिञ्चनकरोऽपि स्याद् नाऽकुलीनः कुलोद्भवः ।
 भस्माऽपि पावकोद्भूतं पावित्र्यं कुरुते जने ॥ ४३७ ॥
 अयं च मेतुतो भून्वा बभूव यदि निर्गुणः ।
 ततः कथं कुञ्जीलोऽभून् कर्मणः कोऽथवा बली ? ॥ ४३८ ॥
 परदोषच्छिदोऽप्येके स्वाङ्गं दोषमसत्ताः ।
 हर्तुमित्यत्र सूर्येन्दुमेवा एव निदर्शनम् ॥ ४३९ ॥
 इत्युदासीनवृत्त्यैव जन्म निर्वाह म द्विजः ।
 पश्यन्ते वस्मत्यस्तेनाऽऽकार्यं पुत्रमभायत ॥ ४४० ॥

वत्स ! यद्यपि ते नास्या मम वाक्ये तथाप्यमुम् ।
 वृद्धाण श्लोकमेकं त्वं समाधिमुत्तये मम ॥ ४४१ ॥
 कृतद्रस्वामिसेसर्गमुत्तमस्त्रीपरिग्रहम् ।
 कुर्वन् मिश्रपलोभं च नरो नैवावसीदति ॥ ४४२ ॥
 ओमित्युक्त्वा गतो यावद् द्यूतस्थानं प्रभाकरः ।
 मिश्रेण तावदागत्य पितृमृत्युर्निवेदितः ॥ ४४३ ॥
 विपन्नो मे पिता तत्र सोभोऽथ तु समागतः ।
 किं कर्तव्यं मया सोऽपि ध्यात्वा च मिश्रमृषिवान् ॥ ४४४ ॥
 सखे ! विशाय यत्कृत्यं त्वमेव पितरं मम ।
 आनयाऽनेन मार्गेण यथा पश्यामि तं दृशा ॥ ४४५ ॥
 सख्या तथाकृते पथान् पितृकृत्ये निवर्तिने ।
 विशादिष्टं हृदि स्मृत्वा शिष्याश्लोकं व्यभावयत् ॥ ४४६ ॥
 विशा यदिदमादिष्टं कुर्वतो मे तदन्वया ।
 किमु स्वादिति निर्णेतुं परदेशं प्रतस्थिवान् ॥ ४४७ ॥
 श्रुत्वा मार्गे प्रजन् सिंहप्रभिवानं ग्रापठक्कुरम् ।
 कृतघ्नं तुच्छप्रकृतिं स्तब्धं तुष्टस्नवाभयत् ॥ ४४८ ॥
 तस्पर्का दासिका तेन विहिता वृद्धिणी गृहे ।
 अज्ञानभावतो रूक्षात्मिका सर्वाधमा नृया ॥ ४४९ ॥
 तथा तत्रैव वाहन्यो निर्दासिष्यशिरोमणिः ।
 अर्पकलुब्धो मिश्रत्वे लोभनन्दिर्वेजिक् कृतः ॥ ४५० ॥
 आकारितोऽप्यदा राज्ञा सिंहस्तेन समं ययौ ।
 प्रभाकरो नृपं विद्वन्मियं ज्ञात्वेदमृचिवान् ॥ ४५१ ॥
 मूर्खा मूर्खः समं सङ्गं गारो गोभिर्मृगा मृगैः ।
 गुर्वाभिः गुपियो यान्ति समशीले हि मिश्रता ॥ ४५२ ॥
 दत्तं तुष्टेन राज्ञाऽप्य बहुग्रापयुतं पुनम् ।
 सोऽपि दापितवान् सिंहस्वामिने जीवने नृपान् ॥ ४५३ ॥
 ग्रापेशोऽपि कृतस्तेन सिंहो देशाधिपो हुनम् ।

भग्याभ्यप्यस्य कायाणि दृक्कराण्यपि मोऽकरोन् ॥४५४॥
 लोभनन्देरपि स्यामी तथा तेनाऽनुकूलितः ।
 यथा निःस्वोऽप्यमी जज्ञे महद्भिभरभागुरः ॥ ४५५ ॥
 अथ सिंहस्य पुत्रादप्यधिकोऽस्ति मयूरकः ।
 उन्मङ्गलाभितो नित्यं पोषितो भूषितश्च यः ॥ ४५६ ॥
 अभून् तस्यापिपे तस्या दास्या गर्मानुभावनः ।
 दोहदस्तेन सोऽयूरि ननुन्याऽप्यमयूरतः ॥ ४५७ ॥
 उरहुरस्य मयूरस्तु कापि यद्यादगांष्यत ।
 एवं महोपकाराणि तेन मर्वाणि चक्रिरे ॥ ४५८ ॥
 अथ भोजनवेत्यायां उरकुरस्तं मयूरकम् ।
 अदृष्ट्वा मानुषान् मेप्य वीक्षयामास सर्वतः ॥ ४५९ ॥
 यावन्न कापि लब्धोऽसी तावदाकुलितो भृशम् ।
 स उर्ध्वः कारयामास पट्टाऽऽघोषणामिति ॥ ४६० ॥
 मयूरं स्वामिसिंहस्य यः कोऽपि कथयिष्यति ।
 दिनाराष्ट्रगतं लब्ध्वा सोऽभयं च न संशयः ॥ ४६१ ॥
 तत् श्रुत्वा चिन्तितं दास्याऽनेन वैदेशिकेन किम् ॥
 गृह्णामि द्रविणं, भर्ता ममाऽन्योऽपि भविष्यति ॥४६२॥
 इति सा पट्टहं स्पृष्ट्वा गत्वा सिंहान्तिकेऽवदत् ।
 भृशु देव ! पुरो भर्तुः कथनीयं यथातथम् ॥ ४६३ ॥
 निशि मे दोहदो जज्ञे मयूराभिषभक्षणे ।
 प्रभाकरेण कुत्रापि स तु नासादितोऽपरः ॥ ४६४ ॥
 चारयन्त्यामपि यपि ततः स्नेहाऽतिरेकतः ।
 वराकस्त्वर्त्य एवायं शिखी हत्वा ममार्षितः ॥ ४६५ ॥
 अत्यासद्रविणष्टोऽयमरे ! किं कृतवानिति ? ।
 रुष्टः सिंहो भटान् प्रैषीच्चिग्रहीतुं प्रभाकरम् ॥४६६॥
 सोऽपि मित्रपरीक्षार्थं लोभनन्दिगृहं गतः ।

उवाच कम्पमानाहो मित्र ! भो रस रस माम् ॥४६७॥
 लोभनन्दिममरासीन् किं न्वया भोः ! विनाशितम् ? ।
 स उवाच कम्पप्रार्थे म्यामिषही हनो मया ॥ ४६८ ॥
 मनो मित्राधमः माह म्यामिद्रोहविधापिनः ।
 स्थानं नाम्न्यग्र फः पूलं उच्यन्तं स्वष्टे क्षिपेत् ? ॥४६९॥
 एवं वदन्ममपेने क्षिप्त्वा यावन् प्रयाकरः ।
 मारिवेश दृढं तावन् पूर्यक्रे लोभनन्दिना ॥ ४७० ॥
 आगमाध भटास्त्रैः स पशुध्वा नीनो बहिस्ततः ।
 निग्रहापोषनाग्नेन सदैव्यमिनि भापिताः ॥४७१॥
 पान्धवाः ! न मया कोऽप्युपकारो वः कृतः परम् ।
 अमियं यदि नो वके तदा मां रक्षन्तुदा ॥ ४७२ ॥
 किं वा नयन मां तत्र यया विग्रपये प्रभुम् ।
 इवुक्ते तैः स सिद्धान्ते नीनः सकलं जगौ ॥ ४७३ ॥
 देव ! त्वं मे पिता स्वामी क्षरणं त्वं च सर्वथा ।
 समर्प्यकं व्यलीकं यद् गुरवो न गुरुकुपः ॥ ४७४ ॥
 तन् भुन्वा भ्रुकुटीभङ्गभीषणः सिंह उक्तवान् ।
 ओरेऽर्पय मयूरं वा स्मर वाऽभीष्टदेवताम् ॥ ४७५ ॥
 तदा तस्यापदि प्रायो जनोऽभूदाकुलोऽलिलः ।
 विना मित्र-कलत्राभ्यां, ते हि दर्शितविक्रिये ॥ ४७६ ॥
 ॥ उचे दैवतप्रापं पितुरेव वचः स्मृतम् ।
 यदतिप्रमणे सद्यो ममाभूदीदृशं फलम् ॥ ४७७ ॥
 इति श्लोकं पठित्वाऽसौ सं मयूरं यथास्थितम् ।
 समर्प्य सिंहमापृच्छय यस्यैवास्वस्ततोऽचलत् ॥ ४७८ ॥
 सर्वलक्ष्यं स सिंहेन बोधितोऽपि न स स्थितः ।
 मत्पक्षदृष्टोपाणां करोत्यनुनयः किम् ? ॥ ४७९ ॥
 गच्छंश्च चिन्तयामास पिगेर्षा दुष्टवेष्टितम् ।
 किम्पाकटक्षच्छार्पव दुरन्ता खलसङ्गतिः ॥ ४८० ॥

भस्माहुतमिवाऽग्नीषु तत् तथोपकृतं मया ।
 सर्वमेकपदे नष्टं भव्यं वा जीविताऽस्मि यत् ॥ ४८१ ॥
 नृणां मृत्युरपि श्रेयान् पण्डितेन सह ध्रुवम् ।
 न राज्यमपि मूर्खेण लोकद्वयविनाशिना ॥ ४८२ ॥
 किञ्च,

शिरसा सुमनःसङ्गाद् धार्यते तन्तवोऽपि हि ।
 तेऽपि पादेन मृद्यन्ते पटेषु मलसङ्गताः ॥ ४८३ ॥
 स्वामि मित्र-कलत्राणामधमानां परीक्षणम् ।
 कृतं तावदिदानीं तु करिष्यामि पितुर्वचः ॥ ४८४ ॥
 इति गच्छंस्ततः प्राप सुन्दरं नगरं क्रमात् ।
 तत्र हेमरथो राजा तत्पुत्रो गुणमुन्दरः ॥ ४८५ ॥
 त्यक्तकुव्यसनासङ्गः कृतज्ञः कोविदभियः ।
 जनानुरागसुभगो लघीयानपि विश्रुतः ॥ ४८६ ॥
 बहिः खलूरिकार्या तं शस्त्राभ्यासरतं सदा ।
 दृष्ट्वा हृष्टोऽन्तिके गत्वा धोपतस्ये प्रभाकरः ॥ ४८७ ॥
 कुमारोऽपि तमालप्य श्रमान्ते स्वच्छया गिरा ।
 भोज्यागमे सह स्वेन भोजयामास गौरवात् ॥ ४८८ ॥
 यतः—

प्रसन्ना दृग् मनः शुद्धं ललिता वाग् नतं शिरः ।
 सहसाऽधिध्वियं पूजा विनापि विभवं मताम् ॥ ४८९ ॥
 पप्रच्छ च कुमारस्तं मित्र ! कस्ते मनोरथः ? ।
 सोऽप्युवाच महाभाग ! तवाऽवस्थातुमन्तिके ॥ ४९० ॥
 तर्हि स्वच्छमनास्तिष्ठेन्न्युवते नृपतिमनुना ।
 तस्या ममाकरस्तत्र हृष्टो दध्या स्वचेतमि ॥ ४९१ ॥
 अस्याहो ! विग्रहा मूर्तिर्मितं च यधुरं वचः ।
 नम्यमौचित्यचातुर्यं कटरे ! स्वच्छतात्मनः ॥ ४९२ ॥

पाप्मेऽपि यधुराः केऽपि द्राक्षावन् केऽपि घृतवन् ।
 विपाकेन कदापीन्द्रवारुणीफलवन् परे ॥ ४९३ ॥
 आहूता इि गुणा नूनं मत्वीभूतमिदं वचः ।
 अमुष्य दर्शनेनाऽपि सफलो ये थपोऽजनि ॥ ४९४ ॥
 तदस्य मद्भयान् प्राच्यमयं कुस्यामिमद्भयम् ।
 अधुना क्षान्तिपिप्यामीनि निधित्य तपाऽकरोत् ॥ ४९५ ॥
 उत्तममृतिः स्पर्ध-गाम्भीर्यं विनयान्विता ।
 श्रीरभूत् एदिनी तस्य कुमाराऽर्पितवेष्मनः ॥ ४९६ ॥
 मोक्ष्यः स्वमनाधारः परोपकरणे रतः ।
 पौगुरुषो यमन्तास्यस्तस्य मिश्रमजायत ॥ ४९७ ॥
 विपन्ने रात्रि कालेऽथ राजाऽभूद् गुणगुन्दरः ।
 मभाकारः पुनर्मन्त्री सर्वकार्येषु यत् कृती ॥ ४९८ ॥
 अन्यदा शासनमस्य मजा नीत्या मजापतेः ।
 दौकनीये कृता हंदाविर्जनास्तुग्दमा ॥ ४९९ ॥
 महामणधरां पिन्तु वपरीत्येन शिशिता ।
 तन्म्वरूपमजानानस्मावन् पर्याणयद् नृपः ॥ ५०० ॥
 एकस्मिन् स्वपमारुहो द्वितीयेऽमात्यमादिशत् ।
 जग्मतुः मपरीवारी जनेकैर्स्तां पुराद् बहिः ॥ ५०१ ॥
 पादयित्वा सणं बार्हं बाघात्यां वेगमीक्षितुम् ।
 कशाघातं नृपा-ऽधार्त्यां कर्कशं धकृतुस्तयोः ॥ ५०२ ॥
 सहमोत्पुत्स्य तां तस्मादलिदृष्टा कपी इव ।
 मृच्छतां वेगतो गन्तुं प्रमातुमिव मेदिनीम् ॥ ५०३ ॥
 यान यान द्रुतं भृत्याः । शीघ्रं धावत सौदिनः । ।
 दिव्येनेवैप केनाऽपि हयेन द्रियते नृपः ॥ ५०४ ॥
 पूतकुर्वतो जनस्यैवं धावतामपि सादिनाम् ।
 पापाद् निधिरिवाऽष्टष्टः सामात्योऽभूद् नृपः सणात् ॥ ५०५ ॥

१ मेववा, इत्यपि । २ शनैरित्यर्थः । ३ धावत, एतदपि ।

यथा यथा नृपाऽमात्यौ बल्लामाकर्षतो दृष्टात् ।
 तथा तथा चट्टद्वेगं गच्छतस्तौ तुरङ्गमौ ॥ ५०६ ॥
 संप्राप्तयोर्महाटव्यामामलक्यास्तरोरधः ।
 गच्छतैव करेणात्तं मन्त्रिणाऽऽमलकत्रयम् ॥ ५०७ ॥
 अतिदूरं गतौ यावद् विलसीधूय तौ श्रमात् ।
 बल्लां मुमुचतुस्तावदश्वौ नगैव संस्थितौ ॥ ५०८ ॥
 उत्तीर्णौ च नृपाऽमात्यौ भार्गवमुक्तौ च वाजिनौ ।
 क्रियेताभ्यां निजस्वामिद्रोहकाभ्यामिवाथ तौ ? ॥ ५०९ ॥
 तयोः स्वेदं क्षणं धृत्वा परदुःखाऽमुखी नृपः ।
 क्षुन्-तृष्णापीडितो घातं मनस्येवं व्यभावयत् ॥ ५१० ॥
 पृथिव्यां त्रीणि रत्नानि जलमश्रं सुभाषितम् ।
 मूढैः पापाण्यलण्डेषु रजसंज्ञाऽभिधीयते ॥ ५११ ॥
 ध्रुवं सत्यमिदं वाक्यं यत् पर्याणि तनौ च मे ।
 सन्त्यप्येतेषु रजेषु तृष्णा शाम्यति नाधुना ॥ ५१२ ॥
 उवाच च महामात्य ! तृपां यान्ति मयाऽभेदः ।
 मन्थ्युवाचाऽऽकूलो देव ! मा भू रक्षामि ते तृपाम् ॥ ५१३ ॥
 एकमामलकं मन्त्री ददौ त्रिभ्यो महीभुजे ।
 निर्वृत्तान्मा तदाहारान् तस्यां स्वस्थः क्षणं नृपः ॥ ५१४ ॥
 भूयस्तापार्दितः प्राह मित्र ! पृष्टोऽसि सम्मति ।
 तथा मां बाधने तृष्णा यथा नूनं न त्रीड्यते ॥ ५१५ ॥
 इति मूर्छामनो भूर्मा पतनं धृत्वाऽऽतु मन्त्रिणा ।
 द्वितीयामलकं दत्त्वा पुनः सज्जीकृतो नृपः ॥ ५१६ ॥
 एवं तृतीयेत्यायामप्यामलकमर्पितम् ।
 पदानुलभं देवाय पृष्टे सैन्यमयागमन् ॥ ५१७ ॥
 अग्रमगभारिन्मो हृष्ट्वा यके त्रयध्वनिः ।
 मन्त्रिणोच्चैः भटान्मावद् नीरमान्नीयतां द्रुतम् ॥ ५१८ ॥

ततो व्यापृत्य तैः मेन्यं विवर्धनीयं तत्र च ।
 जला-ऽम्बादारमंतुष्टः सद्यश्चक्रे महीपतिः ॥ ५१९ ॥
 राजाऽपि मयरीशरो जगाप नगरं निजम् ।
 पुनर्मेन्योन्मत्तं रात्र्यश्रुः सामन्त-नागराः ॥ ५२० ॥
 अथ रात्रः गुणः पञ्चवर्षीयो मन्त्रिमन्दिरम् ।
 प्रीतिार्थं नित्यमायानि बालदारेण संयुतः ॥ ५२१ ॥
 गुम्याभ्यादिपरीक्षार्थमथ मन्त्री समन्यदा ।
 एकान्ते गोपयामास माघपानं सयाविकम् ॥ ५२२ ॥
 कुमारो नेह्यते कापि निशम्येदं वसो नृपः ।
 गर्भशालोकयामासाऽस्याकृलः मेघ्य पूरुषान् ॥ ५२३ ॥
 पारस्य कापि लब्धोऽर्मा तावद् पुर्णिनमानसः ।
 शोकपट्टाविलो राजाऽधोमुखीभूय तस्थिवान् ॥ ५२४ ॥
 हर्षो च किमिदं हन्त ! कुमारो मन्त्रिमन्दिरम् ।
 गतो न हस्यते कुत्राऽप्यसंभाव्यपदोऽन्विलम् ॥ ५२५ ॥
 राजलोकः समग्रोऽपि दुःखकृष्णमुखो नृपम् ।
 आगमम्यं समभ्यवेति मुक्त्वा मन्त्रिप्रभाकरम् ॥ ५२६ ॥
 अग्नान्तरे मन्त्रिपत्नी पतिं पप्रच्छ नाथ ! किम् ।
 नाऽपि राजकुले यानः सद्गुःस्वमिव सोऽग्रवीत् ? ॥ ५२७ ॥
 प्रिये ! दर्शयितुं नात्ममुखं शक्नोमि भूपतेः ।
 यद् मया तादृशो जघ्ने कुमारो हतपुदिना ॥ ५२८ ॥
 संभ्रान्ता सा जगौ शान्तं पापमेतन् किमुच्यते ? ।
 पापं शान्तमशान्तं वा परमेतद् मया कृतम् ॥ ५२९ ॥
 इत्युक्ते तेन साऽवाचत् कथंकारमिदं कृतम् ? ।
 सोऽप्युच्ये यत् त्वयाऽतीतदिने मे कथितं पुरः ॥ ५३० ॥
 गर्भवैरानुभावेन केनाप्येष नृपाङ्गनः ।
 दशोर्दीहाय मे चक्रे त्वन्मोहात् तन्पयेद्वज्रम् ॥ ५३१ ॥
 तच्छुन्वा किं वृथा कार्ये भिनष्टे परिदेवनेः ।

करोमि प्राप्तकालीनं ध्यात्वैवं धीरमानसा ॥५३२॥
 गत्वाऽसौ भर्तृमित्रस्य वसन्तस्य तदारुणत ।
 सोऽपि भाव्यमिदं नूनं ध्यात्वैवं धीस्मन्नवीत् ॥५३३॥
 अये सुन्दरि ! मा भैषीर्जीवितेन घनेन च ।
 विपद्ं निजमित्रस्य रक्षाम्येव न संशयः ॥५३४॥
 जातीपुष्पसमस्याऽस्य जीवितस्य घनस्य च ।
 मित्रार्थे यदि नाशः स्यात् किं न प्राप्तं फलं तदा ? ॥५३५॥
 इत्युक्त्वा स ययौ राजकुलं नत्वा नरेश्वरम् ।
 कृताञ्जलिर्वसन्ताख्यः सावष्टम्भं व्यजिज्ञपत् ॥५३६॥
 विकल्पं देव ! मा कार्षीस्त्वत्पुत्रनिधने खलु ।
 अहं हेतुरतो वित्तं जीवितं च गृहाण मे ॥५३७॥
 निशम्येदं नृपो यावदास्ते संशयितो हृदि ।
 मन्त्रिपत्नी समागत्य तावदेवं व्यजिज्ञपत् ॥५३८॥
 वसन्तो मित्रदारार्थे देव ! विज्ञपयत्यदः ।
 परं मदीददस्यार्थे त्वत्पुत्रस्य वधोऽजनि ॥५३९॥
 इति किंकृत्यतामूढो नृपः शून्य इवाभवत् ।
 ततो मन्त्री समागत्य कम्पमान इवावदत् ॥ ५४० ॥
 मदीयपीडया देव ! मित्र-पत्न्याविषे मम ।
 स्वं निवेदयतो नूनमपराधोऽय नैतयोः ॥ ५४१ ॥
 आसन्नविपदा किन्तु जातदुर्मतिना मया ।
 कुमारो निहतो नाथ ! योग्यं दण्डं कुरुष्व मे ॥ ५४२ ॥
 अग्रेऽपि मन्त्रिशङ्काऽऽसीत् तत्रार्थे भूभुजो हृदि ।
 तन्निशम्य पुनर्वाढं प्रत्ययोऽजनि निश्चलः ॥ ५४३ ॥
 ततः स्पष्टमुखो वीक्ष्य मन्त्रिणं नृपतिर्जगौ ।
 येन मे जीविनं दत्तं को दण्डस्तस्य युज्यते ? ॥५४४॥
 मित्र ! त्वं यदि नाऽदास्यस्तदा धात्रीफलानि मे ।

तदा हाहं क राज्यं च क मुनः क परिच्छिदः ? ॥५४५॥

मन्त्रपाद मुमयो । जग्रे कृतश्रुत्वं तरेयना ।

... एव पुनर्दण्डः पुत्ररत्नापहस्य मे ॥५४६॥

एकमामलकं तर्हि बलिने त्रयमप्यनः ।

इत्युक्ते भूभुजा मन्त्री जग्री मीतिसगद्गदम् ॥५४७॥

देव ! सर्वगुणाधार ! जगतीर्षान्निमण्डन ! ।

यद्येवं ते कृतश्रुत्वं तदास्त्राममलकप्रयी ॥५४८॥

पिरं कुरु कुमारेण मदितो राज्यमक्षतम् ।

इत्युक्तवाज्नाययन् तत्र पुत्रं मेव निजान् नरान् ५४९॥

भूषिताई स्मितमुखं मलमानं तथैव तम् ।

मुनं दृष्ट्वा नृपो हर्षं विस्मयं च परं ययौ ॥५५०॥

किमेतदिनि राज्ञोक्ते मन्त्री लोकममक्षतः ।

हृत्मानं पितुरादेवादारभ्याजल्लभ्यारुपत ॥५५१॥

तद्विजय्य भूतं राजा ललितः सन्स्वपावनः ।

मन्त्रिणं च करे कृत्वा ममणयमिवाग्रवीन् ॥५५२॥

अमृन्वामलकं यत् ते पुत्रतुल्यं कृतं मया ।

मर्षणीयोऽराधो यत् त्वया विश ! महानिति ॥५५३॥

इत्यर्मा लक्ष्यमुस्त्रामि-मुकलत्र-मुमिश्रजम् ।

अन्वभूत् सुरार्गकात्म्यमापन्नो भूभुजा सह ॥५५४॥

तां भूष-सपिषां राज्यं भुक्त्वा सत्सङ्गतत्परौ ।

सहुरोर्धर्ममासाय हितोद्युक्ता बभूवतुः ॥५५५॥

सुसंसर्गस्य साहज्यं व्यवहारेण कीर्तितम् ।

(सर्वार्थसिद्धिदृक् सत्त्वविषयं वर्णयतेऽधुना ॥५५६॥

सत्त्वमेव नृणां तत्त्वं सत्त्वं सिद्ध्यै भवद्वये ।

विना सत्त्वं सजीवोऽपि निर्जीव इति कथ्यते ॥५५७॥

विशीर्णोऽपि यथा ह्यसः सति मूले मरोहति ।

१ पुत्ररत्नमपहर्णीनि पुत्ररत्नापहस्तस्य ।

मर्त्यागोऽपि मया भूयो नरः मत्पादु विवर्तते ॥५५॥
 गद् दृं गद् दृगागणं दृष्टं दृष्टं न गन् ।
 मर्त्यमिष्यति मन् मत्पादु तद्दिना तु मर्त्यगन् ॥५६॥
 भूयते हि पुनः श्लोके श्रीमदिदृक्काद्वर्तनम् ।
 उदारचरितः सरो हरिश्चन्द्रो महान नृपः ॥५६०॥
 तथाहि-

अन्त्यध भर्तुः शोभा पुगी वपांशुकोज्ज्वला ।
 मामादमष्टना नान्यैरभिभूता मनीष या ॥५६१॥
 मूर्ध्वंशमवस्मापवृणोऽज्ज्वलजः श्रिया ।
 जानच्छत्रा मर्त्यं दद्याति नगरीषु या ॥५६२॥
 नतिरेयोश्चानिर्येषां दानमेव धनार्जनम् ।
 परार्थे एव तु स्वार्थः सर्वत्र हि समर्पता ॥५६३॥
 एवंविधनरोत्तमै वृक्षैरुद्यानभूरिव ।
 या सदान्कृता इयं न केषां कुरुतेनराम् ? ॥५६४॥
 (युग्मम्)

एकनक्षत्रमालेन्दुस्त्रीणां हारमुखेन्दुभिः ।
 प्रतिविम्बच्छलाद् व्योम यया सौधेष्वधःकृतम् ॥५६५॥
 वभूव नृपतिस्तस्यां हरिश्चन्द्रो महाभुजः ।
 धर्मेणोद्वाहिता कीर्तियेनते^१ करपीडनम् ॥५६६॥
 तथा नीतिगवी तेन पोषिता सुकृतात्मना ।
 विश्वमीत्यै यथाऽद्यापि यशो दुग्धं तदुद्धवम् ॥५६७॥
 अन्यदा रात्रिपर्यन्ते पल्यद्भ्यः स वन्दिता ।
 पठ्यमानमिमं श्लोकं सत्त्वोत्तेजनमाशृणोत् ॥५६८॥
 विपद्यपि गतः सत्त्वाद् ध्रुवं स्यात् संपदां पदम् ।
 गतोऽप्यस्तं रविमार्गाद्व्युतोऽभ्युदयी पुनः ॥५६९॥
 इमं श्रुत्वा पठन्नेव समुत्तस्यौ महीपतिः ।

पुनः पुनस्तदीयार्थं मुदा हृदि विभावयन् ॥ ५७० ॥
 कृत्वा माभानिकं राजा यावदास्थानमाययौ ।
 तावत् कोऽपि नरोऽभ्येत्य संभ्रान्त इदमूचिवान् । ५७१ ॥
 महाराज ! हरिश्चन्द्र ! त्वयि शासनि मेदनीम् ।
 न धुनोवपि लोकानां भयमित्यस्तरद्वयम् ॥ ५७२ ॥
 शिन्तुकेः शूकरः शक्रावतारचनमध्यगान् ।
 कुनोऽप्यागत्य भीष्माद्रौ भञ्जमास्ते लनाद्रुमान् ॥ ५७३ ॥
 तापमाधाभवेत्तत्र सर्वे भयविम्वस्पृष्टाः ।
 ततो दृष्ट्वा नृपोऽपीषां किमभूद् हा ! तपस्विनाम् ! ॥ ५७४ ॥
 यथा लोकः करं दत्ते स्वधनस्याऽवनिपतेः ।
 मुनयोऽपि तथा धर्मपटुभागविति धुनिः ॥ ५७५ ॥
 ततो रक्षया सर्वैवेते ध्यान्वेत्पुण्याय संभ्रमात् ।
 अग्रवीददहा ! कोऽयं मयि सत्यप्युपप्लवः ॥ ५७६ ॥
 श्रीमन्नाभेयदेवस्वारासमश्रुं मुनिद्रुहम् ।
 तमय शूकरं हन्मि मतिज्ञो वाऽऽरुरोदिनि ॥ ५७७ ॥
 अथो यथागतं कापि वरादावेदके गते ।
 प्रतिधेवमिदं मोक्षं राजाऽज्जोहन् तुरद्वयम् ॥ ५७८ ॥
 सैन्यं संनददेवाऽर्तो विमुच्य स्वयमेव तम् ।
 निश्रुहीतुमनाः क्रोदं स्वरितं निर्वयो पुरात् ॥ ५७९ ॥
 मनोवेगेन वात्स्ये भूषतिः प्राप तन्तणान् ।
 वने शक्रावतारामयं मुदेवाऽभिमुत्सागतम् ॥ ५८० ॥
 अपश्यत् स्मेराज्जमुर्वी कण्ठं गङ्गमण्डिताम् ।
 मृदुवीचीधुजां तत्र सरयुमृदपिमियाम् ॥ ५८१ ॥
 राजा पश्यत् पार्श्वस्थौ स कपिञ्जल कुन्तरौ ।
 अहो ! काऽर्तो वरादस्मारुषतुर्नन्वयं पुरः । ॥ ५८२ ॥
 वरादस्तद्वधः धुम्बा पुष्पराऽऽवमुत्सृजेः ।

कुर्वीमोऽपि नृपे कोषाद् दधाने वनपदरात् ॥ ५८३ ॥

नृपुहस्वस्वतो राजा जानुचम्यभुजोऽपि हि ।

गोदाक्षरुचं विभद् निधेयोऽपि भुम्भे तनौ ॥ ५८४ ॥

करे चापयन्हेहल पुरयन्भाषुः शरीः ।

वगाहं पातयामास पुरपापाम संभ्रमम् ॥ ५८५ ॥

(पृथक्)

नरः कपित्थने माह राजा पश्यायनः क्षिप्रम् ।

मयादेवमयं भिक्षां गोऽप्युपेन्य तथाऽकरोत् ॥ ५८६ ॥

मोक्षेण वदन् भिक्षेति मोक्षकमेव नृपो वृणुम् ।

एतन्ने कपित्थार्हं ते शत्रुहवधिसायनम् ॥ ५८७ ॥

उत न न तथाऽप्येवमनेरिषीयमाकृतिः ।

नराह कथं वरादेण भावये द्रिग्यंन केननित् ॥ ५८८ ॥

कपित्थार्थः ॥ ५८९ ॥ देव ! श्रुत्वा यत्नं वनः पुरा ।

राजाऽहं पुनरपि हि द्रिग्यंनराह कपित्थकः ॥ ५९० ॥

इत्येवमनेराह राजा माह तथापि क्षिप्रम् ।

कुर्वीमोऽपि नृपे जानताऽपुनः देव ! वनपदरात् ॥ ५९१ ॥

इत्येवमनेराह राजा नृपुहस्वतो गोदाक्षरुचं विभद्

निधेयोऽपि भुम्भे तनौ ॥ ५९२ ॥

करे चापयन्हेहल पुरयन्भाषुः शरीः ॥ ५९३ ॥

वगाहं पातयामास पुरपापाम संभ्रमम् ॥ ५९४ ॥

इत्येवमनेराह राजा माह तथापि क्षिप्रम् ।

कुर्वीमोऽपि नृपे जानताऽपुनः देव ! वनपदरात् ॥ ५९५ ॥

इत्येवमनेराह राजा नृपुहस्वतो गोदाक्षरुचं विभद्

निधेयोऽपि भुम्भे तनौ ॥ ५९६ ॥

करे चापयन्हेहल पुरयन्भाषुः शरीः ॥ ५९७ ॥

वगाहं पातयामास पुरपापाम संभ्रमम् ॥ ५९८ ॥

धन्यास्ते मुनयो हित्वा महामंसारकण्डमलम् ।
 निष्पद्ये संवृतात्मानो मोक्षमार्गे चरन्ति ये ॥ ५९६ ॥
 तद् गच्छाम्याधर्मं पुण्यं यत्र सन्ति तपोधनाः ।
 इयतः कल्पयान् मुद्रिः कथं मे भविताञ्जयथा ? ॥ ५९७ ॥
 इति राज्याद् विरक्तात्मा पादचारेण भूपतिः ।
 ग्रन्थित्वा सह मिश्राभ्यां चित्रेन द्रुतमाधमम् ॥ ५९८ ॥
 हृष्ट्वा कुलपतिं तत्र ननाम मुद्रितो नृपः ।
 पृष्ठे पाणि निधायाऽस्य मुनिरग्राशिपं ददौ ॥ ५९९ ॥
 क्षेताद् द्राणेन लोकानां स्वस्य क्षत्र इति प्रयागम् ।
 कुर्वाणः साधिकां पुण्यैः प्रवर्धस्व गदा नृप ॥ ६०० ॥
 राजा पमञ्छ भगवन् । ज्ञान-ध्यान-तपोनि षः ।
 निर्वहन्त्यहत् कश्चिन् कुशलं मृग-भृङ्गदाम् ॥ ६०१ ॥
 मुनिरूचे महाराज । भरतान्द्रपभूषण ।
 स्वपि प्रशामति क्षोभीं कुतोऽप्याकमुपद्रवः ? ॥ ६०२ ॥
 मदी राजन्यती तेजः प्रबलं विमलं यशः ।
 वर्णाधम ! मदीरता दत्ता वृत्तिम्लयाऽतिविला ॥ ६०३ ॥
 अस्मिन्नवसरे काऽपि जातः कोलाहलो महान् ।
 किमेतदिति संभ्रान्तौ मुनि-भूषो बभूवतुः ? ॥ ६०४ ॥
 अग्राह्यपद्मग्राह्यपमिति य एवाकुलं वयः ।
 श्रुत्वा कुलपतिः शिष्यं न ज्ञातुं मादिनोद् द्रुतम् ॥ ६०५ ॥
 पुनरार्त्तस्यरो जडे र्शणां शोकस्पृशाविति ।
 मातश्चेद् मे मृगी मर्ता करिष्येऽनघने तदा ॥ ६०६ ॥
 माताऽपि माह चेद् वल्लोऽनघने स्वं करिष्यति ।
 तदाहमपि कर्तास्मि बिना त्वां जीविनेन किम् ? ॥ ६०७ ॥
 श्रुत्वा कुलपतिश्चेतद् हृदयं स्फोटयद् वयः ।
 किं नः प्राणयिया पुत्री वञ्चनाऽनेननीयनि ? ॥ ६०८ ॥

इयं च निकृतिर्नूनमस्मत्सधर्मचारिणी ।
 वत्सामनुसरन्त्येतद् धृते किमसमञ्जसम् ? ॥ ६०९ ॥
 ततोऽद्भारमुखादाशु स तापस्यावज्जुह्वत् ।
 आजग्मतुरथो तारं ते रुदत्याबुधे अपि ॥ ६१० ॥
 उवाच वञ्चनां मायी मुनिः किं पुत्रि ! रोदिषि ? ।
 साऽह जानाति तातो यदस्ति क्रीडामृगी मम ॥ ६११ ॥
 सोऽप्याह या त्वया बाल्यात् पोषिता स्वकरार्पितैः ।
 नीवारकवल्लस्तस्यास्ततः किमभवत् सुते ! ॥ ६१२ ॥
 इत्युक्ते वञ्चना तारस्वरं रोदिति केवलम् ।
 ततः प्रविश्य संभ्रान्तः शिष्यः कुलपतिं जगौ ॥ ६१३ ॥
 भूरराजन्वती सेयमब्रह्मण्यमहो ! महत् ।
 मृगयाव्यसनात् पापः कोऽप्यहन् गर्भिणीं मृगीम् ॥ ६१४ ॥
 सास्रं कुलपतिः प्रोचे हहा ! किं भाव्यतः परम् ? ।
 यतस्तां निघ्नता तेनाऽऽनीतोऽस्माकं कुलसयः ॥ ६१५ ॥
 विना मृगीं कथं जीवेद् वत्सा तज्जीविता ततः ।
 न प्राणिति विना पुत्रीमस्मत्प्राणपिया खलु ॥ ६१६ ॥
 विना सधर्मचारिण्या कुतो मे तपसां विधिः ? ।
 तपोविधिं विना मे स्याद् ऋषित्वमनघं नहि ॥ ६१७ ॥
 राजन्निश्वाकुराजेन्द्र ! कांतस्त्योऽयं तपस्विनाम् ।
 इत्यमाकस्मिकः शोकशङ्कुस्त्वय्यपि भूषतौ ? ॥ ६१८ ॥
 ततः कुतोऽपि तं ज्ञात्वा साधुवाधाकरं परम् ।
 श्वाकं शोधि येन त्वं लोकपालोऽसि पञ्चमः ॥ ६१९ ॥
 वञ्चना त्वाह मां तात ! चितामारोडुमादिता ।
 किं न वेत्ति मर्षया हि मरणं क्रकचायते ! ॥ ६२० ॥
 सविषादं नृपः प्रोचे मुने ! कुर्वेऽहमत्र किम् ।

परेषां दण्डमापातुमन्येषोऽस्मि नात्मनः । ॥ ६२१ ॥
 समंरम्भे च सौत्सुक्यं मुनिः शोचाच्च नन्वहं । ।
 इयता स्यान् किमुक्तं यद् यथा व्यापात्रिता मृगी ? ॥ ६२२ ॥
 पश्चात्तापान् स्वमान्मानं मणिन्दति महीपती ।
 पिधाय वल्कलेनास्यं वृषकेऽथ म मायिकः ॥ ६२३ ॥
 ऊने च कुपितो भूपमाः । पाप । बहसि ध्रुवम् ।
 कोदण्ड-शरणी हन्तुं ध्यानलीनांस्तस्मिन् । ॥ ६२४ ॥
 निपत्य पादयो राजा विनयाद् मुनिमप्रवीन् ।
 समेकमपराधं मे समस्तं स्वं समानिधे । ॥ ६२५ ॥
 मुनिः पराह्मुत्सो भूत्वा पुकोश नृपमुत्तमः ।
 भरतान्वपचन्द्राङ्ग । व्रज व्रज ममाश्रमात् ॥ ६२६ ॥
 पुष्पादक्षा निर्घृणानां धुता बागपि वार्ष्णेने ।
 किं पुनः कर्मचण्डाल । वाचाल । सहस्रस्यवा ॥ ६२७ ॥
 राजा नविनयं माह मुने । घृष्टि करोमि किम् ? ।
 विशाङ्गपिं त्यजामि स्मां चरामि व्रतमेव वा ॥ ६२८ ॥
 सकोपं मुनिरप्युच्येऽपि धावपमे गिरम् ।
 मायाविन् । हरिणीभ्रणपातपातकपट्टिलाम् ॥ ६२९ ॥
 ततोऽङ्गारमुच्योऽर्वादीन् प्रसादं । कुरु मा रूपः ।
 तपरमेजोनिधे । नायमवमाने नृपोऽर्हति ॥ ६३० ॥
 किन्तु दुष्कर्मणोऽप्युप्य परिश्रीकारकारणम् ।
 क्षाम्यानुपानि यत् किञ्चित् तदेवाऽऽमु सयादिश ॥ ६३१ ॥
 मुनिरुच्येऽङ्गारमुच्य । मुद्रितस्य तदा भवेत् ।
 सर्वस्य ययमा दत्ते दाने ययनियुक्तये ॥ ६३२ ॥
 सोऽप्यासं नृपतिः शोचं ममीद भगवन् । मयि ।
 सर्वस्य मे पृदाण स्वं विम्वयं याम्बयं यम् ॥ ६३३ ॥
 किं न मां मया श्रानः । पुष्पापि यद् यत्स्वतः ।

सग्रामाऽभेभकोशा मूर्दत्ता तेऽम्बुधिमेखला ॥ ६३४ ॥
 प्रणम्य मुनिमङ्गारमुखः प्राह कृताञ्जलिः ।
 राजा यदभिधत्ते तद् भगवन् ! प्रतिपद्यताम् ॥ ६३५ ॥
 अथाऽपसार्य राजानमूचतुः सुहृद्दी मृदु ।
 अकाण्डे फोऽयमुत्पातो राजन् ! विमृश मा मुहः ? ॥ ६३६ ॥
 राजाऽवज्ञाय तद्वाचमूचे संप्रश्रयं मुनिम् ।
 यदुक्तं भगवन्नस्तु गृहाण वसुधामिमाम् ॥ ६३७ ॥
 क्षामाक्षरं मुनिः प्राह दत्ताऽस्मभ्यं मही त्वया ।
 नार्हस्यतः परं पृथ्व्या भोगमामिति सोऽब्रवीत् ॥ ६३८ ॥
 तदा तन्नागतं वाराणसीतः शिष्यमात्मनः ।
 मुनिं कौटिल्यनामानमाजृहवत् स तापसः ॥ ६३९ ॥
 हरिश्चन्द्रेण मे पृथ्वी दत्ता जलधिमेखला ।
 इत्यर्थे खलु साक्षी त्वमिति तं मुनिरादिशत् ॥ ६४० ॥
 कौटिल्योऽप्यवदद् राजन्नग्रार्थे साक्षिणो वयम् ।
 भोमित्युक्ते नृपेणाऽज्ञात् स स्वं स्थानं मुदा नृपः ॥ ६४१ ॥
 अथ व्यजिज्ञपत् कोऽपि शिष्यो यावादिमं मृगी ।
 तिष्ठेत् तावद् विपन्ना न पाठस्तत् क्रियतां किम् ? ॥ ६४२ ॥
 सखेदं मुनिरूचेऽस्याः कारयाऽनलसंस्कृतिम् ।
 वक्षनाऽऽह मया सार्धमस्याः स्यादग्निसंस्कृतिः ॥ ६४३ ॥
 राजा तां विनयादूचे ममैकं दुर्नयं सह ।
 अहं तुभ्यं प्रदास्यामि स्वर्णलक्षमसंशयम् ॥ ६४४ ॥
 फेष्टादिव तयाऽप्योमित्युक्ते प्राह मुनिस्ततः ।
 दीपतां तर्हि हेमाऽस्यै राजा प्रादते मत्पुरे ॥ ६४५ ॥
 प्रातः सन्ध्याविधिं कृत्वा पश्येते वयमागताः ।
 इत्याकर्ण्य मुनिं राजाऽयोचत् तर्षधुना वयम् ॥ ६४६ ॥
 इत्याकृवंशमुपालगुरुं श्रीनाभिसंभवम् ।

देवं शक्रावतारस्थमर्चित्वा याम धामनि ॥ ६४७ ॥

(युग्मम्)

एवं कृत्वा च पाश्चात्यागतमन्येन संयुतः ।

हरिश्चन्द्रनृपोऽप्योऽप्या मन्त्रिवेन दिनात्यये ॥ ६४८ ॥

अथ रात्रयमहास्तम्भः सर्वनीतिविज्ञारदः ।

मन्त्री पितृं च तस्यासीद् वसुभूनिर्मदीपनः ॥ ६४९ ॥

कुन्त्याद् ज्ञातवृत्तान्तः स दभ्या हृदि दा । कथम् ।

अपर्दालोचयन्तोऽर्थं राजानः स्वोपपन्नकाः । ॥ ६५० ॥

ददता वसुधां तस्मै तापनाय दुरात्मने ।

देशाद् देशमवासो हि स्वीकृतो भूभुजा स्वयम् ॥ ६५१ ॥

यदन्वेनाऽऽष्टवरो वराहं कोऽप्यवेदयत् ।

भूभुजे तद् भुवं किञ्चिद् दिव्यमेतद् विमृशितम् ॥ ६५२ ॥

अविमृष्टायतिर्भूः क्षीयते म्यागदानोप ।

अत एव विमृष्टारः सन्निधेयाः सुपन्निवः ॥ ६५३ ॥

किं कुर्मो दुर्धियः कुर्युर्वेन् किञ्चन मदीभुजः ।

तत्तत्प्रतिक्रियास्पृष्टः विलस्यते सचिरेः पुनः ॥ ६५४ ॥

विमृष्टैवं तदायास्यः सन्नन्य इव निःश्वसन् ।

विलासमण्डपेऽप्य सचिन्तो नृपतिं यथा ॥ ६५५ ॥

नखोपविष्टे तस्मिन् सन्निधौ माह भूपतिः ।

वराहाऽऽवेदकरपात्रे मतिज्ञानमहृष्यहि ॥ ६५६ ॥

मन्त्र्याह देव ! मन् सर्वं हृत्तान्मं ज्ञानरानरम् ।

राज्ञोपे तस्मिन् तर्हि कुन्त्यमरतद् म्यवेदयन् ॥ ६५७ ॥

मन्त्री माह विभो ! कस्य मन्त्र्यं न मुदे सुवि ।

अनाचित्यमपि स्मृतिं यत्राचित्यमिराज्जुगः ॥ ६५८ ॥

किन्तु विप्रविप्र्यावि कर्णयोः कदु किञ्चन ।

नाथाऽपं वसुधात्यागो नहि मे मतिमागते ॥ ६५९ ॥

राज्ञोपे तत्त्वं विन्त्येनन् पुनं नो पुनयेव वा ।

मारम्भाद् युज्यते पूर्वं निर्वाहोऽङ्गीकृते पुनः ॥ ६६० ॥

किञ्च यान्तु श्रियो नाशं प्रयातु निधनं कुलम् ।

प्रवासो वाऽस्तु निर्वाहः प्रतिज्ञाते भवेद् यदि ॥ ६६१ ॥

अलं तदेतया पूर्वकृतमीमांसयाऽधुना ।

स्वर्णलसं हि दौकस्य स्वेनाऽयाति मुनिर्यतः ॥ ६६२ ॥

ततः सशिष्यः स मुनिः कुर्वन्नागाद् नृपस्तुतिम् ।

अहो ! अगोचरे वाचां राज्ञोऽस्य चरितं महत् ॥ ६६३ ॥

पुरोभूय नृपस्याऽसौ सक्रोध इव मायया ।

अयाचत स्वशिष्येण स्वर्णलसं महीपतिम् ॥ ६६४ ॥

नृपाऽऽदेशादथादिसत् स मन्त्री कुन्तलं ततः ।

सोऽपि स्वर्णं समादाय मुमोच नृपतेः पुरः ॥ ६६५ ॥

राज्ञोक्तः सचिवस्तस्मै तापसाय श्रुतानयन् ।

सोऽपि वीक्ष्य किमेतद् भोः ! पप्रच्छेति नृपं मुनिः ॥ ६६६ ॥

राज्ञोचि पञ्चनास्यर्णं, कुत एतन्मुनिर्जगौ ।

अथाख्यद् नृपतिः कोशात्, बहिरन्तः स वा क्षितेः ? ॥ ६६७ ॥

इत्युक्तं मुनिना राजा प्राह मध्ये क्षितेर्मुनिः ।

मृते स्वामी क्षितेः कोऽत्र राजाख्यत् त्वं न चाऽपरः ? ॥ ६६८ ॥

मुनिरुचे ततः कोऽयं प्रकर्षः कौशलस्य ते ।

यन्मदीयेन हेन्ना मेऽनृणीभवितुमिच्छसि ? ॥ ६६९ ॥

तदास्तां काञ्चनं यामो दृष्टं सत्यं तत्रेयता ।

इत्युदित्वा मुनौ याति राजा तस्य पुरोऽब्रवीत् ॥ ६७० ॥

विलम्बध्वं क्षणं यावदानयाम्यन्यदन्यतः ।

सकृष्टमिव तस्यां च स मुनिर्भूमुजाऽयिनः ॥ ६७१ ॥

ततो राजा मन्त्रिकर्णे किमप्याचष्ट मन्त्रयथ ।

केनचिन् पुरुषेणाऽऽश्वऽज्रवद् वणिजोऽस्त्रिमान् ॥ ६७२ ॥

मुनिना दिव्यज्वल्या ने हरिमन्द्रे दिवः कृताः ।

संभूय मन्त्रयाणामुः स्वामी नोऽनः परं मुनिः ॥ ६७३ ॥

हरिश्चन्द्रस्य हर्षेण किं दृष्ट्येण कृथाऽभूना ।
 यो हि म्यापी पुत्रस्याऽयं देवोऽयमाभिः करोऽयं ननु ॥ ६७४ ॥
 इति मन्त्रयन्तो मन्त्री तानुषे वदन्ति विधनः ।
 राजा योऽर्थयने स्वर्णमधमर्णो मुनिः न यन् ॥ ६७५ ॥
 पश्यन्तमानं विधो यवर्तु स्वर्णदाने कृत्तानमान ।
 हरिश्चन्द्रस्यतोऽप्येव स्वयमधमर्णे न्य मान ॥ ६७६ ॥
 हे पौराः । योऽप्युत्तिर्वेदो हन स्वर्णं विधमय ।
 इतमिदपि यावित्वा दातुं नः काश्चन पुनः ॥ ६७७ ॥
 अन्यदप्यथा कथं दातुं स्वर्णमर्णो न यवर्तुनः ।
 इत्युत्तिर्वानो वनिमो राजादिह यपुर्देवान ॥ ६७८ ॥
 विमर्शोऽथ सुपो दप्यो किं करोमि नूनः पुनः ।
 समानयामि ननु स्वर्णं दा । विदुः कीदृशपरिधनम् ॥ ६७९ ॥
 ननः कुलपतिः कोऽप्यवमानाधरोऽहं न ।
 विदुःवा कोऽप्यमयापि राजन् । विद्युम मां ननः ॥ ६८० ॥
 वपुधुतिर्मुनि माह विमरन्वा स्वयमयय ।
 हरिश्चन्द्रस्यो कथापि दहः किं कोऽपि सावित्रः ॥ ६८१ ॥
 सोऽपरागमुदावाऽधाह्वावकश्चो न ममवपि ।
 दहोऽधुन स्वारक्षो माऽपि हरिश्चन्द्रस्यो रूपः ॥ ६८२ ॥
 सुपं यति मुनिः योषे मायादिनः । किं हयोर्हितः ।
 हंमि मयादहर्गोऽहो नः सपरे सत्यं न ते दहः ॥ ६८३ ॥
 ऊचेऽह्वाह्वायो राजन् । काश्चन मं विदाम्ननः ।
 कुलस्य वक्षसो लोकास्त्यक्त्वादिह सद्यः ॥ ६८४ ॥
 वनायोषे मृपो धीमेववतः । हे म्याऽह्वा सपोर्गदि नः ।
 वपुर्वावर्तं मेव दातुमादमस्यदहः ॥ ६८५ ॥
 निरतिन दार्णिना सुपं मुनिनं नयवान् दहः ।
 कोषे सपरो न सपरेव ददाऽहर्णं निदहं ॥ ६८६ ॥
 नमोवदह्वाह्वायो सुपं दाह दहदहः ।

विप्लावयसि किं नस्त्वं मृषाभाषामहोदधे ! ॥ ६८७ ॥
 आहाङ्गारमुखं मन्त्री विरोधस्ते मिथः कथम् ।
 केदृक् तपो रूपः कैमास्तन्मा ब्रह्म कलङ्कय ? ॥ ६८८ ॥
 माहाङ्गारमुखः कोपादस्थापितमहत्तर ! ।
 कस्त्वमपि मम ब्रह्मचिन्तायां सधिबाधम ! ? ॥ ६८९ ॥
 अरे ! राजंस्त्वमेनं किमन्तरालापिनं वडुम् ।
 न निवारयसे किं मे न प्रयच्छसि काञ्चनम् ? ॥ ६९० ॥
 राज्ञोचे त्वं मुनिः स्वैरं ब्रूहि सर्वमहोऽस्मि यद् ।
 सूर्यवंश्या हि नैवेर्ष्या भजन्ते यतिषु कचित् ॥ ६९१ ॥
 ऊचेऽङ्गारो यतिर्नाहं किन्त्वेव ब्रह्मराक्षसः ।
 ततो यद्यस्ति ते शक्तिस्तदा ग्रहर सत्त्वरम् ॥ ६९२ ॥
 नृपो दध्यां स्वप्रतिज्ञाघातिना कलहेन किम् ? ।
 तापसेन सहाऽनेन क्रियते कृत्यमेव हि ॥ ६९३ ॥
 कर्णे च कथिते भूपेनाऽऽनीयाभरणान्यपि ।
 कुन्तलेनाऽर्पितान्येष राज्ञोऽमूनीत्यपाकरोत् ॥ ६९४ ॥
 कुन्तलो वसुभूतिधाहतुः कुलपते ! नृपः ।
 यावद् ददाति ते स्वर्णं तावदावां गृहाण भोः ! ॥ ६९५ ॥
 मुनिराह त्वया जूर्णमार्जारेण करोमि किम् ।
 अल्पेन कुन्तलेनाऽपि कः स्वर्णं स्वमुपेक्षते ? ॥ ६९६ ॥
 आदिक्षत् कुन्तलं राजा देवीभूषणमानय ।
 स ययाचे ततो देवीं देव्याहंस्याम्यहं स्वयम् ॥ ६९७ ॥
 तेन दर्शितमार्गाऽसौ रोहिताश्वेन संयुता ।
 आयया सदासि शिष्टं मुतारा सावगुण्डना ॥ ६९८ ॥
 प्रणम्यैषा मुनिं योचे गृहाणाभरणं मम ।
 मुनिराह पितुर्मतुर्वतान्येषाऽग्रवीदिति ॥ ६९९ ॥

आर्यपुत्रेण मे योग्यं नैवभयमिदमर्थिनम् ।

मुनिराह ततः कथं दत्तता मे पतिव्रते ॥ ७०० ॥

ऊर्ध्वेऽङ्गायुगलः किं न जानासि श्वमिवं विष्णु ।

महाकृत्निवासस्य हविष्यन्त्यस्य गेहिनी ॥ ७०१ ॥

एवदीपयेताड्यपते वस्तु येऽप्युदितेऽमुना ।

आपदभ्रकृतीभद्रः कुन्तलोऽय कथाऽवदन् ॥ ७०२ ॥

अरे । तावत् । मां वेत्ति देवीमेता मरामर्तम् ।

तदेव त्वं न भवतीत्युक्तवा मांऽप्यवदन् मृगम् ॥ ७०३ ॥

विष्णोऽप्यापि ॥ मृगः किं पतेः क्वान्तु परिहृतः ।

वापधेमाः एतुते हि मुनिव्यामेन तासताः । ॥ ७०४ ॥

ततः कुलपतिः बोधादने कथयतामम् ।

आगादिनपरमानानभिसिपामि तावताम् । ॥ ७०५ ॥

यदि मेऽस्मिन् ततःगत्ये तदा स्वयमुना हृतम् ।

एतान्महागी गोमाधुर्ध्वेषुतवा तावत् तम् ॥ ७०६ ॥

कुन्तलो जगद्गो भूवा तावत् इत्यनेन यथा विदुः ।

मागीह मा कुपः श्यामिनः । मुनिधित्यागदन् एवः ॥ ७०७ ॥

पादेनारत्य परतः सिपति एवापति कुन्ता ।

गेहितामो गदसाह मा कथ हन् विवर्त एव ॥ ७०८ ॥

किन्तु मां हि हराज एवमिति भूवा विद्योर्बधः ।

हृमिः ताधुरदीधुव मांवेऽङ्गायुगले हृ ॥ ७०९ ॥

वापध दगलो माःस्मि कलोऽहं ताधुरदीधुव ।

ऊर्ध्वेऽङ्गायुगलो मेव हृद स्वयमुर्ध्वे हि । ७१० ॥

प्रीधुव हृमिः ताव सुताम् विस्मयन्वदा ।

कालोऽरे, ताऽह हृद्वे माऽहं विस्मयन्वदे । ७११ ॥

७१: इतोऽस्मिन् विस्मादि एवाह हृदः कर्म्मददः हृदः ॥

हृमिः हि ताऽहोर्ध्वेऽहं हृदो हृदो विवर्त । ७१२ ॥

ताऽह ताव हृदी क हृद कर्म्मददः हृदः ॥

येदं दत्तं माग् मुवा सार्धं ततः स्वर्णं ददे कुतः ? ॥७१३॥

विलम्ब्य काञ्चनं कृत्वा कथञ्चिद् दातुमुत्सहे ।

इत्याह दैन्यान् स मुनिं माममेकं सहस्र मे ॥ ७१४ ॥

मुनिरुचं कथं पश्चाद् भिक्षवित्वा प्रदास्यसि ? ।

राजार्हस्वाकरो भिक्षां दातुं दत्ता न याचितुम् ॥७१५॥

कुतस्नर्हीति तेनोक्तं राजोचे मुनिपुङ्गव ! ।

विक्रीय स्वमयीत्येवमुनिः श्रुत्वा विसिम्भिये ॥७१६॥

वाचा तु कठिनः प्राह पृथ्वीं मुखं मयाऽधुना ।

राजोचे कुत्र याम्याह सः, न यत्रोपलक्ष्यसे ? ॥ ७१७ ॥

राजोक्तं मे मुखं मुखं त्वमितीदं कियद् वचः ? ।

हन्त ! पूरयितुं सैन्यां त्यजन्तीस्वाकरो धमून् ॥७१८॥

ततोऽपवार्य ते प्रोत्तुस्नापसा मुदिता मियः ।

अहो ! सत्त्वमहो ! सत्यमहो ! सात्विकमूत्र भूः ॥७१९॥

देव्याह किमिदं मन्त्रिभारिष्टं नः समापतद् ।

सोऽप्याह किमिदं वेधि देवं पृच्छ नृपप्रिये ! ॥७२०॥

विपृश्याह नृपो देवीं गच्छान्तःपुरमात्मनः ।

सुताराऽह समेष्यामि शुष्माभिः सार्धमप्यहो ! ॥ ७२१ ॥

सासं प्राह नृपो देवि ! सुकुमारः शिशुः सुतः ।

पण्यानो विपमास्तत् त्वं तिष्ठाऽत्रैव ब्रजाम्यहम् ॥ ७२२ ॥

सावष्टम्भं सुताराऽह यद् भाव्यं तद् भवत्विह ।

आगमिष्याम्यहं सार्धं त्वया च्छायेव निश्चितम् ॥ ७२३ ॥

पतिव्रते ! क्व चलिताऽसीत्युक्ते मुनिनाऽह सा ।

मवासे सह नाथेन येन पत्यनुगाः स्त्रियः ॥ ७२४ ॥

ममायर्चा हरिश्चन्द्रो नेष्यते, त्विदमद्भुतम् ।

इत्युक्ते मुनिना प्राह वसुभूतिः क्रुधा ज्वलन् ॥७२५॥

अरे ! तापस ! नासि त्वं विश्वो लोकस्थितेः खलु ।

विद्धीदानीं स्थियो भर्तृदेवता न परान्विताः ॥७२६॥
 यत् माह प्यवहारस्तन्मन्त्री नत्र ते वनम् ।
 इत्युक्ते तापसेनाह राजाऽपि मुनिपुङ्गवम् ॥ ७२७ ॥
 यम स्रग्भस्य पैस्त्रिनस्य देश-कोशा-ऽभ-दस्तिनाम् ।
 किमन्यद् देव्याः पुत्रस्य त्वमेव स्वाभ्यनः परम् ॥७२८॥
 तत् त्वं चेन्मन्यसे देवी तदायातु मया सह ।
 देव्याह विष्टन त्वं मां मुने । स माह याहि मत् ॥७२९॥
 किन्तु मुक्त्वाऽऽभरणानि यातेति मुनिनोदिते ।
 मुमोष नृपतिः सर्वं नैषध्वं मुकुटादिकम् ॥ ७३० ॥
 गुमाराऽऽह पुनः किञ्चिदस्त्वर्षपच्यलक्षणम् ।
 भूषणं भगवत्सेवं निशम्य मुनिरग्रवीत् ॥७३१॥
 तव भद्रे ! हरिश्चन्द्र एवाऽर्षधच्यलक्षणम् ।
 इति चापि मुनौ मात्वा गुमाराऽभ्यभवत् ततः ॥७३२॥
 मन्त्री माह मुनि कोपादरेरे । मत्सरासत । ।
 नृपो विष्टो ददत् ते रुपां, किं वा मुह्यन्ति भवान् ? ॥७३३॥
 कुधा मोचे मुनिर्नाऽर्षं कृत्येषु विदुरो नृपः ।
 नवाऽहमपि विष्टोऽस्मि, विज्ञम्वं योऽन्तरावहद् ॥७३४॥
 मुनिः कुधाऽस्तिपद् भूषां गृहीत्वाग्भः कण्ठस्थोः ।
 आह चास्ति तवधेन्ये तदा त्वं दाह शुचरे भव ॥ ७३५ ॥
 तमध सविदः कीरो भूत्वाऽगाद् नभसा वसिद् ।
 राजा तु सभये नरवाऽशोषदेष ततोऽस्म्यहम् ॥ ७३६ ॥
 निरार्य एततो भूषः पूर्वोक्तानन्वयवियान् ।
 समपित्वा स्वापराधान् मनस्ये सविदा-गुनः ॥ ७३७ ॥
 अनुरागान्मुठद्वाप्यमनुषान् पुरीजनम् ।
 वष्टाभिरर्नवायाम राजा खेहमिरा हृद् ॥ ७३८ ॥
 प्रचलन् सारिखः पुत्र-कर्मदाभ्यां नयन्निष्ठः ।

कथं कथमपि प्रान्नमध्वनः प्राप भूपतिः ॥ ७३९ ॥
 दूरमार्गपरिश्रान्ता सुतारा नृमम्रवीत् ।
 कियदद्यापि गन्तव्यं त्विमान्यज्ञानि नाथ ! मे । ॥ ७४० ॥
 उवाच नृपतिर्देवि ! मा ताम्यः किं न पश्यामि ।
 अभ्रंनिहृष्टाकीर्णामाराधु वाराणसीं पुरीम् । ॥ ७४१ ॥
 अनीर यदि त्विमांसीति बह्वनी पुत्रमात्मना ।
 अनुगृह्णतः रुष्टं तदा सम्यक्प्रभाभय ॥ ७४२ ॥
 देव्या तपाहृते राजा स्वनेन समराहपत् ।
 यथामुक्तं तदज्ञानि ततो देवी व्यभिन्नयत् ॥ ७४३ ॥
 यथा हि मेघः पुंसां तदा सर्वोऽनुगच्छति ।
 इदानीमाहं पुत्रं यत्र कोऽप्यागादनुव्रजन् ॥ ७४४ ॥
 स्तुव्यः स्मार्त्तादेने काव्योऽनुगच्छोऽयनुगच्छति ।
 नरं यस्यां प्रगमायां को हि नेंगच्छति तां धियम् । ॥ ७४५ ॥
 भवन्नस्या ततोऽभूद् नः सा मेघः यो विनाऽनुता ।
 यस्यां यानं तिनो गम्या करोशरो यतः क्रयः ॥ ७४६ ॥
 इत्युवाच विनायाऽस्य करोशोचैर्नृपापिवा ।
 सोऽस्मिन्मन्त्रोऽगोदीह भुवः साधुर्नृपोऽवदत् ॥ ७४७ ॥
 वा सोदीवंत रीमा सं साधिरकमनूरीहृत् ।
 वा वा शोक विनायोऽस्मान् गृह्णानु वरितो भवन् ॥ ७४८ ॥
 सोऽस्मिन्मन्त्रोऽगोवदत् नान ! वृक्षितः ।
 शत्रोऽस्मिन्नदे ! त्विं देहि कृपाय मोदकम् ॥ ७४९ ॥
 न कोऽपि यावदायानि निष्करो नृपतिस्वयः ।
 हिवेदति देवोक्तः पूर्वाभ्यामोऽप्यहीदिति । ॥ ७५० ॥
 सोऽस्मिन्मन्त्रोऽगोवदत् नान ! वातः ! सुहृदोऽस्म्यहम् ।
 कदवी वातः ! मा मुनाग मुनमग्रवीत् । ७५१ ॥
 वातः ! नृपतिः नृपतिः नृपतिः नृपतिः ।

भवन्त्यन्यत्रात्मन्यप्यथा कथं तदागताः ॥ ७५३ ॥
 अथ दृष्ट्वा नृपः कीदृशं वाग्दम्भ्यनादयः पश्यन् ।
 उदयो यम् ननुमस्य माहेरान्नेऽप्यन्नमता ॥ ७५४ ॥
 आत्मा विनादवाग्देवं कीदृशं प्रेक्षन् ॥ ७५५ ॥
 पश्येनः पुत्रः । तद्वापि पियः प्रीतिरिति वक्षिणः ॥ ७५६ ॥
 हंसोऽपि नात्मोऽपि च कीदृशं नृपिह गुरुः ।
 कस्यापि वृत्तिरपि च मत्तमपि विद्यां वदन् ॥ ७५७ ॥
 तदापिवाग्दम्भं तु वीक्षमाणः नापिदम्भम् ।
 रोहिताश्वः पुनः माह नाताऽहं क्षुधितो वदन् ॥ ७५८ ॥
 तर्हि त्वहं पुनरपि वीक्षमाणोऽपि नृपः ।
 आगाद्वदन्मातुं वाग्देवं कदा वाग्दम्भनाम् ॥ ७५९ ॥
 पृथग्वापि मगधीमांश्च ध्रुवं नाताऽहं नृपः ।
 अविज्ञो मत्तमपि नृपः वाग्दम्भनाम् ॥ ७६० ॥
 वाधा नः ध्रुवमाणाऽपि वाग्दम्भनाम् ॥ ७६१ ॥
 तस्मात्पृथग्वापि मगधीमांश्च ध्रुवं नाताऽहं नृपः ॥ ७६२ ॥
 मोदते देहि मे तातः । गुणवतिनाम्नाम् ॥ ७६३ ॥
 रोहिताश्वे नमो कदा विदम्य तद्वदन् ॥ ७६४ ॥
 स्वयं विदम्यताम्नाम्नाम्नाम् गुणवतिनाम् ॥ ७६५ ॥
 बुद्धिमान्नाम्नाम्नाम्नाम्नाम्नाम्नाम् ॥ ७६६ ॥
 मातुर्वदन्मातुं तं तदीयो वदन्मातुं ॥ ७६७ ॥
 दत्तावतिनाम्नाम्नाम्नाम्नाम्नाम् ॥ ७६८ ॥
 देवि ! मेव तन्मातुर्वदन् तदीयो वदन् ॥ ७६९ ॥
 दत्तावतिनाम्नाम्नाम्नाम्नाम्नाम् ॥ ७७० ॥
 विदम्यताम्नाम्नाम्नाम्नाम्नाम् ॥ ७७१ ॥
 दत्तावतिनाम्नाम्नाम्नाम्नाम्नाम् ॥ ७७२ ॥
 नाताऽहं नृपः दत्तावतिनाम्नाम्नाम्नाम् ॥ ७७३ ॥

पूर्णोक्तुं निजां सन्ध्यामापदो यदि तन्महः ॥ ७६५ ॥
 सुताराऽऽह भवेद् देवात् सा काऽप्यापदतर्किता ।
 यत्र स्वस्य परामूर्तिर्वैरिवर्गस्य तूत्सवः ॥ ७६६ ॥
 राजा मोवाच देवि ! त्वं न विचार्य प्रमापसे ।
 लक्ष्म्या बलेन वा हीनो यदि स्यां तत् पराभवः ॥ ७६७ ॥
 इदं पुराकृतं कर्म प्रभवत् केन वार्यते ? ।
 तत्प्रभावाद् दशाऽस्माकं यद्येषा तद् द्विपां किमु ? ॥ ७६८ ॥
 ततः प्रति पुरीं राजा प्रतस्थे प्रियया सह ।
 तांमाह स्यात् कुतः स्वर्णं यदासन्नोऽवधिर्मुनेः ? ॥ ७६९ ॥
 मां विक्रीयाऽऽर्यपुत्राऽस्मै तद् यच्छेति तयोदिते ।
 राज्ञोक्तं विक्रयश्चेत् तत् सर्वेषां नहि कस्यचित् ॥ ७७० ॥
 रोहिताश्वोऽब्रवीत् सासं मा विक्रेष्टास्तु मां पितः ! ।
 मातर्वारय तातं मां विक्रीणानं पुरे धनैः ॥ ७७१ ॥
 सुतारा रोदिति स्मापो बाष्पं रुद्ध्वाऽऽह वत्स ! कः ।
 विक्रेष्यते त्वां, सोऽप्याह तात ! विक्रेष्यते भवान् ॥ ७७२ ॥
 त्वदन्तिकेऽम्ब ! स्थास्यामि यास्याम्यन्यगृहे न तु ।
 वरं मे मोदकं मा दा इत्युचानो रुरोद सः ॥ ७७३ ॥
 राज्ञोचे देवि ! नैवाहं पुत्रस्य करुणं वचः ।
 श्रोतुं शक्नोमि तदिदं कथञ्चिदपि धारय ॥ ७७४ ॥
 रुदत्याह सुतारा त्वं धनवती भविष्यसि ।
 मा रोदीस्तिष्ठ वत्स ! त्वां विक्रेष्यति न कश्चन ॥ ७७५ ॥
 रोहिताश्वस्य बाचाऽथ मनोमर्षाविधा रुदन् ।
 पुरीभृतकर्त्तव्यां स तस्यां श्रेण्यां नृपस्ततः ॥ ७७६ ॥
 किञ्चिद् विमृश्य च क्षिप्रं तृणान्यानीय भूपतिः ।
 न्यसन् मूर्ध्नि सुतारोक्तः माहैषा मृतकस्यतिः ॥ ७७७ ॥
 रोहिताश्वं घुनानं स्वं शिरः माह ततो नृपः ।
 विपेहि मद्वचो वत्स ! तुभ्यं दास्यामि हस्तिनम् ॥ ७७८ ॥

दृष्ट्या गुणानि विभुं देवं भवे यच्चनानि यः ।
 दत्ते यद्यः व वा मरपीः बर्षया विमयवाच्यता । ॥७७५॥
 रामाऽप्यविमययद् दत्ता म तथाऽधीर्नये मर्षा ।
 यथा यधीर्नये पत्नी-पुत्रयोगिह विमयः ॥ ७७६ ॥
 विगुणामि गुणानां ननु नानुर्वा विभुर्नयमि ।
 यदमाप्य नदई मांटा याम्भेग्युवे च नां गुणः ॥ ७७७ ॥
 देवि । यादि विभुर्नमं पुत्रमादाय नयमि ।
 यथा तथाऽप्यहं कर्णं दाम्यामि सुनये ननु ॥ ७७८ ॥
 नातोर्ष माह देवी तु किन्तु त्वात् मन्त्रेऽप्यहः ।
 विभुस्य त्वाप्तं याम्भे नित्यं जानाऽस्मि दृष्टेना ॥७७९॥
 नारायण यथाऽप्यहं नयमर्षी नमं भवेत् ।
 नित्यं च नयमर्षेऽहं दृष्टेऽस्मिन्नुच मीयन् ॥७८०॥

विश्व—

वरं दृष्टुर्नमं भित्ता वरं नयमर्षि देविनाय ।
 देवाद् विपदि जातायां कर्णनाऽविमयां म तु ॥ ७८१ ॥
 अपिच—

ना नती या त्रिषा भर्तुः मन्दुमे दिवसेऽनुता ।
 ननुनायेव भवेन नतीपेऽस्मिन् दुरो भवेत् ॥ ७८२ ॥
 इत्यथ मायानः कोऽपि बीसपान इत्यस्तनः ।
 इतिवर्षा वाञ्छितायासीदुपहृते न नन्दुमे ॥ ७८३ ॥
 तदा च ध्रुवदासादयानं चर्चिन्मनह ।
 उचं वरार्थं वचं देहं भित्तेऽहं नयमीयमि । ॥ ७८४ ॥
 दृष्टाऽप्यहं दृष्टान्माकासाऽप्यहं दृष्टनः ।
 तदा गुणानां नारायणदृष्टेर्नमं विमिह च ॥ ७८५ ॥
 रतेरवि विमोहमेतेन विमं दृष्टुर्नमः ।
 वचं नयमि दे । देहः । दृष्टः । दृष्टः । दृष्टः । ॥७८६॥

नः-विमं दृष्टुं दृष्टं दृष्टं दृष्टं दृष्टं दृष्टं दृष्टं ।

घत्ते किमपि लावण्यमसंस्कृतमपीतरत् ॥ ७९१ ॥
 सुतारायाः पुरः पुण्यं रोहिताश्वं सुलक्षणम् ।
 दर्भाङ्गिरसं प्रेक्ष्य धिक् शास्त्रमिति सोऽत्रवीत् ॥ ७९२ ॥
 शास्त्रेषु लक्षणानीह कथ्यन्ते यानि कानिचिन् ।
 सन्ति सर्वाणि तान्येषामवस्था पुनरीदृशी ॥ ७९३ ॥
 नृपः स्यानुभवं प्राह मा मैवं त्वं द्विज ! द्रवीः ।
 शास्त्रं नहि भृषाभापि किन्तु मे कर्मवैभवम् ॥ ७९४ ॥
 पूर्वं जन्मनि यश्चक्रे ददतामदतां स्वयम् ।
 श्रेयश्च कुर्वतामन्तरायः स इह भुज्यते ॥ ७९५ ॥
 तद्वशादीदृशी चेत् तेऽवस्थैषा तच्छ्रुत्वाऽत्र किम् ।
 सर्वं विषहमाणो हि कर्मभिर्मुच्यते जनः ॥ ७९६ ॥
 किमस्या मूल्यमित्युक्ते ब्राह्मणेन मुहुर्महूः ।
 कथञ्चिद् रुद्धयाप्नोऽथ राजाऽऽख्यदुचितं हि यत् ॥ ७९७ ॥
 ततः स्वर्णसहस्राणि पञ्चाऽस्या मूल्यमस्तु भोः ।
 घदतीति द्विजे राजा लज्जयाऽधोमुखोऽभवत् ॥ ७९८ ॥
 अनिपिद्धमनुज्ञातमिति विषे नृपाञ्जले ।
 स्वर्णं घट्नति राजाख्यद् भोः सोऽस्या द्विगुणेन भोः ॥ ७९९ ॥
 तद् प्रपद्य द्विजः प्राह सुतारामग्रतो भव ।
 घलितायां सुतारायां रोहिताश्वोऽञ्जलेऽलङ्गत् ॥ ८०० ॥
 रुद्धीदं सुताराऽऽह निष्ठ त्वं पितुरन्तिके ।
 आनेतुं मोदकं तुभ्यं वत्स ! यान्त्यस्मि गम्यति ॥ ८०१ ॥
 अमुञ्जत्यञ्जले तस्मिन् मुहुर्मात्राऽपि बोधिते ।
 भृतिके ! किं विलम्बोऽयमिति रुद्धो द्विमोऽवदत् ॥ ८०२ ॥
 सुतारां गमयं यान्तीं यावद् मुञ्चति नार्धकः ।
 तावद् करतलेनैवमाह्वयाऽशातयद् द्विजः ॥ ८०३ ॥
 सवाप्यं पुनरुन्थाय मातुर्वग्राञ्जलेऽलङ्गत् ।
 पुनर्द्विजेन भूयो स पार्श्वेनाऽऽहस्य पानितः ॥ ८०४ ॥

राजा गार्ग्य नमो हृदीयः विगायद्विषयः मम ।
 इन्द्रियाऽप्यह्मन्वाऽयं पशो विमेष हृदये ॥ ८०५ ॥
 नमः शोचो नृशो विमः न निगृह्य मानसं विमा ।
 निगृह्य विमपि नै कर्म कर्मा मानीयर्मु नमः ॥ ८०६ ॥
 नैर्न मृधाऽपि मृदार्थान्मृषाम द्विसप्तसर्वान् ।
 गुणानाऽऽयं । मृदार्थैर्न विधाय मयमुत्तरम् ॥ ८०७ ॥
 विमोऽपि कृपया व्यर्णमहर्गं नम्य चेतनं ।
 कृपया हृदया च वाक्, तादादाय व्यर्णं चर्या ॥ ८०८ ॥
 राजा हृदीयः म मयपेऽहं पुं चानं नमो नृनिः ।
 यद्येति व्यर्णधेनार्थं हृदया व्यामकुतोभयः ॥ ८०९ ॥
 नमः कृपयति कृपयातामिव नमामर्था ।
 चांपान परादगुर्वाभुय शोचो हान् देहि देव ये ॥ ८१० ॥
 मृदाज विमद्वेनदिम्पुनः भुभुजा हृनिः ।
 कृपया कृपितार्थैर्न हृदीयऽयं म वाक्त्वमपि ॥ ८११ ॥
 गार्गापरि गताः पश्य दिना यदि तदाऽपि हि ।
 विमद्वेन मृवाणाऽवपरयाव ॥ म मयमे ॥ ८१२ ॥
 हृदीयः राजाऽधमर्णं विगुणधर्मास्य हृदिः ।
 या तदमपि भुधोऽपि नै र्वाजयति आशुभिः ॥ ८१३ ॥
 उवे च भगवर्धेव काऽपि नै विमद्वेन ।
 विमपि हृदिना पुर्णं यत्र वाक् नमो मयर्धवे ॥ ८१४ ॥
 उवेऽप्याहृदयो मयः । राजानं मयर्धव हृदह ।
 वाक्त्वमेवमवस्यं हि विमोऽपि विद्या-गुणोः ॥ ८१५ ॥
 राजाऽप्यत्र हि विमं हृदेऽप्युविने मयर्धवाऽपि नमः ।
 हृदीयः हि वमभुवाऽहं हृदीयैर्नोऽप्ये ॥ ८१६ ॥
 विमद्वेन भवः । वःवाक् । पुनो मः वदे विमद्वेनः ।
 इन्द्रिजं हृदिनं वद राजा हः मय हृदेः हृद ॥ ८१७ ॥

चण्डालस्याऽपि कर्माऽहं कृत्वा दुष्करमप्यय ।
 दास्ये स्वर्णमिति क्षमापोक्तेऽभूद् रोमाञ्चितो मुनिः ॥८१८॥
 ततः कौपीनवासोभृल्लघुपिङ्गकचोच्चयः ।
 दृढयष्टिकरो दृढो निपादः कोऽपि चाऽगमत् ॥ ८१९ ॥
 राजानं वीक्ष्य स प्रोचे रे ! त्वं कर्मकरोऽसि किम् ?
 करिष्यसि च मे कर्म तत् श्रुत्वाऽचिन्तयद् नृपः ॥८२०॥
 रविस्तङ्गतो लोकः क्रायको नास्ति नो मुनिः ।
 क्षमते तच्चिपादस्यापि कुर्वे कर्म सम्प्रति ॥८२१॥
 करिष्ये कर्म तेऽग्र्यं राज्ञेत्युक्तेऽथ सोऽब्रुत् ।
 किं किं कर्ताऽसि मे कर्म राजाऽऽहोऽऽदिशसीह यत् ॥८२२॥
 रक्षितव्यं श्मशानं च (लातव्यं) मृतकाम्बरम् ।
 अर्धदग्धानि काष्ठानि श्राद्याणि च चित्तिचयात् ॥ ८२३ ॥
 यत् तत्रोत्पद्यते तस्यार्थं हि गृह्णानि भूपतिः ।
 अन्यस्यार्थस्य भागां द्वौ धर्मकस्ते तु दास्यते ॥ ८२४ ॥
 राजाऽऽदिशति यत् किञ्चित् तद्य कार्यं त्वया सदा ।
 गङ्गासन्निधिशानेशः कालदण्डाभिधोऽस्म्यहम् ॥ ८२५ ॥
 इति श्रुत्वा नृपः स्माह तं त्वदाज्ञाकृदस्म्यहम् ।
 यदत्र मां प्रति स्यात् तद् दातव्यं मुनये रत्न ॥ ८२६ ॥
 भ्रपवार्प मुनिः प्रोचे नमस्ते सत्त्वशान्तिने ।
 नमस्ते सत्यमन्धाय नमस्ते धैर्यसद्गुणे ॥ ८२७ ॥
 कालदण्डोऽपि तद्वाचं प्रपद्यः साक्षिणं मुनिम् ।
 कृत्वा मह नृपेणासौ श्मशानमगमद् निजम् ॥ ८२८ ॥
 इत्यथ पुर्यामेतस्यामकस्मादापि देहिनाम् ।
 भविष्यत्यं हरन् मृत्युकथनस्ये तन्नो यथा ॥ ८२९ ॥
 ततश्च पतिनः प्रोचदाक्रन्दध्वनिभिर्जितः ।

तत आकार्यतामेष इत्युक्तो मन्त्रिणा नृपः ।
 आजूहवत् तदैवेनं सोऽप्यागत्य समाविशत् ॥ ८४४ ॥
 राजोचे मान्त्रिकं किं नः पुर्या मारिविजृम्भितम् ? ।
 सोऽप्याह नाटयन् ध्यानं राक्षसीललितं हृदः ॥ ८४५ ॥
 दृढवेष्ट्याऽऽह साऽऽश्वासं पुत्रिका मम मान्त्रिक ! ।
 मृताधुनैव, स ग्राह जीवयिष्यामि तां खलु ॥ ८४६ ॥
 सा वस्त्राञ्जलमादाय भ्रमयित्वा शिरस्यधात् ।
 मदाशिषः प्रभावेन चिरं त्वं जीव मान्त्रिक ! ॥ ८४७ ॥
 ततो दासी समागत्य कुट्टिन्यै समचीकथत् ।
 मातस्त्वं वर्धसे दिष्ट्या यतो जीवति मे स्वसा ॥ ८४८ ॥
 ततः मृत्ययतो राजा सादरं ग्राह मान्त्रिकम् ।
 आनेतुं प्रभवस्येनां राक्षसीमथ सोऽब्रवीत् ॥ ८४९ ॥
 किमेवं कथ्यते देव ! मन्त्रेणाऽऽकृष्य वामुकिम् ।
 पातालाद्, वासवं स्वर्गाद्, अब्धेरुल्काभिहानये ॥ ८५० ॥
 यद्यस्ति कौतुकं तत् त्वं सामग्रीमुपढौकय ।
 माप-सर्पप-लवणान्पुत्त्वद्धानष्ट पुरुषान् ॥ ८५१ ॥
 क्षणात् तथाकृते राज्ञा मान्त्रिको मण्डलं व्यधात् ।
 तदन्तरुपविश्याथ किञ्चिद् ध्यानमनाटयत् ॥ ८५२ ॥
 दिक्पालाहानमर्चानां मन्त्रानुर्धरथोद्यतम् ।
 मान्त्रिको राक्षसीं मन्त्रैराचर्क्य विहायसा ॥ ८५३ ॥
 आयान्ती साऽनुगान् ग्राह रे ! ग्रासः कचिदीक्ष्यताम् ।
 येनाजम्भि मुचिराद् बाहं सामकृत्तिर्वृभुक्षया ॥ ८५४ ॥
 मण्डले मन्त्रशक्त्याथ सान्निधानं पपान सा ।
 सर्वेऽप्यविभयस्तस्या विहान्या इव मृषिकाः ॥ ८५५ ॥
 राविस्मयं नृपः ग्राह मन्त्रोत्कर्षाविधिस्त्वयम् ।
 य एनां राक्षसीं मन्त्रैरानैषीन् पश्यतां हि नः ॥ ८५६ ॥
 मान्त्रिकः ग्राह कर्तव्यमस्माभिः कृतमेव हि ।

नन आकाशेशमेव इत्युक्तो मन्त्रिणा नृपः ।
 आचरन् सर्वैरेवं सोऽप्यागत्य समाविष्टः ॥ ८४४ ॥
 राजोचे मन्त्रिकं किं नः पुर्या मागिरितुम्भिरात् ॥
 सोऽप्याह नाहमन् यथाने राजमीच्छित्तं वदः ॥ ८४५ ॥
 वदनेऽप्याह साऽऽभार्यं पुरिका यम मन्त्रिक ॥
 पुराहुर्यैव, म पाह जीवगिर्यामिती मातु ॥ ८४६ ॥
 सः यथाज्ञापमादाय अपविष्टा भिरक्षयमात् ।
 महापिपः पभातेन निरे ये जीव मन्त्रिक ॥ ८४७ ॥
 यथा राजी मयागत्य कुदिग्यै सवनीकयत् ।
 वागम्यै वामे दिव्या गतो जीवने ये मया ॥ ८४८ ॥
 यथा मयागतो राजा मादरे पाह मन्त्रिकम् ।
 भान्ते मयाकमेना राजमीवय सोऽप्यहीत् ॥ ८४९ ॥
 दिवेने मयागत नृप ! मन्त्रिणाऽऽह्वय मामुत्तिम् ।
 यानायात्, यामरे मयात्, अयनेनैवामिदानीम् ॥ ८५० ॥
 यथागत्य होतुम् नन ये मागदीमपरेऽयम् ।
 माग मया ॥ यथागत्यमहानम् पुरुषान् ॥ ८५१ ॥
 यथागत्य यथाह राजा मन्त्रिको मयाहं यथाह ।
 मयागत्यमहानम् राजा मन्त्रिको मयाहं यथाह ॥ ८५२ ॥
 दिव्यामहानम् राजा मन्त्रिको मयाहं यथाह ॥
 मयाहं यथाह मन्त्रिको मयाहं यथाह ॥ ८५३ ॥
 मयाहं यथाह मन्त्रिको मयाहं यथाह ॥ ८५४ ॥
 मयाहं यथाह मन्त्रिको मयाहं यथाह ॥ ८५५ ॥
 मयाहं यथाह मन्त्रिको मयाहं यथाह ॥ ८५६ ॥
 मयाहं यथाह मन्त्रिको मयाहं यथाह ॥ ८५७ ॥
 मयाहं यथाह मन्त्रिको मयाहं यथाह ॥ ८५८ ॥
 मयाहं यथाह मन्त्रिको मयाहं यथाह ॥ ८५९ ॥
 मयाहं यथाह मन्त्रिको मयाहं यथाह ॥ ८६० ॥
 मयाहं यथाह मन्त्रिको मयाहं यथाह ॥ ८६१ ॥
 मयाहं यथाह मन्त्रिको मयाहं यथाह ॥ ८६२ ॥
 मयाहं यथाह मन्त्रिको मयाहं यथाह ॥ ८६३ ॥
 मयाहं यथाह मन्त्रिको मयाहं यथाह ॥ ८६४ ॥
 मयाहं यथाह मन्त्रिको मयाहं यथाह ॥ ८६५ ॥
 मयाहं यथाह मन्त्रिको मयाहं यथाह ॥ ८६६ ॥
 मयाहं यथाह मन्त्रिको मयाहं यथाह ॥ ८६७ ॥
 मयाहं यथाह मन्त्रिको मयाहं यथाह ॥ ८६८ ॥
 मयाहं यथाह मन्त्रिको मयाहं यथाह ॥ ८६९ ॥
 मयाहं यथाह मन्त्रिको मयाहं यथाह ॥ ८७० ॥
 मयाहं यथाह मन्त्रिको मयाहं यथाह ॥ ८७१ ॥
 मयाहं यथाह मन्त्रिको मयाहं यथाह ॥ ८७२ ॥
 मयाहं यथाह मन्त्रिको मयाहं यथाह ॥ ८७३ ॥
 मयाहं यथाह मन्त्रिको मयाहं यथाह ॥ ८७४ ॥
 मयाहं यथाह मन्त्रिको मयाहं यथाह ॥ ८७५ ॥
 मयाहं यथाह मन्त्रिको मयाहं यथाह ॥ ८७६ ॥
 मयाहं यथाह मन्त्रिको मयाहं यथाह ॥ ८७७ ॥
 मयाहं यथाह मन्त्रिको मयाहं यथाह ॥ ८७८ ॥
 मयाहं यथाह मन्त्रिको मयाहं यथाह ॥ ८७९ ॥
 मयाहं यथाह मन्त्रिको मयाहं यथाह ॥ ८८० ॥
 मयाहं यथाह मन्त्रिको मयाहं यथाह ॥ ८८१ ॥
 मयाहं यथाह मन्त्रिको मयाहं यथाह ॥ ८८२ ॥
 मयाहं यथाह मन्त्रिको मयाहं यथाह ॥ ८८३ ॥
 मयाहं यथाह मन्त्रिको मयाहं यथाह ॥ ८८४ ॥
 मयाहं यथाह मन्त्रिको मयाहं यथाह ॥ ८८५ ॥
 मयाहं यथाह मन्त्रिको मयाहं यथाह ॥ ८८६ ॥
 मयाहं यथाह मन्त्रिको मयाहं यथाह ॥ ८८७ ॥
 मयाहं यथाह मन्त्रिको मयाहं यथाह ॥ ८८८ ॥
 मयाहं यथाह मन्त्रिको मयाहं यथाह ॥ ८८९ ॥
 मयाहं यथाह मन्त्रिको मयाहं यथाह ॥ ८९० ॥
 मयाहं यथाह मन्त्रिको मयाहं यथाह ॥ ८९१ ॥
 मयाहं यथाह मन्त्रिको मयाहं यथाह ॥ ८९२ ॥
 मयाहं यथाह मन्त्रिको मयाहं यथाह ॥ ८९३ ॥
 मयाहं यथाह मन्त्रिको मयाहं यथाह ॥ ८९४ ॥
 मयाहं यथाह मन्त्रिको मयाहं यथाह ॥ ८९५ ॥
 मयाहं यथाह मन्त्रिको मयाहं यथाह ॥ ८९६ ॥
 मयाहं यथाह मन्त्रिको मयाहं यथाह ॥ ८९७ ॥
 मयाहं यथाह मन्त्रिको मयाहं यथाह ॥ ८९८ ॥
 मयाहं यथाह मन्त्रिको मयाहं यथाह ॥ ८९९ ॥
 मयाहं यथाह मन्त्रिको मयाहं यथाह ॥ ९०० ॥

मन्त्रो प्राहाऽऽकृतावस्थां राक्षसी कर्म किं भवेत् ? ।
 मतो विचार्य कर्तव्यं स्वामिना यथार्थावेतम् ॥ ८८४ ॥
 पृष्ठं भपचो राज्ञा प्राहाऽयं मम कर्मकृत् ।
 इति निश्चित्य राजाऽयं रामभानयनेऽग्रवीत् ॥ ८८५ ॥
 तेनाऽप्युक्तो हरिश्चन्द्रस्तत्र रामभमानयत् ।
 दत्तोऽर्पाष्टोऽपि किं कुर्यान्नरः परवन्नः खलु ? ॥ ८८६ ॥
 विचार्य कार्यमाचर्यमिति मन्त्रि शुकादिभिः ।
 वार्यमाणोऽपि तां राजा खरमारोपयद् द्रुतम् ॥ ८८७ ॥
 अहो ! भक्षत्रमक्षत्रमित्याकन्दन् शुकोऽग्रवीत् ।
 राजन् ! विज्ञापनामेकां नृणु नीत्यनुयायिनीम् ॥ ८८८ ॥
 राज्ञोऽपि घृदि रे ! स्वरे कीरः मोवाच यथर्सा ।
 तुनारा राक्षसी भ्यान् तद् विशाम्यमिं पुरस्तव ॥ ८८९ ॥
 सर्वद्वयं प्राह सर्वोऽपि सभाशोकः शुकस्य गीः ।
 अस्तु प्रमाणमामेति राज्ञाऽप्युचोऽनुरोधतः ॥ ८९० ॥
 सोऽत्साहं प्राह कीरोऽपि मन्त्रिन् ! कारय तथिताम् ।
 तथा तेन कृते कीरः स्नात्वाऽप्युचिनां प्रतिम् ॥ ८९१ ॥
 ततो दिग्नायकानाह यथेषा राक्षसान्वया ।
 भवेद् नृपमुता तन्मां प्रदत्त्वाशु इष्यवाद् ॥ ८९२ ॥
 इत्युक्त्वा पश्यतामेव तेषां मतमयः शुकः ।
 प्रम्पामदाश्च विध्यातोऽग्निधास्यादक्षतः शुकः ॥ ८९३ ॥
 आश्चर्यमिदमाश्चर्यमित्युक्ताना जनाः स्फुटम् ।
 सतीर्य राक्षसी न स्यादित्यदुः शुदिवालिकाम् ॥ ८९४ ॥
 मन्त्र्युचो भाय ! मन्येऽहं मान्त्रिकस्य विनृम्भितम्
 तत् केनाऽप्यपदेशेन मान्त्रिकोऽयं विसृज्यताम् ॥ ८९५ ॥
 तथर्मा राक्षसादाशु समुत्तारय सम्पनि ।
 इत्युक्तो मन्त्रिणा भूपः सविस्मयपदोऽब्रवीत् ॥ ८९६ ॥
 किं कुर्मः किमु जानीमः कस्येदं कृतं महत् ।

सांदिग्धेऽर्थे किलैतस्मिन् विचारं कर्महे च किम् ? ॥८९७॥
 इति विकल्प-कोपाभ्यां संक्षिप्तो नृपतिः स्वयम् ।
 व्यसृजद् मान्विकं, कीरं पञ्जरेऽथ न्यधापयन् ॥ ८९८ ॥
 उदतारयदेनां च रासभाद् बनितां ततः ।
 इति सर्वं विमृज्याऽथ नृपः पन्थङ्कमासदन् ॥ ८९९ ॥
 हरिमन्द्रोऽपि मूर्धास्ते चण्डालस्य निषोगतः ।
 प्रजन्तु इमज्जानं दध्यां भोः ! कीदृग् दूर्ध्वनाटकम् ? ॥९००॥
 देव्याः कर्मकरीभ्येन स्थिताया विषमदुमनि ।
 राक्षसीवचनं कीरो देवदत्तं न्यवर्तयन् ॥ ९०१ ॥
 देवमेव ततो मन्ये वयस्रस्मापरः पुनः
 यत् तेन विहिता ध्यायन् तेनैव हि नियत्यते ॥ ९०२ ॥
 (तमस्यमूर्त्तीभेदेऽपि मरिशसिर्भयो हरिः ।
 ददर्श भीषणाकारं इमज्जानं निशि मर्वतः ॥ ९०३॥
 क्वचिन् केऽण्डकेऽकारं क्वचिद् राक्षसदम्भम् ।
 क्वचिद् विभीषिकोद्भूतं क्वचिन् कौशिकवागिनम् ॥९०४॥
 क्वचिन् मेवाग्निप्रम्लशवर्गं ह्यारकुरजतम् ।
 क्वचिन् दाकिनीमुग्धमानोऽकिमकिम्यारवम् ॥ ९०५ ॥
 क्वचिन् कायाभिर्गेषमाणमग्नूग्धमम्लकम् ।
 मर्वतोऽपि च दूर्ध्वं दृष्टुमिनामिकम् ॥ ९०६ ॥
 दृष्टुमिनामि वयस्रमृज्जुदृष्ट्या जडमव ।
 इत्येतः श्रवणं स पश्यन् शुभ्राश्च दृष्ट्वेतिम् ॥ ९०७ ॥
 मरुतो ! अर्चयन्तिः मेवा मृतगन्ताः शिवाः शत्रु ।
 ददर्श वारुणः श्रेयाः मन्त्राः मन्त्रुः नृपः ॥ ९०८ ॥
 ददर्श च शूरे ! हि ते काश्चं वदित्वेन ? ।
 स ऽऽह पश्यन्तु नृपा मर्वतोऽहं काश्चं मव ॥ ९०९ ॥

हरिगेन्वा मनोऽप्ययम् पुष्पांसे पूर्णनखणम् ।
 उर्वेवादयशोवयत्रे वटशाम्बानियन्त्रितम् ॥ ९१० ॥
 मोहादहं दुग्धः कान्ते । त्वं पुनर्भाविनी कथम् । ।
 मन्मथापादिनि धुम्बा दृष्ट्वा राजाज्य सा विधा ॥ ९११ ॥
 अम्योपकारं कुर्ये यद् दत्ता धर्मनये मया ।
 मुनिवन्द्याधनोपाये विधीनां दयिता-गुणैः ॥ ९१२ ॥
 जीविनस्याज्य निर्विघ्नः स्वयमेव पुराऽज्यहम् ।
 कृत्वा वगर्थं चेद् यामि तन् किं नातुं कथं मया । ॥ ९१३ ॥
 इति प्याम्बा हरिः मोघे नमुद्वदं नरं यद् ।
 अहो ! वन्द्यं कथं वेद्यमवस्था मे मुदुःमदा । ॥ ९१४ ॥
 जानन्नस्मीनि यद् वस्तुमुद्वदेन न ज्ञयते ।
 एवं स्वदाहनिः पुण्या मयुरक्ते मष्टुमथ माम् ॥ ९१५ ॥
 नदाग्याहि न सक्तोऽस्मि द्रष्टुं मे दुस्महा दशाम् ।
 इति तन् प्रणयं दृष्ट्वा मोवाचोद्वदपूरुषः ॥ ९१६ ॥
 नास्मेना दत्ता दीनां कस्यापि हि निरेदये ।
 तत्प्राप्ता वेति किं मयो यन् परिश्रानपीदने । ॥ ९१७ ॥
 परन्वन्यभयस्नेहानुबन्धादयवोत्तयान् ।
 उपकारपरम्भान् मे वृष्टेने कथयामि भोः । ॥ ९१८ ॥
 महासेनोऽस्मि कार्शीन्द्रचन्द्रशेखरनन्दनः ।
 विद्याधर्याज्य पन्पद्मादानीतः शिष्या युतः ॥ ९१९ ॥
 किमर्थमिति मेनोक्ते नरः प्राहाऽत्र मग्धनि ।
 मन्मातेन महाहोमं सा करिष्यति स्वेचरी ॥ ९२० ॥
 गता माऽधुना विद्याधरीति हरिणोदिते ।
 स्नातुं गङ्गां नदीं प्योम्ना जगामेत्यवदद् नरः ॥ ९२१ ॥
 मतो दृष्ट्वा नृपो हर्षाद् गत्वरश्मन्ममाङ्कः ।
 विद्याधर्या भवेन् सिद्धिर्नारिने चाऽस्य चारु तन् ॥ ९२२ ॥

तमुवाच हरिश्चन्द्रः प्रार्थये त्वां किमप्यहो ! ।
 स माहैवंविधावस्यं किं त्वं प्रार्थयसेऽत्र माम् ? ॥ ९२३ ॥
 राज्ञोचे यदलं दातुं प्रार्थयसे त्वं तदेव हि ।
 स माह तर्हि याचस्व यद्भीष्टं नरोत्तम ! ॥ ९२४ ॥
 हरिः माह मयाहि त्वं स्वं राज्यं स्वीकुरु क्षणात् ।
 यत् कार्यं तत् करिष्यामि विद्याधर्याः स्ववर्ष्मणा ॥ ९२५ ॥
 पुरुषः माह किं श्रूये नात्मनीनमिदं खलु ।
 अधमः कः स्वयं स्वार्थे परमाणान् व्ययिष्यते ? ॥ ९२६ ॥
 किञ्च स्वं मे यथाभीष्टं यथा मे मृत्युभीरुता ।
 यथैषा दयिता मेऽस्ति तवाऽप्येवं तथाऽस्ति भोः ! ॥ ९२७ ॥
 तद् याहि त्वमतः स्थानादधुनैष्यति खेचरी ।
 तेनेत्युक्ते हरिश्चन्द्रः सदैन्ध्यामिव तं जगौ ॥ ९२८ ॥
 मा मा मे प्रार्थनां व्यर्था कुरुष्व पुरुषोत्तम ! ।
 स्येनाऽप्यहं महाकष्टान्मर्तुकामोऽस्मि तद् यदि ॥ ९२९ ॥
 त्वाद्दशस्योपकृत्याऽथ श्रिये स्यां सफलस्तदा ।
 उपकारः परो धर्म इत्यारुयान्ति बहुश्रुताः ॥ ९३० ॥
 न जातौ न जनिष्येते द्वाविमौ पुरुषौ भुवि ।
 अर्थितो यः करोत्येव यथ नाऽर्थयते परम् ॥ ९३१ ॥
 इत्येवं बहुशोऽभ्यर्च्य श्रयमुन्मोच्य धन्वनात् ।
 याहीति प्रेषितस्तेन स जगाम प्रियायुतः ॥ ९३२ ॥
 नूपुरकाण-कल्पद्रुपुण्यसङ्मोरभादिभिः ।
 ज्ञात्वा विद्याधरीं आरादायान्तीं नृपतिः क्षणात् ॥ ९३३ ॥
 षड्ध्वा न्यग्रोधशारसार्यां स आन्मानमधोमुखम् ।
 गतमृत्युमयं तस्यां रोमाञ्चकवचाञ्जितः ॥ ९३४ ॥
 नतो विद्याधरीं व्योम्नोऽवतताराऽर्द्धचीवरा ।
 अग्निकृष्टत्रये वद्विषुज्ज्वलं समचिस्करत् ॥ ९३५ ॥

गच्छीत्यस्य च कृतादि विद्यापर्याह पार्श्वगतम् ।
 विद्याद्वय ! मर्मात्मन्य विमलक्षणपदं नरः ॥ ९३६ ॥
 विद्याद्वयोऽप्युपायस्य हरिचन्द्राद्वयलक्षणम् ।
 र्वाण्योपे देवि ! मोदस्य येनाऽपे पद्विमलक्षणः ॥ ९३७ ॥
 दुग्धा कृष्टशये योगमस्य धान्नादुर्गीकृते ।
 मूर्ध्नि विश्वरत्नीकारविद्याऽऽविर्भवेति वाच्यम् ॥ ९३८ ॥
 इत्युपायानां मुद्राभ्यासाऽऽनये मर्माद्वयमप्यमुम् ।
 उच्ये च स्यात् किञ्चित् न्वं देवं यथाजमि भक्तिमान् ॥ ९३९ ॥
 भवेद्यस्य सात्त्विको येन, विद्या मिथ्यानि मेऽपुना ।
 यन् स्वर्गमार्गद्वयः सा स्यात् प्रीता च वरदा च ये ॥ ९४० ॥
 हरिचन्द्रस्नानोऽवार्त्ताद् ध्वस्तमंसारवैद्यम् ।
 मर्माणि निष्ठितश्रेष्ठं देवं नाभिगमुद्भवम् ॥ ९४१ ॥
 इदानीं सा विमलम्बु देवि ! स्यात् पद्विग्रहः ।
 स्वर्गलोकेऽप्यस्य मर्मात् न्वं यत्ताम्येष मुद्राण तन् ॥ ९४२ ॥
 सा साह मिद्विषयस्य ज्ञानं न्वं यदुत्तमः ।
 मर्माऽप्युन्माद्वर्णादक समवायो हि दुष्पतः ॥ ९४३ ॥
 ततः प्रवृत्ता कृष्टेषु उरलङ्काराभ्याऽऽकुलेषु सा ।
 हरिचन्द्रावितं मर्मात् मर्माप्यु मर्मापूर्वम् ॥ ९४४ ॥
 उच्ये च पतिः स्वर्गद्वयान् विद्यापरिचयमान् ।
 सा दत्ताऽप्य प्रवेश भोः ! श्वापदस्य नरस्य वा ॥ ९४५ ॥
 विपत्यपि कृते दोमेऽभूदाविदेवनाश्रयम् ।
 मध्यकुण्डान् ततो जानां सोऽन्तारो तावुर्भा मुद्रा ॥ ९४६ ॥
 अथ गोमापुष्टिर्न कुण्डानि परिनोऽभवन् ।
 विपादार्ता ततो विद्याधर्मवैद्यं निवर्त्यताम् ॥ ९४७ ॥
 यद्यस्य पोरपेन्कारनिर्द्रां त्यक्त्यनि तापसः ।
 दोषध्वंसं सदागत्य स करिष्यति निधितम् ॥ ९४८ ॥

सर्वैः स नाड्यमानोऽपि प्रत्युताऽऽगान् समीपगः ।
 ननागार तनयाऽऽरादाश्रमे तापसः सगान् ॥९४९॥
 किञ्चिन् किञ्चिन् ततो विद्यामुखं नीर्नर्ममज्ज च ।
 स्वेनर्पुवाचाऽपर्याप्तहोमा ॥ ! ॥ ! इतास्म्यहम् ॥९५०॥
 सावष्टम्भं हरिः प्राह मा विपीडं गृह्णाण मे ।
 तित्त्वा गिरोऽपि पर्पन्नाट्टनिहोमं समापय ॥९५१॥
 ऊचे विद्याधरी होमः क्रमात् स्यान्ननु नाऽऽक्रमात् ।
 क्रमं च समते नैव तापसः क्रोधमावहन् ॥९५२॥
 अरे ! किमिदमारब्धमसदाश्रमभूमिषु ।
 इत्याक्रोशन् विवेशोर्गरुद्धतस्तत्र तापसः ॥ ९५३ ॥
 ममज्ज तन्मुखं देव्या मध्येकुण्डाग्रि सत्वरम् ।
 मीता विद्याधरी साऽय काऽप्यगात् सपरिच्छदा ॥९५४॥
 ततः क्रोधात् परिभ्राम्यन् तापसस्तत्र जग्मिवान् ।
 यथाऽऽस्ते कृत्तसर्वाङ्गः शारत्वावदो हरिः श्वसन् ॥ ९५५ ॥
 सणेन तापसः किञ्चिदुपलक्ष्याऽऽह विस्मयात् ।
 अरे ! भवान् हरिश्चन्द्रः सोऽप्यारुह्यदोमिति स्फुटम् ॥९५६॥
 तमाह तापसः क्रुद्धः स्वर्णं कुलपतेरदाः ? ।
 नृपः प्राह दिनैः कैश्चित् प्रभो ! पूर्णोभविष्यति ॥९५७॥
 उपलक्षयासि त्वं मे प्रोक्तस्तेन नृपोऽवदत् ।
 कौटिल्यस्त्वं महीदाने साक्षी कुलपतेरासि ॥ ९५८ ॥
 अरे ! कुलपतेः स्वर्णमनापूर्येति किं त्वया ।
 आरब्धमित्यूचानेऽस्मिन् राह् द्वियाऽधोमुखोऽभवत् ९५९॥
 ततो मा भून्मुनेः स्वर्णहानिरस्मिन् मृते त्विति ।
 औपध्या व्रणरोहिण्या स्वेनालिम्पत् स तद्रूपः ॥९६०॥
 अभूद्य तत्सणादेवाऽऽरुद्रव्रणवपुर्नृपः ।
 ययौ च तापसः स्थाने स्वे दध्या हरिरप्यथ ॥९६१॥

नाऽपूर्णं मे भवन् किञ्चित् सर्वस्वं ददतो मुनेः ।

विद्याधर्या न यत् सिद्धिः संजाता तद् दूनोति माम् ॥९६२॥

अरे ! क त्वं गतोऽसीति भाऽऽहृतः अपनेन सः ।

उपमृत्वाह कर्तव्यं मम स्वामिन् ! समादिश ॥ ९६३ ॥

स माहप मूनः कोऽपि समायाति, ततो भवान् ।

यस्ते वृद्धातु गत्येति मेरितोऽगादु नृपस्ततः ॥ ९६४ ॥

अमृणोत्तच्छन्दमेकस्याः करुणार्चं सुतव्ययात् ।

हा ! पुत्र ! क गतोऽसौति मूर्च्छन्त्याश्च मुहुः स्त्रियाः ॥९६५॥

अहो ! दैवेन निर्मुक्तकरुणेन किलाऽऽनमम् ।

व्यापादयता निर्भोग्याऽभीष्टाऽपत्या त्वसां हता ॥९६६॥

अहो ! असारः संसारो मर्त्यवाचामगोचरः ।

यदिष्टं देहिनां तद् तु ग्राहयत्येव यो यमात् ॥९६७॥

कथं चाऽहं ग्रहीष्यामि बालस्योर्ध्वात् किलाम्बरम् ? ।

इति मन्दपदः प्रोक्तः अपनेनानु गच्छ रे ! ॥ ९६८ ॥

समर्थं परिचक्राम हरिश्चन्द्रः गुणं स्मरन् ।

न शुभ्येद् यदि देवी मे तदा वत्सो म्रियेत सः ॥ ९६९ ॥

ततः शुभाव फलणं रुदतीं वनितामिति ।

निर्भोग्यशेखराया मे मृतो वत्सो हताऽस्मि हा ! ॥९७०॥

वत्सो मून इषां वार्षं प्रतिघ्नन् मादुलोक्तिभिः ।

वामाक्षिस्पर्न्दनेनाऽथ वभूवाऽऽश्रुमानसः ॥९७१॥

सर्वस्वं मुनये दत्तं विप्रदीर्घा दयिता-गुनौ ।

चण्डालकर्मकर्तोऽहं किं मे वा भाष्यतः परम् ? ॥९७२॥

इति चिन्नातुरो यावद् मार्गे याति नृपस्ततः ।

चाण्डालपतिना प्रोक्तो व्यापुट्येति व्याजिघ्रपन् ॥९७३॥

आगतोऽस्ति मृतो बाल इति वस्ताऽऽहूतो व्रषा ।

स माह का व्रषाऽस्याकमाचारोऽयं वृद्धाण तन् ॥९७४॥

निरुत्याऽथ हरिर्दृष्ट्वा पिण् लोभं यदनाज्जनः ।

वेति कृत्यमकृत्यं वा नैव देवहतो हहा । ॥ ९७५ ॥
 यदादिशनि मे स्वामी ननु कर्तव्यं मया खलु ।
 विचारो युज्यते नैव स्नाभ्यादिष्टेज्जुनीविनाम् ॥ ९७६ ॥
 स गच्छन्निति शुश्राव मीविलापं तमृचकः ।
 हा ! हा ! पुत्र ! न्वमेको मे तन्मे मृत्युम्वया सह ॥ ९७७ ॥
 त्वं मपेवाऽमि कुपितो रे ! देव ! यत् पनिर्मम ।
 यधूव कर्मकृन्नीचगेहेज्जमपि तादृशी ॥ ९७८ ॥
 परमस्य स्वपुत्रस्य भग्नान्वयशालिनः ।
 आलम्बने न जीवन्त्या भविता काऽप्य मे गतिः ? ॥ ९७९ ॥
 हरिश्चन्द्रोऽपि विज्ञाय सुतारां त्वरितो ब्रजन् ।
 सुधन्ध्रशृण्वथोऽवादीद् निन्दन्मात्मानमान्मना ॥ ९८० ॥
 निर्माण्यशेखरे ! देवि ! वज्रघातः क एष मे ? ।
 वनिता वीक्ष्य भर्तारं तारं तारं रुरोद सा ॥ ९८१ ॥
 हरिश्चन्द्रोऽप्यरोदीक्ष धैर्यं कस्य सुतव्यये ? ।
 रोहिताश्वं हरिमोहादाश्चिप्यत् किल पूर्ववत् ॥ ९८२ ॥
 सुतारां ग्राह देवि ! त्वं किं रोदिषि तथा कथम् ? ।
 वत्सो मां भाषते नैव भवत्या रोपितः किमु ? ॥ ९८३ ॥
 किं त्वया मोदको नास्मै दत्तः, किं परिधापितः ? ।
 नाऽथ रत्नाङ्कितं हारं किं हस्ती नाऽर्वितो मया ? ॥ ९८४ ॥
 क्षमस्व वत्सलो हि त्वं स्वेच्छया यत् तु रोचते ।
 इति स्वं सान्त्वयन् पुत्रं देव्याऽसौ परिदेवितः ॥ ९८५ ॥
 किं न पश्यासि मूढ ! त्वं गतासुं तनयं निजम् ।
 गतासुश्च कथं पश्येदाश्चिप्येन्निगदेदथ ? ॥ ९८६ ॥
 किमारब्धं त्वया सार्धं नार्या किं नैपि सत्वरम् ? ।
 इत्युक्तः श्वपचेनाऽसौ भयाच्चैतन्यमासदत् ॥ ९८७ ॥
 अज्ञासीच्च मृतं पुत्रं चेष्टयाऽयाथलोचनः ।

सुतारां पुत्रवृत्तान्नमपार्थीत् साऽप्यचीकयत् ॥ ९८८ ॥
 अथाऽपे मातरेवाग्नाः समित्-पुण्यकृते वने ।
 विमेषे मेपितो मन्दभाग्यो दष्टोऽहिना म्रिय ॥ ९८९ ॥
 विनाऽऽत्मीयास्य कोऽप्यस्य विपस्योत्तारणं व्यधात् ।
 विना वन्धुं जगच्छून्यं जीवो धर्मं विना यथा ॥ ९९० ॥
 हरिश्चन्द्रस्तनो दध्यौ धिग् मां व्यसनपातिनम् ।
 एकत्र श्वपचः क्रुद्धोऽन्यत्र पुत्रव्ययबलमः ॥ ९९१ ॥
 प्रवासोऽरिपुरीवासो नीचदास्यं मुतव्ययम् ।
 हरिश्चन्द्रोऽखिलं सोढा देवो त्वंकमुना हता ॥ ९९२ ॥
 किञ्च मे वेक्ष्यतो हस्तौ पुत्रवस्त्राहर्मा कथम् ? ।
 स्वाभ्यादेशमकर्तुं च नैवाजस्वि मनो मय ॥ ९९३ ॥
 अथवा पुत्रमर्त्या को मे विचारो यदस्म्यहम् ।
 श्वपचार्थीनदेहस्तत् स यद् धूने करोमि तत् ॥ ९९४ ॥
 अन्यथा स्यां प्रतिज्ञानभ्रष्टः सत्त्वकलङ्कितः ।
 सर्वकृतानट्टचीनां नाऽप्यत्याद्यानुरागिता ॥ ९९५ ॥
 व्यापन्नस्य मुतस्याऽस्य न शृङ्गाम्पम्बरं यदि ।
 निर्वाहयामि नो सन्धां लज्जते तरणिस्तदा ॥ ९९६ ॥
 इति सत्त्वानिलाद्भूताऽपत्यवन्धः स सात्त्विकः ।
 भून्वा पराह्मुखोऽशक्तो याचितुं स्फुटया गिरा ॥ ९९७ ॥
 अर्पयाऽऽच्छादनमिति संशया प्रतिपादयन् ।
 हस्तं प्रसारयामास हरिश्चन्द्रः मिथां म्रति ॥ ९९८ ॥
 सुताराऽपि च तदभिप्रायं स्फुटमजानती ।
 उचिसेप करे दातुं रोदिताश्वं मृदुर्गृह् ॥ ९९९ ॥
 अशृङ्गानि हरिश्चन्द्रे पुत्रं साऽऽह प्रवीणि किम् ? ।
 न जानामि तवैतां हि संज्ञां घृहि ततः स्फुटम् ॥ १००० ॥
 धैर्यसंदंशकाकृष्टवचनः सात्त्विकोऽवदत् ।

देवि ! तिष्ठतु वत्सोऽयं वत्साऽऽच्छादनमर्पय ॥ १००१ ॥
 यावदेवं हरिश्चन्द्रो वदत्यात्माप्रेयां प्रति ।
 तावत् तस्य शिरस्याशु पुष्पवृष्टिरभूद् दिवः ॥ १००२ ॥
 अहो ! सत्त्वमहो ! धैर्यं हरिश्चन्द्रमहीपतेः ।
 एवमुद्रोपणापूर्वं दुन्दुभिध्वानिरत्यभूत् ॥ १००३ ॥
 राजाऽप्यपश्यदात्मानमयोध्यायां निजौकसि ।
 अलङ्कृतमहासिंहासनं स्वमदासि स्थितम् ॥ १००४ ॥
 रोहिताश्वमपश्यथ क्रोडे क्रीडन्तमात्मनः ।
 अध्रान्तकान्तिरजाङ्गहारस्फारत्रियं मुदा ॥ १००५ ॥
 वसुभूतिं महामात्यं कून्तलाल्यं च सेवकम् ।
 द्वावप्येतौ स्वस्वरूपौ पुरोऽन्वामीन् कृताञ्जली ॥ १००६ ॥
 यवनिकान्तरे चैव द्रष्टुं नाटकमागताम् ।
 सुतारां भागमाणां च सम्प्राप्तुं शुभाच्च भूपतिः ॥ १००७ ॥
 पुरतश्च सुमङ्गीतरमनिर्मप्रचेतसाम् ।
 नृपा-ऽमात्यमभृतीनामपश्यत् संसर्दं निजाम् ॥ १००८ ॥
 प्रतिमन्दिरमग्निष्ट क्रियमाणं च नागरैः ।
 नृत्यन्पुरन्ध्रविश्राप्यमानदानमहोत्सवम् ॥ १००९ ॥
 मनीहारमृगप्राप्तान् विजित्प्रपयिषून् जनान् ।
 दूरतो नमतः मेक्ष्य क्रियित्येतदभिन्तयत् ॥ १०१० ॥
 किं नु स्वप्नो मया दृष्टः किं वा मे मनमो भ्रमः ।
 किं वा कस्याजपि देवस्य विप्रमेतद् विवृण्वितम् ॥ १०११ ॥
 ततश्च मकराभूषणचन्द्रगूढमग्निसभी ।
 पुरः स्थित्वा गुर्गं रात्रः महर्षमिदमूचतुः ॥ १०१२ ॥
 विप्रद्वन्द्वनन्दन ! भीमदिहवाहृदृष्टमगदन् ! ।
 भगवान्वयमूचतु ! हरिश्चन्द्र ! निरं जय ॥ १०१३ ॥
 यन्वः मुद्राऽनायासात् त्वं यस्य वार्त्तापतिः श्रवणम् ।

सखं स्तवीनि मूर्धानं पुनानो धूमदा पुरः ॥१०१४॥
 याज्ञः कथिनो राजस्रजाल्यो नृपशामपि ।
 जघ्रेण, तादगेवाजमि सास्त्रिकेषु निरामणिः ॥ १०१५ ॥
 माहात्म्येन सर्वेवेदं पुना राज्यं तथैव हि ।
 अर्हाकन निजम्फीत्या निर्जिताज्या-दानवम् ॥ १०१६ ॥
 वसुभूतिः स एषाऽयं मन्त्री मिथं स मे नृप । ।
 शुक्ररूपः शशिश्वाज्जनां यो देव्याः शुद्धिमाननाम् ॥१०१७॥
 पुनस्तर्ध्वं ते मेवां करोति रश्मिनाञ्जलिः ।
 जम्बूकीभूय ते होमसद्वृत्ते यस्मदाज्जटम् ॥ १०१८ ॥
 शुक्रांश्चन्तमारभ्य यावदस्य नरेन्द्र । यत् ।
 अनुभूतं स्वया विद्धि तदस्यसृष्टनाटकम् ॥ १०१९ ॥
 एतत् सर्वं भवन्तस्वपरीक्षारामिकैः सत्तु ।
 अस्माभिर्विहितं तत् ते शन्यस्ये मदतां गुणे । ॥१०२०॥
 मिथं परोपकाशाय मर्त्यस्त्रेऽपि भवार्थनाम् ।
 अवतारः परोपलब्धे स्वर्गोऽप्यस्मात्पलां पुनः ॥ १०२१ ॥
 किं वा कोऽपि गुणोऽप्यस्यैकमपि ते सखदीपनाम् ।
 गुर्वर्णस्य कथं रेव्या कपपटं विना भवेत् । ॥ १०२२ ॥
 तच्च सखेन सत्येन हरिधन्द्र ! मरानृप ! ।
 जम्बूदो वर्पति रश्मिनाञ्जलि भूर्भुदितो जनः ॥ १०२३ ॥
 स्यात्तैव शुक्लेनेदं राजस्योपि पुनस्तथा ।
 अस्मत्तः परितुष्टंभ्यः किञ्चिद् वाचस्य साम्यम् ॥१०२४॥
 तस्मिन्निदंशोपश्रवणनाकर्णनाद् नृपः ।
 उवाच न कदाऽप्यसि जिज्ञितो याचितुं परम् ॥ १०२५॥
 किम् सखं न मुक्तं स्यं शूरेवंशो न त्वज्जितः ।
 सत्यशपः कुमधेन्द्रः किमनः परमर्थये । ॥ १०२६ ॥
 पुनस्तुपुनर्दुर्देहो नृप ! तन्वन् यदः सिनम् ।

१ रेव्याम् । २ जम्बूदो कुलम् । ३ अथवा ।

दिग्गजकिः भिषां पापं सदाञ्जनन्दमयो धर ॥ १०२३ ॥

प्रभारमिति तौ तत्र न्यस्य स्नाप्यदमीगतुः ।

इन्द्रोऽपि परमां श्रीनिपराय समुरागुरः ॥ १०२४ ॥

राजाञ्ज्य श्रीशरिभन्द्रमन्मभुनि विगेषकः ।

दयालुतंगदानन्दस्त्यक्तव्यमनकौतुकः ॥ १०२५ ॥

शकारात्तारतर्धिम्य मरीचम्य कृपानिधेः ।

भीतिप्रसन्नदेवस्य पर्युपादिपरायणः ॥ १०२६ ॥

दिग्गजकिप्रभारेण गगनक्रीडनादिकम् ।

सर्वदिग्दर्शनं लोकं पाञ्चयामाम काश्यपीम् ॥ १०२७ ॥

(विभिर्विगेषकम्)

विनयादिगुणा लोकेऽप्येवमदृष्टमिदमे ।

संकोचो नु ते भयो न कथं मोक्षमिदमे ? ॥ १०२८ ॥

तिनयादिगुणा लोकेऽप्येवमदृष्टमिदमे ।

विनयादिगुणा लोकेऽप्येवमदृष्टमिदमे ॥ १०२९ ॥

गुरुणा लोकेऽप्येवमदृष्टमिदमे ।

गुरुणा लोकेऽप्येवमदृष्टमिदमे ॥ १०३० ॥

गुरुणा लोकेऽप्येवमदृष्टमिदमे ।

गुरुणा लोकेऽप्येवमदृष्टमिदमे ॥ १०३१ ॥

नयादि—

विनयादिगुणा लोकेऽप्येवमदृष्टमिदमे ।

विनयादिगुणा लोकेऽप्येवमदृष्टमिदमे ॥ १०३२ ॥

विनयादिगुणा लोकेऽप्येवमदृष्टमिदमे ।

विनयादिगुणा लोकेऽप्येवमदृष्टमिदमे ॥ १०३३ ॥

विनयादिगुणा लोकेऽप्येवमदृष्टमिदमे ।

विनयादिगुणा लोकेऽप्येवमदृष्टमिदमे ॥ १०३४ ॥

कुबेरः पुनरमासीद्लोकशास्त्रोन्मुखः कियन् ।

यत वो नियमाद् धर्मः स च शास्त्रेण योगिनाम् ॥१०३९॥

तथा च—

अत्याहारस्तथायामः भजत्पो नियमग्रहः ।

लोकसङ्ग्रहं दैन्यं च पद्भिर्योगी विवर्जितः ॥१०४०॥

मुनिरप्याख्यदस्तीष्टं किं तु बाल इवाऽहुलिम् ।

धृत्वाऽऽर्त्ता नियमं जीवोऽनालम्बोऽपि क्रमाधरेत् ॥१०४१॥

किञ्च ग्रन्थान्तरेऽप्युच्यते—

भूषितोऽपि चरेद् धर्मं यत्र तत्राश्रमे रतः ।

समः सर्वेषु भूतेषु न लिङ्गं तत्र कारणम् ॥ १०४२ ॥

क्रियैव भवेद् योगी न योगोद्यारमाश्रतः ।

केतकस्याहयेनैव न हि पारि प्रसीदति ॥१०४३॥

हृष्टः प्राह कुबेरोऽपि यमो ! सुप्रतधारणान् ।

इत्थं धर्मोपदेशाय गुरुस्तावन् त्वमेव मे ॥ १०४४ ॥

धर्ममिश्रं कुमारोऽयं कथ्यतां किन्तु मेऽधुना ।

को देवः काऽस्य पूजा च किं तस्य किं च तत्फलम् ॥ १०४५ ॥

गुरुः प्राह जिनो देवो रागद्वेषविवर्जितः ।

इतयोऽमहामहः केवलज्ञान-दर्शनः ॥ १०४६ ॥

सुरासुरेन्द्रसंपूज्यः सद्भक्तार्थप्रदातकः ।

कृत्स्नकर्मक्षयं कृत्वा संमातः परमं पदम् ॥ १०४७ ॥

स सम्यग् हृदये पापों वश्यमग्नयः शिवभियः ।

पूजा च विविधा तस्य द्रव्य-भावरिषेदनः ॥१०४८॥

द्रव्यपूजा जिनेन्द्रस्य गन्ध-पुष्पा-ऽक्षनादिभिः ।

तथा तद्भस्मैर्बत्वादीं शुद्धद्रव्यनियोगेनम् ॥१०४९॥

भावरपूजा तु सर्वज्ञैरनुरूपा प्रकीर्तिता ।

देन सर्वैरित्याख्या भेदतस्तन् पुनर्दिश ॥ १०५० ॥

तत्र देशव्रतं जीवहिंसादीनां प्रदेशतः ।

निपेधेन सर्वथा तु स्यात् सर्वविरतिव्रतम् ॥ १०५१ ॥

जिनपूजा द्विधाऽर्थात् तदाज्ञाराधनात् सताम् ।

फलदा स्याद् निजोत्कर्ष-परदोषपरित्यजाम् ॥ १०५२ ॥

जीवाऽजीवौ तथा पुण्यं पापमाश्रय-संवरौ ।

बन्धो विनिर्जरा-मोक्षौ नव तत्त्वानि तन्मते ॥ १०५३ ॥

तत्र जीवः कर्मकर्ता भोक्ता कर्मफलस्य च ।

चैतन्यलक्षणस्तस्मादजीवो वैपरीत्यभाक् ॥ १०५४ ॥

सत्कर्मपुद्गलाः पुण्यं, पापं त्वेतद्विपर्ययः ।

आश्रयधित्त वाक्-कायव्यापारा बन्धहेतवः ॥ १०५५ ॥

संवरस्तस्मिरोपस्तु तथा जीवस्य कर्मणा ।

यः संबन्धस्तयोरेक्यकृन् स बन्धः प्रकीर्तितः ॥ १०५६ ॥

बद्धस्य कर्मणः शीतो यस्तु सा निर्जरा मता ।

आलान्तिको वियोगस्तु देशदेर्मोक्ष उच्यते ॥ १०५७ ॥

एतानि नव तत्त्वानि यः श्रद्धते स्थिराश्रयः ।

सम्पत्त्वज्ञानयोगेन तस्य चारित्र्ययोग्यता ॥ १०५८ ॥

तथा मध्यत्वपाकेन यम्येनत् त्रितयं भवेत् ।

सम्पत्त्वज्ञान क्रियायोगाज्जायते मोक्षभाजनम् ॥ १०५९ ॥

फलं च मोक्षमोक्षयोगपर्यवस्थानमक्षणः ।

यत्र जीवस्य न जरा न मृत्युर्न पुनश्च्यवेः ॥ १०६० ॥

मनो यन्न न कायानामभावाऽऽधिभंभरः ।

न विवादो न च व्याधिर्न चाऽऽवाधा परस्परम् ॥ १०६१ ॥

गतदण्डं यथा तुल्यं जले यान्पुनरि मयम् ।

शौण्डर्ममयो जीवमथा यानि निवाम्यम् ॥ १०६२ ॥

तत्राऽर्मा परमानन्दरूपं भृष्टाऽगिर्लक्ष्यः ।

मय्यव्ययत्वं शुद्धं ज्ञानं गुणमश्रुते ॥ १०६३ ॥

जीवस्य राजापुरुषैरिव रुद्धस्य कर्मभिः ।
तत्पुंसो भवसारूपेऽपि विना मुक्तिं कुतः सुखम् ॥ १०६४ ॥
इत्याराध्य बीतरागं भव्या आराधका भताः ।
आराधना तु तस्याऽऽज्ञा तत्फलं न्वपुनर्भवः ॥ १०६५ ॥
चिन्त्यं न चैवं यत्नैव बीतरागः प्रसीदति ।
प्रसादाभाववशाऽस्मात् कथं माप्यं फलं चुर्यः ॥ १०६६ ॥
इदम् माहात्म्यमेवाऽस्य येनाऽऽराधकसिद्धये ।
अवेतनोऽपि किं नाऽत्र दत्ते चिन्तामणिः फलम् ॥ १०६७ ॥
इति तत्त्वोपदेशात्पश्चाद् भिन्नजादयः सर्दापधात् ।
लब्धाऽन्तरङ्गचैतन्यः मोन्मोलितहृदोक्षणः ॥ १०६८ ॥
गृहिधर्मं गुरुभद्रः कुवेरो गुरुमभिर्था ।
मतरोग इवोत्पन्नक्षुधयाऽऽहारमग्रहीत् ॥ १०६९ ॥
(युग्मम्)

अथ नत्वा मुनिं धाम सकुवेरः कुमारराट् ।
ययौ गुरुगुणग्रामहंसकलिसरोमनाः ॥ १०७० ॥
योग्यं ज्ञात्वाऽप्यदा तस्मै वज्रवीर्यनराधिपः ।
राज्यं दत्त्वा स्वयं पत्न्या सह व्रतमुपाददे ॥ १०७१ ॥
तृपः श्री वज्रनाभोऽपि महीं न्वायेन पालयन् ।
दिग्भ्यः धियः समानीय ताः कीर्त्या पर्यपूरयत् ॥ १०७२ ॥
अभूच्च तनयस्तस्य विजयाकुक्षिसंभवः ।
गुर्णरीञ्चितभूषालवक्रधक्रायुधाभिधः ॥ १०७३ ॥
अन्यदा सुस्थिते राज्ञः पयसीवाऽम्ले हृदि ।
उन्मिमील विचारः प्राग् यः श्रुतो भवगोचरः ॥ १०७४ ॥
दर्श्या च स तटे स्थित्वा धिया भवमहोदधेः ।
अहो ! भवसमुद्रस्य बीचिभिः क्षिप्यते न कः ॥ १०७५ ॥
उत्पद्यन्ते विपद्यन्ते सर्ववस्तूनि बीचिवत् ।
तत्र किं गृह्यते किं च मुच्यते किं च गण्यते ॥ १०७६ ॥

तत्र देशव्रतं जीवहिंसादीनां प्रदेशतः ।
 निषेधेन सर्वथा तु स्यात् सर्वविरतिव्रतम् ॥ १०५१ ॥
 जिनपूजा द्विधाऽपीत्यं तदाज्ञाराधनात् सताम् ।
 फलदा स्याद् निजोत्कर्ष-परदोषपरित्यजाम् ॥ १०५२ ॥
 जीवाऽजीवी तथा पुण्यं पापमाश्रय-संवरौ ।
 बन्धो विनिर्जरा-मोक्षौ नव तत्त्वानि तन्मते ॥ १०५३ ॥
 तत्र जीवः कर्मकर्ता भोक्ता कर्मफलस्य च ।
 चैतन्यलक्षणस्तस्मादजीवो वैपरीत्यभाक् ॥ १०५४ ॥
 सत्कर्मपुद्गलाः पुण्यं, पापं त्वेतद्विपर्ययः ।
 आश्रयश्चित्तं वाक्-कायव्यापारा बन्धहेतवः ॥ १०५५ ॥
 संवरस्तन्निरोधस्तु तथा जीवस्य कर्मणा ।
 यः संबन्धस्तयोरेवयकृत् स बन्धः प्रकीर्तितः ॥ १०५६ ॥
 यदस्य कर्मणः भादो यस्तु सा निर्जरा यता ।
 आलान्तिको वियोगस्तु देशदेर्मोक्ष उच्यते ॥ १०५७ ॥
 एतानि नव तत्त्वानि यः श्रद्धते स्थिराशयः ।
 सम्यक्त्वज्ञानयोगेन तस्य चारित्र्ययोग्यता ॥ १०५८ ॥
 तथा भव्यत्वपाकेन यम्यन्तन् त्रिनयं भवेत् ।
 सम्यग्ज्ञान क्रियायोगाज्जायते मोक्षभाजनम् ॥ १०५९ ॥
 फलं च मोक्षम्रलोचयोपर्यवस्थानम्लक्षणः ।
 यत्र जीवस्य न जरा न मृत्युर्न पुनरित्यवेः ॥ १०६० ॥
 मनो यवन कायानामभावाद्वाऽऽधिभंभरः ।
 न विवादो न च व्याधिर्न नाऽऽवाधा परम्परम् ॥ १०६१ ॥
 गतगृहं यथा तुल्यं जले यान्पृथग्नि मयम् ।
 क्षीणकर्ममलो जीवमनया यानि निशम्यम् ॥ १०६२ ॥
 तत्राऽर्मा परमानन्दरूपं नष्टाऽग्निर्यद्विषः ।
 स्यन्त्यवगन्तं शृङ्गं प्राञ्चनं गुग्गुलुनुरे ॥ १०६३ ॥

जीवस्य राजाऽपुनरैरिव रुद्धस्य कर्मभिः ।
 तस्थुषो भवसौख्येऽपि विना मुक्तिं कुतः सुखम् ? ॥ १०६४ ॥
 इत्याराध्य बीतरागं भव्या आराधका भवाः ।
 आराधना तु तस्याऽऽज्ञा तत्फलं न्वपुनर्भवः ॥ १०६५ ॥
 चिन्त्यं न चैवं यस्मै बीतरागः प्रसीदति ।
 प्रसादाभावतथाऽस्मात् कथं प्राप्यं कर्त्तुं युजः ? ॥ १०६६ ॥
 ईदृग् माहात्म्यमेवाऽस्य येनाऽऽगमिमिदमे ।
 अचेतनोऽपि किं नात्र दत्ते चिन्तामणिः फलम् ? ॥ १०६७ ॥
 इति तत्त्वोपदेशाख्याद् भिन्नप्रादयः गर्दापधात् ।
 मन्त्राऽनन्तरं च तस्यः शोभ्योन्नितहृदोक्षणः ॥ १०६८ ॥
 गृहिधर्मं गुरुश्रद्धः कुबेरो गुरुसन्निधौ ।
 गतरागं ह्येत्यमधुपयाऽऽहारमग्रहीत् ॥ १०६९ ॥
 (युग्मम्)

अथ नत्वा मुनिं धाम तकुबेरः कुमारराट् ।
 ययौ गुरुगुणप्राप्तसंकल्पिसरांभवाः ॥ १०७० ॥
 योग्ये ज्ञात्वाऽन्यथा तस्यै वज्रवीर्यनराधिपः ।
 राज्यं दत्त्वा स्वयं वन्द्या सह व्रतमुपाददे ॥ १०७१ ॥
 नृपः श्री वज्रनाभोऽपि महीं न्यायेन पालयन् ।
 दिग्भ्याः धिवः समानीय ताः कीर्त्या पर्यपूरयन् ॥ १०७२ ॥
 अभूत् तनयस्तस्य विजयाकुसिमंभरः ।
 गुणैरक्षतभूगालचक्रधरावुधाधिपः ॥ १०७३ ॥
 अन्यथा मुनिपते राज्ञः पयसोरात्र्यने हृदि ।
 उन्मिमील विचारः माम् यः भूतो भरगोचरः ॥ १०७४ ॥
 दृष्टो य स तटे स्थितो धिया भरमहोदधेः ।
 अहो ! भरगमुदस्य शीघ्रेभिः क्षिप्यते न कः ? ॥ १०७५ ॥
 उत्पद्यन्ते विपद्यन्ते सर्वस्त्वाने शीघिरन् ।
 नय किं दृश्यते किं य दृश्यते किं य गम्यते ? ॥ १०७६ ॥

अतः स्वभावेनैवाऽस्मिन्नुच्चैः कलकलायितम् ।
 कुर्वाणे यदि कोऽपि स्वं बहिः कर्षत्यमौ कृती ॥ १०७॥
 तच्च चारित्रयानस्य त्रिनाऽऽधारं न जायते ।
 श्रयणीयं तदेवास्तः किं समुद्रावगाहने ? ॥ १०७८ ॥
 इति प्रबोधैराग्याज्जिघृक्षुर्नृपतिव्रतम् ।
 पुत्रं मित्रमिवाऽऽकार्य स्वाभिप्रायमचीकथत् ॥ १०७९ ॥
 चक्रापुष्टोऽयवीत् तात ! किं भाग्यमियदेव मे ।
 त्वत्पदैकाग्र्यं यद् मां मैवं परिजिहीर्षसे ? ॥ १०८० ॥
 कः प्रस्तावोऽधुना, युक्तं व्रतं वयसि पश्चिमे ।
 युज्यते त्वधुना लोकपालनं लालनं मम ॥ १०८१ ॥
 ततः माह नृपो वत्स ! मैवं वद सदाशय ! ।
 प्रथमं पश्चिमं वाऽपि वयः को वेत्ति बालक ! ॥ १०८२ ॥
 किञ्च,
 नागवल्लीदले पके रसो रक्षश्च चर्विते ।
 यादृशस्तादृशो धर्मः पुंसोजतिर्जरसो व्रते ॥ १०८३ ॥
 साधिता भूः कृतं राज्यं दत्तं दानं यशोजर्जितम् ।
 किं कृतैहिककृत्यस्य पुनश्चर्वितचर्वणैः ? ॥ १०८४ ॥
 सुवर्णनिगडप्रायादतो मे राज्यबन्धनान् ।
 निर्यातो मोक्षसौरुपाय त्वं मा भूरन्नरायकृत् ॥ १०८५ ॥
 त्यक्त्वा कथंचनोपाधिं स्वभावश्रुतपीयूषः ।
 मा मनो मर्कटस्याऽस्य पुनः पथां प्रदर्शय ॥ १०८६ ॥
 पूर्वमागतं राज्यभारं धेहि धुराक्षम ! ।
 दराजं तव साहाय्याद् भवेयं स्वार्थसाधकः ॥ १०८७ ॥
 इति श्रुत्वा मौनपरं राज्ञः नृपः ।
 स्वतः स्वस्वज्यां क्षेमं ॥ १०८८ ॥

चासं राज्यं परित्यज्याऽन्तराहं धर्ममाददे ॥ १०८९ ॥

यत्राऽस्ति विरनिर्भाषो विवेको मन्त्रिपुङ्गवः ।

मियः कुमारः संवेगः मनीषारथ संवरः ॥ १०९० ॥

धार्मिकं पट्टस्तो च विनयस्तु तुङ्गमः ।

रथः शीघ्राङ्गनामाऽत्र भृत्याः शम-दमादयः ॥ १०९१ ॥

सद्यस्तवं सौधे सद्यर्म-शुक्रध्याने सुचामरे ।

निहासने च संतोषो यशश्छत्रं तु विम्वृतम् ॥ १०९२ ॥

(कल्याणम्)

द्वादशाङ्गनामथाऽधीनी नयःसपितरिग्रहः ।

स गुरेनुग्रहैकाकिविहारमोतमां दर्श ॥ १०९३ ॥

नयस्तेमोभवस्योमयानम्यन्धेवज्ञादसौ ।

विहरमन्यतोऽप्येणुः गुक्छत्रविभयं ययौ ॥ १०९४ ॥

अहिजीवोऽपि नरकादुद्धृत्याऽभूद् भवं भ्रमन् ।

उदलनाद्रौ गुक्छत्रस्थे भिक्षो नात्ता कुरङ्गकः ॥ १०९५ ॥

पापपिण्ड इवाऽप्यक्षः करालाक्षो मयीनिभः ।

आस्तां हस्तेन दृष्ट्याऽपि संहरन् वर्तनेऽङ्घ्रिः ॥ १०९६ ॥

यज्जनाभमुनीन्द्रोऽपि तस्मिन्नेव विधेः वृत्तात् ।

उदलनाद्रौ गतो रात्रौ कायांन्मर्गेण तस्थिरान् ॥ १०९७ ॥

अचान्नेन मलितेनैकाकारे जगति निर्मिते ।

सर्वतः प्रसूने तस्य स्पर्शयेव निशाचरैः ॥ १०९८ ॥

पैतृकारैर्होषितां पूकपूतकारैश्च शिवारवैः ।

यक्ष-रक्षोऽहृष्टासंश्च तदाऽऽसीदनि भीषणम् ॥ १०९९ ॥

गुतरां हृदि देदीप्यमानाप्यानपदीपकः ।

धर्मप्रागरणात् तस्यां स ह्यनिनिर्भयः स्थिरम् ॥ ११०० ॥

पुनः प्रागस्ततोऽप्यासीत् स पावन् नावदहनः ।

कुरङ्गकेण पापदिग्भ्यङ्गेण हरेषु कुनिः ॥ ११०१ ॥

माप्यष्टपदभारपूज्योपः पापः हरेण तम् ।

अनिष्टोऽयमिति ध्यात्वा हत्वा भिल्लो न्यपातयन् ॥११०२॥

गाढमहारेणाऽज्जोऽपि नार्तःश्यानी मनागपि ।

दध्यौ सहस्र रे ! जीव ! तवेवेदं पुराकृतम् ॥११०३॥

यतः—

उपेक्ष्य लोष्टक्षेप्तारं लोष्टं दशति मण्डलः ।

मिहस्तु शरममेक्ष्य शरक्षेप्तारमीक्षते ॥११०४॥

किञ्च,

स्मृत्वा पञ्चनमस्कारं मिद्धानां पुरतः स्फुटम् ।

सम्यगालोचनां कृत्वा विहिताऽनशनः स्त्रयम् ॥११०५॥

मध्यग्रंथेयके मृत्वा ललिताङ्गाऽभिधः सुरः ।

यभूव निर्मलानन्दसागरे मप्रमानसः ॥११०६॥

(पुनम्)

हृष्टो धनुर्धरंमन्यः कालेन कियताऽप्यसौ ।

कुरङ्कः कुरङ्गात्मा मृत्वाऽगान् मत्तपावनौ ॥११०७॥

विश्वर्थाशिरसां विभूषणविर्षां दिव्येन्द्रनीलप्रभः ।

शश्वन् शम्भुशरम्भाममरणे निर्घोषमेगोपयः ॥११०८॥

मंगाराध्वनि विप्रभङ्गमनसां विश्राममान्द्रुमः ।

पाशो भाव गुणं तनोतु भगवांम्यापावहारी तिनः ॥११०९॥

इति श्रीकश्चिदाचार्यमन्त्रानीव-श्रीनाथदेवगृहिरिचिरे श्रीपार्श्वनाथ-

चरिते मद्राष्टायेऽष्टमर्गे भाषाष्टे श्रीपार्श्वनाथपञ्च गणमन्त्र-ना-

थवेनो नमः नृनीय. सर्व ॥ ३ ॥

चतुर्थोऽपि पुमर्षोऽभून्वृत्तेः सद्रमोन्मुक्तः ॥ ११ ॥
 भय मैत्रेयकान् काले वत्तनाभाऽमरश्न्युतः ।
 मुदगेना कृषिमुक्ता स मुक्तेवाञ्जनीर्जरान् ॥ १२ ॥
 ततो ददर्श मा रात्रौ निशान्ते जयनस्थिता ।
 चतुर्दश मराम्यमांषकभृज्जन्यगृवकान् ॥ १३ ॥
 रात्रौ विचारितैः हरैः मा हृष्टाज्जमगद् दिनान् ।
 दिवाकरामिह भार्वा समयेऽमृत आत्मजम् ॥ १४ ॥
 कृत्वा जन्मोत्सवं भूयोऽप्युत्सवेन मर्दयता ।
 सुवर्णवाहु रित्याम्या तस्य चक्रं नराधिपः ॥ १५ ॥
 अद्वादशसमारोपादक्षमद्वयमालसाः ।
 सर्वे राजान एवाऽस्य बभूवुर्बालधारकाः ॥ १६ ॥
 समीन-भकराचक्रे स्फुरन्नगमणिप्रभे ।
 अहुलीवेन्नवह्नीके पाटलाधरविद्रुमे ॥ १७ ॥
 लावण्यजलसंपूर्णे गम्भीरे स्वयमेव हि ।
 समुद्रसदृशे तस्मिन् कला नद्य इवाऽवेशन् ॥ १८ ॥

(पुष्पम्)

बाल्यमुल्लङ्घ्य स प्रोच्चैरारूढो-यौवनं नभः ।
 धेतः सरसि नो कस्य भानुवत् प्रतिबिम्बितः ? ॥ १९ ॥
 भवोद्विग्नः समाधीशः क्षमं ज्ञात्वा च तं सुतम् ।
 उपरुध्य न्यपाद् राज्ये प्रग्रज्यां जगृहे स्वयम् ॥ २० ॥
 शेषोपस्करनिर्मुक्ता क्षमाखण्ड-शमाज्ययुक् ।
 धन्यैरेवाऽऽर्हती दीप्ता क्षैरेयी प्रोज्ज्वलाऽऽप्यते ॥ २१ ॥
 स्त्रीकृताशावधूकर्णपूर्वकृतयशोऽम्बुजः ।
 सुवर्णवाहु रूढोद्भुः शशास ह्मां सुखैकभूः ॥ २२ ॥
 अल्पदा माभृताऽऽयातमश्वमेकं ददर्श सः ।
 तेच्छश्रवसमप्युच्चैःश्रवोलसणलसितम् ॥ २३ ॥

तमारुह्य हनो भूयः प्रीट्वा निर्ययौ पुरात् ।
 जयान कक्षया चार्धे रेगज्ञानाय भूयनिः ॥२४॥
 ततस्तथा प्लुतो रेगात् यथाऽऽनृष्टोऽपि वत्सया ।
 सोऽधः प्रनपिनिष्ठत्वादधाभिष्टाजधिकाधिकम् ॥२५॥
 अकारुदमिराऽर्मस्त तदा भूवलयं नृपः ।
 महीरुदानपि जवादायान इव संमुत्तान् ॥२६॥
 समग्रपरिवारस्याऽऽरुषीकृत्य सणात् नृपः ।
 निन्ये तेनाऽऽदरी जीवः कर्मणश्च भवान्परम् ॥२७॥
 तत्र दृष्ट्वा सरः स्वस्त्यमलं तृणानिश्चान्तये ।
 तस्यावधः स योगीव मुख्यप्रापूरितानिष्ठम् ॥२८॥
 उत्तीर्य राज्ञाऽप्युत्तार्य पयार्ण स्नानपूर्वकम् ।
 अश्वोऽधः पायितः सन्तो दुःखेऽप्याभितप्तमन्दाः ॥ २९॥
 स्नातरा पीत्वा स्वये चाऽऽपः सनं विधत्स्व पार्थिवः ।
 पलितः पुरतोऽप्यपद् दम्पयेकं तपोवनम् ॥ ३० ॥
 गृह्णन्गृह्यनं पृष्ठे कुर्वन्निर्जरद्वैतं ।
 शान्तिधातुर्नरेऽप्युत्तुनीस्तत्राऽनुपद् नृपः ॥ ३१ ॥
 स्फुरितं दक्षिणे पक्ष्मन्निदिष्टाऽऽशोभि चिन्तयन् ।
 अतीवबुद्धिनो राजा मविशेत् तपोवनम् ॥ ३२ ॥
 गच्छेत् पुरतोऽप्यपद् दक्षिणेन समीपुताम् ।
 सनामेकं पयस्तुभ्यः कुर्वन्निर्जरद्वैतम् ॥ ३३ ॥
 तस्या विश्वाधनिगं रूपं दृष्ट्वा दम्प्यो नृपो ननु ।
 केवं जितरा द्विधा दम्भो तौहमार्यं विभ्रम्भने ॥ ३४ ॥
 नाग-विद्यापरा-ज्यत्यस्त्रीभवे यद् करोत्समौ ।
 तन्मन्ये विधिना ताता कृतोऽयं सारमंदरः ॥ ३५ ॥
 ततश्च हस्तान्तरितो पावदेवं व्यधिन्यस्तु ।
 माधवीदग्धये नाहन् सद्यः सत्या विवेक सा ॥ ३६ ॥

१ द्वितीयाऽप्यपदम् । २ पुरतो रेगात् । ३ ।

ददवदं शयीकृत्य वल्कलं तत्र बालिका ।
 बकुलं सेवतुमारेभे बकुलामोदभृन्मुखी ॥ ३७ ॥
 भूयोऽप्यचिन्तयद् राजाऽमुष्याः कमलचक्षुषः ।
 केदं रूपं क कर्मेदं प्राकृतस्त्रीजनोचितम् ? ॥ ३८ ॥
 न च तापसकन्येयं यदस्यां रागि मे मनः ।
 काऽपि भूपालपुत्रीयं कुतोऽप्यत्रागता ध्रुवम् ॥ ३९ ॥
 अत्रान्तरे मुखे तस्याः पद्मभ्रान्त्या मधुमतेः ।
 पपात जनयंस्त्रासं ध्रुवत्याः पाणिपल्लवौ ॥ ४० ॥
 कथञ्चिन्नाऽपयान्यस्मिन् सखीमुद्दिश्य साऽनदत् ।
 पैरिणो भ्रमरादस्माद् रक्ष रक्ष सहोपेनि ॥ ४१ ॥
 सख्युचे रक्षितुं कोऽन्यः क्षमस्त्वां स्वर्णवाहुतः ।
 लीलयाऽवति यः पृथ्वीं तमेवाऽनुसर प्रभुम् ॥ ४२ ॥
 को नाम त्वामुपद्रोता पोऽप्युर्वी वज्रबाहुने ।
 इति सुवस्तदा दक्षः प्रकटोऽभूत् तयोर्नृपः ॥ ४३ ॥
 पुरस्तं वीक्ष्य सहसा संभ्रान्ते ते बभूवतुः ।
 नोचितं वक्तुः किञ्चिन्न च किञ्चिद् जगत्पतुः ॥ ४४ ॥
 भीते इव नृपो जानंस्ते भूयोऽपि त्रभाषत ।
 निःशब्दं नरो भदे । कथामिर्वहनीह वाम् ? ॥ ४५ ॥
 धैर्यमात्रमत्र सख्युचे स्वर्णवाहो महीपते ।
 नायमानां तत्रोचिग्रमत्र कः कर्तुमीश्वरः ? ॥ ४६ ॥
 अधुना किञ्चिन्नयं बाला पद्मभ्रान्त्या मुखेऽदिना ।
 दश्यमाना कानराशी रक्ष रक्षेत्यभाषत ॥ ४७ ॥
 तदमूलं तदा दत्तामने राजा निवेद्य च ।
 आहूय्यत एवमुच्यता गिरा वीर्यवन्दयता ॥ ४८ ॥
 मन्त्रमेव स्वयमापन्नो मृत्यांश्चि निरवयवा ।
 मवाऽप्यस्यादि कोऽपि त्वं देवो विद्यागोऽपरा ? ॥ ४९ ॥

आत्मानमात्मना ग्यातुमक्षमः स्मापनिर्जगी ।
 अहमस्मि महीभर्तुः स्वर्णवाहोः परिग्रहे ॥ ५० ॥
 तदादेशादिदागच्छमाश्रमे विघ्नकारिणाम् ।
 निवारणकृते येन रामरसं तपोवनम् ॥ ५१ ॥
 अयं न एव रामेति ऽप्यायन्ती तां मग्नीं नृपः ।
 उवाच किमियं बाला शिष्यते कर्मणाऽपुना ॥ ५२ ॥
 अथ निःशम्य साऽप्योचत् इयं रत्नपुरंशितुः ।
 खेचरेन्द्रस्य पद्माऽऽख्या बन्वा रत्नावलीगुना ॥ ५३ ॥
 पिताऽप्यो जातमाश्रयां विवेदं तत्पदार्थिनः ।
 सुता पुपुषिरेऽप्योऽप्यं तत्राऽभूद् रामविहङ्गरः ॥ ५४ ॥
 रत्नावली एहीत्वेमां बालां स्वभ्रातुराश्रये ।
 गालवस्य कुलवनेनिकेतनमुपागमत् ॥ ५५ ॥
 अन्यदा साधुरेकोऽयं दिव्यज्ञानी सपागतः ।
 पद्मायाः कः पतिर्भावीत्यपृच्छद् गालवश्च तम् ॥ ५६ ॥
 मुनिरप्यात्मपदभाषद्गोऽशागतवानिषाम् ।
 चक्रवर्ती स्वर्णवाहुर्वास्तिकां परिणेष्यति ॥ ५७ ॥
 दधौ रामाऽप्यकस्मान्मेऽभाषदारो बभूव यत् ।
 तदेतया संपदोपायं खलु विधिर्व्यधात् ॥ ५८ ॥
 पश्यत् साऽपुना कुत्र भद्रे ! कुम्भपतिर्वद् ।
 तदर्थेनेन दुर्येऽयं विजयानन्दमेदुरम् ॥ ५९ ॥
 साऽप्यप्यतपो विरतुं तमन्वतः शरिपने ह्रुनिम् ।
 अनुगर्तुं गतोऽस्त्ययं तं नयत्कृत्य खेष्यति ॥ ६० ॥
 पद्मादानय हे ! नन्दे ! कुम्भपत्यागवत्ततः ।
 कर्ततेऽस्मादिति तदा काऽप्यारुण्यद् इदमापसी ॥ ६१ ॥
 रामाऽप्यभानुरवहातमेन्द्यावदोज्ज्वलम् ।
 याने दुरासदं संपदाधदादन्यतो नये ॥ ६२ ॥

सापन्नान्यप्यपत्न्यानि स्वाङ्गजानिव लालयेः ।
 कदापि मा कृया गर्वं चक्रिषन्तीत्वसम्भवम् ॥ ८९ ॥
 सन्धये सगुणा शूची वक्रा च्छेदाय कर्तरी ।
 अतो विमुच्य वक्रत्वं गुणानेव समाश्रयेः ॥ ९० ॥
 इयं त्वदेकचित्ता च दत्ता नन्दोत्तरा सखी ।
 सर्वकार्येषु ते सज्जा धार्य दुःखं न तन्नपि ॥ ९१ ॥
 इति शिक्षां प्रष्टुमाङ्घ्र्यां कुलपतिप्रमुखानपि ।
 नत्वाऽऽपृच्छय च पद्माऽप्यारुढा यानं पतिश्रितम् ॥ ९२ ॥
 स्वर्णबाहुरपि प्राप्य मृत्युं पद्मोत्तरं क्षणात् ।
 वैताढ्याद्वा गतः धेणीद्वयं चक्रे वशंवदम् ॥ ९३ ॥
 खेचरैः खेचरैश्चर्येऽभिपिक्तोऽनेककन्यकाः ।
 खेचराणामुपायंस्त कियत् तस्यै च तत्र सः ॥ ९४ ॥
 गुणैः स्थानव्युत्तस्याऽपि जायते महिमा महान् ।
 अपि भ्रष्टं तरोः पुष्पं न कैः शिरसि धार्यते ? ॥ ९५ ॥
 अथ पद्मादिपद्मीभिः समस्ताभिः समन्वितः ।
 यया बहुपरीवारः स्वर्णबाहुर्निर्जं पुरम् ॥ ९६ ॥
 तत्र तस्याऽतिशेकस्य विधिना दासतो महीम् ।
 चतुर्दश महारत्नान्यभूवन् क्रमतो यया ॥ ९७ ॥
 चक्र-चर्म-च्छत्र-दण्डाः कृपाणः काकिणिर्मणिः ।
 गजा-ऽश्व-शृङ्ग-सेनानी-पुरोधः-स्वपति-स्त्रियः ॥ ९८ ॥
 महर्ष्या विहितं राज्ञा तदष्टादशहोत्सवे ।
 चक्रमायुधशालानः पूर्वस्यां पस्थितं दिशि ॥ ९९ ॥
 तद् नृपोऽनुग्रजस्यै तीर्थमासाद्य मागधम् ।
 कृवाष्टमो रथस्याऽनुनीर्येण बाणप्रतिपन् ॥ १०० ॥
 मागधेशः समासीनस्तं दृष्ट्वा पतिर्न पुरः ।
 अरे ! कस्य ययः क्रुद्धो मुरधिति कनाग्रहीत् ॥ १०१ ॥

चकिनाम तनो वीर्य शान्तकोपः स चकिणम् ।
 एत नन्वोरदापाणिर्भृत्यस्तेऽस्मीत्यसान्त्वयन् ॥ १०२ ॥
 नृपः सत्कारपूर्वं ते विसृज्य कृतपारणः ।
 तस्याऽष्टादशे चक्रे नौचित्याद् भ्रष्टयनि मधुः ॥ १०३ ॥
 सर्वत्राऽप्यभिदेशानामावर्जन-विसर्जने ।
 एषोऽष्टमनपोमुख्यो विधिः स्पाद्यकवर्तिनः ॥ १०४ ॥
 परदाम-प्रभासां च दक्षिणा-ऽपरदिक्गुरो ।
 इत्थमेव वशीचक्रे तथा सिन्धुं नृपः क्रमान् ॥ १०५ ॥
 वैशाख्यमेत्य तत्रस्थो जित्वा वैशाख्यदैवतम् ।
 सेनान्ये मेव सिन्धोः स परखण्डमसाधयन् ॥ १०६ ॥
 कृतपालमयो जित्वा स तमिस्रागुहाऽधिपम् ।
 दण्डरत्नेन सेनान्या तद्गुह्यमुदघाटयन् ॥ १०७ ॥
 कुम्भे न्यस्य मणिं कुम्भ्यारूढक्षत्री विवेश तन् ।
 लिखन्नुभयतो भिष्योः काकिण्या मण्डलावलीम् ॥ १०८ ॥
 तद्गुह्योक्तान् मसैन्योऽसी घल्न वर्षेकवल्लभ्या ।
 पथ्या निमग्नेन्मग्ने नद्याबुद्धतरन् सुखम् ॥ १०९ ॥
 पञ्चाशद्योजनमितां गुह्यामुल्लङ्घ्य तां गिरेः ।
 स्वयमुदघाटितोर्दीप्यद्वारेण निरगान्नुपः ॥ ११० ॥
 तत्रापातादयान् म्लेच्छभूपाधिर्मित्य लीलया ।
 साधयामास सेनान्या सिन्धोः सोऽपरनिष्कुटम् ॥ १११ ॥
 क्षुद्रदिवत्कुमारं जित्वाऽऽलिरुष निजाभिधाम् ।
 काकिण्यर्पभकूटेऽसौ पुनर्वन्ताड्यमागमन् ॥ ११२ ॥
 तत्र जित्वा युधा धेणीद्वयविधाधरान् नृपः ।
 साधयामास सेनान्या गङ्गायाः खण्डमुत्तरम् ॥ ११३ ॥
 गङ्गादेवीं वशीनके नाट्यमाले च दैवतम् ।
 जित्वा खण्डगुहायास्तां स भाग्यदुदघाटयन् ॥ ११४ ॥

निर्गत्य च सेनान्या द्वितीयं गाङ्गनिष्कृतम् ।
 त्रिमास जगृहे गङ्गामुत्तरांशं निषीञ्चत ॥ ११५ ॥
 त्रिन्वैवं स्वर्णचातुस्तदखण्डं सोणिमण्डलम् ।
 नीत्या चक्रानुगधकी व्यावृत्यामासिते पुरम् ॥ ११६ ॥
 चक्रेऽस्य मुद्रितैर्धूत-सुरैरुत्सवनिर्भरम् ।
 तीर्थार्थोभिर्महाराज्याजभिषेको द्वादशाब्दिभ्यः ॥ ११७ ॥
 चतुःषष्टिभ्यस्माभि रादगोजनिरनयोऽप्यहम् ।
 द्वारिगणस्य सहस्राणि राजानस्तस्य सेवकाः ॥ ११८ ॥
 कशाघतुरशीतिथ दम्पिनो चातिनो रथाः ।
 द्वाघाः कण्ठपतिः कोट्यः दूःशस्त्रद्विगणनिः ॥ ११९ ॥
 हर्षं भिषः समप्राभिषक्त्यभिषिद्धिभूतिभिः ।
 स विरे चाक्यामास विजयी विजयापनिम् ॥ १२० ॥
 त्रिजगत्स्य इहोन्मुखे मागादे स स्थितोऽप्यदा ।
 याता-पत्यानृतां देवान विस्मियोऽप्यवदधरे ॥ १२१ ॥
 अर्धोत्पीक जगत्प्रायं तीर्थेहृत्प्राणवत् ।
 श्वेतायाऽप्यमेऽनोविशिष्टोत्तमं कृते कृते ॥ १२२ ॥
 स देवः स जनः श्लाघ्यो चागरः स च स राजा ।
 सन्तुष्टा स च नः श्लाघी मुक्ताकुम्भ इवावली ॥ १२३ ॥
 अरुणदन्तैर्नाम्नैर्भक्तैर्भक्तैर्भक्तैर्भक्तैः ।
 हृत्प्रा स्यान्ति नम्यास्तुत्यास्तुत्यास्तुतिभिः ॥ १२४ ॥
 नवशतैश्चक्रेभ्यः सप्तशतैश्चक्रेभ्यः ।
 त्रिनेत्रैश्चक्रेभ्यः सप्तशतैश्चक्रेभ्यः ॥ १२५ ॥
 अष्टशतैश्चक्रेभ्यः सप्तशतैश्चक्रेभ्यः ।
 अष्टशतैश्चक्रेभ्यः सप्तशतैश्चक्रेभ्यः ॥ १२६ ॥
 अष्टशतैश्चक्रेभ्यः सप्तशतैश्चक्रेभ्यः ।
 अष्टशतैश्चक्रेभ्यः सप्तशतैश्चक्रेभ्यः ॥ १२७ ॥
 अष्टशतैश्चक्रेभ्यः सप्तशतैश्चक्रेभ्यः ।
 अष्टशतैश्चक्रेभ्यः सप्तशतैश्चक्रेभ्यः ॥ १२८ ॥
 अष्टशतैश्चक्रेभ्यः सप्तशतैश्चक्रेभ्यः ।
 अष्टशतैश्चक्रेभ्यः सप्तशतैश्चक्रेभ्यः ॥ १२९ ॥

उत्तरालम् नमः कृष्णाय नमः वासुदेवाय नमः ।

पञ्चरं वामपिदायं द्रुं दृष्ट्वा जनाय नमः ॥ १८८ ॥

विषय च दशमोद्याने न द्वाविह. शिरोधार्यः ।

१२९ ॥

संज्ञायां भूयसो भव्याम भगवान्मयो यथा ।

स्पर्शदाहृत्पादं च त्वं धाम धृत्वा निजं हृदि ॥ १३० ॥

मार्गिकरं समाऽप्यानाम व्यारं व्यारं गुणःश्रुतः ।

६३ तदा धर्मशूराणां शरणं गच्छामि सर्वे । ॥ १३१ ॥

दार्पणं च दाम्भिकानां पदपद्मं अनिदित्यर्थः इव ।

अपि यदनशानाय भवानो वापुनाऽपि हि ॥ १३२ ॥

देवदत्तमाप यत्नात् न स रम्योऽर्थश्च तुल्यनि ।

॥ १३३ ॥

अथवापि कृतस्य धर्मोऽपि निगतरम् ।

शिवनिष्कर्मैव, योऽसाद्य ननु यन्निष्पे विशेषतः ॥ १३४ ॥

निधित्वैव निजे स्वरस्य व्यञ्जनाद्दुः पदे गुणम् ।

महावात्मनोसाधनोपनाथाऽन्तिर्ह. वर्षा ॥ १३५ ॥

मन्त्राभाषादिनी धृता हस्तस्य गुणवृत्तयः ।

मौल्यं सुविश्वं धर्मं च यत्नं च । यत्नं च धर्मं च ॥ ॥ १३६ ॥

जगन्नाथमथाऽऽपश्यं मन्त्रावा जमुदे नृपः ।

तप्यमानस्तप्यमानं नीतिार्थः न ज्ञानादयम् ॥ १३७ ॥

हृदिम्यसि नृपेन्द्रादसत्त्वमुपारमाः ।

न यन्मणिस्तु केषां न तार्यं निराशयम् । ॥ १२८ ॥

Fig. 2.

अगण्य गण्यवशात् न गण्यत्वमप्यस्य ।

भंषानि स्थिरावृत्तात्मकस्थानोऽतिप्रवेष्टि सन् ॥ १३९ ॥

धर्मस्यानेनूना यन्त्रपुत्रीषिद्यकस्य वराम् ।

भित्त्वा निर्द्वैतिकन्यां यः प्रोद्देत् स नरो वरः ॥ १४० ॥
(पुष्पम्)

क्रियद्विभिः सेवितैः स्थानैः स्थानविंशतिमध्यतः ।

शनैरुपार्जयामास तीर्थकृन्नाम कर्म सः ॥ १४१ ॥

अर्हत्-सिद्ध-भवचन-गुरु-स्थविर-सुश्रुते ।

तपस्त्रिषु च वात्सल्यं ज्ञानाभ्यसनमष्टमम् ॥ १४२ ॥

दर्शने विनये चाऽऽवश्यके शीलव्रते तथा ।

शुद्धिः क्षणलवध्यानं तपस्-त्यागां च सर्वदा ॥ १४३ ॥

वैयावृत्यं समाधिश्चाऽपूर्वज्ञानस्य संग्रहः ।

तीर्थोन्नतिः श्रुते भक्तिरित्युक्ता स्थानविंशतिः ॥ १४४ ॥

विहरमेकदा प्राप्य स क्षीरगिरिसन्निधौ ।

महाद्वीपं क्षीरवर्णां तस्थौ पतिमया मुनिः ॥ १४५ ॥

कुरङ्गकोऽपि नरकादुद्गृह्य तत्र पर्वते ।

सिंहो बभूव भ्राज्यथ देवान् तत्र समावधौ ॥ १४६ ॥

अतीतयासारेऽप्येष भक्ष्याऽऽलाभेऽतिसक्षुधः ।

दूरादपि महर्षिं समद्राक्षीद् यमभीषणः ॥ १४७ ॥

शुद्रो जात्या हरिः प्राप्ययैरादास्यं ममार्थं सः ।

अभ्यधातुं सद्यः धुन्वन् पुच्छेनाऽऽच्छेदयन् मरीम् ॥ १४८ ॥

तदा तन्कृतपूतकारमनिशब्दमिषाद् गिरिः ।

कटोरात्मजपि पूतकारमिवाऽऽर्त्या विदधे मुनेः ॥ १४९ ॥

सौद्रष्यानेन मृगेन्द्रस्य धर्मध्यानम्यितं मुनिम् ।

मर्तापिपितृ मन्वान इत्काव्योऽहन् मयेदया ॥ १५० ॥

मनो मुनिर्विशेषेण ध्यानमाभूयन् शुभम् ।

कष्टे हि महतां मरुतं महार्थं यत् शुभ्रव्यवत् ॥ १५१ ॥

दृष्ट्वा च हृदि यन्योऽयं दिवसो यत्र मेऽज्ञानि ।

आमस्यन्त्यागाग्रन्थनिर्गुह्यतननिधयः ॥ १५२ ॥

स चाप्यं कृतं एतेन मनो मेऽस्मिन् वनागनि ।

[illegible]

၂၁-၇-၂၀၁၆ ခုနှစ် ဇူလိုင်လ ၁ ရက်နေ့တွင်

॥ १०२ ॥

[illegible]

॥ १५५ ॥

[illegible][illegible]

विद्यार्थी कठिना दारुण का हृदि आश्रय ले दिखे ।

ବୀରବ୍ରହ୍ମାଣ୍ୟ-ପ୍ର ବିରାଟ-ସମ୍ପାଦନା ପ୍ର. ୩ ୧୫୭ ୩

[illegible]

एतादृशं तु विदुषां भगवन् आनयलक्ष्णं ॥ १५८ ॥

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

दृष्टान्तरविधानसिद्धेर्दृष्ट्याः सारत्रि त्रयं वाः ॥ १५९ ॥

[illegible]

॥ १५० ॥

४. कतिपय देशों में मनुष्य निर्धनता, व्याधियों व पापों में ।

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ १६१ ॥

वा.पा.दु. इ.म.ध.का.ग.मो.स.ह.द.के. वा.पा.अ.व.म.ने. गु.मि. ।

ਸ੍ਰੀਮਤ ਬਲ ਕਮਲਾ ਘੋਸ਼: ਆਰਟਿਸਟਿਕ ਰੂਪਰਚਨਾ: ਸ਼ਿਲਪਕਾਰੀ: ੧੯੬੨

[illegible]

• 'ସର୍ବ' ଓ 'କାଳୀ' ଶବ୍ଦମାନଙ୍କୁ ଯୋଡ଼ି 'କାଳୀସର୍ବ' ଶବ୍ଦଟି ସୃଷ୍ଟି କରାଯାଇଛି ।

和風の曲を聴く。此の時、何となく、心は、静かになる。

अथ पञ्चमः सर्गः ।

—००००००—

मिहतीरोऽथ दुःस्थानि तिर्यग्योनिधराणि सः ।
 मरुत कापि मन्त्रिषेऽरे शीरद्विभगुणोऽध्वरः ॥ १ ॥
 मातर्यैव वृषाम्नाथ निरु माता ऽऽदिशाम्भवाः ।
 मयोऽगौ श्रीविभो म्नांते दृष्टोऽयमिति मरुतैः ॥ २ ॥
 कथ इत्यादिशोऽद्वयः क्रमेण मातृगौततः ।
 मातृ कथमागत स धमन मनिर्मादिरम् ॥ ३ ॥
 भारेदुःस्थाना येन दुर्निरीक्ष्यो नृणांभूतः ।
 वृष्णो दारिद्र्यभूतैः कथं न व्याधु भवात्परम् ॥ ४ ॥
 सा भूतद्वीपगतं वज्रमणालद्वारधुविनागः ।
 इत्येता मरुतः मातृमातृ वैशावादिस्त्रिभुवनम् ॥ ५ ॥
 इत्येता मरुतः मातृमातृ वैशावादिस्त्रिभुवनम् ।
 इत्येता मरुतः मातृमातृ वैशावादिस्त्रिभुवनम् ॥ ६ ॥
 इत्येता मरुतः मातृमातृ वैशावादिस्त्रिभुवनम् ।
 इत्येता मरुतः मातृमातृ वैशावादिस्त्रिभुवनम् ॥ ७ ॥
 इत्येता मरुतः मातृमातृ वैशावादिस्त्रिभुवनम् ।
 इत्येता मरुतः मातृमातृ वैशावादिस्त्रिभुवनम् ॥ ८ ॥
 इत्येता मरुतः मातृमातृ वैशावादिस्त्रिभुवनम् ।
 इत्येता मरुतः मातृमातृ वैशावादिस्त्रिभुवनम् ॥ ९ ॥
 इत्येता मरुतः मातृमातृ वैशावादिस्त्रिभुवनम् ।
 इत्येता मरुतः मातृमातृ वैशावादिस्त्रिभुवनम् ॥ १० ॥

[illegible]

(१२९)

लक्ष्म्यादिनामुक्तं योऽपि हृदयवद्विभुतः ।
 आत्मनो नामात्माऽन्तरात्मनोऽन्तरात्मा ॥ १७ ॥
 विषयस्य च लक्ष्म्यानां नामात्मा चोत्पत्तिः ।
 लक्ष्म्यादिनां चोत्पत्तिः चोत्पत्तिः चोत्पत्तिः ॥ १८ ॥
 स्यात्तु चोत्पत्तिः चोत्पत्तिः चोत्पत्तिः ॥ १९ ॥
 लक्ष्म्यादिनां चोत्पत्तिः चोत्पत्तिः चोत्पत्तिः ॥ २० ॥
 लक्ष्म्यादिनां चोत्पत्तिः चोत्पत्तिः चोत्पत्तिः ॥ २१ ॥
 लक्ष्म्यादिनां चोत्पत्तिः चोत्पत्तिः चोत्पत्तिः ॥ २२ ॥
 लक्ष्म्यादिनां चोत्पत्तिः चोत्पत्तिः चोत्पत्तिः ॥ २३ ॥
 लक्ष्म्यादिनां चोत्पत्तिः चोत्पत्तिः चोत्पत्तिः ॥ २४ ॥
 लक्ष्म्यादिनां चोत्पत्तिः चोत्पत्तिः चोत्पत्तिः ॥ २५ ॥
 लक्ष्म्यादिनां चोत्पत्तिः चोत्पत्तिः चोत्पत्तिः ॥ २६ ॥
 लक्ष्म्यादिनां चोत्पत्तिः चोत्पत्तिः चोत्पत्तिः ॥ २७ ॥
 लक्ष्म्यादिनां चोत्पत्तिः चोत्पत्तिः चोत्पत्तिः ॥ २८ ॥
 लक्ष्म्यादिनां चोत्पत्तिः चोत्पत्तिः चोत्पत्तिः ॥ २९ ॥
 लक्ष्म्यादिनां चोत्पत्तिः चोत्पत्तिः चोत्पत्तिः ॥ ३० ॥

१. ७. १९५१ ई. ११/१२/१९५१ ई.

तथाऽपि शुद्धमेवात्र यशोऽभूत् तत्पतापजम् ॥२४॥
 मूरो युधि नते सोमो दुष्टे चक्रो युधः श्रुते ।
 गुरुर्वाचि कविनीतौ मन्दे मन्दश्च सोऽभवत् ॥२५॥
 तस्याऽभून्महिषी वामा वामाजनशिरोमणिः ।
 पापकर्मरिपौ वामा वामादेव्यभिधानतः ॥२६॥
 पवित्रेण चरित्रेण यमो गङ्गेव साऽपरा ।
 किन्तु सा विदुषी वादमपरा तु जडात्मिका ॥२७॥
 यद्यपि स्वगुणैर्जज्ञे राज्ञः साऽत्यन्तवल्लभा ।
 तथाऽपि न मदं चक्रे रेवा कापि किमुच्छलेत् ? ॥२८॥
 इतश्च प्राणते कल्पे भुक्त्वा देवर्द्धिमुत्तमाम् ।
 गुर्वर्णवाद्गुर्जीवः स्वं दिव्यमायुरपूरयत् ॥ २९ ॥
 यत्र हृत्पद्मवतुर्ध्यां स विशाखायां ततऽप्युतः ।
 निर्गन्धेऽजानरद् वामाकुशां भार्गवैर्भुवोऽद्भुतैः ॥३०॥
 वामादेव्या तदा दृष्टा मविशन्त इमे मुरे ।
 यतुर्दश मदास्वप्नास्तीर्थकृत्तन्मशूचकाः ॥ ३१ ॥
 गजेन्द्रो हृत्पद्मः सिंहो लक्ष्मीर्मान्यं शशी रविः ।
 ध्वजः कुम्भः गरो वार्धिविमानं वमेशोऽनघः ॥३२॥
 अथेन्द्रास्तुष्टुर्देवीं तत्रैव चलितासनाः ।
 दृष्ट्वाश्च कथयामागुरित्थं म्यग्नविचारणाम् ॥३३॥
 गजेन विश्वर्माऽदीरो धर्मचूषो हृत्पदे तु ।
 मिदेन निर्मयः शूरः त्रिया विश्वत्रियाऽक्षिपः ॥३४॥
 सज्जा मूर्धोऽदि मतां शशिना नयनाम्नम् ।
 मूर्धेण तमसां हनां कुलोर्मसां ध्वजेन तु ॥३५॥
 कुम्भेन गुणमंगुणः गरमा विश्वनाथम् ।
 वार्धिना शुक्लमूर्ध्वीरो विमानेनाऽमराध्वजः ॥३६॥

तथाऽपि शुद्धमेवात्र यज्ञाऽभून् तत्प्रतापनम् ॥२४॥
 भूरो युधि नते सोमो दुष्टे वक्रो बुधः श्रुते ।
 गुरुर्वाचि कविर्नीतौ मन्दे मन्दश्च सोऽभवत् ॥२५॥
 तस्याऽभून्महिषी वामा वामाजनशिरोमणिः ।
 पापकर्मरिपौ वामा वामादेव्यभिधानतः ॥२६॥
 पवित्रेण चरित्रेण वर्षा गङ्गेव साऽपरा ।
 किन्तु सा विदुषी बाढमपरा तु जडात्मिका ॥२७॥
 यद्यपि स्वगुणैर्जज्ञे राज्ञः साऽत्यन्तबल्लभा ।
 तथाऽपि न मदं चक्रे रेखा कापि किमुच्छलेत् ? ॥२८॥
 इतश्च प्राणते कल्पे भुक्त्वा देवर्दिमुत्तमाम् ।
 सुवर्णबाहुजीवः स्वं दिव्यपापुरपूरयत् ॥ २९ ॥
 चैत्रकृष्णचतुर्थ्यां स विशाखायां ततश्च्युतः ।
 निशीथेऽवातरद् वामाकुसौ भाग्यैर्भुवोऽद्भुतैः ॥३०॥
 वामादेव्या तदा दृष्टा प्रविशन्त इमे मुखे ।
 चतुर्दश महास्वप्नास्तीर्थकृज्जन्ममूचकाः ॥ ३१ ॥
 गजेन्द्रो वृषभः सिंहो लक्ष्मीर्माल्यं शशी रविः ।
 ध्वजः कुम्भः सरो वार्धिर्विमानं वसंवोऽनलः ॥३२॥
 अथेन्द्रास्तुष्टुबुद्धेर्वी तत्रैत्य चलितासनाः ।
 हृष्टाश्च कथयामासुरित्थं स्वप्रविचारणाम् ॥३३॥
 गजेन विश्वशौण्डीरो धर्मधुर्यो वृषेण तु ।
 सिंहेन निर्भयः शूरः श्रिया विश्वश्रियाऽश्वितः ॥३४॥
 स्रजा मूर्धोपरि सतां शशिना नयनामृतम् ।
 मूर्धेण तमसां हर्ता कुलोत्तमो ध्वजेन तु ॥३५॥
 कुम्भेन गुणसंपूर्णः सरसा विश्वतापहृत् ।
 वार्धिना गुरुगम्भीरो विमानेनाऽमराध्वयः ॥३६॥

मार्गानां वनपुच्छैश्च दीप्ता मिदुपवर्दिता ।

इदं वनमिदं च पुष्पां धात्री न स्पर्शयित्वा ॥ ३७ ॥

मन्दैश्च दानैश्च दानः पश्चात्तदर्थं च मार्गविवरम् ।

इति मार्गे दृष्टो दृष्टश्च यः दृष्टश्च ॥ ३८ ॥

मदपेक्षायामर्थां मुखावाह दारुणादयो मृगाः ।

दाया वृत्तान्तो लब्धो यदावपि विंशतिः ॥ ३९ ॥

संयत्तावर्त्तनी जट्टे वृद्धः श्रीः दंष्ट्रामेव च ॥

न सीता भवदार्द्रादप्यर्थं च दार्द्र्यादिना ॥ ४० ॥

आजया भारिभट्टाणां विंशतिं इव देवताः ।

दृष्टमिति इव सखे श्रीवादादप्यर्थः मदीति च ॥ ४१ ॥

इत्येव मर्धमुत्तरेव देवी विपन्नवर्त्तनी च दानम् ।

सर्ववृत्तान्तस्यैव सा विद्यायायां प्रुपे सन्ते ॥ ४२ ॥

विश्ववृत्तान्तस्यैव निजार्थे सर्ववृत्तान्तम् ।

नानार्थं मुपुच्छं पुच्छं वानं वैदुष्यमिति ॥ ४३ ॥

(वृत्तम्)

दृष्टमिति दृष्टो दृष्टश्च मगद्वारया दृष्टोऽभवत् ।

नदा मुत्तमिदं जट्टे वानवाजादपि सन्तम् ॥ ४४ ॥

मोक्षवार्त्ताया धुः पया स्वर्गं दत्तिनादित्युत्तिरी ।

वानि वयं विपुला वानः पुष्पाद्वारयादप्यभवत् ॥ ४५ ॥

तदेव दृष्टिनाः मर्धे स्थाया वनेन्द्रिया अपि ।

जिनपुत्रोपवर्त्तित्वाद् भारिभट्टादपि चित् ॥ ४६ ॥

वर्धोर्ध्वं चरणावर्त्तः स्नाया स्नायाश्च पार्थः ।

पुष्पावर्धं मपुच्छं च भारिभट्टान्पुष्पावर्धेन ॥ ४७ ॥

अपि विह्वले जट्टे वानान्तरम् नदा ।

वार्त्ता दित्तिनादित्युत्तिरी दित्तिवर्त्तिनाम् ॥ ४८ ॥

मदया दित्तिवर्त्तिनां चित्तिनाप्यवर्त्तितम् ।

नान्ननम्पुष्पावर्त्तावर्त्तावर्त्तावर्त्तावर्त्ताम् ॥ ४९ ॥

ज्ञात्वा चाऽत्रधिना जैनं जन्म ता ननृतुर्मुदा ।
 स्वस्वस्थानादयाऽऽजगमुस्ताः मूर्तिभवनं क्रमात् ॥ ५० ॥
 भोगंकरा भोगवती सुभोगा भोगमालिनी ।
 सुवत्सा वत्समित्रा च पुष्पमालात्वनिन्दिता ॥ ५१ ॥
 एता मेरुरुचकाऽधोलोकस्था दिक्कुमारिकाः ।
 आगत्याऽष्टौ जिनं नत्वा जिनाम्नां चैवमूचिरे ॥ ५२ ॥
 नमस्तुभ्यं जगन्मातर्जगदीपमदायिके ! ।
 अष्टौ वयमधोलोकवासिन्यो दिक्कुमारिकाः ॥ ५३ ॥
 जिनजन्मोत्सवं कर्तुमागताः स्मो वर्य हि तत् ।
 मा भैपीरित्युदित्वा व्यकुर्वन् भवर्त्तमारुतम् ॥ ५४ ॥
 तेन शुद्धिं भुवः कृत्वा योजनं परितो गृहम् ।
 जिनासन्ननिपण्णास्तास्तं गायन्त्योऽवतस्थिरे ॥ ५५ ॥
 मेघंकरा मेघवती सुमेघा मेघमालिनी ।
 सोयधारा विचित्रा च वारिषेणा बलाहिका ॥ ५६ ॥
 इत्यूर्ध्वलोकवासिन्योऽप्येत्याऽष्टौ दिक्कुमारिकाः ।
 मेघं विकृत्य सिक्त्वोर्वीं पुष्पवृष्टिं वितेनिरे ॥ ५७ ॥
 जिनस्य जिनमातुश्च नतिः कृत्यनिवेदनम् ।
 गुणगानं स्वादिक्स्थानं दिक्कन्यानामप्यं विधिः ॥ ५८ ॥
 तथाऽष्टौ कन्यकाः पूर्वरुचकाद्रिस्थिता अपि ।
 एत्य कृत्वा विधिं तस्युः प्राक्पक्षे दर्पणान्विताः ॥ ५९ ॥
 ताश्च नन्दोत्तरानन्दे आनन्दा-नन्दिवर्धने ।
 विजया वैजयन्ती च जयन्ती चाऽपरामिता ॥ ६० ॥
 समाहारादयोऽष्टैत्य दक्षिणाद् रुचकादयः ।
 भृङ्गारषाणयः कन्या दक्षिणेन जिनं स्थिताः ॥ ६१ ॥
 समाहारा सुमदत्ता सुप्रभुदा पशोधरा ।
 छस्मीवती शेषवती चित्रगुप्ता वसुन्धरा ॥ ६२ ॥
 मत्स्यरुचकतोऽभ्येयुः कुमार्योऽष्टाबिलादयः ।

राज्ञः पुराणानामुः ॥ ११ ॥
 दशमः सर्गः ॥ १२ ॥
 दशमः सर्गः ॥ १३ ॥
 दशमः सर्गः ॥ १४ ॥
 दशमः सर्गः ॥ १५ ॥
 दशमः सर्गः ॥ १६ ॥
 दशमः सर्गः ॥ १७ ॥
 दशमः सर्गः ॥ १८ ॥
 दशमः सर्गः ॥ १९ ॥
 दशमः सर्गः ॥ २० ॥
 दशमः सर्गः ॥ २१ ॥
 दशमः सर्गः ॥ २२ ॥
 दशमः सर्गः ॥ २३ ॥
 दशमः सर्गः ॥ २४ ॥
 दशमः सर्गः ॥ २५ ॥
 दशमः सर्गः ॥ २६ ॥
 दशमः सर्गः ॥ २७ ॥
 दशमः सर्गः ॥ २८ ॥
 दशमः सर्गः ॥ २९ ॥
 दशमः सर्गः ॥ ३० ॥
 दशमः सर्गः ॥ ३१ ॥
 दशमः सर्गः ॥ ३२ ॥
 दशमः सर्गः ॥ ३३ ॥
 दशमः सर्गः ॥ ३४ ॥
 दशमः सर्गः ॥ ३५ ॥
 दशमः सर्गः ॥ ३६ ॥
 दशमः सर्गः ॥ ३७ ॥
 दशमः सर्गः ॥ ३८ ॥
 दशमः सर्गः ॥ ३९ ॥
 दशमः सर्गः ॥ ४० ॥

मूर्तिकाभवने भूयो वामादेवीं विभुं च ताः ।
 शय्यागतौ विधायाऽस्थुर्गायन्त्यो मङ्गलान्यय ॥७७॥
 तदाऽभून्नित्यघष्टानां स्वर्गेषु युगपद् ध्वनिः ।
 सुरेन्द्राणां च नृत्यन्तीवासनानि चक्रम्परे ॥७८॥
 ज्ञात्वाऽथाऽवधिना शक्रो जिनजन्मोज्ज्वितामनः ।
 क्रियच्च जिनमभ्येत्य प्रणम्य विधिनाऽस्तवीत् ॥७९॥
 नैगमेपिणमादिश्य सुयोपायष्टया ततः ।
 ज्ञापयामास शक्रोऽहंजन्मकृत्यं च नाकिनः ॥८०॥
 स सद्यो मिलिनाऽशेषसौधर्मसुरशोभितः ।
 क्षणात् तत्राऽऽरदाऽऽरुह्य विमानं पालकाभिषम् ॥८१॥
 मुदा प्रदक्षिणीकृत्य विभोर्जन्मगृहं ततः ।
 सुवत्वा विमानमैशान्यां वामां नत्वेति चाऽस्तवीत् ॥८२॥
 कुक्षौ रत्नधरं ! देवि ! जगन्मातः ! सुलक्षणे ! ।
 नमस्तुभ्यं त्वमेवाऽसि स्त्रीणां गुरुमहत्त्वभृत् ॥८३॥
 यया त्रिभुवनस्याऽपि धर्ममार्गप्रकाशकः ।
 दिव्यरत्नमदीपोऽयं सुपुत्रे भगवान् जिनः ॥८४॥
 जिनजन्मोत्सवं कर्तुमागां शक्रोऽस्मि तन्न भीः ।
 फार्येत्युक्त्वा हरिर्देव्या अवस्थापनिकां ददौ ॥८५॥
 प्रतिरूपं प्रभोर्नर्यस्य तत्राऽसौ पञ्चरूपभृत् ।
 भूत्वैकेनाऽञ्जलौ रूपेणाऽनुज्ञाप्याऽऽददे जिनम् ॥८६॥
 उभाभ्यां चामरे छत्रं दधेऽन्येन प्रभूपरि ।
 एकेनोल्लालयन् वज्रं वल्गन् शक्रः पुरोऽभवन् ॥८७॥
 जयध्वनिमुखैर्देवैः सर्वतोऽपि वृतो हरिः ।
 उत्पत्य गगनेनाऽगात् क्षणान्मेरुमहीधरम् ॥८८॥
 तत्राऽन्तःपाण्डुकवचनं चूलिकादक्षिणेन तु ।
 अतिपाण्डुकम्बलायां शिलायां शीतगुन्धिनि ॥ ८९ ॥
 सिंहासने जिनस्नात्रयोग्येऽद्विस्थापितमयुः ।

न्यपीडद् वामनः पूर्वाश्रमिमुखो दर्पनिभैः ॥९०॥

प्रमुक्ताऽवपथोऽप्येवमपि विपष्टिस्तत्र वामनः ।

परदर्शो द्रुतपाजम्मुधतुःपष्टिभूदिनि ॥ ९१ ॥

दत्ता वैमानिका इन्द्रा विंशतिभैरनाधिपाः ।

उपोनिष्का दौ च सोमार्का द्वाविंशद् व्यन्तरेश्वराः ॥ ९२ ॥

अथाजभियोगिका इन्द्रादेशान् सिन्धुहृदादिनः ।

आनीय जम्बुप्राथं सर्वं वेगाददौकयन् ॥ ९३ ॥

हैमं रौप्यं रथो रत्नमयैः काञ्चन-राजनैः ।

म्यर्ण-रत्नमयैः म्यर्ण-रौप्य-रत्नमयैरपि ॥ ९४ ॥

रौप्य-रत्नमयैर्भाष्यैरष्टभेदैरिति क्रमान् ।

कुम्भैः मत्स्यैकमष्टाग्रसहस्रेणाऽम्बुपूरितैः ॥ ९५ ॥

अस्पृतादिसुरार्थिणा विधिनाऽम्नयन् जिनम् ।

पारिजातकपुष्पाद्यैरानर्घुस्तुष्टुबुध ते ॥ ९६ ॥

(विशेषरुम्)

तदा केऽपि गुरा हृष्टा ननृतुस्नात्वागुन्दरम् ।

नानारूपैरभिनयं केऽप्याक्षेपकरं व्यधुः ॥ ९७ ॥

समधुनिगतं रागस्वरग्रायमनोरमम् ।

शुद्धमूरोद्भवं गीतं गापन्ति स्माश्वरे गुराः ॥ ९८ ॥

ततः रिततेनाऽपि घनेन गुप्तिरेण च ।

चतुर्विधेन वाद्येन कौतुकं केऽप्यपूरयन् ॥ ९९ ॥

बबभगुरुल्लङ्घित स्म केऽपि केऽपि चुहर्दिरे ।

केचिद् घनवृषाऽश्वेभसिदनादान् रितेतिरे ॥ १०० ॥

अथ न्यस्य प्रभुं शक्र ईशानाऽहं चतुर्विधम् ।

त्रिकुर्ण्य तद्विषाणोत्थैः स्नपयामास वारिभिः ॥ १०१ ॥

उन्मृज्य गन्धकापाय्या दिव्यवाऽहं हरिर्विभोः ।

विलिप्य चन्दनैर्दिव्यैः पुष्पाद्यैस्तमपूजयन् ॥ १०२ ॥

दर्पणो वर्धमानश्च कन्धशो मीनयोर्धुगम् ।

श्रीवत्सः स्वस्तिको नन्द्यावर्त्त-भद्रासने इति ॥ १०३ ॥
 शक्रः स्वामिपुरो रत्नपट्टे रजततण्डुलः ।
 आलिरुय मङ्गलान्यष्टाविति स्तोतुं प्रचक्रमे ॥ १०४ ॥
 जय श्रेयोनिधे ! स्वामिन्नश्वसेननृपाङ्गज ! ।
 नम्रापरशिरोभृङ्गसङ्गचङ्गपदाम्बुज ! ॥ १०५ ॥
 तत्त्वप्रकाशिनी चित्तलोचने भुवनश्रियः ।
 सारः कर्त्तानिकाकान्त ! श्रीनामय ! त्वमेव हि ॥ १०६ ॥
 बहुभ्रान्तिमवग्लानिध्यामलाया मनोदृशः ।
 तमालदलनीलाङ्ग ! त्वयि दृष्टे पटिष्ठता ॥ १०७ ॥
 पाताल-विधु-वार्ध्नीनां सुधासारं प्रमृष्ट ने ।
 वपुश्चक्रे विधिर्नूनं त्रिलोक्या तेन सेव्यते ॥ १०८ ॥
 घनच्छवितनूकान्तिनीरवर्षेण तन्वता ।
 शस्यानि त्रिजगद् देव ! त्वयाऽभूद् देवमातृकम् ॥ १०९ ॥
 करकल्पद्रुमं पादनस्वचिन्तामणीविरम् ।
 देव ! दिव्यगवीधाम ! वपुर्देवपुरं तव ॥ ११० ॥
 पातालं मञ्जनाऽम्भोभिर्घातः पूजाऽगुरुधूम्यया ।
 शरीरकान्तिभिः पृथ्वीं पुनासीति जगत्प्रथम् ॥ १११ ॥
 तव स्तवन-निध्यान-ध्यानैरजनि निर्मलम् ।
 वचश्चक्षुर्मनो मेऽद्य भावाश्रय ! नमोऽस्तु ते ॥ ११२ ॥
 स्तुत्वंत्यर्हन्तमादाय नीत्वा वामाऽन्तिकेऽमुचत् ।
 जहोऽवस्वापिनीं तस्यास्तथाऽर्हत्यतिरूपकम् ॥ ११३ ॥
 प्रभोर्दृष्टिविनोदायोपरि श्रीदामगण्डकम् ।
 इन्द्रोऽमृच्चक्षयोर्च्छीर्षे दिव्यरूपे न कुण्डले ॥ ११४ ॥
 इन्द्रादेशादिभोर्भोगयोग्यवस्तुन्यनेकशः ।
 सौधे श्रीदो न्यधाच्छान्तिरुद्घुष्टा चाऽऽभियोगिकः ॥ ११५ ॥
 संक्रमय्याऽमृतं स्तन्याऽर्थायाऽनुष्ठे हरिः प्रभोः ।

धार्त्रारप्सरसः पञ्चाऽऽदिदय नन्दीश्वरं ययौ ॥ ११६ ॥
 मेरांस्तत्रैपुरन्ये तु वासवाः श्वाश्वनाऽर्हताम् ।
 ते सर्वेऽष्टादिकी कृत्वा दृष्टाः म्यस्याऽऽस्पदं ययुः ॥ ११७ ॥
 वामाऽपि स्थापिनो बुद्धा विशुद्धवदनाऽम्बुजा ।
 दिव्याङ्गरागनेपथ्यं बोक्ष्य पुत्रममोदत ॥ ११८ ॥
 देव्याः परिच्छदः पुत्रजनमोदन्तान्नृपं तदा ।
 वर्षापेक्षयाऽथ दिक्कन्वागमाऽऽयं सर्वमाख्यत ॥ ११९ ॥
 नृपस्तुष्टो भृशं दत्त्वा न तस्मै पारितोषिकम् ।
 मोसहेतुमुनमीरया कारामोक्षकारयत् ॥ १२० ॥
 उल्लिख्य युगयन्थायाः सौधद्वारे सदस्रजः ।
 चर्चयौषोऽभवन् मृतमातृकायाः समन्ततः ॥ १२१ ॥
 मृत्युदिव्याङ्गरागार्गमैन्तुर्पनादर्मयाऽऽर्चः ।
 उत्तलुगह्वनिभिः मुशन्दैरयं तदाऽभवत् ॥ १२२ ॥
 गच्छन्त्या दानसन्मानैरायान्त्या वर्षेनः धियाः ।
 तदुन्मृदयपि संकीर्णं तदाऽभूत् राजमन्दिरम् ॥ १२३ ॥
 कुलापारे कृते कृत्स्ने निवृत्ते मृतके नृपः ।
 भारंभे विश्वसत्कारपूर्वं नामक्षणं मधोः ॥ १२४ ॥
 तस्मिन् गर्भस्थिते वामा निशि ध्वान्तेऽपि पार्श्वतः ।
 सर्पे सर्पन्तमद्रासीत् पत्युः मघः सशंस च ॥ १२५ ॥
 स्मृत्वा तदेष गर्भस्य प्रभाव इति निर्णयन् ।
 पार्श्व इत्यभिधां मनोरमसेननृपोऽकरोत् ॥ १२६ ॥
 रमादिवत् गुरवेन बालार्केणोदयादिवत् ।
 मेखवत् कल्पवृक्षेण रेजेऽङ्गुस्थेन तेन राट् ॥ १२७ ॥
 लाल्यमानः स धार्त्रीभिरिन्द्रादिष्टाभिरादगन् ।
 क्षुधोदये निजाऽङ्गुष्ठाद् रमं चक्राऽऽर्दतं पर्वा ॥ १२८ ॥
 स्थापिनं रमयामासुः प्रीत्या गुरङ्गपारजाः ।
 हंस-केकि-शुक्रा भूत्वा कलभा वृषभास्तथा ॥ १२९ ॥

श्रीचतुर्भुजः स्वस्तिको नम्यावर्त्त-मद्रासने इति ॥ १०३ ॥

शक्रः स्वामिपुरी स्वपट्टे रजततण्डुलैः ।

आलिरुच्य मङ्गलान्यष्टाविति स्तोतुं प्रवक्रमे ॥ १०४ ॥

जय धेयोनिधे ! स्वामिमन्त्रसेनवृषाङ्गन ! ।

नम्रापराशिरोभृङ्गसङ्गचङ्गपदाम्बुज ! ॥ १०५ ॥

नम्रमकाशिनी चित्तमोनने भुवनधिपः ।

मारः कनोनिष्ठाकान्त ! श्रीचामेय ! स्वमेव हि ॥ १०६ ॥

षट्पञ्चान्निभङ्गलानिष्यामलाया मनोरसः ।

तमाश्लक्ष्मीलाङ्ग ! स्वयि दष्टे पट्टिष्ठता ॥ १०७ ॥

पाताल-विषु-वार्थीनां सुधासारं प्रपुष्ट मे ।

वपुश्चक्रे विधिर्नूने त्रिस्तोत्रया तेन सेव्यते ॥ १०८ ॥

घनगुह्यवितनूकान्निनीरवर्णेन तन्वया ।

शङ्खानि त्रिजगद् देव ! स्वयाऽभ्युद् देवमावृष्टम् ॥ १०९ ॥

करकल्पद्रुमे पादतमसिन्तामणीवरम् ।

देव ! दिव्यगरीधाम ! वपुर्देवपुत्रे तव ॥ ११० ॥

पाताले मन्त्रनाऽऽमोनिर्गोः पुनाऽपुन्यपुन्यया ।

प्रतीक्षान्निभिः वृष्टीं पुनर्गीति जगत्प्रथम् ॥ १११ ॥

नव मन्त्रन निष्ठात श्वानिरजनि निषेयम् ।

नवधनुर्धनो मेऽग्न माहाभ्रात ! नमोऽस्तु ते ॥ ११२ ॥

स्फुटं स्वर्गमादाय नीत्या वामाऽग्निहोत्रम् ।

मष्टं स्वर्गाग्निनी मन्त्राग्निमाहर्त्तविक्रमम् ॥ ११३ ॥

प्रमोहं प्रविशोऽज्ञायोगि श्रीशमगच्छम् ।

इन्द्रोऽमृतमयोऽप्रीतिं दिव्यमयं स वृष्टये ॥ ११४ ॥

इन्द्रोऽमृतमयोऽप्रीतिं दिव्यमयं स वृष्टये ।

स्फुटं स्वर्गमादाय नीत्या वामाऽग्निहोत्रम् ।

मष्टं स्वर्गाग्निनी मन्त्राग्निमाहर्त्तविक्रमम् ।

पात्रोत्पन्नसः पश्चाऽऽदिश्य नन्दीश्वरं यथा ॥ ११६ ॥
 मेरोन्तप्रैपुरन्ये तु वासवाः शश्वनाऽर्हताम् ।
 ने सर्वेऽष्टारिको कृत्वा दृष्टाः स्वस्वाऽऽस्पदं ययुः ॥ ११७ ॥
 वामाऽपि स्नामिनो पुदा विनुदवदनाऽम्बुजा ।
 दिव्याहरागनेपध्वं बोह्य पुत्रममोदत ॥ ११८ ॥
 देव्याः परिच्छदः पुत्रजन्मोदन्तान्नृपं तदा ।
 वर्षापेत्वाऽय दिक्कन्यागमाऽऽयं सर्वमाख्यत ॥ ११९ ॥
 नृपस्तुष्टो भृजं दत्त्वा स तस्मै पारितोषिकम् ।
 मोक्षहेतुमुनयोत्था कारामोक्षमकारयत् ॥ १२० ॥
 जगिना युगमन्यायाः साधद्वारे सरस्वतः ।
 उच्चैर्षोषोऽभवत् मृतमातृकायाः समन्ततः ॥ १२१ ॥
 नृत्यारिष्याह्वनागीतेस्तूर्पमादिर्नपाऽऽरवैः ।
 उल्लुल्लङ्घनिभिः सुतन्दैक्यं तदाऽभवत् ॥ १२२ ॥
 गच्छन्त्या दानसम्मानैरायान्त्या वर्षेनः धियाः ।
 तद्व्यूढमपि संकीर्णं तदाऽभूद् राजमन्दिरम् ॥ १२३ ॥
 कुन्दाधारे कृते कृत्स्ने निवृत्ते मृतके नृपः ।
 आरभे विश्वमत्कारपूर्वं नामक्षणं प्रभोः ॥ १२४ ॥
 तस्मिन् गर्भस्थिते वामा निधि ध्वान्तेऽपि पार्श्वतः ।
 सर्पं सर्पन्तमद्राक्षीन् पत्न्युः सयः शशंस च ॥ १२५ ॥
 स्मृत्वा तदेष गर्भस्य प्रभाव इति निर्णयम् ।
 पार्श्वे इत्यभिधां मनोरभसेननृपोऽकरोत् ॥ १२६ ॥
 रमाद्रिवत् सुरमेन बालार्केणोदयाद्रिवत् ।
 मेरुवत् पल्पदृक्षेण रेजेऽश्वेन तेन सद् ॥ १२७ ॥
 लाल्यमानः स पात्रीभिरिन्द्रादिष्ठाभिरादरात् ।
 धुषोदये निमाऽकुप्याद् रसं शक्राऽऽदितं यथा ॥ १२८ ॥
 स्नामिनं रमयापासुः प्रीत्या सुरकुमारकाः ।
 हंस-केकि-शुका भूत्वा कलमा वृषभास्तथा ॥ १२९ ॥

समं विश्वत्रयमीत्या वर्धमानः जनैः प्रभुः ।

सुसंहननसंस्थानोऽपि बाल्यमुदलङ्घयत् ॥ १३० ॥

(गम्भीर उन्नतः सूक्ष्मः सरलः पृथुलोऽसितः ।

अदीर्घस्त्रिषु त्रिष्वेवं द्विशुभ्रो नवपाटलः ॥ १३१ ॥

नाभौ सत्त्वे स्वरेऽगाधस्तुङ्गोऽश-पद-मूर्द्धसु ।

सूक्ष्मः केशे नखे दन्ते सरलोऽष्टौ भुजेऽङ्गुली ॥ १३२ ॥

पृथुर्नाभिमुखोरस्तु तारा-वृन्त-कचेऽसितः ।

कण्ठे पृष्ठे च पुंश्चिह्ने तुच्छः शुभ्रो रदाऽक्षिपु ॥ १३३ ॥

पाणौ पादे गुदे तालु-जिह्वोरधरोष्ठयोः ।

नखेषु दन्त-मांसे च ताम्रो नवमु शस्यते ॥ १३४ ॥

द्वात्रिंशलक्षणान्येवं दृश्यन्तेऽस्म तनाविति ।

मत्स्यैवं सुभगं बभूवस्तं स्वयं सकलाः कलाः ॥ १३५ ॥

स्याम्यथोऽनुपमाष्टाग्रसदस्तनरत्नक्षणः ।

नवदस्ततनुर्भूत्वाऽऽरुरोह नवयौवनम् ॥ १३६ ॥

सद्गन्धममलस्वेदमदमांसाऽसृगुज्ज्वलम् ।

अदृश्याहारनीहारविकृतत्वं वपुः प्रभोः ॥ १३७ ॥

सहजाऽतिशयैरेवं जन्मैवाऽऽरभ्य सुन्दरम् ।

विशेषतरुणिम्ना तु शरदेवाऽभ्यु मानसम् ॥ १३८ ॥

(युगम्)

पादयोः कमलैः कण्ठे शङ्खैरिन्द्रगोपकैः ।

नखेषु, भ्रमरैः केशेष्वय भेकैः विकर्गजैः ॥ १३९ ॥

तुन्दे स्वरे गते श्रीः स्या क्रमादेकैन्द्रियादिभिः ।

विभोर्दत्तेव सर्वयन् स्याम्यसौ सर्वजन्तुषु ॥ १४० ॥

(युगम्)

विभुः कर्मोपमा पादौ मध्यं मिहमदोदरम् ।

मुग्यं चन्द्रनिभं विभ्रन् तदा विभ्रानापितः ॥ १४१ ॥

सोऽपि भूयः पुमानूचे राज्येऽभून्नरवर्मणः ।

मृनुः प्रसेनजिन्नाम कामधेनुसमोऽर्थिनाम् ॥१५५॥

तस्य प्रभावती नाम संप्रति प्राप्तयौवना ।

कन्याऽस्ति सुरकन्येव दिवः शापादिहागता ॥१५६॥

तद्वाक्य-मुख-रूपाऽ-सिजिता इव ययुर्धुवम् ।

सुधा पाताल इन्दुः खे दिवि रम्भा जलेऽभ्युजम् ॥१५७॥

पाद-पाणि-मुखाऽ-क्षीणि यस्याः स्मेरारऽविन्दवत् ।

वीक्ष्य लक्ष्मीस्तदीयाहं पञ्चाकरमित्राऽऽश्रयत् ॥१५८॥

तामेवं वीक्ष्य चिन्तावाननुरूपं वरं भुवि ।

स नृपोऽन्वेपयामास किन्तु तादृह न कोऽप्यभूत् ॥१५९॥

सखीभिः सहिताऽन्येऽगुर्गतोद्यानं प्रभावती ।

किन्नरीभिर्गीयमानं पद्यगीतमदोऽमृणोत् ॥१६०॥

जयी वाराणसीभर्तुरश्वसेनस्य नन्दनः ।

श्रीपार्श्वनाथोऽनौपम्या यद्वरूपगुणसम्पदः ॥१६१॥

रामाऽपि जयिनी साऽत्र यामसौ परिणेष्यति ।

किन्त्वेतावन्ति भाग्यानि कस्याः सन्ति जगन्त्रये? ॥१६२॥

इत्थं श्रीपार्श्वनाथस्य शृण्वती गुणकीर्तनम् ।

तद्भागविवशा जज्ञे तन्मयीव प्रभावती ॥१६३॥

त्यस्ताऽथ क्रीडां ग्रीडां च नर्तनं दृग्णीव सा ।

तल्लीना शृण्वती पार्श्वरक्ताऽन्यसि समीजनैः ॥१६४॥

यथा यथाऽसौ तद्वीतामृतं कर्णपुटैः पयो ।

तस्यास्तथा तथा तृष्णा तल्लोचन्यादवर्धत ॥१६५॥

अप्यक्तसाक्षिकभावाऽपि हता पुष्पमयैः शरैः ।

कामेन गतचित्तं च निधेया साऽभवत्तदा ॥१६६॥

किमर्थोऽयं समुत्पेतुः सा तृणस्या चिरं स्थिता ।

प्रभावती स्मरान्नेऽच्छन्द्याभूतमना भृशम् ॥१६७॥

स्वं गुना रामहंसस्य कुमारः कमलाकरः ।

अथ स्थानेऽनुरागस्ते संघतोऽयं विधेरपि ॥१६८॥

किन्तु धैर्यं प्रपद्यसेति संबोध्य सखीजनः ।

निन्ये वेद्यनि तां पार्श्वं ध्यायन्ती सर्वदिगीतम् ॥१६९॥

(सुमम्)

काऽर्ता शिथुरनस्वायी क सामान्याऽस्मि यानवी ? ।

दुर्महोऽयं पतिर्नूनपित्यार्ता साऽऽनश्वेऽभितः ॥ १७० ॥

यामकायवशात्तस्या जगन्निर्वपिकादपि ।

पार्श्वोत्तापञ्चरः सोऽधूयत्पुनश्चन्दनं शिखी ॥ १७१ ॥

तत्स्वरूपमथो गम्यस्तस्याः पित्रोर्भ्यजिज्ञपन् ।

जानहर्षां च तां पुण्याभासनायेत्यबोचताम् ॥ १७२ ॥

साधु पार्श्वद्वयारोऽयं जगत्प्रपातिरोमाणिः ।

आत्मानुरूपः पुण्या मे वरो वग्रे सपेनसा ॥ १७३ ॥

मनोरथोऽपि नो मन्दभाग्यानां जायते महान् ।

पितृणा एव न वायस्या वाञ्छाऽप्याम्रद्रुवं भवेत् ॥ १७४ ॥

पार्श्वेनैव तद्गुहाः कार्यः पुण्या ध्रुवं मया ।

विद्या कन्या च सत्पात्रे नियोग्या दीर्घदर्शिभिः ॥१७५॥

इत्थं पितृवयः श्रुत्वा सखीभ्यः साऽस्तुपत्तराम् ।

आशायष्ट्याऽनया चित्तपवाष्टभ्नाय किञ्चन ॥ १७६ ॥

तथापि तस्थौ ता मुक्ताहारभूषा सखीभ्यः ।

निर्मया मीनिनी किञ्चिद् ध्यायन्ती योगिनीव हि ॥१७७॥

एवं तां विधुरां वीक्ष्य निश्चिष्येऽऽः प्रसेनजित् ।

मेवपिप्याम्यमुं पुत्रीमपिपार्श्वं स्वयंवराम् ॥ १७८ ॥

तत्प्राप्तासीत् कलिद्वादिवेदेन्द्रो यवनाधिपः ।

उद्धतः परिपद्येवं जगौ च भ्रुकुटीमुन्मः ॥ १७९ ॥

मपि सत्यत्र कः पार्श्वः स यो बोदा प्रमावर्तितम् ।

सायत्सेसनजित् कोऽयं योऽन्यस्मै तां प्रदास्यति ? ॥१८०॥

किं वाऽस्त्वेव ग्रहीष्ये तां स्वेन वाऽहं यतः परम् ।

याचका एव याचन्ते वीराणां स्वं जगत्त्रयम् ॥१८१॥
 स्वयमाच्छिद्य गृहानो मृगेन्द्रो विधुतो हरिः ।
 अन्यदत्तं तु गौरिच्छन् वराकः पशुरुच्यते ॥ १८२ ॥
 इत्युक्त्वा भूरिभिः सैन्यैरनन्यसमविक्रमः ।
 कुशस्थलपुरं वेगादेत्याश्रित्सीदनेकधा ॥ १८३ ॥
 जनस्य पवनस्येव निरुद्धाऽऽगमनिर्गमम् ।
 तत्पुरं कुम्भकापूर्णं योगीन्द्रपुरवद्वधौ ॥ १८४ ॥
 भटं च प्रेषितो राज्ञा निशीथे निरर्गा पुरान् ।
 पुरुषोत्तमनामाऽस्मि मन्त्रिसागरदत्तम् ॥ १८५ ॥
 इमं वृत्तान्तमात्मघातुमिहागममतः परम् ।
 देवः करांतु यन् कृत्यं स्यजनेऽरिजनेऽपि वा ॥ १८६ ॥
 इत्याकर्ण्य कथा स्फूर्तेश्चभसेनवृषोऽग्रवीन् ।
 कोऽयं वराको यवनः का भीषां मयि सत्यवि ॥ १८७ ॥
 पयोऽहमागतमातुं मञ्जुमैत्र्यः कुशस्थलम् ।
 कार्योऽमतां मतां वाऽपि पश्यातो मयाऽधुना ॥ १८८ ॥
 इत्युक्त्वाऽप्यदप्यहम्भा मिलितं चाऽमिलं वयम् ।
 तन्नाम्नाऽगात् द्रुमं क्रीडागृहात् पार्श्वो वृक्षान्तिके ॥ १८९ ॥
 मगो च मान ! संरम्भ एव कथ्योपरि सगान् ।
 मयं वाग्यधिकं वाऽपि न ते वक्ष्यामि कञ्चन ॥ १९० ॥
 अश्वमेनवृषोऽह्मया दर्शयन् पूजयामयम् ।
 मदुक्तं सर्वपावलयो वृनः पार्श्वोऽप्यवादिदम् ॥ १९१ ॥
 निष्टेन सुरोऽसुरो वाऽपि न मानस्य पुरो गौरि ।
 तदात्र जवनम्येव विरम्येव धृगः द्विगान् ॥ १९२ ॥
 यात्रायै कोऽयमाश्रमः पितृवैषांसे मुने ।
 शृङ्खलितशृङ्खलितैवाऽहं कश्चित् तस्य विज्ञयम् ॥ १९३ ॥

१ इत्युक्त्वा राजाकार्यविज्ञानं ज्ञातुं तत्पुत्रं च ॥ १८१ ॥

२ कथञ्चन कार्यमयते सर्वं नित्यं वाच्यम् ।

भक्तिशक्तिसमं वाक्यमिति श्रुत्वाऽभसेनरात् ।

हृष्टः स्तुत्वा कुलं प्रैषीन् पार्श्वं तद्दोर्ध्वलं विदन् ॥ १९४ ॥

धीपार्श्वोऽथ द्विपारुदः पुरुषोच्चमसंयुतः ।

मतस्तेऽनेकभूपान्मैरुत्सवेन शुभे क्षणे ॥ १९५ ॥

पुरतः स्वामिनश्चेष्टुर्गजाध्वलनगा इव ।

नदीरया इव हया रयाः क्रीडासृहा इव ॥ १९६ ॥

पक्षयः कपिवट्पङ्क्तु बल्यग्नि स्म सपन्ततः ।

क्रीडयन् मास्यतेवं मधुर्यवनखेलने ॥ १९७ ॥

तदा घलवलोद्भूतरजःश्ले नमस्यभूत् ।

बलाकाभयनाकाक्षं दुर्दिनं किन्तु सत्परे ॥ १९८ ॥

चन्द्रिषोर्ष्वथ शङ्खादिशब्दैर्निस्वाननिस्वनैः ।

उत्सर्पद्भिरभूत् सार्था शब्दैऽम्बेरगुणमथा ॥ १९९ ॥

आप एव प्रयागेऽथ मातलिः सरयः मधुम् ।

उपेत्य नत्वा प्रोवाच माथाऽहं शक्रसारथिः ॥ २०० ॥

शक्रो जानाति ते शक्तिमतुल्यां किन्तु सेवकैः ।

भक्तिः कार्येति सरथं स प्रैषीन्मां स्वशक्तिके ॥ २०१ ॥

मान्या भक्तिमतो भक्तिरिति कृत्वा रुधं मधुः ।

आरुरोह हरिर्मेघमिव दिम्ब्यान्त्रभागुरम् ॥ २०२ ॥

स्वर्गरः स्तूपमानोऽग्राद्रथस्थः खेऽर्कवद्विभुः ।

अन्विषाय च भूमिष्टमुत्पश्यं तद्गलं पुनः ॥ २०३ ॥

कियद्भिः स दिनः माप कुशस्थलमथाऽवसत् ।

उद्यानान्तः गुरुकृते प्रासादे सप्तभूमिके ॥ २०४ ॥

क्षत्रियाणां स्थितिं पातुं दयया च मधुः पुरैः ।

प्रैषीदूर्तं महादक्षं मुक्तिरूप यवनाऽन्तिके ॥ २०५ ॥

स गत्वा यवनं स्माऽऽह स्वामिभक्त्या ससौष्टवम् ।

१ पार्श्वमुपगच्छन् । २ पार्श्वशत्री ।

३ भावात्सरय गुणः क्षम्य इति प्रसिद्धिः । ४ प्रथमम् ।

श्रीमन्पार्श्वहृमागम्ना मन्मुनेनादिजत्यदः ॥ २०६ ॥

भयं प्रमेनजिद्राजा तानं शरणमाश्रितः ।

तनो रोषादिरोषाज मोक्षोऽयं सर्वथा तया ॥ २०७ ॥

स्ययं प्रचलितं तानं निवार्यादपिहाऽऽगमम् ।

द्रुतं गच्छ निजं स्थानं नाऽपराधस्तवेयता ॥ २०८ ॥

ललाटे च भुवं कृत्वा यवनोऽवददुद्रुम् ।

अरे ! दूत ! कथं नो मां वेन्मि यत् प्रलपस्यदः ? ॥ २०९ ॥

कोऽयं पार्श्वोऽश्वसेनो वा योऽभिपेणयतीति माम् ।

अहो ! नाम्प्रता किं वा कृ शानं बालकृद्योः ? ॥ २१० ॥

निष्ठुरं भाषमाणोऽपि दूतत्वाद्भाऽसि धर्षितः ।

गत्वा स्वस्वामिनः सर्वं वदेति न यथा द्रुतम् ॥ २११ ॥

दूतोऽप्याह स भोः ! सुयन्त्रनात्मनस्त्वमेव हि ।

मनुष्यमात्रस्त्वं योऽवजानीपे जगतां पतिम् ॥ २१२ ॥

प्रभुस्त्वं बोधयत्येवं कथया नतशक्तिः ।

बुध्यस्याऽद्याऽपि मा पार्श्वतेजोऽग्रां शलभो भव ॥ २१३ ॥

शुचन्तमिति तं दूतं यवनस्य भद्रा रुपा ।

उत्थायोदायुषा एवं जगत्पुः प्रजिहीर्षवः ॥ २१४ ॥

अरे ! स्वस्वामिना सार्द्धं वैरं किमपि तेऽस्ति यत् ? ।

तद्द्रोहाय वदस्येवमित्युक्त्वा हन्तुमुद्यताः ॥ २१५ ॥

वृद्धाऽमात्योऽथ तानेवं साक्षेपमिदमूचिवान् ।

भो मूर्खाः ! कोऽयमारेभे राज्यस्याकस्मिकः क्षयः ? ॥ २१६ ॥

नाऽयं स्वस्वामिनो वैरी यूयमेव हि वैरिणः ।

क्षिपयाऽनर्थकान्तरे ये नाथं दुष्टवाहवत् ॥ २१७ ॥

सेन्द्रा देवा नता सेवां यस्य कुर्वन्ति तस्य भोः ! ।

दूतं श्रीपार्श्वनाथस्य प्रतां वो हन्त ! का गतिः ? ॥ २१८ ॥

इति श्रुत्वा भयभ्रान्ताः सर्वे शान्तिं ययुर्भद्राः ।

तं च दूतं फरे कृत्वा मन्त्री साप्तेत्यवोचत ॥ २१९ ॥

यस्याऽऽज्ञाकारिणो देवा नृकीटः कोऽस्मि तस्यं ते ? ॥२३२॥

प्रहित्य कृपया दूतः शिसितोऽहं त्वया प्रभो ! ।

किमुत्फालः कदापि स्यान् मृगेन्द्रो मृगशावके ? ॥२३३॥

गुणायाऽविनयोऽप्यासोन्मम त्वदर्शनादिभो ! ।

यया तु प्रसभं तस्य मूलीच्छेदः कृताऽधुना ॥ २३४ ॥

कृतघ्नत्वादिति व्यक्तमालिन्योऽप्यभवं शुचिः ।

प्रभोऽथ त्वत्पदोद्द्योतसत्तीर्थजलमज्जनात् ॥ २३५ ॥

सर्वदेव प्रसन्नोऽसि स्वयं श्रीग्रहणक्षमः ।

इन्द्रैः संसेव्यमानोऽमि स्वयमेवाऽभयप्रदः ॥ २३६ ॥

तदेवं सति किं यच्चि तथाऽप्यध्वोऽनुगैः प्रभुः ? ।

प्रसीदाऽऽदरस्य मे लक्ष्मीं सेवकस्तोऽस्मि रस माम् ॥ २३७ ॥

श्रीपार्श्वोऽपि जगौ भद्र ! भद्रं तेऽस्तु मनो भवान् ।

स्यां श्रियं भूदस्व मा मूर्धनिरेह् कार्यं पुनस्तथा ॥ २३८ ॥

तथेति प्रतिपेदानः मत्कृतः यभुणाऽपि सः ।

पुरमुद्रेष्टयामास यवनो द्राक् कुतस्थसम् ॥ २४९ ॥

मान्या प्रमेनजित् सर्वं तन्मान्त्रिपुरुषोत्तमान् ।

मुदा परिग्रहोन्मुक्तचन्द्राभं पुरमप्यभूत् ॥ २४० ॥

अथ प्रमेनजित् सूर्णमुपादाय प्रभावतीम् ।

गत्वा नत्वा च वामेयं हृष्टः प्रोचे कृताञ्जलिः ॥ २४१ ॥

हृष्टहृष्टाऽथ मे हृष्टिरभूमाय ! मदीशणान् ।

त्वदागमनहेतुत्वात् सज्जनो यवनोऽप्यभूत् ॥ २४२ ॥

भानुनेव त्वया यदन् गमकानः कुतो जनः ।

तयोद्गारादिमां कन्यां मथीकां कुरु यधिनीम् ॥ २४३ ॥

प्रभावती तदा दृष्ट्वा विस्मयीभ्यः भ्रुवः पुरा ।

यादृशमार्गवाज्यं मेवदन्यतस्तथा ॥ २४४ ॥

प्रभाव्याऽन्यथाविधं यदने तु यपैव यत् ।

विद्योर्दृष्टमन्मानोत्तमोऽं मन्यते न वा ॥ २४५ ॥

अथ पार्थोऽवदद् राजंस्तानां मे तवाऽवने ।

न कन्योद्गते तस्मान्मा कार्पाशमिह वृषा ॥ २४६ ॥

तच्च प्रभावती भुत्वा दध्या दीना विषादतः ।

अधुनाऽहं भविष्यामि मन्दभाग्या हृदा । कथम् ? ॥ २४७ ॥

सर्वत्र सदयोऽप्येष कुतोऽभून्मपि निर्गुणः ।

मत्कृते मार्यना स्वर्था मत्तातम्याऽपि हाऽभवत् ॥ २४८ ॥

दध्या ममेनजिच्चैवं स्वयं सर्वत्र निस्पृहः ।

अभ्यसेनोपरोधात् तु कर्ताऽर्मा मन्मनोरथम् ॥ २४९ ॥

मुतामप्येवमाश्वास्य स जगाद् विभुं विभो ।

सहृष्यामि त्वया काश्चि द्रष्टव्यो मभ्यसेनराट् ॥ २५० ॥

एवमस्त्विति भाषित्वा ॥ मसेनजिता सह ।

सोऽहं पारयित्वा च स्पृष्टुमद् यवनं विभुः ॥ २५१ ॥

स्वयं च कृतकार्यत्वात् स कुत्रस्थलभूभुजा ।

सकन्येनाऽन्वीयमानो ययो बाराणसी पुरीम् ॥ २५२ ॥

काशीन्द्रस्तस्य पार्श्वस्य महर्द्धा नृपुराऽशुरैः ।

स्तूपमानस्य संतुष्टः प्रवेशोत्सवमातनोत् ॥ २५३ ॥

मोहश्चान्तहृतिमदीपकालिकाऽऽविर्भावतुल्याः सुधा-

कुल्या पर्यन्तरोः शिवोद्यमवने निःश्रेणिदण्डोपमाः ।

श्रेणःकल्पलतादुरा भवमहाम्भोराशितेतुभिः

भीपार्श्वस्य पदद्वयीनखमणिश्रेणिप्रभाः पान्तु वाः ॥ २५४ ॥

इति श्रीकालिकाचार्यसन्तानां श्रीभावदेवसुरिविरचिते श्रीपार्श्वनाथ-

चरिते महाकान्येऽष्टसर्गे भावाद्दे श्रीपार्श्वनाथपदवन-जन्म-

जन्माभिषेक श्रीपारविजयपारादिवर्जना

नाम पञ्चमः सर्गः ॥ ५ ॥

अहम् ।

अथ पष्ठः सर्गः ।

अथाऽश्वसेनभूपालस्तेजोविजयशालिनम् ।
पार्श्वे पार्श्वगतं दृष्ट्वा हर्षाद्भ्रूवत्प्रतामगान् ॥ १ ॥
स्वसौधं च गते पार्श्वे प्रभावत्या सहागतम् ।
पुरो नमन्नमुत्थाप्य मसेनजितमग्ररीत् ॥ २ ॥
कश्चिन् कुशस्थलाधीश ! सर्वत्र कुशलं तर ।
हेतोःशाश्वतमयः कस्मान् सोऽप्येवमवदन् तदा ॥ ३ ॥
कुशलं मे सदा यस्य श्रानाऽसि गुरुविक्रमः ।
हेतुमागमने तारदशेनेच्छा तराऽनय ॥ ४ ॥
भयमय मम पुत्रीयं भृशं पार्श्वानुरागिणी ।
प्रमथ तद् दृष्ट्वाणोर्मा कुमारायें प्रभावतीम् ॥ ५ ॥
भयमेनोऽवदद् भद्र ! साधूनेऽस्माकमप्यगौ ।
मनोरथः सर्वेषांस्त्रि कुमारोदःश्रवणवरः ॥ ६ ॥
विरक्तः किन्तु मंगारादपि राग्यधिर्यं विगत् ।
सुमुश्रोतेऽप्यर्थं तत्र जाने किं करिष्यति ? ॥ ७ ॥
यं स्वदृष्टगोरेनाऽनुना पार्श्वे वल्गादपि ।
उदाहं कारयिष्यामि तन्मा ममपूनि कृपाः ॥ ८ ॥
उत्पुनरां सह मेनेर यगौ पार्श्वान्निकं नृपः ।
इमां प्रमेनजित्पुत्रीमुदरेति जगाद च ॥ ९ ॥
र्थःपार्श्वोऽप्यवदन् तानो मयीदं वक्ति वग्मनात् ।
वस्तुनः हिन्तु निन्वम्य मयेच्छा धमिहम्य न ॥ १० ॥
वग्मिहम्यन्वेनाऽपि यवःतिः सन्तु दृष्टवः ।
वग्मिहम्य त्वां मीमांस्यं तानाऽपि दृष्टवः ॥ ११ ॥
उन्मृजित्पुत्रीमपि भवद्भयम्य तस्य तद् ।

रोपयामि कथं मूलं स्त्रीपरिग्रहलक्षणम् ॥ १२ ॥
 यनवद् भारितो जीवो नीचैर्याति मनीषसः ।
 यात्पूर्ध्वं प्रोज्ज्वलः सोऽपि मुक्ततोयपरिग्रहः ॥ १३ ॥
 अभ्यसेननृपोऽप्युचे वत्सेदम्भनसा त्वया ।
 शीर्ण एव भवः किन्तु पूरयाऽस्मन्मनोरथम् ॥ १४ ॥
 भूत्वा कलात्रिणः प्राक् किं जिनाः सिद्धा न तद्भवे ॥
 डेद्वस्तत् स्वमप्येवं समये स्वार्थमाचरेः ॥ १५ ॥
 मन्वा तातमनुल्लङ्घ्यं भोगकर्मात्मनश्च तत् ।
 वचो मेने विभुर्येन प्रभवो न जडग्रहाः ॥ १६ ॥
 द्वाभ्यामप्यथ भूषाभ्यां चक्रे वर्धापनं महत् ।
 पूर्वापरपयोदाभ्यामिवागार्जि जगन्मुदे ॥ १७ ॥
 दानं च घोषणापूर्वं दापितं सर्वतोमुखम् ।
 निर्णान्तं गणैर्कल्मसे सर्वग्रहमनोहरम् ॥ १८ ॥
 लसद्यन्द्रोदयं मुक्तानारं स्तम्भोर्ध्वदिग्गजम् ।
 स्पर्शनरौप्यप्रभाविमुद् धूपधूम्याऽभ्रदम्बरम् ॥ १९ ॥
 व्योमेव विपुलं हर्षाभिजावासभुवोऽद्वये ।
 विवाहमण्डपं सद्यः प्रसेनजिदकारयत् ॥ २० ॥

(शुभम्.)

विवाहदिवसे मासे सुमुहूर्ते प्रभावती ।
 रक्षावलीचतुष्कान्तरासन्या दिव्यवाससि ॥ २१ ॥
 न्यवेधि पूर्वाभिमुखी मणिपटादितक्रमा ।
 कारितं नखकर्माऽस्याः प्रघ्नलक्षणपुरस्सरम् ॥ २२ ॥
 (शुभम्)

रक्तांशुकपरीधाना विकस्वरमुखाम्बुजा ।
 प्राची दिगिव साऽऽजदाससार्कसमागमा ॥ २३ ॥
 चन्दनासतदूर्वाघदस्नाभिर्मद्गलारवैः ।

विदधे तत्कुलस्त्रीभिर्वर्णकोट्कर्णकक्रमः ॥ २४ ॥

स्नपयित्वा स्वर्णकुम्भैः फलपुष्पपयोभृतैः ।

गुरुदत्ताऽक्षतां मूर्धन्यथ तास्ताममण्डयन् ॥ २५ ॥

तस्या देहा-क्षि-पादेषु कुङ्कुमा-ऽञ्जन-यावकाः ।

कस्तूरिका कपोले च प्रत्युतापुः पङ्गं श्रियम् ॥ २६ ॥

नूपुरे पादयोर्मध्ये मेखलाङ्गुलिपुर्मिकाः ।

सरिका बाहुयुग्मे च तारहारस्तु वक्षसि ॥ २७ ॥

मुक्तानां कण्ठिकाः कण्ठे कर्णयो रत्नचक्रिके ।

भाले रत्नमयी चन्द्रलेखा मूर्ध्नि शिरोमणिः ॥ २८ ॥

सुस्थानलाभसंतोषादिवाऽस्या दिव्यवाससः ।

लग्नानात्पुल्लसन्ति स्म भूषणानि तनां भृशम् ॥ २९ ॥

(विशेषरुम्)

इत्थं श्रीपार्श्वनाथोऽपि दक्षस्त्रीभिः प्रसाधितः ।

राज्ञो मौहूर्तिकैर्लग्नमत्यासत्तिनिवेदिता ॥ ३० ॥

ततो राजसमादिष्टः परिवारभृतोऽभितः ।

धवलद्विरदारुढः कुमारः कृतमङ्गलः ॥ ३१ ॥

सचामरगजारुढवाररामोपशोभितः ।

वसन्तश्रीशरच्छुद्धीयुतः काम इवाङ्गवान् ॥ ३२ ॥

विचित्रवाहनारुढैर्वेष्टितोऽनेकपाधिनेः ।

सूर्यनादे स्वमुत्सर्पत्यालपातुं त्रिदशानिव ॥ ३३ ॥

धीक्ष्यमाणः पुरस्तीभिः साधिलापं सकीतुरुम् ।

सच्छायो लीलया गच्छन् प्रापद्वादामण्डपम् ॥ ३४ ॥

(चतुर्थिः कलापकम्)

तत्र चाऽऽचमनं दत्त्वाऽवतीर्णम्य करीश्वरान् ।

दत्तः श्वश्रुजनेनाऽर्थो दधि दूर्वा-सनादिभिः ॥ ३५ ॥

सुशलेनाऽलिके स्पृष्टः कृतमन्थयुगक्रमः ।

पटाचान्नपुटैर्यप निन्ये पातृष्टे वरः ॥ ३६ ॥
 यथास्ते सितदुहलपल्लादितमुखी नभूः ।
 उषेन्दुः शरदध्रेण पौर्णमासीन् शर्वरी ॥ ३७ ॥
 नीरद्वीस्फेटनायाऽस्याः सखीभिः मार्थितो वरः ।
 ददावाऽऽचारिकं स्मित्वा ताभिरुद्घाटितं मुखम् ॥ ३८ ॥
 दृष्ट्वा चाऽनेन सा किञ्चिद्विह्वलमुखाम्बुजा ।
 सहर्षसाध्वसा चेतोभूरोऽपि स्वान्तहारिणी ॥ ३९ ॥
 मङ्गलाचारपूर्वं च जग्ने पाणिग्रहस्तपोः ।
 षट्पाद्यलौ च तौ तस्माद् गतौ चतुरिकाऽन्तरे ॥ ४० ॥
 तत्र मुक्तावचूलाद्ये मवरस्तम्भनोरणे ।
 सूर्यवत् सदिनधीकः कुमारः शुशुभेतराम् ॥ ४१ ॥
 अथोपचारः मारेभे स्नामनानां समन्ततः ।
 भीतवण्डपुष्पताम्पुर्लनेपध्याभगनादिभिः ॥ ४२ ॥
 ततस्तत्रावपलानां विविधेणोदीपितेऽनले ।
 भ्रमितुं विधिनाऽऽरेभे मङ्गलानि वधूवरम् ॥ ४३ ॥
 षष्ठे मङ्गले राज्ञा स्वर्णभाराः सहस्रशः ।
 दत्ताः, कुण्डलहारार्घ्यं द्वितीये सारभूषणम् ॥ ४४ ॥
 तृतीये स्थान-सिंहायं चतुर्थे दिव्यचीवरम् ।
 अन्यान्यपि हि कृत्यानि कृतानि निखिलान्यपि ॥ ४५ ॥
 महिरङ्गविवाहेनाऽप्येवं प्रीणितविष्टपः ।
 आजगाम कुवारेन्द्रः स्वष्टं पादयोत्सवैः ॥ ४६ ॥
 भक्षसेननृपेणाऽपि बहु सत्कारितो जनः ।
 अनर्घ्यपाणिमुक्ताभिर्वध्वाधाभरणं ददौ ॥ ४७ ॥
 जानोद्वाह इति स्थायी नीलरत्ननिभस्तया ।
 गौराङ्ग्या शुशुभेऽत्यन्तं विष्णुनेव नराम्बुदः ॥ ४८ ॥
 प्रभुः क्रीडाचमोपानादिषु क्रीदंस्त्वपाऽन्विनः ।

जनानां जनयन् प्रीतिं वामरानत्यवाहयत् ॥ ४९ ॥
 सौधेऽन्यदा गवाक्षस्थः प्रभुः कार्गी विलोकयन् ।
 सपूजोपस्करान् पौरानपश्यद् गच्छतो बहिः ॥ ५० ॥
 जगाद् च निजान् कोऽयमद्याहो ! बहिरुत्सवः ।
 येनेत्येष जनो याति पुरीतो हर्षसत्त्वरम् ॥ ५१ ॥
 कोऽप्युचे देव ! पञ्चाग्रितपः कुर्वन् कटाक्षयः ।
 आगतोऽस्ति तपस्व्येको जनो याति तमर्चितुम् ॥ ५२ ॥
 तं द्रष्टुं कौतुकात् तत्र सानुगः प्रभुरप्यगात् ।
 अपश्यच्च कठं तीव्रं पञ्चाग्रितपसि स्थितम् ॥ ५३ ॥
 ज्ञानत्रयधरः स्वामी दक्षमानं महोरगम् ।
 अपश्यद् बहिकुण्डान्तः सिम्पकाष्ठान्तगस्थितम् ॥ ५४ ॥
 तं दृष्ट्वा सहसाऽबोचत् कृपाभ्रं धिरिदं विभुः ।
 अहो ! अज्ञानमज्ञानां यत् तपस्यपि नो दया ॥ ५५ ॥
 बालगोपालकादीनामप्येवं सर्वतः सदा ।
 प्रसिद्धं यद् दयाहीनो धर्मो न स्यात् कथञ्चन ॥ ५६ ॥
 यथा नाथं विना सैन्यं यथात्मानं विना वपुः ।
 शेषकष्टक्रिया शून्या दयाधर्मं विना तथा ॥ ५७ ॥
 स्वस्य चेत् कष्टमारेभे तदन्येषां करोषि किम् ? ।
 जीवघातात् कथं पुण्यं न विपादमृतोद्भवः ॥ ५८ ॥
 इति श्रुत्वा कठः मोचे हस्त्यश्वाद्येव केवलम् ।
 राजपुत्रा विजानन्ति धर्मं तु मुनिपुङ्गवाः ॥ ५९ ॥
 ततस्तत्प्रत्ययार्थं स्वर्नरैराकृष्य कुण्डनः
 (तन् काष्ठं स्फोटयामास यत्रेन जगतां पतिः ६० ॥
 सदसा निरगान् मत्स्यादहिर्दाहाकृन्तः स्फुरन् ।
 तस्य चाशु नमस्कारं नृभिः प्रभुरदाययन् ॥ ६१ ॥
 विभोर्दृष्ट्वा तपसीयूयैः सोऽस्ततापः समाधिना ।
 नमस्कारामृतं पीत्वा मृत्वा नागाधिपोऽभरन् ॥ ६२ ॥

मरुद्विधरणां नाप र्जने नागगुंशु मः ।

जयी विश्वे जयन्तारः उगाद् मृनोऽप्यमरे यनः ॥ ६१ ॥

भरो । मृनिः कट । ज्ञाने दया वाऽप्यस्य गाधूराद् ।

मृदमानो जनेरेवं यथा म्यमवने विभुः ॥ ६२ ॥

अथ कष्टनरं बालानप्यमरे कटा रटान् ।

कष्टं हि मुक्तं पुंसां विवेकोऽनिमुदृष्टं मः ॥ ६३ ॥

विवेको ज्ञानमप्यमरे नम्यमावापदुर्भ कनय ।

मरुद्वि मरुदपुण्याय न विना मनु वदति ॥ ६४ ॥

मधुमेऽप्यमरे धने रभुमद्याधोऽपि विमरुत्तम् ।

मदु वदु म्यप्यमारेणाऽप्यमरेषु रमकोविदः ॥ ६५ ॥

मृत्वा मरुदुमारेषु कटा धवनवामिषु ।

अमुतां मरुदमार्त्तानि मायनः समजायत ॥ ६६ ॥

मृत्वाधो मंगमामयानि धुक्कानांऽप्यमरेण ।

मरुदं जनेपराधेन यथापुमानदीक्षितेषु ॥ ६७ ॥

त नमोऽप्यमरेण ददप्यमानमनादयः ।

निःपोयन पुण्यावयदमलर्त्तः दार्दिहलनम् ॥ ६८ ॥

मयेनाप्यमानमप्यमरे माताई माविदु विदुः ।

तदुभिर्नां मरुद्विधरिभिर्ये यैस्तन मीमर ॥ ६९ ॥

मरुद मरुदमर्त्तः मरुद विधरिभिर्ये यैस्तन मीमर ।

मरुद मरुद विरक्तोऽप्यमरे मरुदमरुदविःतदम् ॥ ७० ॥

विवेकः कोऽप्यमरे । मरुदमरेऽप्यमरे मरुद ।

मरे वदति विःमरुदः य एवं मरुदमरुदः ॥ ७१ ॥

मरुद मरुद एव मरुद मरुद मरुद मरुद मरुद ।

मरुद मरुद मरुद मरुद मरुद मरुद मरुद मरुद । ७२ ॥

मरुद मरुद मरुद मरुद मरुद मरुद मरुद मरुद ।

मरुद मरुद मरुद मरुद मरुद मरुद मरुद मरुद ॥ ७३ ॥

॥ ७३ ॥

जगद्द्रोहकर्मोहस्य त्वमेव शमने क्षमः ।

तत् त्रैलोक्योपकाशाय प्रभो ! तीर्थं प्रवर्तय ॥ ७६ ॥

आ गर्भवासात् त्रिज्ञानः स्वयं विश्वपते ! वयम् ।

इदं द्रूमोऽधिकारित्वादित्युक्त्वा ते ययुर्दिवम् ॥ ७७ ॥

ततः सायं गतः सौधं विमृज्य सुहृदः प्रभुः ।

पलपद्भ्यो निशां निन्पे भावयन्निति भावनाम् ॥ ७८ ॥

किं न भुक्तं च भुक्तं च भवे सौख्यं शरीरिणाम् ।

तदपूर्वस्य कस्यार्थे भूयोऽप्यायासमेत्यसौ ॥ ७९ ॥

किं कस्यापि कृते किञ्चिद् भुवने वस्तु विद्यते ? ।

स्वेनैवोत्पद्यते काले स्वयमेव विपद्यते ॥ ८० ॥

तदेवं सति को मोहो देहिनां यदिदं मम ।

गते च तत्र कः खेदो यदिदं मे गतं मृतम् ? ॥ ८१ ॥

ममतामालया बद्धः कोऽरघट्टघटीव न ? ।

करोति भवकूपेऽस्मिन्नेहिरेयाहिरां क्रियाम् ॥ ८२ ॥

हा ! मुक्त्वा ध्रुवमज्ञानादध्रुवेऽप्यलगज्जनः ।

तदात्मानं स्थिरज्ञानं कृत्वा लोकं प्रबोधये ॥ ८३ ॥

इत्यादि ध्यायतो मोह इव पर्यगलभिषा ।

प्रबोध इव चादित्यो विश्वोद्घोतार्थमुद्गतः ॥ ८४ ॥

कृत्वा प्रभातकृत्यानि गत्वा पित्रोश्च सन्निधौ ।

तौ संबोध्य स्वदीक्षायां दानमारभत प्रभुः ॥ ८५ ॥

यथेच्छं शृणुतामित्याघोष्याऽऽवर्षे प्रयच्छतः ।

दानं विभोरभूदिन्द्रादिष्टः श्रीदः स्वपूरकः ॥ ८६ ॥

स्वर्णविशुश्रुते पार्श्वपथे वित्ताम्बु वर्षति ।

वृद्धा कीर्त्यापिगा विश्वकू पूर्णान्यर्थिसरांसि च ॥ ८७ ॥

दारिद्र्यमयदावाग्निः शशाप जगतोऽखिलः ।

परमानन्दकन्दाश्च सद्यः कन्दलिता भुवि ॥ ८८ ॥

महोदयः क्षेमिन्सुखी भवति ।

मृनास्तु एवदाग्नेने विभोपवि मित्रावथा ॥ ८० ॥

मरानेनाऽश्विनः पुष्यः श्रवणः श्रवणपुष्यैः ।

सुखं नीह गृहं दीप्यनिर्गमयद्भवनिसु ॥ ९० ॥

अथा ब्रह्मैव हि सत्यमस्य जगत्सर्वम् । अथ न प्रहः ।

ददौ मनिदिने मुर्योदयादाभोजनक्षणम् ॥ ५३ ॥

श्रीणि चोशिष्टान्द्विप्राज्ञानिष वदन्तर्द्विप्राः ।

अष्टासीतिथि चरेण सर्वदा मे विधांगदम् ॥ ७८ ॥

अभेदपूर्वमिवाः सर्वे ज्ञानदीप्तासन्ना विभ्याः ।

तं वाऽभ्यसेन्नेवाथ पार्थिवः सदाशोभायकम् ॥ ७३ ॥

सर्वेन्द्राणां नैर्हीनाधिपेनाय मया विदुषः ।

सांथांशःशेषः ॥ १५ ॥

हविषाद्वनवपुंगविम्राहं। द्विपर्व। ॥ ४४ ॥

पारिजातः शिखर्यायाः वारधः मन्त्रः ॥ ८५ ॥

॥१॥ कृष्णक कोटीत कट्टणा आशयवणः ॥

संस्कृत भविष्यो भक्त्या येन कल्पयन्ति विद्व. १. १६ ।

(4402)

अपाङ्गोदयः अर्धेऽष्टादो वसुधैविनाह ।

विमाणां सारिकानां श्राद्धं विनष्टं नृणां ॥ ७ ॥

सद्भागवतसंक्षेपम् ॥ १ ॥

अध्यायः कादो लघु दलदोर्दमः १५ । १८ ।

रंजं नरदोषि वल्लभं सुहृन्मित्रवत्सलम् ।

କାନ୍ୟକର୍ମଦାନେ ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତ୍ ପଞ୍ଚାବଳୀ । ୧୭ ।

बापदासेच बाटेच एकाच १३ वर्सांचा

અવારનું અવાર કાર્યોને વિશે જાણે. * * *

बार्हस्पत्येन सौमनेन विना दद्यात्: इति श्रुतिः ।

नम्यमानोऽञ्जलिपदं स्तूयमानः सदाश्रिता ॥ १०१ ॥

तद्भक्तिं श्रीवरः स्वामी प्रतीच्छन् सनराऽमरः ।

मृदाऽगादाश्रमपदमुद्रोहं संयमत्रियम् ॥ १०२ ॥

(विशेषरुम्)

यत्र स्वाम्यागमान् तुष्टा इवाऽशोका-ऽऽत्र-जम्बवः ।

एला-लवङ्ग-ककोल-भूगाद्या विलसन्त्यगाः ॥ १०३ ॥

कदली-लवली-द्राक्षा-नागवल्ली-मिषद्वयः ।

वासन्त्याद्या लताः कर्मनृत्यन्तीवाऽप्यपल्लवः ॥ १०४ ॥

मालती-यूयिका-मल्ली-केनकी-शनपत्रिकाः ।

चम्पकाद्या हसन्तीव विकाराशिकुमुमच्छलान् ॥ १०५ ॥

शिविकातः समुचीर्य तत्राऽशोकनरोस्तले ।

स्वाम्यमुञ्चन् समर्पय-स्वर्ण-रत्नपरिग्रहम् ॥ १०६ ॥

समां सहिष्णुतामेव मुवर्ण समतां पुनः ।

ज्ञानादीन्येव रत्नान्यन्तरद्वत्वेन सोऽग्रदीन् ॥ १०७ ॥

त्रिशद्वयः प्रसूः स्वांशे द्रव्यं शक्राहितं दधन् ।

पौपस्य कृष्णकदम्बा विद्यास्वामे कृताष्टमः ॥ १०८ ॥

केशानुन्मूल्य सिद्धांश्च नन्वा चारित्र्यमग्रदीन् ।

द्राग्न मनःपर्ययज्ञानं चापद् दीप्तासहोद्भवम् ॥ १०९ ॥

(युग्मम्)

पञ्चमृष्टशुद्धतान् केनान् विमोरिन्द्रः स्ववासमा ।

प्रतीप्य गत्वा चित्तेपासेपेण क्षीरमागरे ॥ ११० ॥

तदा च राजपुत्राणां प्रभोर्मैत्र्यमुपेयुषाम् ।

नृनम्त्रिभिरुगादक्ष संवेगातिशयाद् व्रतम् ॥ १११ ॥

इति श्रीपार्श्वनाथस्य शुभभावकृन्मन्त्राः ।

मन्त्रस्थानं ययुः सर्वे मुनि-श्रुत-नरेश्वराः ॥ ११२ ॥

तदा तत्रैव भगवार्द्धमयानमुज्ज्वलः ।

कायेऽन्मर्गेण कर्माऽमोघं व्रतनाथेव तस्थितान् ॥ ११३ ॥

द्वितीयेज्जि गतः कोपकटाख्ये सन्निवेशने ।

(पारणायाजविश्रवायो धनस्य गृहिणो गृहे ॥ ११४ ॥

मदा सार्थाभिधमन्यो धन्यो गेहाङ्गणस्थितम् ।

कल्पदुमिव तं वीक्ष्य सहसाऽभून्मदोत्सुकः ॥ ११५ ॥

सयो जातविवेकश्च तं नत्वा पायसेन सः ।

शुभेन शुद्धधीर्नाथं कारयामास पारणम् ॥ ११६ ॥

अहो ! दानमहो ! दानमित्युद्गोषपरिदिवि ।

ताडितो दुन्दुभिर्देवैः स्वर्णवृष्टिः कृता ततः ॥ ११७ ॥

नानापुष्पैः प्रदीर्घा भूः सिक्ता गन्धाम्बुवृष्टिभिः ।

चेलोत्सेपश्च तथैव धन्यस्याऽहो ! सुधन्यता ॥ ११८ ॥

धन्यः पुण्येन गेहं च सुवर्णेन जनो मुदा ।

गगनं दुन्दुभिध्वानैः पूर्णं नायस्य पारणे ॥ ११९ ॥

धन्यो बहुमतो राज्ञा लोकैरेत्याजभिनन्दितः ।

स प्रभोः पारणस्थाने पादपीठं मुदा व्यधात् ॥ १२० ॥

विचचार ततः स्वामी ग्रामा-ऽऽकर-पुरादिषु ।

मोहैर्नैव सर्वरत्नाद् मानी नैकञ्च च स्थितः ॥ १२१ ॥

सर्वसहो परित्रीव शारदाऽम्भ इवामलः ।

वह्निवत् तेजसा दीपोऽप्यतिवद्भवायुवत् ॥ १२२ ॥

आकाशवभिरालम्बः पृथ्व्यार्चयति पञ्चाभिः ।

दत्तात्मगुणसारत्वादिव सोऽभूज्जगन्मतः ॥ १२३ ॥

मेदिनी पावपमाथो द्विधाऽपि चरणक्रमात् ।

निलेपः पद्मवत् कस्य हृदि वासं न स व्यधात् ? ॥ १२४ ॥

अट्टव्यामन्यदा कादम्बर्या कल्मषिरेरयः ।

कुण्डालपसरससर्पिरे स्थितः प्रणिपया विभुः ॥ १२५ ॥

तास्मिन् महीधरो नाम मलपानाऽऽगतः करी ।

इहापद्यः प्रभुं दृष्ट्वा जानिस्मरणमासदत् ॥ १२६ ॥

स दध्यां च यथा प्राच्यभवेऽहं हेमलाभिषः ।

वामनाहो जने हास्यभूरासं कुलपुत्रकः ॥ १२७ ॥

पितुः परिभवेऽप्येष्टुर्गृहाभिर्गत्य वम्भयत् ।

सुमतिष्ठाख्यमित्रेण नीतोऽहं गुरुसन्निधौ ॥ १२८ ॥

गुरुणा च यतित्वस्याऽप्योग्यत्वात् श्रावकव्रतम् ।

ग्राहितोऽहं परं लोकैर्हास्यमानोऽतिखिन्नवान् ॥ १२९ ॥

तल्लघुं स्वां तनुं निन्दन्नाभिनन्दन् महातनुम् ।

मृत्वाऽऽर्त्तध्यानतोऽभूवपेय शैलोपमः करी ॥ १३० ॥

तदिदानीं पशुः कुर्वे किं किं वाऽऽराधयाम्यहम् ।

अथवा किं वितर्केणाऽमुमेव मधुमर्चये ॥ १३१ ॥

इति ध्यात्वा प्रविश्यान्तःसरः स्नात्वा च दन्निराद् ।

आदाय चारु पत्रानि पार्श्वे पार्श्वमभार्षयौ ॥ १३२ ॥

स त्रिःपदक्षिणीकृत्य मधुं पद्मः पदद्वयम् ।

पूजयित्वा च नत्वा च यथास्थानं गतः करी ॥ १३३ ॥

अथागत्य यथासन्ना देवाः सद्गन्धर्वस्तुभिः ।

पूजयित्वा विभुं नात्र्यविधिं विदधिरे मुदा ॥ १३४ ॥

सर्वं गत्वा च चम्पायां तत्प्रदेशवनेचराः ।

करकण्ठनरेन्द्रस्य तन् स्वरूपं न्यवेदयन् ॥ १३५ ॥

विस्मितश्च नरेन्द्रोऽसौ सद्यः सचलराहनः ।

बन्धितुं मधुमध्यागात् मधुस्त्वग्रेऽप्यतो ययौ ॥ १३६ ॥

तत्र च प्रतिमा भर्तुर्नेवहस्ता विनिर्मिता ।

सुरार्दिव्या, महाभयत्या सा नरेन्द्रेण पूजिता ॥ १३७ ॥

कारयित्वा च तत्रोरु चैत्यं तस्मिन्निरेजिता ।

साऽग्निष्ठापकभावेन सप्तभावाऽभवद् भृशम् ॥ १३८ ॥

दूरदेशान्तरादागाज्जनयन्तां मूर्तिपर्वितुम् ।

साऽग्निं दत्ते मनोऽपीष्टमनिष्टं हरने भृशम् ॥ १३९ ॥

कलेः कुम्भस्य चामन्नभाविन्वाद्गमयन्ने ।

कपिहृष्ट इति ख्यातं तन् मूर्तिं विश्वराजनम् ॥ १४० ॥

गोऽपि कान्ते करी मृत्वा तीर्थे तत्रैव भक्तियान् ।
 यद्विर्ष्यन्नरो जातः मानिदार्पकरः परः ॥ १४१ ॥
 यधुः भीषार्भनाघोऽपि त्रिचातुर्या यया क्रमात् ।
 कौशाभ्यामप्ये वने तत्र कायोत्सर्गेण तस्मिन्वान् ॥ १४२ ॥
 मृन्वा पूर्वोपकारं च तदागाद् धरणोरगः ।
 यद्वरा स्वामिने नराः पुरो नाश्रयिषि व्यधात् ॥ १४३ ॥
 ददाज्यार्कैकरस्पर्शो यपि सत्यपि सेवके ।
 पान्तेनि स इव हे भर्तुः शीर्षे छत्रमार्दिदया ॥ १४४ ॥
 ननोऽन्यत्र गते नाथे स्वस्थानं धरणोऽप्यगात् ।
 तदारभ्य जने सा पुरारिष्टघ्नेनि कथ्यते ॥ १४५ ॥
 अथ राजपुरं स्वामी गन्वा मनिषया स्थितः ।
 ईशराज्यो नृपस्तत्र राजपाठ्यो विनिर्ययौ ॥ १४६ ॥
 प्रतर्प्य देव ! पश्येन्नमभसेनवृषाङ्गजम् ।
 इत्युक्तो वन्दिना दृष्टो नृपः पार्श्वान्तिकं ययौ ॥ १४७ ॥
 नृपो दृष्ट्वा विभुं कापि दृष्टोऽप्यमिति चिन्तयन् ।
 मूर्छितो लम्बसंश्रय जातजानिस्मृतिर्गता ॥ १४८ ॥
 भद्रो ! चित्रं यदस्मारि निजमाप्यथरो मम ।
 मन्मथूषे स विभो ! कीदृग् नृपः प्राह निश्चयताम् ? ॥ १४९ ॥
 भीषान्तपुरे जडे दत्तनामा द्विजः पुरा ।
 निमित्ताद्वाहलमादिकथनाज्जनमम्मतः ॥ १५० ॥
 अथाऽभूत् कुष्ठरोगोऽस्य विनष्टवपुरित्यसौ ।
 कुटुम्बेनाऽप्यवहातो गङ्गायां मृत्यवे गतः ॥ १५१ ॥
 तज्जले निपतसेव दृष्टो त्रिधापरविंशः ।
 उदितश्च महाभाग ! मुदस्येवं जले कथम् ? ॥ १५२ ॥
 महारसापने जने मरेरोगहरं कुरु ।
 शाखाच्छेदेन किं कर्ममूलं छिन्दि विपत्तरोः ॥ १५३ ॥
 किं तद् रसापने तेनेति पृष्टो मुनिराख्यत ? ।

पञ्चव्रतीं ससम्यक्त्वां कपाया ऽक्षजयं तथा ॥ १५४ ॥
 ततोऽसौ शुद्धभावेन गृहिधर्मं प्रपन्नवान् ।
 अचित्ताहार-पञ्चेष्टनमस्कारपरोऽभवत् ॥ १५५ ॥
 अन्यदाऽसौ गतधैत्ये जिनं नन्वा तथा मुनिम् ।
 उपविष्टस्ततोऽपृच्छन् पुष्कलिश्रावको मुनिम् ॥ १५६ ॥
 स्वामिन्नेवंविधव्याधिशोर्णाङ्गस्य जिनौकमि ।
 आगत्य युज्यते देववन्दनं किमु वा न हि ? ॥ १५७ ॥
 यत्पूजे वन्दने देवान्ग्रहाणातनोज्झनात् ।
 को दोषो यद् मलविलज्जदेहाः स्युर्यनयोऽपि हि ? ॥ १५८ ॥
 क्व गतावेष गन्तेति तेनोक्तः स पुनर्जगौ ।
 षट्पायुर्भाव्यसौ राजपुरे तिर्यक्षु कुक्कुटः ॥ १५९ ॥
 स कुप्टी भावि दुःखं तत् श्रुत्वा स्वस्याऽऽदत्तगम् ।
 संयोधितश्च मुनिना यद् मा स्विगस्य कोविद ! १६० ॥
 प्रचण्डपवनोदधूतनरङ्गस्याऽम्बुधरेपि ।
 मत्सरः शक्यते रोद्धु न तु माकुरुतकर्मणः ॥ १६१ ॥
 युद्ध्या दत्तोऽवदन्नाथ ! लप्स्ये योधिं पुनः कदा ? ।
 मुनिरारुणदितस्तावत् कुक्कुटस्त्वं भविष्यसि ॥ १६२ ॥
 ततो राजपुरे दृष्ट्वा मुनिं जातिस्मृतिं गतः ।
 विहितानशनो मृत्वा नृपस्तैर्वै भाव्यसि ॥ १६३ ॥
 राजपात्र्यां गतस्तत्र दृष्ट्वा पार्श्वजिनं भवान् ।
 लब्ध्वा योधिमिति श्रुत्वा दत्तः प्रमुदितोऽभवत् ॥ १६४ ॥
 स्मृत्वाऽर्मा कुक्कुटो भूत्वा ततोऽभूर्दीश्वरो नृपः ।
 स चैषोऽहं मभुं नन्वा मन्त्रिन ! जानिस्मृतिं गतः ॥ १६५ ॥
 ततो नन्वा प्रमोः कायोऽर्मगस्थाने विषाण्य राट् ।
 चैव नत्र विमोर्विम्बमुन्मतेन न्यर्वाविशत् ॥ १६६ ॥
 कुक्कुटेश्वर इत्याम्या तस्य चैत्यस्य रिम्भता ।

कुरदृष्टेश्वरसंज्ञे सन्नेवञ्जान् पुरमप्यभून् ॥१६७॥

सुरे दुःखे भवे मोक्षे शत्रौ मित्रे च तत्तमयः ।

ज्ञान-दर्शन-चारित्र्यः सान्त्वादिभिरनुषारः ॥ १६८ ॥

विरहद्वेष्टा नाथो नगरासम्भारिणम् ।

तापमाधमपागाय ययौ चाऽस्तमदर्पिणः ॥ १६९ ॥

(गुग्मम्)

मोहदम्पोः पदमिव द्रष्टुं भूमिं विलोकयन् ।

प्रभुधरानि तेनाऽर्कदोषाऽग्ने न पुरोऽचलत् ॥ १७० ॥

तत्रोपकृपं न्यग्नोपमुले प्रतिमया विभुः ।

तन्मिवास्मिन्नि निष्कम्भः कायेन मनसेव सः ॥१७१॥

इतश्च मेघमाली प्राग्भवम्पनिकरं निजम् ।

विवेदाऽपिना पार्श्वे पूर्ववरं च सोऽस्मरत् ॥ १७२ ॥

ततः कुषा ज्वलन्नुत्प्रेतैवेनेव महीधरः ।

भीरामेवमुपद्रोतमुपागादसुराधमः ॥ १७३ ॥

स विचक्रे पुरो व्याघ्रान् दंष्ट्राककचभीषणान् ।

सुनीक्षणनखकुक्षालानग्निदीपदशो बहून् ॥ १७४ ॥

पाताल इव ते क्षेप्तुं पुच्छराछोटयन् महीम् ।

वधुः पुत्तारजन्दं चाऽऽदातुं मृत्युमिशोऽचक्रे ॥ १७५ ॥

तथाऽपि प्रभुमसौभ्यं विदित्वा काऽपि ते ययुः ।

स्फुरद्भगानप्रदीपेन स्वाभिना भीषिता इव ॥ १७६ ॥

गर्जन्तोऽथ गजास्तेन विकृता विकृतात्मना ।

दूरादेत्य प्रभी पेतुस्ते जैला इव जङ्गमाः ॥ १७७ ॥

भीष्मस्तेरापि नाऽक्षोभि प्रभुस्तन् तेऽप्यदृश्यताम् ।

वृथा स्थूलत्वमस्माकमिति ह्रीनो इवाऽगमन् ॥ १७८ ॥

तेनाऽथ विकृता नाथोपसर्गाय क्रमादिमे ।

भस्तृकाधिशका दृष्टिविपसर्पाथ वृथिकाः ॥ १७९ ॥

तैरप्यक्षोभि न तिलतुपमात्रमपि प्रभुः ।

बह्वीभिरपि वात्याभिः कथं चलति मन्दरः ॥ १८० ॥

तथा—

काष्ठमङ्गारतां याति मस्मतां गोमयादिकम् ।

बह्वौ कीर्णं सुवर्णं तु सुवर्णोत्कर्षतां व्रजेत् ॥ १८१ ॥

जातामर्षस्ततो वाद्रे भवे स्वमिव तं प्रभुम् ।

नीरे मज्जयितुं पापो विचक्रे घनमम्बरे ॥ १८२ ॥

कालरात्रिनिभः क्लृप्तनर्मितैरिव गर्जितैः ।

सोऽपूरयदिशः कालजिह्वाभा बिभुदद्युतत् ॥ १८३ ॥

निरुद्धचक्षुःप्रसरमसञ्चारं तमोभरैः ।

तदाऽभूदाकुलं विश्वं गर्भपास इव स्थितम् ॥ १८४ ॥

मुशलाकारधाराभिः मृष्टे वपितुं घने ।

रोदस्येकजला जले प्लाविता जन्तवो जलैः ॥ १८५ ॥

क्रन्दन्तीय दिशो गर्जनादर्धाराशुभिर्नभः ।

रोदित्य भ्रुवोऽप्याभ्यं नीरेशीरैरिवावृतम् ॥ १८६ ॥

केषां दुःखं न पार्श्वस्योपसर्गेऽभून्निशाऽपि यत् ।

चक्रेऽध्रच्छन्नक्षत्रव्याजाम्नेत्रनिमीलनम् ॥ १८७ ॥

प्रमोर्नानुकटीकण्ठदघ्नं नीरं भवन् क्रमात् ।

नासाग्रमाययी नेत्रेऽस्याऽशोभेतां तदाऽज्जयत् ॥ १८८ ॥

नामाग्रन्यस्तद्वगपुग्मः सदाऽयं तत् तदेव हि ।

पश्यामीति धियेवाऽम्भः प्रमोर्नासाग्रमाययी ॥ १८९ ॥

तथाऽपि स निजाम्नायः स्थानाद् स्थानात् नाऽप्यलत् ।

भवाभ्योविपतद्विधाधारस्तम्भ इव स्थितः ॥ १९० ॥

भयो विवेद परणोरगेन्द्रोऽवधिना विभोः ।

कटोऽगर्गं मयश्च स्वदेवीभिः सहाययी ॥ १९१ ॥

प्रभुं नन्वाऽथ गोऽभ्योत्रे स्थितान् गत्यादयोऽभ्यः ।

अभ्यो गेन पुनः दृष्टं पार्श्वं च त्रिदशे विभोः ॥ १९२ ॥

यथेष्टं विरासि प्लवङ्गं परणः सप्ताभिः कर्णैः ।
 अधस्तात् निर्पेक्षं च स्वयम्भुः स्थापयामिव ॥ १९३ ॥
 तदा च भगवानम्भाषाननान्तेऽप्युज्ज्वलः स्थितः ।
 सप्ताभिर्गुण्यनान्ता रान्दम इवाचर्मा ॥ १९४ ॥
 वर्षान्मोक्षतथोर्गोन्द्रनिरोरस्ताङ्कुरैः यभुः ।
 दीपोन्महमिवाचनन् न कस्याऽऽमीत् शिवंकरः ? ॥ १९५ ॥
 यत्तुर्धरेणोऽप्योऽप सद्गतिं भक्तिनिर्धराः ।
 वेणु-वीणा-वृद्धादिवाद्यपूर्व पुरः प्रभोः ॥ १९६ ॥
 धरणो भक्तिमानेवं कमठधोपसर्गकृत् ।
 दृपोरपि तपोऽमुन्यमनोरुचिरभूद् विभुः ॥ १९७ ॥
 येन व्याप्रियमाणेन गुणं दुःखं च वेद्यते ।
 धर्मप्यानलये लीने तन्मनो हि रदं विभोः ॥ १९८ ॥
 एवं गत्यप्यमर्षेण वर्षन्तं मेघमालिनम् ।
 निरीक्ष्य परणः कोपात् मासेपमिदमब्रवीत् ॥ १९९ ॥
 अरे ! किमेतदारेभे स्वस्वाऽनर्थाय दूषते ! ।
 महिष्णोरपि भृत्योऽहं सद्विष्येऽनः परं महि ॥ २०० ॥
 काष्ठान्तर्दधमानाहि मदर्थं प्रभुणाऽसि चेत् ।
 निपिदोऽग्नेन पापात् नत् कौऽपराधः कृतस्त्वहं ? ॥ २०१ ॥
 लवणापोपरावन्वा मेघरारि यथा भवेत् ।
 तथा मदुपदेशोऽपि वैरावाऽजायत त्वयि ॥ २०२ ॥
 निःशरणास्तिस्त्वं नापेऽस्मिन्निष्कारणवान्धवे ।
 रे ! यदेवमपाकार्पास्तदद्य न भविष्यसि ॥ २०३ ॥
 निमज्जयते जलर्नाऽयं श्रिजयन्तारणक्षयः ।
 त्वं न्वगाधे भवाम्भोर्धा पापाद् नूनं मुटिष्यसि ॥ २०४ ॥
 निश्चयेदं वचो मेघमाली रश्मयो न्यधान् ।
 तथास्थितमप्यद्य पार्श्वे नागेन्द्रसेवितम् ॥ २०५ ॥
 दध्यो र्वेवं स भीमः सन् मम शक्तिरित्यपि ।

तैरप्यक्षोभि न तिलतुषमात्रमपि प्रभुः ।

बहोभिरपि वात्याभिः कथं चलति मन्दरः ? ॥ १८० ॥

तथा—

काष्ठपङ्क्तारतां याति भस्मतां गोमयादिकम् ।

बहो कीर्णं सुवर्णं तु सुवर्णोत्कर्षतां व्रजेत् ॥ १८१ ॥

जातामर्षस्ततो वाटे भवे स्वमिव तं प्रभुम् ।

नीरे मज्जायितुं पापो विचक्रे घनमम्बरे ॥ १८२ ॥

कालरात्रिनिभः क्लृप्ततर्जितैरिव गर्जितैः ।

सोऽपूरयद्विशः कालजिह्वाभा विद्युदद्युतत् ॥ १८३ ॥

निरुद्धचक्षुःप्रसरमसञ्चारं तमोभरैः ।

तदाऽभूदाकुलं विश्वं गर्भवास इव स्थितम् ॥ १८४ ॥

मुशलाकारधाराभिः प्रवृत्ते वर्पितुं घने ।

रोदस्येकजला जले प्लाविता जन्तवो जलैः ॥ १८५ ॥

क्रन्दन्तीव दिशो गर्जिनादर्धाराशुभिर्नभः ।

रोदितीव भ्रुवोऽप्यास्यं नीरैश्चीरैरिवावृतम् ॥ १८६ ॥

केषां दुःखं न पार्श्वस्योपसर्गेऽभूभिशोऽपि यत् ।

चक्रेऽभ्रच्छन्नसग्रव्याजाक्षेत्रनिमीलनम् ॥ १८७ ॥

प्रभोर्जानुकटीकण्ठदघ्नं नीरं भवत् क्रमात् ।

नासाग्रमाययौ नेत्रेऽस्याऽशोभेतां तदाऽज्जयत् ॥ १८८ ॥

नासाग्रन्यस्तद्वगयुग्मः सदाऽयं तत् तदेव हि ।

पश्यामीति धियेवाऽम्भः प्रभोर्नासाग्रमाययौ ॥ १८९ ॥

तथाऽपि ॥ निग्राह्यायः स्थानाद् ध्यानाय नाऽचलत् ।

भवाम्भोपिपताद्विश्वाधारस्तम्भ इव स्थितः ॥ १९० ॥

अथो विवेद धरणोरगेन्द्रोऽवधिना विभोः ।

कठोपमर्गं सद्यश्च स्वदेवीभिः सहायया ॥ १९१ ॥

यष्टं नत्वाऽथ सोऽभ्योजे न्यधात् तत्पादयोः ॥

म्यभोगेन पुनः पृष्ठं पाद्वीं च पिदधे विभोः ॥ १९२ ॥

वृथाऽप्याऽभूत् पिनष्ट्येष मुष्टिना हि गिरीनपि ॥ २०६ ॥
 मूढेन हा । मयाऽऽर्मव पानितो भवसागरे ।
 शिष्टः कल्पद्रुमे बहिर्यदेव स्वाम्युपद्रुतः ॥ २०७ ॥
 दयालुर्नैव मे हन्ता धरणेन्द्रात् तथाऽपि भीः ।
 अनन्यशरणः पार्श्व तद् विश्वशरणं श्रये ॥ २०८ ॥
 इति ध्यात्वाऽऽशु संहृत्य घनं स्वामिव कम्पलम् ।
 उपेत्य नत्वा श्रीपार्श्वं सदैव्यं स व्यजिज्ञपन् ॥ २०९ ॥
 कोपो यद्यपि नास्त्येवाऽपकारिण्यापि ते प्रभो ! ।
 तथाऽपि निजदुष्कर्मदोषादस्ति महाभयम् ॥ २१० ॥
 रक्ष रक्ष जगन्नाथ ! ततो मां पापशङ्कितम् ।
 रक्षाक्षमः कृपालुश्च यत् त्रिलोक्यां त्वमेव हि ॥ २११ ॥
 इत्युक्त्वा क्षमयित्वा च प्रभुं भक्त्या प्रणम्य च ।
 पश्चात्तापपरः स्थानं मेघमाली निजं ययौ ॥ २१२ ॥
 उपसर्गहरस्याऽपि निवार्योपद्रवं विभोः ।
 स्तुत्वा नत्वा च चरणौ स्वं धाम धरणोऽप्यगात् ॥ २१३ ॥
 अथ रात्रिः प्रभोर्दुःखेनैव सार्धं ययौ क्षयम् ।
 मुखोदुग्धाटः कृतधैन्द्र्या मुदेबोद्यद्बिच्छलात् ॥ २१४ ॥
 कठेन सह कर्माणोमुक्तः स्वामी ततः पुनः ।
 काशिं गत्वाऽऽश्रमपदोद्यानेऽस्थाद् धातकी तले ॥ २१५ ॥
 अपूर्ववीर्योल्लासाच्च धातिकर्मतरुंस्तदा ।
 आद्यभेदद्वयीधारशुक्लध्यानासिनाऽच्छिदत् ॥ २१६ ॥
 दिनेषु चतुरशीतौ गतेषु व्रतवासरात् ।
 चैत्रकृष्णचतुर्थ्यर्हं विशाखास्ये निशाकरे ॥ २१७ ॥
 तत्राष्टमतपस्स्यस्य श्रीपार्श्वस्य जगत्पतेः ।
 पूर्वाह्ने केवलज्ञानमुत्पेदेऽनन्तवैभवम् ॥ २१८ ॥
 तदालोकमलोकं च ज्ञानाद्वैतमयः प्रभुः ।

त्रिकान्तविषयं सर्वं जानीते स्म ददर्श च ॥ २१९ ॥
 ततो विष्णुः गुरेन्द्राणापासनानि चकम्परे ।
 ज्ञात्वाऽवपेक्ष्य ते ज्ञानं विभोस्तत्रैयुरज्रमा ॥ २२० ॥
 पुण्यं यथाशवेरतानां नः स्यादेतं मन्त्रज्ञं विना ।
 इति हृष्टाः सुराः सर्वे स्वस्वकृत्यानि चक्रे ॥ २२१ ॥
 यायुकुमाराः समवगृतिक्ष्णामेकयोजनाम् ।
 अमार्जनं मेघदेवाधामिजान् गन्धाम्बुवृष्टिभिः ॥ २२२ ॥
 व्यन्तराः स्पर्शरज्ज्मन्दू वयन्धुर्भूतलं पुनः ।
 तस्मिन् विचित्रपुष्पाभ्यधोवृन्तान्यकिरंश्च ते ॥ २२३ ॥
 चतुर्दिशं विचक्रुस्ते रत्नपाणिवपकाक्षरः ।
 तोरणानि च तद्भूमिशोभायं कण्डिका इव ॥ २२४ ॥
 तस्मिन् मणी-रज-हेमकपिशोर्पकशोभिताम् ।
 शिवश्री रज-रैरुर्ध्वरन्तर्पथ्ये बहिः क्रमात् ॥ २२५ ॥
 रत्नपाणिना ज्योतिषिका भयनेना व्यधुः सुराः ।
 ऊर्ध्वाधस्त्रिमगत् श्रातुं मरुत्तस्य विभोः कृते ॥ २२६ ॥
 (युग्मम्)

प्रतिवर्षं चतुर्दशे तप्तोत्पन्निनोरणे ।
 ध्रुवपट्टस्थिते वाप्यः स्वर्णाज्जा व्यन्तरैः कृताः ॥ २२७ ॥
 प्राकारस्य द्वितीयस्यान्तरा शोभरपूर्वतः ।
 देवस्तण्डं विचक्रुस्ते स्यामिविधामहेनरे ॥ २२८ ॥
 मध्येसमवसरणं रत्नद्रुप्यन्तरैः कृतः ।
 तप्तविंशतिधन्वाद्यः स्याम्याममपिवेक्षितुम् ॥ २२९ ॥
 तस्याधो विविधं रत्नैः पीठं विदधिरे च ते ।
 तस्योपरिष्ठण्डकं चाऽधोनिष्ठण्डं मणीमयम् ॥ २३० ॥
 तनमध्ये पूर्वदिग्भागे रजसिहामनं व्यधुः ।
 उग्रवपं मूर्ध्नि दधे यक्षाभ्यां चापरदृषी ॥ २३१ ॥

पर्यन्तं पुरो द्वारे चक्रुः स्वर्णाम्बुजस्थितम् ।

तत्राऽप्यदपि यन् कृत्यं तन् सर्वं व्यन्तरा व्यधूः ॥२.३२॥

मुरसञ्चारितस्वर्गपद्मन्यम्नपदः क्रमात् ।

मधुः समवसरणं मुरकोटीवृतो ययौ ॥ २३३ ॥

तत्र पवित्र्य चैत्यद्रोः प्रमुशक्रे प्रदक्षिणाम् ।

तीर्थं नम्या प्राङ्मुखोऽथ सिंहासनमग्निं श्रियतु ॥ २३४ ॥

द्राक् प्रथोः परिवर्तमानाणि दिक्ष्वन्यासु तिसृष्वपि ।

व्यन्तरास्तादृशान्येव चक्रुः स्वाभिप्रभावनतः ॥ २३५ ॥

पश्चाद् भामण्डलं रंजे पुरो रत्नमयध्वजः ।

मभोजलद्वगम्भीरो दिवि दध्वान दुन्दुभिः ॥ २३६ ॥

साधु-वैमानिकी-साध्यः स्युराग्रेय्यां विभोः क्रमात् ।

नैकल्यां भुवनपति-ज्योति-र्ध्यन्तर्योपितः ॥ २३७ ॥

वायव्यां दिशि भवन-ज्योतिर्व्यन्तरनाकिनः ।

वैमानिका नरा नार्यः स्युरैशान्यामनुक्रमात् ॥ २३८ ॥

परंपरयचतुष्कस्य द्वारैः प्राच्यादिभिः क्रमात् ।

प्रवेशो नतिपूर्वे च तत्र स्थाने यथास्थिति ॥ २३९ ॥

अप्रस्थान्तद्वितीयस्य तिर्यञ्चस्त्यक्तविग्रहाः ।

यास्यैव वाहनान्येषा स्यात् सप्तवसृतिस्थितिः ॥ २४० ॥

तदादौ तत्र साध्वीनामभावादेवमेव हि ।

अस्यात् तत् स्थानकं शेषं सर्वमासीद् यथोचितम् ॥२४१॥

तिर्यग्-नरा-ऽमरा रीत्या स्वस्वस्थाननिवेशिनः ।

मनुष्यभावाद् मान्ति स्माज्नाशार्थं तत्र कौटिलिः ॥ २४२ ॥

यमवं पार्श्वनाथस्य तत् श्रुत्वाद्यानपालकात् ।

सद्योऽथसनो रामाञ्जनेन्द्रेऽर्द्धाक्षितनोपवत् ॥ २४३ ॥

कृणायाऽथेवत् तस्मै दत्तं पारितापकम् ।

आमाद्ध्य निवयेनत् प्रभावत्य च तापतः ॥ २४४ ॥

हस्त्यभरणसंवाहं कारयित्वाऽयं भूपतिः ।
 देव्यादिसहितः पार्श्वं महद्व्यां चन्द्रितुं ययौ ॥ २४५ ॥
 शनिफलधरो नय इवाऽमरनराधियः ।
 श्रोतार्धनाथे का नैयुः स्पर्शयेव पिषोऽपितः । ॥ २४६ ॥
 नृपः प्रविश्य सयवसरणे त्रिःपदक्षिणम् ।
 कृत्वा नन्वा च विधिना प्रभुं भरत्यैवमस्तवीन् ॥ २४७ ॥
 एकः पुरुषसिंहस्वं मोहमणेभनिग्रहान् ।
 इतीव विदधे नाथ ! सिंहासनमिदं सुरैः ॥ २४८ ॥
 राग-द्वेषमहाप्रभुमयोत्ययन्नसी इव ।
 चक्राभ्यधामरे शुभ्रे पक्षयोरुभयोस्तव ॥ २४९ ॥
 ज्ञान-दर्शन-चारित्र्यराग्यं त्वय्येकतां गतम् ।
 अतस्तेषामिदेषा मे भृष्टिं पृष्ठप्रवर्षी स्थिता ॥ २५० ॥
 चतुर्थो दिशतो धर्मं चतुर्मुख ! नव ध्वनिः ।
 दिव्यश्चतुर्दिशं याति कषायानिव पणितुम् ॥ २५१ ॥
 मन्दरादीनि पुष्पाणि पक्षपादं गन्नाभुवि ।
 किरन्ति तव पक्षासत्रयतोषादिवामराः ॥ २५२ ॥
 शाखाशित्वरमूर्धः पद्दिगर्गतः संसरीव मे ।
 पण्णा जीवनिकाषानां रक्षां द्विकिद्विरुद्धमन् ॥ २५३ ॥
 दग्धसप्तधर्षधेस्त्वान् सप्ताक्षिः सयमप्यदः ।
 धत्ते भाषण्डल नाथ ! त्वत्तमहादिव ईत्यनाम् ॥ २५४ ॥
 भूत्वा दुन्दुभिरप्युपध्वनयिष्यामु दिस्त्वमौ ।
 भष्टकर्मरिपुघातविमर्षं संसरीव मे ॥ २५५ ॥
 प्रातिहार्यधियं मूर्तामन्तरङ्गां गुणधियम् ।
 इत्थं दृष्ट्वा मनो नाथ ! कस्य न स्यान् त्वयि स्थिरम् ॥ २५६ ॥
 इति स्तुत्वा जगद्गार्थं पार्श्वनाथमुदारधीः ।
 अभ्यसेनो यथास्थानं निविष्टः सपरिच्छदः ॥ २५७ ॥

यय कृत्तवर्धोऽन्विषन्मन्त्रादिभिः ययः ।
 गङ्गा यमुनयोषण्डपद्मभिर्गङ्गाद्वयम् ॥ २५८ ॥
 गिरि गोमतेनगापिन्ध्या सर्वभागागुणस्पृहा ।
 विनोऽप्याद्यादिमातृपुत्रैर्नृपैर्ना देवैर्नोऽप्यसात् ॥ २५९ ॥
 (पुष्पम्)

भरो ! यथाः ! भगिन्नाञ्जमुर्गीपारं यनेदना ।
 निरीक्ष्याऽगारमुग्निना हुत्वा मातृमग्रम् ॥ २६० ॥
 यतः—

लोभरादरदुर्गे मानवैर्नृगैर्व ।
 मायावयजनकाणो लोभारणमगद्वरे ॥ २६१ ॥
 जन्म-मृत्यु-जरा-रोग-शोक-दुःखतर्लभेन ।
 इन्द्रियेष्वापहरातोऽनृननिनोर्धिमपुले ॥ २६२ ॥
 अस्मिन्नापरं ममास्पागवारं श्रीगिणाम् ।
 महारत्नमिवाञ्जय्य मानुष्यमनिदुलभम् ॥ २६३ ॥
 तत्राऽपि रिजयानां स्यात् जनं पृथगार्थकं तथा ।
 भरतैरवतप्तेष्वदक्षकं सर्वसहस्यया ॥ २६४ ॥
 इत्येवं कर्मक्षेत्राणां स्यात् सप्तत्यधिकं जनम् ।
 मतिक्षेत्रं च तत्राऽप्यनार्याणां खण्डपञ्चकम् ॥ २६५ ॥
 पष्टं खण्डं भवत्यार्यं प्रायो म्लेच्छाश्चिष्टितम् ।
 तत्राऽप्यनार्यका देशा धर्मसामग्र्यभावतः ॥ २६६ ॥
 तदेवं सुकुलोत्पत्तिर्दीर्घमायुररोगिता ।
 धर्मेच्छा सुगुरोर्पौगः सामग्रीयं मुदुर्लभा ॥ २६७ ॥
 प्रमादपञ्चक-स्तम्भ-मोह-शोकादिकारणैः ।
 लब्ध्वाऽप्यधन्या मानुष्यं न लभन्ते हितं श्रुतम् ॥ २६८ ॥
 हितं श्रुत्वाऽपि कस्याऽपि मतिर्धर्मे प्रजायते ।
 नहि शुक्तिषु सर्वासु मेघाम्भो मौक्तिकीभवेत् ॥ २६९ ॥
 धर्मः शर्मलताकर्ता हर्ता भवनवाऽऽपदाम् ।

उषा द्वारे नगी देव ! निष्ठता दर्शनोन्मुक्तौ ॥ २८३ ॥
 आदेशादेव्य तां नत्र लेभं मुमुनतुः पुनः ।
 स्वयं राजा नमुद्वेष्ट्य वाचयामास तत्रया ॥ २८४ ॥
 स्मिन् मागधभूमीन्द्र श्रीजयन्तं महानृपम् ।
 गङ्गोपान्निभुवः स्वाम्ये नियुक्तः सन्निदेशकृन् ॥ २८५ ॥
 कुरुदेवः सपञ्चाङ्गं नन्या विप्रपयस्यदः ।
 देवपादाम्बुजद्वन्द्वं स्मृत्वा नः कुशलं मदा ॥ २८६ ॥
 किन्तु सीमालभूपालः सेवालो देशविप्लवम् ।
 करोन्पुपहनश्रामः प्रमाणं देव एव ननु ॥ २८७ ॥
 वाचयित्वेति भूपालः स्फुरत्कांपारुणक्षयः ।
 उवाच भटसामन्ताः ! सस्रद्धा भवत द्रुतम् ॥ २८८ ॥
 अरे ! पश्यत सुप्तस्य शिरःकण्ठयनं हरेः ।
 सेवालो घालवद् मूढः कथं कर्तुमुपस्थितः ? ॥ २८९ ॥
 विश्वतोऽथ कुमारारभ्यां नृपो यदेव ! कीदृशः ।
 संरम्भो राजहंसस्य तव सेवान्मात्रके ॥ २९० ॥
 आदेशं देहि तद्दर्पमनल्पमपि तत्क्षणान् ।
 यथा हन्मः प्रयासो हि सेवके सति कः प्रभाः ? ॥ २९१ ॥
 तन्निशम्य दृशं राजाऽमात्ये विश्लेष सोऽवदत् ।
 साधूक्तं राजपुत्राभ्यां कोऽन्यो वेत्तीति जल्पितुम् ॥ २९२ ॥
 ततो ज्येष्ठसुतो राजाऽऽदिष्टः प्रत्यर्थिनिग्रहे ।
 अमर्षाच्चन्द्रसेनस्तु सभातो गन्तुमुद्यतः ॥ २९३ ॥
 सञ्जातेऽथ सभासोभे नृपेण कथमप्यसौ ।
 निवर्त्य भणितो वत्स ! क्रियेवं कुपितो भवान् ? ॥ २९४ ॥
 ज्येष्ठे सति कनिष्ठस्योत्थापनं नैव युज्यते ।
 सन्मानमपि नेच्छन्ति विगतक्रममुत्तमाः ॥ २९५ ॥
 कियदेतत् पितुस्तुल्यरूपे ज्येष्ठसहोदरे ।
 सति राज्यमपीच्छन्ति दीयमानं न वंशजाः ॥ २९६ ॥

इत्थं प्रज्ञावितो राज्ञा यदाऽर्मा नोपशाम्यति ।
 मन्त्रिभिर्भणितश्चन्द्रमेनः सामगिरा तदा ॥ २९७ ॥
 किं रामपुत्र ! दसोऽपि मन्यसे न पितुर्वचः ? ।
 एवं दुर्विनयीन्पुक्तिपट्टिनं कुरु जीवनम् ॥ २९८ ॥
 इत्यादिवचनमार्गं चन्द्रसेनः प्रपद्यमान् ।
 विजयोऽप्याभिसेवालं प्रतस्ये सन्पटुर्धरः ॥ २९९ ॥
 सीमामन्धिं स्वदेशस्य गन्धः तद्देशवर्तिनः ।
 स सामन्तान् समाहूय दूतात् सेवालमुक्तवान् ॥ ३०० ॥
 अथवाचलमारम्भो निदानं त्वयसम्पदः ।
 परिभाष्य तदान्मानं यद् युक्तं तत् कुरुष्व भोः ! ॥ ३०१ ॥
 सेवालोऽप्यवदद् युद्धधीरधो नीतिपाथिनाः ।
 मत्तेभकुम्भनिर्भेदे हरेः को दर्शयेन्नयम् ? ॥ ३०२ ॥
 युद्धमज्ञो भव सिमं यथा बलविनिर्णयम् ।
 वक्ष्यतो मे भुजावेव किं वाचां फलमुवञ्जितः ? ॥ ३०३ ॥
 इत्यमर्षवशात् मेन्यद्वयेऽपि मिलिते तयोः ।
 सद्ग्राभोऽजनि निःस्थानध्वानाहृततुरागुरः ॥ ३०४ ॥
 भवितव्यवशाद् भवे कुमारम्याऽस्मिन् बलम् ।
 कथञ्चिन्मन्त्रिभिर्पुद्गान् कुमारोऽपि निवर्तितः ॥ ३०५ ॥
 तत् धृत्वा विजयं राज्ञाऽऽनाय्य गन्तुमनाः स्वयम् ।
 विहसश्चन्द्रसेनेन तान् ! मां प्रपयाऽधुना ॥ ३०६ ॥
 मन्त्रिभिः कथितं देव ! प्रागप्येव महादृष्टान् ।
 प्रतिपिद्धस्ततः सम्पत्त्यशदेशः खलूचितः ॥ ३०७ ॥
 तत् प्रपद्य नृपेणाऽर्मा स विशेषवश्यान्वितः ।
 महितश्चन्द्रसेनोऽपि ययौ नित्यप्रमाणकः ॥ ३०८ ॥
 स्थित्वा सेवालभूपस्य सीमभूमिं कुमारराट् ।
 सामाधुपायैः संमेध्य युद्धं कृत्वा तपन्नरीत् ॥ ३०९ ॥
 सेवालं सह सप्ताधियाऽऽदाय नृपाङ्गनः ।

तस्मिन् यथासनाऽऽसीने मुनिः सदर्ममादिशत् ।

पूर्वभाष्यं हि साधूनामिदमेव जनं प्रति ॥ ३२३ ॥

(सर्वानस्थास्त्रयि नरैः सर्वथा हितमिच्छुभिः ।

जीवरक्षामयः कार्यो धर्मः सर्वज्ञभाषितः ॥ ३२४ ॥

यतः—

धर्मो मोहमहारात्रिष्याकुलानां दिनोदयः ।

शुष्यतः सौख्यवृक्षस्य धर्म एव घनापनः ॥ ३२५ ॥

धर्म एव परो धन्वर्धर्म एवोत्तमः प्रभुः ।

महायो धर्म एवको ध्वजारण्ये शरीरिणाम् ३२६

किञ्चान्वत् सणिकं कष्टसाध्यं पापकरं परम् ।

पदकर्मपर्यं यत् किञ्चित् शुभं तद् धर्म एव हि ॥ ३२७ ॥

तथाहि—

धर्मराराधिता सम्पत्कृष्टिं सुखसम्पदाम् ।

उद्याटं विपदां स्तम्भं दुर्गतां पतद्विनाम् ॥ ३२८ ॥

मोहनं मोहरामस्य विद्विषं पुनरेनसाम् ।

वश्यतां कुरुते मुक्तेर्धुवं सदर्मदेवता ॥ ३२९ ॥

(शुभम्)

अहो ! नामाऽपि धर्मस्य सिद्धयन्त्र इवानयः ।

सम्पत् पुनरर्तां हारतां सेवितः कस्य नेष्टुहन् ॥ ३३० ॥

सम्पत् धर्मस्तु सर्वज्ञादिष्टो जीवदयामयः ।

गृहस्थ-यतिभेदेन यथाशक्ति तपाध्वयेः ॥ ३३१ ॥

सकृद् दृष्टोऽपि सांख्याय धर्मः कलिमत्माह्वयः ।

समोऽध्वपटलनेत्र सूर्यः सूर्यग्रहस्य हि ॥ ३३२ ॥

इत्यादिदेशनामन्त्रध्वस्तमोहमहाविषः ।

सदर्मचेतनो माप्य विजयो मनमग्रीड् ॥ ३३३ ॥

दश द्वातां गुरुधर्मसिंहामेवं मदचरान् ।

पदतां दूषणोद्गारादुपकारी खलः खलु ।
 मृषा निदार्पकं सम्पत्तेषु को नाजभिनन्दति ? ॥ ३४८ ॥
 अर्थमिदानीं मनोऽपि किञ्चनौपाधिकत्वरतः ।
 स्वगुणाख्यापनान्मध्याः नीचास्तु परदूषणात् ॥ ३४९ ॥
 आस्तां स्वाभाऽऽनपत्राभं स्वगुणाधारणं स्वयम् ।
 अन्येनाऽपि गुणे पाते साधुर्नम्रो त्रिया भवेत् ॥ ३५० ॥
 दूषयिष्याम्यवस्तूनि गुणाग्रेषु स्ववस्तुनः ।
 यणिगर्भेऽपि शौचात्मा न कुर्यात् किं पुनर्यतिः ? ॥ ३५१ ॥
 उद्धर्तुं नैव क्षयन्ते सर्वतो भूवि कम्पकाः ।
 स्वयं तु क्षयते मोचतुं पादो निष्कण्टकक्षितौ ॥ ३५२ ॥
 रक्ता देह-घनो-धर्म पद्म-पुष्प कल्पप्रभे ।
 तदा त्वदिरनित्यस्थे स्वल्पधी-मध्यमो-त्तमाः ॥ ३५३ ॥
 धत्तुः भवणैकल्यान् पापानां मोहनिद्रया ।
 दिवाऽपि रजनी, साऽपि धर्मिणां दिवसायने ॥ ३५४ ॥
 पालिकालकुवानेऽत्र वाति यस्य विनश्यति ।
 न सत्यं, शम्भने श्लोके स एव पृथुषाम्पथुः ॥ ३५५ ॥
 रजःक्रीडापरे श्लोके भूमिर्वर्तमाने कलौ ।
 तद्वाचयनिर्लक्षं मत्वा रक्षत्यात्मानमात्मविन् ॥ ३५६ ॥
 गुणमत्वात् गुणानारास्तता अपि क्रेतादयः ।
 हुम्नरो विपमानतः स्वस्वोऽपि हि कनिः पुनः ॥ ३५७ ॥
 पुरुषार्थद्विषं ज्ञात्वा प्रकृतिं स्वार्थतत्पराम् ।
 धूर्तमस्या नतः स्वार्थं यः करोति न चेतनः ॥ ३५८ ॥
 अजीर्णं तपमः क्रोधो ज्ञानाजीर्णपरंकृतिः ।
 परतप्तिः क्रियामीर्णं जित्वा शीनं निर्हृतो भव ॥ ३५९ ॥
 सद्यः प्रीतिकरं श्लोके वचो वाच्यं हितं मतम् ।
 मृत्युः स्वमुखलालाभिरेव नूतेव वध्यते ॥ ३६० ॥

दौसवद् बध्नापित्वैनं भवकीदारसं प्रजन्तु ॥ ३७४ ॥
 एतौ निरवधानस्य गणकस्येव मज्जन्ति ।
 पुञ्जयान् तेन मनोसरूपे धन्वीनाञ्छ्यामनः शरम् ॥ ३७५ ॥
 धीरः सचेतनो यौनी यो मार्गे यात्यमृततः ।
 बन्धिष्ठुरपि योदायैः स विरं यात्यगाञ्जितः ॥ ३७६ ॥
 अज्ञानाज्जायते दुःखं सज्ञानाद्य मुक्तं पुनः ।
 अध्यस्यं तन्नु तथा तेन स्वात्मा ज्ञानमयो भवेत् ॥ ३७७ ॥
 अहरज्ञानेन नो घातन्ति यानि रक्षात्मनां वनः ।
 स्तोत्रवृष्ट्या यतस्तप्तपूमिरुष्मापतेनगम् ॥ ३७८ ॥
 ब्रह्माज्ञेन जीवस्याऽत्यासया भवि वापिबः ।
 ज्ञातास्तेन स्वयं यान्ति दोषा जीना इव ध्रुवम् ॥ ३७९ ॥
 विज्ञातमवतत्त्वस्य दुःखं घोकेश्वि नो भवेत् ।
 तार्क्ष्यं व्यर्थं विदित्वा यो वृद्धीते तस्य कः क्रयः ? ॥ ३८० ॥
 पशुरूपं कृणां भाग्यं व्यवसायोऽप्यसन्निभः ।
 यथा सिद्धिस्तथोपयोगे तथा ज्ञान-चरित्रयोः ॥ ३८१ ॥
 मैत्री-वसोद-काश्यप-माध्यस्तभ्याल्लवा ब्रह्मगुणाः ।
 पुनस्तर्लक्ष्यते मुक्तिं जीरोऽनन्तचतुष्टयम् ॥ ३८२ ॥
 मैत्री परहिते विन्ता परानिष्ठोऽर्थीः कृपा ।
 मुदिता सद्गुणे तुष्टिर्माध्यस्थ्यं वायुपेक्षणम् ॥ ३८३ ॥
 तिस्रोऽपि सपुरुषाधः स्यादुद्धेस्तुम्बरवृक्षमे ।
 अश्ववद् गुरुत्वात् तु त्रीणोऽप्यूर्ध्वमयो भवेत् ॥ ३८४ ॥
 निर्माय स्वभवं चैतत् आदिमध्यान्नमुन्दरम् ।
 निर्वादकमहं कोऽप्यारोप्य कीर्तिचर्या नयेत् ॥ ३८५ ॥
 इति तत्त्वोपदेशाख्यं दशमोऽध्यायः परिरोपितम् ।
 तत्र दीप्तादये पात्रे तद्गुणान्ता त्वं मुग्धा एव ॥ ३८६ ॥
 विधेयवद् भवतो यद्दः सन्महाप्रवक्ष्यहम् ।

तथा तन्यं यथा तेने रोहिण्या त्रीहिपञ्चरुम् ॥ ३८७ ॥

अथ तत्त्वामृतास्वादनिर्वृतो विजयो जगौ ।

प्रभो ! का रोहिणी नाम गुरुरप्येवमग्रवीत् ॥ ३८८ ॥

श्रेष्ठी दत्ताभिषः स्वीयचतुष्पुत्रवधूः पुनः ।

गृहकर्मनियोगाय समारम्भे परीक्षितुम् ॥ ३८९ ॥

पितृवर्गं वधूनां स संर्मान्य स्वजनानपि ।

कृत्वा भक्तादिसत्कारं यथीचित्यं न्यर्त्तयिषत् ॥ ३९० ॥

तत्समसं समाकार्य ज्येष्ठानुकम्पतो वधूः ।

स त्रीहिपञ्चकं दद्यात् प्रत्येकमिदमादिशत् ॥ ३९१ ॥

तथाऽमी त्रीहयो धार्या यथा मे यच्छतः पुनः ।

हे ! वध्वोऽर्पयतेऽप्युत्त्वा विममर्त्ताऽपिले जनम् ॥ ३९२ ॥

ज्येष्ठया विनित्तं वध्वा वृद्धोऽयं ग्रहिलोऽभयत् ।

इत्थं द्रव्यस्ययं कृत्वा यत्रकारं विदधन्नाम् ॥ ३९३ ॥

ते तयेति वदिष्यक्ताः, शर्पा मन्त्रा द्वितीयया ।

भक्षिताः, गोपितास्तु पयत्रेन तृतीयया ॥ ३९४ ॥

चतुर्थया तु स्वयन्धूनां समर्थं त्रीहिपञ्चकम् ।

प्रतिवर्षं वापयित्वा निन्ये तत्र धिया ननिम् ॥ ३९५ ॥

अथेभ्यः पञ्चमे वर्षे संमोक्ष्य स्वजनान पुनः ।

तानेव शपथं दद्यात् वधूर्त्राहीनयाचन ॥ ३९६ ॥

वध्वोऽपि कथयामासुः कृत्वा तन्वाद् यथास्थितम् ।

इत्येताञ्चाणि युष्मार्थां राप्यं भोः ! स्वजना न ॥ ३९७ ॥

तदेनामामभूदेवं वृद्धिः कर्मानुगार्हिणी ।

इत्युत्त्वा ता यथीचित्यं गृहकार्यं निवारिताः ॥ ३९८ ॥

त्रैविष्टा भस्म-पुष्पादीं समदन्त्या च भाषकाः ।

भाण्डागारे वसिता तु गृहस्थाभ्ये च गार्हिणी ॥ ३९९ ॥

ततो यथा कनिष्ठाऽपि बधूर्गुर्वोद्गया कणान् ।

हृदिमारोप्य सर्वाणु मुपहर्त्तुं समार्जयत् ॥ ४०० ॥

(स्वयाऽपि हि महाभाग ! तथैव प्रतपञ्चकम् ।

सम्यग् नीत्वा परां हृदिमात्मा कार्षो महोदयः ॥ ४०१ ॥

तथेति प्रतिपद्यतद् रिजयो गुरुणा समम् ।

विहरत्पुण्यतो धर्मे धृताऽध्ययनतत्परः ॥ ४०२ ॥

कामेन योग्यतां ज्ञात्वा न्यस्य तं स्वपदे गुरुः ।

ब्रमाण वन्त ! सर्वेषु पदेष्वगमिर्दं पदम् ॥ ४०३ ॥

तत् सदैवाश्रमत्तेन शिष्याणां वाचनादिना ।

ऋणमोक्षस्त्वया कार्षो हृदिध्व निनशासने ॥ ४०४ ॥

इति तं शिष्यामित्राऽर्त्ता चिन्ताधारप्युतो द्रुतम् ।

सम्मेतगिरिमारुह्य निर्वाणमगमद् गुरुः ॥ ४०५ ॥

रिजयोऽप्यथ शिष्याणां वाचनाऽध्यापनादिना ।

उत्पुक्तो विहरन्नुर्ध्वमेवती मरिषामगान् ॥ ४०६ ॥

बहुकामे गते शास्त्रधर्मेण विविधोत्तरैः ।

परं च त तया भग्नो यथा वस्तुमपि स्थितः ॥ ४०७ ॥

चित्ते च चिन्तयत्येवं ध्रुवयोऽपी वरं जटाः ।

ये वन्मश्रशास्त्रार्तिविह्वलाः सुखमासते ॥ ४०८ ॥

स्यर्विरः मेरितो ध्रुवे कण्ठशोषेण किं नु भाः ! ? ।

तपस्यैवादरः कार्षो यः क्रियावान् स पण्डितः ॥ ४०९ ॥

विनवाऽध्ययनं सिद्धिर्लेभे माप तुषादिभिः ।

ध्रुवमित्यादिदृष्टान्तं स्यर्विरः स उपेक्षितः ॥ ४१० ॥

एताविव पयो विद्या किं करोति निराकृतौ ? ।

नरो नाऽतिमृदुर्नाऽतितीक्ष्णोऽस्मिन्न शस्यते ॥ ४११ ॥

परबोधसमेणाऽपि केनाऽपि स्वं न बोध्यते ।

धवलीकृतविश्वोऽपि चन्द्रः स्वाहं न शुभ्रयेत् ॥ ४१२ ॥

स कालेनाऽप्रतिक्रान्तो मृत्वा सौधर्ममामदन् ।

ततश्च्युत्वा पञ्चपुरं धनश्रेष्ठिमुनोऽभवन् ४१३ ॥

धनशमोऽभिधः सोऽथाऽऽरेभेऽयापयितुं क्षणे ।

किमपि प्राकृकनञ्जानावज्ञादोषेण नैति तु ॥ ४१४ ॥

यत्वं पञ्चजनीमहृद्योपाध्यायैर्विशिनः परम् ।

नैकमप्यभ्रं हृद्याशतुं श्रेकेऽस्य वज्रवन् ॥ ४१५ ॥

ततो बहुजनस्तस्य नदंरुतनयः पिता ।

दृष्ट्वा विवादाद् हा ! कष्टं किमु कार्यं मयाऽपुना ॥ ४१६ ॥

यत उच्यते

भजान-मृतं मर्त्येभ्यो मृताऽज्ञाता मुनी वरम् ।

यतस्ती म्यल्पदुःखाय यावत्तीव्रं तदो भवेन् ॥ ४१७ ॥

देवानां भाषते पूजा करानि निविर्गपयान् ।

मान्त्रिकानादयत्यानां निमित्तप्राथ पृच्छति ॥ ४१८ ॥

व्यथाभनपु सर्वव्याप्यायेषु रताऽव्यदा ।

वांश्च श्रवणं गन्तुं नव पुत्रपुत्रां यया ॥ ४१९ ॥

नारिण-रा मुनः पादा पवच्छ कथय प्रभा ! ।

प्राकृ कर्म कृ कृत येन मनुष्य-पुत्रोऽजनि ॥ ४२० ॥

मुनिः पुत्रकृतं नावज्ञाव्यातिरुज्जगता ।

नक्षिप्रस्य भवत्प्रातिस्मरणं जनशमेणः ॥ ४२१ ॥

मानं नञ्चा वदधैर प्रभा ! मय्य नरोदितम् ।

धीना इ मयात ज्ञानावर्ण गालना कथम् ? ॥ ४२२ ॥

मुनिगण महाभाग ! ज्ञानावर्णकमेणः ।

नाशं स्याज्ज्ञानदानेन ननु माशाद् घटने न ते ॥ ४२३ ॥

तज्ज्ञानं ज्ञानना वाद बहुमानं कुरुष्व भोः ! ।

धुन च वदता भक्तं पुष्टकार्यकप्रदम् ॥ ४२४ ॥

नामप्रस्य महा-माऽमी पञ्चानाथ परं दृषन् ।

स ज्ञानोपग्रहे सर्वमयत्नेन महत्तवान् ॥ ४२५ ॥
 परिपूर्णमनुप्यायुः स सौधर्मे मुरोऽभवत् ।
 तत्पुत्रः सुकुले जातो धनमिवाऽभिधो नरः ॥ ४२६ ॥
 तत्राऽपि सावधोपत्वान् ज्ञानावरणकर्मणः ।
 पठतोऽपि भृशं किञ्चिर्मेति तस्य कथञ्चन ॥ ४२७ ॥
 ईहापोरं स वैराग्यात् कुर्वाणो जातिमस्परत् ।
 ततः प्राग्वत् श्रुतज्ञानोपष्टम्भं कर्तुमुद्यतः ॥ ४२८ ॥
 दुष्कृतं गर्हितस्तस्य संवेगादतिदुस्तरम् ।
 ज्ञानावरणमुत्तिष्ठन्नं प्रवृत्त्या च मपन्नवान् ॥ ४२९ ॥
 साङ्गोपाङ्गे भुक्तोऽधीतो स्मारं स्मारं पुरा कृतम् ।
 ज्ञानदाने सदायुक्तः केवलज्ञानमासदत् ॥ ४३० ॥
 तत्रासन्नगुरुरध्वके दुन्दुभिध्वानपूर्वकम् ।
 स्वर्णपद्मं तदाऽऽसीनः केवली धर्ममादिशत् ॥ ४३१ ॥
 ईह सर्वः सुखस्वार्थी सुखं सखरणाद् भवेत् ।
 सदाचारः पुनर्ज्ञानात् ज्ञानं ज्ञानमदानतः ॥ ४३२ ॥
 ज्ञानदानं च सत्काराभ्याख्या-ऽभ्यापन-वाचनैः ।
 अधीयानेषु साहाय्यात् ज्ञानोपकरणार्पणैः ॥ ४३३ ॥
 तदत्र मपन्नर्थाभ्यं न कार्या ज्ञानहीनता ।
 ज्ञानावज्ञानतो दुःखं यथाऽप्यामादितं पुरा ॥ ४३४ ॥
 तत् श्रुत्वा न नमस्कर्तुमागतर्देव-मानवैः ।
 त पृष्टो निमग्नतान्त्रमाचक्षते यमादजम् ॥ ४३५ ॥
 शयं तस्योपदेष्टेन बहवो भव्यमन्नवः ।
 मपुद्गल ज्ञानमाराध्य प्रपादायुः परं पदम् ॥ ४३६ ॥
 इत्यसौ ज्ञानदानेन व्यकुङ्क्षिते परानपि ।
 यथादपि विरस्यापि तस्मै उपेष्टुं तेन कथ्यते ॥ ४३७ ॥
 ज्ञाने तु तदुपादेयं यत् स्यात् स्वस्य परस्य च ।
 निर्व्यापातद्वैतार्थमध्वदीपावबोधयत् ॥ ४३८ ॥

भयभ्रान्तेक्षणः किञ्चिन् किञ्चिदाभ्यस्तमानसः ।
 पदे पदे स्वन्दद्वाक्यः स जपाद् तदादिनः ॥ ४५१ ॥
 देव ! विन्ध्यपुरे विन्ध्यभूपतेः प्रीतिसधनः ।
 धेष्टिनो वसुधैवस्य वसन्तारूपोऽहमहजः ॥ ४५२ ॥
 स्नानेनः पालितोऽत्यन्ते पाठिनः परिणामितः ।
 तस्य यस्य मुखं प्रापमहं तातमसादृतः ॥ ४५३ ॥
 दुर्दैवयजनः किन्तु द्यूतव्यसनवानहम् ।
 अथर्वं तेन दुःस्वर्गपितृभिः स्वर्जनैर्जनैः ॥ ४५४ ॥
 निगन्तं सिद्ध्यमाणोऽपि प्रत्यासक्तमयाऽऽपदः ।
 न द्यूतममुचं नोरे मिमाञ्जिपुरिवोपमम् ॥ ४५५ ॥
 सर्वदोषानेवासेन सर्वाऽनर्थविशायिना ।
 तेन सर्वविरोधेन व्यसनेन प्रणोदितः ॥ ४५६ ॥
 बध्नापित्वा ह्यं गेहाद् परिर्द्रव्यं धनैः धनैः ।
 नेतुमारब्धवानस्मि प्रस्थानकामिरात्मनः ॥ ४५७ ॥
 ततो राजकुले गत्वा कृष्णाक्षराविधिक्रमात् ।
 तत् तादृग् बहुभोऽप्येष पित्रा निष्कासितो गृहात् ॥ ४५८ ॥
 तेजसेवाऽथ तेनाऽहं पित्रा मुक्तो यतपुतिः ।
 निरङ्कुशतया स्त्रैरं भ्रमामि जगतीतले ॥ ४५९ ॥
 भिक्षां प्रतिष्ठं याचे शून्यदेवकुले शये ।
 पापकृत्वाद्य नो शङ्के दूनेन च पुना रमे ॥ ४६० ॥
 एवं इतमनिर्यावन्नगरेऽथ समागमम् ।
 हृष्टा च मुद्रितं श्लोकं ममापीच्छा सुखेऽम्बरम् ॥ ४६१ ॥
 तथ द्रव्यं विना न स्यान्नष्टोपायान्तरो निश्चिः ।
 तत् प्रवृत्तोऽत्र चौर्याय धृतयः तव पुरूपैः ॥ ४६२ ॥
 इत्यमात्मीपवृत्तान्तो यथारम्भ कथितो मया ।
 त्वमेवाऽनः परं देवं कुरु नाथ ! यथोचितम् ॥ ४६३ ॥
 ईषिदार्द्रमनस्कोऽपि तत्स्वरूपानिरूपणात् ।

इत्याद्यनेपं निर्मोष्योपवेश्य विशदासने ।

स्वर्णधारस्थमुस्थालकञ्चोलायममण्डयत् ॥ ४७८ ॥

शुष्कार्द्रफलभक्ष्याणि पक्वान्नं घट्टवर्णकम् ।

शालि-मृपाद्यमाधुर्यघृतपूरादिकं क्रमान् ॥ ४७९ ॥

दध्पोदनं चेत्यखिलं परिवेष्य सगौरवम् ।

स्वयं पार्श्वस्थिता राज्ञी भोजनं तमकारयत् ॥ ४८० ॥

स्वच्छशीतलसहन्धैराचम्य मधुरैर्जलैः ।

पिष्टिका-हस्तचीराभ्यां हस्तीकृत्य करद्वयम् ॥ ४८१ ॥

पुष्पद्वयसस्वच्छधीत्वण्डेनोपलिप्य च ।

कर्पूरमिश्रताम्रमूलसमाननपुरस्मरम् ॥ ४८२ ॥

निषण्णस्याऽस्य पत्यङ्गे चेटीजनपरावृत्ते ।

पुराधिप्रक्रयाकाव्याविनोदान् दंष्ट्रवीकरत् ॥ ४८३ ॥

(विश्लेषकम्)

अथाऽपराहममये राक्षसादेवेन किङ्करैः ।

वरं तुरङ्गमारोप्य स्वर्णपर्याणिभूषणम् ॥ ४८४ ॥

पट्टमृगमयीं वल्गां दधानः करपल्लवे ।

उपरिष्ठाद् धृतोल्लासिमायूरातपवारणः ॥ ४८५ ॥

विष्वक् परिष्ठितो यथात् जनसङ्ख्यामितिर्भटैः ।

पुरः प्रारब्धसङ्गीतः कुतूहलकर्करैरैः ॥ ४८६ ॥

सपञ्चगुणनिर्घोषः पठन्मङ्गलपाठकः ।

उत्फुल्लनयनलोकेर्वाक्ष्यमाणः सकीर्तकम् ॥ ४८७ ॥

विपणिश्रेणिमार्गेण मन्दं मन्दं च सञ्चरन् ।

दर्शितानेकद्रष्टव्यः स नीत्वा राजमन्दिरम् ॥ ४८८ ॥

उच्चैर्वातायनस्थाय नृपाय विदितानतिः ।

आसन्नं गहिरावासमानिन्धे दिवसात्यये ॥ ४८९ ॥

(पदभिः कुलकम्)

तत्र मातङ्गगीतेन दास-दामीकुतूहलैः ।

माऽपि तं स्वष्टे नोन्वा संसेपान् स्नान-धोमनम् ।
 कारयित्वाऽन्यवस्त्राणि परिधाप्याऽभयं ददा ॥ ५०३ ॥
 स तु त्रिहुरनभयंलाभादप्यधिकं तदा ।
 जीविनध्याऽभये माप्य न याति स्म मृदा हृदि ॥ ५०४ ॥
 गमे तस्मिन्महोरात्रे मानः क्षीयमनी स्वयम् ।
 तं धर्मजनयं कृत्वा पुरो रामकुलं ययौ ॥ ५०५ ॥
 सोऽपि तत्र पुरो रामो मृगेन्द्राग्नवर्धनः ।
 तमग्रेऽपि तभासोके कौतुकोद्विग्नमानने ॥ ५०६ ॥
 एषा यादित्येतस्मत्तोऽप्यधिकं किमिनीर्षया ।
 यथास्थाने निविष्टासु रामीषु निवित्ताऽपि ॥ ५०७ ॥
 यत्नानोद्वलने नृपं मिदनादमयोधकः ।
 हर्षेण कुर्वन् नो केशमाविशेव मनो-रक्षः ॥ ५०८ ॥
 अन्यादशमिषाऽर्थेन वीक्ष्य रामाऽपि विस्मितः ।
 पमच्छ घट रे । मत्स्यं किं कारणमिदं घतः ॥ ५०९ ॥
 एतावद्विस्तान् यावद् मण्डितोऽपि यद्विधिभिः ।
 विपणवदनप्रायो मपीलित इवाऽभवः ॥ ५१० ॥
 अद्य तु स्वल्पवेषोऽपि पादचार्यपि दत्तः ।
 हर्षाणो विविधां चेष्टासुम्भस इवेक्ष्यते ॥ ५११ ॥
 गोऽप्याह धूपतां देव ! धृष्टारोषासौस्नह ।
 कर्णवर्षिष्टर्विषवत् सर्वं क्षुण्णं ममाऽभवत् ॥ ५१२ ॥
 मतोऽहं भ्रान्तचित्तभ्रान्त्येनेऽद्ये शौचसंनिधम् ।
 जले च विषमंवादि सौम्यं यमष्टोरणम् ॥ ५१३ ॥
 पश्यद्दं क्षुण्णसङ्काशं चन्दने चर्मगोदरम् ।
 तुरङ्गं रागभावारं धीमेरी अर्जमुदरम् ॥ ५१४ ॥
 गृह्णानिगदधाय पाणिपादादिभूषणम् ।
 हारं सरावसाप्यार्थं मृदुतं चित्रवन्धनम् ॥ ५१५ ॥

वसन्तकोऽपि विरूपाक्षो देव्या धर्मसुतस्त्वतः ।
 राजप्रसादसंजातः समृद्धिभरमासुरः ॥५२९॥
 विविधां च निचिन्त्यैवं सुख-दुःखविदम्बनाम् ।
 सदाचाररतो नित्यं वासरानत्यवाहयत् ॥५३०॥

(पुष्पम्)

(अन्यदा सुगुरोः पार्श्वे श्रुत्वा पूर्वमवे कृतम् ।
 प्रतस्य ग्रहणं भङ्गं संधानं च तथात्मनि ॥५३१॥
 जातशुद्धपरीणामो गृहिधर्मं यथाविधि ।
 मपन्नाणुप्रतः सम्यक् पालयित्वा दिवं ययौ ॥५३२॥
 भस्मो-पाथय-भैषज्य-वस्त्र-पात्रादिदानतः ।
 उपपृग्भोऽनेकधाऽत्र चाऽप्यदानं विशिष्यते ॥५३३॥
 असदातुरधस्तार्थिकरोऽपि कुरुते करम् ।
 तच्च दानं भवेत् पात्रे दत्तं बहुफलं नृणाम् ॥ ५३४ ॥
 यतः—

पात्रं क्षेत्रं द्वादिवेष्टा धनं वीजं जलो जलम् ।
 वाक्यं दातो यशः पुष्पं फलं पुष्पं सुखं रसाः ॥ ५३५ ॥
 खलोऽपि गवि दुग्धं स्याद् दुग्धमप्युरगे विषम् ।
 पात्राऽपात्रविशेषेण तत् पात्रे दानमुत्तमम् ॥ ५३६ ॥
 पात्रं च त्रिविधं तत्र समताथीविभूषिताः ।
 ज्ञान-दर्शन-चारित्र्यरूपरत्नशयान्विताः ॥ ५३७ ॥
 मशान्ततनु वाक्-विषा भक्ष्यपात्रोपजीविनः ।
 रताः परहिते नित्यं यतयः पात्रमुत्तमम् ॥ ५३८ ॥
 सम्यग् दर्शनवन्तस्तु देशचारित्र्ययोगिनः ।
 यतिधर्मेऽऽवः पात्रं मध्यमं गृहमेधिनः ॥ ५३९ ॥
 सम्यक्त्वमाश्रसंतुष्टा म्रतशीलेषु निःसृष्टाः ।
 तीर्थप्रभावनोद्युक्तास्तृतीयं पात्रमुच्यते ॥ ५४० ॥

तद् धनोपार्जनोपायः कार्य एवाधुना यतः ।

आपाऽभारे व्ययं कुर्वन् मेरुरप्यपचायते ॥ ५५२ ॥

उक्तं च-

अनायः व्ययकर्ता च अनायः कलहप्रियः ।

आतुरः सर्वभक्ती च नरः शीघ्रं विनश्यति ॥ ५५३ ॥

इत्यादि चिन्तयित्वाऽसौ संकल्पं सुहृदां निजम् ।

आचर्य्यौ तच्च सर्वेषामभवत् सम्मतं वचः ॥ ५५४ ॥

निर्णीतं च यथाऽम्भोधिमुता श्रीस्तेन वारिधेः ।

विना सेवामियं न स्यादतः सेव्यः स एव हि ॥ ५५५ ॥

इति तैः स्वस्वपितृणां कथितं पितृभिश्च ते ।

मतिपिद्धा यथा वत्साः । न माति विभवो एहे ॥ ५५६ ॥

यूयं सुगन्धा जनो धूर्तः सन्दिग्धः कुशलागमः ।

विषमाः परदेवाद्याऽस्थिवाजिज्यं विज्ञेयतः ॥ ५५७ ॥

इत्यादिपुक्तिभिर्बाहं वारिता अपि ते मुताः ।

सर्वे संबोद्धुमारब्धाः समुद्रगमनोत्सुकाः ॥ ५५८ ॥

भूतं प्रवहणं भाण्डैः प्रयाणदिनमागतम् ।

अथाऽपशकुनभेर्णी प्रावर्तिष्ट समन्ततः ॥ ५५९ ॥

अष्टष्ट्यानि पश्यन्ति मृष्वन्त्यपरवान् बहून् ।

वरण्टो मरुदुद्धतःछादितं रजसा नभः ॥ ५६० ॥

ततः समुदितीभूय स्वजनैर्वारितोऽखिलैः ।

चन्द्रस्तानाह किं यूयं कुरुतेत्यमर्षारिताम् ? ॥ ५६१ ॥

सफाशाद् यस्य यद् येन शास्रव्यं जायते यदा ।

भाष्यते खलु तत् तेन शकुनाऽशकुनः किमु ? ॥ ५६२ ॥

इत्येकाग्रमनाधन्द्रः समिश्रः प्रस्थितोऽञ्जुषौ ।

मार्गेऽस्य गच्छतोऽप्येवुरुत्पाताः सहसाऽभवन् ॥ ५६३ ॥

छादितं गगनं मेघैर्गर्ज्जिः सह वारिणा ।

मिथश्चास्फाल्य दुर्वाताधकुर्यान्नानि सण्डशः ॥ ५६४ ॥

छिन्नसूत्रस्य हारस्य मुक्ता इव दिशोर्दिशम् ।

ययुः सर्वेऽपि ते लोकाः केऽपि तत्रैव संस्थिताः ॥५६५॥

चन्द्रस्तु फलकाधारादासाद्य जलध्रेस्तटम् ।

चिन्तयामास हा ! कष्टे क्षिप्तः सर्वो जनो मया ॥५६६॥

पितृस्वजनलोकानां तदा वारयतां हठात् ।

यदिदं कार्यमारेभे दृष्टं सपदि तत्फलम् ॥ ५६७ ॥

स्फुरत्संतापपापेनाऽधुना मे जीवितेन किम् ? ।

ध्यात्वेति ब्रह्मपाशेन बद्धात्मा लम्बितस्तरौ ॥ ५६८ ॥

अथ कोऽपि द्विजः पाशं छित्वा क्षुरिकयाऽग्नवीत् ।

आत्मघातस्त्वयाऽऽरेभे किमहो ! शास्त्रदूषितः ? ॥ ५६९ ॥

मर्त्यमेव किंवा चेत् तदासन्नगिराविह ।

कामुकं विद्यते तीर्थे तत्र गत्वोर्जस जीवितम् ॥ ५७० ॥

तद्य कृत्वा ततश्चन्द्रो यावदुलम्बते गिरौ ।

मा साहसमिति शोचे तावत् कोऽपि स्फुटाक्षरम् ५७१ ॥

ततश्चन्द्रो दिशालोकं कृत्वाऽपश्यन्न किञ्चन ।

पुनरुलम्बितुं लग्नः पुरस्तदगृणोव् बभूव ॥ ५७२ ॥

एवं तृतीयबेलायां निषिद्धेन मयवतः ।

दृष्टो निरीक्षमाणेन पादपान्तरितो मुनिः ॥ ५७३ ॥

नत्वा पृष्ठं किं नाथ ! मन्दभाग्यस्य मेऽधुना ।

नैव संपद्यते मृत्युरपि साधुरथाऽग्नवीत् ॥ ५७४ ॥

अनीतिमृत्युना तेन स्त्रीजनस्योचितेन किम् ? ।

जीवन्मेवैषाते भद्रं दृष्टान्तोऽग्राहमेव शोः ! ॥ ५७५ ॥

तथाहि-

श्रीमङ्गलपुरे राजधन्वसेनस्य नीतिविद् ।

मानुनामाऽभवद् मन्त्री तद्भाषां च सरस्वती ॥५७६॥

रयाङ्गोरिव तपोमया मीनिर्मियोऽभवत् ।

यथा निष्कृत्रिपस्नेहविर्षा जज्ञे निदर्शनम् ॥ ५७७ ॥
 एतद्वाद्दुःखिताञ्जयेन् रुदती भर्तृभानुना ।
 पृष्टा मिये । किमेतन् माञ्जदघाय । न किञ्चन ? ॥ ५७८ ॥
 आशरेण पुनः पृष्टाऽऽघरूपो स्वमेऽद्य यद् यथा ।
 मिये । एष्टोऽसि संभाषं कुर्वाणोऽन्यास्त्रिया सह ॥ ५७९ ॥
 तत् श्रुत्वा सचिवो दध्यौ सपत्नीं वीक्ष्य याऽत्रनि ।
 इत्थं स्वमेऽपि सा साक्षाद् एष्टा कीदृग् भविष्यति ॥ ५८० ॥
 पत्नी तद्विषयेऽपि यावज्जीवं न मेऽवरा ।
 तयोः स्नेहमकरोऽयं प्रसिद्धिपदमनराम् ॥ ५८१ ॥
 अन्यदा सचिवे राज्यभारमारोप्य भूपतिः ।
 दूरं कटकयात्रायां गतस्तत्राऽस्ति सुस्थितः ॥ ५८२ ॥
 दम्पतीविषये वार्ता मस्तावन् यावदेकदा ।
 कोऽपि राज्ञः पुरोऽज्ञातत् स्वरूपं भानुमन्त्रिणः ॥ ५८३ ॥
 परीक्षार्थं ततो राज्ञा कार्यमुद्दिश्य मन्त्रिणम् ।
 आकार्य स्वान्तिके मैत्रीभरं जयपुरे द्रुतम् ॥ ५८४ ॥
 तेन तत्र नृपादेशादलीका भानुमन्त्रिणः ।
 विपत्तिविषया वार्ता सदृशेनेव निर्मिता ॥ ५८५ ॥
 ब्रह्मपातसमं यावत् तद्विषयं सरस्वती ।
 सञ्जातहृदयस्फोटो सहसा पञ्चतां गता ५८६ ॥
 तद् नरः कटके गत्वा नरेन्द्राय न्यवेदयत् ।
 नृपोऽप्यत्याकुलचित्ते दध्यौ धिक् किं कृतं यथा ? ॥ ५८७ ॥
 स्त्रीपातपातकादस्माद् मोक्ष्ये कथमहं हहा ! ! ।
 हास्येनाऽपि न कर्तव्यमकार्यं दितापेच्छता ॥ ५८८ ॥
 अन्यच्च सचिवस्तस्या मूर्तिं यावद् गृणोति न ।
 तत्तमान् रक्षितुं तावदुपायः कोऽपि चिन्त्यते ॥ ५८९ ॥
 इति राजा गतोऽपात्यपार्श्वेऽपात्योऽपि संभ्रमात् ।
 सदाच किमयं देव । मृत्यान्ते स्वयमामयः ॥ ५९० ॥

छिन्नमूत्रस्य हारस्य मुक्ता इव दिशोदिशम् ।
 ययुः सर्वेऽपि ते लोकाः केऽपि तत्रैव संस्थिताः ॥५६५॥
 चन्द्रस्तु फलकाधारादासाद्य जलधेस्तटम् ।
 चिन्तयामास हा ! कष्टे क्षिप्तः सर्वो जनो मया ॥५६६॥
 पितृस्वजनलोकानां तदा वारयतां हठात् ।
 यदिदं कार्यमारेभे दृष्टं सपदि तत्फलम् ॥ ५६७ ॥
 स्फुरत्संतापपापेनाऽधुना मे जीवितेन किम् ? ।
 ध्यात्वेति बह्वपाशेन बद्धात्मा लम्बितस्तरौ ॥ ५६८ ॥
 अथ कोऽपि द्विजः पाशं छित्त्वा क्षुरिकयाऽग्रवीत् ।
 आत्मघातस्त्वयाऽऽरेभे किमहो ! शास्त्रदूषितः ? ॥ ५६९ ॥
 मर्त्यमेव किंवा चेत् तदासमगिराविह ।
 कामुकं विद्यते तीर्थे तत्र गत्वोऽग्रे जीवितम् ॥ ५७० ॥
 तद्य कृत्वा ततश्चन्द्रो यावदुल्लम्बते गिरौ ।
 मा साहसमिति मोचे तावत् कोऽपि स्फुटाक्षरम् ५७१ ॥
 ततश्चन्द्रो दिशालोकं कृत्वाऽपऽपक्ष किञ्चन ।
 पुनरुल्लम्बितुं लग्नः पुरस्तदशृणोद् वयः ॥ ५७२ ॥
 एवं तृतीयवेलायां निपिद्धेन प्रयत्नतः ।
 दृष्टो निरीक्षमाणेन पादपान्तरितो मुनिः ॥ ५७३ ॥
 नत्वा पृष्ठं किं नाथ ! बन्धभाग्यस्य मेऽधुना ।
 नैव संपद्यते मृत्युरपि साधुरयाऽग्रवीत् ॥ ५७४ ॥
 अनीतिमृत्युना तेन स्त्रीजनस्योचिनेन किम् ? ।
 जीवमेवैतने भद्रं दृष्टान्तोऽग्राहयेव मोः ! ॥ ५७५ ॥
 तथाहि-
 श्रीमद्भूपुरे राष्ट्रयन्द्रमेनस्य नीतिवित् ।
 मानुनामाऽभवद् मन्त्री तद्भाषां च सरस्वती ॥५७६॥
 रयाद्वयोरिव तयोस्तथा नीतिमियोऽभवत् ।

यथा निष्कृत्रिपस्नेदविषां जले निदग्धनम् ॥ ५७७ ॥
 पत्न्यद्वाद्भिषगाञ्जयेष्टु रदनी भर्तृभानुना ।
 पृष्टा विषे । किमेतन् साञ्चदधाय । न निश्चिन । ॥ ५७८ ॥
 आश्रेणे पुनः पृष्टाञ्जयेष्टु म्यमेज्य यद् यथा ।
 विष । एष्टोऽति संघातं कुर्वाणोऽप्यनिषा मर ॥ ५७९ ॥
 तद् भुम्वा मयिषो दृष्ट्वा मयिनी बीहव याञ्जनि ।
 इत्थं स्वमेऽपि सा साक्षाद् एष्टा बीहव यरिष्यति ॥ ५८० ॥
 पत्नी तद्विषमेकैव पादजीवं न मेऽवरा ।
 तयोः स्नेहमकरोऽयं यमिद्विषमपत्तगाय् ॥ ५८१ ॥
 अन्यदा मयिषे रात्र्यभारमारोप्य भूपतिः ।
 दूरं कटकपात्रायां गमयन्नाऽस्ति सुस्थितः ॥ ५८२ ॥
 दम्पतीविषये वार्ता मन्त्रां पाददेवदा ।
 कोऽपि राज्ञः पुरोऽजोऽसौ स्वरूपं भानुमन्निजः ॥ ५८३ ॥
 पराक्षार्यं ततो राज्ञा कार्यघुरिदय मन्त्रिणम् ।
 आचार्यं स्यान्तिके वैवीक्षरे जपपुरे हुतम् ॥ ५८४ ॥
 तेन तत्र सुपादंशादलीका भानुमन्निजः ।
 विपत्तिविषया वार्ता मनुजैरेव निर्विना ॥ ५८५ ॥
 ब्रह्मपातार्थं चावयं तद्विज्ञाप्य सरस्वती ।
 राज्ञान्ददयत्कोटा मरसा पञ्चतां मता ५८६ ॥
 तद् मरः कटके गत्वा जरेन्द्राय भयदेदयम् ।
 तृपाञ्जयस्याहुस्त्रिभे ह्ययो विद् वि. कुत्रे यथा । ॥ ५८७ ॥
 रत्रोपातपात्रादस्याद् दोहये कथमरे रता । ॥ ५८८ ॥
 हास्येनाऽपि न कर्मव्ययकार्यं हि शरिष्ठया ॥ ५८९ ॥
 अन्यदा मयिहमस्या इति यावत् कृणोति न ।
 तस्यान्तान् राक्षसं नाहदुदायः कोऽपि विन्त्यदे ॥ ५९० ॥
 इति राजा मनोऽप्यास्त्यार्थेऽप्यास्तोऽपि संश्रयाद् ।
 दशाह विषयं देव । इत्यन्ते स्वदयागदः ॥ ५९१ ॥

छिन्नमूर्तस्य हारस्य मुक्ता इव दिगोर्दिशम् ।
 ययुः सर्वेऽपि ते लोकाः केऽपि तत्रैव संस्थिताः ॥५६५॥
 चन्द्रस्तु फलकाधारादासाथ जलधेस्तटम् ।
 चिन्तयामास हा ! कष्टे क्षिप्तः सर्वो जनो मया ॥५६६॥
 पितृस्वजनलोकनां तदा वारयतां हठात् ।
 यदिदं कार्यमारेमे दृष्टं सपदि तत्फलम् ॥ ५६७ ॥
 स्फुरत्संतापपापेनाऽधुना मे जीवितेन किम् ? ।
 ध्यात्वेति वस्त्रपाशेन बद्धात्मा लम्बितस्तरौ ॥ ५६८ ॥
 अथ कोऽपि द्विजः पाशं छित्वा क्षुरिकयाऽब्रवीत् ।
 आत्मघातस्त्वयाऽऽरेमे किमहो ! शास्त्रदूषितः ? ॥ ५६९ ॥
 मर्त्यमेव किंवा चेत् तदासन्नगिराविह ।
 फाम्बुकं विद्यते तीर्थे तत्र गत्वोऽग्रे जीवितम् ॥ ५७० ॥
 तच्च कृत्वा ततश्चन्द्रो यावदुल्लम्बते गिरौ ।
 मा साहसमिति प्रोचे तावत् कोऽपि स्फुटाक्षरम् ५७१ ॥
 ततश्चन्द्रो दिशालोकं कृत्वाऽपश्यन्न किञ्चन ।
 पुनरुल्लम्बितुं लग्नः पुरस्तदशृणोद् वचः ॥ ५७२ ॥
 एवं तृतीयवेलायां निपिन्नेन मयवतः ।
 दृष्टो निरीक्षमाणेन पादपान्तरितो गुनिः ॥ ५७३ ॥
 नत्वा पृष्ठश्च किं नाथ ! मन्दभाग्यस्य मेऽधुना ।
 नैव संपद्यते मृत्युरपि साधुरयाऽब्रवीत् ॥ ५७४ ॥
 अनीतिमृत्युना तेन स्त्रीजनस्योचितेन किम् ? ।
 जीवन्नेवेक्षते भद्रं दृष्टान्तोऽग्राहमेव भोः ! ॥ ५७५ ॥
 तथाहि-
 श्रीमङ्गलपुरे राज्ञश्चन्द्रसेनस्य नीतिवित् ।
 मानुनामाऽभवद् मन्त्री तद्भार्या च सरस्वती ॥५७६॥
 रयाऽयोरिव तयोस्तथा मीतिर्मियोऽभवत् ।

यथा निष्कृत्रिमस्नेहविषां जले निदर्शनेषु ॥ ५७७ ॥

पल्पद्मादुत्थिताञ्जयेषु रुदती मर्तुमानुना ।

पृष्टा विषे । क्रिपेनन् साञ्जदद्याप । न मिथुनः । ॥ ५७८ ॥

आग्रहेण पुनः पृष्टाञ्जवर्णा म्यग्रेऽप्य यद् यथा ।

विष । एष्टोऽसि संभाषं कुर्वाणोऽप्यतिषा सह ॥ ५७९ ॥

तन् भुन्वा सचिवो दग्धा सपत्नी बीह्व याऽग्रनि ।

इत्थं स्वग्रेऽपि सा साक्षाद् एष्टा कीदृग् यद्विप्यति ॥ ५८० ॥

पत्नी तद्विषमेकैव यावर्त्तारं न मेऽनरा ।

तयोः स्नेह्यरूपोऽप्ये मसिद्विषमपत्तराम् ॥ ५८१ ॥

अन्यदा सचिवे राज्यभारमारोह्य भूषतिः ।

दूरं कटकवाश्यायां गनस्तत्राऽस्ति मुत्पितः ॥ ५८२ ॥

दग्धपत्नीविषये वार्ता मस्तारे यावदेकदा ।

कोऽपि राज्ञः पुरोऽञ्जंमन् स्वरूपं भानुमन्त्रिणः ॥ ५८३ ॥

परितार्य मनो राज्ञा कार्यद्वुत्थिष मन्त्रिणम् ।

आकार्य स्थानिके वर्षाभरं जपपुरे द्रुतम् ॥ ५८४ ॥

तेन तत्र नृपादेशादस्मीका भानुमन्त्रिणः ।

विपत्तिविषया वार्ता सदुःखेनेद निर्दिता ॥ ५८५ ॥

वध्रपातसमं वारवं तद्विदग्ध सरस्वती ।

सञ्ज्ञानदृश्यस्फोटो सरसा पञ्चर्गा गता ॥ ५८६ ॥

तद् नरः कटके गत्वा नरेन्द्राय न्यवेदयत् ।

नृपोऽप्यस्यादुःखचिते दग्धां विष्टुं किं कृतं यदा ? ॥ ५८७ ॥

स्त्रीपातदानवाद्दग्धाद् दोह्ये कथमहं ता ? ? ।

हास्येनाऽपि न कर्तव्यमकार्यं दिशदिष्ठया ॥ ५८८ ॥

अन्यच्च मन्त्रिरस्यस्या रुनि यावत् मृतोनि न ।

तत्त्वज्ञानं रक्षितुं नावदुपायः कोऽपि विन्त्ये ॥ ५८९ ॥

इति राज्ञा मनोऽप्यत्यर्थेऽप्यत्योऽपि मञ्जरात् ।

वराव विषयं देह । भृत्यान्ते स्वदायकाः ॥ ५९० ॥

छिन्नमूर्त्रस्य हारस्य मुक्ता इव दिशोर्दिशम् ।
 ययुः सर्वेऽपि ते लोकाः केऽपि तत्रैव संस्थिताः ॥५६५॥
 चन्द्रस्तु फलकाधारादासाद्य जलधेस्तटम् ।
 चिन्तयामास हा ! कष्टे सिक्तः सर्वो जनो मया ॥५६६॥
 पितृस्वजनलोकनां तदा वारयतां हठात् ।
 यदिदं कार्यमारेभे दृष्टं सपदि तत्फलम् ॥ ५६७ ॥
 स्फुरत्संतापपापेनाऽधुना मे जीवितेन किम् ? ।
 ध्यात्वेति ब्रह्मपाशेन बद्धात्मा लम्बितस्तरौ ॥ ५६८ ॥
 अथ कोऽपि दिनः पाशं छित्वा क्षुरिकयाऽग्नवीत् ।
 आत्मघातस्त्वयाऽऽरेभे किमहो ! शास्त्रदूषितः ? ॥ ५६९ ॥
 मर्तेऽप्यमेव किंवा चेत् तदासद्यगिराविह ।
 कामुकं विद्यते तीर्थे तत्र गत्वोर्गम् जीवितम् ॥ ५७० ॥
 तथ कृत्वा ततश्चन्द्रो यावदुल्लम्बते गिरौ ।
 मा साहसमिति शोचे तावत् कोऽपि स्फुट्राक्षरम् ५७१ ॥
 ततश्चन्द्रो दिशालोकं कृत्वाऽपश्यन्न किञ्चन ।
 पुनरुल्लम्बितुं लग्नः पुरस्तदगृणोद् वचः ॥ ५७२ ॥
 एवं तृतीयबेलायां निषिद्धेन प्रयत्नतः ।
 दृष्टो निरीक्षमाणेन पादपान्तरितो मुनिः ॥ ५७३ ॥
 नत्वा पृष्टश्च किं नाथ ! मन्दभाग्यस्य मेऽधुना ।
 नैव संपद्यते मृत्पूरपि साधुरयाऽग्नवीत् ॥ ५७४ ॥
 अनीतिमृत्पूना मेन शीजनस्योचितेन किम् ? ।
 जीवभरेक्षते भद्रं दृष्टान्तोऽग्राहयेव भोः ! ॥ ५७५ ॥
 तथाहि-
 श्रीमङ्गलपुरे राज्ञश्चन्द्रमेनस्य नीतिविद् ।
 भानुनामाऽभवद् मन्त्री तद्भाषां च सरस्यनी ॥५७६॥
 रथाश्वयोरिव तपोस्तथा नीतिर्विशोऽभवत् ।

पमच्छ लब्धनैतन्यां कन्यां किं पुत्रि । तेऽभवत् ।
 कथितं च तथा मेऽर्त्ता भर्ताऽऽसीत् पूर्वजन्मनि ॥६०३॥
 इत्यादिवद्भिस्तस्याः मर्त्यैः सहितां गिरम् ।
 शुभ्रा तापं गतो मन्त्री राज्ञा कन्यां विवाहितः ॥६०४॥
 लब्धाऽऽश्वासास्थिनिस्तत्र स भानुसचिवः सुखम् ।
 भुञ्जानोऽगमयन् कामं नरेन्द्रमुतथा सह ॥६०५॥
 साऽप्यहो ! मरुते सोढं कियद् दुःखं महात्मना ।
 इति बुद्ध्या परं तत्र प्रतिबन्धवराऽभवत् ॥६०६॥
 अन्यदा वृषनिर्भानां राज्ये न्यस्य विरागतः ।
 ममयां नष्टे भानू राज्ञा पालयति मजाम् ॥६०७॥
 अथ दाहञ्जरस्तीक्ष्णो देव्या आकस्मिकोऽमनि ।
 विक्रिस्ता विविधाऽऽरेभे परं व्यर्थाऽस्त्रिलाऽभवत् ॥६०८॥
 मुक्तपाणेषु वैद्येषु दध्या विध्यातथोर्तुपः ।
 यावर्जया विपद्येत तावन् प्राणांस्त्यजाम्यहम् ॥६०९॥
 मा भूद् विदम्बना प्राग्वदिति निश्चित्य सप्तमम् ।
 मामादतलमारुह्य स्वमुखम्वित्तुमुद्यतः ॥६१०॥
 तदा व्योम्नि प्रजन् १८८॥ नं पारणमुनिर्जगौ ।
 किं करोषि महाभाग । स्ववधं बालिशोचितम् ? ॥६११॥
 मृतस्याऽविधिना दुःखं पुरोऽधिकतरं भवेत् ।
 दुष्कर्मण्येव बध्न्यानि वृथा देववधेन किम् ? ॥६१२॥
 उन्नं भानुनृपः स्यामिन् । किं कर्तव्यं मयाऽधुना ? ।
 मुनिराह परं धर्मं सर्वदुःखापहं कुरु ॥६१३॥
 जिनं देवं प्रपद्यस्व महाप्रतपरं शुक्लम् ।
 सर्वज्ञाऽभिहितं तत्त्वं सम्यक्त्वमिदमाश्रय ॥ ६१४ ॥
 कल्पवृक्षस्तथा कामधेनुभिन्नामणिस्तथा ।
 त्रिपदीयं समस्या हि पूर्णा स्याज्जिनधर्मतः ॥६१५॥
 विरम प्राणिपानादिपापादित्यादिदेशनाम् ।

एमच्छ लब्धवन्तन्यां कन्यां किं पुत्रि ! तेऽभवत् ।
 कथितं च तथा मेऽसौ भर्ताऽऽसीन् पूर्वजन्मनि ॥६०३॥
 इत्यादिवद्भोभस्तस्याः प्रत्ययः सहितो गिरम् ।
 भुन्वा तोषं गतो मन्त्रो राज्ञा कन्यां विवाहितः ॥६०४॥
 लब्धाऽऽवासास्थितिस्तत्र स भानुमचिवः सुखम् ।
 भुञ्जानोऽपमयत् कालं नरेन्द्रमुनया सह ॥६०५॥
 साऽपहो ! मत्कृते सोढं कियद् दुःखं महात्मना ।
 इति बुद्ध्या परं तत्र मतिवन्धपराऽभवत् ॥६०६॥
 अन्यदा नृपतिर्भानो राज्यं न्यस्य विरामतः ।
 मग्नयां जगृहे भान् राज्ञा पालयति प्रजाम् ॥६०७॥
 अथ दाहज्वरस्तीक्ष्णो देव्या आकस्मिकोऽग्रनि ।
 चिकित्सा विविधाऽऽग्नेये परं व्यर्थाऽस्तिलाऽभवत् ॥६०८॥
 मुक्तबाणेषु वैद्येषु दृष्ट्वा विध्यातथोर्तृषः ।
 पावर्त्तया विपद्येत तावन् प्राणास्त्यजाम्यहम् ॥६०९॥
 मा मूढ विदम्यता प्रावदिनि निश्चित्य सप्तपम् ।
 मामादतलमारुह्य स्वमुल्लम्बितुमुद्यतः ॥६१०॥
 तदा व्योम्नि घञन् दृष्ट्वा तं चारणमुनिर्जगौ ।
 किं करोषि महाभाग ! स्ववधं बालिशोचितम् ? ॥६११॥
 मृतस्याऽविधिना दुःखं पुरोऽधिकतरं भवेत् ।
 दुष्कर्मण्येव बध्न्यानि वृथा देववधेन किम् ? ॥६१२॥
 ऊचे भानुनृपः स्वामिन् ! किं कर्तव्यं मयाऽधुना ? ।
 मुनिराह परं धर्मं सर्वदुःखापहं कुरु ॥६१३॥
 जिनं देवं प्रपद्यम्य महाग्रन्थरं गुरुम् ।
 सर्वज्ञाऽभिहितं तत्त्वं सम्पत्त्वमिदमाश्रय ॥ ६१४ ॥
 कल्पवृक्षस्तथा कामधेनुधिन्तामणिस्तथा ।
 त्रिपदीयं समस्या हि पूर्णा स्याज्जिनधर्मनः ॥६१५॥
 विरम प्राणिघातादिपापादित्यादिदेशनाम् ।

मपूरग्राहको यद्दद् यथा च किल वानरः ॥ ६२९ ॥

तथादि-

केनाऽप्याराधितो यसो भक्तितो घनराज्यया ।

अनिर्विण्णतया तस्मै सुरस्तुष्टो ददौ वरम् ॥ ६३० ॥

अहो ! यो नृत्यति स्वर्णमयूरः पुरतो मम ।

तस्यैकं गलितं पिच्छं त्वया प्राप्यं दिने दिने ॥ ६३१ ॥

इति गलतमादिष्टं कुर्वन् दध्यौ नरोऽन्यदा ।

किमु कालवित्तम्वेनाऽस्मिन् वृद्धामि वरिणम् ॥ ६३२ ॥

इति ध्यात्वा वृद्धीम्वा च तं पावद् वीक्षते कुधीः ।

तावदन्यतिसिखमख्यं रष्ट्रा सोऽप्याकुलोऽभवत् ॥ ६३३ ॥

प्रागाप्तान्यपि गत्वाऽसौ एदे सामान्यपिच्छवत् ।

पिच्छानि वीक्ष्य वसतः खं तादृशम् बहसोचत ॥ ६३४ ॥

तर्पेदत्र बने मीत्वा युग्मे वानरयोगभूत् ।

प्रपाताख्यं ययौ तीर्थमन्यदा तत् परिभ्रमत् ॥ ६३५ ॥

तद्य तीर्थतरं नद्याऽऽरोह्यापन्नयनस्ततः ।

परात सद्यो जज्ञे च मर्त्ययुग्मे मनोहरम् ॥ ६३६ ॥

तादृक् तीर्थस्य माहात्म्यं रष्ट्रा तभनिविस्मयम् ।

सुखमास्तेऽतिलुम्पतरादधो रत्रीं पुरुषोऽवरत् ॥ ६३७ ॥

वानरत्वं विप्रे ! तावत् स्वकथाऽवानरतां गता ।

पतावः पुनरप्यशरुष देवत्वहेतवे ॥ ६३८ ॥

अधो जगाद् सा दत्ताग्रनिमोधो न शुभः भिष ! ।

वारितोऽप्यत्यर्षेण वृत्तयारुष सोऽपनत् ॥ ६३९ ॥

भूषोऽपि वानरः सोऽभूद् दुःस्मिन्धारदद् भृशम् ।

तत्रापानेन साऽपि रती गेवरेज समं ययौ ॥ ६४० ॥

इति ज्ञात्वा सुमंगोपं हृदि धाम्य तं विना ।

आरुषोर्धरपीच्छा यत् तथैवाकाशवद् नृणाम् ॥ ६४१ ॥

अथाऽसौ तं मुनिं नत्वा मीनः पुष्पपुरं ययौ ।

वाणिज्यं किञ्चिदारेभे नत्र जानो मङ्गदिकः ॥ ६४२ ॥
 चन्द्रः पञ्चनमस्कारशुद्धयज्ञानुमाननः ।
 वर्षमानकलो जज्ञे सुवृत्तकलितः क्रमान् ॥ ६४३ ॥
 अयो विधिवजान् तस्य त्रयोऽपि मुह्यतोऽविगन् ।
 भानुर्भीमश्च कृष्णश्च तत्राऽऽजगमूः पृथक् पृथक् ॥ ६४४ ॥
 चन्द्रस्य मिलिताः सर्वे स्वस्योदन्नं न्यवेदयन् ।
 चन्द्रोऽपि निजवृत्तान्तं पुरस्तेषां शर्गमिवान् ॥ ६४५ ॥
 नमस्कारस्य माहात्म्यं श्रुत्वा ते तं तिशिशिरं ।
 ततस्तेऽपि शनैर्जाता मङ्गदिमरमामुराः ॥ ६४६ ॥
 चन्द्रभान् स्वभावेन प्राञ्जलौ सर्ववत्सला ।
 किञ्चिद् मायाविनौ त्वन्यौ भेदः साम्येऽपि हृदयने ॥ ६४७ ॥
 चत्वारोऽप्यन्यदेकत्र निविष्टपालोचयन्त्यदः ।
 ऋद्धिर्जाता बहुः किन्तु किं तया स्वजनविना ? ॥ ६४८ ॥
 सैव लक्ष्मीः प्रशस्येत चमत्कारं करोति या ।
 सज्जनैर्भुज्यतेऽप्याशामाशङ्कां च प्रतन्वती ॥ ६४९ ॥
 अतः स्वं नगरं याम इति निश्चित्य ते ततः ।
 क्षेमेणाऽम्भोधिमुल्लङ्घ्य प्रस्थिताः पदवर्त्यता ॥ ६५० ॥
 ऋद्धिसंभारसंपूर्णस्तेषां सार्थः पथि वनन् ।
 एकत्राऽऽवासितो ग्रामे प्रारेभे भोजनस्थितिम् ॥ ६५१ ॥
 तदाऽधोन्यस्तद्वक् साधुरेको नेत्रप्रभाऽमृतैः ।
 सिञ्चन्निव भुवं तत्राऽऽययौ मासोपवासिकः ॥ ६५२ ॥
 स मुनिस्तपसा शुष्काङ्गोऽपि चन्दनदारुवत् ।
 उज्ज्वलः शीतलश्चासीत् कस्य नाडादको जने ? ॥ ६५३ ॥
 तेषां भद्रकभावत्वात् स दृष्टो विमले हृदि ।
 मुनिः संक्रान्तविम्बोऽभूज्जातास्तं तेन तन्मयाः ॥ ६५४ ॥
 स्वयं भावतुं निविष्टत्वात् तस्मै चन्द्रादिभिः समम् ।
 आदिष्टो भक्तदानाय सुन्दरो नाम कर्मकृत् ॥ ६५५ ॥

न तुष्टो हृदये दध्याचरो । ये मुकृतोदयः ।
 काऽहं काऽयं मुनिः कैतरेयं कैने च दापकाः ॥ ६५६ ॥
 यदि वस्तु निजं न स्यान् तदित्यपि यच्छतः ।
 पात्राय स्यान्महात्माधो नृत्य नृत्य ततो मनः ॥ ६५७ ॥
 इति हर्षोद्गमपिप्तः सुन्दरो भाविसुन्दरः ।
 अक्षय्यं दानं निदानं पोषसंपदः ॥ ६५८ ॥
 द्विचत्वारिंशता दोषैरदुष्टं मुनिरप्यदः ।
 धनिप्रसाह भक्तार्थं पाणाधाराय धार्मिकः ॥ ६५९ ॥
 एतुर्भिरपि तैर्भोगफलं कर्मार्जितं ततः ।
 सुन्दरेणाज्यधिकं तन्नु परिणामविशेषतः ॥ ६६० ॥
 क्रमाज्जयपुरं प्राप्तं पिबिता कन्यवोऽखिलाः ।
 चतुर्णामपि गेहेऽभून् महान् वर्षापनोरसवः ॥ ६६१ ॥
 चिरमृद्धिमुखं भुक्त्वा प्राप्ते सुन्दरसंघुताः ।
 ज्ञाना उद्योतिष्कुमारेषु ते चत्वारोऽपि देवताः ॥ ६६२ ॥
 चन्द्र-भान् ततश्चपुत्वा महेश्वरनयानुधौ ।
 अभूतां विश्रुतां नाम्ना धीवर्धन-वनोरमौ ॥ ६६३ ॥
 भीम-कृष्णौ पुनश्चपुत्वा पुत्रीत्वेन धनेशितुः ।
 सुन्दरी रुक्मिणी नाम्ना यधुवतुरनुक्रमान् ॥ ६६४ ॥
 परिणीते च ते ताभ्यामुभाभ्यामपि कन्यके ।
 मिथः प्राण्यभवाऽभ्यासान् प्रतिबन्धो महानभूत् ॥ ६६५ ॥
 ऋत्वा सुन्दरजीवस्तु जज्ञे विश्वपुरे नृपः ।
 विश्वसेनाऽभिधः श्रीभिः स्वयमागत्य यो हृतः ॥ ६६६ ॥
 पुरे तत्रागदाऽज्यातो धीवर्धन-वनोरमौ ।
 बाणिज्यार्थमथो तत्र राजानमुपतस्थतुः ॥ ६६७ ॥
 तौ हृष्टा मुदितौ राजा दानमुक्तिमकारयन् ।
 प्राच्यस्नेहाद्य तत्रैवाऽस्थापयत् सकुटुम्बका ॥ ६६८ ॥
 अन्पदा सहितस्ताभ्यां बहिरुद्यानमागतम् ।

ययौ राजा मुनिं नन्तुं ध्यानस्थं च तमैश्वरत ॥ ६६९ ॥

नृपस्तद्दर्शनोद्भूतप्रभूतानन्दकन्दलः ।

ध्यानकरङ्गितात्मानं भक्त्या नत्वेदमब्रवीत् ॥ ६७० ॥

(निस्तन्द्रां योगमुद्रां ते दृष्ट्वा मे मुदित मनः ।

ततस्तस्या विधिं श्रोतुमिच्छामि शिवदं मुने ! ॥ ६७१ ॥

अथ तस्योपरोधेन योग्यं ज्ञात्वा च तं मुनिः ।

पारयित्वा क्षणं ध्यानं मधुरध्वनिराख्यत ॥ ६७२ ॥

साधु पृष्टं महाभाग ! धूयतां किञ्चिदुच्यते ।

नृणां येन श्रुतेनाऽपि निष्प्रकम्पं मनो भवेत् ॥ ६७३ ॥

यमो नियमाऽऽसने च प्राणायामश्चतुर्थकः ।

प्रत्याहारो धारणा च ध्यानं समाधिरष्टमः ॥ ६७४ ॥

अहिंसा सत्यमस्तेयं ब्रह्माऽकिञ्चनता यमाः ।

नियमाः शौच-सन्तोषौ स्वाध्याय-तपसा अपि ॥ ६७५ ॥

देवताराधनं चैव करणं पुनरासनम् ।

प्राणायामो गतिच्छेदः श्वास-प्रश्वासयोर्मतः ॥ ६७६ ॥

प्रत्याहारस्त्विन्द्रियाणां विषयेभ्यः समावृत्तिः ।

धारणा तु कचिद् ध्येये चित्तस्य स्थिरबन्धनम् ॥ ६७७ ॥

॥ ध्यानं च विषये तस्मिन्नेकमत्ययसन्ततिः ।

समाधिस्तु तदेवैकमात्राऽभ्यसनरूपकः ॥ ॥ ६७८ ॥

अष्टाङ्गो योग इत्येवं तज्ज्ञैराख्यायि यः सदा ।

अष्टकर्मफलं जेतुं जागर्ति हृदि योगिनाम् ॥ ६७९ ॥

पद्म-वज्रासनादीनामभ्यासेनाऽऽसनं जयेत् ।

रेचकादिक्रमेणाऽथ करणीयो मरुज्जयः ॥ ६८० ॥

तज्जयेत् स्पादु वपुःसौस्थ्यं देहसौख्यं मनः स्थिरम् ।

मनःस्थिर्ये लगेद् ध्यानं ध्याने च समतासुखम् ॥ ६८१ ॥

तन् मौख्यमपि दुःखाय रागद्वेषाच्च यद् भवेत् ।

तद् भो विहाय तन्मध्यं समन्तान्तर्यं समाश्रय ॥ ६८२ ॥

रागः क्षीनसमो द्वेषो ब्रूयितुम्यस्तदन्तरे ।
 स्थितधैर्य इवानन्दोत्सवं कस्य करोति न ॥ ६८३ ॥
 सुख्यमाणे हि पर्यस्य समनाम्ने त्रिवोपरि ।
 एक एव ततो दा मा विकल्पगहनं वनम् ॥ ६८४ ॥
 क्षमं पर्यध तत् ते स्याद्विद्विक्ल्पं मनो यदि ।
 विकल्पो यानि साम्येन तदभ्यासं तनः कुरु ॥ ६८५ ॥
 भवे पर्यदनो जन्तोः को निजः कोऽपवात्यरः ।
 प्राप्तस्वाऽर्वाक् पर्यदो यः न एव व्रजतः परः ॥ ६८६ ॥
 विकल्पैरभिक्लृप्तोऽस्माद्वरगादनसर्वः किमु ।
 साम्यं कल्पकमादाय तीरं ध्रुव भवाम्पुषेः ॥ ६८७ ॥
 विद्यया तपसा तीर्थपात्रया वा न निर्हतिः ।
 विना तद् पर्यताम्यं न साम्यात् सर्वोऽपि सा भवेत् ॥ ६८८ ॥

उक्तं च-

हृयते न तप्यते न क्षीयते वा न किञ्चन ।
 अहो ! अमृतपद्मीनीयं साम्यमात्रेण निर्हतिः ॥ ६८९ ॥
 कन्या किम् यथा विद्या-तीर्थ-कष्टहतामपि ।
 नासीदासीत् स्थितस्याऽपि तन्मर्मोदारदायिनः ॥ ६९० ॥
 तथाहि-

भीपुरं पद्मनभेष्टिपुत्री नन्दा गुणैकधूः ।
 मदीयकालिकेशाज्जीत् वासाऽपि कुलमण्डनम् ॥ ६९१ ॥
 पाणिग्रहणयोग्याया प्राधान्तरगतैः समम् ।
 तस्याः विशादिभिधके सेवदानं पृथक् पृथक् ॥ ६९२ ॥
 विद्वैकत्र पुरे दत्ता मोक्ष्यतनुमन्यते ।
 विद्वत्प्रेण पुनर्विश्वपुत्रस्याऽप्यत्र वसते ॥ ६९३ ॥
 स्वपितृनगरे क्षात्रार्थाहसम्पाः सुनस्य तु ।
 ददे क्षात्रा पुरेऽप्यत्र क्षात्रगुणवते तु सा ॥ ६९४ ॥
 सर्वेऽपि स्वपुरं प्राप्ताः कन्यादानं निर्भे निमम् ।

निर्मितं कथयांमासुरन्धोऽन्यं हर्षनिर्भरां ॥ ६९५ ॥
 विमंवादेऽथ सर्वेषां स्वर्धाविन्धो महानभूत् ।
 यदस्माभिः कृतं कार्यं प्रलयेऽपि किमन्यथा ? ॥ ६९६ ॥
 यथावृत्तवराणां च लग्नमेकं महित्य तैः ।
 संयातः कर्तुमारंभे विनाहाय सविस्तरम् ॥ ६९७ ॥
 अथो लग्नदिने माप्ते चन्वारोऽपि वराः समम् ।
 तत्राऽऽगत्य बहिस्तम्बुर्महागानगरिग्रहाः ॥ ६९८ ॥
 परिणेतुं च तां सर्वे सममाजगमुद्गताः ।
 चिरदमाना युद्धाय सन्नद्धाश्च रुपाऽभवन् ॥ ६९९ ॥
 मा तेषां युद्धमंरम्भं पुरुषक्षयकारणम् ।
 पित्रादीनां विरोधं च बहिष्य नन्दा व्यगिन्तयत् ॥ ७०० ॥
 धिग् मा यस्याः कृतेऽपीतां महाऽनघोऽयमुत्थितः ।
 मृतायां मयि सर्वेषां भेषो भवति नान्यथा ॥ ७०१ ॥
 निधित्यैवं विनां वासे रत्नविश्वरूपानमा ।
 मा बहिः साधयामास मदुःखे वीक्षिता जनैः ॥ ७०२ ॥
 तेषामेकां वरां बहिः प्रविशेत् तया सह ।
 द्वितीयस्तु विरागेण दूरदेशान्तरं ययौ ॥ ७०३ ॥
 तृतीयांऽपि मदङ्गान्यादाय तीर्थं प्रतस्थिरान ।
 तुर्यस्तु नम्याः शेषाङ्गोपरि स्थण्डिलकं व्यधात् ॥ ७०४ ॥
 यागिभ्यो च पूरे भिक्षां मुख्या तत्राऽन्ननिष्कम् ।
 स्वयं मुखे विद्यापोहान् तत्राग्ने च दिवान्नितम् ॥ ७०५ ॥
 क्षियन्त्यपि गते काले देशान्तरगतो वरः ।
 हाऽपि संर्जावर्ती विद्यां प्राप्य तत्राऽययौ मृदा ॥ ७०६ ॥
 आकृष्य स्थण्डिल्याङ्गेषांऽर्थाणि विद्याऽनुमायतः ।
 पथे दूनैरां कन्यां नम्यः सरयुतोऽयमुत् ॥ ७०७ ॥
 नीलांन्तरगतोऽयामान् नदानीं तत्र देवतः ।
 कन्यार्थं विचरन्ने क्वा चन्वारोऽपि नयेत् ते ॥ ७०८ ॥

पिप्पिताः स्वजनाः सर्वे सपौरा राजपुरुषाः ।

कन्याविवादः किन्तरेषां न केनाऽपि निवर्तितः ॥ ७०९ ॥

अर्पकः प्रचयां ज्ञातवत्स्वरूपो महाशक्तिः ।

तेषां वचनमादाय स्फुटं निर्णीतवानिदम् ॥ ७१० ॥

तीर्थेऽस्थिन्यासकः पुत्रः पुनर्जन्यमदः पिता ।

सदोत्पन्नः पुनर्भ्राता स भर्ता यस्तु भक्तदः ॥ ७११ ॥

तदस्यैव मियाऽस्त्रेषा यः सदा भोजनं ददौ ।

लोकेश्वरि भूयते भर्ता भार्याभरणपोषणात् ॥ ७१२ ॥

इत्युक्ते मुक्तवरास्ते सर्वे स्वस्वास्पदं ययुः ।

परिणीता तु सा तुर्यचरेण जनसम्पन्नम् ॥ ७१३ ॥

यथासां नाभवद् विद्या-तीर्थ-कष्टकृतामपि ।

भक्तदानं विना तद् विना साम्प्यं न निर्हतिः ॥ ७१४ ॥

सत्त्वज्ञानं विना विद्या तपस्या श्रमरजिता ।

तीर्थयात्रा मनःस्पर्ध्वबन्ध्या बन्धयेव कापिनी ॥ ७१५ ॥

अतोऽत्यायासमुक्तोऽपि तल्लीनो निर्हतेर्नरः ।

यः साम्प्यभोजनं दत्ते पोषणं स भवेद् वरः ॥ ७१६ ॥

तत्त्वज्ञानं तपः स्पर्ध्व साम्प्ये हि युगपन् श्रमम् ।

विद्यादीनां कर्त्तुं साक्षाद् दृश्यते तेन तद् कुरु ॥ ७१७ ॥

यदाहुर्महात्मानः—

मणिहन्ति क्षणार्धेन साम्प्यमालम्ब्य कर्म तत् ।

यस्य हन्यामरस्तीव्रतपसा जन्मकोटिभिः ॥ ७१८ ॥

वीतरागं इति ध्यायन् वीतरागो यथा भवेत् ।

सुवत्वाऽखिलमपध्वानं भ्रामरं ध्यानमाधय ॥ ७१९ ॥

स्थाने याने जनेऽरण्ये सुखे दुःखे तथा मनः ।

अभ्यस्य वीतरागत्वे लयलीनं यथा भवेत् ॥ ७२० ॥

यदमावाध्यते मुक्तमग्रं स्यात् ततो पुर्णः ।

निर्मितं कथयामासुरन्धोऽन्यं हर्षनिर्भराः ॥ ६९५ ॥
 विसंवादेऽथ सर्वेषां स्पर्धाविन्धो महानभूत् ।
 यदस्माभिः कृतं कार्यं प्रलयेऽपि किमन्यथा ? ॥ ६९६ ॥
 यथावृत्तवराणां च लग्नमेकं ग्रहित्य तैः ।
 संवाहः कर्तुमारेभे विवाहाय सविस्तरम् ॥ ६९७ ॥
 अथो लग्नदिने प्राप्ते चत्वारोऽपि वराः सप्तम् ।
 तत्राऽऽगत्य बहिस्तस्थुर्महायानगरिग्रहाः ॥ ६९८ ॥
 परिणेतुं च तां सर्वे सममाजगुरुद्वजाः ।
 विवदमाना युद्धाय सन्नद्धाश्च रूपाऽभवन् ॥ ६९९ ॥
 सा तेषां युद्धसंरम्भं पुरुषभयकारणम् ।
 पित्रादीनां विरोधं च वीक्ष्य नन्दा व्यचिन्तयत् ॥ ७०० ॥
 धिग् मां यस्याः कृतेऽमीषां महाऽनर्थोऽयमुत्थितः ।
 मृतायां मयि सर्वेषां श्रेयो भवति नान्यथा ॥ ७०१ ॥
 निश्चित्यैवं चितां बाह्ये रचयित्वैकमानसा ।
 सा बह्विं साधयामास सदुःखं वीक्षिता जनैः ॥ ७०२ ॥
 तेषामेको वरो बह्विं प्रविवेक्ष तया सह ।
 द्वितीयस्तु विरागेण दूरदेशान्तरं ययौ ॥ ७०३ ॥
 तृतीयोऽपि तदङ्गान्यादाय तीर्थं प्रतस्थिवान् ।
 तुर्यस्तु तस्याः शेषाङ्गोपरि स्थण्डिलकं व्यधात् ॥ ७०४ ॥
 याचित्वा च पुरे भिक्षां भुक्त्वा तत्राऽन्नपिण्डकम् ।
 स्वयं भुङ्क्ते प्रियामोहात् तत्रास्ते च दिवानिसम् ॥ ७०५ ॥
 क्रियत्यपि गते काले देशान्तरगतो वरः ।
 काऽपि संजीवनीं विद्यां प्राप्य तत्राऽययौ मुदा ॥ ७०६ ॥
 आकृत्य स्थण्डिलच्छेषाऽस्थीनि विद्याऽनुभावतः ।
 चक्रे पुनर्नवां कन्यां नग्न्यः सहमृतोऽप्यभूत् ॥ ७०७ ॥
 नीयान्तरगतोऽप्यामात् तदानीं तत्र देवतः ।
 कन्यार्थं विवदन्ने स चत्वारोऽपि तथैव ने ॥ ७०८ ॥

मिलिताः स्यजनाः सर्वे मपीरा राजपुण्याः ।
 कन्याविवादः किन्त्वेषां न केनाऽपि निवर्त्तितः ॥ ७१९ ॥
 अर्थकः प्रवयो ज्ञाततत्स्वरूपो महामनिः ।
 तेषां वचनमादाय स्फुटं निर्णान्तानिदम् ॥ ७२० ॥
 तीर्थेऽस्थिन्यामकः पुत्रः पुनर्जन्मपदः पिता ।
 सशोत्पन्नः पुनर्भ्राता स भर्ता यस्तु भक्तदः ॥ ७२१ ॥
 तदर्थ्येव प्रियाऽस्त्रवेष्टा यः मदा भोजनं ददा ।
 लोकेऽपि भूयते भर्ता भार्याभरणपोषणान् ॥ ७२२ ॥
 इत्युक्ते मुक्तवरास्ते सर्वे स्यम्दास्पदं ययुः ।
 परिणीता तु सा तुर्यवरेण जनसम्मतम् ॥ ७२३ ॥
 यथासां नाभषट् विद्या-तीर्थ-व-ल्लङ्घनामपि ।
 भक्तदानं विना तद्दत्तं विना साम्प्यं न निर्हतिः ॥ ७२४ ॥
 तत्त्वज्ञानं विना विद्या तपस्या दायवर्जिता ।
 तीर्थयात्रा मनःस्थैर्यवन्ध्या वन्त्येव काविनी ॥ ७२५ ॥
 भक्तोऽस्यापासमुक्तोऽपि गृहीतो निर्हतेनेनः ।
 यः साम्प्यभोजनं दत्ते पोषणं स भरेद् वरः ॥ ७२६ ॥
 तत्त्वज्ञानं ज्ञमः स्थैर्यं साम्प्ये हि पुनपन् श्रयम् ।
 विद्यादीनां फलं साक्षाद् दृश्यते तेन तद् ब्रह्म ॥ ७२७ ॥
 यदाहुर्महात्मानः—
 मणिहन्ति सणार्धेन साम्प्यमाश्रम्य कर्म तत् ।
 यस्मिन् दृष्ट्वाश्वरर्म्भाश्रयमा श्रम्यकोटिभिः ॥ ७२८ ॥
 बीतरागं ऽदि ध्यायन् बीतरागो यथा भरेत् ।
 मुहूर्त्वाऽग्निरप्यध्वाने ध्यायते ध्यानमाधय ॥ ७२९ ॥
 स्थाने घाने जनेऽरण्ये मुने दुःखे तथा मनः ।
 अभ्यस्ये बीतमागमे मयसीने यथा भरेत् ॥ ७३० ॥
 ब्रह्मसाक्षात्पणे मुक्तपश्ये स्यात् ततो दुर्धः ।

निर्मितं कथयांमासुरन्धोऽप्यं हर्षनिर्भराः ॥ ६९५ ॥

विसंवादेऽथ सर्वेषां स्वधर्विन्धो महानभूत् ।

यदस्माभिः कृतं कार्यं प्रत्येऽपि किमन्यथा ? ॥ ६९६ ॥

यथावृत्तवराणां च लग्नमेकं प्रदित्य तैः ।

संवादः कर्तुमारेभे विवाहाय सविस्तरम् ॥ ६९७ ॥

अथो लग्नदिने प्राप्ते चत्वारोऽपि वराः समम् ।

तत्राऽऽगत्य बहिस्तस्फुर्महायानगरिग्रहाः ॥ ६९८ ॥

परिणेतुं च नां सर्वे सममाजगमुद्भवाः ।

विवदमाना युद्धाय समद्धाश्च कथाऽभवन् ॥ ६९९ ॥

मा तेषां युद्धमरम्भं पुरुषभयकारणम् ।

पित्रादीनां विरोधं च वीक्ष्य नन्दा स्थनिन्नयत् ॥ ७०० ॥

पिग मां यस्याः कृतेऽपीणां महाऽनर्थोऽयमुत्थितः ।

मृतायां मयि सर्वेषां भयो भरति नान्यथा ॥ ७०१ ॥

निमित्त्यैवं विना वापे रणयिर्भक्तमानसा ।

मा बहि माधवापाम मदुःखे वीक्षिता जनैः ॥ ७०२ ॥

तेषामेकां वरां बहिं प्रविशेत् तथा सह ।

द्वितीयस्तु विरागेण दूरदेशान्तरं ययौ ॥ ७०३ ॥

तृतीयांऽपि मदङ्गाभ्यादाय तीर्थं प्रगच्छितवान् ।

तुर्यस्तु नम्याः जेवाङ्गोरि स्थण्डिलकं गन्वान् ॥ ७०४ ॥

याचिन्वा च पुरे भिक्षां मृश्या तत्राऽनपिष्टकम् ।

अयं मुञ्चे प्रियामोहान् तत्राग्ने च दिवानिगम् ॥ ७०५ ॥

द्विगन्त्यपि गते काले देशान्तरगतो वरः ।

काऽपि मंत्रीवतीं रिषां माग्य तत्राभ्यगौ मृदा ॥ ७०६ ॥

आकृष्य स्थण्डिलाङ्गोपाऽर्थीनि रिषाऽनुसारतः ।

चक्रे दूनर्वतां कन्यां नम्यः महामनोऽयमूत् ॥ ७०७ ॥

नीचान्तरगतोऽप्यायान् नदानीं नव देवतः ।

कन्यार्थं विवदन्ने स्म चन्वागोऽपि तयो नै ॥ ७०८ ॥

मिलिताः स्वजनाः सर्वे सपीता राजपुरुषाः ।

कन्याविवादः किन्त्वेषां न केनाऽपि निवर्तितः ॥ ७०९ ॥

अर्थकः प्रवयो ज्ञानतत्स्वरूपो महामतिः ।

तेषां वचनपादाय स्फुटं निर्णयितवानिदम् ॥ ७१० ॥

तीर्थेऽस्तिन्यासकः पुत्रः पुनर्जन्यमदः पिता ।

राशेऽप्ययः पुनर्भ्राता स भर्ता यस्तु भक्तदः ॥ ७११ ॥

तदर्थैव विद्याऽम्बेषा यः सदा भोजनं ददा ।

लोकेऽपि भूषणे भर्ता भाषाभरणपोषणान् ॥ ७१२ ॥

इत्युक्ते मुक्तचरास्ते सर्वे स्वस्वास्पदं ययुः ।

परिणीता तु मा तुष्यवरेण जनमम्ममम् ॥ ७१३ ॥

यथासां नाभवद् विद्या-नीर्य-कष्टकृतायपि ।

भक्तदानं विना तद्गु विना साम्बं न निर्हेतिः ॥ ७१४ ॥

तत्त्वज्ञानं विना विद्या तपस्या शमवर्जिता ।

तीर्थयात्रा मनःस्थैर्यवन्ध्या चन्द्रेव कामिनी ॥ ७१५ ॥

अठोऽस्यायासमुक्तोऽपि तल्लीनो निर्हेतेर्नरः ।

यः साम्बभोजनं दत्ते पोषणं स भवेद् वरः ॥ ७१६ ॥

तत्त्वज्ञानं शमः स्थैर्यं साम्बे हि पुण्यत् प्रथम् ।

विद्यादीनां फलं साक्षाद् दृश्यते तेन तत् कुह ॥ ७१७ ॥

यदाहर्षदास्थानः—

मणिहन्ति क्षणार्धेन साम्बमालम्ब्य कर्म तत् ।

यस्य इत्याम्लरस्तीग्रतपसा जन्मकोटिभिः ॥ ७१८ ॥

वीतरागं ऋदि ध्यायन् वीतरागो यथा भवेत् ।

मुक्त्वाऽत्तिलमपध्यानं भ्रायर् ध्यानमाश्रय ॥ ७१९ ॥

स्थाने पाने जनेऽरण्ये सुखे दुःखे तथा मनः ।

अभ्यस्य वीतरागस्त्वे लयलीनं यथा भवेत् ॥ ७२० ॥

षट्पञ्चाभ्यस्यते मुक्तमग्रहं स्वात् ततो पुनः ।

१ पूजः । २ अभ्यासं कुह ।

शौचानां परमं शौचं गुणानां परमो गुणः ।
मभावमहिमापाम् शीलमेकं जगत्त्रये ॥ ७३४ ॥
तथाहि-

दास्यं भूषणमैश्वर्यं शौर्यं वाचस्पत्य संयमः ।
ज्ञानस्योपशमः स्फूर्तिः श्रुतस्य विनयः पुनः ॥ ७३५ ॥
अक्रोषस्तपसो भूषा सामर्थ्यस्य सद्विष्णुता ।
पात्रव्ययश्च विनयस्य दानस्य मियभाषणम् ॥ ७३६ ॥
निर्व्याजता च धर्मस्य सर्वेषां पुनरुज्ज्वलम् ।
भूष्यभूषणभावानां शीलं परमभूषणम् ॥ ७३७ ॥
तथा चारित्ररूपं च ब्रह्मरूपं च कथ्यते ।
चारित्र्यं च द्विधा सर्व-द्वेषचारित्र्यभेदतः ॥ ७३८ ॥
यतिधर्मो दशविधः सर्वचारित्र्यमुच्यते ।
यः सत्यश्च सेवितः शीघ्रं भवेद् मुक्तिपदप्रदः ॥ ७३९ ॥
संयमः शूद्रं शौचं ब्रह्माऽकिञ्चनता तपः ।
शान्तिमार्दवमृगुता मुक्तिश्च दशधा सा ॥ ७४० ॥
तत्र—

पञ्चाधवपरीहारः कषायेन्द्रियनिग्रहः ।
त्रिदण्डविरतिः सप्तदशधा संयमो भवेद् ॥ ७४१ ॥
शूद्रं च भय-क्रोध-लोभ-हास्यमूर्षाङ्गनम् ।
शौचं शुद्धिर्द्विधान्तरमुक्तोपधिबर्जनात् ॥ ७४२ ॥
दिव्या-दारिक-कामानां निषेधो ब्रह्म कथ्यते ।
आकिञ्चन्यं स्वमूर्च्छा या सत्स्वयाऽस्तान्मु बभूवुः ॥ ७४३ ॥
तपो द्वादशधा द्वेयं वाचा-ऽभ्यन्तरभेदतः ।
स्वशरीरगतं बाह्यमन्यद् योगक्रियागतम् ॥ ७४४ ॥
तथाच—
अनशनमनोदयं हृत्तिसंश्लेषणं तथा ।
रसत्यागरतनुबन्धो स्तीनतेति बहिष्मयः ॥ ७४५ ॥

प्रायश्चित्तं वैषाहृत्यं स्वाध्यायो विनयोऽपि च ।

व्युत्सर्गोऽथ शुभध्यानं पोदित्याभ्यन्तरं तपः ॥ ७४६ ॥

सान्निः सहिष्णुतारूपा मार्दवं मानवर्जनम् ।

आर्जवं प्राञ्जलत्वं यद् मुक्तिर्निर्लोभता पुनः ॥ ७४७ ॥

इत्येवं यतिधर्मस्य स्पष्टं भेदा दशाऽप्ययी ।

विद्वताः, सर्वचारिश्रमियता परिकीर्तितम् ॥ ७४८ ॥

तन् पुनर्देशचारिश्रं यो द्वादशव्रतात्मकः ।

सृष्टिधर्मः क्रमान् त्वेष सिद्धिसौख्यविधायकः ॥ ७४९ ॥

अहिंसा मृदुता ज्ञेय-श्रमचर्या-ऽपरिग्रहान् ।

स्थूलत्वात् पालितान् पञ्चाऽणुव्रतानि जगुर्जिनाः ॥ ७५० ॥

दिग्विरतिग्रतं भोगोपभोगपरिमाणकम् ।

अनर्थदण्डविरतिधैतद् गुणव्रतत्रयम् ॥ ७५१ ॥

सामायिकं च देशावकाशिकं पापघ्नं तथा ।

अनिधिमंविभागाल्भ्यं शिष्याव्रतचतुष्टयी ॥ ७५२ ॥

नामनः कीर्तिनान्येवं व्रतानि द्वादशाऽपि हि ।

अथो विवर्णं तेषां क्रमेणैव प्रचक्ष्यते ॥ ७५३ ॥

व्रमान् जीवान् प्रयत्नेन प्रायेण स्थावरानपि ।

आत्मवद् रक्षन्ति सृष्टी यत्राऽहिमाग्रतं हि तन् ॥ ७५४ ॥

सर्वलोकविरुद्धं यन् कष्टमाह्वादिवर्जनम् ।

विमृश्य मोक्षयते तथ्यं तद् भवेन् मृदुव्रतम् ॥ ७५५ ॥

आहितं स्थापितं नष्टं पतितं विस्मृतं स्थितम् ।

अगृह्यतः परद्रव्यं तृतीयाणुव्रतं भवेन् ॥ ७५६ ॥

विश्वव्रतस्यं सुविधां परव्रतार्थकारणम् ।

परकान्तानभिगमयतुर्थव्रतमुच्यते ॥ ७५७ ॥

सत्रस्य वास्तुनः कृप्याऽष्टययोर्धन-धान्ययोः ।

धनुषद द्विपदयोश्च सदस्या सोऽन्यस्त्रिदः ॥ ७५८ ॥

जीरोपमर्दनायीनैः कृता दिक्षु दशम्वयि ।

सीमा न सदस्यते यत्र ययम् तद् गुणव्रतम् ॥ ७५९ ॥

निषिद्धाञ्जनकायायैः क्रियते यासु कर्माभिः ।

भोगो-पभोगयोः सदस्यता तद् द्वितीयं गुणव्रतम् ॥ ७६० ॥

षापोपदेशोऽप्यन्ये हि सोपकरणार्पणम् ।

ममादावरणं चाऽपि त्यज्यतेऽन्त्यगुणव्रते ॥ ७६१ ॥

मनो-वाक्-कायसारथवर्जिनैर्यो विधीयते ।

हृहर्षं समताभावस्तु स्यात् साप्ताधिकव्रतम् ॥ ७६२ ॥

दिग्ब्रते वा कृता मार्गसदस्यता सा सर्वदा पुनः ।

दिने रात्रौ च संसेव्या व्रते देशारकादिके ॥ ७६३ ॥

चतुर्थापि चतुष्पर्व्यादस्नानं व्रतचारिता ।

दुःखापारनिषेधश्च यत्र तद् पापव्रतम् ॥ ७६४ ॥

भावाद्यतुर्विधाहारो व्रतं पात्रमुपाधयः ।

अनिषिध्यो दीयते यद् तुर्पं शिष्टाव्रतं हि तद् ॥ ७६५ ॥

एवं व्रतस्थः सद्भक्त्या मत्तसेव्यां धने वपन् ।

दीनादौ च दयापूर्वं महाधारकतां व्रजेत् ॥ ७६६ ॥

इमेतिरनिवारैः सन्तस्यवस्त्वानरूहनेर्धनैः ।

शृदिष्योऽपि मोक्षाय भवेदन्नर्भवाट्टकम् ॥ ७६७ ॥

इत्थं द्विधाऽपि चारित्र्यरूपं शीलमुदाहृतम् ।

अपुना लोकविस्मयार्तं व्रतारूपं निगद्यते ॥ ७६८ ॥

नारीणां च नराणां चाऽन्यकान्तासक्तिवर्जनम् ।

शृदितां शीलमाग्न्यात्वं देवानामपि दुर्लभम् ॥ ७६९ ॥

विषयव्यादुर्लः शीलं स्वच्छित्तं मनसाऽपि यैः ।

मे यान्ति नरकं मोरं यथा यणिरयो नृपः ॥ ७७० ॥

सती मुदुत्तरेखेव पालयत्यमलं तु तद् ।

यः स धन्येषु रेखास्तौ भवेत् सुगतिपात्रनम् ॥ ७७१ ॥

एतयोश्चरितं चारु चारित्र्यमनिषद्यते ।

इतिरनिष्यतः किञ्चिद् परिष्पदपि कल्पते ॥ ७७२ ॥

यतः-

जीवघातादग्नीकोपनात् परद्रव्यापहारतः ।
 पररीकामनेनाग्निं यजन्ति नरकं नमः ॥ ७८६ ॥
 सद्यः महाराज ! मतोपं कुरु मुञ्च कटाग्ररम् ।
 भोगवृष्णा हि भोगात् न यानि ग्रन्थून वर्धने ॥ ७८७ ॥
 इत्यादि गदिनं तस्या दूती रात्रौ न्यवेदयन् ।
 अनिष्टसन्ध्याप्येव विशेषोपप्लुनोऽभवन् ॥ ७८८ ॥
 नोपदेशमर्थः ग्राम्यत्यग्निर्नैककृत्मानुवन् ।
 विवेककाङ्क्षिकेनैव स्ताप्यन्ति स्मरपावकः ॥ ७८९ ॥
 स ह्येषां निस्त्रयो नैवा युगवादी हि जितनि ।
 अन्यमिच्छन्ति तद् हरषा तं वृद्धामि वल्गादिषाम् ॥ ७९० ॥
 इति निश्चित्य स धातुर्मयोदितज्ञानि वीक्षते ।
 विवेकवन्धुमुत्तानां कायमोहविटम्बना ॥ ७९१ ॥
 अन्यदा पद्मपाः स्वप्ने दृष्टो मदनरेखया ।
 धर्मे शिष्टे सौन्दर्यात्पञ्चग्राधगुणसम्भवम् ॥ ७९२ ॥
 तस्या गर्भानुभावेन तृतीये याति दोहदः ।
 जग्ने यदि जिनेन्द्राणां करोमि विविधार्चनम् ॥ ७९३ ॥
 अर्हतां च कथां नित्यं भृणोर्मीति यथेष्टिनम् ।
 संपूर्णदोहदा गर्भं गुर्वेनैवोदृत्यती ॥ ७९४ ॥
 अथ मत्तिरदधूतमञ्जरीकेमतो बने ।
 पलाशपुष्पनखरो वसन्तहरिरायतः ॥ ७९५ ॥
 पुष्पन्ति सहर्षाः शिष्टा यस्मिन् वृक्षकद्रुदाः ।
 विकारां पान्त्यशोकान्तु वधूपादपहारतः ॥ ७९६ ॥
 मृगासीसीधुगन्धर्वैः पुष्पानि बहुला अपि ।
 पश्यन्तु मृगाणि मुगन्धजन्दोर्दः ॥ ७९७ ॥
 मुभूकटाक्षिणाः मयस्तिमवा विवमन्त्यम् ।
 भुग्वा च पञ्चमोद्गारं पुष्पानि विरहदुदाः ॥ ७९८ ॥

स्वर्गादिचिपयैरेवं कृपादेकेन्द्रिया अपि ।
 क्रियन्ते तत्र का वार्ता पञ्चेन्द्रियविमोहने ? ॥ ७९९ ॥
 वर्णोऽज्ज्वलेऽप्यगन्धत्वान् कणिकारे न रेमिरे ।
 भृङ्गा रूपेण किं छेत्ता रज्यन्ते घान्तरैर्गुणैः ? ॥ ८०० ॥
 मृगं कुमुदिता यत्र पुष्पागमिव मालिका ।
 पादला-काञ्चनाराध मुचकुन्दोजपि नार्हति ॥ ८०१ ॥
 पला-मरु-ककोल-द्राक्षा-राजूरिकादयः ।
 कदली-मन्मथीमुख्या वृक्षा यथाऽधिकश्रियः ॥ ८०२ ॥
 यत्र मयमपि स्मेरस्मरान्मम इव धुरम् ।
 इमतीशोऽग्नयैः पूर्णैः कुमतीर विकस्यरैः ॥ ८०३ ॥
 गायत्रीराऽलित्कारैर्नृत्यतीराऽग्रजैः ।
 नमतीर दुताग्राभिः पठतीर शुकारैः ॥ ८०४ ॥
 तस्मिन् वगन्ते गत्येवं युगवाहूः विद्यापतः ।
 यया क्रीडायेषुयानं पश्यन् नागरभैरवीः ॥ ८०५ ॥
 जलकीदाम्बोजनार्यः गाययानाऽशनादिभिः ।
 व्यग्रस्य युवराजस्य दिनं सण इवाऽभवत् ॥ ८०६ ॥
 रात्रौ तथैव कदलीयुगे मुखस्य निवृत्तिः ।
 परिवारस्य कुत्राऽपि कोऽप्यगान् वनतुः स्निग्धः ॥ ८०७ ॥
 अथां मगिरथां दृष्ट्वा पतिपृथ्वा सप्ताऽभूत् ।
 युगवाहूयैः स्वनगरिवागे वने निवा ॥ ८०८ ॥
 नतः सङ्कटां गन्वा वनं पश्यन् वापिकान् ।
 कुत्राऽपि युगवाहूयोः ! नैकं कदलीयुग ! ॥ ८०९ ॥
 वने सङ्क्रान्तं कोऽपि जनुः परिवर्तिष्यति ।
 इत्येतन्मात्रमात्रं इत्युक्तानां च मोऽहिनम् ॥ ८१० ॥
 समंभ्रमं सङ्क्रान्तां युगवाहूः कुत्राऽपि ।
 गङ्गाऽनामि वृत्तं यय नहि वामोऽपि मोऽहिनः ॥ ८११ ॥

तनः मरुधातुमारंभे युगबाहुः, विना गुरुः ।
 ज्येष्ठो भ्राता मधुधानुल्लङ्घ्याद्वा इति चिन्तयन् ॥ ८१२ ॥
 तनः पापधिया राज्ञाऽवगणत्याऽवज्ञोभयम् ।
 हनः रुक्म्यंशसिना भ्राता मूर्छन् भुवि पतान च ॥ ८१३ ॥
 अहो ! असन्नमसन्नमित्यं मदनरेखाया ।
 कृमिनें धारिताध्याशु खड्गोद्यमकरा नराः ॥ ८१४ ॥
 क्रियेनदिति जल्पन्तः मोक्षा मणिरयेन भोः । ।
 मा विभीत प्रमादेन करान् खड्गो ममाऽपनन् ॥ ८१५ ॥
 ततो यथास्थितं ज्ञात्वा नरैर्मणिरथो वञ्चान् ।
 पुरं नीतो ह्रुतं चन्द्रयशमस्तपिरेदितम् ॥ ८१६ ॥
 सोऽपि हाहारवं कुर्वन् वैधानादाय जम्बिरान् ।
 उद्यानं स्वपितुर्वस्नाद् व्यणक्तवापकारयन् ॥ ८१७ ॥
 क्षणेनाऽस्य स्थिता वाचा नेश्वर्यं निमीलितम् ।
 अहं बभूव निधेष्टं पाण्डुरं रक्तानिर्गमान् ॥ ८१८ ॥
 ज्ञात्वा मदनरेखाऽथ भर्तुः माणान्तिकां दहाम् ।
 तस्य कर्णान्तिके स्थित्वा जगादेति सुदुस्वरम् ॥ ८१९ ॥
 अहो ! महानुभाव ! त्वमपुनाऽवहितो भव ।
 इयं सा धीर ! बेला मे गुह्यद्वयस्य सम्पत्तिः ॥ ८२० ॥
 खेदं मनसि मा कार्षीमनामपि तवैव यन् ।
 निमग्नमपरीणामोऽपराध्यति न चाऽवरः ॥ ८२१ ॥

(यत्न उत्पत्ते-

यद् येन विहितं कर्म भवेज्ज्याम्यद्विराऽपि वा ।
 वेदितव्यं हि तमेन निमित्तं हि यमो भवेत् ॥ ८२२ ॥
 अतोऽधिमह नन् सम्पत्तं पादे द्वेष्टपुना परम् ।
 अपाऽपि तस्य नो किञ्चित् परमोक्त्युदायेन ॥ ८२३ ॥
 पुराण धर्मसाधेयं जायेन मनसा गिरा ।
 यन् कृतं दुष्टनं किञ्चित् नन् सर्वं महं सम्पत्ति ॥ ८२४ ॥

जीवघाता-ऽमृता-ऽदृष्ट-मैथुना-रम्भवर्जनम् ।
 त्रिविधं त्रिविधेनाऽपि प्रतिपद्यस्व भावतः ॥ ८३८ ॥
 अष्टादशानां त्वं पापस्थानकानां प्रतिक्रमम् ।
 कुरुष्वानुमर स्वान्ते परमेष्ठिनमस्क्रियाम् ॥ ८३९ ॥
 प्रपञ्चादीन्तीर्थकराघमस्य निर्विलानपि ।
 भरत-रावन-विदेहाऽर्हतोऽपि नमस्कृत ॥ ८४० ॥
 तीर्थकृद्भ्यो नमस्कारो देहभाजां भवच्छिदे ।
 मरुति क्रियमाणः सन् बोधिलाभाय बोधकैः ॥ ८४१ ॥
 सिद्धेभ्यश्च नमस्कारो भगवद्भ्यो निर्धायताम् ।
 कर्मभोऽदाहि वैर्ध्यानामिना भवसहस्रजम् ॥ ८४२ ॥
 आचार्येभ्यः पञ्चविधाचारेभ्यश्च नमस्कृत ।
 वैर्धार्यते प्रवचने भवस्येदसदोपतः ॥ ८४३ ॥
 भुक्ते विभ्रति ये सर्वे शिष्येभ्यो व्याहरन्ति च ।
 तेषां नम महात्मभ्य उपाध्यायेभ्य उषकैः ॥ ८४४ ॥
 शीलव्रतमनायेभ्यः साधुभ्यश्च नमस्कृत ।
 क्षेमामण्डलगाः सिद्धिविद्यां संसाधयन्ति ये ॥ ८४५ ॥
 इत्थं पञ्चनमस्कारमयं यज्जीविनं प्रजेत् ।
 न याति यत्सो मोक्षं ध्रुवं वैमानिको भवेत् ॥ ८४६ ॥
 सावयं योगमुपपि याते चाऽभ्यन्तरे तथा ।
 यावज्जीवं त्रिविधेन त्रिविधं व्युत्सृजाऽधुना ॥ ८४७ ॥
 चतुर्विधाहारमपि यावज्जीवं परित्यज ।
 उत्प्लासे परमे देहपि व्युत्सृज सत्तप ॥ ८४८ ॥
 धन-स्वजन-गोहादौ मयत्वं मुखं कोविद ।
 सर्वं विपद्यते प्रान्ते पर्य एकस्तु निधलः ॥ ८४९ ॥
 दुष्कर्मगर्हणां जन्तुसापणां भावनामपि ।
 चतुःशरणं च नमस्कारभाजनं तया ॥ ८५० ॥

इत्यमाराधनां पौढा विधाप्य दयितं निजम् ।
 पुनर्मदनरेखेवं धीरयामास धीरधीः ॥ ८५१ ॥
 विभाव्यैतद् महाभाग ! विचिन्त्य नरकन्ययाम् ।
 सर्वत्राऽप्रतिबद्धः सन्नेतद् दुःखं सह क्षणम् ॥ ८५२ ॥
 नरत्वं जिनधर्मादिसामग्री दुर्लभा पुनः ।
 समचित्तैः क्षणं भूत्वा तदस्या गृहतां फलम् ॥ ८५३ ॥
 इति वाक्यामृतैस्नस्या विध्यातः क्रोधपावकः ।
 हृष्टो बद्ध्वाऽञ्जलिं क्षीपे स सर्वं प्रतिपन्नवान् ॥ ८५४ ॥
 शुभध्यानो विपद्यास्य ब्रह्मलोके सुरोऽभवत् ।
 ततः क्रन्दितुमारेभे दुःखी चन्द्रयशा भृशम् ॥ ८५५ ॥
 दधौ मदनरेखाऽपि मन्दभाग्या हताऽस्मि हा ! ।
 ईदृक्पुरुपरवस्याऽनर्थमूलं बभूव या ॥ ८५६ ॥
 धिक् मे रूपमिदं दीपकलिकेव परन्तपम् ।
 यत्र यान्ति पतद्भूत्वं गुरुणामपि दृष्टवः ॥ ८५७ ॥
 मन्निमिषं हतो येन निजभ्राता ॥ पापकृत् ।
 प्रदीप्यत्येव मां तस्मात् स्थातुमत्र न युज्यते ॥ ८५८ ॥
 तद् गत्या कचिदन्यत्र पारङ्ग्यं कार्यमाश्रये ।
 अन्यथा पुत्रमप्येष मम पापो हनिष्यति ॥ ८५९ ॥
 मन्त्रयित्वेति सा पुत्रे शोकात्ते निरगान् ततः ।
 निशीथे दिशि पूर्वस्यां गच्छन्त्याप महादुर्गम् ॥ ८६० ॥
 गता रात्रिर्द्वितीयेऽहि प्राप्य मध्यन्दिने सरः ।
 पक्वे वनफलैस्तत्र माणवृत्तिं जलं पयो ॥ ८६१ ॥
 मत्प्राण्यापाऽय साकारं भक्तमध्यधमादिता ।
 खेदच्छेदार्थमेकस्मिन् गुप्ताप कदलीवरे ॥ ८६२ ॥
 आगता रजनी तस्यां व्याघ्र सिंह-निवारवैः ।
 उत्प्रस्ता सा नमस्कारं भूयो भूयोऽप्यचिन्तयन् ॥ ८६३ ॥

अर्धरात्रेऽथ तत्रैवाऽनीवमानोदरम्यथा ।

कृच्छ्रेण सुपुत्रे पुत्रं सर्वलक्षणसंयुतम् ॥ ८६४ ॥

मातः कम्बलरत्नेन वेष्टयित्वा निशुं करे ।

धीयुगवाहुनायाऽङ्गा तस्य मक्षिप्य मुद्रिकाम् ॥ ८६५ ॥

यया सरसि चीराणि मक्षाल्य स्नातुमग्रतः ।

मविष्टाऽऽय सा नीरहस्तिनोद्धालिताऽम्बरं ॥ ८६६ ॥

(पुग्मम्)

अथ नन्दीश्वरद्वीपमस्थितः स्वेचरो पुरा ।

पतन्तीमम्बराद् राक्षीं जगृहे रूपमोदितः ॥ ८६७ ॥

रुदती कदणं नीता बैताङ्गं तेन साञ्जदत् ।

धो महासगर ! यामिण्यां मसूनाऽहं गुप्तं बने ॥ ८६८ ॥

तं कदलीगृहे सुचत्वा मविष्टाऽहं सरोररे ।

तत्रोत्तिष्ठा जलेभ्येन पतन्ती जगृहे स्वया ॥ ८६९ ॥

ततो घातः स केनाऽपि श्वापदेन हनिष्यते ।

आहाररहितः किं मा स्वयमेव विपत्त्यते ॥ ८७० ॥

तद् ममापत्यदानेन ममाहं कुरु सदय ! ।

त इहाऽऽनीयतां किं वा तत्र मां नय सस्तरम् ॥ ८७१ ॥

माह विद्याधरो भद्रे ! भर्तारं मनिष्यसे ।

यदि मां तद् सदादेशकारी नर भवाम्बरम् ॥ ८७२ ॥

अन्वेष—

बैताङ्गदेवचरधेनिम्बावी रत्नावहे पुरे ।

मणिपूटाऽभिधो राजा तत्पुत्रोऽहं मणिपथः ॥ ८७३ ॥

निर्विण्णः कामभोगानां राज्ये संस्थाप्य मत्पिता ।

मणिपूटोऽग्रदीद् दीप्तां चारणभयणान्निके ॥ ८७४ ॥

कमेण विहरन्मागाद् नम्राऽमौ गगवासरे ।

गगध साम्बने नन्दीश्वरे चैस्यानि वन्दितुम् ॥ ८७५ ॥

तमद्य बीतितुं भद्रे ! प्रमत्ता एवं मयेक्षिता ।

इत्थमारोपणां पौढा विधाप्य दयितं निजम् ।
 पुनर्मदनरेखैवं धीरयापास धीरधीः ॥ ८५१ ॥
 विभाव्यैतद् महाभाग ! विचिन्त्य नरकव्यथाम् ।
 सर्वत्राऽप्रतिबद्धः सन्नेतद् दुःखं सह क्षणम् ॥ ८५२ ॥
 नरत्वं जिनधर्मादिसामग्री दुर्लभा पुनः ।
 समाचितैः क्षणं भूत्वा तदस्या गृयतां फलम् ॥ ८५३ ॥
 इति वाक्यामृतैस्नस्या विध्यातः क्रोधपावकः ।
 हृष्टो बहुधाऽञ्जलिं शीघ्रं स सर्वं प्रतिपन्नवान् ॥ ८५४ ॥
 शुभध्यानो विषयाऽयं ब्रह्मलोके सुरोऽभवत् ।
 ततः क्रन्दितुमारंभे दुःखी चन्द्रपशा मृगम् ॥ ८५५ ॥
 दध्यौ मदनरेखाऽपि मन्दभाग्या हताऽस्मि हा ! ।
 ईदृक्पुरुषपरमस्याऽनर्थमूलं बभूव या ॥ ८५६ ॥
 धिक् मे रूपमिदं दीपकालिकेव परन्तपम् ।
 यत्र यान्ति पतद्भूत्वं गुरुणामपि दृष्टयः ॥ ८५७ ॥
 मस्मिमेतं हतो येन निजभ्राता स पापकृत् ।
 प्रीक्ष्यत्येव मां तस्मात् स्थातुमत्र न युज्यते ॥ ८५८ ॥
 तद् गत्वा कचिदन्यत्र पौरुषं कार्यमाश्रये ।
 अन्यथा पुत्रमप्येष मम पापो हनिष्यति ॥ ८५९ ॥
 मन्त्रपित्वेति सा पुत्रे शोकात्ते निरगान् ततः ।
 निर्वापे दिशि पूर्वस्यां गच्छन्त्याप महादवीम् ॥ ८६० ॥
 गता रात्रिर्दितीयेऽहि प्राप्य मध्यान्दिने सरः ।
 चक्रे वनफलैस्तत्र प्राणवृत्तिं जलं पयो ॥ ८६१ ॥
 मत्पाण्यायाऽयं साकारं भक्तमध्वयमादिता ।
 रेदच्छेदार्थमेकस्मिन् गुप्ताय फदलीपदे ॥ ८६२ ॥
 आगता रजनी तस्यां व्याघ्र सिंह-शिरारवैः ।
 उग्रस्ता सा नमस्कृतं भूषो भूषोऽप्यचिन्तयन् ॥ ८६३ ॥

पृष्ठः मार्गः ।

अर्धरात्रेऽथ तत्रैवाजीवजातोदरव्यथा ।
 कृच्छ्रेण सुपुत्रं पुत्रं सर्वव्यसणसंवृतम् ॥ ८६४ ॥
 मातः कम्पनरत्नेन वेष्टयित्वा निशुं करे ।
 श्रीपुणवाहुनामाऽहो तस्य प्रसिष्य मुद्रिकाम् ॥ ८६५ ॥
 ययौ सरसि बीराणि प्रसाल्य स्नातुमग्रतः ।
 प्रविष्टाऽऽद्य सा नीरदस्तिनोह्राहिताऽम्बरे ॥ ८६६ ॥
 (पुष्पम्)

अथ नन्दीश्वरद्वीपस्थितः खेचरो पुषा ।
 वनन्तीमम्बरान् राक्षी जघरे रूपमोहितः ॥ ८६७ ॥
 रुदती कण्ठं नीता वृताङ्गं तेन साज्जदत् ।
 भो महासगर ! यामिण्यां प्रमृताऽहं सुतं वने ॥ ८६८ ॥
 तं कदलीपृष्ठे मृत्त्या प्रविष्टाऽहं तरोवरं ।
 तत्रोत्थिता जलेभ्येन वनन्ती जघरे स्वया ॥ ८६९ ॥
 ततो बालः स केनाऽपि भावदेन हनिष्यते ।
 आहाररहितः किं वा स्वयमेव विपश्यते ॥ ८७० ॥
 तद् ममापत्यदानेन प्रसादं कुरु मत्स्य ।
 स ह्यऽऽनीयतां किं वा तत्र मां नय सत्वरम् ॥ ८७१ ॥
 माह विद्याधरो भद्रे ! भर्तारं मतिपयसे ।
 यदि मां तद् सदादेशकारी तव प्रदाम्यम् ॥ ८७२ ॥
 अन्यथा—
 वृताङ्गमेव परधेनिम्यापी रक्षापरे पुरे ।
 मणिपूडाऽभिधौ राजा तत्पुत्रोऽहं मणिमथः ॥ ८७३ ॥
 निर्विण्णः कामभोगानां राज्ये संस्थाप्य मन्त्रिता ।
 मणिपूटोऽग्रहीद् दीप्तां पारणधमजान्निकं ॥ ८७४ ॥
 वषेण विररयागात् तत्राऽसौ मगधामरे ।
 मगध साम्बनं नन्दीश्वरे वृत्त्यानि वन्दितुम् ॥ ८७५ ॥
 तस्य वीसितुं भद्रे ! प्रजना एवं वषेहिता ।

तद् भव स्वामिनी सर्वस्वेचरीणां प्रपद्य माम् ॥ ८७६ ॥
 अन्यच्च स तनूजस्ते तुरङ्गापहृतेन हि ।
 मिथिलापतिना पद्मरथेन ददृशे वने ॥ ८७७ ॥
 आदाय पुष्पमालायाः स्वमियायाः समर्पितः ।
 पालयमानः सुतत्वेन तथा तिष्ठत्यसौ सुखी ८७८ ॥
 प्रज्ञप्तिविद्यया ज्ञातं मयैतन्नाऽन्यथा भवेत् ।
 तत् प्रसन्नमना भूत्वा मम राज्यमलङ्कुरु ॥ ८७९ ॥
 तच्छ्रुत्वा चिन्तितं राज्ञा ममाऽहो ! कर्म कीदृशम् १ ।
 अन्याऽन्यव्यसनश्रेणी यद् ममैषा पुरः स्थिता ॥ ८८० ॥
 तावच्छीलस्य रक्षार्थमियद् दूरं समागमम् ।
 तस्य भङ्गस्तथैवाऽयमिहाऽपि समुपस्थितः ॥ ८८१ ॥
 तन्मया नियतं तावद् रक्षितव्यं सतीव्रतम् ।
 अयं च प्रसृतानङ्गमपीलिताक्षरक्रमः ॥ ८८२ ॥
 ततो न गणयेत् पापं न चाऽपि वैचनीयताम् ।
 न लज्जां न कुलावघं विचारविकलो नरः ॥ ८८३ ॥
 व्याक्षेपः कांऽपि तद् युक्तो नोपायोऽस्त्यपरः पुनः ।
 अशुभस्योच्यते कालहरणं कोविदैर्यतः ॥ ८८४ ॥
 इति संकल्प्य साऽजल्पदहो ! नन्दीश्वरे जिनात् ।
 तावद् दर्शय मे पश्चात् करिष्ये खलु ते मियम् ॥ ८८५ ॥
 ततस्तुष्टेन तेनाऽसौ नीता नन्दीश्वरे क्षणात् ।
 तत्र शाश्वतचैत्यानि सन्ति तेषां त्वयं स्थितिः ॥ ८८६ ॥
 चत्वारोऽञ्जनशैलेषु दधिमुख्येषु षोडश ।
 द्वात्रिंशच्च रतिकराऽभिधानेषु जिनालयाः ॥ ८८७ ॥
 योजनानां शतं दीर्घाः पञ्चाशद् विस्तृताश्च ते ।
 द्विसप्तस्युच्छिन्नाः सर्वे द्विपञ्चाशद् भवन्त्यमी ॥ ८८८ ॥
 विमानादवतीर्याऽथ तत्र नाभ्यां यथाविधि ।

मपूङ्गव वन्दिता भवत्या प्रतिमाः शाश्वताहताम् ॥ ८८९ ॥

क्रुपधन्ऽज्ञाननश्च चारिषेणाभिपस्तथा ।

वर्धमानश्च चत्वारः शाश्वता जिनपुङ्गवाः ॥ ८९० ॥

तद्वन्दनावसाने च मणिचूडे हुनीश्वरम् ।

नमस्कृत्य यथाचित्यमुभायपि निषीदतः ॥ ८९१ ॥

ह्यारवा मदनरेखाया ज्ञानी व्यनिकरे मुनिः ।

सद्धर्मदेशनापूर्वं मणिमभमवोधयत् ॥ ८९२ ॥

क्षमयित्वा ततो राज्ञी भणिता स्वेचरेण मे ।

अयमभूति यामिंस्त्वमधुना किं करोमि ते ? ॥ ८९३ ॥

राज्याऽभाणि कृतं सर्वं त्वयैतर्क्षीर्यदर्शनात् ।

पृष्ट्व स मुनिः पुत्रमवृत्तिमिति शंसति ॥ ८९४ ॥

मागास्तां राजपुत्रां द्वौ देवी राजगुर्ता सुरा ।

तयोरेकः पद्मरथो द्वितीयस्ते गुतोऽभवत् ॥ ८९५ ॥

तेन पद्मरथेनाऽभ्यापद्मेन तवान्मजः ।

पृष्टीत्वा पुष्पमालायाः स्वप्रियायाः समर्पितः ॥ ८९६ ॥

तुष्टः पूर्वभवस्नेहाद् विधिलायां महोत्सवम् ।

राजा पद्मरथोऽकार्षीत्, पुत्रस्तत्राऽस्ति ते सुखी ॥ ८९७ ॥

एवंवाचि मुनी व्योम्नि नितमू-दशमिभम् ।

रक्षाचनिर्मितं मुक्तादामशोभिलसदुष्वजम् ॥ ८९८ ॥

किङ्किणीध्वानमुखरमुच्छलभूर्यनिःस्वनम् ।

विमानमाययावेकं देवः कृतजवारचम् ॥ ८९९ ॥

(पुण्यम्)

ततो विनिर्यपौ देवस्तेजःप्रसरभामुरः ।

गीयमानगुणो देवर्षीभिः प्रवरभूषणः ॥ ९०० ॥

दत्त्वा मदनरेखायाः स च निस्त्रः प्रदक्षिणाः ।

निपत्य पादयोः पथाद् मुनिं नत्वा निपण्यवान् ॥ ९०१ ॥

असंवद्धमिदं दृष्ट्वा तमुवाच मणिप्रभः ।

देवानामपि यद्येषा नीतिस्तद् ब्रूमहेऽत्र किम् ? ॥९०२॥

चतुर्ज्ञानधरं चारुचारित्रं मुनिपुङ्गवम् ।

हित्वा त्वया प्रणामः प्राक् स्त्रीमात्रस्य कथं कृतः ? ॥९०३॥

अथ यावत् सुरः किञ्चिद् वक्ति तावद् मुनिर्नर्गो ।

मा मैवं ब्रूहि नैवाऽयमुपालम्भं सुरोऽर्हति ॥९०४॥

यतो मणिरथो राजा युगबाहुं सहोदरम् ।

लुब्धो मदनरेखायास्तत्प्रियाया जघान तम् ॥९०५॥

मृत्युकाले ततो भर्ता वाक्यैर्निपुणकोमलैः ।

तथाऽनुशिष्टो जैनेन्द्रं धर्मं च ग्राहितस्तथा ॥९०६॥

यथाऽभूत् पञ्चमे कल्पे इन्द्रसामानिकः सुरः ।

स चापमागतः पूर्वं ववन्दे प्रमदामिमाम् ॥९०७॥

धर्माचार्या ध्रुवं धर्मदानादियममुष्य हि ।

मणामैः कोटिशोऽप्यस्यास्तत् स्यादेपोऽमृतः कथम् ? ॥९०८॥

यो येन स्थाप्यते धर्मे यतिना गृहिणाऽपि वा ।

स एव तस्य सद्धर्मदानाद् धर्मगुरुर्भवेत् ॥९०९॥

किञ्च-

सम्यक्त्वं ददता दत्तं शिवसौख्यं सनातनम् ।

एतद्दानोपकारस्मोपकारः कोऽपि नो समः ॥९१०॥

इत्यादौ मुनिनाऽऽख्याते जिनधर्मस्य भावयन् ।

सामर्थ्यमद्भुतं विद्याधरः क्षमयतेऽमरम् ॥९११॥

राज्ञी प्राह सुरो भद्रे ! किं तवेष्टं करोम्यहम् ।

साऽप्याह तत्त्वतो यूयं नेष्टं कर्तुं मम क्षमाः ॥९१२॥

यतो जन्म-मरा-मृत्यु-रोग-शोकादिवर्जितम् ।

निरुपाधि ध्रुवं मोक्षसौख्यमेव मम प्रियम् ॥९१३॥

तथापि नय मां शीघ्रं मिथिलायां सुरोत्तम ! ।

तत्र पुत्रमुखं वीक्ष्य यत्किप्ये धर्मकर्मणि ॥९१४॥

नतः सा तत्र सणाद् निन्ये गुरेण विविद्यापुरिम् ।
 ययाऽधुद् यद्दिनायस्य जन्म दीप्ता च केवलम् ॥११५॥
 अनः गर्वाधेषुद्वयाऽर्धेत्येषु मयमं गर्ता ।
 ११६ साऽधोऽध्यागमोपाधये र्ता मणेमतुः ॥ ११६ ॥
 ताभिध कथितो धर्मो यद्गुण्य सा नुपुं धवम् ।
 धर्माऽधर्मकमे ज्ञात्वा धर्मं कार्यः सदोदयः ११७ ॥
 इत्यादिदेसनामान्ने गुरः प्रोवाप गुन्दरि । ।
 एहि रामकुलं यामो दर्शये ननयं तव ११८
 साऽध्वरीदधुनाऽलं मे स्नेहेन धवरेतुना । ।
 संसारे धमर्ता जातः को नु बन्धुः परोऽपि वा ? ॥११९॥
 एतासामेव साऽध्वीनां वरणाः शरणं मम ।
 इत्युक्ते शिदमः साऽध्वीनां च नन्या गतो दिवम् ॥१२०॥
 दीप्ता यद्गुण्येनाऽपि साऽध्वीनामग्निर्केशरीन् ।
 संज्ञातगुद्वयादानां कुलने दुष्करं तपः ॥ १२१ ॥
 मधावात् तस्य बालस्य ननाः सर्वेऽपि पार्थिवः ।
 रामा पदरथस्तेन नमिनामात्रय विषये ॥ १२२ ॥
 पार्थीणां स्नातनाद् वृद्धिं गतोऽगो समये बालम् ।
 वृद्धानां र्थावनस्थाऽधुद् श्वेतवस्त्रज्जाह्वन् ॥ १२३ ॥
 विशा गुह्यज्ञानानां रूपेणाऽतिगुरीभिषां ।
 अष्टोत्तरसहस्रस्य वज्रवानां ज्ञातेनः कवम् ॥ १२४ ॥
 अधो पदरथां र्थाग्यं ज्ञात्वा राज्ये नये नृपः ।
 स्वस्य स्वं वदयामात्रये लीलाधर्मा गतः दिवम् ॥ १२५ ॥
 नमिनेविनधूराभ्यां विद्यां विद्यां विनमयः ।
 उभति मा तथा प्राप यथा स्रक्ममोऽध्वन् ॥ १२६ ॥
 एतथ यस्यां मोदं र्थं शर्था वन्दिरथोऽध्वन् ।

१ गुरीतिव हेतुः कोऽपि नमिनेविनधूराभ्यां विद्यां विद्यां विनमयः । २ ज्ञातगुद्वयादानां कुलने दुष्करं तपः ।

३ धावात् ।

ततः सा तन् भणान् निन्ये गुरेण विधिसाधुरिम् ।
यथाऽभूत् मतिनायस्य जन्म दीप्ता च केवलम् ॥९१५॥
अतः सचोर्ध्वपुण्याऽर्द्धस्येषु प्रथमं गतो ।
हृत् साध्वीरथासद्योपाश्रये नो प्रणमतुः ॥ ९१६ ॥
तामिध कथितो धर्मो बह्वन्वा मानुषं भवम् ।
धर्मोऽधर्मकृतं शत्रुता धर्मो कार्यः सदोद्यमः ९१७ ॥
इत्यादिदेशनामान्ने गुरः प्रोवाच सुन्दरि ! ।
एहि राजकुलं यामो दर्शये तनयं तव ९१८
साऽग्रवीरधुनाऽन्ये मे स्नेहेन भवहेतुना ? ।
संसारे भ्रमतां जातः को नु बन्धुः परोऽपि वा ? ॥९१९॥
एतामामेव साध्वीनां चरणाः नरणं यय ।
इत्युक्ते शिदध्रः साध्वीस्तां च नन्वा गतो दिवम् ॥९२०॥
दीप्तां यदनरेणाऽपि साध्वीनामन्निकेऽग्रहीत् ।
संज्ञानमुग्रताहाना कुरुने दुष्करं तपः ॥ ९२१ ॥
प्रभावात् तस्य बालस्य नताः सर्वेऽपि पार्थिवाः ।
राजा पद्मरथस्तेन नमिनायाऽस्य निर्वेदे ॥ ९२२ ॥
धार्त्रीणां लाब्धनाद् वृद्धिं गतोऽसौ समये कदाम् ।
वृद्धानो यौवनस्याऽभूत् श्वेतशङ्खशङ्करत् ॥ ९२३ ॥
विश्रा मुकुलजातानां रूपेणाऽनिसुरीभिर्षाप् ।
अष्टोत्तरसहस्रस्य कन्यानां प्राप्तेतः करम् ॥ ९२४ ॥
अथो पद्मरथो योग्यं ज्ञात्वा राज्ये नमि नृपः ।
न्यस्य स्वं शममाभ्राज्ये क्षीणकर्मा गतः शिवम् ॥ ९२५ ॥
नमिर्नमिन्भूशालर्मालिमांलायितक्रमः ।
उत्सति स तथा प्राप यथा शक्रसमोऽभवत् ॥ ९२६ ॥
इतथ यस्यां सोदैर्ष्यं राज्ञो यणिरथोऽवर्षीत् ।

१ सुरीभिश्च देवीर्दीप्ताभावनिकान्तवर्तीनाम् । २ मानापिनौ प्राप्तेवाचरितौ ।

भगवत् ।

असंख्यदमिदं दृष्ट्वा तमुवाच मणिप्रभः ।

देवानामपि यथेषा नीतिस्तद् ग्रामरेऽत्र किम् ? ॥९०२॥

चतुर्ज्ञानधरं चारुचारित्रं मुनिपुङ्गवम् ।

हित्वा त्वया मणामः माहू स्त्रीपात्रस्य कथं कृतः ? ॥९०३॥

अथ यावत् सुरः किञ्चिद् वक्ति तावद् मुनिर्भगौ ।

मा मैवं ब्रूहि नैराश्रयमुपालम्भं सुरोऽर्हति ॥९०४॥

यतो मणिरथो राजा युगबाहुं सहोदरम् ।

सुम्भो मदनरेखायास्तत्प्रियाया जयान तम् ॥ ९०५ ॥

मृत्युकाले ततो भर्ता बाणपैर्निपुणकोपधैः ।

तथाऽनुशिष्टो जेनेन्द्रं धर्मं च ग्राहितस्तथा ॥९०६॥

यथाऽभूत् पञ्चमे कल्पे इन्द्रमामानिकः सुरः ।

स चायमागतः पूर्वं वचन्दे प्रमदापिमाह ॥९०७॥

धर्माचार्या धूर्वं धर्मदानादियममुष्य हि ।

मणामैः कोटिशोऽप्यस्यास्तत् स्यादेवोऽनृतः कथम् ? ॥९०८॥

यो येन स्यात्पते धर्मं यतिना पृथिवाऽपि वा ।

न एव तस्य सदर्पदानाद् धर्मगुरुर्धवेत् ॥ ९०९ ॥

किञ्च-

सह्यस्यत्वं ददता दत्तं शिवमौल्यं गनावनम् ।

एतद्दानोपकारस्योपकारः कोऽपि नो तवः ॥९१०॥

इत्यादी मुनिनाऽऽलम्बाने तिनधर्मस्य भावयते ।

सामर्थ्यमद्भुतं विधातवः समयनेऽवगम् ॥ ९११ ॥

रात्रीं प्राह सुरो भद्रे ! हि ततोऽत्र कर्मोपदम् ।

माऽप्याह मन्त्रतो गुर्यं नेष्टुं कर्तुं मय शवाः ॥९१२॥

यतो जन्म-त्ररा मृत्यु-राग शोकादिवर्तिवम् ।

निवर्ताहि धूर्वं मोक्षमौल्यमेव मय विवम् ॥९१३॥

मन्त्रानि नय मां प्रीतिं विविधायां सुखोभय ! ।

नव बुधमूर्धं बीजय वनिष्ये पद्मेदमौलि ॥९१४॥

ततः सा तन् सणाद् निन्ये मुरेण मिथिलापुरिम् ।
यथाऽभूद् मल्लिनाथस्य जन्म दीप्ता च केवलम् ॥९१५॥
अतः मर्चार्थपुरुषाऽर्धस्येषु प्रथमं गता ।
१५८। साध्वीरथासघोषाश्रये तौ प्रणमतुः ॥ ९१६ ॥
ताभिश्च कथितो धर्मो यद्वृज्ज्वा मानुषं भवम् ।
धर्माऽधर्मकर्म ज्ञात्वा धर्मं कार्यः सदोद्यमः ९१७ ॥
इत्यादिदेशनामान्ते सुरः प्रोवाच सुन्दरि ! ।
एहि रामकुलं यामो दर्शये तनयं तव ९१८
साऽग्रवीक्षधुनाऽलं मे स्नेहेन भवहेतुना ? ।
संसारे भ्रमतां ज्ञानः को नु बन्धुः परोऽपि वा ? ॥९१९॥
एतासां च साध्वीनां परणाः जरणं मम ।
इत्युक्ते विदग्धः साध्वीस्तां च नन्वा गतो दिवम् ॥९२०॥
दीप्तां मदनरेखाऽपि साध्वीनामन्तिकेऽग्रीन् ।
संज्ञातमुग्रताहानां कुरुते दुष्करं तपः ॥ ९२१ ॥
मभावात् तस्य बालस्य नताः सर्वेऽपि पार्थिवाः ।
राजा पद्मरथस्तेन नमिनामाऽस्य निर्मेमे ॥ ९२२ ॥
घात्रीणां लालनाद् रुद्धिं गतोऽमौ समये कलाम् ।
गृहानां यौवनस्थोऽभूत् श्वेतपक्ष्मशाङ्कवत् ॥ ९२३ ॥
पित्रा सुकुलजातानां रूपेणाऽतिमुरीधिर्याम् ।
अष्टोत्तरसहस्रस्य कन्वानां ग्राहितः करम् ॥ ९२४ ॥
अथो पद्मरथो योग्यं ज्ञात्वा राज्ये नमि नृपः ।
न्यस्य ह्यं शयमाग्राज्ये क्षीणकर्षा गतः शिवम् ॥ ९२५ ॥
नमिर्नमिन्तभूपालमौलिमोलायितक्रमः ।
उद्यतिं स तथा प्राप यथा शक्यमोऽभवत् ॥ ९२६ ॥
इतश्च यस्यां सोदैर्यं राशौ मणिरयोऽवधीत् ।

१ मुराभिर्बन्धुवैद्योक्तोभामतिक्रान्तवर्त्तनाम् । २ मालायितो माहेवाचरितो ।

भानरम् ।

तस्यामेवाऽहिना दष्टो मृत्वा तुर्याचनो गतः ॥ ९२७ ॥
 स्थापिनो मन्त्रिसामन्तैर्पुंगवाद्भुसुनस्तनः ।
 राज्ये चन्द्रयशाश्चन्द्रयशाः पालयते महीम् ॥ ९२८ ॥
 नमे राज्ञोऽन्यदा राज्यमधानो धवलः करी ।
 आलानस्तम्भमुन्मूल्योऽचान्नीडु विन्ध्याद्वीमभि ॥ ९२९ ॥
 सुदर्शनपुरस्याऽसौ सपीपे च व्रजमभिः ।
 मानुषैश्चन्द्रयशसो दृष्ट्वा राज्ञो निवेदितः ॥ ९३० ॥
 राजाऽप्यैरावताभे समानयत् स्वपुरं बलात् ।
 तज् ज्ञान्वा चारपुर्यः कथितं नमिभूभुजः ॥ ९३१ ॥
 नमिना महिनो दूतः स गत्वावान यद् नमिः ।
 याचते इस्तिनं स्वीयमथ चन्द्रयशा जगौ ॥ ९३२ ॥
 यदेवं याचते दूत ! तत्र स्वामी निमं गमम् ।
 तत् कथं नाऽनृणोर्भीतिं यत् तस्यामिदमुच्यते ॥ ९३३ ॥
 न श्रीः कृष्णक्रमायाता ज्ञातने विस्तिताऽपि वा ।
 रतेनाऽऽकम्प्य भुञ्जीत धीरभोग्या वगुन्धरा ॥ ९३४ ॥
 इत्याशुगन्वा नृपो दूतमगमोन्व व्यगमयत् ।
 सोऽपि गन्वा नमोः सर्वं सविशेषं व्यप्रिजयत् ॥ ९३५ ॥
 कुपितोऽप्य नमिः सर्ववलेन बलिना दूतम् ।
 भेरीमाह्वारनादेन सुदर्शनपुरेऽपरि ॥ ९३६ ॥
 सोऽन्मार्हं तं नृपश्चन्द्रयशा अप्यभिप्रेतयत् ।
 प्रकुनैर्वाग्निः किन्तु विजय इति मन्त्रिभिः ॥ ९३७ ॥
 गोपुगाणि पित्रायात्र पुरे निष्ठ यथोचितम् ।
 यथाज्ञान्वा कल्प्यामः सोऽपि राजा नवाऽऽहरोत् ॥ ९३८ ॥
 नमिरेत्य नवो विजय नगरं नदरेदृशत् ।
 एष व्यविदग्धो ज्ञानः कनक्तिव सुवनायेवा ॥ ९३९ ॥
 विन्निनं नाऽऽगिद्वयपरमार्थानुभविनी ।

विधाय जनसम्पर्दं मा प्रयातामघोगनिम् ॥ ९४० ॥
 तिति साऽऽश्रुत्तय गणनीं सुमाध्वीपरिचारिता ।
 मुदग्ननपुरेऽगच्छदार्था नमिन्पान्तिके ॥ ९४१ ॥
 भङ्गपुण्यानं विधायाऽथ निवेद्य परमाग्ने ।
 मत्तया मदनरेग्यार्था वन्दिता नमिभूभुजा ॥ ९४२ ॥
 तान्नि भूमां निविष्टेऽस्मिन्नशेषसुखकारिणिम् ।
 विधाय देशनां साध्वी रहस्यमिदमब्रवीत् ॥ ९४३ ॥
 राजक्षमारा राज्यधीर्भोगा निर्दोहदारुणाः ।
 ग्रीवघातेन दुःखादग्रे निवासो नरके ध्रुवम् ॥ ९४४ ॥
 तदेवं सति सदग्रामाभिवर्तस्व दूरं ततः ।
 भ्रम्यथ कीदृशो उपेष्टभ्रात्रा हि सह विग्रहः ई ॥ ९४५ ॥
 विस्मयात्तमिराजेन पृष्टं कथमर्गो मम ।
 उपेष्टभ्रात्रा ततः साध्व्यात्प्राप्तं सर्वं यथास्मिन् ॥ ९४६ ॥
 यस्यार्थं य कथिते ते मृदा-रत्नकम्बले ।
 दशिते य ममेस्ते तु पृष्ट्या पुष्पमास्तया ॥ ९४७ ॥
 तथाऽपि विरमेयं यदा मानेन सा तदा ।
 गता चन्द्रयज्ञःपार्श्वेऽभिज्ञाना तेन सत्वरम् ॥ ९४८ ॥
 भङ्गपुण्यायाऽऽसन्नं दत्त्वा नरका य म निरिष्टवान् ।
 भग्नःपुरपरीवारजनोऽप्येत्य ननाय ताम् ॥ ९४९ ॥
 भार्ये ! किमेतद्विपुलं ग्रने ते इति भूभुजा ।
 कृष्टाऽर्गो निमग्नान्नं यथास्मिन्ममास्त्वत् ॥ ९५० ॥
 ताश्चाऽभाणि पुनः कुत्र मोऽभुवा ये सरोदरः ।
 भार्यया यदि ते बाधे येन त्वं रोषिनो ह्यः ई ॥ ९५१ ॥
 ततो हर्षादुत्पद्यन् यज्ञा द्वाग् निर्गमो बहिः ।
 ह्यो नमिरपि ज्ञात्वा तस्य संदुरयसायनी ॥ ९५२ ॥
 वनं य पादपोऽप्येष्टवन्धुनोन्वाप्य तस्यजे ।

तथा यथैक्यं सौंदर्यव्यञ्जनाय तयोरभूत् ॥ ९५३ ॥
 यतो लक्षणशास्त्रेऽपि रूपे रूपप्रवेशतः ।
 एकशेषः सरूपाणां भवत्येकत्वासिद्धये ॥ ९५४ ॥
 महोत्सवेन नगरं प्रवेश्य नमिमग्रजः ।
 चह्रसन्निर्मलस्नेहाद्भ्रुपूणेंक्षणोऽवदन् ॥ ९५५ ॥
 पितुरेवं मृतिं दृष्ट्वा वन्स ! राज्ये रतिर्न मे ।
 परं राज्यधराभावादियत्कालमहं स्थितः ॥ ९५६ ॥
 निजवन्धुं विनाऽभीष्टसिद्धिर्भवति नो भुवि ।
 इत्यादिवाक्यैः संबोध्य नमिं राज्येऽभ्यपिञ्चत ॥ ९५७ ॥
 चन्द्रवत् परलोकस्योद्घोताय मात्रजन् स्वयम् ।
 प्रतापाक्रान्तभूभृन् तु नमिः मूर्ख इवोदितः ॥ ९५८ ॥
 तस्य राज्यदूषं शत्रोः शक्त्या भक्त्या गुर्गं जने ।
 द्विधाधर्मप्रवीणस्याऽवतेः कालो बहुयुगो ॥ ९५९ ॥
 पाप्मासिकोऽन्यदा जज्ञे महादाहो नमेस्तनौ ।
 तस्योपशान्तये राज्यः स्वयं यर्पन्ति वन्दनम् ॥ ९६० ॥
 तद्वाहुबलयश्रेणिजनस्कारवनेमेः ।
 कर्णाधानेन जायेत दाहार्तस्याऽऽनिर्भुजम् ॥ ९६१ ॥
 तदादेशान् ततो राज्यः कङ्कणान्वुदतारयन् ।
 क्रमेण यावदेकैकं बाहुलाय करे दधुः ॥ ९६२ ॥
 अथाऽपृच्छन् नृपो देव्यः किं न घपन्ति वन्दनम् ? ।
 यद्यपि श्रूयते शब्दस्ततो मन्त्रिजनोऽग्रवीन् ॥ ९६३ ॥
 देव्यः सर्वा अपि स्वामिन् ! घर्पन्त्यः सन्ति वन्दनम् ।
 करे त्रैकैकबलयत्नेन न शायने ध्वनिः ॥ ९६४ ॥
 तन् श्रुत्वा जानमंबोधः पृथग्मोहो नृपो हृदि ।
 दध्यां सर्वेऽप्यहो ! भूमिमंयागा दुःखदायकाः ॥ ९६५ ॥
 कङ्कणमूरिभिर्दुःखं मय्यः मय्यनगरं गुणम् ।

यावदर्थ्यं व दृष्टान्तादेकाकिन्ये मदासुखम् ॥ ९६६ ॥

उच्यते च—

यथा यथा महत् तन्त्रं विस्तरथ यथा यथा ।

तथा तथा महद् दुःखं सुखं तु न तथा तथा ॥ ९६७ ॥

पण्येनाय विस्तराः सर्वे संक्षेपान्तु सुग्राहकाः ।

पमर्थं विस्तराः सर्वे त्यागमात्मदिनं विदुः ॥ ९६८ ॥

ततोऽर्मा यदि मे दाहः मन्नाम्यनि कथञ्चन ।

सर्वसङ्गं परित्यज्य तदेकाकी भवाम्यहम् ॥ ९६९ ॥

चिन्तयन्निति सुमोऽर्मा निजान्ते मन्दरापरि ।

स्वप्ने श्वेतगजारूढं पश्यत्यात्मानमुत्पत्तः ॥ ९७० ॥

राक्षसैर्यवेनाय मनिपुद्गो निरावयः ।

दृष्टो दध्यावहो ! स्वप्नः प्रधानो ददृशे मया ॥ ९७१ ॥

यतः—

ॐ गोष्ठे पर्वताग्रे च मामादे मफलद्रुये ।

आरोहणं गमेन्द्रे च स्वप्नमात्रे मगस्यते ॥ ९७२ ॥

विश्व—

प्रथमे वार्षिकं यामे द्वितीये मानिकं फलम् ।

तृतीये वासरेस्तुये मय एव फलं भवेत् ॥ ९७३ ॥

तथा—

एष्टः पूर्वो मया काऽपि शैलराजोऽपमोदितः ।

इति चिन्तयन्त्यस्य स्वप्नानिष्पत्तिरप्यधुन ॥ ९७४ ॥

पूर्वपत्त्यभवे कृत्वा आमर्ष्य प्राणने मुक्तः ।

आमं तत्राऽऽजन्मादावागतो दृष्टवानिमम् ॥ ९७५ ॥

ततो पुद्गः स्वयं पुद्गं न्यस्य राउपे नमिर्नृपः ।

देवतादलपिङ्गः सन् मय्यर्था मनिपदवान् ॥ ९७६ ॥

पुर्वा नियान्तमाप्तेरय मत्परित्रेण रज्जिनः ।

विषयेष्वपरमशाऽऽवर्षा शकः परोक्षितुम् ॥ ९७७ ॥

वदत्येवं च भो राजेन्नावर्जनीवदयाग्रतम् ।
 स्वदुष्टवग्रहणे चैषा कन्दने दुःस्मिता पुरी ॥ ९७८ ॥
 तदयुक्तमितं पूर्वाऽप्यस्वापाकृतं व्रतम् ।
 ततो ह्यने मुनिर्दुःस्वकारणं नो मम व्रतम् ॥ ९७९ ॥
 किन्तु लोके स्वस्वकार्यदानिर्दुःस्वस्य कारणम् ।
 ततोऽदमपि कार्यं मं कुरु किं मेऽप्यविन्दया ? ॥ ९८० ॥
 मञ्जलम्पुषाऽऽसीत्य युहाण्यन्तःपुराणि य ।
 हरिगह किमेतत्तु मं दमयानमुपेक्षते ? ॥ ९८१ ॥
 नमिगह गुह्येनाऽस्मि मम यस्यास्ति किमन ।
 किमिदं मे दमयानाया विगिह्याया न दद्यते ॥ ९८२ ॥
 पुनराह हरिः पूर्वा माकारमनिर्दुमेवम् ।
 नानागम्यपुनै राजन ! कारयित्वा वास्तवम् ॥ ९८३ ॥
 राजर्षिः प्राह भो भद्र ! मेवमेवं नगरे मम ।
 शमाग्यां विहितमन्य माकारो नयगम्यवान् ॥ ९८४ ॥
 इन्द्रोऽनोपद् निरामाय लोकांस्तु मुपनादयान ।
 मागादान कारयित्वा माः ! शविष ' मञ्जलम्पुषा ॥ ९८५ ॥
 मुनिः सोऽने कुर्यान्व कुर्यान्व विगिह्याया एवम्
 निगच्छे यत्तु मेऽप्यन्य मुने नयेह मांश्चरम् ॥ ९८६ ॥
 हरिः प्राह निगृणाऽऽर्त्ता भोगान् गुह्या दुःख नया ।
 प्रत्याह सोऽह शमाया निगृहीताश्च न मया ॥ ९८७ ॥
 नमः हः प्राह मे केऽपि नमन्ति न नयादया ।
 पार्श्वेनाम्नान् विनिर्मित्य मञ्जलम्पुषा दुःख नयम् ॥ ९८८ ॥
 प्रत्याह मञ्जलम्पुषान् यः मदग्राह मुपेक्षते नयम्
 मञ्जलम्पुषा मनेतेहमेव मे पश्यते मया ॥ ९८९ ॥
 हरिः प्राह कुरुऽवमयमेव योर्विनिर्मितं नाऽन्य
 यत्तु मेऽने कुर्यान्व कुर्यान्व विगिह्याया एवम् ॥ ९९० ॥
 मञ्जलम्पुषा मनेतेहमेव मे पश्यते मया ॥ ९९१ ॥

नैव सर्पपतुल्योऽपि यतिधर्ममहागिरेः ॥ ९९१ ॥
 हरिः प्राह कुरु स्वर्णपणिमुक्तादिसंचयम् ।
 मा त्वमागामिभोगानां हेतोर्हस्तगतांस्त्यज ॥ ९९२ ॥
 यत्प्राह स्वर्णशैलरूपसन्तुष्टम् नो धृतिः ।
 कामाश्च विषशय्यादितुल्यास्तैः शंस किं सुखम् ? ॥ ९९३ ॥
 न भोगाऽऽशंसया भोगास्त्यक्ता हस्तगता मया ।
 अभीर्णसंभवे दोषे घृतं विषानि कः सुधीः ? ॥ ९९४ ॥
 इत्यादिभणितोऽप्येष यदा न चलति घृतात् ।
 साक्षाद् भूत्वा ततः शक्रो नमिं नत्वेदमवसीत् ॥ ९९५ ॥
 तर्चय श्लाघ्यते गोत्रं सर्वं यस्याऽसर्वं मुने ।
 यथ त्वं मोहपट्टेन नाकाशमिव लिप्ससे ॥ ९९६ ॥
 इत्येवं तं हरिः स्तुत्वा वन्दित्वा त्रिः प्रदक्षिणम् ।
 उत्पदान नभो देदीप्यमानमणिकुण्डलः ॥ ९९७ ॥
 अरुष्टुष्टो निर्वाणं यतं सिद्धिं गतो नमिः ।
 सार्धं मदनरेखाऽपि शुद्धा शुद्धगतिं गता ॥ ९९८ ॥
 जन्तुविसं स्थिरीकर्तुं शीलस्यैवं गुणाऽङ्गुणाः ।
 पालनाऽपालनादुक्ता अधुना तप उच्यते ॥ ९९९ ॥
 त्रिष एव परं तेजः सर्वेषामपि तेजसाम् ।
 प्रकाशयति यम् ज्ञानात् सहस्रैव जगत्त्रयम् ॥ १००० ॥
 तपस्तेजोऽर्कसंपर्काऽग्नीवमूर्धोपमेऽमले ।
 तेजस्तज्जायते येन कर्मणो भस्मतां यजेत् ॥ १००१ ॥
 बाष्पाऽभ्यन्तरभेदारूपधारादिनवशालिना ।
 तपःस्थलेन ये मोहं घ्नन्ति ते सुषट्ठा भुवि ॥ १००२ ॥
 अनन्तकालनिवितं निष्काचिनमपि सणात् ।
 दद्यते तपसा कर्म दारुग्रन्थिरिषाऽग्निना ॥ १००३ ॥
 आत्मा सितपटः सूर्यस्तपस्ताप-समोदकैः ।
 क्षीणकर्ममलोऽत्यन्तं मुक्तिर्भाभुक्तिधाम् भवेत् ॥ १०

अनपेक्षतया न्यस्य निरावाधनयाऽऽत्मनः ।
 योऽर्शकनानमनसा कर्तव्यं सात्त्विकं तपः ॥ १००५ ॥
 श्रद्धात्तरेऽप्युक्तम् -
 तपश्च विविधं श्रेयसकलाकाङ्क्षिभिर्नेहः ।
 अद्भ्यसा पश्या तप्तं सात्त्विकं तप उच्यते ॥ १००६ ॥
 सत्कारमान-पूजार्थं तपो दम्भेन येन यत् ।
 क्रियते तादृह मोक्तं राजसं बलवध्नुतम् ॥ १००७ ॥
 मुदप्रवेणाऽऽत्मनो यत् पीडया क्रियते तपः ।
 परस्परोच्छेदनार्थं यत् तत् तामसमुदाहृतम् ॥ १००८ ॥
 मन्त्राभ्यां भगवति शिष्टाया तपस्यैतज्जमा तपः ।
 सात्त्विकाम्पुत्रयला वाङ्मयनिर्गोचोपराधनयत् ॥ १००९ ॥
 मातुर्गो राज्ये पशित्यत्र कृतेनः सात्त्विकं तपः ।
 ज्ञानाः मनःकुमारस्य लक्ष्यतः पश्य कीदृश ॥ १०१० ॥
 तथाहि
 भगवतः परतपोऽयं विनये कृततपः ।
 महर्षिभ्यस्तूर्णं हस्तिनामपूरं पुरम् ॥ १०११ ॥
 कृतवन्त्राणि तूर्णं दुरभ्यसेनो नराधिप ।
 तथाऽऽसीत् त्रिकपाकान्वायेनैविक न्यवया ॥ १०१२ ॥
 महर्षेर्वा विद्या तस्य कामिनी गामिनी च ।
 तूर्णं त्रैलोक्येना वेत्ते तूर्णिभ्यः सदाश्रयणा ॥ १०१३ ॥
 यत्तुर्दशमश्राव्यप्रसूतनाञ्चन तथा मुनः ।
 त्र्यम्बकं मनःकुमारस्यः साधनमननम् ॥ १०१४ ॥
 मन्त्राः तस्य तस्य कामिनी दुर्गममन्त्राः ।
 अमुद् महर्षिभ्यः सदाश्रयणा ॥ १०१५ ॥
 सत्तं देव त्रैलोक्यं सदाश्रयणा ॥ १०१६ ॥
 देवताः देव त्रैलोक्यं सदाश्रयणा ॥ १०१७ ॥
 देवताः देव त्रैलोक्यं सदाश्रयणा ॥ १०१८ ॥

विनोदान विविधान् कुर्वन् कस्य न प्रीत्येऽननिः ॥ १०१३ ॥
 अथाऽस्य र्थावनारम्भस्तर्जं जनहृन्मयः ।
 यावन्तं वगन्तश्च वने ना तु धिया रम्यो ॥ १०१४ ॥
 यथा हि र्थावनारम्भो न वगन्तमयः कथम् ? ।
 यत्र नस्य मुखं जले र्मोक्षमयकमधिभम् ॥ १०१५ ॥
 केना भ्रमरवद् रेजुर्नैवं दद्यामिवाऽधरः ।
 दौर्विकारवद् दृष्टौ कर्णौ दौलावद् बीदितुं धियः ॥ १०१६ ॥
 तयोः महजयोर्योगमिव कर्तुं कुमारवद् ।
 महज्यो मकरन्दारम्यमुपानं मुदिनो ययौ ॥ १०१७ ॥
 मित्रेण महिनोऽनेकैर्नरैर्नायं न नागरः ।
 नानावसन्तग्रीवाभिधिरे विबीद नञ् सः ॥ १०१८ ॥
 अथाऽभ्यपतिना वारो यथाहि भ्रमृजो पुरः ।
 दौर्किनाम्नान् समारुह्य नेऽपि वेगाद्वाहयन् ॥ १०१९ ॥
 कुमारोऽप्यस्थिकदौलाभिर्धं वस्तुराहयम् ।
 आरुह्य सुमुखेऽश्वोऽपि धावन्नुदयनद् मयः ॥ १०२० ॥
 शणेनादर्शनीभूते तस्मिन् द्वाभ्याऽभ्यगेनराद् ।
 द्वाकुलः सपरीवारः पृष्टो गन्तुमुद्यतः ॥ १०२१ ॥
 अत्राग्नौ महेन्द्रेण विह्वलो रूपतिः ययौ ।
 दशमी तिष्ठतु लब्ध्वा तु कुमारवदयानम् ॥ १०२२ ॥
 इति भूयं निवार्योऽर्जो विपद्दलमवन्विनः ।
 सर्वमेतं घटादभ्यो गतो वज्राय सर्वतः ॥ १०२३ ॥
 अर्धकदिरते धाम्यस्यर्धवीन् सारसप्रेनिम् ।
 आत्मागोन् सदगन्धं च सततगन्धेन्दुयं ययौ ॥ १०२४ ॥
 द्यूः शरोरं नञ् गृह्यन् गीतकमप्रेनिम् ।
 द्योःपुण्ड्रद्वयो वावन् पुरो गन्तुं महत्तमान् ॥ १०२५ ॥
 नावद् पुरनिष्पत्य सर्वं कुमारं परदति स्त सः ।

तस्यै च किमसंभाव्यमिदमित्यातिविस्मितः ॥ १०३० ॥
 कुरुवंशकमाणिक्याऽश्वसेननृपनन्दन ! ।
 श्रीमत्सनत्कुमार ! त्वं जय श्रेयोवयविभुन ! ॥ १०३१ ॥
 पश्यमानमिति धुन्वा महेन्द्रो चन्द्रिनाऽथ सः ।
 संजाननिश्चयः किञ्चिदपूर्वं तोषमासदन् ॥ १०३२ ॥
 ततो दृष्टिपथायातः कुमारणोपलक्ष्य सः ।
 अभ्युत्तस्ये प्रणिपतन्नाल्लिलितं च सादरम् ॥ १०३३ ॥
 तावुभावपि इषांशुपूर्णनेत्रां सविस्मया ।
 निविष्टौ खेचरीदत्तविष्टरां स्नेहनिर्भरा ॥ १०३४ ॥
 विद्याधरेन्द्रलोकोऽपि सवितर्कं तदन्तिके ।
 सर्वोपशान्तगीतादिनादौ मृदु निविष्टवान् ॥ १०३५ ॥
 परिमृज्य ततो नेत्रे कुमारो मिश्रमूचिरान् ।
 कथमग्राऽऽगतोऽगि तस्मिन्मह्यं मां कुतोऽरिदः ? ॥ १०३६ ॥
 मद्वियोगान् कथं मातापितरौ प्राणधारणम् ।
 कुरुतस्त्वं किमेकाकी प्रहितो भद्र ! कथ्यताम् ॥ १०३७ ॥
 इति पृष्टं यथावत्तं महेन्द्रः सर्वमात्मयत ।
 ततोऽगौ कारितः स्नान-भोजनादि वपुर्जनैः ॥ १०३८ ॥
 यदि देव ! प्रमथोऽगि ममोपगि तदा नितम् ।
 मन्त्रापराधदाराभ्याऽप्यावद् वृत्तमृत्पताम् ॥ १०३९ ॥
 इति पृष्टः पुनश्चैनं कुमारोऽविवृण्वद् यथा ।
 उल्लानां नितं वृत्तं नाम्ब्यातुं यूयने स्वयम् ॥ १०४० ॥
 धनुर्द्वयो महेन्द्रश्च तदिदं दयितव्यमावृत् ।
 कथयामीति बहुलप्रतीतिप्राप्तं जगौ ॥ १०४१ ॥
 निये ? विद्यावत्यान् प्राणमद्रावपि मय ।
 निवस्य कृतः कथादि निद्रा मां बाधतेऽनुना ॥ १०४२ ॥
 इत्युत्तिवा कुमारैन्द्रः प्रपञ्चः प्रियेव सः ।
 महेन्द्रैव तदा सा वपुर्मा बहुलमप्यति ॥ १०४३ ॥

नदा मरेन्द्र ! वस्तानत् पश्यनामेव वाग्मिना ।
 अपहृत्य कुमारेन्द्रो महाट्टक्यां प्रवेशितः ॥१०४४॥
 द्वितीयेऽपि दिनेऽश्वस्य तथैव व्रजतो जवान् ।
 यथाहसमयो जग्ने पान्थानामनिदारुणः ॥१०४५॥
 क्षुन् हृत्क्षमाऽनिरेकेण मिहां कृष्ट्वा मुग्धाद् बहिः ।
 तस्यावृष्वस्थ एवाऽयं श्वासापूर्णमन्त्राकुलः ॥१०४६॥
 सादिनोत्तीर्ष्य पर्षाणं यावदुत्तारितं दयान् ।
 घृणित्वा पतितस्तावदसौ मार्गध तत्पते ॥ १०४७ ॥
 ततः कुमारो भीरार्यं परिभ्राम्ययिनन्मतः ।
 काऽपि नाऽऽय जले तापादद्याऽभूदाकुलो भृशम् ॥१०४८॥
 दूरे सप्तच्छदं दृष्ट्वा दृष्टमपिधावितः ।
 कथञ्चिन् माप्य नस्याऽश्वः पवान् अमितक्षणः ॥ १०४९॥
 अथ यत्नेन तत्पुण्यानुभावान् नञ्जिवामिना ।
 आनीय सन्निभं मिक्तः सर्वाङ्गेषु नृपाङ्गजः ॥ १०५० ॥
 लब्ध्वाऽसौ चेतनां पीत्वा जले पश्यत् को यवान् ? ।
 कुतो वेदमिहाऽऽनिन्द्ये जले यक्षोऽप्यथाऽवसीत् ॥१०५१॥
 यक्षोऽहं निवसाम्यथ मानसाग्न्यमरोचरात् ।
 त्वन्निमित्तं महाभाग ! सयानिन्द्ये जले यथा ॥१०५२॥
 कुमारः प्राट् नम्यैव गरमो मज्जनेन चेत् ।
 मवाति यम सर्वाङ्गमन्तापो यक्षपुङ्गव ! ॥१०५३॥
 पूरयामि तवाऽधीष्टमपुनेति यमन्यता ।
 यत्नेनैषोऽञ्जलीं कृत्वा निन्द्ये मवादि मानसम् ॥१०५४॥
 कृमस्नानधं तथाऽसौ कुमारः पूर्वैररिणा ।
 दृष्टोऽनिताग्न्ययत्नेन युद्धं च ममधून् नयोः ॥१०५५॥
 अश्रान्तरे मरेन्द्राणां पश्यत् वद खेचरि ! ।
 किं तेन सह यत्नेन स्थापितो वरचारणम् ? ॥१०५६॥

साऽप्यूचे श्रूयतामस्ति श्रीकाञ्चनपुरं पुरम् ।
 तत्रासीद् विक्रमयशोनामा नरपतिः पुरा ॥१०५७॥
 तस्य पञ्चशतान्यन्तःपुरीणां सुतनुश्रियाम् ।
 तत्रेभ्यो नागदत्तोऽभूद् विष्णुश्रीस्तस्य बलमा ॥ १०५८॥
 रूप-लावण्य-सौभाग्यैः सुरस्त्रीभ्योऽपि साऽभिका ।
 कथञ्चिद् दृष्टो राज्ञा सिन्धु चाऽन्तःपुरे द्रुतम् ॥१०५९॥
 प्रायः परधन-रूपे मृद्गानां हि रतिर्भवेत् ।
 यदपथ्यं शरीरस्य तद्धि मन्द्राय रञ्जितं ॥ १०६० ॥
 तां विना नागदत्तोऽपि ॥ ! मिये ! कमलानने ! ।
 मृणालकोमलभुजे ! रम्भोरु ! मृगलोचने ! ॥ १०६१ ॥
 क्व गताऽसि कथञ्चान्मदर्शनं न ददासि मे ।
 मलपमेवमुन्मत्तीभूतो यन्नाम सर्वतः ? ॥ १०६२ ॥
 तदेकामक्तचिचस्तु नृपः कृत्यपराहमुखः ।
 नयत्यगणिताऽंशोको धन्यमन्यः स वासरान् ॥१०६३॥
 यतः-

विषेकदीपकस्नावन्तृणां स्फुरन्ति मानसे ।
 नाक्यते षट्पलाशीणां न यावदोषनाशयेः ॥ १०६४ ॥
 ईश्वरिणिमवातांभिः शेषरात्रीभिरन्यदा ।
 संभूय कर्मणं कृत्वा विष्णुश्रीविनिर्गतिना ॥ १०६५ ॥
 तनम्लद्वयमानेनाऽन्यन्तगोकातुगं नृपः ।
 अश्रुपूर्णाक्षिरन्मना नागदत्त इवाऽभयम् ॥ १०६६ ॥
 मन्दं गतिं संकल्पुमददानेन मर्त्याभिः ।
 आन्दोऽय वञ्चयितुं न नीम्नाऽन्ये समुपिन्नम् ॥१०६७॥
 भयदयस्य ननु राजा त्यक्तगानाऽवनादिहः ।
 मर्त्या योगीव निधेयः शून्यं स्वयमेव दिनप्रथमम् ॥१०६८॥

अदृष्टे क्षिपते नूनमिति निधित्य यन्त्रिभिः ।

नीतोऽरण्ये नृपोऽद्रासीद् बीभत्सं तत्कलेवरम् ॥१०६२॥

चलत्कामे गन्तुनि बापसाकृष्टलाचनम् ।

दुर्गन्धसुपरिध्राम्यदृष्टधौप्यं खण्डितं स्वर्गः ॥ १०७० ॥

(युग्मम्)

तद् दृष्ट्वाऽर्सा निनिन्दवं लज्जा क्षीलं कुलं यशः ।

त्यक्तानि परकृते जीव ! धिग् दशा तस्य कीदृशी? १०७१

इत्थं वैराग्यमापन्नः सर्वस्य दृणवत् सन्नात् ।

नृगस्त्यक्त्वा मयग्राजं सुधर्माचार्यसन्निधौ ॥ १०७२ ॥

सन्नोऽन्नेऽपि निवर्तन्ते यत् तदालम्ब्य पापतः ।

ममालस्यैव नश्यन्ति मृदा मरकोदवन् पुनः ॥ १०७३ ॥

शुद्धचारिशुद्धयेन प्रक्षालयात्पश्ये मयीम् ।

पापरूपो विषयाऽन्ने तृतीयं कल्पमाप सः ॥ १०७४ ॥

ततःपुत्वा रत्नपुरं जिनधर्मोभिधोऽभवत् ।

इभ्यपुत्रो जिताकृपातद्वादनप्रतधारकः ॥ १०७५ ॥

इतथ नागदत्तोऽपि मियाविरहदुःखितः ।

महार्तध्यानतो मृता भ्रान्त्वा तिर्यस्वरनेकशः ॥ १०७६ ॥

पुरे सिंहपुरं सोऽभूदमिश्रर्षाऽभिधो द्विजः ।

रूपित्यपि गते काले त्रिदण्डव्रतमग्रहीत् ॥ १०७७ ॥

तथ्यमानस्तपस्तीर्थं द्विषासक्षपणादि सः ।

आगाद् रत्नपुरं तत्र नृपोऽस्ति नरवाहनः ॥ १०७८ ॥

मेन त्रिदण्डभक्तत्वात् ज्ञात्वा तीव्रतया इति ।

अद्वयाऽऽमन्त्र्य निन्वेऽर्सा स्वग्रहं पारणादिने ॥ १०७९ ॥

जिनधर्मोऽपि तत्राऽऽगात् तदानीं द्वैवयोगतः ।

तं दृष्ट्वा स मुनिः प्राच्यवरात् ताम्रैक्षणोऽजाने ॥१०८०॥

अग्रवीथ नृपं राजन् ! पृष्ठेऽस्य भेष्टिनो यदि ।

न्यस्य पार्श्वी ददास्युष्णपायसं पारये ततः ॥ १०८१ ॥

नृपः प्राह महान्माऽयं मान्यो मे कोऽपि तन्मुने ।।

अपरोऽस्तु. मुनिः प्राह नान्यथा पारयाग्यहम् ॥१०८२॥

ततः तस्यानुरागेण प्रणिपद्यं नृपेण तत् ।

सोऽपि तुष्टमना भोक्तुं तथैवाऽऽगच्छन् मुनिः ॥१०८३॥

धादोऽपि पूर्वदुष्कर्मफलमेतदुपस्थितम् ।

मन्नान इति वृष्टम्यपार्थीदाहं महत्प्रभम् ॥ १०८४ ॥

भुक्तोऽर्च्यं वृष्टनः पार्थी ग्वत् माम् तर्पितः समम् ।

उत्पपाद ततः श्रेष्ठी धीरः सन् स्वयम्भूतं पयः ॥ १०८५ ॥

सन्मान्य समयिन्वा च सर्वेभ्यस्तन पूजनान् ।

पूजा विधाय चैत्येषु महान्मा नियेयौ वृष्टान् ॥ १०८६ ॥

तुहाद्विशिष्यरे गन्वा विदितानभनः क्रमान् ।

कायोन्सर्गेण तस्यो ग पशो पशो चतुर्दिशम् ॥ १०८७ ॥

पीडो मध्यक महन वृष्टे त्यागमानः त्यागादिभिः ।

नमस्कारपरो मृग्या मोधर्मन्तो वधूत सः ॥ १०८८ ॥

त्रिदश्यापि विषमस्तनाऽऽववागककमेणा ।

तस्यैव वाहनं तत्र गत ऐरावताऽभिषयः ॥ १०८९ ॥

तत्र ऐरावतद्वयम्वा आगन्वा निषेधे नृपापि

भग्नाननगमो यथोऽमिताभोऽजनि तथ सः ॥ १०९० ॥

वृष्टनः शक्रोऽपि मौनमांश्च हस्तिनागपुत्रः पश्य ।

चकी सनत्कुमारोऽयमिति वैशम्प्य काव्यम् ॥ १०९१ ॥

नदाऽमिताभवशेण सात्यकश्चक्रायमान

उन्मूलितमहावृक्षः प्रथमं मृमृन्तः ॥ १०९२ ॥

मनो बहुलपुत्रीभिश्च रक्षातिमवधाय

मृन्ता मृन्ताद्विषमाश्च विज्ञात्वा उवाच नानाः ॥ १०९३ ॥

यावन् मयैव न क्षुद्रः. क्षुद्रः. मा. मृन्ता वयः

मृन्तायाऽप्युल्लिख्यते नागपार्श्वे ॥ १०९४ ॥

मृन्तायाऽप्युल्लिख्यते नागपार्श्वे ॥ १०९५ ॥

कगाभ्यां मदसन् बाहुमहारेण प्रपानिनः ॥ १०९५ ॥

ततो राक्षसरूपेण तेन जानांरुमन्तरात् ।

कुमारः कर्कशं लोहमुद्गरेण दतो हृदि ॥ १०९६ ॥

तेनाऽप्येकं महावृक्षमुन्मूल्याऽऽच्छादितोऽमुरः ।

हृदिमूर्ध्वं दधन् छिद्यद्रुमवत् पतितः क्षिर्ता ॥ १०९७ ॥

रक्षसोन्पाद्य मम्याऽथो परिसिप्तो गिरिर्महान् ।

पीडिताङ्गो हृष्टं तेन सोऽपि निधेतनोऽग्ननि ॥ १०९८ ॥

लब्धमंग्रः क्षणाद् भूयः कुमारो यत्तरादपि ।

मृदुर्ता बाहुपुदेन शोड्धुमाश्रद्धमत्तरा ॥ १०९९ ॥

नर्देन्ता मत्तवृषवत् सिंहनादं च मुञ्चतः ।

वेतालवध कुरुतो महाकिलकिलारवम् ॥ ११०० ॥

चक्रवध परिभ्राज्योल्लुलतस्तां प्लवङ्गवत् ।

कुर्कुटाविव वंगेनाऽपसृत्य मिलतः पुनः ॥ ११०१ ॥

कुमारेण ततो लब्धलक्षेणाऽऽहत्य घृष्टिना ।

शतखण्डीकृतो पक्षांऽमरत्वान् न मृतः पुनः ॥ ११०२ ॥

नष्टे तस्मिन्नधाराटीं म्रुत्वा तत्कौतुकाऽऽर्गतः ।

देव-विद्याधरैर्वर्षोम्नि कृतो जयज्वारवः ॥ ११०३ ॥

अहो ! यक्षः कुमारेण जितोऽपमितिवादिभिः ।

विदिता पुष्पवृष्टिश्च कुमारोपरि हर्षितैः ॥ ११०४ ॥

आर्यपुत्रस्ततो यावदपराङ्गे सरोवरात् ।

मतस्ये तावदायासीदग्रतो नन्दनं वनम् ॥ ११०५ ॥

तथाऽष्टौ भानुवेगस्य विद्याधरपतेः सुताः ।

अपश्यन् दिव्यरूपेण दिक्कुमारीरिवाऽस्तुताः ॥ ११०६ ॥

स्निग्धदृष्ट्या स ताभिश्च वीक्ष्यमाणोऽतिविस्मयात् ।

गत्वा तदन्तिके कन्यामेकामुद्दिश्य पृष्टवान् ॥ ११०७ ॥

का यूयं किं निमित्तं च शून्यारण्यमलङ्कृतम् ।

भवतीभिरिदं सा अप्पूनुर्मेधुरया गिरा ? ॥ ११०८ ॥

घादितातोद्यनिस्वानस्वानोत्कर्णपुरन्दरम् ।
 देराऽपेनभटाकीर्णं कीर्णमुण्डकलेखरम् ॥ ११४८ ॥
 चरार्धदेवीसङ्घातं घाताऽभ्यस्यनिम्नाऽपरम् ।
 परस्परोद्गीर्णमोत्रं गोत्रोकारपतद्गजम् ॥ ११४९ ॥
 (त्रिभिर्विशेषकम्)

धन्वद्वयेऽपि भग्नेऽथ द्वयोरेव परस्परम् ।
 अद्वाहि समभूद् युद्धं कुपारा-ऽशनिवेगयोः ॥ ११५० ॥
 महोरगाश्वं मुमुचेऽशनिवेगेन भीषणम् ।
 कुमारो गरुडाश्वेण सत्त्वरं तन् न्यपातयत् ॥ ११५१ ॥
 आप्रेयं वारुणाश्वेण वायव्यं शैलनामना ।
 निक्षेप रिपुमुक्ताश्वं मत्स्यश्वेण कुमारराट् ॥ ११५२ ॥
 ततो गाण्डीवमाशाय नाराचाऽसारमुत्खणम् ।
 विमुञ्चन्नुत्थितो रोषारुणोऽशनिरिवाऽशनिः ११५३ ॥
 सगुणोऽपि सुवर्णोऽपि हंसकोऽप्यपितीव सः ।
 चक्रे तमपि निर्भीचमर्षचन्द्रैर्नृपाङ्गुतः ॥ ११५४ ॥
 शतखण्डीकरोभ्येनमधुनेति रुपा रिपुः ।
 कोशतः खड्गमाकृष्य दन्तपेपं प्रधावितः ॥ ११५५ ॥
 कोशे सत्यप्यसौ वाटं गाडमुत्तिर्षेलीमसः ।
 इतीवाऽसिः कुमारेण तस्य छिन्नधुतः कृतः ॥ ११५६ ॥
 ततश्च बाहुयुद्धेन प्रवृत्ते खचराधिपे ।
 कुमारस्य स्फुरद्रश्मिचर्कं चर्कं करेऽचयत् ॥ ११५७ ॥
 गुर्णरेकोऽप्यसौ तेन द्रुते दशगुणोऽभवत् ।
 परस्थेन पुरस्थेन बिन्दुनाऽहो यथैककः ॥ ११५८ ॥
 चक्रे चक्रेण तेनाऽरिं कुमारदिछमस्तकम् ।
 धीरप्यशिरमं दष्ट्वा मुमोच सहस्रैव तम् ॥ ११५९ ॥
 सर्वाऽप्यशनिवेगस्य राज्यधीः सह खचरैः ।

अपरहितः । १ गोत्रो निरिः । २ बाणविशेषः ।

मंनकाय कुमारेन्द्रे स्थिरचक्रे ॥ सोऽपिताम् ॥ ११६० ॥
 एव सनत्कुमारारूपो जीयाद् भरतभूतने ।
 चतुर्थमकवर्तीनि चक्रे देवैर्नयध्वनिः ॥ ११६१ ॥
 ततो लब्धजयाः सर्वे गता चैताज्यपरितम् ।
 मङ्गलानोयनायेन स्वस्थशामानि जागरिमान् ॥ ११६२ ॥
 तत्र सनत्कुमारस्य संभूयाऽग्निलग्नोत्तरैः ।
 शिवापरमहाराग्येऽभिषेको निदधे मुदा ॥ ११६३ ॥
 परं महागुप्तं निष्ठुन चक्री विप्रविनोऽप्यदा ।
 पद्मरेगेन गगने पुनः स मुनिरारुगत ॥ ११६४ ॥
 तत्र गृहीतं भानुरेगस्याग्नी च कल्पकाः ।
 चक्री सनत्कुमारारूपः पश्चिमेऽप्यलक्ष्मी ॥ ११६५ ॥
 तदेतासां शिवादेन प्रसादः क्रियतां शिषोः ।
 इत्युत्पद्येतया ता भाग्यायेतृषो व्यसहयन् ॥ ११६६ ॥
 चैताज्यं साधयामास कारयामास पापहेताम् ।
 भिन्नेऽप्रादिकापूजां गङ्गीनाम्नयपूरीकम् ॥ ११६७ ॥
 यथा । शिवललाज्यांभः पञ्चरीभिः महाऽभिषम् ।
 ऋद्धप्रसादगर्भा मतां तावन् सर्वं धीमिचोत्तुना ॥ ११६८ ॥
 तावद् बहुलमत्यैः मेदेन्द्रेण गगरेदयन् ।
 तावच्चक्री समुत्थर्षा निशान्ते वागमिन्दिरान् ॥ ११६९ ॥
 पश्चिम्यन्दनं महेता चैताज्यं च गगनवनः ।
 विप्रतोऽप्यस्य भाग्यं महन्दगुह्यं मृतः ॥ ११७० ॥
 शिवगोः तत्र दृग्गतेन काये गमननः प्रयोः ।
 जगत्पदतानुं ज्ञाते. प्रसादः प्रसादमावति ॥ ११७१ ॥
 यन्वा सनत्कुमारस्यदनी ॥ ११७२ ॥
 यन्वा सनत्कुमारस्यदनी ॥ ११७३ ॥
 यन्वा सनत्कुमारस्यदनी ॥ ११७४ ॥
 यन्वा सनत्कुमारस्यदनी ॥ ११७५ ॥
 यन्वा सनत्कुमारस्यदनी ॥ ११७६ ॥
 यन्वा सनत्कुमारस्यदनी ॥ ११७७ ॥
 यन्वा सनत्कुमारस्यदनी ॥ ११७८ ॥
 यन्वा सनत्कुमारस्यदनी ॥ ११७९ ॥
 यन्वा सनत्कुमारस्यदनी ॥ ११८० ॥

परमानन्दितौ मातापितरौ नागरा अपि ।

महारथानि जातानि चक्राद्यानि चतुर्दश ॥११७४॥

(युग्मम्)

साधितं भरतं सर्वमुत्पन्ना निधयो नव ।

जातो विख्यातनेमाश्च चक्रवर्ती महानिति ॥११७५॥

भोगानुदारांस्तस्यैवं भुञ्जानस्याञ्जयदा दिवि ।

सौधर्मेन्द्रः सभासीनः प्रेक्षमाणोऽस्ति नाटकम् ॥११७६॥

अत्राञ्जये सद्गुणारूप ईशानसुरलोकतः ।

एको देवः समायातः सौधर्मेन्द्रस्य सन्निधौ ॥११७७॥

तरेदमभया तत्र सर्वे देवाः सभास्थिताः ।

अभूवसिन्धुधाः सूर्योदये चन्द्रग्रहा इव ॥११७८॥

पृष्ठोऽथ विस्मितैर्देवैर्देवेन्द्रो यदयं कुतः ।

कारणाद् द्वादशादित्याधिकृतेषाः सुरः प्रभो ! ? ॥११७९॥

तत इन्द्रोऽरदद् देवाः ! कुतं प्राप्स्यथवेऽमुना ।

आचाम्य वर्षमानारुणं तपस्तेनेदृशोऽजनि ॥ ११८० ॥

तथात्माऽनेन हेमेव नपस्तापेन शोधितः ।

तदाधारोऽस्य देहोऽपि येनाऽयं दीव्यतेनराम् ॥११८१॥

ततः पृष्ठं पुनर्देवैर्यथाऽप्योऽपि जगद्यवे ।

अस्ति कोऽपि न वेदस्तेषां रूपद्विसंपुतः ? ॥ ११८२ ॥

इन्द्रेण भणितं वाटं हस्तिनागपुरे पुरे ।

घञ्जी सनत्कुमारोऽस्ति कुरुवंशविभूषणम् ॥११८३॥

यस्य तेजस्य रूपं च देवेभ्योऽप्यनिरिच्यते ।

तन् निशम्य सुराः प्राप्सुर्विस्मयादनिविस्मयम् ॥११८४॥

विजयो वैजयन्तश्च गुरो तद्वचनं पुनः ।

अध्वाय जरद्विप्ररूपेण भुवमागता ॥ ११८५ ॥

नरेन्द्रभवने वैशिष्ट्यतद्गुरो भविष्य सी ।

गत्वा राज्ञोऽन्तिकं तस्य निरवर्णयतां तनुम् ॥११८६॥

अगन्धनहृन्ने नागा वान्तमिच्छन्ति किं पुनः ? ॥ १२१३ ॥
 नैवं तैः प्रतिषट्ठं स श्रेके दीर्घैर्नैतैरपि ।
 घनैरपि घनै रोद्धुं शक्यते किं रात्रिर्भजनम् ? ॥ १२१४ ॥
 अथाऽसौ पट्टमक्ताऽन्ते भ्रमन् गोचरचर्यया ।
 नीलहूरमजानकसहितं लब्धवान् मुनिः ॥ १२१५ ॥
 तत्र भुरग्वत् पुनः पट्टोपचामं विदधे महान् ।
 आरभ्य तदिनान् तेन दोषेण व्याधयोऽभवन् ॥ १२१६ ॥
 शुष्ककण्ठश्चरैः कासः श्वासश्चाऽन्विताया ।
 अशिदुःखं तुन्ददुःखं सप्तैवेऽत्यन्तदाहनाः ॥ १२१७ ॥
 सप्तैवशतानीत्यर्थं मय्यक तस्याऽधिगच्छतान् ।
 दीप्तोपनम्योरादिभेदेन चरन्मत्तः ॥ १२१८ ॥
 कक-विष्णु मया मये सर्वैरधिगच्छतुर्ध्वजः ।
 संभिन्नध्रुवोऽपि मया मया व्याधयोऽभवन् ॥ १२१९ ॥

(युग्मम्)

तथाऽप्यवनीकां न शक्यं न महापुनिः ।
 सतामारुह्यनिर्वाहमात्रं एव भवत्ययः ॥ १२२० ॥
 अथ भूयोऽपि सौम्यैर्ममभावाभूतिवर्णेनम् ।
 कुर्वन् मनःकुमारस्य मर्त्यमायुर्गदिरिः ॥ १२२१ ॥
 भद्रो ! सनःकुमारस्य परीतदगदिरिणुता ।
 काष्ठा न परमा काऽपि नगमोऽप्य महापुनेः ॥ १२२२ ॥
 निवर्त्य नगरींश्चापि नात्रैव विवर्ती पुनः ।
 कृत्वा शक्यैरप्यस्य क्व मुनिपुत्रागता ॥ १२२३ ॥
 अतोऽनर्था न भगवन्मनुजानीहि येन ते ।
 धर्मैर्याविषासां कुर्वी व्याधिरिति विद्याम् ॥ १२२४ ॥
 निर्वैश्याऽपि हिन्तु व्यान न ययोऽपि ननु विना ।
 कृतमपि हन्तावेवं भगवन्मा पुनः पुनः ॥ १२२५ ॥

ततोऽसौ श्रेष्ठ्या निष्पन्ना स्वर्णवर्णा निजाऽद्भुतिम् ।
 विधाय दर्शयामास तयोरिति वषाण च ॥ १२२६ ॥
 अहो ! यदि युवां वर्या मत्स्यो तदिह सत्वरम् ।
 संसारनामकं भावव्याधिं स्फोटयन् मम ॥ १२२७ ॥
 ऊचतुस्तौ पुनः स्वापिन् ! संसारव्याधिमन्त्रणः ।
 नावाभ्यां स्फोटयने, उक्तो गुरुर्वचस्त्वयेव हि ॥ १२२८ ॥
 इति प्रसंतापरयो स्य स्वरूपं प्रकाशय तौ ।
 समपित्वा मुनिं भूयो जग्मतुः स्वास्पदं गुरौ ॥ १२२९ ॥
 श्रीमान् सनत्कुमारोऽपि परिपूर्वापुरुषवम् ।
 कल्पं तनश्चुमाराम्यं सौम्यधाम जगाम सः ॥ १२३० ॥
 ज्ञात्वेति गुरुमाहात्म्यं सेविनं च महात्मभिः ।
 तस्य कार्यं यथाशक्ति कर्मनिर्मुक्तोपार्थैः ॥ १२३१ ॥
 उक्तान्प्रश्नानि दानादीन्प्रेषं धर्मनरोत्तमः ।
 तस्य तेष्वपुना जीवो भावनाया मनन्वने ॥ १२३२ ॥
 भावो धर्मस्य हान्मित्रं भावः कर्मेन्धनाऽन्वसः ।
 सत्कृत्याऽमे पृथं भावो भावो वेत्री विरभिषः ॥ १२३३ ॥
 धर्मे गुरुभाषनाद्यादावपि भावः प्रशस्यते ।
 नाहस्य नं विना युक्तं पृथाप्यपि पुष्टये ॥ १२३४ ॥
 भावस्यैकाग्रवीरस्य सान्निध्याद् बहवः क्षिप्रम् ।
 ययुर्नकोऽपि दानार्थं धार्मिकनिर्धनेनैव ॥ १२३५ ॥
 विरादेकेन दानादिवस्त्रैः पुष्टं यदर्जितम् ।
 तस्याऽनुमोदनाभावात् सत्पादन्यस्तदर्थेव ॥ १२३६ ॥
 भावात् गुरुनस्त्रैः अपि नृणां सर्वार्थसिद्धिदः ।
 भूषणार्थं तु मनो नूनं सर्वतो भूषणं यवेत् ॥ १२३७ ॥
 तथाहि जग्मूदीपेऽत्र सेवे विदेदनायनि ।
 वस्त्रे पुष्पाश्चरत्नां पुरी धीः पुण्डरीकचिह्नी ॥ १२३८ ॥
 तापदाभिधो राज्ञा तत्र पार्थ नयभिषः ।

भूपितैर्भूषणं यस्य गुणैरासीन्न दूषितैः ॥ १२३९ ॥

कुलं शीलेन, रूपेण शीलं, रूपं च विद्यया ।

विद्या शौर्येण, शौर्यं च दानेनाऽस्य विभूषितम् ॥ १२४० ॥

प्रिया पद्मावती तस्य स्त्रीषु रेखोपमा प्रिया ।

लीला-विनय-लज्जाभिर्नम्रत्वाद् गुरुतां दधौ ॥ १२४१ ॥

सनयौ तनयौ तस्य शस्त्र-शास्त्रविशारदौ ।

बभूवतुः पुण्डरीक-कण्डरीकाभिधायुभौ ॥ १२४२ ॥

अन्यदा बहिरुद्याने नलिनीवननामनि ।

आययौ सुव्रताचार्यो बहुसाधुर्वहुश्रुतः ॥ १२४३ ॥

महापद्मनृपो ज्ञात्वा गतस्तत्र गुरुं मुदा ।

नत्वोपविष्टो भूभागे गुरुर्धर्ममयाऽऽदिशत् ॥ १२४४ ॥

धर्मो निष्कृत्रिमस्नेहबन्धुरा जननी नृणाम् ।

धर्मश्चातुल्यवात्सल्यसंपूर्णहृदयः पिता ॥ १२४५ ॥

धर्म एवाऽभिन्नचित्तो भ्राता यामिहितैषिणी ।

धर्मोऽखिलमुखाधाराऽनुरक्ता सगुणा प्रिया ॥ १२४६ ॥

धर्मः कुलधुराधुर्यो हृ-चित्ताढादकः सुतः ।

धर्मः सुशीलसौन्दर्या कुलोन्नतिकरी सुता ॥ १२४७ ॥

धर्मः कलावान् विश्वासस्थानमेकरसः सखा ।

किं वाऽयं बहुना सर्वं यत् शुभे धर्मे एव सः ॥ १२४८ ॥

देश-सर्वविरत्याख्यः स च धर्मो द्विधा भवेत् ।

गृहस्थ-यतिभेदेन यदिष्टं तत् समाचर ॥ १२४९ ॥

अतीवसमयोपात्तं पुण्यं भुञ्जन्ति येऽखिलम् ।

न धीमपि रक्षन्ति कुतस्तेषां पुनः सुखम् ॥ १२५० ॥

इत्यादिदेशनां श्रुत्वा जातश्रद्धो महीपतिः ।

योग्यं ज्ञात्वा श्रियं न्यस्य पुण्डरीकेऽग्रहीद् व्रतम् ॥ १२५१ ॥

गतस्नेहपरित्यक्ताऽखिलसङ्गमलक्षणात् ।

स्नानादिव ग्रन्थान् नम्रान् स राजा शुशुभेतराम् ॥ १२५२ ॥

॥ चतुर्दशपूर्वाणि समधीत्य समाहितः ।
 चिरं तपोभिर्विविधैः आमण्यं पर्यपालयत् ॥ १२५३ ॥
 मासं संलेखनां कृत्वा प्रान्ते हित्वा कलेवरम् ।
 सर्वदुःखपरिस्त्रीणो निर्वाणपदमासदत् ॥ १२५४ ॥
 अथ कालेन तप्रेषुस्त एव स्थाविराः पुनः ।
 पुण्डरीको गतो जन्तुं सानुजः सपरिच्छदः ॥ १२५५ ॥
 यवन्दे च गुरुं भवत्या गुरुणाऽपि सविस्तरम् ।
 चतुर्गतिमवन्भाङ्ग्या विदिता धर्मदेशना ॥ १२५६ ॥
 पुण्डरीकोऽपि तत् सर्वं हृदि सम्यग् विभावयन् ।
 लघुकर्मतया जातसंवेगः प्राविशत् पुरीम् ॥ १२५७ ॥
 आकार्य च निजामात्यप्रधानान् स महामनाः ।
 कण्ठरीकं पुरस्कृत्य सरर्पमिदमब्रवीत् ॥ १२५८ ॥
 वरस ! भुक्ता मया भोगाः पालितं राज्यमसतम् ।
 यशीकृताथ राजानः साधितं सोणिमण्डलम् ॥ १२५९ ॥
 दिगन्तरेभ्य आनीता बहुव्ययसहाः धियः ।
 पूजिता देवगुरवो गृहिषमो निषेवितः ॥ १२६० ॥
 सत्कृताः स्वजनाः सर्वेऽप्यधिनाः सफलकृताः ।
 जनाऽनुरागतः कुन्दगुम्दरं च यशोऽर्जितम् ॥ १२६१ ॥
 तारुण्यमधुना याति जनकैर्दीकृते जरा ।
 मृत्पुरासम्रतामेति स्वीयते बलमैन्द्रियम् ॥ १२६२ ॥
 भावितो भिनयमोऽन्तश्चिरं ज्ञाता भवस्थितिः ।
 प्रनष्टा भवर्मास्येच्छा सिद्धाबुत्कण्ठने मनः ॥ १२६३ ॥
 पुनर्जन्य पुनर्मृत्युः पुनर्पसुः पुनर्निशा ।
 एवंविडम्बनाप्रापान् पुनर्ब्रवीतचर्वणात् ॥ १२६४ ॥
 विरक्तोऽस्म्यहमग्रेऽपि क्षुर्तं गुरुवचोऽधुना ।
 तत् गन्तुमृत्युकस्येदं शकुनप्रेरणोपमम् ॥ १२६५ ॥
 गृहाण तदिदं राज्यं सञ्जीत्या पालय ममाः ।

गृह्णापि सुगुरोस्ते गत्वा द्वापामहं यथा ॥ १२६६ ॥
 कण्ठरीको जगो भ्रातः ! किं मां पातयसे भवम् ?
 चतुर्गतिभवं दुःखं मयाऽपि गुरुतः श्रुतम् ॥ १२६७ ॥
 भवज्यां तद् ग्रहीष्येऽहमापि नावं भवेदर्थी ।
 यदभीष्टं हि तद् देव ! दीयते मधुबन्धवे ॥ १२६८ ॥
 अथाह वृषतिर्वत्स ! व्रतमेव महाधियाम् ।
 मर्त्यस्ये चारु किन्न्वेतन् नवे वयमि दुष्करम् ॥ १२६९ ॥
 अहिंसा सर्वभूतेषु पाल्या समतया यतः ।
 भाषितव्यं हितं सत्यं नित्याऽऽहितचेतसा ॥ १२७० ॥
 परेण तृणमात्रस्याऽप्यदत्तस्य विवर्तेनम् ।
 धार्य ब्रह्मव्रतं भोगिन् ! यावज्जीव सुदुष्करम् ॥ १२७१ ॥
 घनादौ प्रेष्यवर्गे च सर्वथाऽप्यपरिग्रहः ।
 रात्रौ चतुर्विधस्याऽपि सदाऽऽहारस्य वर्तेनम् ॥ १२७२ ॥
 संनिधेः सञ्चयमत्याज्यो न कार्यो गृहिमंस्तवः ।
 इतीदमुच्यते स्वद्वयागचद्वयमणोरपम् ॥ १२७३ ॥
 किञ्च-

इन्द्रियाणि चलानीह दुष्टा रागादयोऽरयः ।
 ममादयद्बुद्धो जीवो यौवनं च विकारभूः ॥ १२७४ ॥
 अनवस्थं मनः सोढुं न शक्याथ परीपहाः ।
 ततो वत्स ! व्रतं बार्द्धिभुजातरणमंतिभम् ॥ १२७५ ॥
 अज्ञातपरमार्थोऽसि नद् विदिन्वा जिज्ञासयम् ।
 कृत्वाऽऽन्मतुलनां भुक्त्वा राज्यं धिनगृहिघ्नतः ॥ १२७६ ॥
 निर्वर्तितान्यकर्मण्यः समतिक्रान्तयौवनः ।
 पथारोहकमेणैव परिग्रज्यां स्वमाधयः ॥ १२७७ ॥
 (युग्मम्)

उक्तोऽपि युक्तिभिर्मूषो भूय एवं वृषेण सः ।
 अमुञ्चन्नाग्रहं ग्राह राजन् ! युक्तं त्वयोदितम् ॥ १२७८ ॥

यत् नमः ।

विष्णु हनुमन् देव ! अस्मिन् पुरनमः ।
 पवित्रावधानं ननु कल्पयेत् यथा ध्रुवम् ॥ १२७० ॥
 विष्णोः प्रणिपत्यः पूज्यः विष्णोः प्रणम्यते ।
 साहसोद्यमविषयं साहसोऽपि हि गोप्यम् ॥ १२८० ॥
 अथाऽनौ बाधमानोऽपि यथानिष्ठमप्रसीत् ।
 राज्ञोऽपि कारिणो भानुमदान् निष्प्रमोऽभवः ॥ १२८१ ॥
 यावद् राजपथः कोऽपि म्यान् नावन् स्नायन् विभो ! ।
 इत्युक्तं यन्निधित्तमं राज्ञा भावयन्निष्ठम् ॥ १२८२ ॥
 कष्टोऽपि सन्मायायारी नो वालयन् भ्रमम् ।
 जज्ञे बहुमतः सर्वमाधुनापि यानते ॥ १२८३ ॥
 तस्याऽपि तस्युक्तं भावान् स्यात्पाप-निगमादिषु ।
 गुप्तं जज्ञेऽधिकं स्वर्गादेवं काम्यं बहुमेव ॥ १२८४ ॥
 अथवा यपुगायधृष्टास्मिन्निष्ठपुत्रैः ।
 भयदहनमृष्टस्यस्तपाटलाऽपि नोदरा ॥ १२८५ ॥
 मत्प्रलभिताऽनोकप्रवालकापदरा ।
 रवेराग्न्युजमुर्वी कुलमल्लिकादशनाम्बला ॥ १२८६ ॥
 वायव्यपकपुण्डरी कोकिलारवबन्धुरा ।
 निलकण्ठदहना श्वेतकेतवीरप्रशालिनी ॥ १२८७ ॥
 दक्षिणाऽनिलमङ्गलमुखभार्तकजीविता ॥ १२८८ ॥
 सुवर्णमञ्जरिरस्य राजितोपरिवर्तिभिः ।
 तान्द्रमच्छायमावन्द्यापुत्रातपवारणैः ॥ १२८९ ॥
 मकुलकिंशुकस्युक्तानुष्माऽम्बरधारिणी ।
 भावनेन समन्तधीर्मुनेव वनदेवता ॥ १२९० ॥
 (यदभिः कुल
 भीषणपुष्पपत्रलास्ताम्बुलालक्तकद्रवैः ।
 जालनिन्दुरेस्ताद्या कान्तरीस्तपकादिता ॥ १२

५/नर-नारीगणा यत्र सङ्गीतकमनोहराः ।

राजान्ति जङ्गमाः क्रीडासौधा इव मधुश्रियः ॥ १२९२ ॥

(युग्मम्)

चिरं स्थित्वा जला-ऽऽन्दोल-पुष्पावचयकेलिभिः ।

निर्पीदन्ति वने लोका माघवीमण्डपादिषु ॥ १२९३ ॥

मसृता चर्चरी दिक्षु चक्षुराक्षेपकारणम् ।

मुनेरपि किपन्त्येषां कौतुकाकुलचेतसाम् ? ॥ १२९४ ॥

वसन्ते विलसत्येवं पापकर्मोदयान्मनः ।

चलितं मृतराज्यस्य कण्डरीकस्य संयमात् ॥ १२९५ ॥

कर्मवैचित्र्यतोऽनादिभवाभ्यामवशेन च ।

तारुण्यस्य विकारित्वान् काम्यत्वान् काननस्य च ॥ १२९६ ॥

तादृग्वंशोद्भवस्याऽपि तस्य व्रतविघातकृत् ।

चारित्र्यावरणीयाग्न्यमुदीर्णं कर्म कर्कशम् ॥ १२९७ ॥

अत उच्यते-

नैवाऽस्ति नाऽप्यसौ भावी विततेऽपि जगत्प्रये ।

यो यौवनमनुमातां निर्विकारः सदा भवेत् ॥ १२९८ ॥

सा धृद्धा सा च गुर्वज्ञा तन् प्रतिज्ञातमुत्पकैः ।

सकुलभ्याऽपि मानघ्न सर्वमेकपदे गतम् ॥ १२९९ ॥

अलं प्रव्रज्यया दुःखदायिन्या रात्र्यपेक्ष तन् ।

श्रयार्थानि धिया सोऽभूत् वायकृत्येऽप्यनादरः ॥ १३०० ॥

यतः-

सद्द्रव्यलाभलोभेन यथा वल्लेशो न दुःखदः ।

तथा धर्मान्यानिष्टचेष्टा कष्टं पुनर्भ्रमम् ॥ १३०१ ॥

उच्यते च-

देवलोक्तममानो हि पयोपो यतिनो व्रते ।

रत्नानामरत्नानां च महानरत्नमधियः ॥ १३०२ ॥

धर्मे भग्नं गुणे भ्रष्टं न लब्ध्याऽनमस्त्वयः ।

रागादिरिपुभिर्ष्पातश्छलैस्त्रिभिरिवाऽभितः ॥ १३०३ ॥
 परीपहैरपि जितः सहसा स क्षुधादिभिः ।
 कैराकम्पेत निःसत्त्वो न मन्दाम्निरिवाऽऽप्ययैः ॥ १३०४ ॥
 भावभ्रष्टमिति ज्ञात्वा तत्प्लुः साधवोऽपि तम् ।
 घाताण्डमिव भारुण्डा गुरुणा चाऽप्युपेक्षितः ॥ १३०५ ॥
 स च तुष्टस्तदा बाधामुक्तोऽप्यव्यक्षणेच्छया ।
 वैद्य-शुभ्रूपकाऽभावे यथा रोगी मुमूर्षुकः ॥ १३०६ ॥
 अन्यदाऽवसरे द्रव्यलिङ्गोपकरणाऽन्वितः ।
 गत्वा स्वनगरीं तस्थौ धरिहृद्यानसीपनि ॥ १३०७ ॥
 मालम्ब्य तरुशाखायां पात्रकं हरिताऽवनौ ।
 निविश्याऽऽकारयमास भूपमुद्यानपालकान् ॥ १३०८ ॥
 कण्ठरीक इहायातः कियेकाकीनि चिन्तयन् ।
 हृतः कतिपर्यस्तत्र प्रधानैर्भूवतिर्यया ॥ १३०९ ॥
 दृष्ट्वा भग्नपरीणामं बन्धित्वा तं नृपोऽध्रवीत् ।
 कुशलं ते सोऽपि माह यादृगस्ति त्वमीक्षसे ॥ १३१० ॥
 संभ्रान्तः पुनरप्याह भूपः कृपसमे भवे ।
 संयमे मेरुमारुह्य किमात्मानं प्रपातयेः ॥ १३११ ॥
 कुलस्याऽनिकलङ्कोऽयं दीप्ता सन्धा च येऽत्र भोः ।
 आदाय सविनेर्धनं बलञ्चि सुखलम्पटाः ॥ १३१२ ॥
 सुलभं सुमहद् राज्यं सुलभा गुणसम्पदः ।
 सुलभं सर्वमप्यन्यज्जनधर्मस्तु दुर्लभः ॥ १३१३ ॥
 कण्ठरीकोऽयं तं माह यदिदं तत् प्रयच्छ मे ।
 किं वचोभिः क्षुधानस्य जलपानमपेरिमैः ॥ १३१४ ॥
 औषधं जीवनिर्मुक्ते शुष्कमूले जलोत्तणम् ।
 भावभ्रष्टे हिताख्याने किं करोमीति चिन्तयन् ॥ १३१५ ॥
 नृपः माह पृष्टानेदं राज्यं येनाऽस्य रक्षकः ।
 चिरान् मे बाञ्छितोऽभ्यागाद् दिनार्पयन्तु भाषणम् ॥ १३१६ ॥

अमात्या भो नरेन्द्राश्च पूर्वमेव निषिध्यतः ।
 ममाऽयं जगृहे दीक्षां राज्यं गृह्णातु सम्मतिः ॥१३१७॥
 युवाणस्पेवमादाय राजचिह्नानि भूषतेः ।
 निजानि साधुलिङ्गानि कण्डरीकः समर्पयत् ॥१३१८॥
 अमृतेन विषं ब्रूको जगृहेऽन्यः सुधां विधात् ।
 ब्रतराज्यविपर्ययासाच्चित्रं चित्रा मनोमतिः ॥१३१९॥
 कण्डरीकोऽथ कृष्णास्यैः पौरामात्यादिभिः सह ।
 पुरीं प्रविश्य सौधान्तर्गत्वा ॥ तमुपाविशत् ॥१३२०॥
 धिक् सिंह इव निष्क्रम्य जानोऽसीं अभ्युकोऽधुना ।
 इति सामन्तमुख्यास्ते नाद्रियन्ते हसन्ति च ॥१३२१॥
 इन्द्रकेतुमिव धास्तं विध्यातमिव पावकम् ।
 धर्मभ्रष्टं श्रियाऽपेतं को न हीनयते नरम् ? ॥१३२२॥
 ततः कोषान् नृपो दृष्ट्वा तानन् कुर्वेऽत्र भोजनम् ।
 पश्चादेवो करिष्यामि दृष्टानो मुष्टं निग्रहम् ॥१३२३॥
 क्षुधार्तः स चिरान् पाकं सर्वाऽज्ञानामकारयत् ।
 मेक्षणीयस्य दृष्टान्तं विन्नयामास चेत्यसौ ॥१३२४॥
 रङ्गे स्यादुपविष्टेषु ग्राह्येषु मक्षतां स्थितिः ।
 तथा कदम्बे सुक्ते प्रागुत्तमार्त्तं हि रोचते ॥१३२५॥
 क्रमेणाऽनेन सर्वार्त्तभोजने न तथाऽकरोत् ।
 कथाश्रिद् भुजयोर्धृत्वा शय्यानीनो यथेतरः ॥१३२६॥
 जत्रे विमृचिका शूलं प्रवृत्तं प्रवृत्ताऽरतिः ।
 वभूवाऽऽतृणमृदरं मदः पवननिर्गमः ॥१३२७॥
 तीक्ष्णवेदनया सोऽथ मर्यापं कर्तुमुद्यतः ।
 अष्ट इत्यस्य नो चक्रे राजदार्ढ्यं प्रतिरिप्या ॥१३२८॥
 यदि रात्रिर्विमान्यया कथञ्चन ततो धृष्टम् ।
 मरुतेनाकृष्टान् मन्त्रिर्विद्यादीन् मंदगाह्यहम् ॥१३२९॥
 इति स्फूर्त्तमहावीर्यवानामवयमानतः ।

मृत्रा गोऽन्नरणो जज्ञे नारकः मत्तमाचनौ ॥ १३३० ॥

(युगम्)

भरो ! मोरो, महास्त्रं मुक्त्वा काचमणीच्छया ।

यदेष मरमा भारमन्धकृपेऽन्नराऽपनन् ॥ १३३१ ॥

राजपिंः पुण्डरीकस्तु धन्योऽहं येन दुर्लभः ।

यामोऽयं साधुधर्मस्तन् कुर्वे ते गुरुमाभिणम् ॥ १३३२ ॥

विन्तयन्निति शुद्धात्मा मनस्ये गुरुमभिधी ।

धुन् तृन्नापादिदुःखैरपि भावादचलमानसः ॥ १३३३ ॥

(युगम्)

मार्गानिगमनादेव गच्छद्रक्तपदः धमान् ।

वासोपे ग्राम एकस्मिन्नुभाधयमणाचत ॥ १३३४ ॥

तृणमस्तरके मय शम्भलेदयो निविश्य सः ।

धर्मध्यानमिदं साधुधर्मपापास येनसि ॥ १३३५ ॥

कदाऽहं सुगुरोरन्ते परिघञ्ज्यां यथोदिताम् ।

करिष्यामि गतांशवकर्मनिर्मूलनक्षमाम् ॥ १३३६ ॥

मस्तके धाञ्जलिं न्यस्य पत्राण विशदाक्षरम् ।

नमोर्द्धङ्गयो भगवत्यो नमो मे धर्ममुरये ॥ १३३७ ॥

अधुनाऽपि तत्पादान्ते मत्स्याम्यामि समन्ततः ।

हिमावलीकं चाऽदृशे मेधुने च परिग्रहम् ॥ १३३८ ॥

निशाभक्तं कुपं मानं मायां लोभे सरागताम् ।

द्वेषं कल्हा-ऽऽवाख्याने वैशुन्यं परनिन्दनम् ॥ १३३९ ॥

मायामृषा तथा मिथ्यादर्शने शल्यनामकम् ।

त्यजाम्यष्टादशेमानि पापस्थानानि सर्वथा ॥ १३४० ॥

यदपीह मिधं कान्तं चिरकालं च स्नातिनम् ।

शरीरमन्तिमोच्छासे तदपि व्युत्सृजाम्यहम् ॥ १३४१ ॥

इति भाषाम्बुना र्थातकन्मपात्मा विषय सः ।

गत्वा सर्वार्थसिद्धायै विमानेऽभून् सुरोत्तमः ॥ १३४२ ॥

इत्थं भावस्य माहान्म्यं विदित्वा विदुषा मदा ।
 भाव्यं भावप्रधानेन धर्मकृत्येषु सर्वतः ॥ १३४३ ॥
 अपि भावैकपाद् धर्मो जात्यश्व इव मद्गृहम् ।
 फलौ नरं नयत्येव बहिर्भवग्णाङ्गणान् ॥ १३४४ ॥
 दानादिचतुरीमध्ये चतुर्ज्ञानेष्टकोपमि ।
 केवलज्योतिराश्रित्य मुक्तिस्त्रीमुद्बहेद् वरः ॥ १३४५ ॥
 इत्यादिदेशनां श्रुत्वा ममोर्बदनपङ्कजान् ।
 यद्वहः सर्वसावद्यविरतिं जगद्गुर्जनाः ॥ १३४६ ॥
 केऽपि भव्याः पुनर्देशविरतिं प्रतिपेदिरे ।
 प्रपन्नाः केऽपि सम्पत्त्वं केऽपि भद्रकतां ययुः ॥ १३४७ ॥
 माप्स्याऽपि जिनरत्नाद्रिं निजभाग्यानुमानतः ।
 किञ्चिद्यदति कस्याऽपि धर्मरत्नं नृणां करे ॥ १३४८ ॥
 अश्वसेननृपस्याऽपि धर्मः श्रीपार्श्वभाषितः ।
 शर्करादुग्धसंयोग इवाऽजीव स्म रोचते ॥ १३४९ ॥
 राज्यं दत्त्वा च तत्रैव हस्तिसेनाय सूनवे ।
 भवाऽभ्युधितरौ दीक्षां मुमुक्षुर्नृपे नृपः ॥ १३५० ॥
 वामादेवी-मभावत्यावपि प्राग्रजतां तदा ।
 यद् विश्वस्याऽपि सामान्या जिनर्द्धिः किमु यन्धुषु ॥ १३५१ ॥
 आर्यदत्त आर्यघोषो वशिष्ठो ब्रह्मनामकः ।
 सोमश्च श्रीधरो वारिसेनो भद्रयशा जयः ॥ १३५२ ॥
 विजयथेति गणभृन्नामकर्मभृतो दश ।
 यभूवृर्ग्रतिनस्तत्र प्रज्ञा-रूप-कुलोऽज्ज्वलाः ॥ १३५३ ॥

(पुष्पम्)

तेषामुत्पाद-विगम-ध्रौव्यरूपां पदत्रयाम् ।
 स्याम्याख्यत्, ते तथा सद्यो द्वादशार्द्धममृतयन् ॥ १३५४ ॥
 अथोत्थाय विभुस्तेषां स्वयं शक्रोपर्दाकिनान् ।

रत्नस्थालस्थितान् दिव्यवासान् मौलिपुन्यसिपन् ॥ १३५५ ॥

सद्द्रव्य-गुण-पर्यायैरनुयोगं तथा गणम् ।

अन्वजानात् तथेत्युक्त्वा मनीषुस्तेऽपि न नराः ॥ १३५६ ॥

(गुणम्)

दुन्दुभिध्वानपूर्वं तु तेषामुपरि तिसिपुः ।

षासान् सुरादयोऽप्येवं तीर्थपामीषतुर्विधम् ॥ १३५७ ॥

उपविश्य पुनस्तेषामनुजिष्टिं विभुर्ध्वधान् ।

पूर्णमथमर्पय्या देशनां वितसर्जं च ॥ १३५८ ॥

अथोत्थायोनरद्वाराभिर्गत्सेशानदिरुस्थिते ।

देवच्छन्दे विभुर्गत्वा विधाममुन्मयन्वभून् ॥ १३५९ ॥

कर्माभ्रजालविगमाद् भविनां मुह्ययो

दृष्टिमत्तादजनने वितस्रमभावः ।

दन्ताशुर्मासलरुचास्तनपा मुदं वः

पार्श्वमथोः मथयतां मुखशरदेन्दुः ॥ १३६० ॥

इति श्रीकालिकाचार्यसन्तानीय-श्रीभाषदेवसूरिविरचिते श्रीपार्श्वनाथ-

चरिते महाकाव्येऽष्टमोऽर्धभावाद्दे भगवद्विवाद-दीक्षा-केवल-

ज्ञान-संगवसरण-देवनाथर्णवो नाम षष्ठः सर्गः ॥ ६ ॥

अर्धम् ।

अथ सप्तमः सर्गः ।

अथ पार्श्वमथोः पादपीठस्थो गणभृद् नृणाम् ।

आर्पदन्तो जिने भक्तिर्त्यर्पार्थं देशनां प्यपात् ॥ १ ॥

इह सर्वोत्तमस्तावद् यतिधर्मो यनीपिणाम् ।

तथाऽऽज्ञाः पुनर्मप्या दृष्टिर्मम महरने ॥ २ ॥

तत्राऽपि कृतिनः पूजां विधाय विधिनाऽर्हताम् ।
 कुर्वते सफलं सद्यो गृहमेधिभवद्रुमम् ॥ ३ ॥
 सा च पुष्पा-ऽक्षत स्नोत्ररूपा सामान्यतन्निधा ।
 श्रुते प्रोक्ता प्रभोरद्वयदृसद्भावगोचरा ॥ ४ ॥
 आसामेकतमाऽप्यासीद् विनिष्टकलहेतवे ।
 यथा किल तथा सम्यग् दृष्टान्तैः श्रूयतां क्रमात् ॥ ५ ॥
 लवोऽपि जिनधर्मस्य सुधाविन्दुरिव ध्रुवम् ।
 करोत्येवाऽपरीभावं सम्यगामेवितो नृणाम् ॥ ६ ॥
 तत्रादौ पुष्पपूजायां कथ्यते तावदद्भुतम् ।
 परसेनकुमारस्य चरित्रमिह नम्रया ॥ ७ ॥
 अस्त्यत्र भरते रुथानमपभात्यं पुरं वरम् ।
 ईश्वराऽवस्थितेनित्यं यस्याऽभूद् नाम साऽन्वयम् ॥ ८ ॥
 तस्याऽधीशः कुशो राजा नाम यस्य दृढं गुणैः ।
 यद्वोऽपि मण्डले प्रीतिमवाप परमां मनः ॥ ९ ॥
 तत्राऽभयद्वारः श्रेष्ठो श्रेष्ठानाम् विचारवान् ।
 मिया कृतलमत्यात्मा तस्य गार्धोऽनयाऽभरन् ॥ १० ॥
 भद्रकमकुनी तस्याऽभूतां कर्मकराणुभौ ।
 पुरकर्म करोत्येकवारयत्यपरस्तु गाः ॥ ११ ॥
 अन्यदा तां मिया वार्तां चक्राने विजनाम्बरां ।
 घन्य एको हि नः श्यामी यस्य शुद्धा भरत्रयी ॥ १२ ॥
 मार्चनिमुकुतान् तावदिदानीं पूजयामासु ।
 वसुव, भविता भाविमवे गुणनिर्गोप्यभाह ॥ १३ ॥
 यारां तु हनही सर्वदुःखार्थविरिक्तनी ।
 भवं निर्गमयारः श्यामलं स्फुरितवत् ॥ १४ ॥
 विन्नयन्ताचिनि ह्याम्ना यमयांयादिमायय ।
 चातुर्मासदिने श्रेष्ठो गद् विन्ने विनोक्तमि ॥ १५ ॥
 चाकदाविन्यद्वारी अगाद् यदहो ! गुणो ! !

१५ ॥ १५ ॥
 १६ ॥ १६ ॥
 १७ ॥ १७ ॥
 १८ ॥ १८ ॥
 १९ ॥ १९ ॥
 २० ॥ २० ॥
 २१ ॥ २१ ॥
 २२ ॥ २२ ॥
 २३ ॥ २३ ॥
 २४ ॥ २४ ॥
 २५ ॥ २५ ॥
 २६ ॥ २६ ॥
 २७ ॥ २७ ॥
 २८ ॥ २८ ॥
 २९ ॥ २९ ॥
 ३० ॥ ३० ॥

तत्राऽपि कृतिनः पूजां विधाय विधिनाऽर्हताम् ।
 कुर्वते सफलं सद्यो गृहमेधिभवद्रुपम् ॥ ३ ॥
 सा च पुण्याऽक्षत-स्तोत्ररूपा सामान्यतस्त्रिधा ।
 श्रुते प्रोक्ता प्रभोरङ्गपट्टसद्भावगोचरा ॥ ४ ॥
 आसामेकतमाऽप्यासीद् विशिष्टफलहेतवे ।
 यथा किल तथा सम्यग् दृष्टान्तैः श्रूयतां क्रमात् ॥ ५ ॥
 लवोऽपि जिनधर्मस्य सुधाविन्दुरिव ध्रुवम् ।
 करोत्येवाऽपरीभावं सम्यगासेवितो नृणाम् ॥ ६ ॥
 तत्रादौ पुण्यपूजायां कथ्यते तावदद्भुतम् ।
 वरसेनकुमारस्य चरित्रमिह तद्यथा ॥ ७ ॥
 अस्त्यत्र भारते ख्यातमृषभाख्यं पुरं वरम् ।
 ईश्वराऽवस्थितेर्नित्यं यस्याऽभूद् नाम साऽन्वयम् ॥ ८ ॥
 तस्याऽधीशः कुशो राजा नाम यस्य दृढं गुणैः ।
 यद्धोऽपि मण्डले प्रीतिमवाप परमां जनः ॥ ९ ॥
 तत्राऽभयङ्करः श्रेष्ठी श्रेष्ठाचार-विचारवान् ।
 मिया कुशलमत्याख्या तस्य सार्थाऽन्वयाऽभवत् ॥ १० ॥
 भद्रकप्रकृती तस्याऽभूतां कर्मकरावुभौ ।
 गृहकर्म करोत्येकश्चारयत्यपरस्तु गाः ॥ ११ ॥
 अन्यदा तौ मिथो वार्तां चक्राते विजनस्थितौ ।
 धन्य एको हि नः स्वामी यस्य शुद्धा भवत्रयी ॥ १२ ॥
 मार्चानसुकृतात् तावदिदानीं पुण्यभोगभूः ।
 बभूव, भविता भाविभवे सुगतिर्साख्यभाक् ॥ १३ ॥
 आवां तु हतकौ सर्वपुरुषार्थबहिष्कृतौ ।
 भवं निर्गमयावः स्वमफलं स्नुहिदृशवन् ॥ १४ ॥
 चिन्तयन्ताविति ज्ञात्वा धर्मयोग्याविमावथ ।
 चातुर्मासदिने श्रेष्ठो सह निन्ये जिनौकसि ॥ १५ ॥
 चारुकारितशृङ्गारौ जगाद यदहो ! सुतो ! ।

तत्राऽपि कृतिनः पूजां विधाय विधिनाऽर्हताम् ।
 कुर्वते सफलं सद्यो गृहमेधिभवद्भुमम् ॥ ३ ॥
 सा च पुष्पा-ऽक्षत-स्तोत्ररूपा सामान्यतस्त्रिधा ।
 श्रुते प्रोक्ता प्रभोरद्वयदृष्टद्वावगोचरा ॥ ४ ॥
 आसामेकनमाऽप्यासीद् विशिष्टफलहेतवे ।
 यथा किल तथा सम्यग् दृष्टान्तः श्रूयतां क्रमात् ॥ ५ ॥
 लवोऽपि जिनधर्मस्य सुधाविन्दुरिव ध्रुवम् ।
 करोत्येवाऽमरीभावं सम्यगासेवितो नृणाम् ॥ ६ ॥
 तत्रादौ पुष्पपूजायां कथ्यते तावदद्भुतम् ।
 वरसेनकुमारस्य चरित्रमिह तद्यथा ॥ ७ ॥
 अस्त्यत्र भरते ख्यातमृषभालयं पुरं वरम् ।
 ईश्वराऽवस्थितेर्नित्यं यस्याऽभूद् नाम साऽञ्जयम् ॥ ८ ॥
 तस्याऽधीशः कुशो राजा नाम यस्य दृढं गुणैः ।
 बद्धोऽपि मण्डले मीतिमवाप परमां जनः ॥ ९ ॥
 तत्राऽभयङ्करः श्रेष्ठी श्रेष्ठाचार-विचारवान् ।
 मिया कुशलमत्याख्या तस्य सार्थाऽञ्जयाऽभवत् ॥ १० ॥
 भद्रकमकृती तस्याऽभूतां कर्मकरानुमौ ।
 गृहकर्म करोत्येकवारयत्यपरस्तु गाः ॥ ११ ॥
 अन्यदा तौ मिथो वार्ता चक्राने रिमनस्थितौ ।
 धन्य एको हि नः स्वामी यस्य शुद्धा भवप्रपी ॥ १२ ॥
 मार्चानिमुकृतात् तावदिदानीं पुण्यभोगभूः ।
 यभूद, भविता भाविभवे गुणनिर्मास्यभाक् ॥ १३ ॥
 आर्वा तु हतहौ सर्वशुक्लार्थवद्विह्वलौ ।
 भवं निर्गमयायः स्वयम्भवं स्तुदितवत् ॥ १४ ॥
 चिन्तयन्ताविति ज्ञात्वा धर्मयोग्यादिमात्रय ।
 चातुर्मासदिने श्रेष्ठो सह निन्ये जिनोक्तमि ॥ १५ ॥
 चादकारितशृङ्गारो जगाद यदहो ! गुणैः ! ।

युवां पुष्पाणि गृहीतं पूजनाय जिनेत्रितुः ॥ १६ ॥
 ऊचतुर्त्ता च पुष्पाणि यस्य तस्य फलं भवेत् ।
 अस्माकं चेष्टिरेवाऽत्र गृह्णन्तिस्तिदिमानि न ॥ १७ ॥
 अमन्यमानां सुतरां श्रेष्ठिना बोधितावपि ।
 नीनौ गुर्वन्निके मासं ज्ञात्वा च गुरुणोदितौ ॥ १८ ॥
 भद्रौ ! भावेन देवार्घा पुष्पेणाऽपि महाफला ।
 तददो ! युवयोः स्यात्पपि किं नास्ति वेतनम् ? ॥ १९ ॥
 तयोर्जगाद् गोपालो विंशतिर्मे कपर्दकाः ।
 सन्ति पञ्च च किम्स्वेतदस्ति स्नाकं मुनीश्वर ! ॥ २० ॥
 अनिगृह्णात्मशक्तिं तपो-ज्ञानादि नन्दपि ।
 कुवाणः शुद्धभावेन लभते विपुलं फलम् ॥ २१ ॥
 मुनिनेत्युदितां हृष्टः क्रीत्वा पुष्पाण्यपूजयत् ।
 जिनें श्रेष्ठियुतां यावद् द्वितीयास्तावदुन्मनाः ॥ २२ ॥
 एतावन्मात्रमप्यासीदस्य किञ्चिन् पुनर्न मे ।
 चिन्तयन्निदमद्राक्षीन् मत्प्याग्नयानररं नरम् ॥ २३ ॥
 पप्रच्छ च गुरोः पार्श्वे किवेतेन कुतं विभो ! ।
 गुरुरप्याह भो भद्र ! कृतमद्याऽमुना तपः ॥ २४ ॥
 अयं च तस्याऽङ्गीकारे विधिः, पुष्पं च पुष्कलम् ।
 स्यादित्याकर्ण्य भव्यत्वादुपवासं चकार सः ॥ २५ ॥
 ततो भोजनवेलायां सद्यर्पेण गतो गृहम् ।
 परिवेषय्य भक्तं च निदर्प्या द्वारे संस्थितः ॥ २६ ॥
 यदि कोऽप्येति मत्पुष्पं मुनीन्द्रस्तद् ददाम्यदः ।
 भक्तं श्रेष्ठिगृहे येन कर्म कृत्वा मयाऽर्जितम् ॥ २७ ॥
 अथ ग्लानादिकार्येण येनाऽभक्तं कुतं नहि ।
 स मुनिर्देवपोगेन तत्र वितार्थमायया ॥ २८ ॥
 तं हृष्टा कर्मकृद् दध्यां कुतोऽहं रइमात्रकः ।
 अत्र नैव नैव मयार्जितम् ? ॥ २९ ॥

तत्राऽपि कृतिनः पुत्रा विशाय विरिनाऽर्हताम् ।
 कुर्वन् सफट मया गृहमरिववद्रुपम् ॥ ३ ॥
 सा च पुण्या ऽक्षत स्तात्रस्था मामान्यतस्त्रिधा ।
 श्रेते प्रोक्ता प्रवारद्वयद्वयज्ञावगाचरा ॥ ४ ॥
 आसामेकनमाऽयामाऽत्र विजिष्टफलदेनवे ।
 यथा कुरु तया सम्यग शृण्वन्तः श्रयतां क्रमात् ॥ ५ ॥
 लवोऽपि जिन रम्य सुशावन्दुमिव ध्रुवम् ।
 कर्मेत्येवाऽवर्गभावं सम्यगामेवितो नृणाम् ॥ ६ ॥
 तत्रादौ पुण्यपुत्राया कथरन् तावदद्भुतम् ।
 वरमेनकुमारस्य चमित्रमिह तद्यथा ॥ ७ ॥
 भस्म्यय भस्मे ग्यानमपभास्य पुर वम् ।
 ईश्वराऽवस्थितेनित्यं यस्याऽभूत् नाम साऽन्वयम् ॥ ८ ॥
 तस्याऽरीजः कुशो राजा नाम यस्य दृढं गुणैः ।
 बद्धोऽपि मण्डले प्रीतिमवाप परमां जनः ॥ ९ ॥
 तत्राऽभयद्वयः श्रेष्ठी श्रेष्ठाचार विचारवान् ।
 प्रिया कुशन्मन्याख्या तस्य सायाऽन्वयाऽभवत् ॥ १० ॥
 भद्रमकृता तस्याऽभूतां कमेकरावुभौ ।
 गृहस्मै कर्मेत्येकश्चाग्यत्यपरस्तु गाः ॥ ११ ॥
 अन्यदा तौ मिथो वार्ता चक्राने विजनस्थितौ ।
 धन्य एकां हि नः स्वामी यस्य शुद्धा भवत्रयी ॥ १२ ॥
 प्रार्चाः मुकुतान् तावदिदानीं पुण्यभोगभूः ।
 यम्व, भविता भाविभवे गुणतिसौख्यभाक् ॥ १३ ॥
 भावां तु हतर्हा सर्वपुरुषार्थवद्विहृतौ ।
 भव निगमयावः स्वमफलं स्नुहिदृष्टवन् ॥ १४ ॥
 चिन्तयन्ताविनि ज्ञात्वा धर्मयोग्याविगारथ ।
 चातुर्मासदिने श्रेष्ठो सह निन्ये जिनौकमि ॥ १५ ॥
 चारुकारितश्रारौ जगाद यदहो ! सुतौ ! !

पुत्रां पुष्पाणि गृहीतं पूजनाय जिनेभितुः ॥ १६ ॥
 ऊचतुर्मां च पुष्पाणि यस्य तस्य फलं भवेत् ।
 अस्माकं चेष्टिरेवाऽत्र गृहीतस्तदिमानि न ॥ १७ ॥
 अमन्यमानौ गुनरां श्रेष्ठिना बोधितानपि ।
 नीनौ गुर्वन्तिके भावं प्राप्त्वा च गुरुमोदिता ॥ १८ ॥
 भद्रौ ! भावेन देवार्चा पुष्पेणाऽपि महाफला ।
 तद्गहो ! पुत्रयोः स्वल्पमपि किं नास्ति वेतनम् ? ॥ १९ ॥
 तपोर्जगाद् गोपालो विंशतिर्वै कपर्दकाः ।
 सन्ति पञ्च च किन्त्वेतदस्ति स्तोत्रं मुनीश्वर ! ॥ २० ॥
 अनिगूहघातमप्रक्तिं तपो-दानादि तन्वपि ।
 कुर्वाणः शुद्धभावेन लभते विपुलं फलम् ॥ २१ ॥
 मुनिनेत्पुदितो हृष्टः क्रीत्वा पुष्पाण्यपूजयत् ।
 तिनं श्रेष्ठिपुत्रो याचद् द्वितीयस्नावदुन्मनाः ॥ २२ ॥
 एतावन्मात्रमप्यासीदस्य किञ्चित् पुनर्न मे ।
 विन्तयन्निदमद्रासीत् प्रत्यागृह्यानरुरं नरम् ॥ २३ ॥
 पप्रच्छ च गुरोः पार्श्वे किमेतेन कृतं विभो ! ।
 गुरुरप्याह भो भद्र ! कृतमयाऽपुना तपः ॥ २४ ॥
 भयं च तस्याऽङ्गीकारे विधिः, पुण्यं च पुष्कलम् ।
 स्यादित्याकर्ण्य भव्यत्वादुपवासे चकार मः ॥ २५ ॥
 ततो भोजनवेलायां सहायेण गतो गृहम् ।
 परिवेषय्य भक्तं च निदृष्ट्वा द्वारि संस्थितः ॥ २६ ॥
 यदि कोऽप्येति मत्पुण्यमुर्नान्द्रस्तद् ददाम्यदः ।
 भक्तं श्रेष्ठिपुत्रे येन कर्म कृत्वा मयाऽर्जितम् ॥ २७ ॥
 अथ ग्यानादिकार्येण येनाऽभक्तं कृतं नहि ।
 स मुनिर्देवयोगेन तत्र भित्तार्थेयाययौ ॥ २८ ॥
 तं दृष्ट्वा कर्मकृद् दृष्ट्वा कुतोऽहं रडमाग्रकः ।
 ईदृशा मुनयः कुत्र केदं द्रव्यं मयाऽर्जितम् ? ॥ २९ ॥

पुरा पुण्याणि गृहीतं पूजनाय जिनेजितुः ॥ १६ ॥
 ऊचतुर्मा च पुण्याणि यस्य तस्य फलं भवेत् ।
 अम्माकं चेष्टिरेवाऽयं गृहीतस्तदिमानि न ॥ १७ ॥
 अभ्यन्यमानो गुनरां श्रेष्ठिना घोषितावपि ।
 नीरां गुर्वन्निके भावं ज्ञान्वा च गुरुगोदिता ॥ १८ ॥
 मद्रो ! भावेन देवार्चा पुण्येणाऽपि महाफला ।
 मद्रो ! सुखयोः स्तन्यमपि किं नास्ति वेदनम् ? ॥ १९ ॥
 तयोर्जगाद् गोपालो विंशतिर्वै कपर्दकाः ।
 तस्मिन् पञ्च च किन्त्वेनदस्ति स्वाकं मुनीश्वर ! ॥ २० ॥
 अनिगूढमात्मशक्तिं तपो-दानादि तन्वपि ।
 कुर्वाणः शुद्धभावेन लभते विपुलं फलम् ॥ २१ ॥
 मुनिनेष्टपुद्गितो हृष्टः क्रीत्वा पुण्याण्यपूजयन् ।
 जितं श्रेष्ठिपुत्रो याचद् द्वितीयस्तावदुन्मनाः ॥ २२ ॥
 एतावन्मात्रमप्यामिदस्य सिञ्चित् पुनर्न मे ।
 चिन्तयन्निदमद्राक्षन् प्रत्यात्मानकरं नरम् ॥ २३ ॥
 पश्यन् च गुरोः पार्श्वं क्रियतेन कृतं विभो ! ।
 गुरुरप्याह भो भद्र ! कृतमद्याऽमुना तपः ॥ २४ ॥
 अयं च तस्याऽङ्गीकारे विधिः, पुण्यं च पुष्कलम् ।
 म्यादित्याहर्ण्यं भव्यत्वादुपवासं चकार सः ॥ २५ ॥
 ततो भोजनवेष्टायां महार्येण गतो गृहम् ।
 परिवेषय्य भक्तं च निदध्या दारि संस्थितः ॥ २६ ॥
 यदि कोऽप्येति मत्पुण्यमुनीन्द्रस्तद् ददाम्यदः ।
 भक्तं श्रेष्ठिगृहे येन कर्म कृत्वा मयाऽर्जितम् ॥ २७ ॥
 अथ ग्यानादिकार्येण येनाऽभक्तं कृतं नहि ।
 स मुनिर्देवयोगेन तत्र धितार्थमायचो ॥ २८ ॥
 तं दृष्ट्वा कर्मकृद् दृष्ट्वा कृतोऽहं रङ्गमाश्रकः ।
 ईदृशा मुनयः कुत्र केदं द्रव्यं मयार्जितम् ? ॥ २९ ॥

ममय मतेः ।

पुरां पुण्याणि पृथीनं पूजनाय जिनेजितुः ॥ १६ ॥
 ज्वतुस्तो च पुण्याणि यस्य तस्य फलं भवेत् ।
 अस्माकं चोष्टेनाऽप्य पृथीवस्तदिमानि न ॥ १७ ॥
 अमन्यमानो मुनरां भेष्टिना चोधिनावपि ।
 नीनीं गुर्वनिकं भावं ज्ञान्वा च गुरुगोदिनौ ॥ १८ ॥
 मर्दो ! भावेन देवानां पुण्येणाऽपि महाफला ।
 तपोजंगाद गोपालो विगानिये कपटकाः ।
 सन्नि पञ्च च किन्त्वेनदस्ति स्नाकं मुनीभ्यः ! ॥ १९ ॥
 अनिगृह्यन्मनां नपो-ज्ञानादि तन्वपि ।
 बुवाणः शुद्धभावेन लभते विपुलं फलम् ॥ २० ॥
 मुनिनेत्पुदिनो हृष्टः प्रीत्या पुण्याणपूजयन् ।
 जिनं भेष्टिपुनो यावद् द्वितीयस्तारदुन्मनाः ॥ २१ ॥
 एतावन्मात्रमप्यासीदस्य किञ्चिन् पुनरेवे ।
 विन्नपश्चिदमश्लीन् पत्यात्पानकरं नरम् ॥ २२ ॥
 पयच्छ च गुणः पार्थं क्रियेनेन कृतं विभो ! ।
 गुरुस्पाह भो भद्र ! कृतमयाऽमुना तपः ॥ २३ ॥
 अयं च तस्याऽङ्गीकारे विधिः, पुण्यं च पुष्कलम् ।
 स्थादित्याकर्ष्य मन्वत्वादुपवासं चकार मः ॥ २४ ॥
 ततो भोजनवेलायां सहायेण गतो पृष्टम् ।
 परिवेषय्य भक्तं च निदुष्यां द्वारे संस्थितः ॥ २५ ॥
 यदि कोऽप्येति यत्पुण्यमुनोन्मसद् ददाम्यदः ।
 भक्तं भेष्टिपृष्टे येन कर्म कृत्वा मयाऽर्जितम् ॥ २६ ॥
 अथ ग्यानादिकार्येण येनाऽभक्तं कृतं नहि ।
 स मुनिदेवयोगेन तत्र भिक्षार्थमापयौ ॥ २७ ॥
 तं हृष्टा कर्मकृद् दृष्ट्वा कुनोऽहं रदमाश्रकः ।
 ईदृशा मुनयः कुत्र कुदे द्रव्यं मयाऽर्जितम् ? ॥ २८ ॥

तन्नूनं काऽपि संपत्तिर्ममाऽपि भविताऽद्भुता ।
 भवे भाविनि सामग्री स्यादेवं कथमन्यथा ? ॥ ३० ॥
 इति तोषादसौ सर्वं तद् भोज्यं मुनये ददौ ।
 तद् वीक्ष्य मुदितः श्रेष्ठो तस्याऽन्यत् पर्यवेपयत् ॥ ३१ ॥
 तद्य कर्मकरोऽनिच्छन्नूचेऽद्याऽहमुपोषितः ।
 आद्धोऽप्युवाच यद्येवं गृहीतं किं त्वया पुरा ? ॥ ३२ ॥
 सोऽब्रवीन् तात ! कं हेतुं त्यजामि निजभोजनम् ? ।
 ततस्तुष्टोऽधिकं श्रेष्ठो वात्सल्यं कुरुते तयोः ॥ ३३ ॥
 इतश्च मूर्खसेनाऽऽरुह्यः कलिद्राधिपतिर्गृह्यः ।
 दायादहतराज्यधीः कुरुदेशं गतः क्रमान् ॥ ३४ ॥
 सृपं गजपुराधीशं तत्राऽप्येळगता ततः ।
 सगृद्धिवन्धुरा ग्रामाश्चत्वारस्त्वेन जेभिरे ॥ ३५ ॥
 तत्राऽस्य मुकराभिग्ये ग्रामे निवसतः सुखम् ।
 मियाऽस्मि विजयादेयी तस्याः कुलाववातरन् ॥ ३६ ॥
 पूर्वं दानकृतो जीवो मृत्वा पश्चाज्जिनाऽर्चकः ।
 गयादानपरमेनामयो वरसेनाऽभिधोऽनुजः ॥ ३७ ॥ (पुण्यम्
 प्राच्यपुण्यानुभावेन रूप-विद्यादिकस्तयोः ।
 गुणौघः सह देहेन वटुधे स्तोत्रवागरैः ॥ ३८ ॥
 कथा-तेजोनिधी विश्वभूमितार्ता नरोदया ।
 तौ राजहर्मा नो केनामनुरागं विनेनतुः ? ॥ ३९ ॥
 गृहकार्यधुगभारधुर्वां मुनयुगविर्मा ।
 मनोरथगर्भं विप्रोः प्रमाणमृषि निन्यतुः ॥ ४० ॥
 इतस्ततश्च तौ हृष्टा विलग्नौ मरद्विभिः ।
 सायन्त्यजननीं द्वेवं जयामया वाने हृदि ॥ ४१ ॥
 भग्येष्टुः सा गते राज्ञोऽन्यतायां स्वभनेरि ।
 भागने च मृता कोपं कृत्वा कोपगुरोऽरिगन्तु ॥ ४२ ॥

समयः सर्वः ।

॥ अथ निवृत्तमनेन साध्य पृष्टा पुनः पुनः ।
 कौपम्य कारणं कदाचिदाव्यवस्थायी मयाप्यहम् ॥ ४३ ॥
 पुनः यदिपुनश्च देव ! मया प्राप्तान्तरं नदा ।
 आह्वय नव पुत्राभ्यामहं संशोभिना मृगम् ॥ ४४ ॥
 पवित्रमस्या न ज्ञात्वा न विन्दु शक्तिं मया दत्तं ।
 विद्यायाऽनः परं नाथ ! विद्यायां नव कृतोर्विजयम् ॥ ४५ ॥
 अस्मीकमवधाय विविदि संपुष्टिभक्त्या ।
 कौपम्यमिदं मया मयाप्यहं नदा ॥ ४६ ॥
 कष्टमाकाशे मानद्वयमिदं नदा मया ।
 अहं ! मयाप्यहं कदाचिदाव्यवस्थायी मया ॥ ४७ ॥
 नद्यामप्यहं नदा मया मयाप्यहं नदा ।
 अहं ! मयाप्यहं कदाचिदाव्यवस्थायी मया ॥ ४८ ॥
 अविज्ञानमया मयाप्यहं कदाचिदाव्यवस्थायी मया ॥ ४९ ॥
 मयाप्यहं कदाचिदाव्यवस्थायी मया ॥ ५० ॥
 मयाप्यहं कदाचिदाव्यवस्थायी मया ॥ ५१ ॥
 मयाप्यहं कदाचिदाव्यवस्थायी मया ॥ ५२ ॥
 मयाप्यहं कदाचिदाव्यवस्थायी मया ॥ ५३ ॥
 मयाप्यहं कदाचिदाव्यवस्थायी मया ॥ ५४ ॥
 मयाप्यहं कदाचिदाव्यवस्थायी मया ॥ ५५ ॥
 मयाप्यहं कदाचिदाव्यवस्थायी मया ॥ ५६ ॥
 मयाप्यहं कदाचिदाव्यवस्थायी मया ॥ ५७ ॥
 मयाप्यहं कदाचिदाव्यवस्थायी मया ॥ ५८ ॥
 मयाप्यहं कदाचिदाव्यवस्थायी मया ॥ ५९ ॥
 मयाप्यहं कदाचिदाव्यवस्थायी मया ॥ ६० ॥

तन्नूनं काऽपि संपत्तिर्ममाऽपि भविताऽद्भुता ।
 भवे भाविनि सामग्री स्यादेवं कथमन्यथा ? ॥ ३० ॥
 इति तोषादसौ सर्वं तद् भोज्यं मुनये ददौ ।
 तद् वीक्ष्य मुदितः श्रेष्ठी तस्याऽन्यत् पर्यवेपयत् ॥ ३१ ॥
 तच्च कर्मकरोऽनिच्छन्नूचेऽद्याऽहमुपोषितः ।
 श्राद्धोऽप्युवाच यथेवं गृहीतं किं त्वया पुरा ? ॥ ३२ ॥
 सोऽग्रवीत् तात ! कं हेतुं त्यजामि निजभोजनम् ? ।
 ततस्तुष्टोऽधिकं श्रेष्ठी वात्सल्यं कुरुते तयोः ॥ ३३ ॥
 इतश्च मुरसेनाऽऽरुह्यः कलिङ्गाधिपतिर्नृपः ।
 दायादहनराज्यश्रीः कुरुदेशं गतः प्रमात् ॥ ३४ ॥
 वृषं गजपुराधीशं तत्राऽर्चयन् गता ततः ।
 समृद्धिबन्धुरा ग्रामाश्चत्वारस्त्वेन लेभिरे ॥ ३५ ॥
 तत्राऽस्य मुकराभिमुख्ये ग्रामे निवसतः सुगम् ।
 मियाऽस्ति विजयादेवी तस्याः कृष्णाववातत् ॥ ३६ ॥
 पूर्वं दानकृतो जीरो मृत्वा पश्चाज्जिनाऽर्चकः ।
 उयायानमरसेनालयां वरसेनाऽभिषोऽनुजः ॥ ३७ ॥ (पुण्यम्
 माच्यपूजयानुभावेन रूप-विद्यादिकस्तयोः ।
 शुण्डीयः सह देहेन वटुधे स्तोत्रवागरेः ॥ ३८ ॥
 कल्या-तेजोनिधी विश्वपूरितार्शो नरोदर्यो ।
 नो राजर्हमा नो केनामनुरागं दिनेनतुः ? ॥ ३९ ॥
 दृढकायधृगभारधुर्यां गुणवृत्ताविर्भा ।
 मनोरथनर्त विशोः प्रमाणयुति निव्यतुः ॥ ४० ॥
 इतस्ततश्च नो दृष्ट्वा दिव्यमन्त्रो मरदिभिः ।
 सायन्वपजननीं देवं जयाग्या वदते हृदि ॥ ४१ ॥
 भग्वेष्टुः ना गते राज्ञोऽन्यथायां मयनैरि ।
 भागते च द्या कां न कृत्वा कोऽप्युद्देशिजतु ॥ ४२ ॥

तन्नूनं काऽपि संपत्तिर्मयाऽपि भविताऽद्भुता ।
 भवे भाविनि सामग्री स्यादेवं कथमन्यथा ? ॥ ३० ॥
 इति तोषादसौ सर्वं तद् भोज्यं मुनये ददौ ।
 तद् वीक्ष्य मुदितः श्रेष्ठी तस्याऽन्यत् पर्येषयत् ॥ ३१ ॥
 तद्य कर्मकरोऽनिच्छन्नूचेऽप्याऽहमुपोषितः ।
 आदोऽप्युवाच यथेवं गृहीतं किं त्वया पुरा ? ॥ ३२ ॥
 सोऽयचीन् तात ! कं हेतुं त्यजामि निजभोजनम् ? ।
 ततस्तुष्टोऽधिकं श्रेष्ठी यान्मन्यं कुरुते तपोः ॥ ३३ ॥
 इतश्च मृगमेनाऽऽस्यः कलिङ्गाधिपतिर्गुणः ।
 दायादहतराज्यधीः कुरुदेशं गतः कथम् ॥ ३४ ॥
 गृपं गमपुराधीशं तत्राऽप्येकमता ततः ।
 समृद्धिचञ्चुरा ग्रापाधरास्मिन्नेन जेभिरे ॥ ३५ ॥
 तत्राऽप्य मुकगाभिलष्यं ग्रापं निरगतः गुप्तम् ।
 पियाऽग्नि विजयादेवी तस्याः कुतारराजान् ॥ ३६ ॥
 पूर्वं दानकृतां नीलां मृगा यमास्तिनाऽर्चकः ।
 ग्यायानपरमेनामयां यममेनाऽभिषोऽनुजः ॥ ३७ ॥ (पुमप
 माद्यगुण्यानुभावेन ऋषि शिष्यादिकल्पयोः ।
 गुणीयः गह देहेन यदुपे म्योऽहवागमः ॥ ३८ ॥
 कथा नेमोतिथी विश्वगृहिताशो नरोदयो ।
 तौ राजदम्भी नो केनामनुरागं दिनेनतुः ? ॥ ३९ ॥
 दृढकायधुरामाशुर्वां गुणधरादिषो ।
 मनोरथजनं विषोः प्रमाणमूहि निन्यतुः ॥ ४० ॥
 इतस्तत्र नो दृष्ट्वा शिष्यमन्तो मरुद्विभिः ।
 मायन्त्यजननीं द्वेषं जयाजया वदने हृदि ॥ ४१ ॥
 भन्येष्टुः मा गते राज्ञोऽप्यगायां जयनेति ।
 भागने च मृगा योर्धं कृता योऽप्युद्विजतु ॥ ४२ ॥

तन्नूनं काऽपि संपत्तिर्ममाऽपि भविनाऽद्भुता ।
 भवे भाविनि सामग्री स्यादेवं कथमन्यथा ? ॥ ३० ॥
 इति तोषादसौ सर्वं तद् भोज्यं मुनये ददा ।
 तद् वीक्ष्य मुदितः श्रेष्ठो तस्याऽन्यत् पर्यवेपयत् ॥ ३१ ॥
 तच्च कर्मकरोऽनिच्छन्नूत्रेऽद्याऽहमुपोषितः ।
 श्राद्धोऽप्युवाच यद्येवं गृहीतं किं त्वया पुरा ? ॥ ३२ ॥
 सोऽग्रवीन् तान् ! कं हेतुं त्यजामि निजभोजनम् ? ।
 ततस्तुष्टोऽधिकं श्रेष्ठो वात्मल्यं कुरुते तयोः ॥ ३३ ॥
 इतश्च मुरसेनाऽऽरुयः कलिद्व्याधिपतिर्दुषः ।
 दायादहनराज्यश्रीः कुरुदेशं गतः क्रमात् ॥ ३४ ॥
 वृषं गजपुराधीशं तत्राऽबलगतं ततः ।
 समृद्धिबन्धुरा ग्रामाश्चत्वारस्तेन लेभिरे ॥ ३५ ॥
 तत्राऽस्य सुकराभिरुये ग्रामे निवसतः सुखम् ।
 मियाऽस्मि विजयादेवी तस्याः कुलाववातरन् ॥ ३६ ॥
 पूर्वं दानकृतो जीवो मृत्वा पश्चाज्जिनाऽर्चकः ।
 ज्यायानमरसेनागृधो वरसेनाऽभिधोऽनुजः ॥ ३७ ॥
 प्राच्यपुष्पानुभावेन रूप-विद्यादिकस्तयोः ।
 गुणैः सह देहेन वष्टुषे स्तोत्रवासरैः ॥ ३८ ॥
 कला-तेजोनिधौ विश्वपूरितार्त्ता नवोदयौ ।
 तौ राजहंसा नो केषामनुरागं वितेनतुः ? ॥ ३९ ॥
 गृहर्कायधुराभारधुर्यां सुतट्टयाविर्मा ।
 मनोरथगतं पित्रोः प्रमाणमुवि निन्यतुः ॥ ४० ॥
 इतस्ततश्च तौ दृष्ट्वा विजयमन्तौ महर्दिभिः ।
 सादृश्यजननीं द्वेषं जयाग्या वहते हृदि ॥ ४१ ॥
 अन्येभ्यः सा गते राज्ञोऽन्यग्यायां म्यमर्चि ।
 भागते च मृषा कोपं कृत्वा कोपगृहेऽविशन् ॥ ४२ ॥

गार्होऽतिवृत्तभवेन साऽथ पुनः पुनः ।
 योपस्य वारण वारुणादिवाऽन्यथा मयाऽप्यहम् ॥ ४३ ॥
 युवं मरिचमाह देव ! मया द्यावाऽनरं मया ।
 आरभ्य नव पुत्राऽप्याहं संशोभिता मया ॥ ४४ ॥
 पतिभवत्या व शवत्या व किन्तु गर्भे मया दध ।
 विचार्याऽनः परं नाथ ! मियता यन् कृत्याऽनम् ॥ ४५ ॥
 भर्ताऽवयवभोषिरिति संभूतमस्तथा ।
 योपददित्येषो गार्हो यथाऽनज्जालिनो मया ॥ ४६ ॥
 वृणुमाहापे मानद्वयार्द्धदेवाऽथ भूपतिः ।
 भर्त ! द्यावाहृ वरिषादिदीदृशा मया कुमार्योः ॥ ४७ ॥
 तद्राज्यपरिषांण मया मया नयाऽनम् ।
 शीघ्रे तिष्या समानीय दृष्टयेयम् वपेत् ॥ ४८ ॥
 भविष्यदथ मानुः किमिदं ददन् ! वदन्तम् ? ।
 यदेवंगुणिनां भक्तिगामिनां कृपितः पिता ॥ ४९ ॥
 अस्तु सर्व भविष्येऽस्याऽनूना कालोऽपि मे प्रव ।
 देव ! मयाणमादेश इत्युक्त्याऽनान् नदन्तिके ॥ ५० ॥
 ददंश्च कथयामास तन्मयम् कुमारयोः ।
 ताभ्यां वाऽभाणि भोः ! शीघ्रे कुरु तानमर्षादितम् ॥ ५१ ॥
 गरीयान कथिदावाभ्यामपराधः कृतो भुवम् ।
 अन्यथा कथमप्युग्रमिदं मणनि नः पिता ? ॥ ५२ ॥
 ततो भूयो निषादनं माधित्वा तौ समदृदम् ।
 मया मयि वेगेन यानं देवान्तरं युवाम् ॥ ५३ ॥
 कुमार्युक्तुम्भे भोः ! मकुटुभ्यो हनिष्यसे ।
 अस्मकृते नरेन्द्रेण न कुर्यन्तादिदं वयम् ॥ ५४ ॥
 स्वं रक्षिष्याम्युपायेन चिन्त्येयं तु मा युवाम् ।
 तेनेत्युक्ता व तौ पादभारेणैका दिशं गता ॥ ५५ ॥

तन्नूनं काऽपि संपत्तिर्मयाऽपि भविताऽद्भुता ।
 भवे भाविनि सामग्री स्यादेवं कथमन्यथा ? ॥ ३० ॥
 इति तोषादसौ सर्वं तद् भोज्यं मुनये ददा ।
 तद् वीक्ष्य मुदितः श्रेष्ठो तस्याऽन्यत् पर्यवेपयन् ॥ ३१ ॥
 तच्च कर्मकरोऽनिच्छन्नूचेऽद्याऽङ्गमुपोषितः ।
 श्राद्धोऽप्युवाच यद्येवं गृहीतं किं त्वया पुरा ? ॥ ३२ ॥
 सोऽब्रवीन् तात ! कं हेतुं त्यजामि निजभोजनम् ? ।
 ततस्तुष्टोऽधिकं श्रेष्ठो चात्मल्यं कुरुते तयोः ॥ ३३ ॥
 इतश्च मूरसेनाऽऽख्यः कलिङ्गाधिपतिर्नृपः ।
 दायादहतराज्यश्रीः कुरुदेजं गनः क्रमात् ॥ ३४ ॥
 तृपं गजपुराधीशं तत्राऽञ्जेलगता ततः ।
 समृद्धियन्धुरा ग्रामाश्चत्वारस्तेन लेभिरे ॥ ३५ ॥
 तत्राऽस्य सुकराभिरुये ग्रामे निवसतः सुखम् ।
 मियाऽस्ति विजयादेवी तस्याः कुलाववातरन् ॥ ३६ ॥
 पूर्वं दानकृतो जीवो मृत्वा पश्चाज्जिनाऽर्चकः ।
 ज्यायानमरसेनारुयो वरसेनाऽभिधोऽनुजः ॥ ३७ ॥
 प्राच्यपुण्यानुभावेन रूप-विद्यादिकस्तयोः ।
 गुणौघः सह देहेन वष्टये स्तोत्रवासरैः ॥ ३८ ॥
 फला-तेजोनिधी विश्वपूरिताशौ नवोदयौ ।
 तौ राजहंसौ नो केषामनुरागं वितेनतुः ? ॥ ३९ ॥
 गृहर्कायधुराभारधुर्यौ सुतवृषाविमौ ।
 मनोरमशतं पित्रोः प्रमाणमुवि निन्यतुः ॥ ४० ॥
 इतस्ततश्च तौ दृष्ट्वा विलमन्तौ महादिग्भिः ।
 सापन्नपजननी द्वेपं जयाख्या वहते इदि ॥ ४१ ॥
 अन्येभ्यः सा गते राज्ञोऽगम्यायां म्यमर्चरि ।
 आगते च मृषा कोपं कृत्वा कोपवृष्टेऽविशन् ॥ ४२ ॥

गङ्गां निरन्ध्रधन्वन् सायं पृष्ठा पुनः पुनः ।
 सोऽस्य वारुणः कृष्णादिवाऽऽचम्यो मवाण्डकः ॥ ४३ ॥
 द्रुपं परिचमाद् देव ! गता ग्रामान्तरं नदा ।
 आरुह्य नव पुत्राभ्यामहं संस्थाभिना यशम् ॥ ४४ ॥
 एतिधरत्या च शरत्या च विन्तु शीत्त मया द्रुपे ।
 विषायाऽनः परं नाथ ! क्रियतां यन् कृत्याचिनम् ॥ ४५ ॥
 अर्थावयवपथाभिरिति संप्रुक्षितस्तथा ।
 कोपवद्विस्तयां गङ्गां यथाऽनर्ज्वलितो यशम् ॥ ४६ ॥
 वण्टमाकार्य मानद्वमादिदेवाऽयं धूपनिः ।
 भवं ! ग्रामाद् पटिर्वाहर्कादया स्तः कुमारकाः ॥ ४७ ॥
 तत्रान्तपविशारेण मद गन्वा तपोर्ध्वतम् ।
 शीर्षे तिष्ठवा समानीय दर्शयेमम कपेठः ॥ ४८ ॥
 अपिन्नघघ मातङ्गः किमिदं इत्थं ! वृक्षसम् ? ।
 यदेवंगुणिनोर्भक्तिशालिनोः कृपितः पिता ॥ ४९ ॥
 अन्तु सर्व भविष्येऽभ्याऽधुना कृत्याचिनं द्रुपे ।
 देव ! ममाणमादेन इत्युवन्वाज्यान् नदन्निके ॥ ५० ॥
 रुद्धं कथयामास तन्म्यरुपं कुमारयोः ।
 ताभ्यां चाऽमाणि भोः ! शीघ्रं कुरु तानममीरितम् ॥ ५१ ॥
 गर्गिणान् कश्चिदावाभ्यामपराधः कुतो ध्रुवम् ।
 अन्यथा कथमप्युग्रमिदं भणति नः पिता ? ॥ ५२ ॥
 ततो भूयो निपाद्रेन प्राथितो तौ सगद्गदम् ।
 प्रमद्य मायि वेंगेन यानं देशान्तरं युताम् ॥ ५३ ॥
 कुमारावृचतुम्भं भोः ! सकृदुभ्यो हनिष्यसे ।
 अस्मकृते नरेन्द्रेण न कुर्मस्तादिदं वपम् ॥ ५४ ॥
 ह्यं रक्षिष्याम्युपायेन विलम्बेयां तु मा यु
 तेनेत्युक्तां च तौ पादवारेणकां दिशं

आद्यायाऽश्वौ निपादोऽपि शीर्षे काराप्य मृग्यये ।
 चित्रेण जानतद्रूपे सायं राज्ञः पुरो गतः ॥ ५६ ॥
 समर्प्य तुरगा द्वारे दर्शयित्वा च मस्तके ।
 स जगाद् नृपादेशः कृतोऽयमवधार्यताम् ॥ ५७ ॥
 नृपोऽप्याह बहिर्गामादिमे गर्वाऽऽहिते कुरु ।
 आदेश इति विज्ञप्य मातङ्गो गतवांस्ततः ॥ ५८ ॥
 तुष्टा राज्ञी च सा दुष्टा, हृष्टाः कण्टकिनो यतः ।
 परतापेन जायन्ते ग्रीष्मेणैव ययामकाः ॥ ५९ ॥
 राजपुत्रौ च तौ यान्तावविच्छिन्नमयाणकैः ।
 क्रमेण तत्र संघातौ यत्रैकाऽस्ति महाद्वयी ॥ ६० ॥
 विविधमोल्लसमान्द्रुमच्छायाऽन्धकारिते ।
 यत्र शिपति शूरेऽपि भियेय न करं वने ॥ ६१ ॥
 एकतः शाल-दिन्नाल-मियाल-सरला-ऽर्जुनाः ।
 भण्यन्तो नाग-पुष्पाग लरहा ऽयुरु चन्दनाः ॥ ६२ ॥
 कनिषिष्ठा-ऽऽम्र मन्गीर कपिष्ठा-ऽश्वत्थ मध्यवः ।
 कनिद्रु बहुल कङ्कोल पाटला-ऽशोक चम्पकाः ॥ ६३ ॥
 कनिद्रु न्यग्रोध मन्दाग-पिचुमन्द हरीतकाः ।
 कर्णिकार-काञ्चनार कुतमाल भवा-ऽजानाः ॥ ६४ ॥
 कनिद्रु ताल-नक्तमाल तमाल-मदनाऽगनाः ।
 लहृषा ऽम्बुविन्वाया विमिश्रा यत्र शागिनः ॥ ६५ ॥
 कर्तुं गृण्यकलाऽऽनिध्यं यत्र बानेहिता द्रुमा ।
 यथिकानादयन्तीति मुनाग्रहृण्यद्वीः ॥ ६६ ॥
 नागाऽऽकर्मभक्षार्थं मनाद् दुःखं गारुगिरः ।
 यथयन्ति कूर्पान्मन् यत्र गरुगिराऽऽवाः ॥ ६७ ॥
 यत्रैव मरिच्य स्वाय विवहादिभवाऽस्तनान् ।
 नागाऽऽकर्मभक्षार्थं मनाद् दुःखं गारुगिरः ॥ ६८ ॥

भय नो भयननायेव गमप्रगुणनालिनः ।
 विप्रधमतुगाद्यस्य नले संनापहारिणि ॥ ६९ ॥
 गन्धर्भः गहकारस्याश्मर्भगिरिनदीनर्भः ।
 पितृमातृमुखं नाश्यां प्रापि तत्राजपि धर्मतः ॥ ७० ॥
 तपोस्तत्रस्थयोर्भानुरस्तपाय गन्धर्भुनिः ।
 दिनान्ते का कथाऽस्यस्य शूरस्याऽपीदृशी दृष्टा ? ॥ ७१ ॥
 मन्दनेमा प्रजघाचैः करदण्डापनाक्षितः ।
 हृदत्वेन ध्रुवं सूर्योऽप्यामघास्तां विदम्भते ॥ ७२ ॥
 सन्ध्याजपि पक्षिणां शर्वः कन्दित्वेनाऽस्त्यये क्षणात् ।
 रक्ताऽश्वायती सयो ममज्ञेवाऽपराऽम्बुषी ॥ ७३ ॥
 कृता पद्मापणधेणिरनुदाटा सरोवरः ।
 मिथुनाग्रे यतो दुःखं जायते विमलात्मनाम् ॥ ७४ ॥
 छिद्रंक्षिभिरिवाऽऽक्रान्तमकम्पात् तारकंनभः ।
 येन दोषोदये क्षुद्राः प्रकटाः स्युः कुतोऽपि हि ॥ ७५ ॥
 गते तपोरिपावस्तमभिनः प्रसरत् तपः ।
 सर्वमेव समीचक्रे निर्विचक्र इव प्रभुः ॥ ७६ ॥
 आकाशफलकं ध्वान्तमपीन्दिपिन्धुहृच्छलात् ।
 कालो बाल इवाऽप्यापि लिखत्यक्षरपालिकाम् ॥ ७७ ॥
 अर्थतत् समयेऽपृच्छद् वरसेनः सहोदरम् ।
 किं किञ्चिन् ज्ञायते भ्रातः ! तातरोपस्य कारणम् ? ॥ ७८ ॥
 ज्येष्ठोऽज्वादीम जानामि वत्स ! किञ्चिन् तथाविधम् ।
 इद्विर्नः किन्त्विदं मन्येऽपरमातुर्विर्नृम्भितम् ॥ ७९ ॥
 लघुर्वभाण तातोऽपि मत्येति किमलीकके ? ।
 सोऽप्युचै वन्म ! मुग्धस्त्वं महिला कूटमन्दिरम् ॥ ८० ॥
 अलीकमपि मल्पन्ति तथैव कथमप्यमूः ।
 मन्यन्ते मत्यमेवेति यथा रागान्धबुदयः ॥ ८१ ॥

गङ्गाया वालुकां वार्षेर्जलं मानं महागिरेः ।
 मतिमन्तो विजानन्ति महिलाया मनस्तु न ॥ ८२ ॥
 अथवा क्रिमनेनैषा जाताऽतीवोपकारिणी ।
 तथैव दर्शिताऽस्माकं सकलैर्यं यद्वा यतः ॥ ८३ ॥
 धन्या गुणार्थिनो येषां दोषेऽपि हि गुणग्रहः ।
 पश्यन्ति तु सदाभ्यासाद् दुष्टा दोषं गुणेष्वपि ॥ ८४ ॥
 तत्तद्दार्ताः प्रकुर्वाणोऽमरसेनोऽथ निद्रया ।
 दुःस्वितोऽयं महात्मेति मुखं कर्तुमिवाऽऽश्रितः ॥ ८५ ॥
 यरसेनः पुनः कुर्वन् वाम-दक्षिणवीक्षणम् ।
 नास्त्येव जाग्रतो भीतिर्मत्वेत्ययं हितः स्थितः ॥ ८६ ॥
 अत्रान्तरे कीर एकस्तत्राश्रयिदपे स्थितः ।
 कृपयाऽऽर्द्रमनाः स्पृष्टं भणति स निजां प्रियाम् ॥ ८७ ॥
 अये ! योग्याविमो कौचित् स्वागतस्य नरायणम् ।
 किन्तु नो विद्यते किञ्चिदनयोरूपयोगे यत् ॥ ८८ ॥
 कान्तया भणितं नाथ ! मैवं वद सदाशय ! ।
 सुहृदपर्वते यस्मादनिगूढकणहरे ॥ ८९ ॥
 रोपितो निजविद्याऽभिषिक्तबीजो नभधरैः ।
 सहकारावथाऽस्माकं शृण्वतां कायेतं च तैः ॥ ९० ॥
 तयोर्माहात्म्यमन्योऽन्यं यथैकस्य तरोः फलम् ।
 यो भक्षयति तस्यैह राज्यं स्वान् सप्तये दिने ॥ ९१ ॥
 द्वितीयस्य फलं यस्मोदरे निष्ठुति तन्मुखात् ।
 प्रातः पचति गण्डुपे दीनारसतपश्चक्रम् ॥ ९२ ॥
 भक्षयमानं च तत् फलम् । रजयाऽप्यार्णवे ततः ।
 आनीय फलमैककं तदीयं दीयतेऽनयोः ॥ ९३ ॥
 धन्यम्भं जीवितं श्राप्यं नर यस्पेशनी सृष्टा ।
 परस्मादकृतिं कर्तुं दुर्महोऽनमरो यतः ॥ ९४ ॥

न च त्रिविधाः अत्रापि यथापेक्षिते ।
 देवाश्च दानि ॥ देवा एव दानेन दानिनाः ॥ ९५ ॥
 मानिरेवादानेनोक्तं दानमेव दानपत्रम् ।
 दानेनैव हि व्याप्यं दानं येन कथ्यते ॥ ९६ ॥
 आदित्याय नमः कर्तुं, देवाय आर्च्यशोषणम् ।
 दानेभ्यस्तु दानाय, दुःखिनस्तृणकारिणे ॥ ९७ ॥
 अथवा कथमेतेषां दानेन दानिना दानम् ।
 नष्टेनां भक्षणं भाग्यादायानां वा विम्वस्वनाम् ॥ ९८ ॥
 वीर्योत्थार मित्रे ! पुनर्त्तं आर्चनं ये स्वयात्पुना ।
 इत्युक्त्वा दानित्वेन मुह्यतां गताविद्या ॥ ९९ ॥
 परमं नरनदधीषीत् सर्वं पावनं शणाधेनः ।
 गतवाक्यं भूमावीक्षिते पतिने पुरः ॥ १०० ॥
 दानं नष्टपनाहं भेदं पुरीक्षां ते व्यधात् कर्ता ।
 दानं च किमिदं सत्यमागम्यत्ययोऽप्यवा ॥ १०१ ॥
 अथ उपेष्टां जागर्त्त्वा बन्धुमदरके स्थितः ।
 वरमेनः शणं तत्र निद्रायाः सुखमन्वभूत् ॥ १०२ ॥
 गुरोदये ततः स्थानात् पुरतः प्रस्थितायुधम् ।
 आगच्छकं मरुतत्र देहनांषादि चकतुः ॥ १०३ ॥
 तस्य चाऽकथयमाग्रकर्म राज्यकरं ददौ ।
 उपेष्टातुः, स्वयं प्राप्त वरमेनोऽपरं पुनः ॥ १०४ ॥
 प्रजापतीभ्य गच्छं पावनं तत्र करोत्यर्मा ।
 पतिना स्म पुस्ततावद् दीनारक्षतपञ्चकम् ॥ १०५ ॥
 दध-भोजन-ताम्बूलानि मतिपुरं ततः ।
 कुमारो विम्वस्त्युषः सह उपेष्टेन बन्धुना ॥ १०६ ॥
 तेनाऽयमन्यदा पृष्टः कुतो द्रव्यं तमेति ततः ।
 उपे वीर्यान्वितं दान्यायुषं मे मवेक्षितम् ॥ १०७ ॥
 भाण्टायारं तदप्यापि नाऽऽसीदपि नमित्यदः ।

यतन्ने हि पने नीना निजदेहे तु मध्यमाः ।
 सगमास्तेनसि न्याय्ये भुवनव्यापिनि ध्रुवे ॥ १२१ ॥
 दीनमृत्वा परं नत्वा लह्मी कृत्वा यदुर्वते ।
 जीव्यते ननु किं तेन युगानि दत्त पथ वा ॥ १२२ ॥
 यथापकर्षणे वामबाहुं निजमपीक्षते ।
 महायं दक्षिणो बाहुर्वीरस्तेनाऽपि लज्जते ॥ १२३ ॥
 यन्करां योजयेद्वोकास्तद्वरं शक्तिकावृणम् ।
 नरोऽपि न स योऽवस्य पुरतः कुरुतेऽञ्जलिम् ॥ १२४ ॥
 ये प्रणामाञ्जलिं नोचैः कुर्वन्ति कृपणाः प्रभोः ।
 ते धियः मियपघायाः दर्शयन्तेऽभ्युजं ध्रुवम् ॥ १२५ ॥
 चिन्तयिन्वेति तत्रैव पनेन विलसत्यमौ ।
 दृष्टे च वसति मौदयगपास्त्यपणाधिर्यः ॥ १२६ ॥
 भूतमेव वृषेणाऽप्य नगरेऽन्वेपितः परम् ।
 नैव दृष्टस्ततो राजा व्यग्रोऽभूद् राज्यचिन्तया ॥ १२७ ॥
 नप्यदिसद्व्रमे सद्यस्तन्मयीभूतचेतसः ।
 सर्वं हि पूर्वसम्बन्धि याति प्रायेण विस्मृतिम् ॥ १२८ ॥
 स्वेच्छया वरसेनोऽपि त्याग-भोगपरायणः ।
 गीत-गूत-पृगोष्ठ्यादिविनोर्दनयते दिनान् ॥ १२९ ॥
 अन्यदा कुट्टिनी प्रोचै मगधां पुत्रि ! ते मियः ।
 महादानेश्वरो भोगी नाऽप्यः कोऽपि भुवीदृशः ॥ १३० ॥
 राजसेवादिकं किञ्चिन्न करोति कदाऽप्यसौ ।
 भूयानर्थव्ययश्चैव पृच्छयतां कारणं ततः ॥ १३१ ॥
 मगधाऽप्याह हे ! मातः ! मन्त्रेणाऽनेन किं दृषा ॥
 तद् भूरि पूरयत्येष वित्तं कार्यं हि येन वः ॥ १३२ ॥
 अत्याग्रहेण चाऽङ्गायाः प्रेरिता मगधाऽप्यदा ।
 पप्रच्छ वरसेनं ते कुतो देव ! घनागमः ॥ १३३ ॥

भयो निग्रीधसमये धीराधत्वार आगताः ।
 सुप्तृरन्तुकृते मेऽपि निबदन्तं परस्परम् ॥ १४७ ॥
 कुमारं कृता धीरसंज्ञां विज्ञाय तस्करः ।
 धीरोऽपमित्यथाऽऽह्य पुरस्तादुपवेष्टितः ॥ १४८ ॥
 कुमारः स्माऽऽह भो यूयं कथं युध्यत बान्धवाः । १ ।
 दस्युभिः काथितं मित्र । विवादे कारणं शृणु ॥ १४९ ॥
 पादुके लङ्कटः कन्या मोचयस्तुत्रयं, वयम् ।
 धन्यारस्तं नो कर्तुं विभागोऽमृष्य प्रवयते ॥ १५० ॥
 कुमारोऽप्याह को वादः कृतेऽस्याऽसारवस्तुनः ।
 तैरुच्ये ह्यथ । नो वेत्ति महिषामस्य तत्त्वतः ॥ १५१ ॥
 कथ्यतां यदि कथ्यं स्यात् कुमारं नो भाषिते ।
 एकीभूय स्म ते मादुर्ययेवं तच्चिशम्यताम् ॥ १५२ ॥
 अत्र प्रेतवने सिद्धेर्नकेनाऽऽराध्य नोपिता ।
 पद्मिमांसिर्भक्षयिषा वस्तुन्येतानि सा ददां ॥ १५३ ॥
 हेरयित्वा च पण्मासान् सिद्धं व्यापानं संप्रति ।
 वस्तुन्यादाय संमाप्ता अत्र देवकुले वयम् ॥ १५४ ॥
 अस्याः प्रस्फोट्यमानायाः कन्याया दिवसादये ।
 शतानि पञ्च रत्नानां पतन्ति प्रतिवासरम् ॥ १५५ ॥
 शत्रुं तु लङ्कटेनोर्ध्वध्राम्यमाणेन नो लगेत् ।
 पादुके पादयोर्न्यस्य गम्यते चिन्तिताऽऽस्पदम् ॥ १५६ ॥
 तत् श्रुत्वा हृदये तुष्टः कुमारः स्माऽऽह, नाऽष्टुतिः ।
 कार्या निर्धारयिष्यामि विवादमधुनैव वः ॥ १५७ ॥
 चतसृषु क्षणे दिक्षु गत्वा दूरेऽवतिष्ठत ।
 विचार्योऽङ्कारपिप्येऽहमागच्छेत तदा हुनम् ॥ १५८ ॥
 तैस्तथा विहिते कन्यां स स्कन्धे लङ्कटे करे ।
 पादुके पादयोर्न्यस्योत्पत्याऽन्तर्नगरं ययौ ॥ १५९ ॥

वृद्धयाऽथ मयं पृष्टो व्याजहार नृपाङ्गजः ।
 अपकाश्यमिदं किन्तु कथ्यनेऽथ । तवाग्रतः ॥ १७३ ॥
 विद्ययाऽधिष्ठिते दिव्यमस्ति मे पादुकादयम् ।
 तदारूढः स्वमुत्पत्य बाञ्छितार्थं समानये ॥ १७४ ॥
 पापा भुत्वेति सा दध्यौ तावन्नाऽप्याऽपि किञ्चन ।
 यावद्यति नो हस्ते ममेदं पादुकादयम् ॥ १७५ ॥
 अन्येषुर्मायया मन्दोभूय सा जीर्णमञ्चके ।
 पतिता कुरुते शूलपीडितेवाऽतिकृम्वितम् ॥ १७६ ॥
 पृष्टा वृद्धा कुमारैर्ण मान्यहेतुमुवाच सा ।
 तव किं कथ्यते वत्स ! निजाङ्गेनैव समते ॥ १७७ ॥
 मया हि कथिते दुःखे स्वच्छमकृतिवत् तथा ।
 तवाऽपि प्रतिपिम्बेन मौनमेव ततो वरम् ॥ १७८ ॥
 निर्बन्धेन पुनः पृष्टाऽनिच्छन्तीव जगाद सा ।
 श्रूयतां तर्हि हे ! वत्स ! परदुःखेन दुःखिता ॥ १७९ ॥
 तदा त्वयि गते दुःखार्दापयाचितकं मया ।
 विदधे कामदेवस्य बाधिमध्यगतीकसः ॥ १८० ॥
 दुष्करं तद्य तेनार्दां तवाग्रे न मर्यादितम् ।
 क्षिपामि जलघां पापामिति संचिन्त्य सोऽवदत् ॥ १८१ ॥
 नहि मे दुष्करं शीघ्रं घन्यतामिति नहिरा ।
 सद्यः सज्जतरीभूता साधु साध्विति भाषिणी ॥ १८२ ॥
 स्कन्धमारोप्य तां हृष्टः पादयोः क्षिप्तपादुकः ।
 वत्पत्य महमाऽम्भोधिमध्यदेवकुलेऽवतत् ॥ १८३ ॥
 अथोचे कुट्टिनी वत्स ! त्वमार्दां काममर्चय ।
 इत्यर्त्ता पादुके मुवत्वा बहिर्मध्ये भविष्वान् ॥ १८४ ॥
 गृहीत्वा तत् तु सा शीघ्रं स्वस्थानं कुट्टिनी ययौ ।
 वरसेनोऽपि तत् श्रुत्वा दुःखितो हृष्टचिन्तयत् ॥ १८५ ॥

अन्यथा चिन्तितं कार्यं देवतो जायतेऽन्यथा ॥ १८६ ॥
 भ्रमन्तमिति तं गच्छन्नुपर्यक्तो नभश्चरः ।
 विलोक्य निकर्ताभय मदयः पृष्ठवानिदम् ॥ १८७ ॥
 कम्बुं भोः ! कथमत्राऽऽगाः कुमारेऽपि यथातथम् ? ।
 आचर्या स्वचरोऽप्येनं धीम्यामाम दृःखितम् ॥ १८८ ॥
 यावदायामि गन्वाऽग्रे मामार्थं नावदत्र भोः ! ।
 स्थानव्यं ने ननः स्थानं नेप्यामि त्वां समीहितम् ॥ १८९ ॥
 देवतां पूजयेरस्यायननभ्य च पृष्ठतः ।
 अस्ति सर्वतुकोद्यानं क्रीडार्थं निर्मितं सुरैः ॥ १९० ॥
 तत्र गच्छेर्विनोदार्थं किन्तु चैन्यपुरस्तरु ।
 तिष्ठतां यां नदासन्नमपि गम्यं त्वया नहि ॥ १९१ ॥
 प्रतिपन्नं कुमारेण मोदकादि च शम्बलम् ।
 दत्त्वा विद्याधरोऽप्यस्मै मगाभाकाशमण्डलीम् ॥ १९२ ॥
 अर्चन् कामं कुमास्तु कौतुकाद् द्रष्टुमन्यदा ।
 तदुद्यानं गतस्तावत् तत्रैकत्र प्रवर्तते ॥ १९३ ॥
 वसन्तसमयश्चतुर्मासोऽपि पुञ्जपिञ्जरः ।
 कोकिलाकण्ठनिर्यातपञ्चमोद्गारबन्धुरः ॥ १९४ ॥
 मफुल्लमल्लिकामोदमेदुरः स्मितचम्पकः ।
 उद्भिद्यमानकिसलो विकसन्नवमालिकः ॥ १९५ ॥
 (विशेषकम्)
 एकतो जयति ग्रीष्मः पाटला-वकुलाञ्जितः ।
 जनिताऽम्भोऽवगाहच्छदीर्घिकासुभगीकृतः १९६ ॥
 एकतः केकिकेकादयो विकसज्जातियूषिकः ।
 कदम्बकेतकोद्भेदसुन्दरः प्राष्टागमः ॥ १९७ ॥
 एकतः कमलोद्भासी स्वस्यैकृतसरोवरः ।
 रम्यहंसरवः सप्तच्छदोन्मेषी शरत्क्षणः ॥ १९८ ॥
 हेमन्त द्रुतुरेकत्र यत्र पत्रेऽपि सौरभम् ।

पते मग्नकः कुन्द-यचकुन्दादि चाऽर्हति ॥ १९९ ॥
 एतनः जिगिरो यत्र करणी-क्षतपत्रिकाः ।
 धन्यभ्रपरसद्द्वाराः सांभाष्यं दधतेऽद्भुतम् ॥ २०० ॥
 तद्वाऽमौ बुगुमामोदैर्दीपिकाऽम्भोजगार्दनः ।
 सन्यालपाशनेः भीतो गमयामास वासरान् ॥ २०१ ॥
 मायो वारितयामत्वाज्जनस्य दिवसेऽन्यदा ।
 पुष्पं निषिद्धवृक्षस्य जिघ्रति स्म स राजगृहः ॥ २०२ ॥
 अर्थप महसादेव गरीयान् रासभोऽजनि ।
 भूतुर्वर्त्तीक्षितः पक्षायातेन खचरेण च ॥ २०३ ॥
 यद्दुर्निर्भर्त्स्य सोऽन्यस्याऽऽग्रापितः कुगुमं तरोः ।
 भूयो मर्त्यत्वमासाद्य क्षमयामास खेचरम् ॥ २०४ ॥
 अतीव महदाश्चर्यं किमेनदिति संस मे ।
 कृत्यं चादिश तेनेति मेरितः खेचरोऽग्रवीन् ॥ २०५ ॥
 विषया स्वरमानव्याऽऽवासितौ कारणादिभौ ।
 मया वृत्तौ पुनश्चात्र भवता पञ्च वासरान् ॥ २०६ ॥
 स्थातव्यमिति संभाष्य खेचरः पुनरप्यगात् ।
 वरसेनस्तु तद्वृक्षपुष्पे द्वे अपि सोऽग्रहीन् ॥ २०७ ॥
 पक्षमे च दिनेऽभ्येत्य नीतो विद्याधरेण सः ।
 काञ्चनाक्षर्यं पुरं तत्र तथैव विलसत्यलम् ॥ २०८ ॥
 अवा च तं पुनर्वाक्ष्य विस्मिता चकिता भृशम् ।
 जानु-नृपेरयोः पटान् बद्ध्वा तस्याऽन्तिकं ययौ ॥ २०९ ॥
 स गाढाऽमर्षपुक्तोऽपि विहिताकारसंवरः ।
 जगाद किमिदं मातः ! सा रुदतीदमग्रवीन् ॥ २१० ॥
 त्वं द्वास्यासि कथं चत्स ! त्वन्निमिषामिदं मया ।
 सर्वमासादितं किं वा सर्वं भग्यं तवाऽऽग्रमात् ? ॥ २११ ॥
 स्वरूपं कथ्यते किन्तु कामस्य भवने यदा ।
 पूजां कर्तुं प्रविष्टोऽसि तदा विद्याधरो बहिः ॥ २१२ ॥

- कोऽपि द्रष्टुः समागत्य गृहीत्वा तव पादुके ।
 प्रस्थितोऽहं च तम्यागु विलम्बा निविडग्रहम् ॥ २१३ ॥
 देवादयाऽऽगतेनाऽहं तेनोत्थान्य मपातिता ।
 अद्रोपाद्धानि मग्नानि पश्य कस्येह कथ्यते ॥ २१४ ॥
 इत्युक्त्वा गृह्णामीति स गृहीत्वा तथा भुजे ।
 पृष्ट्वा ते कुतो वित्तं कथं चाऽत्र समागमः ? ॥ २१५ ॥
 तत्राऽऽरादो मया कामस्तेन तोषाद् धनं बहु ।
 दत्त्वाऽऽनीतोऽहमग्रेति तेनोक्ते मा पुनर्भर्ता ॥ २१६ ॥
 तेनाऽन्यदपि ते दत्तं विशिष्टं वस्तु किञ्चन ।
 स ऊचे दत्तमाश्चर्यकारकं दिव्यमौषधम् ॥ २१७ ॥
 येनाऽऽग्रातेन सद्यः स्यान् मुद्गदम्याऽपि यौवनम् ।
 अथोत्सुकमनाः साऽभून् वार्त्तयाऽपि तथा भृशम् ॥ २१८ ॥
 आरुयच्च वत्स ! यद्येवं तन्नवं कुरु मे वपुः ।
 यतस्ते किमु कोऽप्यस्ति गौरव्या भुवि मां विना ? ॥ २१९ ॥
 कुमारोऽभिदधे सर्वं कर्मिणे सुन्दरं यतः ।
 युष्मन्निमित्तमेवेदं मयाऽऽनीतमिहौषधम् ॥ २२० ॥
 आनीय लकुटं कन्धामथासौ कुसुपं दधौ ।
 तस्या नासाग्रतः सा च रासभी सहसाऽभवत् ॥ २२१ ॥
 कन्धामारोप्य तत्पृष्ठे चटितो लकुटं करे ।
 धृत्वा तां कुट्टयस्तेन पुरमध्येन निर्ययौ ॥ २२२ ॥
 सुन्दरं कृतमेतेन यदस्या अनिलोभजम् ।
 दर्शितं फलमित्युक्त्वा मगधा स्मृष्टे स्थिता ॥ २२३ ॥
 शेषस्तु गणिकावर्गः पून्कुर्वन् नृपमन्दिरे ।
 गत्वा न्यवेदयन्नाथ ! विप्रवो वर्तते महान् ॥ २२४ ॥
 यदद्य धूर्तेनैकेन कुतोऽप्यापययोगतः ।
 अस्मात्कुटुम्बवृद्धा स्त्री सहसा रासभी कृता ॥ २२५ ॥
 राज्ञाऽपि दासितं पूर्वं वेद्या कस्य न दास्यभूः ? ।

नतः शीघ्रं नन्दारसः प्रेषितोऽगान् नदनिके ॥ २२६ ॥
 अरेऽस्माकं पुरे वृत्तं लब्धते नाजगमपुनरम् ।
 मेनेऽपुनरं कुमारोऽपि कृपितो गाढमवर्त्तन् ॥ २२७ ॥
 रे ! यस्य वन्द्यमग्राजसि गन्धा तस्याशु कप्यताम् ।
 नतो कष्टमलागतः प्रमदार शरादिभिः ॥ २२८ ॥
 भट्टी-वापहृद्यन्धानां वरमेनः सतानपि ।
 लकुटेनैव विशेष योगी ध्यानेन दोषवत् ॥ २२९ ॥
 स भूपमदितानेकभट्टशिसगरग्रमे ।
 परितस्थे यथा कायं परिवेषे इवाऽयमा ॥ २३० ॥
 यो यस्तीक्ष्णतराटोपो पुद्गाप तमुपस्थितः ।
 अपवाद इवात्मगं तं तमेव निषिद्धवान् ॥ २३१ ॥
 अन्येऽपि मन्त्रि-सामन्ता नाकायंस्तं कथञ्चन ।
 दण्डेन भ्राम्पता जातघ्नभ्रमभयादिव ॥ २३२ ॥
 कौतुकादय भूपालस्तथागात्र सपरिच्छदः ।
 मवेक्षोऽस्ति तिलम्पाऽपि न यत्र मेसकं नैः ॥ २३३ ॥
 नृपं दृष्ट्वा विशेषेण लकुटं भ्रमयस्तथा ।
 स खरी तादयामास रारटीति स्म सा यथा ॥ २३४ ॥
 तदा स्त्रोकोऽद्यवीदेवं अहो ! साम्यं वलद्वये ।
 रत्निवज्रेभमारूढः खरीमको नरोऽन्यतः ॥ २३५ ॥
 संमुखे च चलयेष पाथिवेनोपलक्षितः ।
 गजाद्य सदसोऽपीषोऽज्जिह्वितः स्नेहनिर्भरम् ॥ २३६ ॥
 कुमारेणोदितं भ्रातः ! प्रतीक्षस्य क्षणं यथा ।
 कौतुकं पूरये वादोः खरीमाहत्य कर्कशम् ॥ २३७ ॥
 यथापि भूपनिर्वत्स ! त्रिपेनदिति सोऽपि तम् ।
 वृत्तान्तं कथयित्वा तां पथि स्वाणानवन्धयत् ॥ २३८ ॥
 स्वयं च द्विरदारूढः सर्वं राजाऽविज्ञत् पुरम् ।

मुनीन्द्रोऽपि विशिष्टेनाञ्चधिना प्राग्भवं तपोः ।
 ज्ञात्वा तथैव चाम्ब्याय विशेषादिदमवर्त्तत् ॥ २५२ ॥
 रोपितो यस्त्वया राजन् ! साधुदानमहातरुः ।
 तस्य पुष्पमिदं राज्यं भवितास्तः परं फलम् ॥ २५३ ॥
 वरसेनः कपदर्शनां पञ्चकैः पञ्चाभिः पुनः ।
 कीत्वा पुष्पाणि यन् पुनां जिनस्य कृतवान्पुरा ॥ २५४ ॥
 तन्मभावेन संपन्ना लब्धिः पञ्चसनादिका ।
 भोगाश्च विपुला दिव्यरूपादिगुणशालिनः ॥ २५५ ॥
 निर्वाहे पुनरत्यन्ताऽनन्नसांस्त्वविधापिनी ।
 निधिता भविता सिद्धिर्युवयोरुभयोरपि ॥ २५६ ॥
 देवत्व-मनुजत्वेन शुभोगान् भवपञ्चकम् ।
 यावद् धृत्वा भवे पृष्ठे विदेहे पूर्वदिक्स्थिते ॥ २५७ ॥
 त्वय्य माज्यमाम्नाज्यसुखं निर्वाद्य निस्तुपम् ।
 तपः कृत्वा च पर्यन्ते युवां सिद्धिं समेष्वथः ॥ २५८ ॥
 इति श्रुत्वा मुनेर्वाक्यं बहुलोकः प्रमुद्वान् ।
 पृष्ट्वा भूयोऽपि तां जनपथे स्वं चक्रतुर्मदा ॥ २५९ ॥
 ततो वाचंयमं नत्वा गत्वा च निजमन्दिरे ।
 सद्धर्मरथपरिंयावभूतां भ्रातराभ्याम् ॥ २६० ॥
 कारयित्वा महीं नम्यनिजमन्दिरमण्डिताम् ।
 रथयात्रोत्सवं देवपूजां नवनवदिभिः ॥ २६१ ॥
 साधूनां मणानि तेषु प्रतिहृल्लनिवारणम् ।
 प्रतिग्रामपुरं दानशालां दीनादिहेतवे ॥ २६२ ॥
 धार्मिकाणां च वात्सल्यं लोकं धर्मप्रवर्तितम् ।
 नित्यं विदधतोरंभं निर्व्यूढं जीवितं तपोः ॥ २६३ ॥
 पर्यन्ते प्रतमादाय प्रहृल्लोकं गतौ ततः ।
 पूर्वाख्यातक्रमात् सिद्धां विदेहे तापुमावपि ॥ २६४ ॥
 आख्यातं वरसेनस्य पुष्पार्चाविषयं गतम् ।

अथ लोकमथा दृष्ट्वा कुट्टिनीं पापटीत्यदः ॥ २३९ ॥
 अतिलोभो न कनेव्यो लोभं नैव परित्यजेत् ।
 अतिलोभाभिधनान्मा कुट्टिनीं गमयी भवेत् ॥ २४० ॥
 निर्वन्नाच्च तृपस्याऽन्यत्र पुष्पमाद्याय तां पुनः ।
 कुमारो मानुर्या कृत्वाऽमुञ्चदादाय पादुके ॥ २४१ ॥
 योऽरगाज्येऽभिषिक्तोऽथ वरमेतो महीभुजा ।
 तेन युक्तो नृपः शब्दोऽर्थेनैव शुशुभेनगम् ॥ २४२ ॥
 तौ महीज श्रिया राज्ञ-पुत्रगर्जा विरेजतुः ।
 अवर्तागो भुव स्वगादिन्द्रो पेन्द्राविव स्वयम् ॥ २४३ ॥
 अथाऽऽनाय निजं तत्र भक्त्या जनकमृचतुः ।
 भुङ्क्ष्व राज्यमिदं तान ! कृत्यं चाऽस्माकमादिश ॥ २४४ ॥
 त्वन्पमादादिदं राज्यं मानस्यमाभिगर्जितम् ।
 इत्युक्तवाऽपरमाताऽपि त्यजिता चितरुमलम् ॥ २४५ ॥
 स मानहोऽपि मनेत्र स्वजानार्ताऽपः कृतः ।
 अश्रयन्ति कथमाचिन्यान्महान्मानः कदापि हि ? ॥ २४६ ॥
 अन्यदा तौ गवाक्षम्या वीक्षमाणौ पुरश्रियम् ।
 भ्रमन्तं भिक्षया मार्गं मुनिमेकमवश्यताम् ॥ २४७ ॥
 युगमात्रान्तरे दत्तदोष्टमव्यग्रमानसम् ।
 शनैःकृतवदन्यास भूमिभारभयादिव ॥ २४८ ॥

(पुण्यम्)

स्नेहेन नियतं काऽपि पुराऽपि मुनिरीक्षतः ।
 दृष्टोऽस्माकं दृशो तेन सहर्षमिव धावतः ॥ २४९ ॥
 ध्यायन्ताविति तौ सद्यो ज्ञानज्ञानस्मृती मुनिम् ।
 यथास्थानगतं मूरिविभूत्या वन्दितुं गतौ ॥ २५० ॥
 अथ पश्य तं नत्वा नृपो वद मुनीश्वर ! ।
 न्वपि दृष्टे मनोऽस्माकमतीव हृमुदे कथम् ? ॥ २५१ ॥

मुनीन्द्रोऽपि विजिह्वाज्वधिना प्राग्भवं तपोः ।
 ज्ञात्वा तथैव चाख्याय विज्ञेयादिदमग्रवान् ॥ २५२ ॥
 सोपितो यस्त्वया राजन् ! साधुदानमदानकः ।
 तस्य पुष्पमिदं राज्यं भविताऽनः परं फलम् ॥ २५३ ॥
 वरसेनः कपर्दानां पञ्चकैः पञ्चभिः पुनः ।
 ग्रीत्वा पुष्पाणि यन् पूर्वां जिनस्य कृतवान् पुनः ॥ २५४ ॥
 तत्प्रभावेन संपन्ना मन्त्रिः पञ्चजननाटिका ।
 भोगाश्च विपुला दिव्यरूपादिगुणशालिनः ॥ २५५ ॥
 निर्वाहं पुनरत्यन्ताऽनन्तसौख्यविधायिनी ।
 निधिता भविता सिद्धिपूर्वपांशुमयोरपि ॥ २५६ ॥
 देवत्व-मनुमत्त्वेन गुभोगान् भवपक्षकम् ।
 यावद् धृत्वा भवे पष्ठे विदेहे पूर्वदिक्स्थिते ॥ २५७ ॥
 उत्पद्य माज्यसाम्राज्यगुहं निर्वाह्य निस्तुषम् ।
 तपः कृत्वा च पर्यन्ते युवां सिद्धिं समेष्वथः ॥ २५८ ॥
 इति धृत्वा मुनेर्वार्षं बहुलोकः मयूद्वान् ।
 पृष्ट्वा भूयोऽपि तां जनधर्मे ह्ये चक्रतुर्मदा ॥ २५९ ॥
 ततो वार्षयमे नत्वा गत्वा च निजमन्दिरे ।
 सज्जमरथधारंयावभूतां भ्रातराण्युभौ ॥ २६० ॥
 कारयित्वा महीं नय्यमिनमन्दिमण्डिताम् ।
 रथयात्रां नय्यं देवपूजां नवनवर्द्धिभिः ॥ २६१ ॥
 साधुनां मणनिं तेषु मतिरूपनिवारणम् ।
 मतिग्रामपुरं दाननाम्नां दीनादिहेतवे ॥ २६२ ॥
 धार्मिकाणां च बालान्यं शोकं धर्मपथमितम् ।
 नित्यं विदधतोरंभं निर्मृष्टं जीविनं तपोः ॥ २६३ ॥
 पर्यन्ते प्रतमादाय प्रक्षालोकं गतां ततः ।
 पूर्वाख्यातकमात्रं मिर्दां विदेहे तावुभावरपि ॥ २६४ ॥
 आगम्यान् वरसेनस्य पुष्पावधारिणं गतम् ।

मृनीन्द्रोऽपि विजिष्टेनाञ्जलिना माग्भवं तपोः ।
 ज्ञात्वा तथैव चाग्न्याय विशेषादिदमध्वर्यान् ॥ २५२ ॥
 रोपितो यस्त्वया राजन् ! साधुदानमहातरुः ।
 तस्य पुष्पमिदं राज्यं भविताऽनः परं फलम् ॥ २५३ ॥
 वरसेनः कपर्दीनां पञ्चकैः पञ्चाभिः पुनः ।
 क्रीत्वा पुष्पाणि यत् पूजां जिनस्य कृतवान् पुरा ॥ २५४ ॥
 तत्प्रभावेन संपन्ना लब्धिः पञ्चमहादिका ।
 भोगाश्च विपुला दिव्यरूपादिगुणशालिनः ॥ २५५ ॥
 निर्वाहे पुनरत्यन्ताऽनन्मर्त्तारूपविधायिनी ।
 निश्चिता भविता सिद्धिर्युवयोरुभयोरपि ॥ २५६ ॥
 देवत्व-मनुजत्वेन गुभोगान् भवपञ्चकम् ।
 यावद् भुवत्वा भवे पृष्ठे विदेहे पूर्वदिक्स्थिते ॥ २५७ ॥
 उत्पद्य माग्यसाध्याग्यगुणं निर्वाह्य निस्तुषम् ।
 तपः कृत्वा च पर्यन्ते युवां सिद्धिं समेक्षयः ॥ २५८ ॥
 इति धृत्वा मृनेर्वार्षं बहुल्लोकः प्रपुद्गवान् ।
 पृष्ट्वा भूयोऽपि तां जैनधर्मे स्वं चक्रतुर्मदा ॥ २५९ ॥
 ततो वाचंयमं नत्वा गत्वा च निमगन्दिरे ।
 सद्धर्मरथपरिणामभूतां भ्रातराबुधां ॥ २६० ॥
 फारपित्वा महीं नम्यमिनमन्दिमण्डिताम् ।
 रथयात्रोत्सवं देवपूजां नवनवर्द्धिभिः ॥ २६१ ॥
 साधूनां मणानि तेषु मतिहृष्टनिवारणम् ।
 मतिप्राप्तपुरं दानशालां दीनादिहेतवे ॥ २६२ ॥
 धार्मिकाणां च वात्सल्यं लोकं धर्मप्रवर्तितम् ।
 नित्यं विदधतोरवं निष्पृष्टं मीरितं तपोः ॥ २६३ ॥
 पर्यन्ते प्रतपादाय ब्रह्मलोकं गतां ततः ।
 पूर्वाग्न्यातक्रमात् सिद्धौ विदेहे नाबुभावपि ॥ २६४ ॥
 आग्न्यातं परमेनरप्य पुष्पाद्यादिषयं गतम् ।

मुनीन्द्रोऽपि विशिष्टेनाज्वहिना माग्भवं तपोः ।
 शात्वा तथैव चारुणाय विशेषादिदमयत्वात् ॥ २५२ ॥
 रोपितो यस्त्वया राजन् ! साधुदानमहातरुः ।
 तस्य पुष्पमिदं राज्यं भविताऽनः परं फलम् ॥ २५३ ॥
 वरसेनः कपर्दानां पञ्चर्कः पञ्चभिः पुनः ।
 श्रीत्वा पुष्पाणि यत् पूजां जिनस्य कृतवान् पुरा ॥ २५४ ॥
 तत्प्रभावेन संपन्ना लब्धिः पञ्चशतादिका ।
 भोगाश्च विपुला दिक्पुरुषादिगुणशालिनः ॥ २५५ ॥
 निर्वाहे पुनरत्यन्ताऽनन्तसौख्यविधायिनी ।
 निधिता भविता सिद्धिर्युवयोरुभयोरपि ॥ २५६ ॥
 देवत्व-मनुजत्वेन सुभोगान् भवपञ्चरुम् ।
 यावद् भुक्त्वा भवे पृष्ठे विदेहे पूर्वदिक्स्थिते ॥ २५७ ॥
 उत्पद्य माज्यसाम्राज्यमुरुवं निर्वाप्य निस्तुषम् ।
 तपः कृत्वा च पर्यन्ते युवां सिद्धिं समेष्वयः ॥ २५८ ॥
 इति श्रुत्वा मुनेर्वाक्यं बहुलोकः प्रमुदवान् ।
 पृष्ट्वा भूयोऽपि तां जैनधर्मे स्वं चक्रतुमुदा ॥ २५९ ॥
 ततो वाचंयमं नत्वा गत्वा च निजमन्दिरे ।
 सदर्भरथधारेणावभूतां भ्रातराशुभां ॥ २६० ॥
 कारयित्वा महीं नय्यजिनमन्दिरमण्डिताम् ।
 रथयात्रोत्सवं देवपूजां नवनवदिभिः ॥ २६१ ॥
 साधूनां मणानि तेषु प्रतिकूलनिवारणम् ।
 प्रतिग्रामपुरं दानशालां दीनादिहेतवे ॥ २६२ ॥
 धार्मिकाणां च वात्सल्यं लोकं धर्मप्रवर्तितम् ।
 नित्यं विदधतोरेंवं निर्व्यूढं जीविनं तपोः ॥ २६३ ॥
 पर्यन्ते प्रतमादाय ब्रह्मलोकं गतौ ततः ।
 पूर्वख्यातक्रमान् सिद्धीं विदेहे तावुभावपि ॥ २६४ ॥
 आख्यातं वरसेनस्य पुष्पार्चाविषयं गतम् ।

अधुनाऽक्षतपूजायां शुक्रराजस्य कथ्यते ॥ २६५ ॥

अस्त्यत्र भरतक्षेत्रे विलसत्पुरुषोत्तमम् ।

नानारायाभिरामं च नगरं श्रीपुराऽभिधम् ॥ २६६ ॥

तत्राऽस्ति बहिरुद्याने नन्दनोद्यानसंनिधे ।

देवराजविमानाभं युगादिजिनमन्दिरम् ॥ २६७ ॥

सर्वसौख्यनिधानेषु स्यान्दानाय यत् सदा ।

चलद्भ्यजाञ्चलव्याजाल्लनमाहयति ध्रुवम् ॥ २६८ ॥

दृढं दण्डमिवाऽऽलम्ब्य यं दूरे दुर्गमामपि ।

धर्मवृद्धाः सुखेनैव गच्छन्ति परमां गतिम् ॥ २६९ ॥

एकोऽयमेव सर्वज्ञः स्वामी संसारतारकः ।

येनाऽऽरुपातुमिनीचोर्वाङ्मुलिश्रक् ध्वजच्छलात् ॥ २७० ॥

स्फटिकाङ्गणसंक्रान्तमतिविम्बेन तारकाः ।

यस्मै तारकराजन्वान् प्रणाममिव कुर्वते ॥ २७१ ॥

अन्तर्जिनजुषो यस्माद् ध्वजासितपटोऽपिनात् ।

यानपाशममा भीवाग्निरग्नि भवसागरम् ॥ २७२ ॥

यस्याङ्गवलप्रभाजालच्छलेन निशि लक्ष्यते ।

जिनेन्द्रोर्वन्धुपुङ्खेव मिलनायाऽऽगतः शशी ॥ २७३ ॥

स्थिता उत्सृज्यते यस्मिन् मन्यन्ते भुवि धामिकाः ।

करप्राथमिवाऽमर्त्यभवनं संग्रहं विना ॥ २७४ ॥

पुरतस्तस्य धैत्यस्य मदकारमहाद्रुमे ।

स्नेहानुविद्धमन्योऽयं धूमं वमानि कीरयोः ॥ २७५ ॥

भन्यदा भगिनो मर्ता कीर्त्या यन्मेऽग्नि होहदः ।

क्षेत्रादानीयतां नाथ ! त्वयैकं शान्तिर्निधम् ॥ २७६ ॥

मा तेन भगिना कान्ते ! क्षेत्रं धीद्वान्मयूतैः ।

अथ पृच्छति यः शीर्षं मय्य शीर्षं ध्रुवं प्रजेत् ॥ २७७ ॥

तयोने विभ ! कोऽयन्यन्वगुन्यो नैव क्षातः ।

यः विशां प्राक्पश्येन प्रियमाणामुपगमे ॥ २७८ ॥

शुकी जगाद् दूरेऽस्तु पितृ-पातृ-धनादिकम् ।

देव ! कान्ताऽनुरागेण नरः प्राणानपि त्यजेत् ॥ २९२ ॥

स्यं श्रीदेव्याः कृते त्यक्तं जीवितव्यं यथा त्वया ।

तथाऽन्योऽपि त्यजत्यत्र दोषः कीरस्य कः प्रभो ! ॥ २९३ ॥

सगर्भवचनेनाऽस्या विस्मितो रौढचिन्तयत् ।

जानाति कथमेषा मे वृत्तान्तं हन्त ! पक्षिणी ? ॥ २९४ ॥

अप्राक्षीच्च नृपो भद्रे ! दृष्टान्तोऽस्मि कथं त्वया ।

कृतः, कथय तत् सर्वं येन मे गुरुकौतुकम् ? ॥ २९५ ॥

शुकी प्रोवाच दृष्टान्तो ज्ञातो येनाऽसि तच्छृणु ।

पुरा पद्मिनाजिकैका राज्ये देव ! बभूव ते ॥ २९६ ॥

महापापाविनी क्षुद्रमयोगनिपुणाऽथ सा ।

उपचर्य विरं प्रोक्ता श्रीदेव्या तव भार्यया ॥ २९७ ॥

अम्य ! पत्नी नृपस्याऽहं बहुभार्यो मम प्रियः ।

जाता कर्मवशेनाऽहं सर्वामामपि दुर्भगा ॥ २९८ ॥

तत् ममीद नथा येन भयामि पतिवल्लभा ।

मयि जीयति जीवन्त्या मृतायां श्रियते च साः ॥ २९९ ॥

सा तथा भगिना घत्स ! स्त्रीणां राजावरोधतः ।

अन्यन्नास्तीदृशं दुःखं यदुक्तं पण्डितैरिदम् ॥ ३०० ॥

सपत्नीनां शने वामः पुत्रम्याऽपि न दर्शनम् ।

कार्यं न्याय्येऽपि न श्येच्छा पिण् जन्म नृपयोगिताम् ॥ ३०१ ॥

प्राणिभ्येच्छाच्छिदः कृताः कारागारनिषोगिनः ।

मृत्वा सन्पात्रदानेन ज्ञाप्यन्ते नृपयोगिनः ॥ ३०२ ॥

गृहाण तदिमां सद्यःप्रत्ययामौघर्षीं गुणे ! ।

शने दद्याथ येनानु तव भर्ता वर्जीभवेत् ॥ ३०३ ॥

प्रवेगाऽपि गृहे नम्य नास्मि मे, दर्शनं कृतः ? ।

शने च भगवन्त्यस्य यच्छामि कथमौघर्षीम् ? ॥ ३०४ ॥

यद्येवं तर्हि भद्रे ! त्वं शृहीत्वाऽप्य मदन्तिकात् ।
साधयेकमना मन्त्रं सौभाग्यजननं परम् ॥ ३०५ ॥
इत्पुदित्वा तपस्विन्या दत्तो मन्त्रः शुभक्षणं ।
पूजां विधाय राज्याऽपि शृहीतो विधिपूर्वकम् ॥ ३०६ ॥
यावद् ध्यायति सा देवी सततं मन्त्रमादरात् ।

तावत् तत्र प्रतीहारी नृपेण महिताऽनदत् ॥ ३०७ ॥
आज्ञापयति देवि ! त्वां देवो यद् वासमन्दिरे ।
आगन्तव्यं विमुन्याऽप्य कुविकल्पं त्वया ध्रुवम् ॥ ३०८ ॥
अथाऽसौ कृतशृङ्गारा राजलोकसमन्विता ।

करिणोत्कन्धमारुह्य नृपधाम समायया ॥ ३०९ ॥
राज्ञा च कृतसन्माना दौर्भाग्यं शेषयोजिताम् ।
दत्त्वा सौभाग्यमादाय महादेवी बभूव सा ॥ ३१० ॥

राज्ये यद् कृत्तिकासौम्यं भुञ्जाना सा मनोमतम् ।
तुष्टाऽभीष्टपदं दत्ते रुष्टा मूलं निरुन्तति ॥ ३११ ॥
नारी स्वयंप्रभा पत्युः प्रसादात् स्यान्नरो न तु ।
रात्रिरिन्दुं विनाऽपि स्याद् दिवसो न रविं विना ॥ ३१२ ॥

अथाऽप्यदिवसे देवी परिमानिकया तथा ।
पृच्छयते स्म यथा व्रते ! संपूर्णास्ति मनोरथाः ? ॥ ३१३ ॥
स्वामिनि ! त्वत्प्रसादेन तच्च यन्न भवेदिह ।

तथाऽप्यथाऽपि हृदयं मम दोलायतेतराम् ॥ ३१४ ॥
यदि जीयति जीवन्त्या मृताया म्रियते मयि ।

ज्ञायते निशिदग्नेहस्तदा राजा ममोपरि ॥ ३१५ ॥
यद्येवं तर्हि शृहीष्व नस्यं मूलिकयाऽनया ।

येन त्वं गतजीवेव जीवन्त्यपि हि लक्ष्यसे ॥ ३१६ ॥
द्वितीयमूलिकायास्तु नस्यं दत्त्वा वपुस्तप ।

पुनर्नवं करिष्यामि मा भैषीमैऽन्तिके स्थिता ॥ ३१७ ॥
मातरेवं करिष्यामीत्युक्तवत्या नृपसिषा ।

समर्प्य मूलिकां दिव्यां सा जगाम यथाऽऽस्पदम् ॥३१८॥
 अथाऽसौ मूलिकानस्यमादाय शयिताऽन्तिके ।
 निश्चेष्टा ददृशे राश्रीं गतजीवेन भूमजा ॥ ३१९ ॥
 ततो देवी मृतेत्युच्यः सहसा नृपमन्दिरे ।
 अत्याक्रन्दरवो राजलोकवक्त्रादुदच्छलत् ॥ ३२० ॥
 नृपादेशेन मिलिता बहवो वैद्य-मान्त्रिकाः ।
 त्यक्ता मृतेति सा तैरप्यभ्यस्य इव साधुभिः ॥३२१॥
 युक्तोऽस्या बहिसंस्कारो देवेति सचिचोदिते ।
 राज्ञाऽभाणि ममाऽप्येष क्रियतामनया सह ॥ ३२२ ॥
 लगिन्वा पादयोर्लोकः शोकइयाममुखोऽग्रवीत् ।
 विश्वाधारस्य ते देव ! न युक्तं कर्तुमीदृशम् ॥ ३२३ ॥
 सदुःख पाथिवोऽप्याह न स्नेहस्य द्वयी गतिः ।
 तन्मा विलम्बयतां यन्मे क्षणोऽप्यमृतसमोऽधुना ॥ ३२४ ॥
 द्रुतं चन्दनकाष्ठानि कृष्यन्तां रचयतां चिता ।
 भणित्वेति समं राज्ञ्या निर्यया स स्वमन्दिरात् ॥ ३२५ ॥
 दीप्तनृपैरवेणोर्गं रुदन् नारीनरग्रतैः ।
 पूरयन्नम्यराऽऽभागे प्राप्तः मेतवने नृपः ॥ ३२६ ॥
 भागेऽहति चितां यावदसौ प्रियतमापुनः ।
 प्रजन्ती दूरतस्माच्च न त्राऽऽयाता तपस्विनी ॥ ३२७ ॥
 भभाणि च तथा देव ! मा साहममिदं कुरु ।
 राज्ञाऽरि गदितं पूज्ये ! जीवितं मे महाऽनया ॥३२८॥
 यमेवं तद् विलम्बस्य क्षणं भूर्मांस्म कातरः ।
 जीवयामि यथा श्लोकममृतं मृत्यु ने प्रियाम् ॥ ३२९ ॥
 निशम्य तद्वचः कामं नृपस्योत्प्लुतिर्न मनः ।
 जीवितादपिकं कान्तायामगच्छारनं दधत् ॥ ३३० ॥
 प्रसीद भगवत्यग्राऽग्रोऽं भूयान् नवोदितम् ।
 दायितानीरदानेन जीविनीऽहमपि मया ॥ ३३१ ॥

राशेति कथिते संजीवनीनस्पस्तथा ददे ।
 जीविता तत्प्रभावेन देवी सह नृपाशया ॥ ३३२ ॥
 तन्निर्गदय जनो हर्षमलप्यावितलाननः ।
 नरीनिति सुमामूर्ध्वकृत्य तुर्ययद्वारवः ॥ ३३३ ॥
 मर्वाद्वाभर्षणः पादौ पृथग्यित्वा नृपाञ्चदन् ।
 तां परिग्राजिकामार्षे ! दृष्ट्वाभ्यस्य यदीदृशं ॥ ३३४ ॥
 तथाऽभाणि महाभाग ! कार्यं केनाऽपि नास्ति मे ।
 संतुष्टा स्वप्पुरे धिताग्रदणेनैव केवलम् ॥ ३३५ ॥
 ततः करिवरस्कन्धमारुह्य सह कान्तया ।
 गतः स्वभवनं रामा हर्षोत्प्लवमकाग्र्यतु ॥ ३३६ ॥
 काञ्चनस्नग्धसोपानां स्फोटितोपलनिर्मिताम् ।
 आर्षार्पे मणिके गता कारयायाग तापनः ॥ ३३७ ॥
 सा परिग्राजिका देव ! मूर्ध्वार्णध्यानशोपनः ।
 दृष्ट्वा जाता पुनः माऽहं ममायाता तवाऽन्निकं ॥ ३३८ ॥
 मय स्वदीपनाशयाध दर्शनेन ममाऽधुना ।
 जातिस्मृतिरभूत् तेन परितं मे मगोदितम् ॥ ३३९ ॥
 निशम्य वचनं मम्या मदनी राश्यशोपन ।
 पूजये ! मत् नारात्री मूर्त्ता कथं जाताऽगि पतिर्णी ॥ ३४० ॥
 मा कुशोदरि ! विषम्य दुःखानां मम जन्मनः ।
 यतः कर्मवशाज्जन्तोम्लानास्मि यच्च संभवेत् ॥ ३४१ ॥
 एवं नारीविषये राजन ! मेनोदाहरणं कृतः ।
 तदाकर्ण्य हृदि मीनो व्यामहार दृष्ट्वा नृपः ॥ ३४२ ॥
 सत्य एव स्वया भद्रे ! दृष्टान्तोऽद्विष्टोदितः ।
 अमस्तुष्टोऽस्म्य पापस्य परिहृं तन्न ददामि ते ॥ ३४३ ॥
 दृष्ट्वा माह नरार्थीज ! ममाऽभीष्टो निमग्नियः ।
 मदर्थं जीविने देहि कार्यं नाऽप्येन केनचित् ॥ ३४४ ॥

हमित्वाऽऽह महादेवी देव ! कीर्यं प्रदीयताम् ।

भर्ता भोजनदानं च क्रियतां नित्यमेतयोः ॥ ३४५ ॥

नृपेण भणितं भद्रे ! ययास्थानं शुक्ति ! व्रज !

त्वद्भोजानमेतोषान्मुक्तं षष्ठं पतिस्तव ॥ ३४६ ॥

आदिष्टः शालिपालश्च तद्दहो ! क्षेत्रभूतले ।

पुञ्जोक्त्याऽनयोर्नित्यं दातव्याः शालिनन्दनाः ॥ ३४७ ॥

प्रमादोऽयं कृतो ज्यायानस्माकमुपरि प्रभो ! ।

कीर्युग्मं गदित्वेति भगित्युद्धीनमम्बरे ॥ ३४८ ॥

चूतभाग्विनि पूर्वोक्ते गत्वा संपूर्णदोहदा ।

निजनीडे शुकी रम्यं प्रमूते स्माऽण्डकद्वयम् ॥ ३४९ ॥

तस्मिन् समये तस्याः सपत्नी तत्र शास्विनि ।

पृथग्नीडास्थिता याऽस्ति सा प्रमूर्तकमण्डकम् ॥ ३५० ॥

चृणिहंतोर्गता काऽपि द्रुमं मुक्त्वाऽथ साऽन्यदा ।

मत्सरेण तदीयाऽण्डं निन्ये प्रथमया ततः ॥ ३५१ ॥

अपराऽप्यागता यावन्निजाण्डं तत्र नेक्षते ।

शफरीष्व ततो दुःखतप्ता स्म लुडति भित्तौ ॥ ३५२ ॥

विलपन्ती च तां दृष्ट्वा पश्चात्तापेन नोदिता ।

तदण्डं प्रथमा नीत्वा तत्रैव मुमुचे पुनः ॥ ३५३ ॥

लुडित्वा भूतले यावत् किरी साऽऽरोहति द्रुमम् ।

स्वर्नीडोऽण्डं निर्जं तावत् सुधासिक्तेव पश्यति ॥ ३५४ ॥

आद्यकीर्षा तन्निमित्तं कर्मवद्धं सुदारुणम् ।

पश्चात्तापहतं तस्यां योग्यमेकभवत्स तु ॥ ३५५ ॥

शुकी शुकश्च संजातं तत्राऽण्डयुगले द्वयम् ।

पितृभ्यां संयुतं क्रीडां करोति वनगहरे ॥ ३५६ ॥

शालिसेत्रे नृपादेशरचितात् तण्डुलोत्करात् ।

चञ्च्वाऽऽदाय कणान् नित्यं तत्र कीरमिधुनं व्रजेत् ॥ ३५७ ॥

आगतो ज्ञानवांस्तत्र चारुणश्रमणोऽन्यदा ।

जिनेन्द्रधरने देवं वन्दित्वैवं तमस्तवीन् ॥ ३५८ ॥

देवः स वः शिवमसौ तनुतां युगाद्यो

यस्यांसपीठलुठितासितिकुन्तलाः ।

दोःस्तम्भयोरुपरि मन्मथ-मोहदर्प-

जैप्रमशस्तिफलकाश्रियमाश्रयेताम् ॥ ३५९ ॥

आदिमभोरानिश्चयंमनटीनिपण्ण-

केशचूलेन परितो बदनाराविन्दे ।

किं नालिकादलमिदं तदुपेषुषी वा

मद्गन्धलुब्धमधुपावलिवाविभाति ॥ ३६० ॥

निष्कासिताञ्जिरतियोषिणि पादुदम्भ-

स्तम्भोपरिस्थकिञ्चलोपमरुनकान्तिः ।

श्रीनाभिजस्य हृदयावसथे विज्ञन्त्या

दीप्ताश्रियः स्फुरति बन्दनमालिकेव ॥ ३६१ ॥

एषा यदादिमजिनस्य निरोहश्री-

रुन्मूतधूमलहरीव विभोर्विभाति ।

सदृशस्वरूपमनुमेयमयेन्धनेद्-

मन्तःस्फुरत् तदिह नूनमनूनमधिः ॥ ३६२ ॥

शङ्के पुरः स्फुरति कामलकुन्तलश्री-

दम्भादसुष्य हृषमस्य विभोरभीरणम् ।

स्कन्धाधिरुदहदसंयमभूरिभार-

व्यन्तीभवत्किंमणोल्लवणकालिकेयम् ॥ ३६३ ॥

सैष प्रभुः कनकभङ्गनिभाञ्जयष्टि-

लोकरूपो न कथमस्तु यदंगदेधे ।

मेरोरुपाग्रबिलसदूनराजगर्व-

गर्वकया स्फुरति पेशलकेशमस्मीः ॥ ३६४ ॥

मन्ये विनोप्य विधिरेन्दुसमेव विभवं

भुक्त्वा स्वर्गमुखं च्युत्वा कीरजीवस्ततोऽजनि ।
 राजा हेममर्भो नाम पुरे हेमपुराजभिधे ॥ ३७६ ॥
 शुकीजीवः पुनश्च्युत्वा देवलोकादजायत ।
 तस्यैव भूभुजो भार्या नाम्ना च जयमुन्दरी ॥ ३७७ ॥
 द्वितीयाऽपि शुकी भ्रान्त्वा संसारमुदपद्यत ।
 राज्ञो हेममर्भस्यैव रतिमंज्ञाञ्जरा मिषा ॥ ३७८ ॥
 राज्ञो च भूवुरस्याञ्जया अपि पञ्चमतीमिताः ।
 प्रसादमदनं किन्तु प्रथमे द्वे अपि मिषं ॥ ३७९ ॥
 अथाञ्जया महादाहज्वरान्नोऽभूत् तथा नृपः ।
 चन्दनैः सिच्यमानोऽपि यथा भुवि लुठत्यलम् ॥ ३८० ॥
 अद्भुतद्विभ्रमिः स्फोटिः शोकः श्वासः शिरांश्च यथा ।
 दाहश्च ज्वरश्च प्राणि सप्ताऽपि स्फुटतामगुः ॥ ३८१ ॥
 आपयुषिर्विधा यथा आपुर्वेदविप्रारदाः ।
 इन्द्राक्षक्रिरेऽन्योऽन्यं नृपवेष्टां विलोचय ते ॥ ३८२ ॥
 अत्यभ्युपानतो घस्यत्यनाभिं शि शिरांश्च ।
 विष्-मृष्टादिनिरोधाय विषमागनतस्तथा ॥ ३८३ ॥
 शोक-प्रोधादिविन्नाभ्यो यनिताऽत्यन्तसङ्गतः ।
 अजीर्णाद्य भवेद् रोगो धातुतुल्याघनेन च ॥ ३८४ ॥
 तत्र ज्वरा दग्धं च मलार्जीर्णाग्निदोषमाः ।
 ज्वेदनां रक्तकालोत्थो दृष्ट्येको दिव्यहान्तराः ॥ ३८५ ॥
 तथा—
 ज्वरस्य प्रथमोत्थाने भेषजैर्द्दिनत्रयम् ।
 न देयं कथिर्न तोषं भेषजं च न रोगिणाम् ॥ ३८६ ॥
 प्रदानं नानिनिर्दानं न पच्यं नैव गृह्यम् ।
 क्रिया साधारणा कार्या मानुषे ज्वरमंस्थिते ॥ ३८७ ॥
 भूत-ताप श्रमा-ऽन्यद् शोक-शङ्कादिमम्भवे ।
 ज्वरे पिशाधिके चाऽपि न गृह्यन्विधिर्धनः ॥ ३८८ ॥

श्रीपार्श्वनाथचरिते-

अन्यः प्राह—

वात-पित्त-कफोज्झूतो रोगः शाम्यति भेषजैः ।

मानसो ज्ञान-विज्ञान-स्मृति-धैर्य-समाधिभिः ॥ ३८९ ॥

पित्तं राजा शरत्काले वैशाख-ज्येष्ठयोरपि ।

चैत्र-फाल्गुनयोः श्रेष्ठा शेषेषु पवनः पुनः ॥ ३९० ॥

कट्वा-ऽऽम्ल-लवणैर्वायुः, कषाय-स्यादु-तिक्तकैः ।

पित्तमेति शमं, तिक्त-कषाय-कटुभिः कफः ॥ ३९१ ॥

अपरस्त्वाह—

अजीर्णप्रभवा रोगास्तद्याऽजीर्णं चतुर्विधम् ।

आमं विदग्धं विष्टग्धं रसशेषं तथाऽपरम् ॥ ३९२ ॥

आमे सदृशगन्धः स्याद् विदग्धे धूमगन्धता ।

गात्रभङ्गश्च विष्टग्धे रसशेषे च जाड्यता ॥ ३९३ ॥

आमे च वमनं प्रोक्तं विदग्धे तूष्णमापिबेत् ।

विष्टग्धे स्वेदनं कुर्याद् रसशेषे पुनः स्वपेत् ॥ ३९४ ॥

इति संलप्य तैर्यः कोऽप्युपचारः कृतोऽत्र सः ।

अलक्ष्यभेदान्मोघोऽभूद् धानुष्कस्येव सायकः ॥ ३९५ ॥

एवमक्षविहीनोऽस्थासरेन्द्रः सप्त वासरान् ।

मन्त्र-यन्त्र-कलादक्षाः सर्वे जाताः पराद्भुताः ॥ ३९६ ॥

शान्तिरुद्घोष्यते दानं विविधं च प्रदीयते ।

देवस्थाने पुनः पूजा-ऽभिग्रहादि विधीयते ॥ ३९७ ॥

अथ केलीकिलः कोऽपि प्रकटीभूय राक्षसः ।

उवाच निशि भूपालं किं तेऽर्लीककृतैरिमैः ? ॥ ३९८ ॥

अथाऽवतारणीकृत्य यथात्मानं तव मिया ।

नृप ! क्षिपत्यग्निदृष्टे तज् जीवस्यन्यथा नहि ॥ ३९९ ॥

मणित्वेति गतं रक्षो दध्या राजा च विस्मितः ।

इन्द्रमालमिदं किन्तु स्वप्नो वा रक्ष एव वा ? ॥ ४०० ॥

विकल्पसाहितस्यैवं व्यतीना भूपतेर्निशा ।

उदयाचलचूलायापाययौ सविता पुनः ॥ ४०१ ॥
 राज्ञा रजनिवृत्तान्तः कथितो मन्त्रिणः पुरः ।
 तेनोक्तं जीविनस्याऽयं देवेत्यापि विधीयते ॥ ४०२ ॥
 परमाणैर्निजमाणरक्षां कुर्वन्ति नोत्तमाः ।
 तन्मे भवतु यद् भाव्यं राज्ञा मन्त्रीनि जल्पितः ॥ ४०३ ॥
 आकार्य नृपतेर्भार्याः सप्तस्ता अपि मन्त्रिणा ।
 तत्पुरः कथितः सर्वो वृत्तान्तो राजसमादितः ॥ ४०४ ॥
 तद् श्रुत्वा माणलोभेन सर्वोऽप्यन्तःपुरीजनः ।
 तस्यावधोमुखीभूय दधी मतिवचो न च ॥ ४०५ ॥
 विज्ञातवदनोन्माद्य रनिराग्नी वदत्यदः ।
 मज्जीवितेन येज्जीवेत् मिथो लोभेन किं वया ॥ ४०६ ॥
 श्रुत्येति सचिवः सौमं गवाप्तस्याऽवनावधः ।
 विधाप्य कुण्डमगरुदारुभिः पर्यपूरयत् ॥ ४०७ ॥
 अथ सा कृतघृह्वारा नत्वा वक्ति निमग्नियम् ।
 जीव मे जीविनेन त्वं नाथ । कुण्डे पनाम्यसौ ॥ ४०८ ॥
 सद्गुःखं भाषते राजा मत्कृते जीविने मिये ।
 मा त्याक्षीर्यन्मया कर्म वेदनीर्यं पुरा कृतम् ॥ ४०९ ॥
 विलम्ब पादयोः गाढ मा म्यापिघ्नीहसं वद ।
 यद् यानि तव कार्ये तद् सफलं जीविने मय ॥ ४१० ॥
 राज्ञोऽन्तारणीकन्यात्मानं राज्ञी वम्यादपि ।
 स्थित्या बागायने तस्मान् कुण्डे दीपानलेऽसिपत् ॥ ४११ ॥
 अथाऽग्नौ राजसग्नस्यान्तुष्टः सत्त्वेन तरक्षणात् ।
 अग्रास्तामेव तौ कुण्डे दोर्ध्या दूरमुदासिपत् ॥ ४१२ ॥
 अग्रवीष रनि देवि । तुष्टः सत्त्वेन मेऽधुना ।
 मनोऽभीष्टं वरं मूर्ध्नि ददाम्येष न संशयः ॥ ४१३ ॥
 कियतेन पितृभ्यां मे दत्त एष वरः पुरा ।
 भद्रं । तपापि यापस्व न मोषं देवदर्शनम् ॥ ४१४ ॥

यद्येवं तर्हि मे भर्ता प्रसादात् तव जीवतु ।
 चिरकालमयं व्याधिवैधुर्यरहितः सदा ॥ ४१५ ॥
 एवमस्त्विति ताम्रकृत्वा दिव्याऽलङ्कारभूषिताम् ।
 कृत्वा स्वर्णाम्बुजे न्यस्य ययौ रक्षां यथाऽऽस्पदम् ॥ ४१६ ॥
 जीवेत्याह जनस्तस्याः शीर्षे पुष्पा-ऽक्षतान् क्षिपन् ।
 निजजीवितदानेन जीवितो द्युतितो यथा ॥ ४१७ ॥
 तुष्टोऽहं तव सत्त्वेन म्रियेऽमीष्टं वरं वृणु ।
 राज्ञेति भणिता साऽऽह वरोऽभीष्टस्त्वमेव मे ॥ ४१८ ॥
 अहं जीवितपुण्येन त्वया देवि ! वशीकृतः ।
 तत् किञ्चिदन्यद् याचस्व सा हसित्वा ततोऽयदत् ॥ ४१९ ॥
 यद्येवं तर्हि ते चित्तनिधौ तिष्ठत्वयं वरः ।
 प्रस्तावे प्रार्थयिष्येऽहं पुनरेनं तवाऽन्तिकात् ॥ ४२० ॥
 अन्यदा प्रार्थिता रत्या पुत्राऽयं कुलदेवता ।
 सुतेन जयमुन्दर्या बलिं दास्येऽस्तु मे सुतः ॥ ४२१ ॥
 भवितव्यनियोगेन द्वयोरपि तयोः सुतौ ।
 बहुलक्षणसंपूर्णां विश्वदयावजायताम् ॥ ४२२ ॥
 रनिधिन्तयते तुष्टा दत्ता देव्यप मे सुतः ।
 पुत्रेण जयमुन्दर्या दास्ये त्वस्यै कथं बलिम् ? ॥ ४२३ ॥
 चिन्तयन्त्या तयोपायो लब्धः पत्सुर्वरेण यत् ।
 राज्यं कृत्वा वने सर्वं करिष्यामि समीहितम् ॥ ४२४ ॥
 इति निधित्य भूपात्रः प्रस्तावे भणितस्तथा ।
 नाथ ! माञ् प्रतिपन्नो यस्तं वरं ददौ मेऽधुना ॥ ४२५ ॥
 यद्विष्टं देवि ! याचम्ब ददे जीवितमप्यहम् ।
 यद्येवं दीयतां तर्हि राज्यं मे पञ्च वासरान् ॥ ४२६ ॥
 एवमस्तु मया राज्यं दत्तं तुभ्यमितीरिते ।
 महाभगाद् इत्युक्त्वा गन्तुं तया प्रत्यपगत ॥ ४२७ ॥
 पात्रयन्तीनि सा राज्यं भयो यामेऽग्निमे निधि ।

मदत्या जयमुन्दर्याः पुत्रमानाययद् बन्धान् ॥ ४२८ ॥
 मनपयित्वा पचयित्वा धीखण्ड-कुमुमा-ऽक्षतैः ।
 पटन्यां न्यस्य तं बालं दामीर्धन्यनिष्ठिपत् ॥ ४२९ ॥
 उन्मत्तचूर्णेनादेन नृत्यस्यारीजनेन च ।
 परियारयुताऽगन्तुदुर्घाते देवतागृहम् ॥ ४३० ॥
 अथ साधनपूःस्वामी गुरो विशाधराऽधिपः ।
 धनसाकाशमागेण तं द्वारकमवैक्षत ॥ ४३१ ॥
 विषदुर्द्योतयधात्मनेजसा भानुमानिव ।
 गृहीतस्तेन सोऽग्लक्षं मृतवाऽन्यं मृतबालकम् ॥ ४३२ ॥
 विमानान्नःशयानाया निजाया हरिणीद्वजः ।
 स्थापयित्वाऽन्तिके बालं वभापे स मृदुस्वरम् ॥ ४३३ ॥
 कृणोदरि ! लघूत्तिष्ठ पश्य ज्ञानं स्वदारकम् ।
 जागरित्वा च सा सद्यः सत्वेदमिदमवधीन् ॥ ४३४ ॥
 किं त्वं हससि देवेन हसिताऽहं दुरात्मना ।
 किं पदापि सुतं बन्ध्या ममूते जीवितेश्वर ! ॥ ४३५ ॥
 सोऽप्याह हसिताऽऽस्म्यो मे श्रद्धानं वाचि नो यदि ।
 ततः स्वं स्वयमीक्षस्य रत्नराशिसमं सुतम् ॥ ४३६ ॥
 इति विभ्रान्तविनायास्तस्याः सत्यमर्चाकथम् ।
 स्वपुत्ररहितायास्ते पुत्र एष मुलोचने ! ॥ ४३७ ॥
 प्रतिपद्येति नीताऽर्गा स्वपुरं प्रतिवासरम् ।
 कलाभिर्वर्धते चन्द्रः श्वेतवस्त्रगतो यथा ॥ ४३८ ॥
 रात्री रतिरपि प्रीतचित्ता तं मृतबालकम् ।
 देव्याः श्रीर्षोपरि परिभ्रमरपास्फालयद् पुरः ॥ ४३९ ॥
 ततो गत्वा वसत्येषा गृहे पूर्णमनोरथा ।
 व्रजन्ति जयमुन्दर्याः सुदुःखेन पुनर्दिनाः ॥ ४४० ॥
 राक्षसेका पूर्णिमा तोषादमावास्याऽपरा शुभा ।
 नाभ्यां राजा तदा माप पोष-शोषविदम्बनाम् ॥ ४४१ ॥

मदनाङ्कुर इत्याख्यां कुमारस्याऽपि खेचरैः ।
 विधाय विविधा विद्याः शिक्षितः शिक्षणे पटुः ॥ ४४४ ॥
 अन्यदाऽसौ व्रजन् व्योम्नि सौधवातायनास्थिताम् ।
 अपश्यज्जननीं पुत्रशोकजाश्रुजलप्लुताम् ॥ ४४५ ॥
 अपैतो दर्शनोत्पन्नस्नेहपाशस्खलद्गतिः ।
 उत्क्षिप्याऽऽरोपयामास विमानं मदनाङ्कुरः ॥ ४४६ ॥
 साऽपि हृष्टा कुमारं तं हर्षजाताश्रुवारिणा ।
 सिञ्चन्ती वीक्षते भूयो भूयः स्नेहलया दृशा ॥ ४४७ ॥
 ऊर्ध्वबाहुः पुरीमध्ये जनो व्याहरतेऽखिलः ।
 एषं वा ह्रियते राज्ञो गृहिणीति महास्वरम् ॥ ४४८ ॥
 नृपः सूरौऽपि भूस्थत्वाच्चाऽथ किञ्चित्करोऽभवत् ।
 कृञ्जः करोति किं हृष्टा तरुणशिवरे कलम् ? ॥ ४४९ ॥
 दध्यौ हेममभो राजा क्षारक्षेपः सते कृतः ।
 सुतस्य मरणे भार्याहरणं यन्मयाऽननि ॥ ४५० ॥
 एवमस्ति महादुःखपूर्णितः स्वपुरे नृपः ।
 गृहिणीहरणाद् दुःखं कस्य न स्याज्जगन्मये ? ॥ ४५१ ॥
 इदं चाऽवधिनाऽग्रामीन् तदाऽपत्यशुकी दिरि ।
 हरते गृहिणीबुद्ध्या मम भ्राता स्वयानरम् ॥ ४५२ ॥
 गन्वाऽथ स्वपुरासन्नगरस्तीरं कुपारगार ।
 जनन्या सहितो यावदास्ते चूतनगोष्ठाग्रे ॥ ४५३ ॥
 तावद् यानर-यानयोर् कथं देवी विधाय मा ।
 अनिष्टवृत्तनाम्नायां तत्रेदं यानरोऽरदन् ॥ ४५४ ॥
 नियेऽदः कामुकं तीर्थं नियोज्यः पतिता इह ।
 स्रमन्ते गन्तु मानुष्यं मर्यां देवत्वमूलमम् ॥ ४५५ ॥
 प्रेक्षन्त्य द्वाविमौ मर्यां दिव्यरूपी गुणविभ ।
 आवां मनविह्वल्यनारयान तीर्थे वतार तद् ॥ ४५६ ॥

धानर्या भणिते कान्त ! नामाऽप्यस्य न शृण्वते ॥ ४५५ ॥
 य इमां जननीं स्वीयां हरते शृङ्गिणीधिया ।
 अहं तस्याऽपि पापस्य रूपमिच्छामि किं मिय ! ? ॥ ४५६ ॥
 धानर्या वचनं श्रुत्वा विस्मिता मातुमात्रपि ।
 कुमारोऽचिन्तयद् दन्त ! जनन्येषा कथं मम ? ॥ ४५७ ॥
 स्नेहेनाऽपहृता मातृपुद्गि मे जनयत्यलम् ।
 राक्षी साऽपीदमं दर्श्या कथमेव मुनो मम ? ॥ ४५८ ॥
 दृष्ट्वाग्रेऽपि चेतस्मिन् निजाऽङ्गन इवाऽधिकम् ।
 सत्तप्तपुत्रवातमन्यमिदं धावति मे मनः ॥ ४५९ ॥
 कुमारो धानरीं जङ्घाऽङ्गुलः पप्रच्छ सादरम् ।
 किं नु सत्यमिदं भद्रे ! यन् स्वया भाषितं वचः ? ॥ ४६० ॥
 तपोषे सत्यमेवेदं संदेहोऽप्यापि ते यदि ।
 ततो धननिकुञ्जोऽस्मिन् पृच्छत ज्ञानधरं मुनिम् ॥ ४६१ ॥
 उत्तरेत्यदर्शनीभूतं तद् धानरयुगं शणात् ।
 सुविस्मितः कुमारोऽपि गत्वा पप्रच्छ तं मुनिम् ॥ ४६२ ॥
 भगवंस्तद् कथं सत्यं धानर्या यदभाणि मे ।
 मुनिरप्याह भो भद्र ! सत्यमेवेति नाऽन्यथा ॥ ४६३ ॥
 स्थितोऽस्मि सततं ध्याने कर्मणा शयकारणे ।
 तत् ते हेमपुरे व्यक्तं सर्वं मह्यति केवली ॥ ४६४ ॥
 ततो नत्वा मुनिं मातृसहितः स गतो दृष्टम् ।
 पितृभ्यामनिदृष्टाभ्यां दृष्टो विमना सुतम् ॥ ४६५ ॥
 तेन विद्याधरीयाता स्मृत्वा पादयो ररः ।
 पृष्टा मूर्ध्नि स्फुटं पाताः । का मे माता पिता य का ? ॥ ४६६ ॥
 पृच्छत्येवं किमेपोऽयं राबितर्केति साऽब्रुत् ।
 वत्स ! नो वेत्ति किं माता तवाऽहं जनकस्त्वयम् ? ॥ ४६७ ॥
 आरुपेवं किन्तु पृच्छामि पित्रो जन्मदायका ।
 परमार्थं पिता तर्हि तव हारयति पुत्रकः ! ॥ ४६८ ॥

पित्राऽपि परितुष्टेन पत्नीप्रमुखोऽग्निलः ।
 उक्तो व्यतिकरस्तस्य न पुनर्जनकादिकः ॥ ४६९ ॥
 कुमारः प्राह यथाऽद्याऽऽनिन्द्ये नारी मया पितः ! ।
 चानर्या बहिराख्याता सा जन्मजननी मम ॥ ४७० ॥
 पृष्टेन मुनिनाऽप्येवमाख्यायाऽभाणि यत् तव ।
 सविशेषमिदं हेमपुरे ख्यास्यति केवली ॥ ४७१ ॥
 भगवन्तं ततो गत्वा पृच्छामस्तात ! तत्र तम् ।
 यथा ध्रुवति संदेहो जीर्णतन्तुरिव क्षणम् ॥ ४७२ ॥
 इत्पुरत्वा जननी-तानसाहितः प्रस्थितस्ततः ।
 अस्मै हेमपुरे पादमूले केवलिनो ययौ ॥ ४७३ ॥
 नत्वा तस्य मूनेः पादौ गुरो रियाधरेश्वरः ।
 निविष्टः सपरीवारः कुमारधाज्यनीतले ॥ ४७४ ॥
 नारीसहस्रमध्यस्था राज्ञी च जयमुन्दरी ।
 सहिता निजपुत्रेण शृणोति गुरुप्राणिनम् ॥ ४७५ ॥
 तथा हेमपुरार्थज्ञो राजा हेमप्रभोऽपि हि ।
 तत्र पौरजनैः सार्धमुपविष्टो गुरोः पुरः ॥ ४७६ ॥
 लब्ध्वाऽयमवमप्राप्तीदु नम्रा केरमिने गुप्तः ।
 मम भार्या विमो ! केनाऽऽहता जयमुन्दरी ? ॥ ४७७ ॥
 केवली प्राह राजेन्द्र ! निजपुत्रेण सा हता ।
 राजाऽपि विस्मितः स्थाऽऽह प्रभो ! तस्याः कृतः गुप्तः ? ॥
 य भार्यान् जनयस्तस्या बाण एव सा नायिका ।
 देवेन कवलीचक्रे द्वितीयो नास्ति तन्गुप्तः ॥ ४७८ ॥
 नराऽप्येकं वयो नैव नास्ति तस्या पुनः गुप्तः ।
 मन्त्रयो मामर्थं शत्रुरिव मन्त्रापयन्वयम् ॥ ४७९ ॥
 मुनिरेदं गन्धेऽस्मिन् बाणव मा मन्त्रं कृताः ।
 नृपोऽप्राप्तीदु मूने ! तदिदं वदाम्यो निवेदनम् ॥ ४८० ॥
 कृत्येऽप्यादिहान्नः सर्वोऽपि मुनिनोदिनः ।

॥ चैताव्यपुराद् यावत् तत्रोद्याने सपागतः ॥ ४८२ ॥
 राजा विस्फारिताक्षोऽथ यावदुद्यानमीक्षते ।
 तावद् विध्वस्तसंदेहः कुपारस्तातमानमत् ॥ ४८३ ॥
 सुतमान्निद्राय सन्तापनिर्वापणमुपारुहम् ।
 रुदन्नीच दुःखेन गुरुणा शोभितो नृपः ॥ ४८४ ॥
 विलग्न पादयोः पत्युर्भूयोच जयमुन्दरी ।
 अधुसूरं तथा येनाऽस्त्रिलोऽभूदाकुलो जनः ॥ ४८५ ॥
 पमन्त्र च मुनि नाथ ! मय केनप कर्मणा ।
 दुःसहः सुतविश्लेषो जज्ञे वर्षाणि षोडश ॥ ४८६ ॥
 मुनिगणं गृह्णतानि षोडश स्थापिता स्वया ।
 यत् सपत्नी शुकी दुःखे हन्याऽण्डं तत्फलं तदः ॥ ४८७ ॥
 मुखं दुःखं च यो यस्य तिलान्पमपि यच्छति ।
 सुप्तं यीनवद् भूरि लभतेऽमुत्र तत्फलम् ॥ ४८८ ॥
 इत्थं गुरुवचः श्रुत्वा पथात्तावाऽऽकृन्तान्मना ।
 प्राचीनदुष्कृतं राज्ञी तथाऽऽशु क्षमिता रतिः ॥ ४८९ ॥
 रत्याऽपुत्थाय भणिता मणम्य जयमुन्दरी ।
 क्षमस्य जनितं यत् ते सुतदुःखं मया सति ॥ ४९० ॥
 गुरुस्ते इत्युपाहं हद् युवाभ्यां मत्सरेण यत् ।
 यद् गुरुतरं कर्म ध्वस्तं क्षमयाज्य तत् ॥ ४९१ ॥
 यथा हि मन्त्रिनः स्पृष्टो जलस्पर्शेन शुद्धानि ।
 दुष्कृतैर्षालिनोऽप्यात्मा क्षमणान् स्पृष्ट्वा तथा शुचिः ॥ ४९२ ॥
 तावद् धन्यतमास्तेऽत्र दुष्कृतं ये न कुर्वते ।
 धन्यास्तेभ्योऽपि ते ये स्वं क्षिपन्ति क्षमणादयम् ॥ ४९३ ॥
 नृपः पमन्त्र किं नाथ ! माह कृतं गुरुतं यतः ।
 राज्यं मे जयमुन्दर्याः कुमारस्याऽप्यजायत ॥ ४९४ ॥
 यथा शुक्रमवे क्षिप्त्वा जिनस्य पुरतोऽक्षतान् ।

पित्राऽपि परितुष्टेन पटलीप्रमुखोऽखिलः ।
 उक्तो व्यतिकरस्तस्य न पुनर्जनकादिकः ॥ ४६९ ॥
 कुमारः प्राह यथाऽद्याऽऽनिन्ये नारी मया पितः ! ।
 वानर्या बहिराख्याता सा जन्मजननी मम ॥ ४७० ॥
 पृष्टेन मुनिनाऽप्येवमारुयायाऽभाणि यत् तव ।
 सविशेषमिदं हेमपुरे ख्यास्यति केवली ॥ ४७१ ॥
 भगवन्तं ततो गत्वा पृच्छामस्तात ! तत्र तम् ।
 यथा श्रुति संदेहो जीर्णतन्तुरिव सणान् ॥ ४७२ ॥
 इत्पुक्त्वा जननी-तानसहितः प्रस्थितस्ततः ।
 अतो हेमपुरे पादमूले केवलिनो यया ॥ ४७३ ॥
 नत्वा तस्य मुनेः पादौ मूरो विशाधरेश्वरः ।
 निविष्टः सपरिवारः कुमारश्चाऽवनीतले ॥ ४७४ ॥
 नारीसहस्रमध्यस्था राज्ञी च जयसुन्दरी ।
 सहिता निजपुत्रेण शृणोति गुरुमापितम् ॥ ४७५ ॥
 तथा हेमपुरार्धांशो राजा हेमप्रभोऽपि हि ।
 तत्र पारजनः सार्धमुपविष्टो गुरोः पुरः ॥ ४७६ ॥
 लब्ध्वाऽवसरमप्राप्तीन् नत्वा केवलिनं नृपः ।
 मम भार्या विभो ! केताऽग्रहता जयसुन्दरी ! ॥ ४७७ ॥
 केवली प्राह राजेन्द्र ! निजपुत्रेण सा हता ।
 राजाऽपि विस्मितः स्माऽऽह प्रभो ! तस्याः कुतः गुतः ! ॥
 य आसीन् तनयस्तस्या बाल एव स पापिता ।
 देवेन केवलीचक्रे द्वितीयो नास्ति तत्पुनः ॥ ४७९ ॥
 तवाऽऽर्चकं वचो नैव नास्ति तस्याः पुनः गुतः ।
 संशयो मामयं शत्रुरिव सन्नापयत्यमम् ॥ ४८० ॥
 मुनिर्वदति सत्येऽस्मिन् वार्यं मा संशयं कृपाः ।
 नृपोऽवादीन् मुने ! तर्हि परमार्यो निवेद्यताम् ॥ ४८१ ॥
 कृत्स्नदेव्यादिवृत्तान्तः सर्वोऽपि मुनिनोदिनः ।

मातृदादपि दारिद्र्यसंभवं भुवि निश्चितम् ।
 मानिन्यमधिकं येन स्पृशति स्वजनोऽपि न ॥ ५०९ ॥
 न रात्रिर्न दिनं नोचं न नीचं स्तो न नाश्वरः ।
 दारिद्र्यतपसा तस्य सर्वमेव समीकृतम् ॥ ५१० ॥
 अतो दत्ते स्वयं धीमानन्यं च न निवारयेत् ।
 महादौस्थ्यमयं ज्ञात्वा दानेद्वेषतरोः फलम् ॥ ५११ ॥
 निषिध्यमानो लोकेन चिन्तयत्येष हन्त ! भोः ! ।
 काकोऽपि लभने पिण्डी नाऽहं निवर्त्यमपि क्वचिन् ॥ ५१२ ॥
 जीवन्नेवं महाकाण्डान्यदा स पुराद् बहिः ।
 भवितव्यनिपागेन भ्रमन्नुपवनं यया ॥ ५१३ ॥
 तत्र शान्तिमयं कान्तं विश्वस्याऽपि हितैपिणम् ।
 असीं धर्ममिवाऽभ्यस्तं मुनियेकमन्योक्तम् ॥ ५१४ ॥
 जपतस्ये च तं पश्यन्नानन्दोऽञ्जलया दृष्टा ।
 संसारदुःखनिर्विण्णः ययि विन्न इव क्षुमम् ॥ ५१५ ॥
 नमयित्वा शिरस्तस्मीं दृष्टशर्पिर्मुखे मुनेः ।
 जपविष्टः पुरो भागे तद्व्यानाऽऽहितमानसाः ॥ ५१६ ॥
 मुनीन्द्रोऽपि तरुः शुभ्यन् सेवनीयो विशेषतः ।
 इत्यार्द्रमानमस्तस्मै धर्मतरुं समादिशत् ॥ ५१७ ॥
 परस्याऽऽपदि जायन्ते साधवोऽनीव वत्सलाः ।
 महावृत्ता विशेषेण ग्रीष्मकाले हि सादृशताः ॥ ५१८ ॥
 अहो ! भ्रात्राः समृद्धेऽपि भ्रमन्ति ध्रुवनप्रपे ।
 धर्मोऽभिज्ञानहीनास्तु लभन्ते नैव किञ्चन ॥ ५१९ ॥
 धर्मकर्मक्षमं न स्याद् धर्मं देहस्य यद्यपि ।
 औचित्येन तथाऽप्येव कार्य एव विपाथिना ॥ ५२० ॥
 धीममुं विना न स्याद् यथा सस्याऽऽगमो जृणाम् ।
 निरेणाऽपि तथा धर्मं विना नैवेष्टसंपदः ॥ ५२१ ॥
 न ध्रुवोऽपि न मास्तीति जल्पनापिह देहिनाम् ।

देवत्वमपि राज्यं च तत् सर्वं मुनिरास्यत ॥ ४९५ ॥
 यद्यक्रे जिनविम्बस्याक्षतपुञ्जत्रयं पुरः ।
 तत् तृतीयभवे राजभक्ष्यं स्थानमेष्यति ॥ ४९६ ॥
 अथाऽसौ रतिपुत्रस्य राज्यं दत्त्वाऽग्रीह्य धतम् ।
 सहितो जयसुन्दर्या कुमारेण च भूपतिः ॥ ४९७ ॥
 पालयित्वा परिग्रज्यामन्तं कृत्वा च सोऽभवत् ।
 समं पुत्र-कलत्राभ्यां शुक्ररूपे सुराऽधिपः ॥ ४९८ ॥
 ततश्च्युत्वा मनुष्यत्वं प्राप्य सारजनेनमम् ।
 जगाम कर्म निर्मुक्त्य स राजा मोक्षमक्षयम् ॥ ४९९ ॥
 एवं रात्री कुमारश्च स्थिता देवी च या दिवि ।
 यत्पार्यपि ययुर्मोक्षमक्षतार्चमिभावनः ॥ ५०० ॥
 गुण्या-ऽक्षतगता द्रव्यपूजेत्यं कथिताऽपुना ।
 भायव्यस्तथाऽर्चायां वनराजहोष्यते ॥ ५०१ ॥
 अन्त्यत्र भक्तभोत्रे नरेन्द्रेः सुमनिष्ठितम् ।
 तितिमनिष्ठितं नाम पुरं सुरपूरोपमम् ॥ ५०२ ॥
 नर नारीजना यत्र गुरमाख्याधारिणः ।
 लक्ष्यन्तेऽतिनिमेषेण पादपूजेन च शिवा ॥ ५०३ ॥
 तत्र चण्डभुजादण्डशणिताऽरातिगोरवः ।
 रक्षिता शोकमय्यानां सुखिनो नाम वारिणः ॥ ५०४ ॥
 अगोच्छिन्नदृष्टस्तत्र घन भक्तनार्तिनः ।
 मानेऽनानवरो नित्यमेकोऽस्मि कुलपुत्रकः ॥ ५०५ ॥
 रात्र्याणि ॥ मद्यार्थं यनिगेहं यमिधमन ।
 मयाऽप्यर्चायै सांक्षानामदानुः कृष्णदीपम् ॥ ५०६ ॥
 प्रायेण ननु पुरं नास्मि यत्र श्रीज्याहू नरो नरि ।
 एवं दोष्यत्ययमप्यप्रियं न कोऽपि नेत्रे ॥ ५०७ ॥
 विनादृष्टानतर्पेति निःशान्तीः ययुर्मो यरेत् ।
 अगदददीत्यवे श्यपुमेऽ निदमनम् ॥ ५०८ ॥

मातृदादपि दारिद्र्यसंभवं भुवि निश्चितम् ।
 मालिन्यमधिकं येन स्पृशति स्यजनोऽपि न ॥ ५०९ ॥
 न रात्रिर्न दिनं नोचं न नीचं स्त्रो न नाञ्जरः ।
 दारिद्र्यतमसा तस्य सर्वमेव समीकृतम् ॥ ५१० ॥
 अतो दत्ते स्वयं धीमानन्यं च न निवारयेत् ।
 महादौस्थ्यमयं ज्ञान्वा दानद्वेषतरोः फलम् ॥ ५११ ॥
 निषिध्यमानो लोकेन चिन्तयत्येष हन्त ! भोः ! ।
 काकोऽपि लभने पिण्डी नाऽहं सिक्त्यमपि क्विन् ॥ ५१२ ॥
 जीवन्नेवं महाकष्टादन्यदा स पुराद् बहिः ।
 भवितव्यनियोगेन भ्रमन्नुपवनं यया ॥ ५१३ ॥
 तत्र ज्ञान्तिमयं कान्तं विश्वस्याऽपि हितैषिणम् ।
 अतो धर्ममिवाऽध्यस्तं मुनिमेकमन्योक्त ॥ ५१४ ॥
 उपमस्ये च तं पश्यन्नानन्दोऽग्न्यलया दृशा ।
 संसारदुःखनिर्विण्णः पथि विवन्न इव द्रुमम् ॥ ५१५ ॥
 नमयित्वा गिरस्तासं दत्तदृष्टिर्मुखे मुनेः ।
 उपविष्टः पुरो भागे नट्यानाऽऽहितमानसः ॥ ५१६ ॥
 मुनीन्द्रोऽपि तदुःखं पश्यन् सेचनीयो विशेषतः ।
 इत्यार्द्रमानमस्तस्यै धर्मतत्त्वं समादिशत् ॥ ५१७ ॥
 परस्याऽऽपदि जायन्ते साधवोऽनीव वृत्तत्याः ।
 महावृत्ता विशेषेण ग्रीष्मकाले हि दारुणताः ५१८ ॥
 अहो ! जीवाः समृद्धेऽपि भ्रमन्ति भ्रमनत्रये ।
 धर्मोऽभिज्ञानहीनास्तु लभन्ते नैव किञ्चन ॥ ५१९ ॥
 धर्मकर्मक्षमं न स्याद् धर्मं देह्य यद्यपि ।
 औचित्येन तथाऽप्येष कार्य एव विपश्चिता ॥ ५२० ॥
 धीमनुमं विना न स्याद् यथा मस्याऽऽजमो नृणाम् ।
 चिरेणाऽपि तथा धर्मं विना नैवेष्टतंपदः ॥ ५२१ ॥
 न धरनीयोऽपि नास्तीति मत्पतामिह देहिनाम् ।

देवत्वमपि राज्यं च तत् सर्वं मुनिरारुपत ॥ ४९५ ॥
 यच्चक्रे जिनविश्वस्यासतपुञ्जत्रयं पुरः ।
 तत् तृतीयभवे राजभक्षयं स्थानमेष्यति ॥ ४९६ ॥
 अथाऽसौ रतिपुत्रस्य राज्यं दत्त्वाऽग्रहीद् व्यतम् ।
 सहितो जयमुन्दर्या कुमारेण च भूपतिः ॥ ४९७ ॥
 पालयित्वा परियज्यामन्तं कृत्वा च सोऽभवत् ।
 समं पुत्र-कलत्राभ्यां शुक्रकल्पे सुराऽपिषः ॥ ४९८ ॥
 ततश्च्युत्वा मनुष्यत्वं प्राप्य सर्वजनांशमम् ।
 जगाम कर्म निर्मुल्य स राजा मोक्षमक्षयम् ॥ ४९९ ॥
 एवं राक्षी कुमारश्च स्थिता देवी च या दिवि ।
 चत्वार्यपि ययुर्मोक्षमक्षताचार्यभावनतः ॥ ५०० ॥
 पुष्पा-ऽक्षतगता द्रव्यपूजेत्थं कथिताऽपुना ।
 भायरूपस्तथाऽर्चायां वनराजस्योत्पते ॥ ५०१ ॥
 भक्ष्यत्र भक्तक्षेत्रे नरेन्द्रेः सुप्रतिष्ठितम् ।
 शिनिप्रतिष्ठितं नाम पुरं गुरुरोपमम् ॥ ५०२ ॥
 नर नारीजना यत्र सुरगारुप्यधारिणः ।
 छद्मयन्तेऽतिनिमेषेण पादस्पर्शेन च सितौ ॥ ५०३ ॥
 तत्र चण्डमुनादण्डशयिताऽरातिगोचराः ।
 रक्षिता लोकगम्यानां सुस्थितौ नाम पाणिनः ॥ ५०४ ॥
 अयोधित्तमकुलमन्त्र धन-भ्यजनरक्षितः ।
 आर्तध्यानारो नित्यमेकोऽस्मि कुलपुत्रकः ॥ ५०५ ॥
 पात्रराशिः न भक्ष्यार्थं प्रणिगेहं परिधमन ।
 ममात्मनोऽपि लोकानामपदानुः कल्पीरवम् ॥ ५०६ ॥
 प्रायेण तद् गृहं नाम्नि यत्र सौन्दर्यं गतो नरि ।
 वरं दौर्गन्धनपदलक्षयिह तं कोऽपि नेशते ॥ ५०७ ॥
 रिनादुनावतापेति निःशान्तीनमृगो भवेत् ।
 मरुपदपदीत्यर्थे मरुपदं निदर्शनम् ॥ ५०८ ॥

मानद्वादपि दारिद्र्यमंभवं भुवि निश्चितम् ।
 मालिन्यमधिकं येन स्पृशति स्वप्ननोऽपि न ॥ ५०९ ॥
 न रात्रिर्न दिनं नोचं न नीचं स्यो न नाज्यरः ।
 दारिद्र्यतममा तस्य सर्वमेव समीकृतम् ॥ ५१० ॥
 अतो दत्ते स्वयं धीमानन्यं च न निवारयेत् ।
 महादौस्थ्यमयं शान्ता दानद्वेषतरोः क्लृप्तम् ॥ ५११ ॥
 निषिध्यमानो लोकेन चिन्तयत्येष हन्त ! भोः ! ।
 काकोऽपि लभते पिण्डी नाऽहं सिकन्यमपि क्वचित् ॥ ५१२ ॥
 जीवन्नेवं महाकष्टादन्यदा न पुरातु पतिः ।
 भवितव्यनियोगेन भ्रमन्नुपवनं यया ॥ ५१३ ॥
 तत्र शान्तिमयं कान्तं विश्वस्याऽपि हिनेषिणम् ।
 असी धर्ममिवाऽध्यस्तं मुनिमेकमन्योक्तम् ॥ ५१४ ॥
 उपनस्ये च नं पश्यन्नानन्दोऽखलया रक्षा ।
 संसारदुःखनिर्दिष्टः पथि गिन्न इव क्षुप्तम् ॥ ५१५ ॥
 नमयित्वा शिरस्तस्मै दत्तदण्डिमुत्तरे मुनेः ।
 उपविष्टः पुरां भागे मण्डानाऽऽहितमानसः ॥ ५१६ ॥
 मूर्तान्त्राऽपि तदः शुष्यन् मेघनीपो विधेषतः ।
 इत्यार्द्रमानसस्तस्मै धर्मतत्त्वे सप्तादिभ्यः ॥ ५१७ ॥
 परस्याऽऽपदि जायन्ते साधवोऽनीद वरताम्नाः ।
 महारुता विशेषेण ग्रीष्मकागे हि सादृश्याः ५१८ ॥
 अहो ! भीषाः समृद्धेऽपि भ्रमन्ति भुवनत्रये ।
 धर्माऽर्मिष्ठानहीनास्तु लभन्ते नैव किञ्चन ॥ ५१९ ॥
 धर्मकर्मक्षमं न स्यात् धर्मं देहस्य यद्यपि ।
 भीमिस्त्येन तथाऽप्येव कार्य एव विपश्चिता ॥ ५२० ॥
 बीजमुत्ते बिना न स्यात् यथा सस्याऽऽगमो नृणाम् ।
 विरेणाऽपि तथा धर्मं बिना भवेत्संपदः ॥ ५२१ ॥
 न लभनोर्धामि मास्तोति जल्पनामिह देहिनाम् ।

विधाय करुणां देवः कथं दाम्भ्यति किञ्चन ? ॥ ५२२ ॥
 तस्माद् बाल्येऽपि दुःखेऽपि निर्धनत्वेऽपि सद्धिया ।
 देवदर्शनेनमात्रोऽपि धर्मः कार्यो निम्नतरम् ॥ ५२३ ॥
 इति श्रुत्वा लम्बदण्डमकण्ठेण मगद्वदम् ।
 योजयित्वा कर्त्तुं माम्बभूवन् कृत्स्नपुत्रकः ॥ ५२४ ॥
 अनाथो बन्धुगृहितस्तथा शरणवर्तिनः ।
 एतावन्ति दिनान्येष भ्रान्तोऽहं नाथ ! भूतये ॥ ५२५ ॥
 नाथो बन्धुः शरण्यं न सर्वमेकमेव भूतम् ।
 मुनीश्वर ! मयाऽत्रापि न्यायि श्रेष्ठे हृत्मानसी ॥ ५२६ ॥
 अथ यावन्न केनाऽपि सुधामभूग्या गता ।
 त्वयेवाऽऽन्तापितः स्वाभिन्नहमाक्रोशदग्निनः ॥ ५२७ ॥
 मया दुःखार्णवास्यान्तरितश्रेतश्च गाहनान् ।
 निराधारेण लब्धोऽस्य यानयात्रसयां भवान् ॥ ५२८ ॥
 तद् विधाय ममादं मे को देवः किम् वा मुनः !
 दर्शने तस्य भण्येत कथ्यतां वसिताशरः ? ॥ ५२९ ॥
 इत्यमृदादयामास दुःखमेव मुनेः पुरः ।
 दुःखदर्शो यथा दग्धोऽलम्बानं गताश्वतः ॥ ५३० ॥
 मृनिरप्याह भो मद्व ! गी-गणोपाधिरर्तिनः ।
 देवः पद्मागनाऽर्त्तानः शान्तमूर्तिर्जिनेश्वरः ॥ ५३१ ॥
 गत्वाऽस्य मरुते कृत्वा भूतलगात्ममलहम् ।
 वनामाद्भुतिं वदुश्वा न पुरः स्थित्वेदमुत्पद्यते ॥ ५३२ ॥
 त्रितयं पोटं ! सर्वद्व ! यथाऽत्र स्थितं गच्छ !
 श्रेष्ठोऽयमस्ति ! व्यापित् ! वीरदाय ! नमोऽस्तु ते ॥ ५३३ ॥
 मयेति वसिताश्वतो गत्वा नदीं तं स्थितम् ।
 धर्मं गन्तुं त्रितं हृत्वा समस्तार्थं वदत्युत्तमम् ॥ ५३४ ॥
 तत्राऽन्यत्रार्थं सर्वत्रयने तस्य नैव हम् ।
 इत्यप्येति वदन्तान्निजवर्तिनः सर्वं वदन् ॥ ५३५ ॥

संतोषश्च यथा लब्धे लब्धिश्च प्रायशो जनात् ।
जज्ञे किन्त्वस्य निःसत्त्वान् क्षणमेवं मनस्यभूत् ॥ ५३६ ॥
किं नमस्कारमात्रेण भविताऽनेन मे फलम् ।
अथवा भिगिदं ध्यातं सर्वसिद्धिरतो ध्रुवम् ॥ ५३७ ॥
चलदित्यन्नरा चित्तं तस्य स्थिरयतो भृशम् ।
आपुर्निर्वाद्य कालेन पर्यन्तममयोऽभवत् ॥ ५३८ ॥
या पूर्वं रङ्गमात्रस्य दृष्ट्वा सुस्थिरभूपतिम् ।
इच्छा बभूव राज्यस्य सा तदा हृदयेऽवसत् ॥ ५३९ ॥
एवं च चिन्तयामास किमुत्तमकुर्लेनरः ।
कुले नीवेऽपि जानस्य भाग्यमेकं यत्रस्थने ॥ ५४० ॥
इति ध्यानपरः स्मृत्वा भणित्वा च मुहुर्मुहुः ।
पीतरागस्तु निश्शोकं फालं कृत्वा समाहितः ॥ ५४१ ॥
तत्रैव नगरे सोमनाम्नो राजपुरोधरतः ।
गृहकार्यकारीकुर्वीत पुत्रत्वेनोदपयत ॥ ५४२ ॥

(पुष्पम्)

तस्य जन्म दुर्लभं गत्वा पुरुषेण निवेदितम् ।
सभाऽऽसीननृपाऽऽसमोपविष्टस्य पुरोधसः ॥ ५४३ ॥
लभं तत्र क्षणे स्वामिपुत्रमुद्याऽमिलग्रहम् ।
शुभयोगश्रवणोपेनं मुहूर्तमपि सुन्दरम् ॥ ५४४ ॥
विचार्य हृदये जानचमत्कारः पुरोधितः ।
विस्मितास्यः शिरों धुन्वन् स नत्वाच्छोटनं ददौ ॥ ५४५ ॥
तद् दृष्ट्वा तं नृपोऽपृच्छत् किमेतदिति सादस्म् ।
पुरोधाः स्माऽऽह निर्गूढं तत्त्वं देव ! निशम्यताम् ॥ ५४६ ॥
मद्गृहे चेटिकाया यस्तनयोऽजनि सम्पति ।
मुमुहूर्तप्रमाणेन तव पट्टे निवेदयते ॥ ५४७ ॥
तन् श्रुत्वा सहसा ध्योम-तमाल-यमुनामलः ।
समानमाननं जज्ञे राज्ञः सागद्वचेनतः ॥ ५४८ ॥

विमुञ्चयाऽथ सभालोकं द्रुतमुत्थाय चाऽऽसनात् ।
 प्रविश्य चिन्तया सौमं हृदि चिन्तितवानिदम् ॥ ५४९ ॥
 आः । किमेतदसंभाव्यं यदेष वृण्वलीमुतः ।
 मयि निष्ठति सत्पुत्रे मम राज्यं ग्रहीष्यति ? ॥ ५५० ॥
 अथवा किमसंभाव्यं देवस्याऽप्यटकारिणः ।
 भवतु चित्तयते व्याधिर्यदिदस्ति मुक्तोमलः ॥ ५५१ ॥
 इति निश्चित्य षण्ढाऽऽरुह्यं भृत्यपाकार्ये सत्वरम् ।
 आदिदेश नृपः यन् स्वमहो । मे कार्यकर्मतः ॥ ५५२ ॥
 तत्पुत्रोऽप्युदासन्ने चेत्या जानोऽस्ति यः सुतः ।
 शुभदृष्ट्या वृद्धीन्वाऽगौ बहिर्नीरस निष्ठयताम् ॥ ५५३ ॥
 स भादेशः प्रमाणं मे इत्युदिरत्वा गतस्ततः ।
 षण्ढाऽऽरुह्यः प्रकृत्यैव निशेयान् तन्निर्गमनः ॥ ५५४ ॥
 कृतान्तेनेर तेनाऽथ भ्रमताऽप्या वृहन्तिकम् ।
 पलायं वीक्षमाणेन मन्त्रपायाः सपतेऽगदः ॥ ५५५ ॥
 निरुपे मृतकं दाम्प्यो गतायामन्यतो वृद्धे ।
 तदाही बालको वृष्टो वृद्धीनम गोतकः ॥ ५५६ ॥
 ततः शीघ्रं बहिर्गन्त्वा नगरान्नागनिदूततः ।
 त्रीनशुभमहाऽऽराममये कृतम् गन्तिरी ॥ ५५७ ॥
 आश्रयतादयः स्थित्वा यावदुत्तमायै शौररम् ।
 बालमालोकने तावत् तन्मुखेन्दुप्रभावेण ॥ ५५८ ॥
 तमालोके निरकृत्य महामोक्षोनिर्गमनम् ।
 षण्ढोऽगि मृदिनक्षिणे रिमये न परं गतः ५५९ ॥
 मन्त्रिन्यथ शिगिरे वारवश्यं नृणापिह ।
 यदेवंविधबालानां स्थिते कर्म निर्गुणम् ॥ ५६० ॥
 यत्र मायान्तरिहः कोऽगि रात्राऽऽदेवथ दापयः ।
 तथापि न इतिथ्यामि बालमेनं गुणोपमम् ॥ ५६१ ॥
 मेऽन्यथ नन्दने नूनवाऽऽः क्वात् बहिर्गोऽगि हि ।

चन्द्राऽऽलोकेन किं न स्यात् पापाणस्य जलद्रवः ? ॥५६२॥

अस्य कुर्वन्तु सान्निध्यमधुना वनदेवताः ।

इत्थुत्वा मुमुचे बालं स तस्यैव तरोस्तले ॥ ५६३ ॥

चलितश्च ततः स्थानाघण्टमृत्यः पुरं गति ।

तदीयमतिबन्धेन बन्धेनैव स्वल्नद्गतिः ॥ ५६४ ॥

पश्चाच्च बलितग्रीवं बीजमाणो मुहुर्मुहुः ।

कान्तिरस्मिभिरेतस्याऽऽकुञ्च्यमान इवाऽधिकम् ॥५६५॥

(युग्मम्)

गत्वा न्यवेदयद् राज्ञो यथाऽऽदेशः कृतः मर्षाः ।

तच्छ्रुत्वा मुनिरामस्मै नृपः मासादिकं ददौ ॥ ५६६ ॥

अथाऽऽज्जमाऽऽजते मूरं पद्मवर्णा भयादिव ।

नष्टा श्रस्ततमःकेशी पद्मभ्रीदारिणी निशा ॥ ५६७ ॥

मुखेन दिनसिद्धस्य भिन्नध्वान्तभकुम्भतः ।

मुक्ता इव गलन्ति स्म दिक्षु सर्वासु तारकाः ॥ ५६८ ॥

रविरथाऽपि दूरणाऽऽरणेनैव हनते तमः ।

स्वामिनः मुमतापेन समर्थाः पद्मचोऽपि हि ॥ ५६९ ॥

निलीनमन्धर्लमूर्कपूकगिरिगुहादिषु ।

स्वयमेव विलीयन्ते काले किल भयङ्कराः ॥५७०॥

दिक्षु सर्वासु पूर्वाऽऽशा सान्ध्यरागवती वर्षा ।

सत्कुङ्कुमाङ्गरागेव दिवा यतुः समागमे ॥ ५७१॥

अमिलघक्रपुष्पाघो रुच्यमयान्निवाहिनाम् ॥

दिने प्रतीक्षते भूपो भवत्येवैष्टसङ्गमः ॥ ५७२ ॥

अपैवं समये तस्मिन्नारामे मानिको गतः ।

सहसा वनमद्राक्षीत् पत्र-पुष्प-कलाऽऽकुञ्चम् ॥५७३॥

प्रायऽछायाऽपि दुष्पाषा यत्र पश्चाद्यभावतः ।

स आरामोऽभिरामोऽभूदन्धूपोऽपि सोदकः ॥ ५७४ ॥

किमेतदभुताऽऽष्टपूर्वमित्यविबिस्मितः ।

मीननेत्रालिसद्वन्धमुखपुष्पः स बालकः ।
 दोःशाखाग्रस्फुरत्पाणिपल्लवः किं न चम्पकः ? ॥ ५८८ ॥
 पांडुकीदारसेनाऽसौ देवानामपि दुर्लभम् ।
 भुञ्जानो बाल्यजं सौख्यं संजातः पञ्चवार्षिकः ॥ ५८९ ॥
 वसन्तसमयेऽप्येष्टुर्विचित्रकुसुमैः कृतम् ।
 पुष्पाऽऽभरणमादाय मालाकारस्य गेहिनी ॥ ५९० ॥
 सभाऽऽसीनस्य भूपस्याऽऽनगायां गताऽऽगतिकम् ।
 कुतूहलेन बालोऽपि ययौ तत्र तथा सह ॥ ५९१ ॥
 तथैवाऽथ नृपामघोषविष्टेन पुरोधसा ।
 तं दृष्ट्वा धूनि तं शीर्षं नत्वा चोदनपूर्वकम् ॥ ५९२ ॥
 किमेतदिति संभ्रान्तमानसं न पहीभुजा ।
 पृष्टोऽसौ मन्दमाचरुषा निमिषज्ञानकोविदः ॥ ५९३ ॥
 य एव बालको देव ! दृश्यते पुरतः स्थितः ।
 स त्वदीयमिदं सिंहासनमाक्रामेता ध्रुवम् ॥ ५९४ ॥
 साशङ्कं पुनरप्युचे नृपो वेत्सि कथं न्विदम् ? ।
 क्षारिलक्षणदेव ! कानि तानि निश्चम्यताम् ? ॥ ५९५ ॥
 उक्तं सामुद्रिके शास्त्रे नराणां यच्छुषाऽऽनुभम् ।
 लक्षणं तन् समासेन नख-केनाग्रमुच्यते ॥ ५९६ ॥
 अस्त्येदं पाटलो श्लिष्टाऽङ्गुली कर्पोमर्ता मृद् ।
 चर्णां ताम्रनखां गूढगुल्फां पादौ नृणां शुभौ ॥ ५९७ ॥
 गूर्पाकारास्तथा भुजौ वक्राः शीताः क्षिरापृताः ।
 सस्नेदाः पाण्डुरा रूसाश्चरणास्त्वतिनिन्दिताः ॥ ५९८ ॥
 राज्याय पादयो रेखा ध्वज वज्राऽङ्गुलोपमाः ।
 अङ्गुल्योऽपि समा दीर्घाः संहिताश्च समुद्यताः ॥ ५९९ ॥
 अङ्गुष्ठत्रिपुल्लैर्दुःखं सदाऽध्वगमनं नृणाम् ।
 एषं स्ताम्रनखैः स्निग्धैर्मितैस्तु सुखं भवेत् ॥ ६०० ॥
 इत्यां हंसाय भोगायाऽङ्गुष्ठाद् दीर्घा मदेहिनी ।

समा ॥ मय्यमा भेषा प्रिये दीर्घा कनिष्ठिका ॥६०१॥

असंहिताभिर्हस्ताभिरङ्गुलिभिस्तु मानवः ।

दासो वा दासकर्म वा समुद्रवचने यथा ॥ ६०२ ॥

हंसे-य वृषभ-कौश सारसानां गनिः शुभा ।

स्वरो प्ल-महिष श्वानगनयस्तु महाभयाः ॥ ६०३ ॥

दुःखिनः काकमह्याः स्फुरीर्धनद्धा महाऽभयाः ।

बन्धने चाऽभयद्वानां मृगमहस्तु पार्थिवः ॥ ६०४ ॥

मानुनी मांसके स्निग्धे ऊरु रिम्भीर्नरतुल्ये ।

इष्टकाऽऽधा करी शम्भा मय्यं तु कुलिशोपमम् ॥६०५॥

मृग-व्याघ्रोदरो धौगी च मृगालोदरोऽभयः ।

मण्डुकमरुतो मय्योदरो न स्यान्मरीचिकः ॥ ६०६ ॥

वतुला मधेगम्भीरा नाभिः शम्भा न तूभया ।

गम्भीरे मूनिः कुशाग्रमाने श्रीमृगेऽशकः ॥ ६०७ ॥

हंसे-व्याघ्राष्ट्रः श्वान् कर्मेष्ट्रस्तु पार्थिवः ।

गमागनिनरिम्भीर्गहनयेन मुभोगभाक् ॥ ६०८ ॥

मन्दशशङ्कः शार्ङ्गो व्याध् इन्द्रशङ्कुस्तु द्विद्वजः ।

श्वान्तामनस्यो दीर्घाङ्गुली रक्तो करी प्रिये ॥ ६०९ ॥

शक्तिर्मांसक दन्ताऽगि धनुषकाऽहंशयमा ।

गह्वर इत्ये मरेषु शम्भा शक्ताने मे विनिर्दिशेत् ॥ ६१० ॥

ध्वज वक्राऽङ्गुल वज्र मङ्गल वक्रादगम्यये ।

वागिवादेषु हृदयन्ते मय्याऽगौ धीर्वाहिः पृथान् ॥६११॥

श्वान्मृदु तनयोऽगम्य मीने मरेषु पृथगना ।

श्रीकर्म वाग्विवा श्वदीर्घागम्यं श्वापदेन तु ॥ ६१२ ॥

वृषदा कर्म शम्भा कनिष्ठान्ताऽऽत्मनः ।

अङ्गुलमृदुशम्भा तु श्वान् व्याध्नि श्रमन् ॥ ६१३ ॥

अङ्गुल मरेषु, विवा श्वान् व्याध्नि मरेषु ।

श्वान् व्याध्नि मरेषु, विवा श्वान् व्याध्नि मरेषु ॥ ६१४ ॥

यान्त्यां कनिष्ठिकामूलाद् रेखायां तर्जनीं प्रति ।
 वृद्धिः स्यादतिवृद्धायां हीनायां हानिरायुषः ॥ ६१५ ॥
 स्थूलरेखा दरिद्राः स्पृः सूक्ष्मरेखा महाधनाः ।
 खण्डित-स्फुटिताभिः स्यादायुषः क्षय एव हि ॥ ६१६ ॥
 शङ्खग्रीवाः मशस्यन्ते शुष्को-प्लूरीवकौ न तु ।
 संपूर्णवदनं फुल्लकपोलफलकं शुभम् ॥ ६१७ ॥
 कुन्ददन्तो भवेद् भोगी विद्यावान् दन्तुरः पुनः ।
 दुःखिनो विकृते रूक्षेर्दन्तैर्मूषकसन्निभैः ॥ ६१८ ॥
 द्वात्रिंशद्दशनो राजा भोगी स्यादेकहीनकः ।
 त्रिंशद्दन्तास्तु सुखिन एतद्वर्षीनास्तु दुःखिताः ॥ ६१९ ॥
 पद्मपत्रसमा जिह्वा रक्ता मुखमा मुनीभवा ।
 हंस-कौक्षस्यरो धन्यः क्षीण-भिन्नस्वरोऽपमा ॥ ६२० ॥
 पाथिवः मुकनासः स्यात् ऋष्यनासस्तु धार्मिकः ।
 शूलाग्रा विकृता नामा येषां ते पातकप्रियाः ॥ ६२१ ॥
 भ्रान्तुन्येक्षणाधीराः विद्राक्षाः भूरकर्मदाः ।
 गदाक्षाः सुभगा निम्न-कंकराक्षा दुरागयाः ॥ ६२२ ॥
 आवर्तकर्णा धनिनः त्रिषकर्णा मरामुखाः ।
 भ्रूयुग्मे मिलिते कृपावर्तगले कुशीलता ॥ ६२३ ॥
 ललाटे चाऽर्धचन्द्राभे राजा धार्मिष्ठ उज्जते ।
 विद्याभार्गा विनास्ते स्याद् विषमे नैःस्वदुःखितः ॥ ६२४ ॥
 रेखाः पञ्च ललाटस्थाः सयाः कर्णान्तगोचराः ।
 भणितं यस्य गम्भीरं तं विद्यात् सत्कलामुषम् ॥ ६२५ ॥
 छत्राकारं नरेन्द्राणां क्षिरो दीर्घं तु दुःखिनाम् ।
 अपमानां पश्याकारं पापिनां स्वर्णं पुनः ॥ ६२६ ॥
 मृदुभिः श्यामलस्निग्धैः सूक्ष्मैर्धवलि भूपतिः ।
 स्फुटितैः कपिलैः स्थूलैः रूक्षैः केसैः सुदुःखितः ॥ ६२७ ॥

बभुः स्नेहेन सौभाग्यं दन्तस्नेहे सुभोजनम् ।
 स्वचः स्नेहेन सौख्यं स्यात् नगस्नेहे महाधनम् ॥६२८॥
 लक्षणानां तदेतेषां यन् किञ्चिदतिशोभनम् ।
 तदस्मिन् दृश्यते देव ! बालके नाऽयं शंसयः ॥६२९॥
 विज्ञेयः पुनरेकोऽयं भूरोर्मये यदीदृशने ।
 ऊर्णाऽऽलयं रोम तेनाऽस्य राज्यं नैव विसंवेदेत् ॥६३०॥
 इति वारदत्तयोद्गामगणपिताऽऽननयन्दपः ।
 विमृश्याऽऽशु जने राजा षण्डमाहूय पृष्टवान् ॥६३१॥
 अभीष्टो ह्यहि सत्यं भोः ! स्वयां पाप्मो हर्ता न वा ! ।
 तेनाऽपि कथितं सत्यं स हिंक्रव्याऽऽहुर्मोऽभवत् ॥६३२॥
 ततः साय गमाहूय भीमर्गनाऽऽलयसंरक्तम् ।
 भादिदेशं नृपो बालवधार्थमय सोऽप्यगान् ॥ ६३३ ॥
 मन्थमास्य गोभृङ्गिणेलायां मालिकीकवि ! ।
 गगुहे च बलात् बालं रममाणं पुरात् बहिः ॥६३४॥
 गगनं पुरात् बहिर्भीमस्त्वात् ! यो ह्यत्र नेत्यामे ।
 इति बालवधः क्षिप्तो भूत्वाऽऽवृणुमानगा ! ॥६३५॥
 ह्युह ! च कर्त्तव्यं नृपः नृपः नृपः नृपः कथान् ।
 रोमाश्चित्रावृत्तानिगुमनीनिगोचन ॥६३६॥
 पुनः ! नेत्यामि नृप गौ मां नृप गव गृह्णाम् ।
 इति वनोप्य नृप वीर्यो नृपः नृपः नृपः ॥६३७॥
 नृपः नृपः नृपः नृपः नृपः नृपः नृपः ॥६३८॥
 नृपः नृपः नृपः नृपः नृपः नृपः नृपः ॥६३९॥
 नृपः नृपः नृपः नृपः नृपः नृपः नृपः ॥६४०॥
 नृपः नृपः नृपः नृपः नृपः नृपः नृपः ॥६४१॥
 नृपः नृपः नृपः नृपः नृपः नृपः नृपः ॥६४२॥
 नृपः नृपः नृपः नृपः नृपः नृपः नृपः ॥६४३॥
 नृपः नृपः नृपः नृपः नृपः नृपः नृपः ॥६४४॥
 नृपः नृपः नृपः नृपः नृपः नृपः नृपः ॥६४५॥
 नृपः नृपः नृपः नृपः नृपः नृपः नृपः ॥६४६॥
 नृपः नृपः नृपः नृपः नृपः नृपः नृपः ॥६४७॥
 नृपः नृपः नृपः नृपः नृपः नृपः नृपः ॥६४८॥
 नृपः नृपः नृपः नृपः नृपः नृपः नृपः ॥६४९॥
 नृपः नृपः नृपः नृपः नृपः नृपः नृपः ॥६५०॥

वदन् बालः कराम्रेण यस्तुन्दं परामृशत् ॥ ६४१ ॥
 यतः पापाणरूपोऽपि भिक्षस्तद्वत्सा भृशम् ।
 चिन्तिताऽऽहृतमेतस्मै ददौ भवरमोदकम् ॥ ६४२ ॥
 अथ तत्र कृताऽऽवासः सार्धेनः केशवाऽभिषः ।
 तदा वृषेषु नष्टेषु जाग्रन् सुप्तोऽस्ति चिन्तया ॥ ६४३ ॥
 तस्याऽऽदेशं ददौ यतो मा कार्षादधृतिं भवान् ।
 स्वयमेव समेष्यन्नि बलीवर्दास्तव प्रणे ॥ ६४४ ॥
 अन्यथ वनराजाऽऽन्यो मदुत्सङ्गतः गुनः ।
 ग्रहीतव्यस्त्वया येनाऽपुत्रत्वेनाऽसि दुःखितः ॥ ६४५ ॥
 इति श्रुत्वा स सार्धेनः स्मृतदेव-गुरुकमः ।
 जजागार महाहर्षमर्कपवसमानसः ॥ ६४६ ॥
 निशाऽन्ते च बलीवर्दाऽऽगमं श्रुत्वा परिच्छदात् ।
 समादाय महापूजां यस्तस्य भवनं ययौ ॥ ६४७ ॥
 कृत्वा पूजां स्तुतिं चाऽपि हसिताऽऽस्यं तदङ्गतः ।
 आदाय बालकं तुष्टः स्वमियार्यं समर्पयत् ॥ ६४८ ॥
 ततः कमेण सार्धेनः स्वं मुक्षमपुरं ययौ ।
 विभूत्या तत्र पुत्राप्तिवर्धनमकारयत् ॥ ६४९ ॥
 कारितः सद्गुपाध्यायसभिषौ षट्नवमम् ।
 सदभ्यस्तकलाशास्त्रौ मङ्गे षोडशवार्षिकः ॥ ६५० ॥
 अपाऽर्मा वनराजेन समं सार्धपतिः पुरे ।
 क्षितिप्रतिष्ठिते सार्धमेवाहने गतः क्रमात् ॥ ६५१ ॥
 सार्धं निवेद्य मुस्थाने पुत्रेण सहितः स्वयम् ।
 गृहीत्वोपायनं चारु मनस्ये मुस्थितं नृपम् ॥ ६५२ ॥
 आसने दापिते राशौ निविष्टे सार्धनायके ।
 वनराजो नृपं पश्यन्नूर्ध्वं एव स्म तिष्ठति ॥ ६५३ ॥
 पुरीषा बीक्ष्य तं भूयः कुमारममराकृतिम् ।
 विभाम्य च हृदि स्पष्टं तथैवाऽऽच्छोदयन्नसम् ॥ ६५४ ॥

पमच्छ कारणं भूपो नखाऽऽच्छोटे पुरोप्रसम् ।
 सोऽप्याचरुयो चतुष्कर्ण देव ! किं तव कथ्यते ? ॥६५५॥
 आकृतियां पुरःस्थस्य कुमारस्याऽस्य दृश्यते ।
 ध्रुवम्याः प्रभावेण तव राज्यं ग्रहीष्यति ॥ ६५६ ॥
 भूपोऽपि हृदि साकूनं चिन्तयामास विस्मितः ।
 अरे ! पापः स एवाऽयं यः पूर्वं कथितोऽमुना ॥६५७॥
 किममात्रमुहः कोऽपि व्यन्तरः स्वेच्छरोऽपि वा ? ।
 यो मयाऽऽज्ञापराद् भूत्याद् घातितोऽपि हि जीवति ॥६५८॥
 चिकन्पकन्पनैः किं वा कोऽप्युपायो विधीयते ।
 तृतीयोऽवश्यं येन मयूरोऽपि हि वृषते ॥६५९॥
 इति पमच्छ साधेशं ननु कोऽयं कुमारकः ? ।
 दृश्यते तव पाशात्यः सोऽप्युने देव ! मे मुनः ॥६६०॥
 नृपोऽप्युपानययेवं कियतोऽपि दिनांस्तदा ।
 भन्तु पार्श्वं ममैराज्यं येन मेऽतिगतो भृशम् ॥६६१॥
 दमना रुदना वा पि राजाऽऽदेशः कृतः धिये ।
 मन्वान रुद्रवाऽप्युने क्रियतां देव ! यद् वरम् ॥६६२॥
 ततः पीतां नृपः सर्ववस्तुनो दानप्राप्तनम् ।
 कृत्वा वशादिमन्वानं म्बश्मेनाऽप्य निषेधे ॥६६३॥
 अथ साधेशगो वाद निर्माह इह केनवः ।
 प्रत्यक्तनयनः पृथं बारी धृन्वेदमृगिरान ॥ ६६४ ॥
 भन्तुदृश्यवचा वृष ! राजा तन् हि करोम्यहम् ? ।
 दियन्त्यपि दिनान्यत्र स्थानार्थं ते नृपाऽन्निके ॥ ६६५ ॥
 भट्टनिषेधे पितुषो भूदिनि विषममुन्माऽप्युतः ।
 परं तान् ! काश्चिदानीन्मयात्त कुमारकः ॥ ६६६ ॥
 ततो राजानमावृण्मय मुनयाभिपृष्ट केनवः ।
 ययो म्बश्मेनमहेन, हृदा सर्ववस्तु स्थितः ॥ ६६७ ॥
 वरिष्यमृदिनाऽऽहारः करे कृत्वा कुमारकम् ।

नृपोऽवोचत् त्वया वत्स ! कर्तव्या काऽपि नाऽवृत्तिः ॥ ६६८ ॥
 समस्तजगतीलोकशरण्यस्य तत्राऽन्निके ।
 स्थितस्य मम किं दुःखमिति सोऽपि नृपं जगौ ॥ ६६९ ॥
 कियन्त्यापि दिनान्येवं स्यापयित्वाऽन्निके नृपः ।
 समर्प्य निजपादातीन् चक्रं देशैकनायकम् ॥ ६७० ॥
 तत्र देशे गतः सोऽपि स्वाभ्यं प्राप्नोत्कष्टं क्रमात् ।
 निजं चक्रं परिवारं प्राहिणान् नृपसेवकान् ॥ ६७१ ॥
 सार्धेनः केशवोऽप्यस्मै बहु प्रेषयते धनम् ।
 तेन तुष्टो विशेषेण बभूव स कुमारराट् ॥ ६७२ ॥
 प्रगेऽथ महितो राज्ञा नरसिंहो निजाङ्गजः ।
 सामन्तमेकमुच्छेत्तुं देशोपद्रवकारिणम् ॥ ६७३ ॥
 गतोऽपि महता सैन्यसंनिवेशेन राजगृहम् ।
 निग्रहीतुं न शक्नोति तं दुर्ग-बलदुर्धरम् ॥ ६७४ ॥
 अतस्तत्र नृसिंहस्य सङ्ग्रामाग्राय भूभुजा ।
 वनराजो निजाऽऽदेशं प्रस्थाप्य महितस्तदा ॥ ६७५ ॥
 अथ तत्र गते तस्मिन् तत्रं फेन इवाऽऽहिते ।
 सहसा बहलीभूतं नृसिंहबलमुल्लसत् ॥ ६७६ ॥
 सैन्यं समुदितीभूय द्वयोरपि कुमारयोः ।
 वेष्टायित्वाऽभितो दुर्गं तस्यां कलकलाऽऽकूलम् ॥ ६७७ ॥
 अरे ! निर्याहि निर्याहि मृगधूर्तो दरीमिव ।
 कथं दुर्गं प्रविश्याऽसि स्थितो विलमिवोन्दुरः ॥ ६७८ ॥
 देशविध्वंसपापस्य फलमेतदरेऽधम ! ।
 युवाणमिति तत्र सैन्यं समन्ताद् दौकितं युधे ॥ ६७९ ॥
 कोहलातुमुल्लङ्घनार्दनिस्वाननिसर्गः ।
 तदा पुम्भारवैश्चाऽपि स्फुटनीव नभोऽङ्गणम् ॥ ६८० ॥
 यद्दिर्मण्डितयन्त्रोत्थस्फूलपाषाणमोल्लङ्घयः ।

गोकुलीमुक्तगोत्रेष वज्रमेवानराकर्मः ॥ ६८१ ॥

मिरी तोमर-नाराज अन्य वारत-वसिभिः ।

उत्पन्न निराग्नियपुत्रभेषानसामिभिः ॥ ६८२ ॥

वागैरेक्योऽधोऽधोऽधो दूर्गमप्यग्नयः शशाङ्क ।

वाकां रण्यविद्यान्त्याग्यानसे स वसिभैः ॥ ६८३ ॥

वनराजेन वदाम्य समापन्नः सपरितः ।

परमिदं वदाम्य मृगाणां पाकनेः किमु दुरकम् ॥ ६८४ ॥

भद्रा ! वैश्वदेव ! वैश्वदेवि त्वयानिर्गम्यति ।

वनराजस्य विपिणा, मागनि पाक कुने शुभम् ॥ ६८५ ॥

तव मम नो कथापुत्रस्य मृगाणां शुभम् ।

तव नो वदाम्य मृगाणां शुभम् नो कथं नो शुभम् ॥ ६८६ ॥

ने वदाम्य मृगाणां शुभम् विपिण्यसिने मृगा ।

तव नो वदाम्य मृगाणां शुभम् नो वदाम्य मृगा ॥ ६८७ ॥

वनराजस्य वदाम्य विपिण्यसिने मृगा ।

वदाम्य मृगाणां शुभम् नो वदाम्य मृगाणां शुभम् ॥ ६८८ ॥

(गुणम्)

निर्गम्य न मे वदाम्य मृगाणां शुभम् ।

वदाम्य मृगाणां शुभम् नो वदाम्य मृगाणां शुभम् ॥ ६८९ ॥

वनराजस्य निर्गम्य न मे वदाम्य मृगाणां शुभम् ।

वदाम्य मृगाणां शुभम् नो वदाम्य मृगाणां शुभम् ॥ ६९० ॥

वनराजस्य वदाम्य मृगाणां शुभम् नो वदाम्य मृगाणां शुभम् ।

वदाम्य मृगाणां शुभम् नो वदाम्य मृगाणां शुभम् ॥ ६९१ ॥

वनराजस्य वदाम्य मृगाणां शुभम् नो वदाम्य मृगाणां शुभम् ।

वदाम्य मृगाणां शुभम् नो वदाम्य मृगाणां शुभम् ॥ ६९२ ॥

वनराजस्य वदाम्य मृगाणां शुभम् नो वदाम्य मृगाणां शुभम् ।

वदाम्य मृगाणां शुभम् नो वदाम्य मृगाणां शुभम् ॥ ६९३ ॥

दध्या विद्याय मित्वार्थं भ्रातृस्नेहेन मेऽन्निके ।
 आयाताऽग्निं व्यसा माऽस्मै तोषात् मातेन दापिता ॥ ६९४ ॥
 निर्विकल्पः कृषारोऽपि वनराजस्य सन्निर्धो ।
 तात्वाऽऽख्याय स्वरूपं तद् विवाहविधिमात्मनो ॥ ६९५ ॥
 निजाऽऽज्यायपुरः मान्दचन्दनोक्षितभूतलम् ।
 पुष्पशृङ्गमंभारमुग्धोक्तुनद्रिदमुखम् ॥ ६९६ ॥
 वद्धाऽगरुपत्रांभास्वदूनम्भस्तम्भशोभितम् ।
 दृक्कल्पमपुत्रोचपपकोट्टामिर्मात्तिकम् ॥ ६९७ ॥
 विचित्रमणिमाकन्ददन्दाश्चक्षुःक्षारतोरणम् ।
 वेदिकागुन्दरं सयः स मण्डपप्रकारपत् ॥ ६९८ ॥
 (विज्ञेयम्)

ललितललित्यनादेन महाधवलमहलैः ।
 महर्दिमातुरस्तत्र वनराजः समापयो ॥ ६९९ ॥
 महापर्वः सोऽथ लब्धाऽर्थः प्रसन्नवानेतामनात् ।
 मण्डपद्वारमुद्गच्छ्य विवेकाऽन्तर्ययास्थिति ॥ ७०० ॥
 अथ मयरेण्यर्थां कृतर्कातुरुमहलाम् ।
 कमलां परिणिन्येऽर्सा वेदिकाऽन्तः शुभरणे ॥ ७०१ ॥
 स तथा शुशुभेऽत्यन्तं मूर्तेष्वेव जयधिया ।
 कलपेव द्वितीयेन्दुर्विलुतेव नवाऽम्बुदः ॥ ७०२ ॥
 जयवन्तौ ततस्मां स्वं पुरं व्यावृत्त्य जग्मतुः ।
 पुरो न्यस्यादृतं वस्तु राजानं च प्रणमतुः ॥ ७०३ ॥
 विपत्तनिग्रहं कन्यापाणिग्रहमहोन्सरम् ।
 वनराजस्य माहान्मयं नरसिंहो व्यजिज्ञपत् ॥ ७०४ ॥
 सामन्तं विजितं भुत्वा न तथा मुमुदे नृपः ।
 विवाहं वनराजस्य ज्ञात्वाऽभूद् दुःखिनी यथा ॥ ७०५ ॥
 अरे ! देव ! स्वमेवाऽत्र मनिद्वन्द्वी मयाऽभवः ।
 एवं विनाशयमानोऽपि यदेष भृशमेधने ॥ ७०६ ॥

अथवा किं मुधा दैवोपालम्भेन यथा तथा ? ।
 प्रतिकूलप्रतीकारे यतितव्यं मनस्विना ॥ ७०७ ॥
 इति ध्यात्वा भणित्वा च कुमारौ ! साधु साधु भोः ! ।
 गाययेति निजाऽऽवासे नृपेण प्रहितावुभौ ॥ ७०८ ॥
 पुनस्तस्य वधध्यानालुब्धोपायः स भूपतिः ।
 आकार्य निजमातङ्गौ शिष्यायामास निर्जने ॥ ७०९ ॥
 अरे ! यः कोऽपि यामिन्यामर्चितुं द्वारवासिनीम् ।
 अथ सोपस्करो याति स वध्यो निशितासिभिः ॥ ७१० ॥
 इति प्रहित्य तौ तत्र संध्यायाः समये नृपः ।
 वनराजं समाकार्य मच्छन्नमिदमब्रवीत् ॥ ७११ ॥
 जेतुं गतस्य सामन्तं तव क्षेपाऽऽगमेन नु ।
 कथितं द्वारवासिन्या देव्या वत्स ! मयाऽर्चनम् ॥ ७१२ ॥
 तच्च कृत्यं त्वया रात्रौ पूजोपस्करपाणिना ।
 प्रजित्वैकाकिना तत्र यथा स्यात् सत्यसेद्धरः ॥ ७१३ ॥
 कृतमेवेदमित्युक्त्वा द्वियामसमये निशि ।
 पटलीं यलि-दीपाढ्यां करे कृत्वाऽथ सोऽचलत् ॥ ७१४ ॥
 तदा च स निजाऽऽवासवातायननिवेशिना ।
 दहशे नरसिंहेन दीपोद्घोताद्य लक्षितः ॥ ७१५ ॥
 उत्तीर्य सहसा तस्याऽन्तिकं गत्वा नृपाङ्गजः ।
 पमच्छ किमिदं देव ! सोऽपि तत्त्वमचीकथत् ॥ ७१६ ॥
 नरसिंहस्ततस्तस्मादादाय पटलीं करात् ।
 तत्राऽहमेव यास्यामीत्युक्त्वा तं प्राहिणोद् ग्रहम् ॥ ७१७ ॥
 स्वयं तु द्वारवासिन्या भवनं प्रति निर्भयः ।
 एकाग्रमानसो यावद् गच्छति त्वरितक्रमः ॥ ७१८ ॥
 तत्राऽऽसन्नगतस्तावदकस्मादेत्य पार्श्वतः ।
 नृपाऽऽदिष्टनिषादाभ्यां स हतो निशिताऽसिभिः ॥ ७१९ ॥

जाने कलकले लोकस्तथाऽऽगत्य निरीक्ष्य तम् ।
 रात्रे निवेदयामास सोऽपि तुष्टो भृशं हृदि ॥ ७२० ॥
 किमिदं किमिदं हन्तेत्याकुलत्वादिव घुबन् ।
 गत्वा तत्रैषते यावन् तावदग्रे निजाङ्गमः ॥ ७२१ ॥
 तं परोक्षं मुने दृष्ट्वा सुस्थितोऽनीव दुःस्थितः ।
 चेष्टां चक्रे न कां शोकशङ्कुभिन्नमना भृशम् ॥ ७२२ ॥
 विलम्बाय च हा ! यत्स ! सत्त्वन्दनरसोचिते ।
 तत्राहो किमु दुर्देवात् पतिता निमिताऽस्यः ॥ ७२३ ॥
 तव राज्यकृते पुत्र ! यन्मया चिन्तितं परे ।
 त्वग्येव तत्र पपातेदं किं वा मर्येव नो तव ॥ ७२४ ॥
 त्वद्वियोगासिंसेतापविधुरं द्रुतमेकदा ।
 निर्वीपय पितुर्भक्त ! निजबावयामृतेन माम् ॥ ७२५ ॥
 इत्यादि चिरमागच्छ वदिसंस्कारमङ्गलम् ।
 विषाय निजपुत्रस्य वनराजमथाऽग्रहीन् ॥ ७२६ ॥
 वत्स ! वञ्चोपमं भाग्यं जयत्येकं तव सिर्ता ।
 मया घनसमानेन यद्य भिन्नं कथञ्चन ॥ ७२७ ॥
 महाज्ञाननिधेः किं वा यच्चस्तस्य पुरोधसः ।
 देवेन दानवेनाऽपि कथमप्यन्यथा भवेत् ॥ ७२८ ॥
 अतिभाग्याऽधिकत्वेन लघिष्ठोऽपि गुरुर्भवान् ।
 शन्तव्यस्तदर्मा सर्वोऽप्यपराधो मम त्वया ॥ ७२९ ॥
 घृष्टाण राज्यमेतद्य तव भाग्यैः समर्पितम् ।
 अहं तु दूष्कृतोच्छिन्न्य करिष्ये व्रतमुज्ज्वलम् ॥ ७३० ॥
 इन्पुटित्वोचमत्वेनाऽनिच्छन्तमपि तं नृपः ।
 स्वीयमिहासने न्यस्य राज्यं दत्त्वा वनं ययौ ॥ ७३१ ॥
 वनराजोऽथ भूपालो भास्वानिव हृषं भरन् ।
 आचक्राम मनापेन निखिलानरि भूमृतः ॥ ७३२ ॥

सतीप्सन्तःपुरे गोपपुत्रीप्यपि सहस्रशः ।
 कपलेव हरेस्तस्य कपला पट्टमासदत् ॥७३३॥
 अन्यदा नन्दनोयाने नन्दनाख्यो महामुनिः ।
 आययौ मुनिहंतालसेव्यमानपदाम्बुजः ॥७३४॥
 तद्वन्दनाय गच्छन्तं लोकं दृष्ट्वा नृपोऽपि हि ।
 स्यनराज् ज्ञानवृत्तान्तस्तत्र घर्मेच्छया ययौ ॥७३५॥
 वन्दिच्छास्य मुनिं नीचैरुपविश्यांवितासने ।
 धृत्वा तदुपदेशं च पप्रच्छ समये नृपः ॥ ७३६ ॥
 किं यथा विहितं नाथ ! सुकृतं पूर्वजन्मनि ।
 येन तदद्भुतं राज्यमासादितमिदं वद ? ॥ ७३७ ॥
 ज्ञानाग्निगणसंपन्नस्तस्य प्राच्यभवं मुनिः ।
 कथयामास गम्भीरमधुरप्रानेहोक्तिः ॥ ७३८ ॥
 कूलपुत्रभवे भूष ! स्तुतिपूजा जिनस्य यत् ।
 यदपि विदधे तेन राज्यमामादितं त्वया ॥ ७३९ ॥
 यत् तु विगितमपेतेन स्तुतिपात्रेण किं फलम् ? ।
 मविता, तेन ते सांगम्य मयेऽभूत् हिमिदन्तरम् ॥७४०॥
 भन्नहान्ते तु यशितेऽभूदिदं सुहृतेन किम् ? ।
 प्रशस्य भाग्यमेवैकं तेन ते कृत्यमीदृशम् ॥ ७४१ ॥
 इति श्रुत्वा समुत्पन्नानिस्मरणतो नृपः ।
 सृज्वा पूर्वमेवं शुद्धश्रदागद्विमानमानसः ॥ ७४२ ॥
 मर्द्वाहृत्य मुनिमयार्तं जिनधर्मं तदादिनः ।
 द्वास्त्यापाम् मर्ष्यन् जिनविश्वान्पतेकतः ॥ ७४३ ॥
 विदधे विविधां पूजां स्तुतिपूजां विवेचनः ।
 स्वयं नवनरञ्जन्दावदद्यादयमेवोदरः ॥ ७४४ ॥
 बीजगगनवित्राणि गृह्णानो मेगर्भश्च मः ।
 तत्पत्वं भवत्यस्यनान्येतां च यदावयन् ॥ ७४५ ॥
 मातृपूजाःपरीषां स्तुतिपूजां जिनेश्वरः ।

निर्वाणं नन्दना धूपः क्रमेणाऽप्य परं पदम् ॥ ७४६ ॥
 एष धूपः न के जग्मुः पुन्यतां जिनपूजया ।
 गच्छेत् ! सर्वथा धन्याः प्रयत्नेन जिनार्चने ॥ ७४७ ॥
 निराकारशक्त्या सा तु कर्मण्या, कादृशया यतः ।
 धनित्वात्मेन देवस्य प्रपूनाऽऽनातना भवेत् ॥ ७४८ ॥
 नमो ह्यस्त्यार्चकश्च गिरिगह्वरमध्यगं ।
 शिवस्य प्रतिमां धत्ते ह्यन्तरिणाऽस्त्यधिष्ठिता ॥ ७४९ ॥
 गच्छेत्तस्मिन् ज्ञान्वा मृगधको नाय धार्मिकः ।
 दृष्ट्वादागत्य तां मूर्तिं नित्यमर्चति सादरम् ॥ ७५० ॥
 स्नपयित्वा जलं हस्तैर्विहित्य घनचन्दनैः ।
 मण्डपं पुनः गृह्णन्धोकायित्वा वार्त्तिं पुरः ॥ ७५१ ॥
 प्रधानाङ्गममुत्तिष्ठ्य स्नानं कृत्वा मनोहरम् ।
 नतमूर्धाऽञ्जलिं पट्टा भाषते नित्यमित्यतौ ॥ ७५२ ॥

(युगम्)

स्वयं तुष्टं मम भ्यामिन ! संपन्नयन्नेऽग्निव्याः धियः ।
 त्वदेकगणेशोऽम्भेष मर्माद् परमेश्वर ! ॥ ७५३ ॥
 इति विद्वत्तिनस्तस्य सचिन्तो जायते मुरः ।
 हस्तोऽप्यपक्वे पीडयेत् स्थितमाने कले ध्रुवम् ॥ ७५४ ॥
 अन्यदा धार्मिकः पूजामपनीतां निरीक्ष्य सः ।
 पूजयित्वा पुनः पूजादिति ज्ञातुं रहः स्थितः ॥ ७५५ ॥
 एकः पुलिन्दको यावद् वामहस्ते धनुःशरान् ।
 धृत्वा पुण्याय मन्यस्मिन् जलापूर्णमुखो द्रुतम् ॥ ७५६ ॥
 तथागत्य शिवस्याप्यपूजामुन्सार्य चादृष्टिणा ।
 गण्डपादोत्तरं कृत्वा सिद्ध्वा पुण्यायमानमद् ॥ ७५७ ॥
 मुरस्तेन मम तोषादालापं कर्तुमुद्यतः ।
 तदेकान्तगतो हृष्टा धार्मिको हृषद्यत ॥ ७५८ ॥
 पुलिन्दे च गते कोपादुपलभे मुरोऽमुना ।

अहो ! यादृक् पुलिन्द्रोऽसौ तादृक् त्वं कंठपूतनः ॥७५९॥
 एवं विदम्बनारूपं पूजितोऽशुचिमूर्तिना ।
 येनाऽत्यन्ताऽधमेन त्वं तं साक्षादेव जल्पसि ॥ ७६० ॥
 येनैवं तु मया चोत्तरदादेहमृता निरम् ।
 शिथिला पूजितस्तस्य स्वमेऽपि स्वं न दर्शयेः ॥ ७६१ ॥
 सुरः प्रोवाच सा कोपं कार्ष्णार्मुग्ध ! यदन्तरम् ।
 म्यस्य तस्य च कल्पे त्वं ज्ञास्यसि स्वयमेव हि ॥७६२॥
 द्वितीयदिवसे यावदाययौ धार्मिकः शिवम् ।
 एकाशिविकल्पं तावद् ददर्शेवं शुशोच सः ॥ ७६३ ॥
 हहा ! केनाऽपि पापेन म्यामिनो नेत्रमुद्धतम् ।
 नीचानां संगतिः किं वा देवानामपि दाक्षणा ॥ ७६४ ॥
 इत्याम्बिनं विलपत्यागान् पुलिन्द्रस्त्वारशं शिवम् ।
 वीक्ष्य सग्राऽव्यक्तं तस्मै भल्ल्याऽद्रुत्य नितं ददौ ॥७६५॥
 भद्रो ! साश्विक ! यावन् किमपीष्टमिदं गुहं ।
 यदन्तरं निर्गम्यान् पुलिन्द्रोऽग्राह्य यथागतम् ॥७६६॥
 गुहाय धार्मिकं श्रुते मुग्ध ! इष्टं स्वगाञ्तरम् ? ।
 एवं साश्विकमवत्याऽहं तुष्टे नो बाधयन्मया ॥ ७६७ ॥
 इत्युदाहरणं ज्ञान्वा पूज्यो धर्मधिगम हि ।
 जितो येन नरः गितः स्वयमेव कल्पितेति ॥ ७६८ ॥
 तथा केनाऽयमेवद्वयार्थनारत्ननः स्फुटम् ।
 भोक्तृशतकं भीष्मपि श्लोके विधीयते ॥ ७६९ ॥
 तथा देवपुरे गोपनायामीव कुञ्जपूतनः ।
 स्वनाथतुर्यं दाना गुणरागी विप्रेरतः ॥ ७७० ॥
 यन्तो य नस्य दृष्टामया इतः ॥ कर्तव्यभाषिणी ।
 दृष्ट्या निर्गुणा हिन्तु त्रिणे मेवार्ती भूयम् ॥ ७७१ ॥
 यतो नृ दृष्टेनार्ती म नस्या दृष्टेनमाय ।

वज्राहत इवासीद्य तद्वचःश्रवणान् पुनः ॥ ७७२ ॥
 इत्थं विदम्यनामायं गृहस्थत्वं तयोरभूत् ।
 एककर्णस्थतादेद्भुग्यदर्शनमादिभम् ॥ ७७३ ॥
 भूयोभिरपि सा यावत् प्रकारस्ताहिता सती ।
 न पाति स्नेहवद्धत्वात् तावदेष व्यभिन्नयन् ॥ ७७४ ॥
 कपिकन्धर्भुवं मेऽमौ जीवितो नाऽपयास्यति ।
 तथा कुर्वे यथा जन्मान्तरेऽप्येषा न मे भवेत् ॥ ७७५ ॥
 अन्यदा कामुके तीर्थं श्रुत्वा पूर्णाभिधे गिरा ।
 जगाम तत्र सर्वस्य विहाय मरणोन्मुखः ॥ ७७६ ॥
 ममाऽहो ! जन्मनि काऽपि रुद्रा मा भून् पुनः प्रिया ।
 इत्यसौ कामनां कृत्वा स्यं मुमोच शिलातलान् ॥ ७७७ ॥
 तदेकध्याना रुद्राऽपि नद् विदित्वा कृतोऽपि हि ।
 द्रुतं जगाम तत्रैव विलम्बं सोढुमक्षमा ॥ ७७८ ॥
 भवान्तरंऽपि मे भर्ता गोपो भवतु सर्वदा ।
 इत्युदित्वाऽप्यतन् साऽपि विषर्मा तावुभावपि ॥ ७७९ ॥
 तस्य तीर्थाधिदेवस्य संदेहे पतितं मनः ।
 तदयाचनया देवः संविनः स्यान्महाफलः ॥ ७८० ॥
 विशेषेण जिनन्द्रस्य धर्म-मोक्षार्थिभिर्नरैः ।
 पूजां कृत्वा न कर्तव्याऽऽशंसा साऽन्यफला यतः ॥ ७८१ ॥
 इत्यादिगुरुनैः पुंसां गृहिधर्मोऽपि मुक्तये ।
 क्रमात् स्यात् किन्तु तत्राऽपि कोऽप्यलं कर्मलाघवात् ॥ ७८२ ॥
 यत्तिन्वं गृहधर्मिन्वं तावदाप्तामिदं द्रवम् ।
 धर्मभदानधन्यन्वमपि पुंसां मुदुर्लभम् ॥ ७८३ ॥
 मात्स्याऽपि शस्यमानुष्यखदीपं भरोदधौ ।
 मृदवद् धारयन्त्येकं मूलद्रव्यमपि स्फुटम् ॥ ७८४ ॥

तथाहि-

श्रीरमन्नपुरेऽभूवन् चत्वारः सार्धवाहनाः ।
 चारुर्योग्यो हितज्ञश्च मूढश्चेत्यभिधानतः ॥ ७८५ ॥
 अन्योऽन्यमुद्दः सर्वे ते वणिज्यार्थमन्यदा ।
 उत्तद्वय जल्पधि रव्यदीपं रत्नाकरं ययुः ॥ ७८६ ॥
 तत्र चारुः स्वभावेन कौतुक-व्यसनोऽग्नितः ।
 लोकस्पावर्जको रत्नपरीक्षाकुशलः स्थिरः ॥ ७८७ ॥
 वस्त्रेन्द्रनील-वैदूर्य पद्मरागा-ऽञ्जनादिकम् ।
 पद्मवर्णं महानर्घ्यं स रत्नायमुपार्जयन् ॥ ७८८ ॥
 योग्योऽपि कुरुते किञ्चिद् वाणिज्यं चाकशिक्षया ।
 जानीते सोऽपि रत्नानां गुण-दोषविचारणाम् ॥ ७८९ ॥
 किन्नरारामगरः क्रीडाकौतुकी भ्रमणे बहु ।
 तथापि मिश्रितान्यस्य माणिक्यानि किमन्यपि ॥ ७९० ॥
 गृणोति च वनधारोर्मन्यते च करोत्यपि ।
 वर्ततेऽगौ तथा चारौ यथा तस्य हृदि स्थितः ॥ ७९१ ॥
 हितज्ञश्च न जानाति स्वयं रत्नपरीक्षणम् ।
 ततोऽगौ यस्य कस्याऽपि कथितं मन्यतेऽस्मिन् ॥ ७९२ ॥
 गृणोति चार्हाक्षतां च तुष्टः किन्नरस्य नो हृदि ।
 किञ्चिद् निष्ठति मुग्धान्वाग्वाग्वादी च बहुभ्रमात् ॥ ७९३ ॥
 धनः परमूल्यदेष्टी स भूर्नविमवाग्निः ।
 कान्वाऽऽमगवत्प्रीतिं रत्नभ्रान्त्या समग्रहीत् ॥ ७९४ ॥
 मृशन् न हर्यं वेति न घातयति वृष्टति ।
 न गृणोन्मृदितं न स्य न चाऽपि बहु मन्यते ॥ ७९५ ॥
 दक्षिण्यनया मूर्धः पश्यन्ति कथं कथं कथं ।
 केचनं घालयामास कृत्वा मूर्धं धनमयम् ॥ ७९६ ॥
 इग्रातिरिपुर्नैवेदयमानः स निग्नः ।
 भविष्यत्यपि विनागा मोहाद् गमयते दिनान् ॥ ७९७ ॥

अथ संपूर्ण बोद्धित्यं रजः स्तोत्रदिनैरपि ।
 चारुः कृतार्थः स्वस्थानं प्रति गन्तुमना अभूत् ॥
 हे ! वयस्याः ! कृतार्थाश्चेत् स्वस्थानं गम्यते तदा
 इति श्रीनपि योग्यादीन् चारुराकारयत् सह ॥७९॥
 तत् तेषु चारुरवानि वीक्ष्य तादृगुपार्जनैः ।
 जातश्रद्धोजधिकं योग्यः सर्वान्मिदमृचिवान् ॥८०॥
 रम्यद्वीपमपि प्राप्य जानताऽपि मया मत्वे ! ।
 तथाविधानि रवानि नार्जितानि ममादतः ॥८०॥
 ततो मित्र ! प्रतीक्षस्व यथाऽहमपि सम्प्रति ।
 साररवानि संपृष्ट कृतार्थस्त्वां प्रजाप्यन्तु ॥८०॥
 हितज्ञोऽपि निमं काच-गवलादिकमर्जितम् ।
 अदर्शयद् प्रजुन्वेन चारोः सोऽथ तमग्रवीत् ॥८०॥
 न स्पृरेतानि रवानि धूर्तंस्त्वं मुग्ध ! पश्चिनः ।
 त्यरवेतानि तदद्याऽपि यत् रवार्जने कुरु ॥८०॥
 ततोऽर्सा चारुमध्यर्च्य गुण-दोषपरीक्षणम् ।
 शिक्षयित्वा क्रमाज्ज्ञे सम्यग् रम्यपरीक्षकः ॥ ८०५ ॥
 काननाऽऽन्नोक्तचित्रायं त्यरत्वा धूर्तं च सद्गतिम् ।
 न रवानि संपृष्ट हितज्ञोऽपि तमन्वगात् ॥ ८०६ ॥
 मूढस्तु चारुणा मोक्तो दुष्टोत्तरमिवाऽवदत् ।
 न क्षम्यलमपि भ्रातरास्ति मे करवै किमु ? ॥ ८०७ ॥
 चारुणाऽभाणि ते नीर्वीमर्षयिष्वे, कुसद्गतिम् ।
 विहाय कुरु धानिज्यं नेष्यामस्त्वं मपाल्य भोः ॥८०८॥
 सर्वोऽपि कृत्रिमस्नेहं पक्षे स्वीयोऽत्र कोऽपि न ।
 तस्मादविषटं स्थानं स्वीयमेव हि गम्यते ॥ ८०९ ॥
 मूढः स्माऽऽह महामाग ! यद्येव मनसो रतिः ।
 तदेव स्थानकं स्वीयं नैवाऽन्यदिति मे मतिः ॥ ८१० ॥

तदहो ! विविधाऽऽराप-रामा-नाट्यादिकृतैः ।
 रमणीयमिदं स्थानं मुक्त्वा नाज्यत्र मे मनः ॥ ८११ ॥
 इति तं बोधविमुखं ज्ञात्वा मुक्त्वा च ते क्रमात् ।
 गताः स्वस्थानमानन्दं चाऽऽप्नुश्चावदियः परम् ॥ ८१२ ॥
 मूढस्तु व्यसनाऽसक्तस्तत्रैव स्वजनोज्झितः ।
 परिक्षीणधनो धूर्तैर्महादुःखेन संस्थितः ॥ ८१३ ॥
 दृष्टान्तोऽयं मयाऽऽख्यातोऽधुनोपनय उच्यते ।
 यद् वसन्तपुरं राशिरेष सांख्यवहारिकः ॥ ८१४ ॥
 ये वयस्याश्च चत्वारस्ते यति-श्राद्ध-भद्रकाः ।
 मिथ्यादृष्टिश्च, यो रत्नद्वीपो मर्त्यभवां हि सः ॥ ८१५ ॥
 समुद्रमङ्गलं यत् तद् जीवयोन्मयगाहनम् ।
 यानेन द्वीपप्राप्तिर्या तन्मर्त्यत्वं मुकर्मणा ॥ ८१६ ॥
 धारोः पञ्चविधं रम्येयं योहित्यपूरणम् ।
 प्रतानो न्यगर्तं प्रक्षेपश्चमानो तदात्मनि ॥ ८१७ ॥
 योग्यस्य काननेच्छा या स्वप्नरत्नार्जनं च यत् ।
 दृढिणो विषयामेवापूर्वं सोऽणुग्रतोऽयमः ॥ ८१८ ॥
 यद् दितक्षस्य मुग्धत्वान् काचगण्डादिसंग्रहः ।
 भद्रकण्ठेन जीवस्य सा सर्वत्राऽपि धर्मधीः ॥ ८१९ ॥
 मूढस्य यत्र शुभत्यादिग्रहणं धूर्तवञ्चनात् ।
 न कृधर्मग्रहो मिथ्याह्नो वैधर्मिकाऽऽज्ञया ॥ ८२० ॥
 यत् स्याऽऽम्यदं गर्भा योग्य-दितक्षौ चारुनियान् ।
 यत्रैगमस्यमोक्षस्य तत् ज्ञेयं भव्यबोधनम् ॥ ८२१ ॥
 यत्र सां सादृशस्यैव रत्नान्यार्जयतां पुनः ।
 श्राद्ध-भद्रकथाः मातृवर्माङ्गीकरणं हि तत् ॥ ८२२ ॥
 निष्ठोऽपि चारुणा मूढः व्यस्थानं नाऽगमद् यथा ।
 गुर्वादिनेऽप्यमध्यस्य तथा मुक्तायनादयः ॥ ८२३ ॥

चार्वाचा इव यत्यागा मुक्तिस्वस्थानमियेति ।
 भवाऽर्था मृदवद् दुःखी मिथ्यादृष्टिस्तु निष्ठति ॥८२४॥
 अन्नरश्मिर्मां सारोपदेशं हृदि विभ्रता ।
 पथादपि हि मोक्षाय यतितव्यं मनीषिणा ॥ ८२५ ॥
 इत्यादिदेशनां कृत्वा विरते गणभृदरे ।
 मणम्य सर्वे श्रीपार्श्व स्थानं निमनिमं ययुः ॥ ८२६ ॥
 तत्तीर्थसंभवः पार्श्वनामा द्यामधतुर्भुजः ।
 यक्षः फणिकण्डुप्रो गजाऽऽस्यः कूर्मबाह्वनः ॥ ८२७ ॥
 नकुला-ऽही वामदोर्भ्यां वीजपुरो-रगौ पुनः ।
 दक्षिणाभ्यां दधद् दोर्भ्यां भक्तः पार्श्वोऽभवद् विभोः ॥८२८॥
 तदा पद्मावती नाम्ना देवी तत्तीर्थभूरभूत् ।
 स्वर्णवर्णा ममानाऽऽद्या कुर्कुटो-रगबाह्वना ॥ ८२९ ॥
 दक्षिणाभ्यां पद्म-पार्श्वो वामाभ्यां च कला-ऽङ्कुशे ।
 कराभ्यां दधती स्वामिपार्श्वे शासनदेवता ॥ ८३० ॥
 अथ योति पुरो धर्मचक्रे सिंहासने च खे ।
 हुन्दुर्भा ध्वनति पञ्च-वामरैरुपशोभितः ॥ ८३१ ॥
 विमहार ततोऽन्यत्र स्पर्शाम्भोजेषु सञ्चरन् ।
 अवस्थितकच-दमश्रु-नखः सङ्गान्वितो विभुः ॥ ८३२ ॥

(पुष्पम्)

८३१ / गरुडतोऽस्याऽभवन् नम्रा ह्रया म्युन्नाथ कण्टकाः ।
 ऋन्विन्द्रियार्थ-मरुतोऽनुकूलाः शकुना अपि ॥८३३॥
 प्रभुमभावतो नेशुरायोजनशतं यदाः ।
 सद्दिशाराऽवर्णा चासन्नेति-वैराघुपप्रवाः ॥८३४॥
 सर्वानिशयवानेवं कोटिसहस्रैः सदा गुरैः ।
 सेव्यमानपदाम्भोजः स प्यहार्पीडु विभुर्भवम् ॥८३५ ॥
 यस्योर्ध्वः कमठाम्बुदोज्जितजलैरुद्धूतमोगीश्वरो-

त्सर्पद्भोगलनावितानममलं भेजे तथा मूर्धनि ।
 येनाऽऽद्याऽपि तदाधितं जगदपि प्रीतिं परामश्नुते
 सोऽन्याद् वः शुभभावदेवनिनतः श्रीपार्श्वनाथः प्रभुः ॥८३॥
 इति श्रीकालिकाचार्यसंतानीय-श्रीमावदेवगूरिविरचिते श्रीपार्श्वना-
 थचरिते महाकाव्येऽष्टसर्गे भावाङ्के भगवद्गणधरदेवता-शासन-
 देवतावर्णनी नाम सप्तमः सर्गः ॥ ७ ॥

। अहम् ।

अथाष्टमः सर्गः ।

शश्वद् विश्वत्रयस्यामी विश्वानुग्रहेनवे ।
 विहरन्नन्यदा पुण्ड्रदेशे तत्सुकृतैरगात् ॥ १ ॥
 इतश्च पूर्वदेशेऽभूत् ताम्रालिप्सा तदा पुरि ।
 सुधीः सागरदत्ताऽऽरुयः सार्धवाहगुनो युवा ॥ २ ॥
 स तु मान्यभवे विप्रः पत्न्याऽन्याऽऽसक्तया विपम् ।
 दग्धाऽसंज्ञो बहिः क्षिप्तो गोकुलिन्या च जीयिनः ॥ ३ ॥
 पैरित्राद् भूत्वा मृत्वा च तत्र श्रेष्ठिमुनोऽभवन् ।
 जातजातिस्मृतिश्चैव विरक्तः स्त्रीषु सर्वथा ॥ ४ ॥
 लोकधर्मरता मृत्वा गोकुलिन्यस्यऽभून् गुना ।
 तर्जवेभ्यस्य रूपाङ्गा स तां स्निग्धदृशेन ॥ ५ ॥
 तज्ज्ञात्वा सागरार्ये सा घृता लब्धा च बन्धुभिः ।
 तस्यामपि पुनस्तस्य रता दृष्टिर्मनस्तु न ॥ ६ ॥
 ॥ स्त्रीः शर्माः रिवाऽमंन्त्र भिया हि मागभवे स्मरन् ।
 साऽप्य वग्रे लिखित्वेवं श्लोकं मैत्रीदग्निन्नयीः ॥ ७ ॥
 कुलीनामनुरक्ता च किं स्त्री त्यजमि कांचिद ! ? ।

वीर्या हि यती भाति विद्युताब्जो हरी मिया ॥ ८ ॥
 नागरो वायपिम्बेनं मिमिन्वा च द्वाजयः ।
 मजिपाय मनि अटोकं नाऽपि वैरमवाचयन् ॥ ९ ॥
 श्री मदीयन् स्वभावेन यस्या मीचगाविनी ।
 उदृष्टा च अद्याप्याज्जा पतद्वयविनाविनी ॥ १० ॥
 दृष्टा च यत् स्वस्त्येष स्त्रीदोषं प्राप्यमन्मजम् ।
 ततः मदीयन् पुनः अटोकं मोऽप्येवमवाचयन् ॥ ११ ॥
 एकस्या दृष्टे मदी सज्जातिर्नैव दुष्पति ।
 अमावास्या वाग्निन्वान् स्ताग्नेन्द्रोः पूर्णिमाऽपि किम् ॥ १२ ॥
 इति तस्याः प्रसंगेन वैदग्ध्येन च रञ्जितः ।
 विवाहे नागरधमे भोगोद्य युमुने मुदा ॥ १३ ॥
 इभ्यः नागरदण्डोऽथ व्यवर्तु जलाऽध्वना ।
 मयक्रमे सप्तवारान् यानं चाऽभ्ययताऽम्पुषां ॥ १४ ॥
 आगतः तमऽपुष्पोऽयमिति लौकिकः स दृश्यते ।
 दृष्ट्वा च धिक् कथं देवं विरुद्धं मापि शत्रुवन् ॥ १५ ॥
 इति किंकृत्स्नतामृदोऽनिशं धाम्यभितस्तनः ।
 सोऽन्यदा कृषिकानोऽभ्यः कर्पन्तं कश्चिदेतत् ॥ १६ ॥
 सप्तवारान् जले नाऽग्रादागाद् बारेऽष्टमे पुनः ।
 तद् दृष्ट्वा सोऽस्मरद् मूलमनिर्वेदः भियो ध्रुवम् ॥ १७ ॥
 यतः—
 देवोऽपि शङ्कते तेभ्यः कृत्वा विघ्नोद्य स्थिते ।
 विघ्नस्त्वन्निगोन्साहाः प्रारब्धं न त्यजन्ति ये ॥ १८ ॥
 ध्यात्वं शङ्कनं मत्वा स चपालाऽपिसिंहलम् ।
 पोतेन रजदीपं च माय वातवशादमौ ॥ १९ ॥
 तत्र रमानि संश्लेष मत्स्ये स्वपुरी मति ।
 रजलुम्पे निर्यापेः स सितो निशि वारिषां ॥ २० ॥
 देवाय फलकं पाप्य तटेऽगात् पाटलापम् ।

दिवः सुन्दर गोपी स मयधैत्यभिधानतः ॥ ३४ ॥
 विमलऽऽर्चलप्रभा भूमिभुजाः किन्तु परीपदः ।
 मिताः गन्तो मिनेन्द्र ने मणस्पेदं व्यभिष्टपन ॥ ३५ ॥
 गिद्धिरस्मिन् भवेऽस्माकं भविता भगवन् । न वा ।
 मधुमेगाद् परमदेहाः सम्भवथ सम्पति ॥ ३६ ॥
 तनूनभिन्नितं नावद् यतिन्ने कष्टमन्वहम् ।
 कृतिगोऽवापि-वापापिः गर्दवाऽनीबदुःखिताः ॥ ३७ ॥
 हं ज्ञानं वादनीयेऽस्मि ध्रुवं योग्यं मनीषितम् ।
 यतो वृद्धो मिनः स्वीयवतीनामिदमादिशन् ॥ ३८ ॥
 मनोहं भोजनं भुज्जवा मनोह्रगवना-ऽऽमनः ।
 मनोह्रे भवने तिष्ठन् मनोहं व्यापयति मनी ॥ ३९ ॥

तथा—

मृष्टी क्षम्या मगे वेया भक्तं मध्ये परेऽहनि ।
 पानकं दारकरा द्राक्षा नक्तमन्ने पुनः विषम् ॥ ४० ॥
 तनस्तत्रैव गन्वाऽनिवाहयामः सुप्तं दिनान् ।
 अवश्यं भाविनि जिवे किं वृथा कष्टकल्पना । ॥ ४१ ॥
 इति निर्णीय ते तत्पुनर्त्वा गुगतदर्शने ।
 तेषां कालेन चाऽऽमममोक्षन्वादित्यभून्मनः ॥ ४२ ॥
 अहो ! विश्वप्रसाऽऽधारं पार्श्वनाथं गुरुं गुरुम् ।
 मात्प्याऽपि भ्रंशितोऽस्माभिर्पिगात्मा विपिर्लरिति ॥ ४३ ॥
 सद्यस्त्रिप्रभेऽस्माभिः स्नान्वा यातव्वद् कथम् ? ।
 कुतःसर्गरत्नस्यात्मा लोठितो हन्त ! सम्पति ॥ ४४ ॥
 ममादनिद्रावैवस्याज्जनधर्ममुपापटम् ।
 अस्माकं सिपतां पादः का गतिर्भविता हहा ! ? ॥ ४५ ॥
 अनन्यशरणानां नः सर्वथा शरणं भवान् ।
 मसयाऽऽनम्बने देहि पार्श्वनाथप्रमोऽधुना ॥ ४६ ॥

इति ध्यानभवाऽपूर्ववीर्योल्लासितयाऽऽत्मनः ।
 क्षयकथ्रेणिनिःश्रेणिमारुरुहुः क्षणेन तं ॥ ४७ ॥
 माप्याऽथ केवलज्ञानं शैलश्रीकरणाद् द्रुतम् ।
 तेऽपि सिद्धिपदं प्रापुः प्रसादः कटरे । प्रभो ! ॥ ४८ ॥
 इतश्चाऽऽसीन्नागपुर्यां पुर्यां धनप्रतिर्धनी ।
 तत्सुनुधारुतारुण्यो बन्धुदत्ताऽभिधः सुधीः ॥ ४९ ॥
 वसुनन्दमुतां चन्द्रलेखां स परिणायितः ।
 पित्रा, कङ्कणहस्तैव साऽहिदृष्टा मृता निशि ॥ ५० ॥
 तस्यैवं पम्पृता भार्या ऊढमात्रा विधेर्वशात् ।
 विषहस्तोऽपमित्यन्वां कन्यां लेभे पुनः स न ॥ ५१ ॥
 क्षीयमाणं च तं कृष्णपद्मचन्द्रमित्राऽन्वहम् ।
 जनको वीक्ष्य तश्चित्तव्यासं द्वाय प्रचक्रमे ॥ ५२ ॥
 सुतं धनपतिः प्रैषीदु यानं संवाद्य सिंहलान् ।
 सोऽपि पित्राग्नया तत्र गत्वा भूरि स्वमार्गयत् ॥ ५३ ॥
 बहुलाभेन तुष्टोऽमी प्रतस्थे स्वपुरीं प्रति ।
 गच्छतश्चाऽस्य दूर्वाताडु बार्धो यानमभग्नयत् ॥ ५४ ॥
 माप्याऽथ काष्ठफलकं स रत्नद्वीपमासदत् ।
 नीचैरुर्ध्वं पुंमो हि चक्रमेमिक्रमाद् दत्ता ॥ ५५ ॥
 पादधारी फलाहारी रत्नाद्रिं स ययौ क्रमान् ।
 तत्राऽऽरूढो ददर्शकं चैत्यं रत्नमयं महत् ॥ ५६ ॥
 प्रविश्य च स तस्यान्तः श्रीनिवेशिष्यमानयत् ।
 यं त्रिनोऽदृच्छत्तादृच्छो वृत्ताग्गन्धर्वयूतो ध्रुवम् ॥ ५७ ॥
 तन्स्यान् मार्पुथ बन्दित्रा म्योदन् सर्वपालयत् ।
 तत्राऽऽयमुनिनाऽग्राहि निनयर्म प्रचोष्य सः ॥ ५८ ॥
 तत्र विशादो नाम खेवरो निनयामिहः ।
 साधर्मिजनया प्रीतोऽऽवधत् तं म्यग्रहेऽनयत् ॥ ५९ ॥

गङ्गायाः सन्पुद्गलस्य इत्यन-धोऽप्यादिगौरवम् ।
 उच्ये मृगाभिर्वा विद्यां किं कन्यां वा दद्यामि मे ? ॥ ६० ॥
 न्याऽप्याः सन्पुद्गलस्य मृगाभिर्मध्यगुणे स्थिते ।
 दद्यां विद्याद्वयः कन्यां स्वन्वेष इत्येवञ्चति ॥ ६१ ॥
 वा कन्याऽप्ये मदानप्या गुरुपाऽऽपुष्पमी च वा ।
 मनु वाऽतो ! भरतेऽर्जुन इत्यपुष्पान् स स्वेचरान् ? ॥ ६२ ॥
 मतो मृगाद्वयस्य मनुभ्रात्रद्वयगुणाऽवदन् ।
 अस्मीदृक् नाम । कीदृशस्यां मन्वी मे विषदर्शना ॥ ६३ ॥
 मन्वितुर्मिनद्वयस्य सृष्टं प्राग् मन्वा मया ।
 मृनिगोऽप्यापि पत् स्रक्तं सुतं मृन्वा मेनीयिता ॥ ६४ ॥
 मन्मिश्राद्वयोः सन्पुद्गलेन सह स्वेचरान् ।
 मेषाद्वयमिगत्स्यायाः कीदृशस्यां मेऽप्यगुः क्षणान् ॥ ६५ ॥
 आवागुर्धेहिग्याने मत्र श्रीपार्श्वमन्दिरम् ।
 ते मरिद्वयाऽप्यन पार्श्वे सन्पुद्गलोऽस्तर्वादिषु ॥ ६६ ॥
 जय त्रिभुवनोत्तम ! पार्श्वनाथजिनेश्वर ! ।
 मुराऽमुरमन ! व्यामिषमेवमहिमानिधे ! ॥ ६७ ॥
 तव निध्यानमद्वयानमिदयंगजुपां जिन ! ।
 व्याधिराधिरिवाऽऽमतिमिषति न कदाचन ॥ ६८ ॥
 तव दान्तवपुःकान्तिनीरपूरपुष्पात्मनाम् ।
 दुष्टोऽपि दहनोऽनिष्टं द्वेषो वा कर्तुमक्षमः ॥ ६९ ॥
 आस्तामभ्यजस्योऽह्वानार्थं धीरधियः प्रभो ! ।
 स्वामशाप्य सदाधारं तरन्ति भवसागरम् ॥ ७० ॥
 व्यातत्वन्नाममन्त्राणां कथमाशीविषा भिये ? ।
 नेष्टे दृष्टिर्विषोऽप्येषां नाथ ! मिथ्यात्वपक्षगः ॥ ७१ ॥
 यान्त्यर्भीष्टं मघन्वा-ऽमित्वत्पादशरणाः पदम् ।
 पौरैरर्भिरिवाऽध्वस्ताः प्रान्त्वा भवमिवाऽऽवीम् ॥ ७२ ॥

मातुलस्य पुनः क्षेमं धनदत्तस्य पृष्टवान् ॥ ११२ ॥
 पान्थः स्माऽऽह धने ग्रामं गते तस्याऽऽदिमः सुतः ।
 प्रीदन् पत्न्या समं नाऽजीगणद् यान्तं पुरो नृपम् ॥ ११३ ॥
 शुद्धोऽतस्तं नृपो गुप्तौ सकुटुम्भमपि न्यधात् ।
 आगतो धनदत्तश्च दत्त्वा दण्डममोचयन् ॥ ११४ ॥
 दण्डावशेषकोट्यर्थे धनदत्तः स्वगुः सुतम् ।
 नागपुर्या बन्धुदत्तमुदिष्य योऽचलद् गृहात् ॥ ११५ ॥
 तद् ध्रुत्वाऽचिन्तयद् बन्धुरहो ! कष्टा विधेर्गतिः ।
 यत्राऽऽज्ञाऽजनि मे सोऽपि मातुलो हाऽभवत् कथम् ? ॥ ११६ ॥
 भग्नाऽऽज्ञ इयता द्वेषाऽप्यहं देव ! हनोऽभवम् ।
 अधुना मत्समो दुःखी मन्ये नान्योऽस्ति भूतले ॥ ११७ ॥
 अथवा
 दिनमेकं क्षणी पूर्णः क्षीणस्तु बहुवासरान् ।
 गुण्याद् दुःखं मुराणामप्यधिकं का कथा नृणाम् ? ॥ ११८ ॥
 तिष्ठाम्यग्रैव तत् तावन्मातुलस्य मित्ताम्यहम् ।
 नागपुर्या यनोऽध्वाऽयं ध्यात्वेवं तत्र स स्थितः ॥ ११९ ॥
 अथाऽऽगात् पक्षभिर्घर्षेर्धनस्तत्र कियत्सखः ।
 तस्मिंध व्यथमर्षत्ये बन्धुदत्तोऽथ चाऽमवीत् ॥ १२० ॥
 यूयमेताः कुतो गम्यं कुत्र वाऽथ धनोऽमवीत् ? ।
 विशालाया इहाऽऽयाना यामो नागपुरीं पुरीम् ॥ १२१ ॥
 बन्धुरुत्वेऽहमप्यस्मीत एता किन्तु तत्र ता ।
 योऽस्ति सोऽपि जगौ बन्धुदत्तो मेऽस्ति स्वगुः सुतः ? ॥ १२२ ॥
 ज्ञात्वाऽप्येवं मातुलं तं बन्धुः स्वं स्वमकाशयन् ।
 बन्धुर्मे मिश्रमित्युक्त्वा तं तत्राऽऽस्थापयद् दिनम् ॥ १२३ ॥
 मातः शौचार्थमेकाकी बन्धुदत्तो गतो नदीम् ।
 कदम्बगदरेऽपश्यद् रम्यस्तायाऽरुणां सुवम् ॥ १२४ ॥

शेषादपि हि कर्माशान्छुध्यते न कथञ्चन ॥ १३८ ॥
 पण्मासान्ते पुनः कोऽपि लिङ्गितेषो विटो निशि ।
 सधनः प्रापि यद्वा चाऽऽरक्षकैर्मन्त्रिणोऽर्पितः ॥ १३९ ॥
 क्वेदङ् विंशं परित्राजं चारोऽयमिति मन्त्रिणा ।
 निर्णीय तद्वशाऽऽदिष्टा भटास्तं निन्पिरे बहिः ॥ १४० ॥
 स जातानुशयो दध्यौ यद् वारयं नाऽन्यथा मुनेः ।
 मृत एवाऽस्मि सहोक्तं मुग्धीकुर्वे हताऽर्पणात् ॥ १४१ ॥
 अग्नवीथ स आरक्षान् चारोऽहं मुपितं पुरम् ।
 मयैव, विद्यते लोपत्रं सर्वं गिरिवनादिषु ॥ १४२ ॥
 तदर्पयत यद् यस्य निष्टहीत ततश्च माम् ।
 इति श्रुत्वा समस्तोऽपि जनोऽभून् हृष्टविस्मितः ॥ १४३ ॥
 आरक्षा मन्त्रिणे चाऽऽख्यन् मन्त्री चारोक्तभूमिषु ।
 सर्वं ददर्श तद् द्रव्यं विनैकं तं करण्डकम् ॥ १४४ ॥
 मन्थ्युचं तं परित्राजं निर्भयो घृहि किं तव ? ।
 भद्रेदं घेष्टितं घेपविरुद्धं सोऽप्यभाषत ॥ १४५ ॥
 श्रूयतां नगरे पुण्ड्रपर्वनेऽहं दिनाद्रजः ।
 श्रीधराख्योऽप्यदाऽपश्यं चौरबुद्ध्या धृतान् नरान् ॥ १४६ ॥
 महादुष्टा विहन्यन्ताममी इत्यवदं ततः ।
 अहहा ! कष्टमज्ञानमित्येको मुनिरुचिवान् ॥ १४७ ॥
 मया नत्वा किमज्ञानमिति पृष्टो मुनिर्जगौ ? ।
 यत् परस्याऽनिपीडाकृदसरोपापिरोषणम् ॥ १४८ ॥
 एते प्राकर्मणा क्षिप्ताः कथं दुष्टास्त्वयोदिताः ? ।
 प्राकर्मफलशेषं हि लप्स्यसे त्वमपि ध्रुवम् ॥ १४९ ॥
 प्राकर्मफलशेषं च मया पृष्टो मुनिर्जगौ ।
 अस्त्यत्र भरते संग्रे नगरं गर्जनाभिधम् ॥ १५० ॥
 तत्र त्वं चन्द्रदेवाख्यो द्विजन्माऽयुः श्रुतैकभूः ।
 योगात्मा नाम विख्यातस्तपस्येकथ नैष्टिकः ॥ १५१ ॥

अथैका रीरमत्यात्म्या नपत्यधेष्टिनः गुणा ।
 विभवा मिहनाऽऽप्येन मासिकेन सहाऽगमत् ॥१५२॥
 देवात् तदिन एताऽगात् योगात्माऽप्यग्नयः कगिन् ।
 गता रीरयती काऽर्थात्प्रभूत वार्ताऽग्निषे गुरे ॥१५३॥
 गुरोषे मा ययो योगात्मना सार्धं न शेषयः ।
 नपत्यऽभूतानो योगात्मनि धर्मोऽप्यनादरः ॥१५४॥
 इत्ये निहासिनी कर्मे कृत्वा घृता क्रपादधूः ।
 एतको मन्त्रको वेत्तागुनस्तुर्मे धरे पुनः ॥ १५५ ॥
 मृगरोगात्पुनः सर्वभेषागीत् तिमोऽभूत् ।
 भवत्ये कर्मणस्तस्य योगमयाऽपि निष्ठति ॥ १५६ ॥
 नाश्रयन्त गम्यन्तनिषा सुगुणमग्निवी ।
 मयैतल्लगुं मत्त । परिप्रातकरुगेनम् ॥ १५७ ॥
 मन्त्रात्म्ये गुरुः प्राप्ते दूरो विना लयाविनीम् ।
 नात्येऽप्यार्थान्नी जाति यत्रात्मो भेदागिज्ञयत् ॥१५८॥
 इत्ये विना स्वया भवे देवता विनाऽप्यन ।
 न मयाऽपि मृगावर्णं पतेनीये न सर्वेण ॥ १५९ ॥
 मयाऽपि मृगावर्णं व्यापारिभूते तदाऽप्यनि ।
 मयाऽपि मृगावर्णं व्यापारिभूते तदाऽप्यनि ॥ १६० ॥
 मयाऽपि मृगावर्णं व्यापारिभूते तदाऽप्यनि ।
 मयाऽपि मृगावर्णं व्यापारिभूते तदाऽप्यनि ॥ १६१ ॥
 मयाऽपि मृगावर्णं व्यापारिभूते तदाऽप्यनि ।
 मयाऽपि मृगावर्णं व्यापारिभूते तदाऽप्यनि ॥ १६२ ॥
 मयाऽपि मृगावर्णं व्यापारिभूते तदाऽप्यनि ।
 मयाऽपि मृगावर्णं व्यापारिभूते तदाऽप्यनि ॥ १६३ ॥
 मयाऽपि मृगावर्णं व्यापारिभूते तदाऽप्यनि ।
 मयाऽपि मृगावर्णं व्यापारिभूते तदाऽप्यनि ॥ १६४ ॥
 मयाऽपि मृगावर्णं व्यापारिभूते तदाऽप्यनि ।
 मयाऽपि मृगावर्णं व्यापारिभूते तदाऽप्यनि ॥ १६५ ॥

तत्र भुक्त्वा संपरित्याजं महात्मा सचिवोऽमुचत् ।
 परण्डरहरां तौ चाऽऽह्वास्त जायेय-वातुर्लौ ॥ १६५ ॥
 पृष्टौ तेनाऽभयं दत्त्वा यथाऽवस्थं शनंततुः ।
 अथ सत्याविमौ मत्वा नीतिज्ञो मन्यमुच्चत ॥ १६६ ॥
 ततस्तौ चलितौ म्यम्य मन्यमानौ नवं जनुः ।
 प्राप्तां च पथि पल्लीननरेबोलनरेसिभिः ॥ १६७ ॥
 धृत्वा पक्षाऽऽवीक्ष्य धण्डाया भवने च तौ ।
 सिंहां चन्द्रिहणां मध्ये, धृतानां वधहेतवे ॥ १६८ ॥
 चण्डमेनोऽथ तत्राऽऽमात् मपुत्रां विपदर्शनाम् ।
 आनाट्य बालमादाय देव्यं प्राणमपत् स्थपम् ॥ १६९ ॥
 देवीं रौद्रं च कर्मदं द्रष्टुं नेयं शमेति सः ।
 पल्लीनो बन्धुभार्याया नपने वाससाज्जर्षात् ॥ १७० ॥
 समर्प्य देवापुत्रार्यमेतस्या रक्तचन्दनम् ।
 भिक्षुरानायपक्षकं देव्या रुन्दनरं पुरः ॥ १७१ ॥
 तथ देववनाद् बन्धुदत्त एवापदीकितः ।
 कोशाग्निसिंशमार्कषाग्निसिंशोऽथ त पल्लिराह ॥ १७२ ॥
 बन्धुपत्नीं ततो दध्यौ हा । कष्टं आचके कुले ।
 जाताया अपि मे कार्ये हन्यन्ते इति पुरुषाः ॥ १७३ ॥
 बन्धुरप्यागतं स्वस्य मृतिं ज्ञात्वा सुधीरर्षाः ।
 परमेष्ठिनमस्कारोच्चारमारभत द्रुतम् ॥ १७४ ॥
 निशम्य तदुध्वनिं भर्तृशङ्कया विपदर्शना ।
 दशाबुद्धाट्यामाग ददर्श च पतिं पुरः ॥ १७५ ॥
 पल्लीं च जगौ भ्रातः । सत्यसन्धो भवानभूत् ।
 मा शंसयाः स एवाग्रे यक्षेऽयं भगिनीपतिः ॥ १७६ ॥
 ततो हृष्टविषण्णोऽसौ पल्लीनो बन्धुपादयोः ।
 पतित्वाऽऽख्यतु ममाऽज्ञानाज्जरायः सम्यक्तां विभो ॥ १७७ ॥

बन्धोः स्वानुभवाऽऽख्यानाञ्जिनधर्मे बहूर्जनः ।
 रक्तोऽभूदथ पट्टीशं सत्कृत्याऽसीं विस्मृष्टवान् ॥ १९१ ॥
 मुखेन तस्थुपस्तत्र बन्धुदत्तस्य धर्मिणः ।
 द्वादशान्दी व्यतिक्रान्ता शरत्कालोऽन्यदाऽभवत् ॥ १९२ ॥
 यत्र सन्मार्गगा नद्यो निर्मलाश्चाऽभवन् पुनः ।
 क्षीणे वित्ते यथा प्रायः पुंसां चित्तमवृत्तयः ॥ १९३ ॥
 सरो हृद्याम्बुजं जग्ने गगनं स्पष्टतारकम् ।
 स्वच्छभावेन साधूनां यथा चित्तं लसद्गुणम् ॥ १९४ ॥
 आसेन्दुर्भानुजं तापं विवेक इव भानजम् ।
 सुसङ्गतिरिवाऽभूद् भूः मत्तस्यफलशालिनी ॥ १९५ ॥
 मयूरा मौनिनोऽभूवन् ज्ञानमत्त्वा इवपयः ।
 हंसाश्च स्पष्टनां भेजुर्जनान्ते धार्मिका इव ॥ १९५ ॥
 सरसां नीरमकीनुशोष्यमाणं शनैस्तदम् ।
 तत्याज गृहिणां हृन्ददग्धं चित्तं ममत्ववत् ॥ १९६ ॥
 धीपार्श्वः समवासापीष्ठागपुर्या तदा बहिः ।
 तल्लोकं सुकृताऽस्तोकं स व्यधादुत्तमोत्तमम् ॥ १९७ ॥
 महद्दारा बन्धुदण्डोऽपि तत्र समिपदर्शनः ।
 गत्वा नत्वा मभुं श्रुत्वा देवनामिति पृष्टवान् ॥ १९८ ॥
 केन मे कर्मणा स्वामिन्नूदमात्रा अपि प्रियाः
 पप्सृता विरहधासीद् बन्दिता च कथं मय ॥ १९९ ॥
 स्वाम्याख्यद्वय विन्ध्याद्रीं हिंसात्मा शपरेश्वरः ।
 नाम्ना शिसरमेनोऽभून् धीमत्याख्या च तत्प्रिया ॥ २०० ॥
 मार्गभ्रष्टोऽन्यदा साधुगच्छस्तथाऽऽगतः स तम् ।
 दृष्ट्वा कृपयाऽपृच्छद् युयं भ्रमत किं न्विह ॥ २०१ ॥
 मार्गे भ्रष्टा वयमिति तैरुक्ते पतिप्रवर्ति ।
 धीमती भोजयित्वेतान् फलार्थत्वेन गयाऽञ्चनि ॥ २०२ ॥

निर्हेतुकुब्धः शबरभृगाङ्गं सोऽवदद् नरैः ॥ २१६ ॥
 वसन्तसेनां मे यच्छ मन्यस्याऽऽज्ञां मवेयता ।
 भ्रूहृस्व राज्यमुखं नो वा युदाय प्रगुणां भव ॥ २१७ ॥
 भ्रुत्वैवं सोऽत्यमर्षेण समन्यो निरगाद् युधि ।
 तदा च वधेनो राजा जितो नष्टा ययौ कचिन् ॥ २१८ ॥
 तप्तमङ्गेन राज्ञाऽथ योधयित्वा निशुम्भिनः ।
 रौद्रिभ्यानवशात् पष्टं भृगाङ्गो नरकं ययौ ॥ २१९ ॥
 अग्निं वसन्तसेनाऽपि प्रविश्य सहसा मृता ।
 तत्रैवोत्पद्य नरके पनिमार्गाऽनुगाऽभवन् ॥ २२० ॥
 उद्धृत्य पुष्करद्वीपे भरते रौरवेऽयोः ।
 पुत्र-पुत्र्यावजायेतां परिणीतां च तौ मिथः ॥ २२१ ॥
 ताभ्यां च स्वपृष्ठस्याभ्यां साध्यो दहजिरेऽज्यदा ।
 उत्थाय भक्षयाऽभ्रपानैः मत्स्याभन्नं चाऽऽदरात् ॥ २२२ ॥
 पृष्ट्वा च बालचन्द्राया गणिन्यास्तां यतिर्धये ।
 अपगाहे गर्ता धमे मृणुतः स्म च तन्मृग्यात् ॥ २२३ ॥
 शुद्धिर्म मपद्याऽन्ने प्रक्षालोकं गतावुर्धौ ।
 ततश्च्युताविमौ जातौ युवामिभ्यमुताविह ॥ २२४ ॥
 ततो भिल्लभवे निर्यग्विषोगो यः कृतस्तथा ।
 अन्वमोधनया चासीत् तत्पाकाद् दुःस्वमीदृशम् ॥ २२५ ॥
 बन्धुदत्तभक्तः स्माह नाऽयो धन्योऽस्ति मत्तमः ।
 येनाप्तोऽसि विमो ! जन्मकोटिदुर्लभदर्शनः ॥ २२६ ॥
 तव प्रभावतः स्वापिमेवमात्मानमुष्यैः ।
 श्रापमानोऽपि नो दोषं प्रत्युताऽहं गुणं मये ॥ २२७ ॥
 तमोवृत्तस्य मे व्यामिषये व्यक्तीकृते स्वया ।
 दीपेनेवोरगे जातं यातं चाऽद्याऽस्तिर्लभयम् ॥ २२८ ॥
 इदानीमिह मे नाथ ! यत् कर्तव्यं तदादिह ।

निर्देतुकुदः शबरमृगाङ्गं सोऽवदद् नरैः ॥ २१६ ॥

वसन्तसेनां मे यच्छ मन्यस्वाऽऽज्ञां ममेवता ।

भूदस्व राज्यसुखं नो वा युद्धाय प्रगुणां भव ॥ २१७ ॥

श्रुत्वं च मोऽत्यमर्षेण ससैन्यां निरगाद् युधि ।

तदा च वर्धनो राजा जितो नेष्टा ययी कञ्चित् ॥ २१८ ॥

तत्तमङ्गेन राज्ञाऽथ योषयित्वा निशुम्भिनः ।

रौद्रध्यानवशात् पृष्ठं मृगाङ्गो नरकं ययौ ॥ २१९ ॥

अग्निं वसन्तसेनाऽपि मविड्य सहसा मृता ।

तत्रैवोत्पद्य नरके पतिमार्गाऽनुगाऽभवत् ॥ २२० ॥

उद्धृत्य पुष्करद्वीपे भरते रौरगेऽहयाः ।

पुत्र-पुत्र्यावभाषतां परिणीतां च तौ पिथः ॥ २२१ ॥

ताभ्यां च स्वपृष्ठस्याभ्यां साध्व्यो ददक्षिरेऽज्यदा ।

उत्थाय भक्त्याऽन्नपानैः प्रत्यलाभन्त चाऽऽदरात् ॥ २२२ ॥

पृष्टा च घालचन्द्राया गणिन्यास्तौ प्रतिभयै ।

अपराहे गतां धर्मं शृणुतः स्म च तन्मुखात् ॥ २२३ ॥

यदिधर्मं ममयाऽग्ने ग्रामलोके गतानुर्भा ।

ततश्च्युताविमौ जातौ युवामिभ्यगुताविह ॥ २२४ ॥

ततो भिल्लभवे निर्यग्वियोगो यः कृतस्त्वया ।

अन्वमोघनया चासीत् तत्पाकाद् दुःखमीदृशम् ॥ २२५ ॥

बन्धुदत्तमतः स्माह नाऽप्यो धन्योऽस्ति मन्मथः ।

येनात्तोऽग्निं विभो ! जन्मकोटिदुर्लभदर्शनः ॥ २२६ ॥

तव प्रभावनः स्वामिघोरमात्मानमुच्छकैः ।

श्लायमानोऽपि नो दोषं प्रत्युताऽहे गुणं लभे ॥ २२७ ॥

तमोहतस्य मे श्यामिघये व्यक्तीकृते त्वया ।

दीपेनेवोरने जानं यानं चाऽप्याऽस्त्रिलं भयम् ॥ २२८ ॥

इदानीमिह मे नाथ ! यत् कर्तव्यं तदादिह ।

तेनेति श्रद्धया नत्वा विज्ञप्तः प्रभुरादिशत् ॥ २२९ ॥

(ऐहिकाऽऽमुष्मिकं सौरुयमिच्छता भविना सदा ।

कर्तव्यः साधुसंसर्गः परिहार्या कुसङ्गतिः ॥ २३० ॥

न लङ्घनीयमौचित्यं मान्यः सैव्यश्च सद्गुरुः ।

प्रवर्तितव्यं दानादौ चिन्तनीया तथाऽऽयतिः ॥ २३१ ॥

विशेषः परिहर्तव्यः प्रक्रम्यं योगसिद्धये ।

नित्यमन्तर्मुखैर्भाष्यं भाष्या वैराग्यभावना ॥ २३२ ॥

कार्यो मङ्गलजापश्च गर्हणीयं स्वदूष्कृतम् ।

चतुःशरणमाराध्यं कार्यं पुण्यानुमोदनम् ॥ २३३ ॥

यतितव्यं परे ज्ञाने विचिन्त्यं सन्निदर्शनम् ।

भोतव्यं धर्मशास्त्रं च भावनीयं प्रपन्नतः ॥ २३४ ॥

यतः मज्झिमशास्त्रस्य पदमात्रमपि शुभम् ।

महारसायनं मन्तोः श्रीगुप्तोऽयं निदर्शनम् ॥ २३५ ॥

तथाहि—

अस्त्यश्च भवने नास्त्रा वैजयन्ती पुरी वरा ।

तत्र राजा नमो न्यायवल्लीविस्तारमण्डपः ॥ २३६ ॥

तस्य प्रगाद्विभोऽस्मिन् सार्धशरो मरीचरः ।

भगवद्व्यमनाऽऽमक्तः श्रीगुप्तो नामं तयगुतः ॥ २३७ ॥

पुत्रीयाऽनर्थमन्तसः सार्धशरोऽन्यदा यया ।

भागाविदोऽर्गोऽर्थ द्वोऽस्यमुक्तो नृपान्तिकम् ॥ २३८ ॥

मर्गार्थं स भूतेनाऽऽप्य पृष्टः प्रयोजनम् ।

भयोर्वीक्ष्य मनिःशामं प्रगाढं भवदीनराज ॥ २३९ ॥

उत्पन्नं दृष्ट्वाऽन्यस्मान् गुप्तेनाऽऽमयायने रिपोः ।

प्रवर्तने स्मममृत्यं तु नाऽऽमयानुं नैव गोपितुम् ॥ २४० ॥

गोपितान्ते ततो दत्ते विश्रुतं स भवतिष्ठतम् ।

स्वापिनः ! कुलकण्ठोऽस्मिन् श्रीगुप्तो नामं मे गुतः ॥ २४१ ॥

सूतादिष्वपसनैस्तेन मयाऽर्थः पूर्वमञ्चितः ।
 सापितो वारितोऽप्युच्यः कुसङ्गाद्य निवर्तते ॥ २४२ ॥
 यतः प्रभुरपि च्छेत्तुं स्वाङ्गं टोपमक्षयः ।
 न मेघो विद्युतं विध्यापपत्यैव न चाऽम्बुधिः ॥ २४३ ॥
 किञ्च—

गुणो दुष्प्रकृतेर्न म्यादन्वयात् सङ्गतोऽपि वा ।
 देहेद्यन्दनजोऽप्यभिर्गन्वाऽऽङ्ग्या लघुने वृथा ॥ २४२ ॥
 शूनकारमुदात्तं स स्वं मां चायित्वा कथञ्चन ।
 सोमश्रेष्ठिपृष्ठे स्वाग्रं दृष्ट्वा सर्वस्वमग्रहीत् ॥ २४५ ॥
 तदिष्टदासिकावक्त्रादिदं ज्ञात्वा भयादहम् ।
 अत्रायातस्ततः सर्वं शृण्वतां मे पराधिनः २४६ ॥
 यतः—

चौरधूर्धारपको मन्त्री भेदज्ञः काणककपी ।
 अन्नदः स्थानदर्थव चौरः सप्तविधः स्मृतः ॥ २४७ ॥
 विध्वङ्गो भव सार्थेण ! मदाऽऽपत्तं धनं तव ।
 धीरयित्वेति भूवेन सन्मान्य च व्यसजि सः २४८ ॥
 अन्याय इति पूङ्गुर्वन् अथाऽऽगात् तत्र पूर्वमेतः ।
 नृपेणाऽऽकार्यं पृष्टोऽसौ चार्थोदन्तं व्यजिज्ञपत् ॥ २४९ ॥
 पुनः पृष्टं नृपेणाऽहं ! कियत्सदृश्यं गतं धनम् ।
 पौरः स्वर्णमहस्याणां कथिता पञ्चविंशतिः ॥ २५० ॥
 मदाप्य तन्नृपः कोशाद् विससर्ज पुराजिनम् ।
 क्षणं निर्भन्स्य वाऽऽरक्षमथ श्रीगुप्तपादयत् ॥ २५१ ॥
 तमपि क्षिप्य रामोक्तं रे ! हृतं स्वर्णमर्पय ।
 स ऊचे किं विभो ! राजा प्राह यन्मृपितं निशि ॥ २५२ ॥
 तेनोक्तं किं कुलेऽस्माकं कदाप्येवं विधीयते ? ।
 राजाऽपि कुपितः प्राह तर्हि दिव्यं कुरुष्व भोः ॥ २५३ ॥
 धीतपूषिका ।

तेनेति श्रद्धया नत्वा चिज्ञप्तः मधुरादिशत् ॥ २२९ ॥
 ऐहिकाऽमुष्मिकं सौख्यमिच्छता भविना सदा ।
 कर्तव्यः साधुसंसर्गः परिहार्या कुसङ्गतिः ॥ २३० ॥
 न लङ्घनीयमौचित्यं मान्यः संव्यथ सदुरुः ।
 मवर्तितव्यं दानादौ चिन्तनीया तथाऽऽपत्तिः ॥ २३१ ॥
 विक्षेपः परिहर्तव्यः मक्रभ्यं योगसिद्धये ।
 नित्यमन्तर्मुखैर्भीष्यं भाव्या वैराग्यभावना ॥ २३२ ॥
 कार्यो मङ्गलजापश्च गर्हणीयं स्वदुष्कृतम् ।
 घतुःशरणमाराध्यं कार्यं पुण्यानुवीदनम् ॥ २३३ ॥
 यतितव्यं परे ज्ञाने विचिन्त्यं सन्निदर्शनम् ।
 श्रोतव्यं धर्मशास्त्रं च भावनीयं प्रयत्नतः ॥ २३४ ॥
 यतः सद्धर्मशास्त्रस्य पदमात्रमपि श्रुतम् ।
 महारमायने जन्तोः श्रीगुप्तोऽयं निदर्शनम् ॥ २३५ ॥
 तथाहि—

अमृत्यश्च मरने नाम्ना वैजयन्ती पुरी वरा ।
 तत्र राजा नन्दो न्यायवल्लीविस्तारमण्डपः ॥ २३६ ॥
 तस्य प्रमादचित्तोज्झि सार्धराहो महीधरः ।
 भग्नेष्वयसनाऽऽमक्तः श्रीगुप्तो नाम मे तन्पुत्रः ॥ २३७ ॥
 पुत्रीयाऽनर्थमन्तप्तः सार्धराहोऽप्यश यथा ।
 भागामिदोषगोचर्य द्रोःस्यमुक्तो नृपान्निजम् ॥ २३८ ॥
 मर्गाश्वं ॥ भूमेनाऽऽप्यप्य पृष्टः प्रयोजनम् ।
 अशोवीक्ष्य गनिःश्वामं भगाद भयदीनशब्द ॥ २३९ ॥
 उन्मत्तं दृष्ट्वयन्यस्मान् गुप्तेनाऽऽग्यायने विमो ! ।
 शत्रयने स्वममृग्यं तु नाऽऽग्यातुं नैव गोपितुम् ॥ २४० ॥
 रात्रिहान्ते मर्ता द्रुमे रिश्वरं म वयमिदमव ।
 स्वापिन ! कृष्णकृष्णोऽस्मि श्रीगुप्तो नाम मे पुत्रः ॥ २४१ ॥

पूनादिव्यसनैस्तेन ममाऽर्थः पूर्वसञ्चितः ।

क्षपिनो वासितोऽप्युच्चैः कुसद्वाद्य निवर्तते ॥ २४२ ॥

यतः प्रभुरपि च्छेत्तुं स्वाद्रजं दोषमक्षयः ।

न मेघो विद्युतं विधायपत्न्यां न चाऽम्बुधिः ॥ २४३ ॥

किञ्च—

गुणो दुष्प्रकृतेर्न म्यादन्वयात् सज्जनोऽपि वा ।

दोषश्चन्दनजोऽप्यग्निर्गन्वाऽऽद्या लघुने वृथा ॥ २४२ ॥

पूतकारपृष्ठात् स स्वं मोचयित्वा कथञ्चन ।

सोमध्रेष्टिष्टे स्वाश्रं दत्त्वा सर्वस्वमग्रहीत् ॥ २४५ ॥

तदिष्टदासिकाववत्रादिदं ज्ञात्वा भयादहम् ।

अत्रायातस्ततः सर्वं वृथतां मे पराधिनः २४६ ॥

यतः—

चौरधर्मारपको मन्त्री भेदतः काणककन्या ।

अन्नदः स्थानदर्थव चौरः सप्तविधः स्मृतः ॥ २४७ ॥

विध्वज्यो भव सार्थेण ! मदाऽऽपत्तं धनं तव ।

धीरापित्वेति भूरेन सन्मान्य च व्यसजि सः २४८ ॥

अन्याय इति पूतुर्वन् अथाऽऽगात् तत्र पूजनः ।

नृपेणाऽऽकार्यं पृष्टोऽसौ चौर्योदन्तं व्यजिज्ञपत् ॥ २४९ ॥

पुनः पृष्टं नृपेणाऽरं ! कियत्सहस्रं गतं धनम् ।

चौरः स्वर्णमहराणां कथिता पञ्चविंशतिः ॥ २५० ॥

प्रदाप्य तन्नृपः कोशाद् विससर्ज पुराजिनम् ।

क्षणं निर्भत्स्य चाऽऽरक्षमथ श्रीगुप्तपादपत् ॥ २५१ ॥

समधिसिप्य राज्ञोक्तं रे ! हतं स्वर्णमर्पय ।

स ऊचे किं विभो ! राजा माह यन्मुपि न निजि ॥ २५२ ॥

तेनोक्तं किं कुलेऽस्माकं कदाप्येवं विधीयते ? ।

राजाऽपि कुपितः माह तर्हि दिव्यं कुरुष्व भोः ! ॥ २५३ ॥

वीतपूथिका ।

स उवाच भवत्वेवं स्याता शिरसि कः पुनः ? ।
 स्यास्येऽहमिति जल्पित्वाऽऽदिशत् कौरणिकान् नृपः ॥२५॥
 विधिनाऽथ मिलित्वा ते तत्करे फालमक्षिपन् ।
 सिद्धमन्त्रं पुरा लब्धं दिव्यस्तम्भाय सोऽस्मरत् ॥२५५॥
 तस्याऽनुभावतः स्वल्पमपि स्पृष्टो न वह्निना ।
 पतिताः शुद्धनालाश्च नृपः कृष्णमुखोऽननि ॥ २५६ ॥
 दध्यौ च दिव्यकृच्छ्रद्वौ शिरःस्थौ दण्डयते नृपः ।
 शिरःप्रतिष्ठां तन् कृत्वाऽधुना किं जीवितेन मे ? ॥२५७॥
 इति मर्तुमना भूपः सर्वानाकार्यं मन्त्रिणः ।
 आदिशद् यदहो ! शुद्धः श्रीगुप्तो दिव्यतः स्फुटम् ॥२५८॥
 अहं तु शिरसि स्थित्वा जातोऽप्लीकस्तदात्मनि ।
 चौरदण्डं करिष्येऽथ राज्यं कार्यं यथोचितम् ॥ २५९ ॥
 अधोनव्यमिदं नाथ ! किं वयं श्राविता इति ।
 उवत्ता तैर्पुक्तिभिर्वाटं योधिनोऽपि न बुध्यते ॥ २६० ॥
 तन् भुन्वा तार्थवाहोऽपि प्रागित्यागत्य पार्थिवम् ।
 उवाच किमिदं म्यामिस्मारब्धं विश्वेश्वरम् ॥ २६१ ॥
 विकल्पः को वि यद्यास्ते तन्ममेवेदमादिश ।
 हेतुर्गदहमेवास्मिन्नर्थे दण्डोऽस्तु मे ततः ॥ २६२ ॥
 राज्ञोऽयं भद्र ! मा मेदं कार्पीः पुनरिदं यद् ।
 यन्ममाग्रे त्वयाऽऽनयापि तन् मत्पथ संशयः ? ॥२६३॥
 मरीचरोऽयदन्नाथ ! किमप्लीकं पुरस्तद ।
 कथ्यते मत्पथमेवेदं प्रत्ययेऽन्यथा नहि ? ॥ २६४ ॥
 तन् भुन्वा मन्त्रिणः मादुर्यगेरं तर्हि म धुरम् ।
 मन्त्रेणाऽन्यथमयद् बहिर् दिव्या दिव्यस्य वा गतिः ॥२६५॥
 तदयं कुनर्पी नापाऽन्यागतो दिव्यमाम्त्रिकः ।
 तं पार्श्वहृत्य श्रीगुप्तोऽपि दिव्यं कार्यं वा पुनः ॥ २६६ ॥

राज्ञा नपाकृतं तस्य हतशक्तेः करद्वयम् ।
 अदस्यत नृपस्योर्ध्वजयध्वनिरुदच्छलत् ॥ २६७ ॥
 विविधाः सर्वतस्तत्र मृत्ता मङ्गलोत्सवाः ।
 श्रीगुप्तोऽपि तदा पृष्टः सर्वमाख्यद् यथातथम् ॥ २६८ ॥
 लज्जया सार्धवाहस्य जीवन् मुक्तः स भूभुजा ।
 देशाभिष्कासितो भ्राम्यन् ययौ गजपुरं क्रमात् ॥ २६९ ॥
 भवितव्यवशात् तत्र दृष्ट्वा कुशलमान्त्रिकम् ।
 शुद्धो दध्यावरे । सोऽयमकारणरिपुर्वप ॥ २७० ॥
 ततः खट्वेन कुशलं हत्वा कुर्वन् पलायनम् ।
 स धृत्वाऽऽरक्षकैस्तत्रार्पितः कारणिकैस्तुतः ॥ २७१ ॥
 तेनाऽऽदिष्टो वधायाऽसौ नीत्वाऽऽरक्षनरर्षाभिः ।
 श्रीगुप्तः कम्पमानाङ्गः शाखायां लम्पितस्तरोः ॥ २७२ ॥
 स्वस्थानं ते नरा जम्बुः कण्ठपात्रार्दितः स तु ।
 भ्रमिते रोदसी पश्यन् कामप्याप क्षणं दशाम् ॥ २७३ ॥
 भारेण प्रुदिते पात्रे श्रीगुप्तः पतितो भुवि ।
 शीतवातेन चैतन्मं प्राप्य भीत्या पलायितः ॥ २७४ ॥
 गच्छन् वनानिकुञ्जोऽसौ मविष्टो मधुरध्वनिम् ।
 शृण्वंस्तत्र ददर्शकं मुनिं स्वाध्यायतत्परम् ॥ २७५ ॥
 तं पठन्तं भिया वृक्षाञ्जनरितीभूय सोऽग्रुणोत् ।
 तदा चेत्यपठत् साधुर्मगदृष्टं विभावयन् ॥ २७६ ॥
 आस्तामन्यजनो हन्त । स्त्रीयः स्वात्माऽपि नो भवेत् ।
 एष दुःखावहं पापं करोति कथमन्यथा ॥ २७७ ॥

किंवा-

ॐ सत्यशौचपरा धीराः सर्वे-गुरुमानिनः ।
 पूर्णकामा गुणैर्गुण्याः पुण्यैः पुण्यानुबन्धिभिः ॥ २७८ ॥
 कृपस्य खनको यद्गुं धूलीधिर्पलिनीकृतम् ।
 भाग्येनैव यत्कथं यत्कथं यत्कथं यत्कथं ॥ २७९ ॥

धर्मस्थानविधानाद्याऽऽरम्भजं मलमात्मनः ।
 छिन्द्यात् तदुत्थपुण्येन पापं पुण्यानुबन्धि तत् ॥ २८० ॥
 विद्या-रूप-बलैश्वर्याऽभिमानः सुखिनाः पुनः ।
 अन्यायनिरताः स्वैराः स्युः पुण्यैः पातक्रोत्तरैः ॥ २८१ ॥
 जन्तुघातकराः क्रूरा दोषैकनिधयोऽघमाः ।
 जायन्ते दुःखिता नित्यं पापैः पापोत्तरैर्नराः ॥ २८२ ॥
 पुण्य-पापचतुर्भङ्गीमिति ज्ञात्वा विपश्चितः ।
 आद्यभेदद्वये सक्ता विरतिं कुर्वते परं ॥ २८३ ॥
 यदि मोक्षफलं काले भविता धर्मशास्त्रिनः ।
 सिक्तस्तथापि संसारसौख्यच्छायां करोत्यसौ ॥ २८४ ॥
 अतः सिञ्चन्ति तं पुण्यक्रियानीरेण पण्डिताः ।
 अनाचारकुठारेण पुनश्छिन्दन्ति बालिशाः ॥ २८५ ॥
 पठ्यमानमिदं श्रुत्वा श्रीगुप्तो हृद्यचिन्तयत् ।
 अहो ! सुपठितं साधोरमुमेवाऽऽश्रये ततः ॥ २८६ ॥
 किंवा काऽपि न विश्रामो युज्यते माहतां खलु ।
 ततो यामीति निश्चित्य वनमध्येन सोऽचलत् ॥ २८७ ॥
 कियद्भूमिं गतो यावत् तावदस्तमितो रविः ।
 ततोऽसौ बटवृक्षस्य शाखामारुह्य सुप्तवान् ॥ २८८ ॥
 रात्रेराद्ये गते यामे तत्रैव बटकोटरे ।
 आगाद्रेकः शुको दक्षः शुक्या चाऽभ्युत्थितो मुदा ॥ २८९ ॥
 पृष्ट्व किं प्रियाऽयाऽभूदियद् विश्लेषकारणम् ।
 स ऊने किं तवाऽकथ्यं प्रिये ! तन् तन्मनाः शृणु ॥ २९० ॥
 अथ रेवानदीतीरे केदारे शान्तिनन्दनान् ।
 गुगन्धानरमाकण्ठं भक्षयित्वा निद्रुप्तवान् ॥ २९१ ॥
 धमाभ्यानावनच्छन्ने विथान्तोऽज्ञोऽरुपादये ।
 धर्मं दिशन्तमद्राक्षं मुनिं विद्यापरं मनि ॥ २९२ ॥
 मनियुदेन तेनाऽमौ पृष्टः मान्यभवं मुनिः ।

यथाऽवस्थितमाचर्यो ततो मेऽननि कौतुकम् ॥ २९

अशोकाद्वतीर्याऽऽशु तदधःस्थं मुनीश्वरम् ।

भवत्या ननाम तेनाऽपि स्पृष्टाऽहं मृदु पाणिना ॥ २९

ततो मयाऽतिहृष्टेन पृष्टः प्राच्यभवं निजम् ।

मुनिरुचे भव्यजीवः श्रावस्त्यां त्वं पुराऽभवः ॥ २९५

प्रतमादाय वैराग्यान् सर्पायं च विधाय तत् ।

विषय व्यन्तरो भूत्वा शुको जातोऽसि सम्प्रति ॥ २९

तत् श्रुत्वा पृष्टवान् जातनातिस्मृतिरहं मुनिम् ।

नाऽधुनाऽहं ममो ! योग्यस्त्वत्सेवाया प्रतस्य च ॥ २९

ततः कृत्वा प्रसादं मे तत् तीर्थं किञ्चिदादिश ।

यत्र गत्वा निजं काये ध्युम्युत्तामि समापिना ॥ २९८ ॥

(साधुः माहाश्वरं तीर्थं शत्रुञ्जयस्यं नदि ।

सिद्धाः श्रीपुण्डरीकाद्याः साधवो यत्र कोटिधा ॥ २९९

यदध्यासितमर्हद्विरसंख्यातं मुनीश्वरः ।

सिद्धानां विदधे यत्र महिमाऽनेकशः सुरैः ॥ ३०० ॥

(पुष्पम्)

युगादिजिनसंपर्कात् नवरं ॥ गिरिप्लवम् ।

विमलाऽऽख्यां दर्शय कुर्याद् विमलं जगदप्यसौ ॥ ३०१ ॥

तत्र दानं नपो ध्यानं तन्नपि भद्रया कृतम् ।

स्यात् फालकरणं चाऽपि विनिष्फलमाधकम् ॥ ३०२ ॥

एवमेव मृताः मायो यत्र शत्रुञ्जयेऽद्भिनः ।

गच्छन्ति मुनिं तस्य माहात्म्यं किमु वर्ण्यते ॥ ३०३ ॥

मयोक्तं तर्हि तत्रैव तीर्थेऽननमाधये ।

मुनिर्भगाद् निर्विघ्नं चाप्सितं तव सिध्यतु ॥ ३०४ ॥

ततो मया भवेऽन्यास्मिन् इहाऽपि तव विधियम् ।

तन्निशम्य वटोपस्यः श्रीगुप्तोऽचिन्तयद् ध्रुवम् ।
 स एवाऽसौ मुनिः पूर्वं यो दृष्टः सुपुत्रन् मया ॥३०६॥
 जगाद् च शुक्रं धन्यो भवान् भद्रेति यो मुनिम् ।
 सिपेवेऽहमधन्यस्तु यस्तं दृष्ट्वा नतोऽपि न ॥३०७॥
 किं वाऽजीवस्य शोकेन शुकुराज ! त्वमेव मे ।
 अपुना गुरुरादेशं देहि धर्मविधौ पुत्र ! ॥३०८॥
 तस्याऽथ तपः सरेव-गुरु-धर्मगतं शुरुः ।
 भाग्याय समपित्वा च ययौ शत्रुघ्नयाचलम् ॥३०९॥
 इतश्च पुत्रदुःखेन सार्यचाक्षो महीधरः ।
 यणित्र्यामियतः पुत्रान्नेषी देशान्तरं ययौ ॥३१०॥
 स्थाने स्थाने स तच्छुद्धिं कुर्वन्प्राङ्गतः पुरं ।
 भक्त्याण नदाऽऽश्रयमिर्गच्छन्ते वनान् गुप्तम् ॥३११॥
 श्रीगुप्तं वीक्ष्य संजातपुलकाक्षो महीधरः ।
 भाकार्योऽऽलिङ्गितं स्नेहादूने ययौ ! कुतो भवान् ? ॥३१२॥
 तेनाऽपि कदना मरुद्वनान्ते कथिते विना ।
 उवाच पुत्र ! दीप्तायाः कोऽपुना समयो मम ? ॥३१३॥
 किन्तु त्वां वीक्षितुं गेहाद् निर्गतोऽहं ततोऽपुना ।
 सदाहो मे भयो मंत्रं दृष्ट्वाऽपि मरे यदेतत्ततः ॥३१४॥
 तथा कथयतीदानीं वनिनस्यै मया यथा ।
 भार्या भवति माऽपुना यानि धनः समुन्नतिम् ॥ ३१५ ॥
 श्रीगुप्तोऽपि कदनाद् किं ताव ! कदना ययि ।
 ययत्तन्मयाऽपि ततः कायो नहि मया ॥ ३१६ ॥
 ततः पुत्रं महाऽऽद्याय मायैवः आहूतं ययौ ।
 मन्त्रः श्रीगुप्तप्रान्तः त्रिष्टो दृष्ट्वा यानिधः ॥ ३१७ ॥
 योऽगुप्तोऽपि महाऽस्य गुरुतायै हृदि स्थाप्य ।
 त्रिन रये तथा मन्त्रो यथा समुत्पूजितः ॥ ३१८ ॥

निजाद्वयेऽप्यदा तस्य सामायिकमुपेयुषः ।
 कृतोत्पत्तः गुरोऽप्यमादेत्य नन्वेदमग्रवीत् ॥ ३१९ ॥
 अतो ! धीगुप्त ! ते धर्मकृत्यं निर्वहते गुह्यम् ।
 न ऊचे गुरु देवानां मसादेन शुक्रस्य च ॥ ३२० ॥
 शुक्रः क इति देवेन पृष्टं धीगुप्त ऊचिवाच ।
 गुरोपकारहृषान्नं, ततस्तुष्टः गुरोऽज्वदत् ॥ ३२१ ॥
 न एवाऽहं शुक्रः शत्रुञ्जयाज्जावशनोऽज्ञनात् ।
 मृत्वा मनन्तुमाराऽऽस्ये कल्पे जातो महान गुरः ॥ ३२२ ॥
 गाम्भवं ते स्थिरीकर्तुं धर्मं कार्यान्निरं च धोः ।
 आत्प्यातुमागतोऽस्मीह तदाकर्णय धान्धव ! ॥ ३२३ ॥
 मममे दिवमे तेऽयादिनाह मृत्युर्धविष्यति ।
 तद् धर्मः सम्यगाराध्य इत्युक्त्वाज्जात् गुरो दिवम् ॥ ३२४ ॥
 धीगुप्तोऽपि सपद्येव जिनाऽऽयतनपूजनम् ।
 क्षामणां सर्वमन्त्रेषु कृत्वाऽन्ते घनमग्रहीत् ॥ ३२५ ॥
 विहिताऽनशनः पञ्चनमस्कारपरायणः ।
 विपद्यागाह् दिवं सिद्धिमपि यास्यति स क्रमात् ॥ ३२६ ॥
 इत्यप्येवोऽतिदुष्टोऽपि धर्मवारपश्रुतेः क्षणात् ।
 क्षाम तमन्तं वा जात्यचन्दनविन्दुतः ॥ ३२७ ॥
 धृत्वा धर्मं विजानाति धृत्वा त्यजति दुर्मतिम् ।
 धृत्वा सिद्धिमवाप्नोति शास्त्रं ध्वज्यमतः सदा ॥ ३२८ ॥
 किञ्च,
 शास्त्रं धृत्वा पठित्वाऽपि धृष्टं गूह्यमविचारणम् ।
 जानाति यदि कोऽप्येको हृदापुत्राऽऽगमश्चत् ॥ ३२९ ॥
 तथाहि—
 पुरं काऽपि पुरा छात्रौ द्वौ सहाऽध्यापिर्ना नदीम् ।
 तौ तौरे ध्रियं तस्याः पश्यन्तावूर्ध्वतः स्थिता ॥ ३३० ॥
 तेषां स्थविरा शीपे न्यस्य नीरमृतं घटम् ।

नद्या बलन्त्यदर्शत् तौ सुपुर्त्ता पुस्तिकाकरौ ॥ ३३१ ॥
 साऽतिदृष्टा ततोऽपृच्छद् दत्ताऽऽशीस्तत्पुरः स्थिता ।
 देशान्तरगतस्याऽऽत्मपुत्रस्य कुशलाऽऽगमम् ॥ ३३२ ॥
 पुत्रस्मृतिमवाद् दुःखादथाऽस्या वार्द्धकादपि ।
 कम्पिताङ्गया घटो मूर्ध्नः पतित्वाऽभज्यत क्षितौ ॥ ३३३ ॥
 तद् दृष्ट्वा सहसा स्थूलमतिरेकस्तयोर्जगौ ।
 जानेऽहं घटभङ्गेन वृद्धे ! तव सुतो मृतः ॥ ३३४ ॥
 द्वितीयस्त्वाह मा भ्रातरेवमाकस्मिकं वद ।
 हे ! मातः सत्वरं गच्छ पुत्रस्ते गृहमागतः ॥ ३३५ ॥
 मृतमत्युज्जीवितेव सा यावत् सदनं ययौ ।
 निविष्टाऽस्ति पुरस्तावदुद्धूलितपदः सुतः ॥ ३३६ ॥
 ततो हर्षोत्सुका वृद्धा ययौ विद्यामठं गुरोः ।
 पुरश्चोपायनं भुक्त्वा तत् स्वरूपं न्यवेदयत् ॥ ३३७ ॥
 उपाध्यायोऽपि तं ज्ञात्वाऽपृच्छद् वन्स ! कथं त्वया ।
 घटभङ्गापशकुनात् कथितोऽस्याः सुताऽऽगमः ? ॥ ३३८ ॥
 शिष्याऽर्सा लज्जितः स्माऽऽह प्रभो ! युष्मत्प्रसादतः ।
 उपाध्यायेन भूयोऽपि स्पष्टं पृष्टोऽथ सोऽवदत् ॥ ३३९ ॥
 मयेत्यनुमितं तावद् घटभङ्गाद् यथाऽमिलत् ।
 मृत्स्ना भूमेर्नलं नयास्तथाऽस्या मिलितः सुतः ॥ २४० ॥
 ततो हृष्टो गुरुर्वाङ्मालिङ्ग्य प्रशंसन् तम् ।
 अहो ! कुशाग्रसादृश्या मतिरस्य लयोरपि ॥ ३४१ ॥
 भद्र ! ज्ञात्वा त्वयाऽप्येवं मूष्मतत्त्वविचारणा ।
 गम्भीरमतिना कार्या यथा स्या महतां गुरुः ॥ ३४२ ॥
 यन्भुदन्न इति श्रुत्वा दध्यावेवविषं श्रुतम् ।
 नित्यं मधुपदोपास्ति विना न स्याद् महागुणम् ॥ ३४३ ॥

यतः-

महान् भेदः सगस्तीरितरोर्वनतरोरपि ।

इति प्रथमना वन्धुर्नत्वाऽऽवृन्तत् पुनर्विभुम् ॥ ३४४ ॥

अतो नाथ ! क यास्यावः किर्यात्र भव आवयोः ।

स्याम्याचरुषां युवां मृत्वा महस्यारं प्रजिप्यथः ॥ ३४५ ॥

व्युत्वा चक्री विदेहे त्वं भार्वा ने च माहिष्यमौ ।

भुक्तभोगां परियज्य ततः मिद्धि प्रयास्यथः ॥ ३४६ ॥

तिव् भुत्वाऽऽसन्नमोक्षत्वाद्भुत्तन्नविषयस्पृहः ।

वन्धुदत्तः सपत्नीकस्तर्देव प्रथमाददे ॥ ३४७ ॥

बाधं भवाय मोक्षयाऽध्यन्नरं पुनरित्यसां ।

बाधं सुवत्साऽऽश्रितो धर्मयन्तरद्भुदुम्बकम् ॥ ३४८ ॥

भुताऽध्यासः पिता यत्र जिनभक्तिर्मनन्यथ ।

विवेकः सोदरो जायिः गुमानिर्दयिता क्षमा ॥ ३४९ ॥

विनयस्तनयो मित्रं संतोषो भवनं क्षमः ।

वन्धवस्तु गुणाः श्रेयाः कुदुम्बमिदमान्तरम् ॥ ३५० ॥

अनेन च कुदुम्बेन सदा समिहितेन सः ।

निवृत्तात्मा सुखं चारु पारित्रं निरवाहयत् ॥ ३५१ ॥

यत्र रागान्धता धूमः शिखी द्वेषः क्षमा मरुत् ।

धूर्ता वैधर्मिकाः विज्ञा नास्तिकस्तुमलः कलिः ॥ ३५२ ॥

मदीपने भवाऽऽसुरयेऽस्मिन्महाशः साक्षिपद्भवः ।

दहन्ते निःसरन्त्येव ये पुनधरणक्षमाः ॥ ३५३ ॥

(युग्मम्)

यो हिलराभिषे ग्रामेऽशोकाम्यो याम्बिकोऽननि ।

आरोप्य नवपुष्पाणि धिया घटज्जवोऽभवत् ॥ ३५४ ॥

तथाहि-

द्रम्भाणां नवलताणि कोटयोऽस्य तथाऽभवत् ।

एवं स्पर्णस्य रमानामित्यभूत् सप्तमो भवः ॥ ३५५ ॥

अष्टमे तु नवग्रामलक्षेशः स भवेऽभवन् ।

क्रमेण नवमे जातो राजा नवनिर्भीश्वरः ॥ ३५६ ॥

सोऽप्यन्येषुः प्रभोरन्ते भुत्वा प्राच्यभवं निजम् ।

प्रयज्य नवमं तत्त्वं मोक्षाख्यं नवमं व्यधात् ॥ ३५७ ॥

(कलापकम्)

एवं विरहो भर्तुः सहस्राः षोडशर्षयः ।

अष्टात्रिंशत् सहस्राणि साध्वीनां तु महात्मनाम् ॥ ३५८ ॥

आचक्षाणां लक्षमेकं चतुःषष्टिसहस्रपुङ्गवः ।

त्रिलक्षी आचक्षाणां तु सहस्राः सप्तविंशतिः ॥ ३५९ ॥

शयप्रयां सपञ्चाशत् श्रीनतुर्दशपूर्विणाम् ।

अचक्षितानिसाधूनां चतुर्दशशतानि तु ॥ ३६० ॥

यनोविदां सप्तशतीं सार्धां केवलिनो पुनः ।

सहस्रं वैक्रियलब्धिमनां स्वेकशतोत्तरम् ॥ ३६१ ॥

संपन्नवाद्मन्थीनां पद्मशतानि महात्मनाम् ।

परिवारः सप्तभवन् केवलज्ञानशामरात् ॥ ३६२ ॥

ज्ञान्वा निर्वानमामभं सम्पन्नाद्रिं ययौ विभुः ।

योऽमितायर्हतां मिदिस्थानभावादिवोमतः ॥ ३६३ ॥

इत्यथ तत्तु यन्मूर्ध्नि पश्यं भूभृगु राजते ।

वातान्दोलितनानाद्रुपुणोद्भूतरजःशलात् ॥ ३६४ ॥

उप्यताक इवोऽष्टवण्डवामोऽपलांगुभिः ।

यो यद्य निर्गमाम्भोभिः कृतस्नानादिवोऽभवत् ॥ ३६५ ॥

किंनरीमीनिभिः साधुम्याप्यायध्वनिना य यः ।

धमे गमे रिरामे य मुदुर्भेयहृदामपि ॥ ३६६ ॥

मदमला रतामला यशितो विरताऽऽमदाः ।

सुनयथ मुग्धं सन्तो यद्यप्यः लयाग्नि गौरवम् ॥ ३६७ ॥

मोक्षपथमिहाऽऽमय नं गिरिं विजयदृगुषः ।

अपस्विन्नानुनिवृत्तः सन्ध्यार्मं वामिहं स्वधात् ॥ ३६८ ॥

ध्यावणस्य सिताष्टम्यां विशाखायां स वासरे ।
 यादरो वित्त-वाग्योगौ काययोगस्थितोऽरुधत् ॥ ३७० ॥
 मूर्ध्मेण काययोगेन काययोगं च यादरम् ।
 रुद्ध्वा नाथोऽरुधत् मूर्ध्मौ योगौ वाक्-चित्तलक्षणौ ३७१
 इति मूर्ध्मक्रियं नाम शुक्लध्यानं तृतीयकम् ।
 अस्तमूर्ध्मननूयोगं क्रमात् प्रभुरसाधयत् ॥ ३७२ ॥
 ततश्च ध्यानमुरसन्नक्रियं नाम चतुर्थकम् ।
 पञ्चहस्यासरोधारमिति कालमग्निधियत् ॥ ३७३ ॥
 क्षीणकर्मा निष्ठितार्थः सर्वदुःखमलान्छितः ।
 अनन्तदर्शनेन-ज्ञान-सुख-वीर्यचतुष्टयः ॥ ३७४ ॥
 बन्धाभावाद्ध्वंगतिरेरण्डफलबीजवत् ।
 स्वभावाद् क्रजुमार्गेण मधुर्लोकाप्रमासदत् ॥ ३७५ ॥ (पुष्पम्)
 स्वामिवग्निर्दृतास्तेऽपि त्रयस्त्रिंशन्मुनीश्वराः ।
 कल्याणायाऽभवद् विश्वे निर्वाणमपि वैभवम् ॥ ३७६ ॥
 गार्हस्प्ये त्रिंशद्भद्रानि व्रतभावे तु सप्ततिः ।
 सर्वायुरित्यद्भुतं श्रीमत्पार्श्वमभोरभूत् ॥ ३७७ ॥
 क्षीराम्भोधिजलैः शक्रः स्नपयित्वा षण्णः प्रभोः ।
 गोशीर्षिषन्दर्नलिप्त्वाऽधूपयद् दिव्यधूपणैः ॥ ३७८ ॥
 देवदूप्तेन चाऽऽच्छाद्य तस्मिन्ना वासवो रुदन् ।
 शिविकायां न्यधादेवं शेषपर्षाणां मुरा व्यधुः ॥ ३७९ ॥
 गन्धाम्बु-सुमनोवर्ष धूपयत्यादिधारणम् ।
 गीतं नृत्यं च वाद्यं च मन्दनं परिदेवनम् ॥ ३८० ॥
 स्तुतिं पूजां च पुष्पाद्यैः स्वर्सापोत्कलिकावशात् ।
 शुचा भवत्या च कुर्वाणे देवदेवीगणे पुरः ॥ ३८१ ॥
 स्वामिनः शिविकां शक्रः साधूनां शिविकां मुराः ।
 उद्धृत्य निन्युः श्रीसण्डा-शृङ्गद्वाराचितां चिताम् ॥ ३८२ ॥

इन्द्रादेशादथो तत्र चितयोन्यस्तदेहयोः ।
 कर्पूर-यधु-सर्पापि बहुशशिसिपुः सुराः ॥ ३८३ ॥
 विकुर्व्य वह्निं वातं च वह्नि-वायुकुमारकाः ।
 संचस्करुः क्षणेनैव देहान् स्वामि-तपस्विनाम् ॥ ३८४ ॥
 आस्थिवर्जजिनाङ्गस्थदग्धेष्वखिलघातुषु ।
 चितां व्यध्यापयन् क्षीरात्मभोभिर्मेघकुमारकाः ॥ ३८५ ॥
 दंष्ट्रे जघृक्षुः शक्रे-ज्ञानाधुपारिणे प्रभोः ।
 दक्षिण-वामे चमर-वर्त्ता चाऽधःस्थिते क्रमात् ॥ ३८६ ॥
 अन्ये तु तासवा दन्तानर्चितुं दूरितच्छिदे ।
 स्वीचकुरितरेऽस्थीनि देवा भस्मादि मानवाः ॥ ३८७ ॥
 रत्नस्तूपं चितास्थाने व्यधुस्तुङ्गं सुराः प्रभोः ।
 विश्वाधारे विना भ्रष्टयचित्तस्याधार्गदण्डवन् ॥ ३८८ ॥
 शोकाग्न्यं प्रसरद् नाथमूर्ते दूरं गते तपः ।
 मिथः संयोधद्वीपेन कुरुधूर्वमिवादयः ॥ ३८९ ॥
 ततो नन्दीश्वरद्वीपे शाश्वतप्रतिमोत्सवम् ।
 विधाय सर्वे गीर्वाणाः गेन्द्राः व्यम्याऽऽस्पदं यधुः ॥ ३९० ॥
 इन्द्राः व्यम्यविमानेषु सुधर्मायां च पर्यदि ।
 अधिमाणवह्नस्तम्भं दृढगजमगृह्णके ॥ ३९१ ॥
 भ्रातृगणयन् व्यामिदं दृष्ट्वा भानर्भुभ निरन्तरम् ।
 तामां प्रमावान् तेषां च सदा विजय-मद्वजे ॥ ३९२ ॥
 विश्वानिशायिमहिमा धरणोरगेन्द्र-
 यमावर्त्तागतनगेवितगादधीतः ।
 भन्तर्वह्निश्च दूरितच्छिदन्नन्नगमां
 देवः श्रियादूदयिनीं शुभमारब्धधीम् ॥ ३९३ ॥
 इति श्रीकालिकाचर्यमन्तानीय श्रीभारदेवमुनिविरचिते श्रीपार्वनाथ-
 चरिते महाकाव्येऽष्टमोऽध्यायः ॥ ८ ॥

प्रशस्तिः ।

कलिकुण्डे मथुरायां स्तम्भनके चारुवमशङ्कपुरे ।
नागहृदे व्याघ्रहृदे स्वर्णगिरिममुखतीर्थेषु ॥ १ ॥
कलिकलुपगर्वसर्वकपनस्वमणिकिरणसञ्जलपदपीठः ।
एकातपत्रमहिमा जषानि श्रीपार्श्वनाथजिनः ॥ २ ॥

(युगम्)

कलास्थानकभावेन कलिमानकदर्शनः ।
कजार्चनेन कवित्वेन कलितानजते जिनः ॥ ३ ॥
आसीत् स्वामिसुधर्मसन्तनिभवो देवेन्द्रवन्द्यक्रमः
श्रीमान् कालिकमूरिरद्भुतगुणग्रामाभिरामः पुरा ।

जीयादेष तदन्वये जिनपनिमासादनुज्ञाचल-
भ्राजिभुम्भुनिरत्नगारवनिधिः खण्डिलगच्छाम्बुधिः ॥ ४ ॥

तस्मिन्धान्द्रकुलोद्भवः कुवलयोद्गोपकबन्धुर्यसो-
ज्योत्स्नापूरितविष्टपो विधुरिव श्रीभावदेवो गुरुः ।

यस्याऽऽस्मान्तमानमेव बहुतो व्याचक्ष्यमाणोऽधुना
मच्छाऽऽगच्छदनुच्छतगूर्जर्भुवि मष्टौ मनिष्ठाविमाम् ॥ ५ ॥

मनामि घनविश्वकम्नेहमेतेकदीप्तो

धुनिमतनुत यस्य ज्ञानरूपः मदीयः ।

असमतमतमांसि ध्वंसयधुमाऽऽतां

न खलु मय्यनिधानं किन्तु कुशाऽपि पत्रे ॥ ६ ॥

श्रीमांस्ततो विजयासिंहगुरुर्मुनीन्द्र-

मुक्तावलीविमलनायकतां विभेने ।

ज्योतिस्तदुज्ज्वलतरं विकिरन् परिष्पां

चित्रं न यस्तरत्नतां कलयाचकार ॥ ७ ॥

दासिर्धननिधिर्न्यभाध सहजे देहेऽप्यहो ! वाङ्मनं

कारुण्यामृतवारिभिर्विनिन्द्ये गुप्तौ स्वकीयं मनः ।

शान्तात्माऽनुचरं चिरस्य विनिजग्राहेन्द्रियाणां गणं

यो विज्ञातसमस्तवस्तुरभवत् तुल्यश्च हेमा-ऽऽमनोः ॥८॥

तदीयपट्टेऽजनि वीरमूर्तिर्यन्मानसे निर्मलदर्पणाऽऽभे ।

निरूपयामास सरस्वती सा त्रैविद्यविद्यामयमात्मरूपम् ॥९॥

सदाभ्यासावेशमथितवृधुमन्यानमयिता-

दवाप्तं तर्कान्धेर्विबुधपनिमिद्वेशमहितम् ।

यदीयं वाग्यस्याऽमृतमकृत दर्पञ्जरभर-

मशान्ति निःशेषसितिवन्मयवादीन्द्रमनसाम् ॥ १० ॥

तस्मादभूत् संममराग्यनेना

मुनीश्वरः श्रीजिनदेवमूरिः ।

यो धर्ममारोप्य गुणे विदुद-

ध्यानैतृणा मोहरिषुं विभेद ॥ ११ ॥

आद्यनामकर्मणैर्गं मगर्षति गुरुकर्म ।

गुनः श्रीजिनदेवाऽऽत्मना बभूवुरेगमूरवः ॥ १२ ॥

येनां वादारविन्दानकणनगानिगागमभूयोऽभिरग्य-

ल्लक्ष्मीर्लालानिवामान्निमलगुणभूतो भोजिते राजहंसाः ।

आकृष्टानेकलोकाभ्रमरकृतनयसङ्काशहृद्धाररम्भो

येनामयाति लोके स्फुरति वस्मिलोऽर्गो यशोनाथदेवः ॥१३॥

नेनां विनेयविनयी बहू भारदेव-

मूरिः प्रगभजिनदेवगुरुनमादात् ।

श्रीरत्ननाऽऽमयनगरे शिविविभ (१३१२) वर्षे

पार्श्वमोक्षरितरन्निदि नगान ॥ १४ ॥

मर्त्येभ्य बहूनामाणि धुत्वा धुनयताऽननात् ।

श्रुत्वाऽयं श्रुतिनः अन्यमृतेमार्ति मया समात् ॥ १५ ॥

हार्ति रष्टान्मयायन्तु यः कोऽपि कथितो मया ।

अन्तिगा मोक्षति जेताश्चादुमार्तिग मुनेष्टुता ॥ १६ ॥

यतः—

चरितं कल्पितं चापि द्विधोदाहरणं मतम् ।
परस्मिन् साधनायार्थस्योदनस्य यथेन्द्रधनम् ॥ १७ ॥

अथोक्तम्—

अनादिनिधने काले जीवानां चित्रकर्मणाम् ।
संविधानं हि तस्मास्ति संसारे यन्न संभवेत् ॥ १८ ॥
अतोऽस्मिन् ग्रन्थे यन्न्यूनमधिकं वा कृतं मया ।
तदप्यनेनाऽऽधारेण तत् सन्ततं मयाऽखिलम् ॥ १९ ॥
धीपार्श्वचरितं नैस्तैर्वर्णितं यन्महात्मभिः ।
इत्थं मयाऽपि यत् तत्रोपक्रान्तं धार्ष्ट्यमेव तत् ॥ २० ॥

किञ्च,

उत्तुङ्गचरित्यानि महेश्वर्यः कारितानि चेत् ।
तद् देवकुलिकामत्पथनो न विदधाति किम् ? ॥ २१ ॥
पूजितो यदि देवेन्द्रैर्जिनो मन्दारदामभिः ।
पूजयन्ति न किं तत्र तान् मर्त्या मरुक्कादिभिः ? ॥ २२ ॥
अध्वानमवतीर्णा यं गुरुगत्या महागजाः ।

न सञ्चरति किं तत्र करिषोतः स्खलद्गतिः ? ॥ २३ ॥
तन्मयाऽपि प्रभोर्भक्तिप्रकर्षवशचेतसा ।

चरित्रं चरितं सन्धाऽनुमतं च न दुष्यति ॥ २४ ॥
यदत्र किञ्चिन्मूढत्वादलीकं ग्रथितं भवेत् ।

सर्वं मयि कृपां कृत्वा संशोध्यं तन्मनीषिभिः ॥ २५ ॥
निशम्य सम्यक् धीपार्श्वस्यामिनश्चरितं वरम् ।

भविष्यत्तत्तात्पर्यायो धारणीयः सदा हृदि ॥ २६ ॥

यतः—

गुरुमेवगतीं बिभ्रत् सरोवत् कमलोज्ज्वलः ।
दृश्यते स्फुटमुत्तानः स्थूलवत् तु रजोमयः ॥ २७ ॥
अत्रं लवादपि यथा पदुतां गुहायाः

कल्याणतां भजति सिद्धरसस्य लोहम् ।

सद्यन्तनस्य द्विषतामतिताम्रनम्रं

जीवस्तथा जिनमतस्य द्वि सिद्धभावम् ॥ २८ ॥

दशभववरपत्रं पार्श्वभर्तुश्चरित्रं

कमलमुदयनालं पुण्यलक्ष्मीविशालम् ।

प्रमृदितमृनिभुङ्गं सौरभोद्गारचङ्गं

निष्पत्तु शुभचेतःपल्लवे नित्यमेतन् ॥ २९ ॥

ग्रन्थः सर्वाग्रमानेन प्रत्येकं वर्णसङ्गमया ।

षतुःसप्तत्युपगानि यद्महसाप्यनुष्ठुभाम् ॥ ३० ॥

समाप्तमिदं श्रीपार्श्वनाथचरितम् ।

अशुद्धिशोधनदलम् ।

टिप्पण्यशुद्धिः ।

श्लोकस्य	अशुद्धम् ।	शुद्धम् ।
५ १०६	१ मां न प्रथमि न प्राप्तोपि,	१ दक्षिणार्धो दिशि ।
७ २४७	२ प्रथमान्नमेतत्,	२ द्वितीयान्नमेतत् ।
९ ७८१	२ विभ्रमे	२ विभ्रमे ।
७ २३९	१ मुले	१ मूले ।
१ २४	२ कदली देवाह्वना च ।	कदली देवाह्वना च ।

संस्करणाशुद्धिः ।

सर्गे प्रथमे, श्लोके,	अशुद्धम् ।	शुद्धम् ।
" ८	सुखंनि	सुखंनि ।
" ५१	-मूलो	मूलो ।
" "	विषी	-विषी ।
" ९५	-संगा-	-सङ्गा-
" १४९	दिवा बल-	दिवाबल- ।
" १५८	प्रपद्य	प्रपद्य ।
" १६८	व्याध !	व्याधः ।
" "	-म्राऽऽहृष्ट	-म्राऽऽहृष्ट- ।
" १७१	-म्राऽऽमः	-म्राऽऽमः ।
" १७६	दक्षिणे न	दक्षिणेन ।
" "	प्रथमि	प्रथमि ।
" १९१	-प्रच्छिरे	-प्रच्छिरे ।
" १९८	समर्पयन्	समर्पयन् ।
" २३२	-पटयन	पटयन ।
" २५४	तरे-	तरे- ।
" २६५	-ग्रहण-	-ग्रह- ।
" २७३	-वट-	-वट- ।

सर्गे प्रथमे, सोके,	अशुद्ध ।	शुद्ध ।
" ३००	सकृन्मवा-	सकृन्म स्वा- ।
" ३१०	विटो	विटो ।
" ३२०	-मग-	सङ्ग- ।
" ३२१	-मंग-	-सङ्ग- ।
" ३२२	-मंगो-	सङ्गो- ।
" ३३१	पृष्टम्-	प्रष्टम् ।
" ३४४	-माराऽऽ-	-माराऽऽ- ।
" ४०९	माऽथा-	माथा- ।
" ४४५	संज्ञिमा-	संज्ञिमाः ।
" ४४७	-पथमम्-	-पथम्- ।
" ४७५	मुनोरुघो-	मुनोरुघो- ।
" ४८१	-मंग-	-मङ्गम् ।
" ५०४	-लोभाय	-लोभाय ।
" ५३१	वाऽऽवा-	वाऽऽवा- ।
" ५३०	-पूत्रा दूता दान दातृ-	-पूत्रा-दूता दान दातृ- ।
" ५५३	-स्वमा हा	स्वमारा- ।
" ५५४	वयस्य	वयस्य ।
" ६२५	धामग-	धाम ग- ।
" ६५३	स्वच्छो	स्वच्छो ।
" ६६०	विभोः	विभोः ।
" ६८८	वनुषी	वनुषी ।
" ७००	पुरिमन्त्रे	पुरीमन्त्रे ।
" ७०३	गिराऽधर	गिराधर- ।
" ७१५	मयाविने	मया विने ।
" ७३६	-मङ्गि	-मङ्गिम् ।
" ७५५	केदु	अकेदु ।
" ७५६	केलो	केलो ।
" ७६९	कावम्	कावम् ।
" ७७५	कावम्	कावम् ।
" ७७५	केके	के केवम् ।
" ८५८	कमरो ला	कमरोऽला- ।
" ८७१	किञ्चलो	किञ्चलो ।
दिक्के	११	कङ्कित, कङ्कित

सर्गे, द्वितीये, श्लोके अशुद्धम् ।

शुद्धम् ।

"	३५	पैत्रिकी	पैत्रिकीम् ।
"	२४७	धन्या	धन्या ।
"	२५२	सिन्धुराणां	सिन्धुराणाम् ।
"	२५३	-स्वेकिता	लोकिता ।
"	३२४	क्षिप्त्वा	क्षिप्त्वा ।
"	३३४	एवान्वेन	सान्वेन ।
"	३४९	अलिक	अलीकम् ।
"	३६९	अथ प्रभु-	अथप्रभु- ।
"	४१०	-स्तुका.	-स्तुका ।
"	४२४	अथ भाव-	अथ भाव- ।
"	४२९	-वनेमुर-	-वने मुर- ।
"	४४४	सोऽपि	सापि
"	४४७	केनाप्यहृत-	केनापि हृत- ।
"	४४८	तां	तां ।
"	५०४	पुत्र ! भिक्षा	पुत्रभिक्षा ।
"	६१८	वृत्त-	वृत्त-
"	६२६	अचिन्त्यवध	अचिन्त्यवध ।
"	७२४	एव च	च एवम् ।
"	१००१	महर्षिक	महर्षिक ।
"	१०४४	ज्ञानाग्मावि-	ज्ञानाग्मा वि- ।
द्वितीये	२४	-धर्माऽवाध-	-धर्मावाध- ।
"	५५	लज्जहारवा-	लज्जहारवा- ।
"	१४७	हृष्ट-	हृष्ट- ।
"	१७०	वैशेष	वैशेषेत् ।
"	१८५	व्यवसंत्त	व्यवसंत्त ।
"	२३९	प्रतिज्ञा	प्रतिज्ञा ।
"	२४०	प्रपञ्च	प्रपञ्च ।
"	३०६	महीगुप्ते	महीगुप्ते ।
"	३८३	महर्ष्या	महर्ष्या ।
"	४१४	कुलिना	कुलिना ।
"	५१०	शुद्धे	शुद्धे ।
"	५२४	शुक्ति-	शुक्ति- ।
"	५६४	-समी वृक्ष-	-समीवृक्ष- ।

सर्गे, तृतीये, श्लोके । अशुद्धम् ।

बुद्धम् ।

"	५६५	-लेन्दुस्त्री-	-लेन्दु स्त्री-
"	५७२	मेदिनीम्	मेदिनीम् ।
"	७६१	निर्मलम्-	निर्मलम्- ।
"	८४२	नृपेणोक्तं	नृपेणोक्तो ।
"	९१६	तत् प्रण-	तत्प्रण- ।
"	९७९	आलम्बने न	आलम्बनेन ।
"	९९५	-स्याद्यानु-	-स्याद्यानु- ।
"	१०३९	मत	मते ।
"	१०६४	राजापु-	राजपु- ।
"	१०८६	मनो मर्क-	मनोमर्क- ।
"	१०९९	अति भीषणम्	अतिभीषणम् ।
"	११०८	११०८	। ।
"	"	११०९	११०८
पशुर्धे	६	भूभृद्-	भूभृद्- ।
"	१२	-द्वोना कु-	-द्वोनाकु- ।
"	२९	पयाणं	पयाणं ।
"	३४	रम्भा सौ-	रम्भासौ- ।
"	६०	-मागता ?	-मागताः ? ।
"	७४	स मे-	समे- ।
"	७६	-गानिर्दुः-	-गानिर्दुः- ।
"	८१	चैव	चैव ।
"	८५	-साऽऽस्या	-सा स्या ।
"	८७	अये	अये- ।
"	९९	महद्भ्यां	महद्भ्यां ।
"	१२६	ज्ञापविष्यति	ज्ञापविष्यति ।
"	१६१	१६१	। ।
"	"	१६२	१६१ ।
वधमे	६४	नवमिहा	नवमिहा ।
"	१८०	प्रमेय	प्रमेय- ।
"	२१८	मना	मनाः ।
वहे	१०१	व्यहृत्	व्यहृत् ।
"	२५४	आमण्डल	आमण्डलं ।
"	३४६	वरणाने	वरणाने ।

भर्गे, षष्ठे, श्लोके ।	अशुद्धम् ।	शुद्धम् ।
" ५११	-मुन्मत्त	मुन्मत्तक ।
" ५१७	-कारि गुरुष	कारिगुरुष ।
" ५१७	अद्-	अद्-
" ६३३	इष्टुषा	इष्टु ।
" ६३७	-त अग्नि-	तदग्नि- ।
" ७६०	-वामु कर्म	-यः सुकर्म ।
" ९३५	तन् दण्डाद्	तद्वज्राद् ।
" ९४१	-च्छव	-च्छ ।
" ९४५	दूर ततः	दूरन्ततः ।
" ९५१	गुप-	गुप ।
" १००५	तथा म्वस्व	तथाऽम्वस्व ।
" १०६०	-र्क्षिपु	-र्क्षिपु ।
" १०८५	पात्री	पात्री ।
" ११००	-मुद्दिष	-मुद्दिष ।
सप्तमे	२	-धर्म
" ४०	-इकार्य-	-इकार्य- ।
" १६३	-जाऽस्ते	-जाऽस्ते ।
" २०१	-दीपिका-	-दीपिका- ।
" २४३	वर्तीणी	-वर्तीणी ।
" ३१८	-क्षिपा	-क्षिपा ।
" ५२८	-व्यवस्था-	-व्यवस्था- ।
" ६६०	-कील-	-कील- ।
" ७७३	तीर्थ	तीर्थ ।
" ८०५	-अव्यर्थ	अव्यर्थ ।
अष्टमे	२५०	सहस्राणां
" २७८	गुणैर्दोषाः	गुणैः पुण्या ।
" २८१	-आम	-आम ।
" "	गुणिना	गुणिना ।
" ३३०	विद्यता	विद्यता ।
" ३५१	विहृता-	विहृता- ।
" ३५२	-गुणः	गुणः ।
" ३६०	वाचस्पति	वाचस्पति ।

श्री ५ सोमि- ५ जैनग्रन्थमाला मां आजसुधी छपाइने
प्रकाशित थएला ग्रन्थो नुं सूचीपत्र ।

—५—

१. प्रमाणनयतत्त्वालोकान्दहार-मूल श्रीवादिदेवसुरि	०-८-०
२. हैपलिङ्गानुशासन-श्रीहेमचन्द्रसुरि	०-५-०
३. सिद्धहेमशब्दानुशासन-लघुशतसहित	३-०-०
४. गुरोवलि-मुनिमुन्दरसुरिरचित बीजी भाषाति	०-४-०
५. रत्नाकरावतारिका-बे परिच्छेद टि. पं. सहित	१-०-०
६. सिद्धहेमशब्दानुशासन-मूलभाषा	०-५-०
७. स्तोत्रसंग्रह-भाग-१ सीलोक मां नथी	०-६-०
८. मुद्रितकुमुदचन्द्रप्रकरण-आयक यशब्धन्वकृत	०-८-०
९. स्तोत्रसंग्रह-भाग-२ सीलीक मां नथी	१-०-०
१०. प्रियारत्नसमुच्चय-श्रीगुणरत्नसुरिरचित	२-०-०
११. श्रीसिद्धहेमशब्दानुशासनसूची अकारादि अनुक्रम	०-४-०
१२. फविकल्पद्रुम-श्रीहर्षकुलगणिरचित श्लोकप्रद पात्रुपाठ	०-४-०
१३. सम्मत्तितर्करूपप्रकरण-प्रथमसङ्कन्यायनोअलीकिक ग्रन्थ. श्रीसिद्धसेनदियाकर विरचित	३-०-०
१४. श्रीजगद्गुरुकान्य-श्रीदीनबिजयसुरि नुं चरित्र	०-४-०
१५. श्रीशालिभद्रचरित्र-टिप्पणसहित पत्राकार	१-४-०
१६. श्रीपर्वकथासंग्रह-प्रथमभाग पत्राकार	०-४-०
१७. पद्मदर्शनसमुच्चय-राजशेखरसुरिकृत	०-४-०
१८. शीलदूतकान्य-चारित्रमुन्दरगणिकृत	०-४-०
१९. निर्भयभोमन्यायोग-श्रीरामचन्द्रसुरिकृत	०-४-०
२०. श्रीशान्तिनाथचरित्र-श्रीमुनिभद्रसुरिविरचित	३-०-०
२१. रत्नाकरावतारिका-रत्नभाचार्यकृत परिच्छेद ३थी ८	१-८-०
२२. " " " " " " १-२	१-०-०
" " " " " " संपर्ण पार्क पुंठुं.	३-०-०

श्रीयशोविजयजैनप्र-नमाला मां आजसुधी उपाइने
प्रकाशित धएला ग्रन्थो नुं सूचीपत्र ।

— श्री —

१. प्रमाणनयतत्त्वलोकाङ्कार-मूल श्रीवादिदेवसूरि ०-८-०
२. हेमलिङ्गानुशासन-श्रीहेमचन्द्रसूरि ०-५-०
३. सिद्धहेमचन्द्रानुशासन-लघुशेखरसहित ३-०-०
४. गुर्वाचल-शुनिमुन्दरसूरिरचित बीजी भावृति ०-४-०
५. रत्नाकरावतारिका-बे परिच्छेद टि. पं. सहित १-०-०
६. सिद्धहेमचन्द्रानुशासन-मूलमात्र ०-५-०
७. स्तोत्रसंग्रह-भाग-१ सीलोक मां नथी ०-६-०
८. मुद्रितकुमुदचन्द्रमकरण-भावक प्रसन्नचन्द्रकृत ०-८-०
९. स्तोत्रसंग्रह-भाग-२ सीलोक मां नथी १-०-०
१०. कियारत्नसमुच्चय-श्रीगुणरत्नमूरिविरचित २-०-०
११. श्रीसिद्धहेमचन्द्रानुशासनमूर्ची अकारादि अनुक्रम ०-४-०
१२. कविकल्पद्रुम-श्रीहर्षकुलगणिरचित श्लोकषट्पाठपाठ ०-४-०
१३. सम्मतिवर्करूपमकरण-प्रथमसङ्घ न्यायनोमलौकिक
ग्रन्थ. श्रीसिद्धसेनदिवकर विरचित २-०-०
१४. श्रीजगद्गुरुकान्य-श्रीदीरविजयसूरि नुं चरित्र ०-४-०
१५. श्रीशालिभद्रचरित्र-टिप्पणसहित पत्राकार १-४-०
१६. श्रीपर्वकथासंग्रह-प्रथमभाग पत्राकार ०-४-०
१७. पद्मदर्शनसमुच्चय-राजशेखरसूरिकृत ०-४-०
१८. शीलदूतकाव्य-धारिणमुन्दरगणिकृत ०-४-०
१९. निर्भयभीमव्यायोग-श्रीरामचन्द्रसूरिकृत ०-४-०
२०. श्रीशान्तिनाथचरित्र-श्रीशुनिभद्रसूरिविरचित ३-०-०
२१. रत्नाकरावतारिका-रत्नमाचार्यकृत परिच्छेद ३ भा १-८-०
२२. " " " " १-२ १-०-०
२३. " " " " संपूर्ण पाकुं पुंठुं ३-०-०

- સપ્તદેશતરંગિણી-પત્રાકાર-ઉપદેશતથાસીકકથાઓ
 ન્યાયાર્યમજ્જૂષા-સિદ્ધહૈમનીપરિભાષાઓની વ્યાખ્યા
 ૨૩. ગુરુગુણરત્નાકરકાવ્ય-લક્ષ્મીસાગરસૂરિનો ઇતિહાસ
 ૨૪. વિજયમઘાસ્તિમહાકાવ્ય-સટીક-હેમવિજયગણી
 ૨૬. ગદ્યપાણ્ડવચરિત્ર-પણ્ડિત દેવવિજયજીગણી, બનાવેલું
 સરલ અને બોધદાયક છે. સામાન્ય સંસ્કૃત જાણનારાઓ
 માંચનનો સારો લાભ મેલવી શકે છે. વધારે સ્વાત્રી અનુભવ
 કિંમત માત્ર રૂ.
 ૨૯. મલ્લિનાથમહાકાવ્ય-(પુસ્તકાકારે તેમજ પત્રાકારે) આ મ
 શ્રીવિનયચન્દ્રસૂરિ, બનાવેલું છે. જેમાં મલ્લિનાથસ્વામીની
 ઉપરાન્ત પ્રાસંગિક કેટલીક રસિક કથાઓ સરલ સં
 આપવામાં આવી છે. સાધારણ સંસ્કૃત જાણનારાઓ પણ તેને
 રૂઝી શકે છે. કિંમત.
 ૩૦. સ્વાદ્વાદમઝરી-(પત્રાકારે) આ પુસ્તક કેટલેક સ્થલે
 છે, તો પણ અમે શુદ્ધતા તેમજ અલ્પ મૂલ્યથી તે પ્રાપ્ત
 તેટલા સારૂ છપાવ્યું છે કિંમત માત્ર
 ૩૨. પાર્શ્વનાથ ચરિત્ર-માવદેવસૂરિવિરચિત-પણુંજ રસિક તથા
 છે, પુસ્તકાકારે તથા પત્રાકારે શ્લોકશદ્ધ કીંમત રૂ. ૨-

શાસ્ત્રવિશારદ જૈનાચાર્ય-શ્રીવિજયધર્મસૂરિજી
 વિરચિત પુસ્તકો ।

૧. જૈનતત્ત્વદિગ્દર્શન	(હિન્દી ભાષા)	•
૨. જૈનશિષ્ટાદિગ્દર્શન	"	•
૩. "	(ગુજરાતી)	•
૪. પુણ્યાર્યદિગ્દર્શન	(હિન્દી ભાષા)	•
૫. આત્મોપનિશ્ચિત્તદર્શન	(ગુજરાતી) પોસ્ટેજ,	•
૬. અર્હિતાદિદર્શન-	(હિન્દી ભાષા)	•
૭. "	(સંગ્રહ)	•

પ્રશીયાટીક સોસાયટી ઓફ બંગાલમાં છપાણા જૈન ગ્રન્થો.

૧. યોગશાસ્ત્ર-ગ્રંથ અંકો પ્રત્યેકના	૧-૪-૦
૨. શાન્તિનાયચરિત્ર-ગ્રંથ અંક દરેકના	૦-૧૦-૦
૩. પદ્મદર્શનસમુદાય-એ અંક, પ્રત્યેકના	૦-૧૦-૦
૪. સપરાઇશ્વકદા-ચાર અંક, પ્રત્યેકના	૦-૧૦-૦
૫. પ્રવચનચિન્તામણિ-(ઈંગ્લીશભાષામાં) ગ્રંથ અંક પ્રત્યેકના	૧-૪-૦
૬. પરીક્ષામુક્ત-રુપુશ્નિસહિત, ન્યાયનો ગ્રન્થ.	૧-૦-૦
૭. ન્યાયસાર-સટીક.	૨-૦-૦
૮. તત્ત્વાર્થાધિગમસૂત્ર-માપ્ય સહિત, ગ્રંથ અંક, પ્રત્યેકના	૦-૧૦-૦
૯. ઉપમિતિભવપ્રપચ્ચાકયા-(શ્રીજી તથા ચોથો અંક છોટી)	૦-૧૦-૦
૧૦. ઉપાસકદશાઈસૂત્ર-મૂલ તથા ટીકા. પ્રાકૃત શબ્દોનો	૦-૧૦-૦
કોશ પણ સાથે છે.	
૧૧. પ્રાકૃતલક્ષણ-ચંદ્રકૃત-પ્રાકૃતવ્યાકરણ	૬-૦-૦
૧૨. બૌદ્ધમકરણસંગ્રહ-બૌદ્ધ ન્યાયશાસ્ત્રનાં ન્દાનાં	૧-૮-૦
ન્દાનાં છ મકરણોનો સમાવેશ છે.	
૧. શ્રીધર્મમહોદય-(સંસ્કૃત) શ્રીમદ્વિજયજી વિરચિત	૦-૧૦-૦
૨. શ્રીવિજયધર્મસૂરિચરિત્ર-(ગુજરાતી) પોર્ટ્રેજ	૦-૪-૦
૩. સુમનસસ્મેલનમ્-(હિન્દી) મહામહોપાધ્યાય શ્રીરા-	૦-૧-૦
મમિશ્વરશાસ્ત્રીજીનું વ્યાખ્યાન તેમાં જૈનધર્મની પ્રાચીનતા-	
સિદ્ધ કરી છે.	૦-૧-૦

‘જૈન-શાસ્ત્ર’

મા પત્ર દરેક પુર્ણિમા તથા અમાપાત્યાય મગદ્ શાય છે. જે-

સ્ટેજ સહિત વાર્ષિક લવાજમ રૂ. ૨) પ્રાદ્ધક થવા ઇચ્છનારે પોતાનું નામ, ગામ, ઠામ શુદ્ધ અક્ષરે લખી મોકલવું ।

શ્રીયશોવિજયજૈનગ્રન્થમાલા.

(સંસ્કૃત માસિક પુસ્તક)

શ્રીયશોવિજય જૈન ગ્રન્થમાલા માસિકમાં એક સો પૃષ્ઠ સંસ્કૃત અને પ્રાકૃત સાહિત્યને માટે રોકવામાં આવેછે, જેની અંદર ન્યાય, કોશ, લઘુ મહાકાવ્યના પ્રયો પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવેછે. પોસ્ટલર્ચ સાથે વાર્ષિક લવાજમ રૂ-૮) પ્રથમથી લેવામાં આવે છે. નમૂના લાલકા ફાઇને બંધ મોકલવામાં આવતો નથી.

વિશેષાવશ્યકમાપ્ય.

વૃહદ્વૃત્તિસહિત.

પહેલો^{૧૫} વીજો^{૨૦} ત્રીજો^{૨૬} અને ચોથો^{૩૧} ભાગ દરેક ૨૦૦ પાનાનાં.

જલદી મગારી લ્યો, બ્દેલો તે વહેલો, પ્રાદ્ધક થનારને દર ત્રણ ત્રણ માસે ઘસો ઘસો પાનાનો એક એક માગ મોકલવામાં આવશે. સંપૂર્ણ ગ્રન્થની કિં० રૂ. ૨૫) અગાઉથીજ લેવામાં આવે છે. પાછલથી પ્રાદ્ધક થનાર પાસેથી રૂ. ૩૨) લેવામાં આવશે.

પ્રાકૃત માર્ગોપદેશિકા.

જો પુસ્તક મી० માળદારકરની રીતીને અનુસરિ તૈયાર કરવામાં આવ્યું છે. સંસ્કૃત શિષ્યા વગર માત્ર ગુજરાતી ભાષા જાણનારાઓ પણ જો પુસ્તક દ્વારા પ્રાકૃત ભાષા સારી રીતે શિખી શકેછે. કી. ૦-૧૨-૦

મળવાનું ટેકાણું-શાહ હર્ષનન્દ્ર મૂરાભાઈ,

૯૧ સં-૨૩૧૮ રીંગરોડી ।

બંધારી: ખેટી, બનારાસ તિરી.

